R.P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Ieſu Sac. Theol. Profeſſoris

THEOLOGIA

TRIPARTITA VNIVERSA

Complectens nunc Bibliothecam *perfectam Viri Eccleſiaſtici.*

R.P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Ieſu Sac. Theol. Profeſſoris

THEOLOGIA

TRIPARTITA VNIVERSA

Complectens nunc Bibliothecam *perfectam Viri Eccleſiaſtici, ordine ſequenti.*

TOMVS PRIMVS:

CONTROVERSIÆ HETERODOXÆ AC SCOLASTICÆ

Cum ſpeciali Notitia rerum Modernarum, & Chronologia totius Monarchiæ Sacræ, & Sæcularis, Pontificum, Conciliorum &c. Hæreſum omnium, ac Propoſitionum damnatarum Mundi Sex Ætatum, Quatuor illius Partium &c. in fine huius Tomi I.

TOMVS SECVNDVS. PARS I.

THEOLOGIA SPECVLATIVA BREVI METHODO INTEGRE COMPREHENSA.

Cum Quæſtionibus nouis indicatis, & modernis Pontificum Decretis integrè expreſſis.

TOMI II. PARS II.

THEOLOGIA PRACTICA VNIVERSA.

Cum adiuncta in fine Notitia Iuris Canonici, Ciuilis, Philoſophiæ, Fori Eccleſiaſtici, ac Scriptorum in ſingulis Catalogo.

TOMVS TERTIVS.

APPARATVS PRACTICVS PRO OMNI PRORSVS FVNCTIONE VIRI ECCLESIASTICI,

Concione omni per annum, tota Catecheſi, qualibet Aſſiſtentia ægris, & ſanis, praxi Meditationum, Ritibus Sacramentorum &c.

EDITIONIS DECIMÆ,

Ab Authore in ſingulis Partibus plurimùm locupletatæ, & in nouam Normam digeſtæ, noua, & Prima Editio in Italia

VENETIIS, M. DC. XCIV.

Apud Ioannem Iacobum Hertz.

SVPERIORVM PERMISSV, AC PRIVILEGIO.

DEDICATIO

VIRIS APOSTOLICIS UNIVERSIS,

Etiam in Ditionibus ampliſſimis JACOBI II. Angliæ, Hibern. &c. Regis Sereniſſimi.

SERENITATEM *novam poſt tot turbines tibi*, Anglia, *gratulantur univerſi, ſub ſereniſſimo Sydere*, Iacobo, *verè Secundo, & in ſecundis verè* Pio, *in pietate* Forti, *in fortitudine* Clementi, *in cuius fauſta Coronatione plura hic gratulabundi cecinimus.*

Gratulor & Ego vobis, cum huius Operis Dedicatione, Viri Apoſtolici univerſi, ſive qui modò Angliæ, & Hiberniæ Vineam tanto hactenus ſudore & cruore irrigatam, feliciter nunc excolitis; ſive qui per reliquum Orbem latius profertis Chriſti Vexillum, modò candidum modo ſanguine veſtro purpureum.

Nec minus ad Vos gratulabundus accedo, Imperij illuſtres Miſſionarij, & Viri verè Apoſtolici, in quorum præcipue gratiam factum arbitror, ut hoc Opus in varijs Germaniæ Academijs iterato prælo cum privilegio Cæſareo, editum fuerit. Cæſar *felicibus Armis, Vos Virtute Crucis armati, Orbe Catholico applaudente, Chriſti Imperium longè, latèque propagatis. Vos ut Imperij nobiles Aquilæ, tot, tamque pretioſas animarum prædas Orci faucibus extorquetis. Non terminat Labores veſtros tota qua patet Hungaria non Moravia, non Moldavia, non Meſcovia, non Turcicam etiam* Lunam *meliori luce illuſtrare properantes. Quid igitur mirum, ſi ego Vos huius Operis ſingulares Patronos agnoſcam, atque illud venerabundus ſub veſtris auſpicijs tam illuſtribus prodire exoptem.*

Longius excurrentem ad Vos me revocatis & rapitis Miſſionum Belgicarum Orbe toto illuſtres Athletæ, Vos, inquam, veri Machabæi, pro Patria Religione ac Lege ubique terrarum tot labores extulentis, tot cum Infidelibus, tot cum Heterodoxis prælia ſuſtinetis, nec hactenus ex campo tam arduo pedem retuliſtis, Quin potius anteriorum Pugilum labores & pericula, novos ſemper ad eadem gloriæ, fideique Palæſtram, ex omnibus Eccleſiæ membris ſocios atque æmulos peperere: de quibus in Dedicatione prioris Editionis, ad calcem huius Operis plura fuſius illuſtrantur.

Ad Vos denique accurro univerſos, Orbis Vtriuſque *ſacros Pugiles, qui Romanam Fidem latius propagatis, quàm olim Romani Cæſares Imperium protulere. Vos uti hactenus, ita porrò illuſtribus apud DEUM hominéſque meritis pergitis efficere, & Imperijs* Aquilas *Altiùs evolare, & Hiſpaniæ* Leones *fortius procurrere, & Gallica* Lilia *formoſius aſſurgere, & Angliæ* Roſas *felicius eſſloreſcere, & Hiberniæ* Lyram *latius ſibi, orbique reſonare.*

Ad veſtras igitur omnium Aras, Viri Apoſtolici, hæc ego Arma Litteraria, per vos validius ſtringenda, ſupplex appendo, ut vel ſic veſtri meriti, veſtreq; gloriæ ex parte aliqua conſors efficiar.

Veſter Cliens humilimus
Richardus Arſdekin Hibernus KilKenienſis
Soc. Ieſu in Prov. Flandro Belgica Antverpiæ Anno 1686.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGo infraſcriptus Præpoſitus Provincialis Provinciæ Flandro-Belgicæ Societ. IESU ex poteſtate mihi facta à Reverendo admodum Patre noſtro Carolo de Noyille eiuſdem Societatis Præpoſito Generali, concedo facultatem Ioanni Caſparo Bencard Typographo Diligenſi imprimendi librum, cui titulus *Theologia Tripartita &c. octavæ Editionis*, compoſitum à R.P. Richardo ArsdeKin in eiuſdem Societatis Sacræ Theologiæ Profeſſore, & à Deputatis Societatis noſtræ Theologis examinatum & approbatum. In quorum fidem has propria manu ſubſcriptas & officij mei ſigillo munitas dedi Antverpiæ 6. Octob. 1686.

(L.S)

ÆGIDIUS ESTRIX.

APPROBATIO CENSORIS.

COmmoditati communi pridem conſulere volens R. P. Richardus ArsdecKin Soc. IESV Theologus, edidit hanc Theologiam Tripartitam, in qua omne, quod ipſe Titulus indicat, explicatur perſpicua brevitate, modeſtia ſingulari, ſolidâque eruditione Ei quidem totum hoc peragitur adeò circumſpectè, pariter & religioſè, ut non tradatur (quemadmodum fieri oportet) doctrina vel rigida nimis, vel nimis laxa. De cetero *OCTAVÆ* juxta titulum & Præfationem ſunt jam vices, quibus Liber iſte præli beneficio in publicum prodit. Unde, cùm priores Editiones gratæ pluribus (uti ex illarum frequentia patet) fuerint; multò magis grata erit hæc Poſterior; utpote quæ multiplicibus adhuc inſtructa eſt materiis, aliis in ea ampliùs hinc inde enodatis, limatiſve. Sanè de hac poſtrema Editione ſic perfecta, meritò dicitur, illam eſſe *Bibliothecam* Viri Apoſtolici, ſive Eccleſiaſtici, uti Opus illud pridem typis Academicis publicis inſcriptum vidi. Complectitur ſiquidem in ſe quidquid ad ſpirituale Regimen poteſt deſiderari, hiſtorias quoque ſelectiſſimas, tum ſacras, tum prophanas, ut proin in pleriſque neceſſe haud ſit adire varios, magnoſve Tomos; Si tamen eam, quæ hic traditur, materiam videre alicui placeret fuſis deductam in altis voluminibus, horum loca annotata, is etiam inveniet in præſenti Tractatu. Ita examine præmiſſo competenti, judico, confidens idem futurum judicium candidi Lectoris: in prioribus enim Editionibus, ſi quæ diſplicuerint quibuſdam, mutata ea ſunt in hac potiſſimum Editione *OCTAVA*. Optandum idcirco, ut Theologia hæc Tripartita, adeò rurſum in ſingulis Partibus ex multorum voto aucta, atque emendata, perveniat ad ſuum uſum ubique terrarum, non dubium, quin ſingularem adferet Lectori utilitatem, ad DEI gloriam, & ſalutem animarum copioſè procurandam: quod unicum laboris ſui præmium deſiderat Author, Studiorum hic Superiorum apud ſuos Præfectus. Deſiderio illi, verè pio, innixus, dedi perlubenter ego præſentem cenſuram, huic noviſſimæ Editioni congruentem, Antverpiæ 31. Ianuarii 1686.

Antonius Hoeſflach Eccleſiæ Cathedralis
Canonicus graduatus, Librorum Cenſor.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Admiſſus pridem Dei gratia ex Philoſophia Lovanii, in Provincia Flandro Belgica, natione Hibernus, elaboravi primùm in Schola Theologica noſtra Lovanienſi, quantum ſinebat in ea Profeſſoris munus aſſiduum, Opus aliquando Theologicum tam Miſſionariis Apoſtolicis, quam aliis paſſim animarum Curatoribus opportunum, à viris patriæ noſtræ primariis ad hunc laborem impulſus. Huius Operis mille circiter Exemplaria paucorum menſium ſpatio diſtracta fuerunt, & plura paſſim deſiderata, adeò ut in Academia Pragenſi, tàm remota, eſſent qui Opus illud calamo exſcriberent, defectu Exemplarium, uti diſertè habet Præfatio Editionis *Pragæ* Typis Academicis cum Privilegio Cæſareo, inſcio Authore, tunc primùm inſtitutæ, quàm plures per Germaniam Editiones brevi tempore ſunt ſubſecutæ, quæ infra diſtinctè indicantur.

Poſteà pluſculum hic nactus otii in præfectura ſtudiorum Theologiæ ac Philoſophiæ, varias Editiones à me deſideratas elucubravi. Demum poſt Operis illius integras *Septem* Editiones variè auctas, & undique avidius diſtractas quàm ego hic vellem fuſius exponere, conatus ſum tandem hanc *Octavam* Editionem ſingulari ſanè ſtudio in ſingulis partibus ita utiliter augere, perficere, ordinare, ut verè poſſit eſſe, uti ab aliis Opus illud inſcribitur Bibliotheca nunc perfecta in quavis functione viris Eccleſiaſticis, & omnibus Theologiæ, Iuris, aliarumque Facultatum ſtudioſis in omni genere ſingulare ſubſidium: quod melius ipſe benevolus Lector ex ſequentibus ſingularum Partium *Indicibus* perſpiciet.

Cum porrò in librorum delectu nihil gratius accidere ſoleat, quàm ſi in eodem Opere ſimul concurrat ſuccincta brevitas, ſcribendi claritas, rerum novitas, materiæ varietas & ad omnem temporis uſum expedita utilitas, ita niſi fallor, huius Operis partes ſingulæ ſunt digeſtæ ac locupletatæ, ut hæc omnia ſingulari cum delectu & in mole non magna facilè & expeditè ad manum habeantur, cum omnibus modernis *Propoſitionibus*, & de iis Pontificum *Bullis ac Decretis* integrè appoſitis.

Notanda quoque eſt ſingularum inter ſe Partium *Symmetria*, ſive ad mutuum ſubſidium mutua connexio, quæ ad molem Libri minuendam, ſic ſtudiosè inſtituta eſt, ut una Pars poſſit ad alterius Partis uſum aptè accommodari. Si enim in *Prima Parte* ſive *Tomo*, Controverſiam aliquam tractes, plurimùm ad eam illuſtrandam conducere poſſunt Quæſtiones Theologicæ tàm Speculativæ, quàm Practicæ, quæ in ſecundo Tomo continentur. Si è converſo in his *Tomo II.* Quæ-

ſtio aliqua agitetur, datur in eodem genere ad *Controverſias* recurſus. Si in *Tomo III.* ex *Apparatu*, Doctrinam ſacram, aut Chriſtianam populo ſagaciori proponas, facilè potes, ubi res requirit, fidei Controverſias, aut Quæſtiones Theologica ex aliis Partibus anterioribus inducere. Cæteris quoque Sacerdotis miniſteriis eadem poterit Praxi accommodari: prout ſingula in Operis decurſu notata, & digeſta reperies.

Et horum ſingula cum ea, ut ſpero, cautela deducta ſunt, ut non facilè aut temerè ullius Authoris perſona lædatur, ſed ipſa doctrina, qua decet moderatione exponatur: parùm enim hic conveniret, viros Apoſtolicos, quibus hic maximè prodeſſe cupimus, ad lites ipſis ſuperfluas incitare.

Sic denique totum Opus inſtitutum, atque ordinatum reperies, ut *Curatori* animarum copiosè ſit proſpectum ad ſingula ſua munia facilè & eruditè peragenda. Sive enim in Controverſiis fidei cum Sectario congrediaris, ſive moderna inter doctiores dogmata tractes, ſive populo fideli Sacramenta adminiſtres, ſive in conſcientiæ tribunali ſententiam feras, ſive præ roſtris populum grandiorem erudias, ſive tenello gregi doctrinæ Chriſtianæ myſteria ex officio exponas, ſive ſingulos hominum ſtatus privatim inſtituas; invenies in his, cæteriſque Sacerdotis Apoſtolici miniſteriis uberem hic rerum copiam, cum accuratis ad praxim documentis, & ſingula ſuis locis ex profeſſo tractata. Omnia ſubjiciendo non tantùm Eccleſiæ, ſed etiam Lectoris candidi judicio.

Opto plurimùm, ut ipſe Lector benevolus ante omnia ſingularum Partium Indices percurrat, inventurus (etiam de novo) multo plura in omni genere magis exquiſita, quàm ego hic paucis poſſim exponere.

Ad extremum, uti ad Dei gloriam, & ad communem virorum Eccleſiaſticorum, meæque Patriæ utilitatem, laborem hunc admodum operoſum aſſumpſi ita ſupplex ogo, ut illi viciſſim in huius Operis uſu me, nunc ætate & valetudine imbecillum, ſuorum apud Deum laborum, ac precum participem efficiant.

TYPO-

TYPOGRAPHUS LECTORI
Pro Notitia Speciali

Huius Octavæ Editionis.

P*Rima* Editio huius Operis, vndique deſiderati, prodijt *Lovanii* Typis hæredum Bernardinis Maſii, & dedicata Præſulibus & Clero Catholico Regni Hiberniæ &c.

Secunda Editio fuit in Vniverſitate *Pragenſi* anno 1678. quo cum perveniſſent paucula Operis iſtius Exemplaria, ita placuit eius materia, ordo, claritas, acutilitas ſingularis, ut decretum fuerit, Typis Academicis, cum Imperatoris Privilegio, novam illic Editionem inſtitui ad communem illius per Imperium uſum & utilitatem, uti in iſtius Editionis Præfatione publica, quam habemus, amplius declaratur.

Tertia Editio publico data eſt in noſtra Typographia Knobbariana *Antverpiæ*, ſumptibus noſtris pro communi undique poſtulantium deſiderio, cum novo Operis *Augmento* ab Authore obtento & ſtudioſè elaborato.

Quarta Editio fuit rurſus in *Germania* Vix enim Editio Antverpiana ſic locupletata prodiit, cum in Vniverſitate *Colonienſi* Typis hæredum Ioannis Weidenfeldt publica Cæſaris ac Superiorum authoritate nova & copioſa Editio adornata eſt, & magno numero brevi tempore diſtracta.

Quinta quoque Editio *Engolſtadii* inſtituta, & ad alias partes vulgata fuit.

Sexta nihilominus Editio (licet 5. notata) mox in Belgio rurſus *Antuerpiæ* inſtituta fuit. Deficientibus enim priori ac recentis Editionibus Exemplaribus, ut iterum multitudini illa hic & alibi poſtulantium ſatisfieret nova rurſus Editio ex Typographia mea Knobbariana ſumptibus noſtris prodijt, eaque in *Tres Tomos* pro maiori commodo, & piurimum voto diſtribuita.

Septima Editio fuit rurſus in Academia *Colonienſi* anno 1683. Diſtractis enim brevi tempore tot priorum Editionem Exemplaribus, cum plura in dies undique efflagitarentur, iterum nova Editio in Typographia Widenfeldiana redintegrata fuit, & magno numero brevi diſtracta, quorum hic aliqua etiam extant Exemplaria.

Octava hæc Editio noſtra *Antverpiana* prioribus omnibus ſucceſſit, eſtque nunc poſtrema, novo ac copioſo incremento, & ordine in ſingulis Tomis omni ex parte abſolutiſſima, ut infra magis declarabitur. Quod infra alicubi in Tomo II. Editio illic Septima notetur, inde factum, quod illa Pars ante hanc Præfationem ut ſolet impreſſa fuerit.

Non videtur certè noſtro tempore quod novimus vllum prodiſſe opus Theologicum illius molis, & pretij, & omni promotore ac Mæcenate imò Authoris valetudine æque deſtitutum, quod intra tam modicum temporis intervallum, tot, tamque copioſis Editionibus diſtractum, & vndique deſideratum fuit, & in dies magis diſtrahatur & deſideretur. Nec deſunt forte aliæ alibi Editiones ad nos nondum perlatæ; plures certè ſunt Authore poſtulatæ. Quod ſi computum in eas omnium ſimul Editionum ac Librorum, invenies iam nunc vltra ſedecim milia Librorum ſive Tomorum ſeparatim impreſſorum.

Quantum verò ad vſum communem paſſim comprobetur ac deſideretur iſtius Operis ſingularis vtilitas & ſincera ſoliditas, etiam in quæſtionibus difficilioribus

ad

ad communem captum commodiſſimè exprimendis, exponunt prolixè plurimæ, quæ præſto ſunt virorum etiam Illuſtrium litteræ, ac teſtimonia, quæ tamen Author (etſi moris id ſit) vulgari non cupit, niſi major Operis utilitas ad Dei gloriam id requirat: Nec deſunt etiam mihi de his aliqua magis publica teſtimonia aliunde communicata, ultra cenſuram commuuem infra expreſſam.

In ipſa porro Præfatione publica Editionum Germanicarum apertè pronunciatur, Opus illud verè eſſe viri Apoſtolici Bibliothecam: Iliadem in nuce contentam; optandum eſſe illius utilitatem ad omnes partes etiam ultra Europam propagari. Certè litteris ex ipſa *India* occidentali huc datis aliquot iſtius Libri Exemplaria, aſſignato etiam pretio, ſollicitè depoſcuntur, uti ipſæ litteræ, quæ in promptu ſunt, atteſtantur.

In hac tamen noſtra Editione OCTAVA, hic & nunc poſtrema, quàm multiplices, quantique momenti Additiones ab Authore acceſſerint ad abſolutiſſimum hujus Operis univerſi complementum, facile colliges ex collatione ſequentis Indicis Materiæ ſingularum Partium cum Indice priorum Editionum. Sic, ut per omnes tres Tomos nullus ſit *Tractatus* qui non ſit multum, ſingulariter, utiliterque locupletatus. Extant autem apud Authorem additamenta illa ſingularum Partium in particulari *Indice*, ſuo ordine annotata, quem hic apponere, aut ſingillatim exprimere, nimis prolixum foret.

Accedit etiam nunc totius Operis ordo novus ac ſingulariter commodus. Sic ut in *Tomo I.* appoſitæ ſint proprio loco quæcunque deſiderabantur novæ Controverſiæ, & in calce Notitia & Chronologia Hiſtoriæ, & Monarchiæ tam ſacræ, quàm ſæcularis, Conciliorum, Pontificum, Scriptorum, Hæreſum omnium temporum, cum ſuis Authoribus, Tempore, Refutatione, ad ordinem alphabeticum percommodè redacta. In *Tomo II.* appoſita eſt Theologia Speculativa univerſa brevi methodo comprehenſa, cum recurſu ad ſequentem Practicam univerſam, eamque in omnibus ſuis Partibus deſideratis nunc integrè completam. Sic ut utraque ſic connexa ad Normam curſus Theologici commodiſſimè redacta, in ſcholis aut conferentiis privatis à quibuſdam uſurpari inceperit, cum maximo eorum commodo; ac novarum in omni genere Quæſtionum, ac Controverſiarum, pro omni functione delectu. In *Tomo* etiam *Tertio*, tam totius doctrinæ ſacræ Apparatus, quàm cetera ſequentia, novis materiæ additamentis, novoque ordine in ſingulis Partibus, complementum ſuum hic habent omnibus numeris abſolutum.

Denique ſedulò notandum, *Octavam* hanc Editionem uno quidem Volumine comprehendi, ſed ſingulos tres illius Tomos ſic impreſſos & diſtinctos eſſe, ut poſſint ſinguli ſeorſim & ſeparatim in tribus Partibus compingi. Quod factum eſt pro majori commodo illorum qui in miſſionibus, aut alibi, malint potius unam Partem, quàm totum Volumen pro incidente uſu ſuo circumferre.

INDEX

INDEX

TITULORUM, CAPITUM &c. TOMI PRIMI.

PARS PRIMA

De Controverſiis & Quæſtionibus heterodoxis, etiam modernis, aliiſque, facili methodo deciſis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

Cap. I. V*Era Religio commonſtratur horum temporum Libertinis. pag. 1.*

Articulus I. *Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cultum convincentes. p. 2. & ſeq. per quinque paragraphos.*

Ulterius demonſtratur Dei exiſtentia & ſapientia ſuprema ex Proportione *partium & operationum in homine & ſingulis creaturis. p. 4. num 6.* Quod ſi &c.

Articulus II. *Enervantur varia argumenta, & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.* 5

ANIMÆ IMMORTALITAS ex demonſtrata ſuperius Dei exiſtentia, & ratione naturali deducitur, & nunc additi indicant numeri etiam in ſequentibus. 9

Articulus III. *Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad divina attributa, alia myſteria, & fidei noſtræ Analyſim. p. 11. per 4 paragr.*

Cap. II. *Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua fide & ſecta ſalvari.* 14

Articulus I. *Status controverſiæ & argumenta proponuntur.* ibid.

Articulus II. *Occurritur novo errori Sectariorum, maximè Proteſtantium, dividentium Articulos fidei in eſſentiales, & accidentales, ſive ad ſalutem non neceſſarios.* 16

Articulus III *Oſtenditur Proteſtantes, aliaſque Sectas in articulis etiam fundamentalibus non convenire.* 18

Declarantur porrò prædicta (de diſcrepantia Sectariorum modernorum in fidei Articulis etiam fundamentalibus) ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, ac notatu digniſſimis pro aliis etiam controverſiis. 19 n 17

Articulus IV. *Poteſt vera religio à falſis ſectis facilè diſcerni, neque excuſabilis eſt ſectarius qui eam non inveſtigat.* 21

Oſtenditur ex dictis, qualis ignorantia excuſet ab hæreſi formali. Ibidem additur præparatio animi, & oratio diſponens ad veræ fidei notitiam, & ſuſceptionem. 22. & 23. n 14.

Cap. III. *Argumenta quæ evincunt, ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in* qua

qua ſalus poſſit obtineri . 24. *Argumentum* 1. *Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam à Chriſto derivare*. *ibid.*
Obiectio nova ſolvitur , ſcilicet ſufficere ad Eccleſiam, Apoſtolicam, ut doctrina illi ſuccedat Apoſtolica , non verò ſucceſſio Apoſtolica Pontificum . 26.n.7
Argumentum 2. *Eccleſia Chriſti eſt antiqua , omnes modernæ ſectæ ſunt novæ* . 26
Argumentum 3. *Aliæ omnes ſectæ docent Hæreſes in primitiva Eccleſia damnatas* . 27
Argumentum 4. *Communis omnium gentium conſenſus pro fide Romana* . 27
Argumentum 5. *Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in mundo , ſi non ſit Romana* . 28
Nova argumenta pro certa Chriſti Eccleſia ſcilicet Romana. pagina 29. *num.* 3. *Idem breviter*
Argumentum 6. *Si Eccleſia Romana non ſit vera, vel perierunt in æternum maiores noſtri Martyres , Confeſſores &c. per* 12. *Secula ante Lutherum , vel certa eſt fides Romanæ Eccleſiæ* . 29
Argumentum 7. *In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria miraculorum à Chriſto veræ Eccleſiæ promiſſa* . 30
Argumenta 8. *Sola Eccleſia Romana habet infallibilem fidei regulam , & deciſionem Controverſiarum* . 32
Sectarios qui negant miracula eſſe veram Eccleſiæ notam ſeipſos manifeſtè iugulare . *ibid n.* 10. *His adde*
Concluſio . De notis ſingulis veræ Eccleſiæ cum quarundam adhuc obiectionum diſſolutione . *ibid.*
Cap. IV. *Oſtenditur ſolam Scripturam non eſſe regulam fidei , aut iudicem vltimum controverſiarum* . 34
Cap. V. *Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam* . 35
Cap. VI. *Fruſtra recurritur ad internum ſpiritus privati teſtimonium* . 36
Cap. VII. *Oſtenditur traditiones neceſſario eſſe admittendas* . 37
Cap. VIII. *Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo capite eſſe regulam animatam & iudicem infallibilem controverſiarum fidei* . 38
§. 1. Probatur illa infallibilitas ex Scripturis . 38
§. 2. Eadem infallibilitas ratione manifeſta comprobatur . 39
§. 3. Vlterius infertur , contra Sectarios , Pontificis in fidei controverſiis ſuprema & irrefragabilis auctoritas . 40
§. 4. Obiectiones aliquæ breviter diſſolvuntur . *ibid.*
Cap. IX *Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis fidei controverſia* 41
Cap. X. *Quædam dilemmata formantur , Sectario breviter proponenda , & in illius principijs inſolubilia* . 45

CONTROVERSIÆ RECENTIORES.

De authoritate Pontificis & Conciliorum.

QVæſtio I. *An auctoritas Concilii Generalis ſit ſupra auctoritatem Pontificis ?* 47
Quæſtio II. *An Pontificis definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilij generalis* . 49
Quæſtio III *An Pontificis in definendo auctoritas infallibilis extendat ſe ad omnes tam iuris , quam facti quæſtiones ?* 51
Quæſtio IV *An poſſit error cadere in Eccleſiæ , aut Pontificis definitionem de ſenſu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicuius Libris Catholici* . 52
Quæſtio V. *An poſſit Eccleſia aut Pontificis definitio eſt erronea de ſenſu Libri hæretici , cuius doctrinam condemnatis ?* 53
Quæſtio VI. *An Pontifex ſit infallibilis in materia morum , canonizatione Sanctorum &c.* 56
Quæſtio VII. *Quæ ſint alia Pontificis Romani prerogativa* . 58
Quæſtiones aliæ ſingulares porrò notandæ de Pontificibus Romanis . *ibid.*
Ordo ſucceſſionis Romanorum Pontificum . Item Scriptorum Eccleſiæ ſex primis Seculis . Ac rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis . 59
Specimen Prophetiæ S. Malachiæ *Archiepiſcopi Armacani in Hibernia de Succeſſione futura ſingulorum Pontificum vſque ad finem mundi* . 64

QVÆ-

INDEX CAPITVM.

QVÆSTIONES RELIQVÆ.

DE Conciliis generalibus, ac particularibus, cum varia eorundem notitia. 66
§. 1. Spectantia ad conuocationem, normam, ac poteſtatem Concilij generalis. ibid.
§. 2. Pertinentia ad Concilium Prouinciale ac Diœceſanum. 67
§. 3. Exponitur ſeries & geſta omnium Conciliorum generalium quæ pro legitimis, aut illegitimis haberi debent. 68
Controuerſiæ Gallicanæ recentiores de Pontificis poteſtate. 73
Literæ Gallicanorum Epiſcoporum ad Pontificem Maximum Innocentium X. 76
Prærogatiuæ ſpeciales Pontifici Romano à Sanctis Patribus ac Conciliis omni æuo attributæ & hic ad ordinem alphabeticum redactæ. 77
Concluſio ex prædictis, & oratio pro illuſtratione diuina ad veram fidem. 80

TRACTATVS II.

De Controuerſiis particularibus modernis, Prop. 5. Ianſenij, ac nouis Sectariorum dogmatibus.

CAput I. Explicatur methodus in ſequentibus Controuerſiis præcipuè obſeruanda. 81
Cap. II. De fide, operibus, gratia & prędeſtinatione. 82
§. 1. Sectarij refelluntur. ibid.
§. 2. De Prędeſtinatione Caluiniana, accuratè expoſita, & refutata. 83
§. 3. De gratia Chriſti, operibus, Libero arbitrio Controuerſiæ recentiores. 86
Prima Ianſenij Propoſitio cum cenſura Pontificia &c. ibid.
Secunda eiuſdem Propoſitio. 88
Tertia Propoſitio. 89
Quarta Propoſitio. 90
Quinta Propoſitio. 91
Cap III. De Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtię. 94
Additiones, pro reali Chriſti in Euchariſtia præſentia, alię admodum ſingulares aducuntur. Addo aliud &c. 95
Refelluntur de eadem inania modernorum effugia, & nominatim Doctoris Morlæi in Anglia, & alia eiuſdem infra. 97
Cap. IV. De impanatione Lutherana, & præſentia Chriſti in ſolo vſu. 97
Cap. V. De Sacrificio Miſſę, & Communione ſub vtraque ſpecie. 98
Cap. VI. De Confeſſione ſacramentali. 100
Cap. VII. De Purgatorio. 101
Cap. VIII. De Indulgentiis. 103
Cap. XI. De Ieiuniis Eccleſiaſticis. 104
Cap. X. De peccato originali, mortali, & veniali controuerſiæ. 106
Cap. XI. De cultu, & inuocatione Sanctorum. 107.
De cultu Sanctorum, Doctoris Morlæi Angli noua quædam effugia eneruantur. 108
Appendix, De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refelluntur. 109
Cap. XII. De veneratione imaginum Chriſti, & Sanctorum. 110
Cap. XIII. De ſacris Reliquiis. 111
Cap. XIV. De numero Sacramentorum. 112
§. 1. De Confirmatione. 112
§. 2. De Extrema Vnctione. 113
§. 3. De Ordine. ibid.
§. 4 De Cælibatu Clericorum, & Votis Monaſticis. 114
§. 5. De Baptiſmo infantium contra Anabaptiſtas aliosque dogmata. 115
§. 6. De Matrimonij Sacramento contra Sectarios modernos. 116
Dogmata alia de ſingulis Sacramentis à Concilio Tridentino definita, & à Bellarmino fuſius explicata breuiter indicantur. 117
§. 7. De Cęremoniis variis quibus in pluribus vtitur Eccleſia Romana, contra illarum oppugnatores. ibid.
Concluſio. Aduerſus modernos vulgi errores à vera fide retrahentes. 119
Genius fallax Nouatorum quomodo cauendus. 120
Epitome & cohęrentia Tractatuum pręcedentium in vna demonſtratione euidenti, qua omnes Sectæ in toto orbe à Religione Romana diſſidentes manifeſtè conuincuntur. 121

TRACTATVS III.

Notæ manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in Sectis Modernis.

ARticulus I. Perſtringuntur varia loca Scripturæ Sacræ à Sectariis fraudulenter depravata. 122

Arti-

Articulus II. *Exibentur inſignes Antilogiæ quibus Lutherus & alij in ſua doctrina ſibi contradicunt.* 124
Et quomodo in Anglia ſecta noua repugnet antiquæ. 125
In Hollandia *inter Doctores Heterodoxos oſtenditur de ipſo Deo, eiuſque attributis aperta repugnantia.* 126
Articulus III. *Confuſio & diſcordia ſectarum quæ ex Lutheraniſmo & alijs prodierunt.* 128.
Articulus IV. *Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Nouatoribus confictæ.* 130
Calumnia 1. In cultu imaginum. ibid.
Calumnia 2. De ſigno crucis. 131
Calumnia 3. De quadam Ioanna Papiſſa luculente refutatur. 132
Referuntur calumniæ quædam apertè à miniſtris præſertim in Anglia pridem confictæ. 133.
Plures aliæ particulares impoſturæ; ac maledicentiæ Sectariorum contra principatum tam Eccleſiaſticum, quàm ſęcularem, ex ipſorum ſcriptis exponuntur, & reprobantur. ibid.
Oſtenditur impoſtura iniquiſſima Antonij Egani *de quæſtu ſimoniaco Eccleſię Romanæ per Apoſtolicos miſſionarios.* 134
Contra fatuam concluſionem Andreæ Sall *pro Secta proteſtantium ſuſcipienda.* 136
Refelluntur calumniæ Sectariorum in Anglia confictæ contra Patres Societatis. ibidem.
Cum reflexione ad fidelitatem eximiam quam præ heterodoxis, Regi Carolo II eiuſque fratri ęquiſſimo Duci tunc Eboracenſi, exbibuerunt, conſtantiſſimè Catholici Angli & Hiberni. 137
Articulus V. *Nouarum Sectarum dogmata particularia proponuntur.* 138
Hæreſes Caluini cum Luthero communes. ibid.
Dogmata Caluino propria bis addita. 139
Hæreſis Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium. 139
Annotatio particularis ad ſectam Anglicanam, aliaſque modernas. 140
Secta noua, [illegible] dicta. 140
Secta Anabaptiſtarum, & Mennoniſtarum. 141.
Hæreſis Gommari, & Arminij. 142
Secta, & errores præcipui Turcarum ſiue Mahometanorum. ibid.
Græcorum Schiſma, & errores propoſiti, & refutati. 143
Ex dictis, proponitur Idæa miſeranda moderniss. Sectarijs. 144
Bulla dogmatica Leonis X. In quâ diſtinctè exprimuntur, & damnantur, errores Lutheri & ſequacium, cum cenſuris & pœnis annexis. 145
Articuli particulares in Ioanne VVicleſo à Martino V. damnati. 149

PARS SECVNDA.

Reſolutiones Theologicæ in Scholis controuerſæ.

Controuerſia 1. De varia in Deo ſcientia, ac præſcientia futurorum. 150
§. 1. Notio, ac diuiſio Scientia diuinæ. ibid.
§. 2. De Scientia Media, controuerſiæ ſtatus, & origo breuiter exponitur. 151
§. 3. Explicatur, & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ. 152
§. 4. Diſſoluuntur breuiter variorum argumenta contra ſcientiam Dei Mediam. 154
Controuerſia 2. Audetur Prædeterminatio phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum. 158
§. 1. Status, & hiſtoria huius Controuerſię. ibid.
§. 2. Oſtenditur verius Prædeterminationem phyſicam non eſſe requirendam ad cauſas ſiue neceſſarias, ſiue liberas. 159
Controuerſia 3. An Prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerit ante præuiſa hominum merita, & reprobatio ante præuiſa demerita? 162
§. 1. Exponitur ſtatus Controuerſiæ, & de ea variæ Scholarum ſententiæ. ibid.
§. 2. Oſtenditur electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præuiſa electorum merita. 164
§. 3. Reijcitur electio ante pręuiſa merita vt eſt coniuncta cum reprobatione non electorum. 165
Controuerſia 4. De Gratia diuina. 167
§. 1. Quid ſit, & quotuplex gratia actualis, & quales de ea errores Pelagij &c. ib.
§. 2. An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ naturæ abſque dono ſupernaturali gratiæ. 168
Controuerſia 5. An, & qualis detur gratia ſufficiens. 169

§. 1. Ex-

INDEX CAPITVM.

§. 1. *Exponitur ſtatus Controuerſiæ.* ib.
§. 2. *Admittenda eſt gratia verè ſufficiens.* 170
§. 3. *Andetur gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe viribus naturæ? cum additione ex Doctore Angelico.* 171. 172
Controuerſia 6. De viribus naturæ ſine adiutorio gratiæ diuinæ. 173
§. 1. *Quid poſſit homo præſtare abſque gratia in ſeruanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?* ib.
§. 2. *An homo poſſit habere aliquos Actus moraliter bonos abſque gratia ſupernaturali.* 175
§. 3. *An ſolis naturæ viribus poſſit elici amor Dei ſuper omnia?* 176
Controuerſia 7. De Gratia Efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ, diſcutiuntur. 177
Controuerſia 8. De Iuſtificatione, & Gratia Habituali. 180
Controuerſia 9. De Merito bonorum operum. 181
Controuerſia 10. De Eccleſia, Pontifice, Concilio. 183
Controuerſiæ aliæ, in reliqua Theologia, breui methodo reſolutæ ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum. 183
§. 1. *De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.* ibid.
§. 2. *De peccato Actuali, & Originali.* 184
§. 3. *De Fide, Spe, & Charitate.* 185
§. 4. *De iure & iniuria.* 186
§. 5. *De Chriſto, & Verbi Incarnatione.* 186
§. 6. *De Sacramentis, & eorum effectibus.* 187
§. 7. *Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam ſpectantia.* 188
Punct. 1. *Neceſſitas Dilectionis Dei.* ibid.
P. 2 *Dolor ex metu gehennæ.* ibid.
P. 3. *Attritio in Sacramento.* ibid.
P. 4. *Satisfactio ante Abſolutionem.* 189
P. 5. *Confeſſionis inſtitutio.* ibid.
P. 6. *Dilatio Abſolutionis.* ibid.
P. 7. *Conſuetudo peccandi.* ibid.
P. 8. *Timor relapſus.* ibid.
P. 9. *Emendatio pro tempore notabili.* 190
P. 10. *Obſeruatio remediorum.* ibid.
P. 11. *Dilatio abſolutionis pro quouis mortali.* ibid.
P. 12. *Abſolutio, & Confeſſio Venialium.* 191
Exemplar Diplomatum Pontificiorum contra Propoſitiones Baianas. Et contra Doctrinam Ianſenij. ibid.
Conſtitutio Alexandri VII. de ſenſu ab Authore intento, cum Annotatione 192. *& ſeq.*

NOTITIA GENERALIS.

Tractatu integro, & operoſo comprehenſa, ſcil.
Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia damnatorum, cum ſuis Authoribus &c. Item, Hæreticorum ſingulorum cum tempore quo emerſerunt. Item, ſingulorum Patrum ac Scriptorum à quibus prædicti in particulari confutantur. Et horum ſingula ad ipſos Dogmatum Titulos, ordine alphabetico ſtudioſè, clarè, & commodiſſime redacta. 200

HÆRETICI PRÆCIPVI.

Cum Annotatione Temporum ac Pontificum ſub quibus ſinguli comparuerunt, aut damnati ſunt, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica hic ordine alphabetico diſtinctè conſtituti. 220

SCRIPTORES SACRI.

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine Temporis, ſiue Antiquitatis exhibiti. 222

NOTITIA BREVIS.

TOTIVS MONARCHIÆ SACRÆ. AC SÆCVLARIS.

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accurato, à Mundi exordio, ad annum præſentem 1667. 224

ARTICVLVS I.

Sex Mundi Ætates. Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus geſtis ſcitu digniſſimis ibid.
Prima Mundi Ætas, ab Adamo ad finem Diluuij per annos 1656. ibid.
Secunda Mundi Ætas, à Noe vſque ad egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto &c. 225
Tertia Mundi Ætas, ab egreſſu &c. vſque ad annum primum conditi Templi Hieroſolymitani per Salamonem. 225
Quarta Mundi Ætas, principio ędificationis Templi vſque ad illius exuſtionem, ſiue ad finem Captiuitatis Babylonicæ. 226

Quinta

INDEX CAPITVM.

Quinta Mundi Ætas, à principio Monarchiæ Perſarum &c. vſque ad aduentum Meſſiæ, ſiue Chriſti Saluatoris. 227

Sexta Mundi Ætas, ab aduentu Chriſti vſque ad illius reditum ad Iudicium extremum. 228

ARTICVLVS II.

Monarchia Sacra Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis ſtatus. ibid.

ARTICVLVS III.

Monarchia Sæcularis Imperatorum, ac Regum Chriſtianorum, cum Euentibus aliquot præcipuis per ſingula ſæcula vſque ad noſtra tempora. 230. & ſeqq.

ARTICVLVS. IV.

Reges Hiſpaniæ ordine ſucceſſionis per 12. poſtrema Sæcula. 233

ARTICVLVS V.

Reges Galliæ ordine ſucceſſionis per Sæcula ab anno Chriſti 400. 236

ARTICVLVS VI.

Reges Angliæ, præcipuæ poſteriores ex Stuartica familia. 238

ARTICVLVS VII.

Reges Hiberniæ anteaquam Angliæ ſubiecta. 239

ARTICVLVS VIII.

NOTITIA BREVIS, ac diuiſio Partium præcipuarum Orbis vniuerſi, Aſiæ, Africæ, Americæ, Europæ, cum huius Partibus præcipuis &c. 240

Auctoris *recens Votum Regi* Iacobo II. *eiuſque Regnis Angliæ & Hiberniæ in ſolemni eius Coronatione metricè expreſſum.* 248

Elogia *mortis glorioſæ* Plunqueti *Primatis Hiberniæ*, Talboti *Arch. Dublin. aliorumque in Anglia, Germania &c. vide infra in fine Tomi III.*

PARS

PARS PRIMA.
RESOLVTIONES THEOLOGIAE POLEMICAE DE MODERNIS CONTROVERSIIS, & Quæſtionibus facili methodo deciſis.

TRACTATVS I.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

CAPVT I.

Vera Religio commonſtratur horum temporum Libertinis.

PRima ad ſalutem remota eſt effrænata vitæ licentia: hæc uti Mentem cæco impetu convertit ad amorem creaturam, ita eam penitus avertit à notitia & cultu creatoris: facile enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit ut noſtro ævo plurimi paſſim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes, & rerum creatarum Idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles caſas ignaræ plebis, ſed vel maximè homines in ſpeciem politos, populique duces & ipſas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, niſi purpuratus; cura omnis in Curia verſatur; multa de ſtatu publico, nulla de privata ſalute cogitatio. Fortunæ tantùm litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimis ſumma, ut unica Religio eſt. Hominibus ſic affectis, ut ſopor ille lethargicus excutiatur; ante omnia neceſſe eſt, ut viva ſummi Numinis, æternique judicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per ſenſum experimenta ad rerum à ſenſu remotarum fidem, amoremque traducantur: fruſtra enim hos, Catholicos reddere contendes, niſi prius veri nominis Chriſtiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoſcumque Sectarios, imò & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci ſupremi Numinis, rerumque æternarum demonſtratione, ad veræ Religionis inveſtigandæ deſiderium, firmamque in ſuſcepta fide conſtantiam vehementer incitari.

ARTICVLVS I.

Ratione ex rebus Creatis ad Creatoris fidem & cultum convincentes.

§. I.

Dicò Primò: *Ex Serie, & Dependentia Creaturarum colligitur neceſſaria Dei exiſtentia & Religio illi debita.*

1. Demonſtratur clarè & breviter hoc modo. Sicut mihi manifeſtum eſt meipſum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc exiſtere, vivere, operari; ita mihi certò innoteſcit exiſtere aliquam Cauſam primam & ſupremam, cui ego quod ſim, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc qua conſto corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo proſilire: multò minus ego primus illius artifex eſſe potui, ac meipſum è ſpatiis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere: Si enim exiſtere deberem antequam exiſterem, & creare antequam eſſem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque poſſum exiſtendi exordium ab alia cauſa v. g. à meo parante derivare, niſi ille pari modo ſuam originem ab alio hauſerit, & hic ab alio, perpetua ſerie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Cauſam primam & neceſſariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod exiſtendi acceperunt.

Fruſtra autem, ne ad Cauſam primam deveniatur, finget Atheus ſeriem infinitam cauſarum à ſe mutuò dependentium, in qua nihil primum, aut ſupremum reperiatur. Nam contra, ut rem obſcuram claro exemplo expediam. Tametſi in Catena ferrea ex alto protenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuò ſuſtentantium, neceſſariò tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſuppremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena anulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſariò tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur univerſa, ut ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia derivare.

Vnde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipſo creationis jure, ſinceram fidem, cultumque debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio ejus arbitrio plectendum eſſe.

2 Neque tibi in mentem veniat, totam hujus univerſi machinam, ſine alio principio, mole tantum ſua ab æterno ſubſtitiſſe, nec niſi ex varia corpuſculorum mixtura, motu, ſymmetria, novas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane figmentum. Si enim mundus hîc adeò longævus foret, ſatis ſanè ætatis haberet, ut ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Iam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamus, ſic inter ſe conſentiunt univerſi, ut ultra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes & ſcientias, & regiones priſcis ſæculis incompertas, non ita pridem inventas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiamnum ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitantis, aut regionibus inveniendis non ſuffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſeculorum memoriam intercidiſſe, ex aliqua priſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta & monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura inſitum eſſe ſolet, quam ſua, majorumque ſuorum decora, monumentis perpetuò duraturis, toti poſteritati celebranda tranſmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hiſtoriis, ſed etiam in vivis marmoribus, ac mauſolæis omni ſtudio ab oblivione vindicatis. Quòd ſi ante pręteritorum temporum memoriam ultimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extitiſſent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſſet. De his verò ultra primum Adami ęvum ſilent omnium gentium hiſtoriæ, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt contra æternam mundi durationem, inſonare clarius teſtimonium,

quàm

quam altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

II. Fruſtra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſſeclis, confugies ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus prætendans omnia prioris ævi veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſſe. Hæc enim commenta, cum nulla fide, aut hiſtoria fulciantur, ad fabulas & chimæras facile relegantur.

Sed age, ut rem preſſius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperfuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſervare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſtite, harum eluvionum notitia pervenit? An non vides bellum iſtud eſſe commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus potiò tecum per hujuſmodi eluviones, & orbis univerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſſe, nullo ſupeſtite, qui interioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, ulterius inquiro, quo pacto potuerint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparere? Vis ut more *Deucalionis* novum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar gliriuni aut ranarum, novi iterum homines è terra proſiliere. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deus illius auctorem admittere non reformides: Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpuſculorum mixtura proſeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſſiduò miſcentur, & agitantur: neque tamen hactenus unum nobis maſculum, aut embrionem in orbe univerſò, extra atheorum cerebrum, protuliſſe memorantur.

En quo tandem evaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æterna omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum ſortem abjiciant, & mundum ipſum flammis & undis pęne evertant, ne ſic quidem ſupremum univerſi Conditorem effugiunt.

Cùm igitur hactenus oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extitiſſe; neque potuiſſe in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conficitur, à prima rerum omnium cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeatur.

§. II.

Dico Secundò: *Ex ipſa Hominis conſcientia, & rerum cæterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceſſit.*

IV. AC primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominũ pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſſe deprehendimus, ex ſtimulis *Conſcientiæ*, ſive tacita formidine, qua admiſſo gravi flagitio v. g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitrio aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare. Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen teſtetur, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortalium ſceleris ſui conſcium fuiſſe: & tamen tacitus illum tremor, & ſolicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præſentem Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuit, & metuendo agnoſcit; ad quem nempe, ut auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præſenti, aut futuro ſæculo vindicare.

Hinc igitur agnoſco, me in ipſo mentis meæ tribunali adeò vivum circumferre ſupremi Numinis teſtimonium, ut ſi debitam illi fidem & obſequium non exhibeam, non tantùm Deum Iudicem, ſed etiam meam conſcientiam habere debeam contra me vindicem, teſtem, accuſatorem.

V. Secundò: Si transfero oculos à me ipſo in hunc *Orbem aſpectabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua conſiſto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aere, nullo ſuſtentante, librata. Hinc aſcendo ad ampliſſimum globum Lunæ & Solis, qui conſtanti tot ſeculorum curſu orbem univerſum illumina. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, ſplendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Conſidero denique ipſius Firmamenti amplitudinem immenſam, & motum

præcipitem, tot tamen millibus annorum abſque errore minimo, in ſuo curſu ac tramite perſiſtentem.

Horum ſingula ſi cum Aſtrologis penitius contemplemur, comperiemus magnitudinem Solis pluſquam centies & quadragies totius terræ globum ſuperare; imò alii ad millies ſeptingenties cum Tacquetio noſtro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte ſerena conſpicuas quis poterit numerando recenſere, quæ ad conſtellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures ſtellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram pluſquam quadragies excedunt. Diſtantiam autem immenſam Stellarum Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipſe Sol, multò nobis vicinior, diſtet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra ſeptuagies mille milliaria Belgica. Moventur autem aſtra firmamenti ſingula velocitate tam ſtupenda, ut ſingulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipſe Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas ſingulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi cenſet Ricciolus, & ex parte G. Heſius, aliique viri accuratiſſimi.

Nunc inquiro, à quo tandem poſſunt exiſtere, & ordinari hæc quæ recenſui univerſa? Non eo pertingit Hominis induſtria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum deſudat: nec opus eſt Angelicæ virtutis & intelligentiæ, anguſtis nempe ſpatiis, ac limitibus circumſcriptæ. Non igitur exiſtunt illa niſi à ſupremo, & perfectiſſimæ mentis Artifice, qui ſingula cum nondum eſſent, ex nihilo produxit, producta inter ſe aptiſſimo ordine diſpoſuit, & ſic diſpoſita in eodem tenore ad hunc uſq; diem continet, ac conſervat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per ſe, abſque ſupremæ cauſæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. oſtendi; multòque minus abſque ejuſdem diſpoſitione ac conſilio in eam, quam deſcripſi, formam ordinemque fortuitò conſurgere. Ut ſi in vaſta ſolitudine occurreret palatium ampliſſimum, optimo ſingularum partium ordine conſtitutum, nemo eſt hominum, qui illicò non agnoſceret, talem fabricam non caſu fortuito, ſed ab Artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coaluiſſe.

Eodem modo ulterius inveſtigandum, quonam moderante dirigatur *Motus Solis* perpetuus in ſuo acceſſu, & receſſu, ad certos fines & uſus rerum ſublunarium, ut ver hyemi, veri æſtas, æſtati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante ſuccedat? Non poſſunt ſanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à ſupremo, ac ſapientiſſimo rerum omnium Moderatore, cui curæ eſt tam vario ſolis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, reſque cæteras ab interitu conſervare. Sol enim, cum ſit mentis & rationis expers, neque rerum ſublunarium exigentias intelligere, neque curſum ſuum certa lege ad earum uſum, utilitatemque flectere, aut ordinate poteſt. Cernimus enimverò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, abſque nauclero, nec Currum unicum abſque auriga, ad deſtinatum locum motu ſe proprio, conſilioque dirigere: Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus ſolis, ſyderumque motus, ſine ſupremo moderatore, per ſex millia annorum, ad fines adeò admirandos cæco impetu inflecti, nullo conſilio dirigi, nulla providentia gubernari. Inops ipſe ſit mentius qui hæc ſine mente perfectiſſima fieri poſſe arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines ſuos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo ſuo fine, qui eſt ipſe Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia ſponte aberrare?

VI. Quod ſi etiam in *Homine* (qui meritò *microcoſmus*, ſive, parvus mundus, dicitur) conſideres partium ſingularum ad ſe mutuo, ſuaſque operationes *Proportionem* & ſymmetriam admirandam; ſi etiam in ſingulis animalculis tot *Inſtinctus*, tam ſoleret inditos ad ſuam, ſuæque ſpeciei conſervationem; ſi in ipſis Arboribus, & plantis, imo in unico *Floſculo* advertas partium ſingularum ad ſuos fines ordinatiſſimam texturam; ſeminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; ſtipitis unde flos ſuperius conſurgit varios, & æquabiles plexus; ſi denique ſingularum particularum mirabilem, ſibique ſemper conſtantem ordinem & œconomiam penitiùs perſpicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei eſt, hic ſapientia ſubilimiſſima, hic ſupremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes ſi pergas ad Animantia ſingula, ac tantùm inquiras, quorſum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, roſtrumque habeant longiſſimum? In promptu cauſa eſt, partium debita ad ſuos fines proportio. Quia cum animantia iſta præ cæteris pedes habeant oblongos, neceſſaria etiam fuit colli, roſtrique longitudo ſic proportionata, ut ad alimentum ſibi ex terra de umendum extre-

mum

mum roſtri porrigere valerent? hac verò longitudine carent paſſeres, columbæ cæteræque volucres quæ pedes habent breviores, adeòque roſtrum terræ viciniùs.

Quorſum Animalia *terreſtria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus ſuſtentantur, *volatilia* tantùm duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ inſiſtunt, gramine aluntur, & graviori conſtant corporis mole, quæ ad ſui ſuſtentationem quatuor pedes veluti totidem columnas requirit *Volatilia* verò, cùm maximè aerem incolant, muſcis pro alimento captandis alas potius, quàm tot pedes depoſcunt. *Piſcibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, ſed ſquamæ denſæ, inſtar loricę, aquarum frigori obſiſtentes, ac branchiæ tenues aquam dividentes, corpuſque in ea librantes ſolertiſſimè attribuuntur.

Ac ne in ſingulis ad alia minutiora, qualis eſt unius oculi fabrica admiranda, latius excurram, de toto corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Averroes*, adeò eminentem eſſe illius in particulis ſingulis ſtructuram ac ſymmetriam, ut non poſſit ab alio, quàm à ſupremo prorſus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obvium & aſpectabile, ſi quis attentè contempletur, ſcalam habet expeditiſſimam, qua ad ſupremæ atque increatæ Sapientiæ non tantùm notitiam, ſed etiam ſummam illius admirationem, amoremque facilè conſcendat.

§. III.

Dico Tertiò: *Spiritus à corporeo ſenſu ſuperari, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinæ Potentiæ notitiam, cultumque manifeſtè adducunt.*

VII. Primò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aſpectabiles, occurrunt etiam *Spiritus inviſibiles* à materia, ſenſuque ſeparati, ut ſunt Angeli, ac dæmones, qui in obſeſſis hominum corporibus ſeſe produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum poſſunt exerceri. Nihil enim certius eſt, quàm dari artem Magicam; & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maxima agilitate, intelligentia, ac potentia præditos, qua producuntur effectus, qui omnem poteſtatem naturæ viſibilis longiſſimè tranſcendunt. Sicut ergo inficiari non poſſumus exiſtere hos Spiritus, qui ſub aſpectum non cadunt, à rebus corporeis ſeparatos; ita neceſſe eſt agnoſcere Spiritum aliquem ſupremum, ac potentiſſimum, qui occulta virtute cætera omnia moderatur, quē Deū vocamus, etſi illum nec viſu, nec alio ſēſu percipiamus.

Secundò, ſupremi Numinis Majeſtatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à ſolo Deo ea provenire neceſſe eſt; qualia ſunt tot manifeſti favores ſinceris Dei cultoribus conceſſi; tot pœnæ ſacrilegis, ac perjuris repentè irrogatæ.

VIII. Quæro enim, A qua virtute aut poteſtate prodierunt ſupra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum diviſis inſtar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Iſraeliticus, duce Moyſe, profundum maris alveum ſicco veſtigio tranſmiſit: aut dum Ioſue invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem ſolis curſum exemplo frænavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Chriſtus coram multis teſtibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentè ſuſcitavit. Qua vi, aut potentia plures alii Dei cultores, omni ævo ad noſtra uſque tempora, paria ſuperioribus prodigia orbi palam ſpectanda exhibuerunt. Potuerunt ſcilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujuſmodi miracula ſufficere, quæ omnem naturæ poteſtatem manifeſtè tranſcendunt. Diu ſanè multumque univerſæ Naturæ opem implorabis, antequam ea opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præſtandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia ut hiſtorias falſas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello dicere non erubeſces. Verùm non advertis te pariter inſano auſu omnium hiſtoriarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare. Geſta Regum, aut Cæſarum unde nobis niſi ex conſcriptis majorum monumentis recenſebis? At, ſi tecum inſanire velim, repudiabo univerſa. Proferes teſtes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac teſtimonio ad poſteritatem tranſmiſſa. Dicam illico, falſas hiſtorias, fictas tabulas, omnia hominum aſtu & fraude adornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in teſtibus, nulla in hominum dictis aut factis fides reſidebit. Quod aliud non eſt, quàm neceſſarium vitæ humanę commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit iſta hominum veſania, quæ dum tentat e mundo tollere fidem divinam; omnem pariter deſtruit fidem humanam.

§. IV.

Dico Quartò: *Ex prædictis apertè evincitur, quemlibet Dei agnitionem cultumque liberè averſantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

IX. HOc ut demonſtrem, aſſumo principiū à Philoſopho traditum 10. *Ethicorum*, & ab omnibus ſummo conſenſu receptum: *Quod univerſis videtur, id verum eſſe debet*. Hoc enim principio ſublato facile negabo, bonum eſſe vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem ſi dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & univerſis videtur, & natura ipſa loquitur, mel ſcilicet dulce, ſed verò amarum eſſe: Nam ut veriſſimè Tullius, de quo omnium natura conſentit id verum eſſe neceſſe eſt. Nunc ulterius ſubſumo: Atqui univerſis mente ſana præditis ſemper videtur, ſemperque viſum eſt, dari in mundo aliquod Numen debita religione colendum. Conſtat enim ex omnium gentium hiſtoriis, etſi inventæ fuerint nationes, quæ vitam duxerint ſine domibus, ſine veſtibus, aliiſque hominum commodò ac naturæ conſentaneis; nuſquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus ſit Deus, nulli ritus, nulla ſacrificia. Adeò ut inter regiones poſtremo ſæculo in novo quaſi orbe repertas, nulla ſine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque poteſt communis ille hominum ſenſus ac conſenſus ab alia cauſa enaſci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impreſſo, ut illum tanquam primum originis ſuæ principium ſibi quærendum ac colendum agnoſcerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiſcitur; id abſq; dubitatione verum certumque à quovis ratione prædito judicari neceſſe eſt. Adeò ut ſi quis præfractè obluctetur, aliud exiſtimari nequeat, quam hominem illum læſo turbatoq; cerebro, vim judicandi amiſiſſe, qua ſolet verum à falſo diſcerni.

X. Atque hinc ulterius conficio, contra curam debitam inquirendæ Religionis. Ab auctoritate Libertinorum nullum poſſe prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos eſſe jam demonſtravi. Nulla ſane fatuitas eſt ſine aliquo ſimilis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquam derogare ſolent diſſona paucorum deliria. Communis certuſq; eſt hominum ſenſus, vitam ſuam cuilibet æſtimandam; & tamen inventi ſunt aliqui, qui violentas manus ſibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoſcere? id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas eſt lumine naturæ nota, me non poſſe ſimul ſcribere, & non ſcribere, ſed & hoc à Parmenide pro falſo habetur. Nulla denique veritas adeò lucida eſt, ut ad eam proterva quorumdam ingenia non caligent: quod ſi ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas ſufficeret, jampridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine, communem orbis univerſi ſenſum magis convenire, quàm in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quiſque ex ſola naturæ luce ac magiſterio ſibi colendam eſſe decernit. Vnde demum conficitur, nihil poſſe obtendi quo minus inter ſervos, aut emotæ mentis homines eſſe cenſeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos ſequuntur Libertinos, quos in hoc judicii impotes eſſe, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus & pluribus infra confirmandum erit.

§. V.

Dicò Quintò: *Ex argumentis hactenus allatis certo concluditur, ex neglectu Fidei, cultuſque divini, ſequi pœnam ignis æterni.*

XI. PRimò, Quia communi orbis conſenſu ex his, & ſequentibus argumentis, Omnes non modò Chriſtiani, ſed etiam Iudæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere ſententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur*. Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majeſtatem condigna pœna eſt, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum ſupplicium eſt cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Majeſtas & excellentia, cujuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita ſit, quomodo potero ego ad hanc totius Vniverſis vocem obſurdeſcere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majeſtati debitam fidem, cui tumque perſolvam. Si enim in periculis vitæ præſentis brevi finiendæ, omni ſtudio remedia quæruntur tutiſſima,

tiſſima, quantò magis id agendum eſt in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipſe per voces Prophetarum hanc doctrinam omni evo hominibus propalavit; & noviſſimè locutus eſt nobis in Chriſto Filio ſuo, qui in teſtimonium *Hujus veritatis* à ſe revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate viſum, claudis inceſſum, mortuis plurimis vitam momento reſtituit. Qui in dæmones, in elementa, in morbos omnes, ſola voce, aut nutu, abſolutiſſimum exercuit imperium, In cujus morte ſupra omnem naturæ ordinem, orbis univerſus denſa tenebrarum caligine obductus eſt, & tota terræ machina horrendo tremore concuſſa, petris ſciſſis, & mortuorum ſepulchris divina virtute reſeratis. Qui denique poſt mortem redivivus, pluribus palam ſpectandus & palpandus apparuit: ac demum divina luce refulgens, coram multis teſtibus, in cœlum propria virtute conſcendit.

Quæ omnia, pariter cum ſua doctrina probatiſſimis *divinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Evangelii præcones *Miraculis* confirmata, adeò omnibus manifeſta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, ſed aperta veritatis luce adacta, ejus doctrinam quantum vis arduam accipere, & ſuo ſanguine conſignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Chriſto traditæ *Primum Principiū* hoc eſt, Deum debita fide, & cultu agnoſcere recuſantibus, paratum eſſe poſt hanc vitam ſupplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Chriſtus *Matth. 25. v. 51.* Ite maledicti in ignem æternum & *v. 46.* Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vita æternam.

XII. Dura, inquies, hæc ſententia eſt. At omnium ſententia eſt. Nulla Eccleſia, nulla inter Chriſtianos Secta unquam dubitavit, ſine vera fide impoſſibile eſſe Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, ſi quis eam ritè propoſitam ſua culpa admittere recuſet.

Nunc igitur animum collige, & apud teipſum expende, Quantum hactenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua poſſis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator ſine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, niſi ſponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideò via ad ſalutem recta eſt, quia lata, quia jucunda, cum ipſa veritas moneat *Matth. 7. v. 14.* Anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci ſeriò inveſtigant, ſed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, ſed Fides vera & ſincera poterit te ab ignis æterna pœna præſervare.

Interroga igitur te ipſum iis verbis quibus à Chriſto interrogaris *Matth. 17. v. 26.* Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Cras fortè ſtabis ante tribunal ſupremi Iudicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam ſententiam, unde pendet tota Aeternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac ſtudium, quòd ſeriò à te adhibitum non fuiſſe, ſerò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultrò errare, aliud non eſt quam æternum perire.

ARTICVLVS II.

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

I. RESpondebunt pro ſua, ſuorumq; errorum defenſione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex jure & dignitate naturæ ſuę in res ſublunares liberum dominatum, uſumque obtinere. Durum proinde videri, à ſuperiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum divinarum vincula ſubire, quæ, naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum uſu maximè præjudicant; ideòque nolle ſe ex doctrina ſibi incerta, de libertatis ſuæ certa poſſeſſione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo conſulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejuſque legibus doctrinam abjicere, quæ ſi vera ſit, abſque ullo in futurum remedio, tibi allatura eſt calamitatem perpetuò duraturam: ſi verò falſa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura eſt? ſi enim nullum exiſtat Numen, nullus quoque erit hominum qui poſt hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem exiſtente, unà cum ſpreti Numinis ultione, conſurget adverſum ſe tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque veſaniæ, quod à communi orbis ſenſu ultrò aberraveris, meritiſſimo jure inſultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à graviſſima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque inſuper ſpem parit ingentis præmii ſinceris Dei cultoribus,

bus, communi orbis judicio, in perpetuum deſtinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de exiſtentia Numinis judicium cum communi orbis conſenſu falleretur, per hoc præſentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriorem. Amens ergo ſis ſi doctrinam omnibus adeò compertam amplecti recuſes, quæ te pœnæ ſecurum, ac perpetuò fælicem reddere poteſt, miſerum non poteſt.

II. At, inquies, quo modo in totius vitæ decurſu poſſum eſſe non miſerrimus, ſi in omni actione vindicem ſupremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoſcam, à quo dum in libero rerum creatarum uſu, aut abuſu futura ſupplicia pertimeſco, ſtatum præſentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miſeriæ formidinem, quam præſentium illecebrarum ſpectra injiciunt, ſi haud minorem eſſe hominis Chriſtiani quam Athei, etiam in præſenti vita, fælicitatem, mecum æqua lance expendas. Vita hominis Athei, ſive Libertini divinum cultum aſpernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac diſſidium, dum advertit ſe, in repudiando Numinis obſequio, à communi orbis ſenſu diſſidere. Nullum habet in Dei providentia ſolatium aut aſylum, ad cujus præſidium in adverſis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium? omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac poſt mortem nullam alterius vitæ fælicitatem expectat. His autem ſolatiis ac gaudiis homo Chriſtianus in præſenti vita jucundè perfruitur, iiſque intra conſcientiæ ſinum ſuaviſſimè oblectatur.

Liberum verò rerum creatarum uſum ſi ſpectes, hic quoque uſus in homine Chriſtiano, quantum neceſſe eſt ad benè beatèque vivendum, nulla ex parte deſideratur. Præſtò illi abundè ſunt oblectationes innumeræ divina lege conceſſæ, quæ tantò ſuavius ac ſecurius mentem explent, quantò magis defæcatæ ſunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipſa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum ſua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica in honoribus, ab opibus legitimè acquirendis, à clari nominis fama ad poſteritatem tranſmittenda, in nulla denique parte fælicitatis humanæ Chriſtianus Atheo aut Libertino concedit? in hoc ſemper diſpare, quòd homo Libertinus habeat plurimùm quod poſt hanc vitam timeat, nihil omnino quod ſperare poſſit.

III. Si fortè dicas, Onus tibi maximum, & quavis Ætna gravius apparere: captivum tradere intellectum ab obſequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligétiæ tuæ lucē effugiunt: ut eſt Deus unus & trinus; Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei myſteria. At quid ſi ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil abſq; ſenſuum experimento credere profiteris, aſſúpſiſſe te onus credendi myſteria multo magis abſtruſa, & ab omni ſenſu & ratione remota, quã quæ tibi per Atheiſmũ excuſſiſſe videris?

Age imprimis? Homo Chriſtianus credit exiſtere Deum, qui ſub ejus ſenſum aut aſpectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonſtrationem enervet, admittit ſeriem cauſarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuitu concurſu omnia coaleſcant: hanc autem ſeriem infinitam, has atomos occultas, hunc concurſum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi viſus, nec ſenſus, nec ratio ulla unquam ſpectandum exhibuit.

Secundò, Chriſtianæ fidei profeſſor Animam hominis, quam nunquam ſpectavit, immortalē agnoſcit: Atheus animam poſt mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam ſuis oculis in nihilum evaneſcere conſpexit. Chriſtianus aſſerit omnia in hoc orbe ſuprema Dei ſapientia diſponi: Atheus è contra ſuſtinet res univerſas à ſolo Fato gubernari; neque tamen arbitror ipſum ullo hactenus ſenſu Fatum magis, quàm Deum percepiſſe. An non advertis, Libertine, quàm recondita, & ab omni ſenſu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, ſe nihil agnoſcere velle, niſi quod aperto ſenſuum teſtimonio comprobatur. Quod ſi in his figmentis tam abſtruſis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis exiſtentia remoratur? Quam ratio demonſtrat, quam Doctorum auctoritas probat, quàm Gentium penè omnium conſenſus apertè teſtatur.

IV. Nunc tandem, ut te proprius conveniam quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoſcas: *Veritas* omnem vitæ humanæ ordinem, juſtitiam, honeſtatem pervertit: *Falſitas* optimum in mundo ordinem, juſtitiam, honeſtatem inducit. Haud dubito, maleſanum hoc doctrinæ monſtrum confeſtim averſaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc natura immane monſtrum, mentis Deum averſantis fœtum eſſe agnoſcas. Si enim verum eſt hoc quod ſupponit Atheus, Non eſt Deus, non eſt Providentia, non eſt Religio quæ ulla ho-

hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit ſine ſcelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quaſcumque domos & urbes devaſtare, quidquid furor, quidquid libido ſuggeſſerit, abſque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, ſublata autem lege, omne flagitium legi contrarium, & conſtituta flagitio pœna penitus evaneſcit. Quinimò ſi Numen è mundo tollas jam blaſphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude digniſſima, utpote conformis primæ Atheorum veritati, qui divinum Numen nihil niſi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

V. Ex adverſo, quidquid in rerum natura honeſtum, quidquid rectè ordinatum conſpicimus, ſi Atheo credis, Falſitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma eſſe falſiſſimum, *Deus exiſtit*. Et tamen ex Dei exiſtentia ab hominibus credita profluunt actiones honeſtiſſimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor juſtitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoſcunt homines à Deo juſto judice ſeverè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honeſtæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis diſtortum fingi aut cogitari poteſt, quam rectiſſimam benè agendi normam ex errore falſiſſimo enaſci, primam omnis æquitatis regulam, iniquiſſimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, peſſimo totius naturæ monſtro deberi? An non apertè vides, quo pacto ex univerſo cerebri tui judicio, totius univerſi ordo evertatur.

Neque dicas, ſepoſita cognitione, ac lege divina, ipſi Naturæ humanæ innatum eſſe hunc æqui, rectique amorem, ut ſponte ſua actiones cum flagitio conjunctas averſetur, eamque eſſe legem quandam non aliunde acceptam, ſed ipſi naturæ per ſe impreſſam.

Nam ego ex adverſo demonſtro; illam rectè agendi legem non poſſe naturæ ineſſe, niſi eam aliundè ex perfectiori principio inditam fuiſſe agnoſcas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuitò quarundam atomorum concurſu fabricare.

VI. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpuſculorum congerie, quibus ex natura ſua nihil rationis inditum eſt, provenire poſſint illa perfectiſſimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante natura ſingulos homines docent: *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis inſita non eſt corporibus ex ſe ſtupidis, & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipſa penitus deſtituuntur. Certiſſimum namque totius naturæ axioma eſt, Nullam cauſam poſſe producere effectum ſeipſa perfectiorem. Quomodo ergo ſuprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à ſola ſymmetria, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum eſt, quam caſus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magiſtro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo ſcientiam hauſerit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita neceſſarium erit deficere, ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certiſſimis habentur, niſi à ſuprema ac perfectiſſima quadam intelligentia deriventur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras neceſſe eſt.

Atque hinc ut arbitror ſatis manifeſtè deprehendis, ipſa naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad ſupremum ac perfectiſſimæ intelligentiæ Numen ſua ſponte adducere, dum invictè demonſtrat, hæc ipſa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non poſſe homini inexiſtere, niſi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impreſſit, ut primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoſcas.

ANIMÆ IMMORTALITAS.

Ex demonſtrata Dei exiſtentia, & ratione naturali deducitur.

VII. Probatur primò, ex divina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere non poteſt, in Scripturis ſacris à ſe dictatis animæ noſtræ immortalitatem diſertè declarante. Patet *Matth.* 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: Vbi verba illimitata, *Non poſſunt occidere*, ſatis etiam declarant animam ex natura ſua, non ex ſolo Dei decreto abſolutè eſſe immortalem. Patet idem *Matth.* 15. Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam. Idem denique Eccleſia univerſa, Verbi divini interpres à Deo conſtituta, declarat in Concilio *Lateranenſi* 3. *ſeſſ.* 8.

his

his verbis. Cum diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis ſit; ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes aſſerentes animam intellectiuam eſse mortalem, &c. cum illa non ſolùm verè & eſsentialiter humani corporis forma exiſtat, verum & immortalis, &c.

Probatur ſecundò, ex Iuſtitia Dei perfectiſſima ac ſapientiſſima: quæ proinde plectere debet impiobos, & remunerari probos. Atqui id ſæpè non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delitiis, probos verò miſeriis multis affligi. Ergo id præſtare debet poſt decurſum huius vitæ mortalis. Vnde etiam ſequitur poſt illam debere animam ad minimum pro aliqua temporis duratione ſupereſſe. Si autem poſt ſeparationem à corpore permaneat aliquo tempore ſuperſtes, nulla eſt cauſa cur unquam poſtea intereat: cum ex natura ſua nullum habeat contrarium à quo deſtruatur, neque per ſe ſit naturæ fluxæ, nec aliud aſſignetur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contrà experimur animæ humanæ à natura inſitum eſſe appetitum quendam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adeòque perpetuam: hic autem appetitus fruſtraneus & chimæricus foret, cum nulla beatitudo poſſit eſſe perfecta niſi ſit cum perpetuitate conjuncta. Hoc argumento uſum fuiſſe S. Petrum adverſus Simonem Magum, ad evincendam animæ immortalitatem, aſtruit D. *Clemens lib. 3. Recognitionum.*

VIII. Probatur tertiò, ratione naturali. Ex eo quod Anima noſtra naturam habeat ſpiritualem, ſive incorpoream, quæ proinde ex ſe nulli eſt obnoxia corruptioni. Incorpoream autem eſſe Animæ noſtræ ſubſtantiam, convincunt 1. *Cogitationes humanæ*, quæ ſunt operationes animæ, & talis naturæ, ut nequeant illæ per ſe à potentia corporea exerceri. Verſantur enim cogitationes noſtræ circa res abſentes, imò nullo modo exiſtentes, circa rationes uniuerſales, & abſtractiones mathematicas quæ ſub ſenſum non cadunt, circa res merè ſpirituales, circa ſpatia imaginaria, circa mundos alios poſſibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos prorſus incorporeas, & circa ipſum Deum.

Atqui corpus tantum poteſt verſari circa id quod exiſtit, & ipſi præſens eſt, uti patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quamvis alia vi corporea, quæ non agit niſi in certa ſpatii determinatione. Sicut & in ſingulis ſenſibus corporeis, manus tantum poteſt tangere, oculus videre, guſtus, odoratus, & auditus tantùm percipere id quod actu exiſtit, imò quod ſic eſt præſens ut ſenſum afficiat.

Ergo Anima noſtra, quæ eſt principium effectivum talium Cogitationum & operationum, non poteſt eſſe corporea, ſed purè Spiritualis, & ex natura ſua incorruptibilis, juxta axioma commune philoſophorum, *modus operandi ſequitur modum eſſendi*; ſed modus operandi eſt incorporeus, ut probatum eſt, ergo & modus eſſendi.

Probatur quartò, & validiſſimè ex hominis *Libertate*: quia indifferentia qua Animà ſe determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendum, item ex deliberatione prævia modò ad hoc, modò ad illud decernendum, concludendum, &c. non poteſt eſſe actus corporeus, qui ſemper eſt ad unum determinatus, neque verſatur circa conſequentias, divinationes, abſtractiones & multò minùs circa ea quæ ſunt æterna, aut ſupernaturalia. Hinc etiam ipſe *Plotinus* antiquiſſimum Scholæ Platonicæ lumen *Enneade 2. 2. c. 4.* animam eſſe incorpoream ac immortalem neceſſariò concludit.

Idem convicit *Imperium abſolutiſſimum*, quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: uti dum contra naturalem appetentiam corporis, compeſcit illius oblectationes, frænat guſtum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribiliſſimam pro Deo, ac virtute ultrò appetit. Quod ſanè vim maximam contra, & ultra omnem corpoream evincere, agnoſcit ipſe *Boetius*, & alii inter ethnicos Philoſophos naturæ exploratores accuratiſſimi. Idque in ſimili manifeſtè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, ſine dubitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & navigio reſiſtentis, illius motum in partem adverſam ulterius impelli, ſed alia quadam validiori, ſiue remorum, ſiue ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra obluctantem corporis ſenſum & appetentiam clarè eluceſcit: ab alio ſcilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipſe qui diuinis dicitur *Plato in Phædone* Animam humanam primo rectori, ſiue Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo aſſimilatur.

IX. Sed ne ad demonſtrandam hanc animæ immortalitatem, hic preſſius deductam, latiori ſtylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipſo naturæ lumine, & pri-

& priſcorum ſæculorum Philoſophis, multa paucis complectentem hic breviter ſubjicio, *libro de Senectute circa finem*, Sic, inquit, mihi perſuaſi, ſic ſentio, cum tanta celeritas ſit animarum, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot ſcientiæ, tot inventa, non poſſe eam naturam quæ res eas contineat, eſſe *mortalem*: cumque ſemper agitetur animus, nec principium motus habeat, quia ſe ipſe movet, nec finem quidem habiturum eſſe motus, qui nunquam ſe ipſe ſit relicturus: & cum ſimplex animi ſit natura, neque habeat in ſe quidquam admixtum diſpar ſul, atque diſſimile, non poſſe eum dividi; quod ſi non poſſit, non poſſe interire.

Horum ſingula multo evadent clariora, ſi latius expendas *Intellectus* humani *Intentiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nulliſque pænè limitibus circumſcriptas, circa tot vocum, & idiomatum diſſimilli morum inſtitutiones, tot ſcripturarum ſpecies, tot picturarum delineationes ſubtiliſſimas, tot muſicæ organa, vocumque inflexiones ordinatiſſimas, tot artium, totque ſcientiarum ſublimiſſimarum acquiſitiones, in aſtrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quàm divinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodò illimitatam.

Et quidem quod concernit ſolam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius lib. 7. c. 24.* illum linguarum viginti duarum adeò fuiſse peritum, ut cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ ſtatim affixos habebat libros omnes quos legendo parvo luebat, uti tradit *Gellius lib. 17. c. 17.*

De *Seneca* conſtat, quod duo millia nominum conſequenter recitaverit eo ordine quo ipſi recitata fuerunt. Hoc ipſe de ſeipſo teſtatur in *Declamatione lib. 1.*

De quodam adoleſcente Paduæ à ſe cognito & viſo tradit *Marcus Antonius Muretus*, adeò admirandæ fuiſſe memoriæ, ut triginta & ſex millia nominum eodem tempore & decurſu recitare potuerit, quæ ipſi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita teſtatur ipſe *Murettus lectionum variarum lib. 3.*

Cyrus Rex Perſarum, cujus exercitus conſtabat ſexcentis millibus hominum, noverat ſingulos milites proprio nomine ac cognomine compellere. Ita *Plinius ſupra lib. 7. cap. 24.*

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, ut ſingulos cives Romanos, qui propè innumeri fuerunt, proprio nomine conſalutare potuerit: uti teſtatur idem *Plinius de viris illuſtribus*.

X. Hinc non immeritò perſpexit Doctor perſpicaciſſimus *S. Auguſtinus*, Memoriam hominis eſſe inſtar Abyſſi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ noſtræ perſpicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atque alia non tantum ſenſibus objecta, ſed etiam in ſupernaturalia, ac divina, ut nunquam in bonis corporeis ſuum finem, aut quietem perfectam obtineat; unde facilè intelligitur Animam noſtram omnem naturam corpoream longiſſimè tranſcendere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non niſi bono æterno ac infinito tanquam ſuo fine ultimo expleri. Idque omni ævo ab orbe condito non tantum Doctores, ac populi fidei lumine illuſtrati, ſed etiam ſummi Gentilium Philoſophi, *Plato*, *Ariſtoteles*, *Socrates*, aliique, ex ipſa naturæ luce agnoverunt.

ARTICULUS III.

Ex admiſſa Dei exiſtentia, facili methodo demonſtratur progreſſus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua Myſteria fidei, ejuſque Analyſim.

VTi ex commonſtratis ſcientiarum principiis, concluſiones quædam obſcuriores facilè eluceſcunt, ita ex demonſtrata ſupremi Numinis exiſtentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, ut per ſolida rationis principia ad reliqua fidei myſteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem ſolidiſſimam fidei noſtræ Analyſim perveniat.

§. I.

I. DIco igitur primò: Ex eo quod *Exiſtat Deus* rerum omnium prima cauſa & origo, neceſſariò ſequitur illum eſſe *Ens à ſe*, hoc eſt, à nulla cauſa dependens, ſed vi naturæ ſuæ in ſe ab æterno ſubſiſtens. Quia apertè implicat illum eſſe rerum omnium primam cauſam, & ſimul exiſtere aliquam cauſam natura priorem à qua ipſe dependeat, ſic enim eſſet cauſa prima, & non prima.

Dico

Dicò ſecundò: Ex eo quod Deus in exiſtendo à nulla cauſa productiva dependeat, ſequitur eſſe, Ens in ſua eſſentia *Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali diſpoſitione cauſæ, quæ non poteſt communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipſa in ſe contineat. Cum ergo Deus à nulla cauſa habeat quod exiſtat, nihil omninò eſt, quod Ipſi perfectionis ſuæ limites circumſcribat; ac proinde ultra omnem quæ mente concipi poteſt entis creati ſpeciem ac perfectionem ſine fine protuberat. Præſertim cum ipſe Deus manifeſtè revelavit hanc ſibi perfectionem ineſſe; nihil autem enti à ſe, & nullius egenti, prodeſſe poteſt mendacium.

Dicò tertiò: Ex hac *Natura divinæ Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere eſſe ſine fide perfecta, ut ſapientiam, potentiam, juſtitiam, &c. Quia hæ proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non poteſt proprietates ex ſe profluentes ullo fine coarctare. Secundò, cum hæc Dei attributa non ſint res aliqua ipſius naturæ ſuperaddita, ſed ipſa Dei eſſentia cum ordine ad varias quas producere poteſt operationes à nobis conſiderata non poſſunt ſingula attributa minus continere perfectionis, quàm ipſa Dei eſſentia, cum qua attributa illa reipſa in unam, ac penitus indiviſam entitatem coaleſcunt.

II. Dico quartò, Ex attributis Dei omni ex parte illimitatis, & infinitis apertè concludimus, illum eſſe *Omnis boni & perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas univerſa quam in creaturis cognoſcimus, & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo neceſſariò agnoſcimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immenſa cũ claritate relucent, non tantum omnes creaturæ quovis tempore exiſtentes, ſed etiam aliæ rerum ſpecies ſine fine perfectiores, quas ſolo voluntatis nutu creare poteſt. Nulla eſt veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio, aut machinatio tam abſtruſa, quæ poſſit omnia perſcrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, ut perfectiſſima ſit, reſpondet divina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere poteſt quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in cauſis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in aſtris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio eſt illius potentiæ, quam Deus in ſe nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc eſt poteſtas illa ſuprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pœnas nunquam terminandas infligit; hæc eadem eſt, ad cujus præſidium quiſquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præſenti, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque inſidias pertimeſcat.

III. Hanc omnipotentiam comitatur theſaurus *Bonitatis*, in omni genere entis infinitus, ſic ut nunquam deſit copia inexhauſta cœleſtium donorum, quæ poſſit ac velit in omnes, ſuos præſertim cultores, larga manu perpetuò diſpenſare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis eſt larva, aut deformis umbra, ſi cum puriſſimo bonorum omnium fonte, & liquidiſſima ejus voluptate conferatur. Ex hoc ampliſſimo divinæ bonitatis theſauro proveniunt omnia illa naturæ, & gratiæ dona, quibus Homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate ſibi innata adactus, creavit Deus ad hominis uſum ingentes cœlorum orbes, eoſque varia aſtrorum luce ad ſtuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitias, ſuſtentandæ hominum vitæ deſtinavit. Quos non tantùm ad neceſſitatem, ſed etiam uſque ad delicias adamavit, dum tanta volucrum, piſcium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis cauſa locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum ſibi ab æterno propoſitum habuit, hominem ad ſui agnitionem, cultumque adducere, eumque ſuo in cœlis complexu in perpetuam beare.

§. II.

His ita conſtitutis, Dico ulterius quinto, ut ſapientia Dei perfectiſſima hominem ad hunc ultimum, beatiſſimumque finem per congrua media dirigeret, neceſſe fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externa aliqua mentis ſua conſilia illis communicare. Fruſtra enim ſoret homi-

hominē condere rationis lumine donatum, niſi eo fine ut conditori ſuo cultum idoneum perſolveret. Vt verò noverit homo quem à ſe cultum conditor depoſcat, cum nequeat per ſe divinæ mentis arcana intueri, neceſſe erat per medium aliquod ſenſibile Deum hominibus loqui, & mentis ſuæ conſilia manifeſtare. Ne verò hoc commercium errori obnoxium foret, neceſſarium inſuper erat, divinæ locutioni ſigna quædam Deo propria adjungi, ex quibus ſecurè ac prudenter colligi poſſit, illam à ſolo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum inſtituit Deus ab initio per oracula Moyſis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cœleſtibus prodigiis, ac ſignis tam admirandis illuſtravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina iis oraculis expreſſa, à Deo inſpirata fuerit.

Secundò, Mentem ſuam, Legemque propalavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipſe Scriptoribus ſacris dictavit tanquam publica inſtrumenta, in quibus voluit conſilia ſua ac decreta hominibus conſignata remanere.

Tertiò, in progreſſu ſæculorum, Fidem ſuam doctrinamque manifeſtavit per *Chriſtum* ejuſque *Eccleſiam*, quam non tantum ipſius Chriſti miraculis, ſed etiam deinceps omni ævo tot teſtimoniis, ac prodigiis ſuam eſſe comprobavit, ut in ea Deum ſibi loquentem totus pæne orbis agnoſcere non dubitaverit.

§. III.

Dico ſextò, His fundamentis hactenus ſtabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconcuſſa. Præſtat enim fidei noſtræ certitudinem falli neſciam revelatio divina, qua Deus hominibus mentis ſuæ ſenſa manifeſtat. Nititur autem ipſa revelatio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non poteſt falli, cum nullius rei veritas eum poſſit latere, ac ſimul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem poteſt fallere, & ultrò in errore inducere: hoc enim ſummam Dei bonitatem dedecere facile agnoſcimus, quòd ab homine probo ſine crimine fieri non poteſt. Ad hæc igitur firmiſſima principia, omnia fidei noſtræ myſteria reducuntur, ex his in ſingulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonſtrabitur.

§. IV.

Dico ſeptimò; Intellectus noſter his fundamentis ſive motivis inſtructus, facilè pertingit ad *Analyſim* fidei, qua omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac ſoliſſimam reddere valeat.

De quovis enim articulo fidei, ut ad ſolida principia reducatur, quam poteſt hoc modo.

Cur credis fide divina ver. gr. Deum eſſe trinum in perſonis? Ideò hoc credo, quia Deus hominibus revelavit, ſe in perſonis trinum eſſe: Scio autem Deum non poſſe falli, cum ſit præditus ſumma ſapientia, neque velle homines fallere, cùm ſit infinitè bonus. Sed quomodo conſtat Tibi Deum revelaſſe, ſe trinum eſſe in perſonis, cum numquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi ſanè, dum Eccleſiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum eſſe trinum in perſonis. At unde noſti Eccleſiam non errare, dum affirmat ſe Dei nomine docere Trinitatem perſonarum? Non errare mihi certum eſt ex eo, quod ipſe Deus Eccleſiam hoc affirmantem afficiat notis ac ſignis ſoli Deo propriis, quibus teſtatur illam ſuo nomine, & ſe auctore id hominibus annunciare; quod aliud non eſt, quam ipſum Deum per Eccleſiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem ſuam manifeſtare. Deus autem ſive per ſe, ſive per alium loquens errare non poteſt. Vnde patet, ſingula fidei noſtræ myſteria non niti teſtimonio tantum humano, ſed in ipſa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analyſim revocandum eſſe.

IV. Si quæras, quænam ſint ſigna, quibus Deus Eccleſiam ſuo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cœleſtia, vaticinia rerum futurarum, Eccleſiæ docentis Vnitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exſuperantia, à Chriſto, ab Apoſtolis, aliiſque Eccleſiæ membris omni ævo exhibita, ad comprobandam Eccleſiæ Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Eccleſia Dei nomine loquens, & tot notis ſoli Deo propriis inſignita, eſſet errori obnoxia, hoc ipſo adimeret Deus omnem ſibi auctoritatem & facultatem nominibus loquendi, ſive per externa ſigna mentem illis ſuam ſine erroris ſuſpicione propalandi. Si enim liceat mihi ſuſpicari hanc Dei locutionem, adjunctaſque

quo

que illi notas tam multas, tamque admirandas non eſſe à Deo, ſed ab alia quapiam cauſa profectas, idem licebit pariter mihi ſuſpicari de quavis alia ipſius locutione quibuslibet notis ac prodigiis inſignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, ſic poſſe hominibus loqui, ut certi ſint ipſum eſſe qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, ſpectat quoque ad neceſſitatem ipſius providentiam, ne permittat illis ſuo nomine proponi doctrinam talibus notis inſignitam, niſi per eam velit ſuam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur, tantam eſſe certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Eccleſiam propoſitæ, ut ſi illa vacillaret, neceſſe foret in agendo cum creaturis ipſam Dei potentiam, bonitatem, ac ſapientiam deficere.

In quo autem cœtu hominum inveniatur illa Eccleſia per quam Deus mentem ſuam, fidem ad ſalutem neceſſariam mundo manifeſtare decrevit, deinceps accuratè inveſtiganda ſuſcipimus.

CAP. II.

Oſtenditur quemlibet, etiam Chriſtianum, non poſſe in ſua Fide & Secta ſalvari.

ARTICULUS I.

Status controverſiæ, & Argumenta proponuntur.

I. POſt Libertinos ante omnes expugnanda eſt ſecta Indifferentium, quorum errores mirum quantùm hoc ævo invaleſcunt. Poſtquam hi allatis ſupra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porrò fidei Chriſtianæ neceſſitatem agnovere, nihil ſibi ulterius inveſtigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæſtus accommodat, ſecuri conquieſcunt. His ſanè validò docentis hortatu, ac forti elleboro opus eſt, ut lethalis iſte veternus excutiatur. In hujus verò erroris barathrum dum potiſſimum hominum genera abſorbentur. Primò, homines plebæi, qui ſolo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quàm domicilium commutant, eamque ſibi Sectam arripiunt, quàm dominatam reperiunt. Alterum genus eſt hominum politicis ſimulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam error abducit, quam propria cupiditas excæcat: his mollior vita, inveſtigandi labor, fallax ſecuritas, ſpes honoris, favoris umbra, omnem Religionis veræ, falſæque differentiam obliterat, non minus paratis, ſi res ferat, aliam Sectam quam novam veſtem aſſumere.

II. Ut verò in foveam adeò latam plures præcipitentur, poſt *Serranum*; & plures præſertim in Hollandia, & Germania, non dubitavit nuper in Anglia *Thomas Hobbeſius* in Elementis Philoſophicis, ad hunc errorem temerario auſu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò: Non poteſt quivis, qui ſe Chriſtianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta ſalvari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum Litterarum, quas pro certiſſimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma: & *ad Hebr. c.* 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Eccleſia Chriſti ſicut unus eſt Dominus, ita unica eſt Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diverſarum Sectarum non una eſt Fides, nunquam enim agnoſcet Lutheranus ſe habere eandem penitus Fidem cum Calviniſta communem. Ergo non omnes illæ Sectæ ſunt in Eccleſia Chriſti. Sed in confeſſo eſt, extra Eccleſiam Chriſto non poſſe obtineri ſalutem. Ergo non poſſunt omnes in ſua fide, aut Secta ſalvari.

Declaratur ſecundò evidenti ratione. Qui enim aſſerit quemlibet credentem in Chriſtum poſſe in ſua fide ſalvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Eccleſia damnatos potuiſſe in ſua fide ad ſalutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoſcebant Chriſtum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus perſonam ſpectantia. Salvari itaque potuerunt in ſua ſecta Pelagiani à primæva Eccleſia reprobati, quia negabant peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ internæ; Chriſtum verò ejuſque divinitatem ſemper admiſerunt. Neque à ſalute excludi poterunt Neſtoriani, qui Chriſtum ut Deum, & hominem, & ſalvatorem colebant, ſed duas in illo perſonas conſtituebant. Neque damnandi ſunt Macedoniani, qui in Chriſtum per omnia credebant, ſed Spiritum Sanctum Filio minorem eſſe volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Chriſto rectè ſenſerunt; ſed tantùm lapſos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Chriſti Eccleſiam, ac totius antiquitatis conſenſum erro-

erroris arguere. Si enim illi in ſua fide ſalvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati ſunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Chriſti Eccleſia ſeparati? Cur maluerunt omni ævo Chriſtiani potius exilia, tormenta, & ipſam mortem tolerare, quam eorum doctrinam aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore aliquem ex iis, qui in Chriſtum credunt, negare infernum damnatis omnibus eſſe conſtitutum, aut aſſerere dæmones aliquando ad cœlum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad ſalutem poſſe pervenire. Quamtumvis profiteatur ſe alia Chriſtianæ Fidei dogmata retinere.

Dico ſecundo: Non ſufficit etiam ad ſalutem admittere fidei articulos in Symbolo Apoſtolorum comprehenſos, niſi paratus ſis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitimè proponuntur.

III. Probatur, ex aperto primævæ Eccleſiæ teſtimonio, cui nulla poteſt Secta refragari. Sic autem pronunciat S. *Auguſtinus* contra Fauſtum *lib.* 13. *c.* 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Conſentit *S. Athanaſius* in ſuo Symbolo: Quicumque (*inquit*) vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt ut teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſque *Integram*, inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit. Atqui ſymbolum fidei quod recitat Athanaſius, & Evangelium cui integrè credendum aſſerit Auguſtinus, præter fidem in Chriſtum, plurimos continet alios fidei articulos ad ſalutem neceſſarios: Ergò qui credit in Chriſtum, & alia fidei myſteria repellit, abſque ulla dubitatione æternæ ſalutis jacturam incurrit.

IV. Et verò ſi ſolis Symboli articulis fidei Chriſtianæ limites circumſcribuntur, quorſum Apoſtolus Gentium propter fidem Circumſionis tam acerba ſententia Galatas percellit, & à ſalute per Chriſtum obtinendæ penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem reſecabant, totam Chriſti fidem, legemque prono aſſenſu ſuſceperunt. Hoc unum illis obſtabat, quod inſuper crederent, cum fide Chriſti circumciſionem ſibi ad ſalutem eſſe neceſſariam. Et tamen illis divino ſpiritu Paulus teſtatur ad Galatas primo: *Quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Ergo admiſſa Symboli doctrina, unicus error circa alios fidei articulus à Chriſto penitus reſcindit, & inſtar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apoſtolus, totam fidei maſſam corrumpit.

Hujus ratio cuivis conſideranti manifeſta, hæc eſt; Ideò admittis neceſſarium eſſe ad ſalutem credere in Chriſtum, aut ea quæ in Symbolo Apoſtolico continentur, quia illa ſunt à Deo hominibus revelata: Divina enim authoritas & revelatio unicum fidei fundamentum eſt. Sed alia quæ in Scripturis continentur, ſunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus propoſita. Ergo neceſſarium eſt ad ſalutem credere etiam alia quæ in Scripturis ſacris continentur, cum illa æquè ſint à Deo aſſerta, ejuſque authoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipſo ſpernit authoritatem legislatoris; ſic qui liberè negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipſum violat primam ac ſupremam Dei revelantis authoritatem.

V. Quam verò facilis fallendi prætextus captari poſſit ex ipſo Symbolo privatis ſectæ alicujus ſenſibus accommodato, manifeſtè docet ſolidiſſimum illud Eccleſiæ oraculum *Sanctus Auguſtinus l* 3. *contra Donatiſtas. c.* 14. *Fieri poteſt ut aliquis perverſus integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, ſive de ipſa Trinitate, ſive de reſurrectione, &c.* Idemque ſedulo monet de Fide, & Symbolo, cap. 1. tom. 3. *Sub ipſis ergo paucis in Symbolo conſtitutis, plerumque Heretici venena ſua o. cultare conati ſunt;* Vndè manifeſtè patet hanc quam prætendunt Adverſarii in Articulis Fidei determinandis normam, devium eſſe tramitem à recta credendorum fide ac ſalute æternæ fallaciter abducentem.

Ex quo ulterius deducitur, illum qui exiſtimat ſibi ſatis eſſe tali modo in Chriſtum credere, nequidem credere in Chriſtum fide divina. Si enim Chriſti perſonam reciperet ex motivo revelationis, & authoritas divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui ſub eodem motivo in Dei verbo, & Eccleſia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque vera fide Chriſto adhæret, neque divinæ authoritati acquieſcit, ſed ſuæ voluntati, ac lubentiæ, per quam fidei articulos ſibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam ſuo genio, ac commodo magis conformem eſſe deprehendit.

VI. Dices, Chriſtus Patrem cœleſtem ſic alloquitur Ioan. 17. v. 13. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum; & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Ergo ſi hæc duo agnoſcas, nihil ad vitam æternam refert, cui porrò doctrinæ, aut ſectæ adhæreas.

Re-

Reſpondeo, ex illo argumento ſequi, ne quidem eſſe neceſſarium ad ſalutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata ſententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde ſatis oſtenditur alia ad ſalutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem reſpondendi ad alias huiuſmodi Scripturas in hac & ſequentibus controverſiis, vide infra cap. 9. methodo 2. 3. 4.

Ad extremum huius infauſti dogmatis Architectos, atque aſſeclas paucis interrogo: Si cuivis factæ ſub Chriſtiano nomine militanti pateat communis ad ſalutem via, quorſum intra ipſa Sectariorum caſtra tanta exardeſcunt Religionis diſſidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Proteſtantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro ſua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo ſanguine, velut Cadmæi fratres, ſua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ ſua quæque ſemita ad eandem ſalutis metam pertingere: quid igitur tanta animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphoriſta) Sectas ipſas quas tueri prætendis, ſuo tibi facto, ac judicio adverſari: teque cauſam tam infelicem ſuſcepiſſe, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis ſingulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te ſolicitum exiſtimo, tua te intus cauſa & conſcientia remordet, qui dum advertis, è commodo tuo non eſſe, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Eccleſiam, quam te Eccleſiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra ſuos limites ſic in immenſum extendas, ut ſi non intra veram, ſaltem, non extra imaginariam Eccleſiam te conſtitutum credas: at cave quæſo ne imaginaria quam fingis Eccleſia, & ad gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS II.

Occurritur novo errori Sectariorum, maximè Proteſtantium, dividentium articulos fidei in Eſſentiales, & Accidentales ad ſalutem non neceſſarios.

VII. DUm Sectarii his argumentis ad anguſtias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam ſibi aliquam aperiant novùm fingunt diſcrimen, inter Articulos fide divina credendos, ut alii ſint qui ſubſtantiam fidei conſtituant, alii verò ſint accidentales ſive levioris momenti, quos liberum ſit admittere, vel repudiare ſalva ſidei integritate. Hanc autem diſtinctionem moliuntur eo conſilio, ut perſuadeant, diſſidia inter varias ſectas Proteſtantium, aliorumque Novatorum, non tollere neceſſariam unitatem veræ Eccleſiæ, nec conſiſtere in ſidei fundamentis quæ cuilibet ad ſalutem ſufficiant. Hinc labyrinthum ingreſſus eſt cum plerisque ſectariis recentioribus Antonius de Dominis Apoſtata lib. 7. de republ. Eccleſiaſtica cap. 9. & 10. cujus hodie veſtigiis ſermè inſiſtit in Anglia Stillinfletus, & in Hollandia paſſim moderni Navatores. Hos ut ex ſuis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò: Hæc diſtinctio circa articulos fidei nulla veritatis ſpecie defendi poteſt.

Probatur, quia omnia, quæ Deus loquitur & hominibus proponit ſunt æqualiter vera & certa: quia infinita Dei revelantis authoritate nituntur. Atqui omnes articuli noſtræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis authoritate proponuntur; hoc enim ſi neges jam fruſtra ſupponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis authoritatem ſortiuntur. Ergo ſine ullo dogmatum diſcrimine Deo revelanti iniurius; æternæ damnationi obnoxius eſſe convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoſcit à Deo revelatum, admittere recuſat. Nec minus erit Deo tabelis qui animas à Purgatorii pœnis, quàm qui Sanctos à cœleſti gloria excluſerit.

VIII. Quin & ulterius aſſero, prorſus impoſſibile eſſe, ut Deus velit, aut poſſit nos eximere ab obligatione, firmiſſima fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem conſtat ab illo nobis fuiſſe propoſitum ac revelatum. Hæc enim duo apertè repugnant? Deum homini aliquid aſſerere, & hominem ſine gravi iniuria rem à Deo aſſertam rejicere ac repudiare, en quo deducit futilis illa & chimærica diſtinctio, qua volunt Novatores omnium ſectarum colluviem in unam Chriſti Eccleſiam aggregare.

At inquies, integra foret fides Chriſtiana, etſi multa levioris momenti dogmata in ſacris literis revelata non fuiſſent. Quid enim attinet fide divina credere, quis fuerit numerus Apoſtolorum, quod Martha fuerit ſoror Magdalenæ, & alia his ſimilia in ſacris literis exarata? Ergo nihil fidei præjudicat, ſi quis pro arbi-

arbitrio ejuſmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere, Chriſtum paſſum eſſe ſub Pontio Pilato, quod tamen in ſymbolo inter articulos fidei fundamentales admittit.

Reſpondeo igitur, ineptam eſſe argumenti ſequelam: Quamvis enim ſua fidei conſtaret integritas, etſi iſta leviora non fuiſſent à Deo dictata; poſtquam tamen conſtat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei ſapientia aſſeri, tradi, proponi; fieri non poteſt ut patiatur ſine gravi offenſa ulli penitus articulo à ſe revelato fidem denegari. Hoc enim tantundem eſt, ac ſi diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in minimo liceat divinam authoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei noſtræ firmitas, aut conſtantia permanebit: Omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare ſatagis totius Religionis fundamentum penitus evertis.

IX. Dico ulterius Secundò: Etſi gratis admitteretur ita diſtinctio inter articulos fidei fundamentales, & non fundamentales, impoſſibile adhuc foret ſectario diſcernere, quinam articuli dici deberent fundamentales quorum aſſenſus, cæteris excluſis, ad ſalutem ſufficeret.

Probatur primò, Quia quivis Sectarius, ut ſit veri nominis Chriſtianus, habet hunc aſſenſum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*, ergo non poteſt ullum articulum quem conſtat in Scripturis contineri à ſua fide excludere: alias profiteretur ſe omnia à Deo revelata amplecti, & ſimul aliquid à Deo in Scripturis revelatum repudiaret. Hæc autem eſſet fides ſarna, & plane chimærica; non minus quàm ſi admitteret, omnes homines eſſe mortales, & ſimul ſe, aut alios deſignaret à moriendi neceſſitate eximendos.

X. Secundò, ut ſectarius articulos fundamentalis à cæteris diſcernat, neceſſe eſt ut aliquam diſcernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etſi hanc centies volvas, ac revolvas nuſpiam numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Eccleſiam; hanc enim cupis ex omnibus Sectis conflatam, quæ nunquam hactenus in ſenſu ſcripturarum, & præcipuis fidei articulis convenere, ut latius infra oſtendam. Supereſt igitur ut pro conſtituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugias: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum diſcrimine non aſſequeris.

XI. Hinc mirum videri poſſit, hoc tempore in Anglia Bramballum, & Stillingfletum, qui ſe præ cæteris ſynceos arbitrantur, adeò in ſuis ſcriptis halucinari, ut in hunc errorem pluſquam trabalem ultro impingant: dum liberè aſſerunt, Religionis ſuæ articulos fundamentales ac neceſſarios in quavis orbis Eccleſia, etiam Romana, comprobari. Vnde manifeſtè infero, Religionem Proteſtantium, quam ipſi profitentur, in quantum Eccleſiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè diſtinguitur, nullum habere fidei ſuæ articulum fundamentalem, & ad ſalutem neceſſarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per ſe conſideratam, nomine & eſſentia Eccleſiæ penitus orbatam eſſe, cum illa prout à cæteris condiſtincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam ſint articuli fundamentales, qui ad conſtituendam veram Eccleſiæ eſſentiam requiruntur, Tales ſunt articuli Proteſtantium purè negativi, Non eſt Miſsa, non eſt Purgatorium, Sancti non ſunt colendi, & aliæ ejuſdem farinæ aſſertiones, extra fidei ſubſtantiam conſtitutæ, in quibus Proteſtantium Religio, Romanæ fidei opponuntur.

XII Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina veſtra manifeſte concludo, Proteſtantium Cætui, ab Eccleſia Romana cæteriſque ſejuncto, nihil omninò aliud ſupereſſe, niſi imaginariam Eccleſiæ umbram, ſcilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulſa, doctrinam adiaphoram, articulos ad ſalutem non neceſſarios, ut illos vos ipſi nuncupari non recuſatis. Et tamen interea ex his paleis ac ſtipulis (ſi ſuperis placet.) Vos novam, & neceſſariam, & orbis Chriſtiani ſetotmatricem Eccleſiam inſtauratis: quæ veſtro etiamnum judicio propriis fundamentis deſtituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evaneſcit.

ARTICVLVS III.

Oſtenditur Proteſtantes, aliaque Sectas in Articulis etiam fundamentalibus non convenire.

XIII. Dico primò, Lutherani non conſentiunt Calviniſtis in articulis quos ipſi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; In confeſſo eſt nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apoſtolorum ſymbolo continentur, inter quos enumeratur, Deſcenſus Chriſti ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc deſcenſum aliud non eſſe, quàm Chriſtum in cruce inferni anguſtias ac dolores perpeſſum fuiſſe, idque docet Calvinus *l. 2. inſtit. c. 16. §. 10.* & Beza *in cap. 26. Matth. v. 37.* At ex adverſo Lutherani aſſerunt ipſam Chriſti animam verè ad inferos deſcendiſſe, teſte etiam Danæo Lutherano *in Reſp. ad Oſiandrum*, & Epimo *in Pſalm. 16. aliiſque*.

Secundò, ad fidei Chriſtianæ ſubſtantiam, quid poteſt magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptiſmi Sacramentum verſatur? Fatentur Lutherani Baptiſmum omnibus etiam infantibus ad ſalutem eſſe neceſſarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptiſmum juſtos ac ſanctos eſſe, filiis verò infidelium Baptiſmum nihil prodeſſe, cumque illis negandum: ita docet ipſe Calvinus *in Antidoto Concil. Tridentin. ſeſſ. 6. cap. 5.*

Tertiò, A Sacramento Euchariſtiæ animæ vitam ac ſalutem dependere pronunciat Chriſtus *Ioan. 6. v. 33. Niſi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis utrimque diſcordia. In eo cum Calvino *lib. 4. inſtit. c. 17.* pernegant Calviniſtæ Chriſti Corpus aut Sanguinem contineri, ſola ejus ſigna contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his diſſentiant Lutherani, locuples eſt teſtis ipſe Lutherus contra articul. Lovanienſium Theſi 2. Anno 1545. *Hæreticos* (inquit) *ſeriò cenſemus & alienos ab Eccleſia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus eſt ab Eccleſia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipſi aſſerunt Adverſarii. Atqui alienus eſt ab Eccleſia Dei qui negat corpus & ſanguinem Chriſti ſumi in Euchariſtia, ut apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præſentia Chriſti in venerabili Euchariſtia, in qua ſectæ illæ diſſentiunt, eſt articulos fidei fundamentalis. Priùs igitur noctem diei conjunges, quàm has ſectas in fundamentis fidei conſociabis.

XIV. Dico ſecundò, Proteſtantes in Anglia, etſi Calviniſtis in Cæna Domini, & pluribus adhæreant, in aliis tamen fidei fundamentum ab iiſdem recedunt.

Probatur hic diſſenſus, primò, in articulis de vero deſcenſu Chriſti ad inferos, & Baptiſmos parvulorum omnibus neceſſario, quos ſupra oſtendimus eſſe fundamentales: in his autem Angliæ Proteſtantes ſe à Calviniſtis Genevenſibus, ac Puritanis diſſentire apertè profitentur.

Secundò, quid poteſt ad ſubſtantiam veræ Fidei magis ſpectare, quam doctrina de ipſo Capite viſibili veræ Eccleſiæ? De hoc verò negant Calviniſtæ Genevenſes, poſſe ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Eccleſiæ Caput conſtitui, ut teſtatur Beza in confeſſione fidei nomine Genevenſium ab ipſo edita c. 5. §. 15. At è contra Anglo Calviniſtæ ſive Proteſtantes firmiter credunt, ac tuentur, Regem ſine etiam Reginam in ſuo regno jure divino ſupremum Eccleſiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo Calviniſtæ profitentur à Chriſto corpus Eccleſiæ coagmentatum eſſe ex Epiſcopis, Archiepiſcopis, Decanis, Archidiaconis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ hierarchiæ. At reliqui Calviniſtæ Genevenſes, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Eccleſia ſua penitus excluſis, ſola cum Miniſtris ſeniorum Conſiſtoria admittunt.

XV. Quid reliqua inter hos dogmatum diſſidia commemorem? Cum neque in Eccleſiæ ſuæ Capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in neceſſariis fidei fundamentis coaleſcent? Diſſident igitur toto cœlo Anglo Calviniſtæ a cæteris Calvini aſſeclis, atque interim cunctis perſuaſum volunt, ſe cum his, atque omnibus orbis Chriſtianis Eccleſiis in punctis ad ſalutem neceſſariis Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colunt, idololatris eſſe non dubitant: Pontificem credunt Antichriſtum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptiſtas, aliaſque Sectas ferro & igne perſequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei ſubſtantia ad ſalutem requiſita, uſque ad minimum apicem firmiſſimo fœdere copulari non recuſant. Ad hunc nempe vertiginis pititum tandem Proteſtantes adegit ſectarum ſibi ſimilium confuſa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes,

cum

cum nullam reperiant Eccleſiam firmam, facilè, ut in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus eſſe, quàm nullibi tutò conſiſtere.

XVI. Huncquoque in Belgio ſuo dogmatum, Doctorumque inconſtantiam modernam pugnaſque innumeras, graphicè deſcribit, & acerbè deplorat D. Samuel Mareſius in ſuo Tractatu, de afflicto ſtatu ſtudii Theologici in Belgio confœderato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia noſtra tot monſtroſis opinionibus adeò deturpata eſt, ut ſi Paſtores, & Doctores, qui denati ſunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveri, Polyandri, Thyſii, Spanhemii, Triglandi, Demaſii, Schotani, Ameſii) putarent ſe in alterum orbem tempeſtate delatos, cujus idioma non aſſequerentur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctiſſimi Mareſii, quam perdito loco tua ſecta, & ſalus conſiſtat.

Declarantur porrò prædicta, ex ipſarum Sectarum confeſſione, & verbis manifeſtis, & notatu digniſſimis pro aliis etiam controverſiis.

XVII. MAximum operæ pretium eſt, ut ſecuris profundius admoveatur ad radicem hujus extremi Effugii ſive Figmenti, quo moderni Sectarii millenas animas ad Catholicam & ſecuram ſalutis viam aſpirantes miſerè ſeducunt, hoc ſuo fallaci. *Nos à Catholicis, & aliis ſectis non diſcrepamus in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem requiſitis. Ergo non minus apud nos, quam apud illos poteris ſalutem adipiſci.* Si igitur Sectarii illi noſtræ in oppoſitum demonſtrationi quantumvis evidenti non confidant, ſaltem acquieſcent illis, quos Sectæ ſuæ Authores, & Duces agnoſcunt.

Lutherus ejuſque *aſſeclæ* profitentur apertè ſe repugnare Calviniſtis de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, quod ad articulos fidei eſſentiales ſine dubio pertinere ſupra oſtendimus.

Ioachimus Vveſtphalus Miniſter Lutheran. cum aliis Calviniſtas *Vulpes* appellant, eo quod ſubdolè aſſerant ſe à Lutheranis in adjaphoris tantùm diſſidere.

Albertus Graverus Doctor in Saxonia, librum ſuum inſcripſit, *Abſurda abſurdorum abſurdiſſima, abſurda Calviniſtica*. Hoccine eſt in fundamentalibus per omnia convenire.

Henricus Ecardus in Præfatione Illuſtriſſimo Electori Saxoniæ Chriſtiano, poſt multa de calliditate Calviniſtrarum, & quod titulum inanem Eccleſiæ circumferant, aſſerit illos, *Lutheranorum conſenſum mentiri, & Confeſſionis Auguſtanæ ſocietatem ſimulare: cùm tamen non ſit tanta diſtantia inter cælum, & imam terram quanta inter Auguſtanam Confeſſionem, & Calviniſtarum ſectam*. Idem in Epiſtola ad Electorem Ioannem Georgium ſic pronuntiant. *Si Calviniſtæ una cum pane & vino, verè, ſubſtantialiter, & præſenter, ibi corpus & ſanguinem Chriſti ſumi, etiam ab indignis, expreſſè non affirmabunt, & errorem ſuum valere non jubebunt, nullam nobiſcum concordiam in Fide habebunt.* Quomodo poſſunt illi magis apertè in ſubſtantialibus diſcrepare, quàm nullam in Fide concordiam habere? Rurſus graviori tono in fine concludit. *Nugantur Calviniſtæ, cum dicunt, diſſidere à nobis, ſed in rebus levioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne unum quidem nobis Theologia Calviniſtica inviolatam reliquerit.* Quænam poſſit eſſe ex ore propriæ Sectæ confeſſio luculentior.

XVIII. Gravius etiamnum idem intonat *Andreas Iacobus Smidelinus* Lutheranus, contra *Grinæum* Calviniſtam, nec non *Ioannes Schutzius l. 50. cauſarum, cap. 48.* qui aſſerunt *Calviniſmum, Arianiſmum, & Mahometiſmum, fratres eſſe & ſorores, tres caligas ejuſdem panni, camerinam in quam multæ hæreſes confluxerunt, denique Satanæ iram ultimam.* Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere ſe cum Calviniſtis in ſubſtantialibus, ut frater, aut ſoror, aut quarta caliga prorſus coaleſcere.

Ioannes Modeſtus Luther. In ſuis Demonſtrationibus docet, *Calviniſtas non eſſe Chriſtianos, ſed Iudæos baptizatos.* Chriſtianos negatis, & fratres in ſubſtantialibus fidei articulis agnoſcitis.

Conradus Schluſſelburgius in tribus libris Theologiæ Calviniſticæ, ex publicis Calviniſtarum ſcriptis, verbis & Authorum nominibus adductis pluſquam ducentos viginti duos illorum errores quaſi in viva tabella depingit: demonſtrans ibidem, illos de nullo Fidei Chriſtianæ articulo rectè ſentire: denique *lib. 2. artic. 1.* pronuntiat, *Calviniſticam fidem eſſe hæreſim Sacramentariam*, & Satanicam *blaſphemiam*. Sed & ibidem affirmat, à Calviniſtis vice verſa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schiſmaticam, & ſectariam, Lutheranos verò omnes diaboli incantatione eſſe excæcatos.* Ergo in eo utrimque conveniunt, quod in articulis fidei ſubſtantialibus ad ſalutem neceſſariis minimè conveniant.

Omitto brevitatis ſtudio alios *Lutheranorum* Doctores innumeros, qui prorſus ſimilia in ſuis ſcriptis apertiſſimè pronuntiant: quorum plurimi ex *Adamo Contzen* in Iubilo Iubilorum Iubilæi Evangelici, & ex *Georgio Tiskivicio* in Theologia antilogica facilè poſſunt deprehendi.

XIX. Nunc ex parte *Calviniſtarum* illorum Doctores talem in Articulis Fidei ſubſtantialibus Concordiam ut figmentum inane reprobantes, breviter adduco.

Ioannes ipſe *Calvinus* ſectæ iſtius Principes, in admonitione ſecunda, contra *Ioachimum Vueſtphalum*, ait, talis eſſe cum Lutheranus inimicitias, *ut citius in rebus fidei cum Turcis, & Papiſtis, quàm cum Calviniſtis pacem & concordiam ſint habituri*. Et in admonitione tertia, Lutheranos ait eſſe, *vertiginoſos, superbos, beſtias, deſperatè impudentes, falſarios, ignorantes quod in Catechiſmo tractatur*. Demum in admonitione ultima, denunciat Vveſtphalo, niſi circulum de Cœna Domini aliter credat quàm Lutherus, & Lutherani, *eo loco poſthac habendum eſſe, quo pertinaces Hæreticos habebat Paulus*. Si ut Hæreticos pertinaces, ergo in articulo fidei ſubſtantiali à Calvinianis diſſidentes, ipſe teſte Calvino.

Accedat proximè pro ſua dignitate *Iacobus Rex Angliæ*, qui in regni ſui primordiis iſto concordiæ errore à ſuis miſerè ſeductus, in ſua Apologia aſſeruit, *Lutheranos, & Calviniſtas in quibuſdam tantum apicibus diſſentire*, At demum in ſuo *Baſilico Doro* perſpicaciùs pronuntiat, *Puritanos, ſive puros Calviniſtas, Hæreticos eſſe, & puros ac putos Phariſæos*. Idemque libros *Ioannis Vorſtii* Calviniani Lugduni Batavorum publici Profeſſoris, decreto Regio non tantùm damnavit tanquam hæreticos & impios, ſed & flammis in foro Londinenſi publicè exuri juſſit. Ergo ſicut Hæretici damnantur illi, & ut Phariſæi, non poſſunt cum ulla vera Eccleſia in ſubſtantialibus conveniſſe: idque ex ipſa sereniſſimi Regis Definitione, quem *Anglia* ſuæ Eccleſiæ caput agnoſcit.

Carolſtadius inter præcipuos Calvini Athletas rotundè aſſerit, *Fidem Lutheranam eſſe ſimilem magicæ fidei, ariolorum, & dæmonum*. Nec minus ille inter primos Calviniſtas magni nominis *Theodorus Beza* Lutheranorum dogma pro præſentia Chriſti in Euchariſtia, appellat, *Satanæ excrementum, Cœnam verò canium, in qua vorant furfureum numen, ipſos proinde eſſe Antichriſti nepotes, Chriſticidas, carnivoros*, &c. Nec diſſimilia de illis pronunciat *Bucerus* & *Paræus* ad ſuam controverſiam de Euchariſtiam, cujus hæc aperta confeſſio eſt: *Nonageſimus annus labitur infelicis illius diſſidii de ſacra Euchariſtia, quod Eccleſias Evangelicas fatigat, debilitat, & lacerat, Papæ verò regnum ſtabilit, & ſuſtinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum hæreſumque reductores*. En qualis utriuſque Sectæ inter ſe & cum Papiſtis in ſubſtantialibus concordia?

XX. Denique ad dogma hoc ſummè pernicioſum cuivis non obcæcato ſtirpitus evellendum, ſufficiat audire ipſos ſectarum modernarum primos Patriarchas illud ſuis in ſe mutuò cenſuris penitus evertentes. Et *Calvini* quidem hæc de Lutheranis effata nunc ſupra exhibuimus. *Martinus* porrò *Lutherus in tom. 2. Vuitemberg.* concordiam iſtam cum Calvinianis ita execratur, ut contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis per omnia ſæcula ſæculorum*, cui execrationi Calviniani viciſſim *Amen* ſæpius accinerunt, ut ſupra vidimus. Iterum *Lutherus* vehementius inſurgens in ſuis quæ ſcripſit *Colloquiis menſalibus*. *Non alia (inquit) poteſt ſuperari concordia inter nos, & Calviniſtas, quam quæ inter Chriſtum & Iudam interceſſit*. Rurſus in Theſi 27. contra articulos Lovanienſium. Et in *Confeſſione poſtrema de Cœna Domini* apertè aſſerit, *Hæreticos à ſe cenſeri omnes Sacramentarios, qui negant, verè corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi in Euchariſtia*. Ibidemque propter articulum eumdem contra Calviniſtas ſententiam extremam pronuncians ait: *Illos eſſe Sacramentorum hoſtes, æternumque damnatos*.

Si igitur *Calviniſtæ* toties à Luthero, & Lutheranis, & viciſſim *Lutherani* à Calviniſtis proſcribuntur ut *Hæretici, ut Sacramentorum hoſtes*, & inde *in æternum damnati*; quænam poteſt eſſe umbra concordiæ inter illos, aut ſectas ab iis profluentes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad ſalutem neceſſarius. Vnde manifeſtè concluditur, Illum ſalutis æternæ jacturam facere qui permittit tam palpabili errore ſibi illudi, & in iſtorum ſecta detineri. Quam verò facilè ſit ſe ab errore expedire, & ad veræ Religionis notitiam devenire, in ſequentibus dilucidè oſtendemus.

ARTICVLVS IV.

Poteſt vera Religio falſis Sectis facilè diſcerni, neque excuſabilis eſt Sectarius, qui eam non inveſtigat.

I. SEd ex ipſa Sectarũ pugna, ac multitudine pluri hoc ævo ſibi conficiunt ſpecioſũ ſui

ſui erroris præſidium, aut potius deſidiæ latibulum. In tanta, inquiunt, Religionum inter ſe diſſidentium colluvie, non ego talis ſum Aedipus, ut poſſim certo divinare, quænam præ ceteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim inveſtigare, non ea ſum tinctus litteratura, aut eo præditus ingenii acumine, ut poſſim cunctas ſectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita dificeret, quàm diſperſas toto orbe Sectas convenirem, ac ſingulatum cauſas, originem, & cohærentiam ſine erroris periculo compertam haberem: Si verò velis mihi non meo, ſed Doctorum judicio ſtandum eſſe: Neſcio ego cui Doctorum conceſſum ſit, filium veritatis adeò implexum ita evoluere, ut me ex multiplici tot ſectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam veræ Eccleſiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet ſecta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem ſeligere poſſim, Doctor ipſe maximus eſſe deberem. Quid ergo ſupereſt, quàm ut ego meæ ſectæ inhæream, cui à teneris innutritus ſum, quam parentes aut amici colunt, pro quę in dubio tam implexo ſtat apud me diurni temporis poſſeſſio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in ſcyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucata veritatis ſpecie depingitur.

Dico primò; Admiſſa Dei providentia, vera Religio iis notis inſignita eſſe debet, ut à quovis intellectu benè diſpoſito facilè diſcernatur.

II. Probatur primò, Si Deus mundum gubernat evidens eſt illum Religionem veram inſtituiſſe, qua ab hominibus coli debeat, ut ſupra initio demonſtravi. Fruſtra autem illam inſtituiſſet, ſi non ordinaſſet ſigna & argumenta idonea quibus facilè vera illa Religio à Sectis falſis diſcerneretur: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi ſtatuere de mediis quibus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret, ſi pro denotanda vera Religione non extarent ſigna multa illuſtriora, quàm quæ poſſint pro quacunque falſa exhiberi. Nam ſi ſigna illa ullo modo permanerent æqualia, nullum ſupereſſet medium quo poſſit vera Religio à falſa diſcerni, atque adeò hominum errores ex hac parte in ipſum Deum referendi eſſent, quod de perfectiſſima, ac humanæ ſalutis moderatrice Dei ſapientia exiſtimare impium foret.

Probatur ſecundò, ex obligatione certa quę quemvis obſtringit, ad veram Religionem præ falſa amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorſus foret, ſi vera Religio non eſſet præ Sectis falſis ſatis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis exempli cauſa, ut teſtimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum aſſumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facilè contingat Deum à me in falſitatis teſtem adhiberi. Vnde conficitur, infinitam Dei ſapientiam ſibi manifeſte contradicere, ſi veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris ſigna ſatis explorata non exhiberet.

III. Hanc autem calumniam divinæ ſapientiæ nemo facilè importabit, qui ſtudioſè advertet tam in veteri, quàm in novo Teſtamento, inſurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moyſe, Daniele, & Apoſtolis, Deum verè Eccleſiæ ea ſigna præbuiſſe, quæ facilè omnem adverſæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hic proinde non admitto ex notis ſive motivis tantum probabilioribus, ſine ulteriori inveſtigatione, licitum eſſe aliquam præ cæteris Religionem ſuſcipere, aut jam ſuſceptam in aliam commutare. Quamvis ſola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere poſſit, non ideò in ſuſcipienda quoque nova Religione ſufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones ſalutares graviſſimè nocere ſolet: neque deeſt homini non oſcitanti modus: quo diligenti inveſtigatione facilè ad veræ Eccleſiæ notas moraliter evidentes devenire poſſit, qualis adipiſcendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus conſtituta non reperitur.

IV. Quærunt hoc tempore aliqui: An ad aſſenſum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinę.

Reſpondeo, ad aſſenſum fidei debitum, neceſſarium nō eſſe cognitionem abſolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphyſica revelationis ab omnibus in hoc ſtatu haberi nequit, ergo non poteſt illa omnibus ad aſſentiendum articulis noſtræ fidei eſſe neceſſaria. Quod adeò certum eſt, reſpectu hominum præſertim rudiorum, ut hoc de fide eſſe affirmet *Suarez hic, diſp. 3. ſect. 8. n. 5.* Dum enim rudiores articulis fidei aſſenſum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidentes proponatur: quinimò paucis

doctiorum contingit ad abſolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæſtio eſſe poteſt, An aſſenſus fidei omni ex parte *evidens*, poſſit dici *ſupernaturalis*; De hoc variæ ſunt, & liberæ Theologorum ſententiæ: Negant aliqui eſſe ſupernaturalem, quia actus fidei evidens, non eſt liber, neque obſcurus, ſive argumentum non apparentium, ut ipſi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen aſſenſum illum poſſe eſſe ſupernaturalem docent communius Thomiſtæ, ut recenter tradit *Gonet diſp. 1. art. 7. n.* 201. & pro eadē ſententia *Scotum* citat Di Caſtillio, quos ſequitur *Herinx* ex Scotiſtis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis, *Bonæ ſpei*, & ex *Noſtris Vaſqu. Ariaga, Ripalda, & plures alii*.

Quia nulla ratio ſatis probat habitum fidei non poſſe influere in aſſenſum evidentem, cum inter evidentiam & ſupernaturalitatem nulla oſtendatur repugnantia, ut patet in actu viſionis Beatificæ, qui ſimul evidens eſt, & ſupernaturalis. Poteſt igitur cum aſſenſu fidei divinæ ſtare evidentia revelationis, ſed perperam cum quodam aſſeritur, hanc evidentiam ad fidem noſtram eſſe neceſſariam.

VI. Sufficit ergo articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non poſſimus de ea prudenter dubitare. Ad aſſenſum hujuſmodi præſtandum nulla modernarum Sectarum ſufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur ſecundo neque Proteſtantes, neque alii horum temporum Sectarii poſſunt in ſua conſcientia, aut divino tribunali excuſari, quamdiu certiores veræ Eccleſiæ notas non inquirunt.

VII. Probatur, non poteſt aliquis excuſari, aut bona fide in ea Secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Eccleſiæ ſigna certiora, quam habeant aliæ ſectæ, quas ipſe denias & falſas eſſe agnoſcit. Atqui neque Proteſtantes, neque alii Sectarii poſſunt in ſuo Cœtu oſtendere ulla ſigna aut fundamenta certiora veræ Eccleſiæ; quam habeant aliæ ſectæ tàm modernæ, quàm antiquæ, quas ipſi pro falſis reprobant, & à ſua communione rejiciunt. Quinimò à Proteſtantium confeſſione de Primatu Eccleſiæ in Regibus, de Hierarchia & poteſtate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi judicio graviſſimis, reliquæ totius orbis Eccleſiæ diſſentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis ſine ulteriori examine in ſua ſecta ſecurus conquieſcere, quam facilè advertit, præ cæteris ſectis à ſe reprobatis, nullo ſpeciali Dei teſtimonio, nullo exploratæ veritatis fundamento ſubniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quovis Proteſtantium Miniſtro; An reliquas horum temporum Sectas veras judicet, an falſas? Si dicar veras; jam Eccleſiam ſuam agnoſcit falſam, utpote quæ à cæteris Eccleſiis, quas pro veris habet, ut falſa rejicitur. Si verò reliquas Sectas falſitatis arguat, ſuam quoque inter falſas numeret neceſſe eſt, cum nullum prorſus cohibere poſſit ſpeciale ſignum, aut apertum Dei teſtimonium, quo Eccleſiam ſuam, præ cæteris à ſe reprobatis, melioris conditionis eſſe demonſtret.

VIII. Ex his quæ hactenus deduximus apertè conficitur, quemlibet ſuæ ſaluti proſpicere volentem, debere Religionem veram, & unicam ſedulò inveſtigare, neque poſſe ſine ſumma imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ graviſſimo, quale eſt jactura ſalutis æternæ, quæ ſine vera fide obtineri non poteſt. Vt enim à ſalute aberres, perinde eſt an tua culpa falſam fidem, an nullam profitearis.

Oſtenditur ex dictis, qualis ignorantia excuſet ab Hæreſi formali.

Dico igitur primò: Ignorantia invincibilis circa articulos fidei excuſat ab Hæreſi formali. Quia cum ignorantia invincibilis ſit ea quæ nulla diligentia aut inquiſitione hic & nunc ab ignorante vinci & deponi poteſt, non relinquit illa libertatem ſufficientem ad veritatis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non eſt homini liber & voluntarius, quod ad hæreſim formalem requiritur.

IX. Dico tamen ſecundò: Ignorantia iſta invincibilis non ſufficit in homine adulto in ordine ad juſtificationem in punctis fidei requiſitis neceſſitate Medii, ut eſt credere in Deum ut Creatorem, Mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum myſteriorum, eſt fundamentum, & prima diſpoſitio ex Dei ordinatione requiſita ad actus amoris Dei, vel alios quibus poſſit homo ad juſtificationem pervenire, juxta illud Apoſtoli *ad Hebræos cap.* 11. *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.*

Dico tertiò: Nulla ignorantia vincibilis ſive, ex inquirendi negligentia graviter culpabilis, excuſare poteſt ab hæreſi formali, hoc eſt, à tali errore in fide qui illum apud Deum conſtituat reum hæreſis, & inexcuſabilem.

Hæc eſt ſententia communior & verior apud *Valentiam, de fide diſp. 1. quæſt. 11 punct. 1. Thomam Sanchez l. 2. in decalogum c. 7. Sotum, Ludov. Lopez, Sayrum, Navarrum, Cordubam, Canum*, &c. contra aliquod apud *Card. Lugo de fide diſ. 18. ſect. 6.* qui quamvis admittant talem contra fidem graviter peccare, negant tamen eſſe formaliter hæreticum.

X. Probatur noſtra aſſertio. Error hominis Chriſtiani circa aliquod myſterium fidei, ortus ex quacunque ignorantia vincibili eſt ſimpliciter voluntarius, & graviter contra fidem culpabilis, uti pars utraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganiſmum vel Iudaiſmum: cum homo Chriſtianus ſic errans adhuc retineat Religionis Chriſtianæ profeſſionem. Ergo error ille pertinet ad Hæreſim, cum infidelitas adæquatè in tres ſpecies dividatur, Paganiſmus, Iudaiſmum, & Hæreſim.

XI. Dices, Tantùm ille cenſetur abſolutè & formaliter hæreticus, qui *ſcienter* diſſentit ab Eccleſia, recedendo ab illis articulis quos ea ſufficienter proponit. Atqui ab ea non ſcienter diſſentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantùm vincibili. Ergo talis non eſt abſolutè & formaliter hæreticus.

Reſpondeo diſtinctio majorem. Cenſetur tantum abſolutè & formaliter hæreticus qui ſic ſcienter diſſentit ſcientia formali, vel etiam æquivalenti, concedo: ſcientia præcisè diſtincta & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis & voluntaria *æquiparatur* ſcientiæ formali in ordine ad affectum, ſive errorem ſubſecutum, & inde provenientem. Cenſetur enim ſic ignorans noluiſſe ſcire veritatem, quando diligentiam ſciendi debitam volens omiſit: ac proinde voluiſſe ignorantiam & errorem inde conſequentem.

Ex his demùm apertè deducitur primò: Non rectè modo in *Anglia* viros in ſpeciem politos pro ſua in hæreſi perſiſtentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus ſum fidem Romanam amplecti, ſi Rex, & Parlamentum eam eſſe præferendam declaret. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter reſolvo illorum ſenſum communem, meo privato judicio præponendum. Ergo errorem in divino tribunali mihi imputabilem non incurro.

XII. Sed facilè demonſtratur, fucum illum prorſus inanem eſſe in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc ſui Regis ac Parlamenti ſenſum ab aliis Regibus, ac Regnis ampliſſimis toto pæne orbe improbari. Neque ignorant Notas manifeſtas antiquitatis, & conformis omnis ævo unitatis veræ ac Catholicæ Religionis, ſi velint opera non difficili animum ad illas advertere. Quod ſi prætextus ille coram divino tribunali ponderis aliquid haberet, quoslibet hactenus omni loco, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in ſuis erroribus excuſaret; quorum & Imperator, & imperium, & ſenſus, maximam orbis noſtri partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minimè admiſerint.

XIII. Deducitur Secundò, pari ratione *Ordines Batavicos*, & alios alibi variarum Sectarum cætus, nullam ſibi ex illo prętextu erroris ſui excuſationem poſſe prætendere.

His annexæ ſunt aliqua quæſtiones Theologicæ, quæ reperiuntur infra ad finem Tomi 2. in novo Supplemento Theologiæ univerſæ, in Secunda ſecundæ, Tract. de Fide.

Vt autem vera & unica Religio, in qua voluit Deus ſalutem æternam obtineri, à Sectis falſis ſecurè diſcernatur, Argumenta hic ſequentia, ſepoſitis Partium ſtudiis, ſincero propriæ ſalutis, ac veritatis deſiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debitè præſtandum præmittenda ſunt à Curatore ſive propriæ, ſive alienæ ſalutis Media ſequentia. De quo vide & alia in praxi Converſationis cum Hæret. *Tom. 3. circa finem c. 2. §. 1.*

PRÆPARATIO ANIMI.

Ad Conſiderationes ſequentes pro ſincero veræ Religionis ſuſcipiendæ deſiderio.

XIV. CVm vera Fides ſit donum Dei ſingulare, neceſſe eſt primò, ad illud obtinendum cor Deo ſincerum, & apertum exhibere. Secundò removenda ſunt impedimenta hujus divini beneficii, ut eſt, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, divitias, amicos, promotiones, humanos reſpectus, ac favores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ divinæ, Tertiò; Deponenda ſunt Præjudicia hauſta ex dicteriis Adverſantium Religioni Romanę, & animus ad ęquilibrium revocandus, quo ſtatuat nullo alio reſpectu duci, quàm motivis ſolidę veritatis, & ſuę ſalutis. Quartò, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus ſincerus illi offerendas, ac poſtulandum cum humilitate gratiæ divinæ adjutorium. His mediis diſpoſitus Cornelius Centurio meruit a Deo ad

veram fidem ſingulariter illuſtrari *Actor.* 10. In hunc finem Oratio ſequens, ſic formata ut præparationem animi prædictam, cuilibet Chriſtiano neceſſariam, breviter complectatur, admodum erit opportuna.

ORATIO.

Diſponens ad veræ Fidei notitiam, & ſuſceptionem ſinceram.

DEus meus! & in Te rectè credentium ſalus æterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam ut in æternum ad te perveniam, per veram fidem, ſpem & charitatem; ſine quibus nulla eſt ſpes ſalutis, ſed certa ad ignem æternum damnatio. Scio autem evidenter ſicut unus eſt Deus, ita unicam poſſe eſſe Fidei veritatem, unicam veram Eccleſiam, unicam viam ſalutis æternæ: O quam eſſem ego nunc inſanus, & poſtea in perpetuum infælix, ſi pro ulla illecebra hujus vitæ mortalis; ab illa via unica veritatis, & ſalutis me impediri, aut abduci permitterem.

Proteſtor igitur nunc coram divina Majeſtate, hoc mihi propoſitum eſſe; hoc firmiſſimum decretum, illam Fidem, & Eccleſiam unicam amplecti, quam præ aliis veram, & à Deo conſtitutam eſſe, ſincero corde deprehendam.

Proteſtor inſuper, me ab hoc decreto ſincera nolle abduci, ſive huius brevis vitæ fluxis ſolatiis, ſive cupiditate opum aut honorum, ſive humana quacunque gratia, aut reſpectu. Nihil enim mihi huiuſmodi prætextus coram iuſtiſſimo DEI tribunali ſunt profuturi.

Scio me à veritate DEI æterna præmonitum in Sacris Scripturis Matthæi 24. *Quod, Multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos: Et* Matthæi 7. *Cavendum nobis eſſe a falſis Prophetis, qui veniunt ad nos in veſtimentis ovium, Ac proinde, non omni ſpiritui credendum: Sed probandos ſpiritus ſi ex Deo ſunt lib.* 1. Ioan. 4. *Non ignoro tales plurimos ſeductores omni ævo a vera Chriſti Eccleſia defeciſſe, & multos etiamnum per tales ab unitate fidei abduci: a quibus mihi omni modo cavendum eſſe firmiſſimè decerno. O quot Martyres Chriſti ab exordio Eccleſiæ & deinceps omni tempore, ſe illis ita oppoſuerunt, ut non tantum fortunas omnes, ſed etiam per immania tormenta ſanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis ſua, quam mihi mea ſalus neceſſaria eſt. Hinc mi DEUS, mihi omninò decretum eſt, & erit, monitis tuis obtemperare, viam ſalutis ſecuram ſedulò inveſtigare, & illam ſemel inventam ad extremum uſque ſpiritum conſervare.*

Tu igitur ſplendor Patris, & lux æterna, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne hujus mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducar in perditionem: cum impoſſibile ſit tibi ſine vera fide placere, & ignis æterni ſupplicia evadere. Effice per gratiam tuam ut Eccleſiæ tuæ unicæ, quam veram deprehendero, ſemel aggregatus, tibi firmiter adhæream in ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CAP. III.

Argumenta quæ evincunt, Solam *Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, in qua ſalus poſſit obtineri.*

ARGUMENTUM I.

Sola oſtendit ſe poteſtatem ſuam a Chriſto derivare.

I. ILla ſola eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ oſtendit ſe doctrinam, & poteſtatem ſuam à Chriſto & illius Apoſtolis accepiſſe, & per continuam ſucceſſionem ad noſtra uſque tempora perduxiſſe: Hac enim ſucceſſione omnis vera & legitima poſſeſſio, ac poteſtas firmiſſimè probari, & ſine dubitatione conſtare ſolet. Si quis autem illa deſtitutus, de poſſeſſione aut jure contendat cum eo, qui hanc ſucceſſionem exhibere poteſt, non minus explodetur, quam ſi quis hodie compareat homo peregrinus, qui ſe legitimum

Angli-

Angliciæ Coronæ Succeſſorem proclamet, contra illam familiam quæ continua ſucceſſione ſe in legitima Regni hæreditate perennare demonſtrat.

II. Hanc autem continuam à Chriſto & Apoſtolis ad noſtra uſque tempora ſucceſſionem quo pacto reperies in ſectis illis, quæ à centum circiter annis emerſerunt, ac ſibi veræ Eccleſiæ nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Eccleſia poteſtatem à Chriſto derivatam oſtendes, quæ ſeipſam per mille quingentos poſt Chriſtum annos orbi oſtendere non potuit?

Cùm igitur hac ſucceſione apertè careant Congregationes modernæ, ſola Lutheri, Calvini, aliorumque recentiorum authoritate inſtitutæ, carent etiam neceſſariò eorum Miniſtri *Iuriſdictione* à Chriſto derivata in gubernanda ejus Eccleſia, carent ejus Ordine pro adminiſtratione Sacramentorum, carent ejus *Miſſione* pro verbi divini predicatione, quam apertè requirit Apoſtolus ad Rom. 10, *Quomodo prædicabunt niſi mittantur*. Nunquam enim oſtendet ullus ex Sectis modo nominatis qua authoritate, aut quo modo primùm miſſus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppoſitam Eccleſiæ Romanæ, à qua ſua tantum ſponte defecerunt? aut ubi, aut quando poteſtatem illam à Chriſto acceperint.

III. Si dicant, ſe accepiſſe à Chriſto poteſtatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & inſtituendam novam Eccleſiam.

Reſpondeo, nulli prudenti poſſe ſufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de ſe affirmet: omnes enim reliqui Hæreſiarchæ idem de ſe dudum teſtati ſunt, nec ideò minus hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Neceſſe eſt igitur ſuæ miſſionis clarum & apertum teſtimonium adducant: ſine legitimo enim teſtimonio, ne quidem domum tuam alteri reſignabis, quanto minus Eccleſiam Dei, quam Chriſtus à tot ſæculis aliis poſſidendam & gubernandam conſignavit. Nec ipſi Apoſtoli pro Dei Miniſtris ab initio admiſſi ſunt, niſi per apertum teſtimonium ſignorum ac miraculorum, quibus ſe à Chriſto miſſos eſſe toti orbi manifeſtè comprobarunt. An igitur ego cum ſalutis æternæ diſcrimine ſine alio ſigno, aut teſtimonio hos ut Eccleſiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo, miſſos non fuiſſe clara ratione deprehendo?

Ex his ritè expenſis hoc neceſſarium deducitur argumentum. Sola illa eſt Chriſti Eccleſia, quæ poteſt oſtendere, ſe Chriſto, & Apoſtolis ad hæc uſque tempora continuò ſucceſſiſſe. Sed ſola ſupereſt Eccleſia Romana in qua poſſit illa ſucceſſio oſtendi: ergo &c. Iam enim probatum eſt, alias Sectas illa ſucceſſione penitus eſſe deſtitutas.

IV. At in Romana Eccleſia, Presbyteri ſuum Ordinem, juriſdictionem, ac miſſionem accipiunt immediatè à ſuis Epiſcopis præſentibus, hi ab Epiſcopos ſive Pontifice Romano, qui per continuam Præcedentium Pontificum ſeriem, ſuam in Sede Petri ſucceſſionem toti orbi apertè demonſtrat.

V. Hæc enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni æuo conſignata exhibetur, quam ullum Regum jure ſucceſsionis Regni ſui thronum poſſidere. Imò illa Pontificum ſucceſsio præ cæteris tanto majori pollet evidentia, quantò frequentiori omnium Gentium cura ac ſtudio univerſalis Eccleſiæ hiſtoria à tot tantiſque Auctoribus, ac SS. Patribus conſcripta & ad poſteritatem continuò tranſmiſſa reperitur.

Nullus itaque eſt Eccleſiæ Romanæ Miniſter, qui Fidem populo & Sacramenta adminiſtrat, qui non poſſit poteſtatem, ac miſſionem ſuam continua ſerie ad apoſtolos, ac Chriſtum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana poteſt eſſe vera & indubitata Chriſti Eccleſia.

Hoc argumento veram Eccleſiam à Sectis alienis ipſi primitivæ Eccleſiæ Patres diſcernebant, ac imprimis *S. Auguſtinus contra Epiſt. fundamenti*: "Tenet me in Eccleſia Catholica, ab ipſa ſede Petri Apoſtoli uſque ad præſentem Epiſcopum ſucceſſio Sacerdotum. Accedit *S. Hieron. epiſt. 2. ad Damaſum*. Hic inter tres partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat, ego interim clamo, qui Cathedræ Petri jungitur meus eſt. Idem diſput. contra Luciferianos, Brevem tibi apertumque animi mei ſenſum proferam, in illa permanendum eſſe Eccleſia, quæ ab Apoſtolis fundata uſque in hanc diem perdurat.

VI. *Dilemmate* inde confecto, modernum ſectarium hoc modo premes. Argumentum illud *S. Auguſtini*, *S. Hieronymi*, & primorum Eccleſiæ Patrum contra hæreticos ſui temporis; ex ſucceſſione perpetua Prælatorum in ſola Eccleſia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuiſſe veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errarunt ergo primi, ſummique Doctores primitivæ Eccleſiæ; quod tamen ipſi Sectarii non admittunt.

Si verò rectè probat illos fuiſſe hæreticos, idem prorſus convincit de Sectariis noſtri temporis, qui non magis poſſunt in ſua ſecta oſtendere perpetuam Prælatorum ſucceſſionem, quàm illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

VII. Obiiciunt illi, ne prorſus exarmati videantur: Vt Eccleſia aliqua Chriſti per *ſucceſſionem* dicatur *Apoſtolica*, ſufficit ſola ſucceſſio *Doctrinæ* Apoſtolicæ, non verò Prælatorum ſive Pontificum Apoſtolis ſuccedentium. Probatur, quia Eccleſia Chriſti dicta eſt Apoſtolica in Symbolo anteaquam eſſet Pontificum ſucceſſio.

Reſpondeo, ſucceſſionem certam totius Doctrinæ Chriſtianæ non poſſe per tot à Chriſto ſæcula certò conſervari & innoteſcere, niſi per ſucceſſionem perſonarum quæ oſtendere poſſint ſe legitimam & certam illius tradendæ poteſtatem à Chriſto derivare. Nam alias ſola ſucceſſio doctrinæ, figmentis omni ævo innumeris expoſita fuiſſet, uti tot exortæ de ea hæreſes etiamnum apertè demoſtrant. Ad probationem dico, Eccleſiam Chriſti ante *Pontificum Succeſſionem* dictam fuiſſe Apoſtolicam in actu primo, ſive quæ ex inſtitutione Chriſti Apoſtolica in Pontificibus ſucceſſionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta eſt Catholica, quamvis nondum actu per orbem diffuſa, ſed poſtea tantùm diffundenda.

Hujus ſucceſſionis defectus *Angliæ* Miniſtros graviſſimè remordet; qui ſæpius poſtulati de legitima ordinatione *ParKeri*, qui primus poſt hæreſim tanquam Archiepiſcopus Cantuarienſem Sedem occupavit; nec teſtes, nec tabulas, nec ullum derivati à Chriſto Ordinis, aut poteſtatis iudicium legitimum unquam proferre potuerunt.

VIII. Quorum unus haud ita pridem quaſi collabenti Eccleſiæ humeros ſuppoſiturus, non antiquas tabulas, ſed novas fabulas evulgavit, de *ParKero* in quadam taberna per aliquos Romanæ Eccleſiæ Epiſcopos in præſulem conſecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinenſi nuper Præſul illuſtriſſimus, qui calamo ſua eruditione digno commentum illud apertè diſſoluit, & ad vivum reſecuit, uti attingemus infra tract. 3. c. ult.

ARGVMENTVM II.

Eccleſia Chriſti eſt antiqua, omnes modernæ Sectæ ſunt novæ.

IX. Eccleſia Chriſti eſt antiqua, quia ab annis pluſquam mille & ſexcentis à Chriſto fundata eſt, & ſic in omne tempus futurum ſtabilita, ut promiſerit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Eccleſia Lutheri & Calvini eſt nova; Ergo hæc non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia. Minor clarè probatur. Quia poſſumus aſſignare ipſum locum, & tempus, quo recenter exorta eſt hæreſis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & oſtendere primum eius authorem Martinum Lutherum, qui poſt quindecim ſæcula à conſtituta Chriſti Eccleſia comparuit, & ab antiqua Eccleſia ſpontè defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc ſunt manifeſta novitatis indicia, quæ apertè demonſtrant Sectam Lutheranam (& idem eſt de aliis novis) non poſſe dici veram Chriſti Eccleſiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ eſt nova, eſſe Eccleſiam Chriſti quæ eſt antiqua: originem habuiſſe à Luthero poſtremo ſæculo, & tamen ante annos mille ſexcentos à Chriſto inſtitutam fuiſſe.

X. Si dicas, Eccleſiam Lutheranam olim quidem extitiſſe, ſed hactenus per 1500. annos ante Lutherum *occultam & inviſibilem* latuiſſe. Reſponſio illa per ſe frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit eſſe vera Chriſti Eccleſia, quæ debuit ſemper eſſe viſibilis & conſpicua, ſicut civitas ſupra montem poſita, ſicut lucerna, ſicut publicum tribunal ad quod iubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit te audire, dic Eccleſiæ;* his enim Chriſtus Eccleſiam ſuam ſimilem eſſe declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitiſſe, ergo eſt Religio novitia, ac proinde non poteſt eſſe Religio Chriſti, quam conſtat eſſe antiquam.

XI. Sola itaque ſupereſt *Eccleſia Romana*, quæ initium Romæ ſumpſit ab ipſo Petro cuius Sedem per ſuos Succeſſores continuò poſſidet, cuius recens inſtitutio, aut novus author nullo unquam loco aut tempore poſt Petrum aſſignari poteſt, quæ ſunt antiquæ & veræ Chriſti Eccleſiæ manifeſta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus eſt ipſe *Lutherus*, dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret *in Epiſt.* ad Ducem Boruſſiæ, & habetur in eius *tom. 2. impreſſo Vittenbergæ fol.* 362. "Periculoſum, inquit, & terribile eſt audire aliquid aut credere contra conceſs teſtimonium, fidem, & doctrinam totius ſanctæ Chriſti Eccleſiæ, quæ iam ſupra mille quingentos annos per univerſum orbem

, concorditer ſtatuit &c. Telum hoc ab antiquitate deſumptum, quod fortiſſimum agnoſcit, quis nos videt contra ipſum Lutherum, alioſque horum temporum Sectarios validiſſimè retorqueri? Quomodo igitur ego ſalutem æternam, quæ ſolùm in antiqua Chriſti Eccleſia obtineri poteſt, inter novos horum temporum Sectarios ſperare potero? Hoc ſi expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGVMENTVM III.

Aliæ omnes Sectæ docent Hæreſes in primitivæ Eccleſiæ damnatas.

XII. OMnis illa Religio falſa eſt quæ continet hæreſes à Catholica & primitiva Eccleſia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini, &c. continent hæreſes à Catholica & primitiva Eccleſia olim damnatas. Ergo eorum Religio debet eſſe falſa, & primitivæ Eccleſiæ contraria.

XIII. Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quam Calvinus docet, Bona opera non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſolam fidem ſufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæreſis Simonis Magi, teſte antiquiſſimo S. Irenæo l. 1. c. 20. & Eunomianorum olim ab Eccleſia damnatorum circa annum Domini 360. teſte S. Auguſtino hæreſi 54.

Lutheri, & Calvini doctrina eſt, Traditiones eſſe rejiciendas, & ſolam Scripturam recipiendam. Eadem hæreſis à primitiva Eccleſia damnata eſt in Ario, Neſtorio, Eutychete, & Dioſcoro, uti patet ex S. Auguſt. l. 1. contra Maximum c. 2. item ex Synodo 7. actione 1.

Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Eccleſia proſcripta eſt, teſte antiquiſſimo Cypriano lib. 4. epiſt. 2.

Docet Lutherus & Calvinus, Eccleſiam olim viſibilem poſtea periiſſe, & illam in ſuo tantum cœtu exiſtere. Fuit hæc quoque hæreſis Donatiſtarum contra primitivam Eccleſiam, uti teſtatur Auguſt. lib. de unitate Eccleſiæ cap. 12.

Aſſerit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Chriſti, aut Sanctorum eſſe idololatriam. Idem aſſeruit Vigilantius hæreticus teſte Hieronymo, & olim Iconomachi ab Eccleſia damnati, teſte Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

XIV. Negat cum Luthero Calvinus, orandum eſſe pro defunctis, obſervandum jejunium Quadrageſimale, aut aliud ab Eccleſia præſcriptum. Idem negarunt olim Aeriani hæretici, teſte Epiphanio & Auguſtino de hæreſib. cap. 53.

Quid igitur manifeſtiùs quàm hæreſes olim ab Eccleſia Chriſti damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem pleraſque ante tempora S. Auguſtini. Cum tamen ipſi fateantur veram & primævam Chriſti Eccleſiam, quæ eas hæreſes damnavit, ab omni erroris ſuſpicione immunem fuiſſe. Illas autem hæreſes dum reprobavit, neceſſariò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas eſſe declaravit.

XV. Ex his autem cæteriſque articulis à primitiva Eccleſia olim damnatis nullum omninò recipit *Eccleſia Romana*, aut unquam admiſit, & quemvis admittere volentem à ſuo corpore reſecuit. Depoſitum Fidei à Chriſto & Apoſtolis ſibi traditum tam firmum & inviolatum ſemper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quàm ab horum temporum Sectariis graviſſima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipſam ſuſtinere, quàm vel unicum articulum à primitiva Eccleſia damnatum admittere uti hodie Angliæ, Hollandiæ & maximè in antiquiſſimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hactenus ideò laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, ſi ſeriò lubeat reflectere, fieri non poteſt, quin hodiernas ſectas à vera Chriſti Eccleſia facilè diſcernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæreſim vel unicã à vera Eccleſia olim damnatam admittere, tam implicat illam eſſe Eccleſiam Chriſti, quam falſum eſſe verum, aut album eſſe nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoſte conſpirans, hoc ipſo fit Regi rebellis, ſic cum damnatis Hereticis unico in errore conſentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra ſalutis tramitem exul aberrat.

ARGVMENTVM IV.

Communis omnium Gentium conſenſus pro Fide Romana.

I. ILla judicanda eſt vera Chriſti Eccleſia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium teſtimonio & conſenſu comprobata eſt, potiùs quàm illa, quæ exiguo ſpatio circumſcripta, & à paucis admiſſa fuit.

Qui-

Quivis enim æquus judex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet teſtes multò plures, & inter ſe omni tempore, & loco convenientes.

II. Atqui omnium gentium commune teſtimonium ſtat pro una & ſola *Eccleſia Romana*, quæ proindè *Catholica* & univerſalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum eſt toto orbe regnum, nulla ratio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ profeſſio, templa, altaria, Miſſæ, cultus imaginum, &c. pleriſque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur univerſa regna Hiſpaniæ, regnum Galliæ ampliſſimum, tota penè Germania, Polonia, Italia maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliaſque plures orbis partes diſſeminata reperitur. Cum his ſi comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectum Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus teſtem vix reperies. Solum enim regnum Britanniæ, cum Dania, Svecia, Hollandia, & aliqua Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliiſque Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Aſia, Africa, America? Quarum incolæ, uti & regionum nunc in Europa inſectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa ſæcula ſuo teſtimonio, & ſanguine comprobarunt.

III. Si igitur multitudinem teſtium eorum, qui in Religione Romana, toto orbe vixerunt per *ſedecim ſæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantùm unius ſæculi ſpatio emerſerunt in paucis Europæ Regionibus, non poſſum ſalva æquitate pro altera, quam Religione Romana, ferre ſententiam. Neque poterit ſupremus Iudex in extremo judicio aliud pronunciare, quàm me juſtè ac ſapienter egiſſe, quod communem & conſtantem orbis penè univerſi conſenſu, paucorum, ac malè inter ſe cohærentium hominum judicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim hujus argumenti ipſa experientia comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domeſticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Eccleſiæ in Belgio, Gallia, Hiſpania, facilè veram Romanæ Eccleſiæ Fidem agnoſcunt, & profitentur. Vti non ita pridem apparuit in viris ſummo ingenii & judicio præditis, Comite de Briſtol, Barone de Inchequin, & aliis de nobilitate & fama notiſſimis.

ARTICVLVS V.

Nulla eſt certa Eccleſia Chriſti in mundo, ſi non ſit Romana.

I. CErtum eſt veram Chriſti Eccleſiam in mundo reperiri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non eſſet, ſi vera foret fides Sectæ Lutheranæ aut Calvinianæ. Ergo illa eſt à veritate prorſus aliena.

Minor patet ex eo, quod Sectatam Lutherana, quam Calviniana doceat, veram Eccleſiam à Chriſto inſtitutam potuiſſe *deficere*, & eam in Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defeciſſe, & nunc penes Sectam v.g. Lutheranam veram Eccleſiam permanere. Quod ſi verum eſt, poſſe deficere veram Chriſti Eccleſiam: & tu aſſeras tuam Calvinianam, vel Lutheranam eſſe veram Chriſti Eccleſiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non eſt aliquam veram Chriſti Eccleſiam in mundo repetiri. Sicut enim aſſeris defeciſſe olim veram Chriſti Eccleſiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus eſſe potes, quod actu non defecerit: nulla enim promiſſio Lutheranæ vel Calvinianæ Eccleſiæ facta eſt, aut fieri potuit, ſupra veram Chriſti Eccleſiam.

II. Quod ſi dicas, tantum poſſe deficere Eccleſiam Chriſti *viſibilem*. Infero, ergo tibi non conſtat, an Eccleſia Calviniana vel Lutherana viſibilis, quam profiteris, ſit vera Chriſti Eccleſia.

III. Idem breviter alio Argumento demonſtratur. Non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia ſine vera *Scriptura*: hoc Sectarii omnes admittant. Atqui nulla eſt vera Scriptura in mundo niſi eam habet Eccleſia Romana. Patet, quia Scripturam ſuam Lutherus, Calvinus, &c. ab Eccleſia Romana primò acceperunt, ex qua ipſi prodierunt. Ergo nulla eſt vera Chriſti Eccleſia in mundo ſi Romana non ſit vera; & Scripturarum diuinarum cuſtos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Caluiniana, & ſic de cæteris modernis. En quomodo dum volunt illi Eccleſia Romanam confodere, per illius latus ſeipſos interimunt.

Adde

Adde alterum: Vera Chriſti Eccleſia debet eſſe *perpetua*. Hoc enim Chriſtus ab initio ſuæ Eccleſiæ promiſit. Atqui nulla præter Romanam poteſt perpetuam illam à tempore Chriſti ſucceſſionem per umbram in ſe oſtendere: Non tua Luthere, non tua Calvine, quæ tantum poſtremo ſæculo velut fungus heſternus in terris comparuit, & ſic de aliis Sectis modernis. Ergo nulla eſt in terris vera Chriſti Eccleſia, niſi vera ſit Romana. Vide igitur, Sectarie profuge, quo te convertas ut veram Chriſti Eccleſiam in toto mundo reperias, niſi cum Prodigo revertaris in domum Patris, ſive Matris tuæ Eccleſiæ Romanæ, à qua velut in regione longinqua profugus aberras.

IV. Hic igitur aliud dici non poteſt, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifeſtè falſam eſſe, & ſe evertere; dum docet Eccleſiam olim à Chriſto inſtitutam potuiſſe aliquando deficere. Unde clarè ſequitur Eccleſiam Romanam, quam ipſi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. ſæculis, fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam, non potuiſſe errare, & à vera fide deficere: aliàs enim jam non conſtaret, ullam in mundo exiſtere veram Chriſti Eccleſiam.

ARGUMENTUM VI.

Eccleſia Romana non ſit vera, perierunt in æternum Majores noſtri, Martyres, Confeſſores &c. qui antè Lutherum per 12. ſæcula vixerunt; velut certa agnoſcenda eſt Fides Romanæ Eccleſiæ.

I. SI Secta Lutherana vel Calviniana vera eſſet Chriſti Religio, ſequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare.

Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Eccleſiam Romanam à vera fide aberrare, adeòque impiam & ſacrilegam eſſe. Ac proinde Chriſtianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defeciſſe Eccleſiam nempe per integra duodecim ſæcula ante Lutherum, in æternum periiſſe, ac omnes noſtros, veſtroſque Majores, qui pro tot ſæcula Eccleſiam tantùm Romanam agnoverunt, à vera Fide & ſalute æterna excidiſſe. Niſi quis impiè fingat Chriſtum permiſiſſe, ſuam Eccleſiam viſibilem per 12. ſæcula invincibili veræ Fidei ignorantia altè ſopitam jacere.

Hæccine ſunt promiſſa Chriſti de duratione ſuæ veræ Eccleſiæ; *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, &c.* quam ipſi Sectarii admittunt ſaltem 4. primis ſæculis fuiſſe Romanam. Hic igitur non minus ipſe Chriſtus, quàm Eccleſia Romana incuſatur.

II. An ergo à Fide & ſalute aberrarunt paſſim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Chriſtiano, tot Templa, tot Cœnobia, tot Collegia, tot Religionis Chriſtianæ monumenta per duodecim ſecula ſumma pietate, ac ſtudio erexerunt? Qui ſua bona, ac ſe ipſos tota vita divino obſequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri ſanctitate, ac miraculis tot orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, aliique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cœleſtibus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, ſuumque ſanguinem ac vitam profuderunt, niſi forte aliquos invincibilis ignorantia excuſaverit? Hi enim non aliam quàm Eccleſiam Romanam agnoverunt, quàm Lutherani & Calviniani impiam & ſacrilegam eſſe profitentur.

III. Hinc igitur ut dixi, ſequerentur ulterius, Chriſtum Eccleſiam ſuam tanto labore & amore inſtitutam, per duodecim ſæcula deſeruiſſe; cui tamen dixit: *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: Reliquiſſe illam ſub impietate, & poteſtate Satanæ, cui tamen promiſit; *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Et per Apoſtolum, eam fore *columnam & firmamentum veritatis*.

Fruſtrà igitur duodecim illis ſæculis à Romana Eccleſia prædicatum eſt tot orbe Chriſti Evangelium: Fruſtrà tot Gentes à Paganiſmo ad Eccleſiam Romanam converſæ: Fruſtrà fuere tot ſeculis Sacramenta, & alia ſalutis media à Chriſto inſtituta: Fruſtra fuit ipſa Chriſti Paſſio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Eccleſiæ Romanæ Sacerdotium, & Cælibatum deſeruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolavit, atque ita Eccleſiam prolapſam reſtauravit, & viam cœli, quam Chriſtus dixit anguſtam, verbo & exemplo laxam, & ſpatioſam fecit. Denique donec in caſtiſſima illa univerſalis Eccleſiæ *Suſanna* novas Fidei labes confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus ſaxo excucullatus, & Calvinus publicè ſtigmatibus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctiſſimi, nec tot Concilia per tot ſæcula, eam unquam accuſarunt. Quis ratione præditus

ditus hæc non ludicra, non inſana, non meriſſima figmenta judicabit?

IV. Quod ſi tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda eſſe, ac potuiſſe ſemper Majores noſtros etiam in Religione Romana ſalutem adipiſci; neceſſarium erit te hoc modo ulterius ratiocinari.

Omnes omninò tam Catholici, quam Sectarii fatentur, in Eccleſia Romana poſſe ſalutem obtineri: Omnes autem Catholici qui ſunt maxima pars omnium Chriſtianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non poſſe ſalvari. Ergo, ſi volo eſſe certus & ſecurus de ſalute æterna, debeo eligere Eccleſiam Romanam, in qua omnes fatentur, me poſſe ſalvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Chriſtiani abſolutè negat ſalutem poſſe obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, poſtquam apud ſuos Miniſtros rem Fidei diligenter examinaſſet, profeſſus eſt, ſe ad Eccleſiam Romanam fuiſſe converſum, uti videre eſt apud Hiſtoriæ Gallicæ Scriptores.

ARGVMENTVM VII.

In ſola Eccleſia Romana perſiſtit gloria Miraculorum, à Chriſto veræ Eccleſiæ promiſſa.

I. Miraculis Eccleſiæ Romanæ quaſi conjuratione facta novum bellum nuper indixit *Stillingfletus* in Anglia, *ZuicKerus* in Hollandia, *Danbaverus* in Germaniæ. Sed eorum impetum validè repreſſit, fregit, protrivit ex Anglia noſter *VVorslæus*, ex Germania *Cornæus*, aliique germanæ fidei pugiles ſtrenuiſſimis. Hic autem pro invicto miraculorum teſtimonio brevi methodo ſic argumentaberis.

Chriſtus eodem modo contulit veræ Eccleſiæ poteſtatem prædicandi Fidem & operandi Miracula Mar. 16. v. 15. *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ*. Et ſtatim ſubdit: *Signa autem eos crediderint hoc ſequentur, in nomine meo dæmonia ejicient*.... *ſuper ægros manus imponent*, *& bene habebunt, &c.* Sed in Eccleſia Chriſti hoc tempore perſeverat poteſtas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cùm enim abſque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Eccleſiæ conceſſum, ſine ratione aſſeritur illi jam ereptum eſſe, cùm nullo modo oſtendi poſſit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò aſſidua tot miraculorum experientia comprobet, poteſtatem illam adhuc in Eccleſia Chriſti perſeverare.

II. Ex his porrò conficitur hoc argumentum cuivis ſanæ mentis hominis manifeſtum. Miracula ab initio indicarunt veram Chriſti Eccleſiam, & Chriſtus promiſit ea in ſua Eccleſia permanſura, ut jam oſtenſum eſt. Atqui miracula in ſola cernuntur Eccleſia Romana: Ergò hæc ſola eſt vera Eccleſia Chriſti. Alias nulla in terris dabitur Chriſti Eccleſia: cùm nulla prorſus alia Secta poſſit illam miraculorum gloria ſibi vindicare.

Fruſtrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, ſed dæmoni adſcribes: ſic enim Iudæi olim Chriſti miracula calumniabantur, *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia* quæ tamen conſtat fuiſſe vera miracula, & ſigna Fidei certiſſima. Deinde numera Eccleſiæ Romanæ miracula omnem dæmonis poteſtatem longiſſimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momento curare, cœcis viſus, ſurdis auditum, claudi inceſſum reſtituere. Vti non ita pridem coram multis teſtibus factum conſtat Cæſarauguſtæ in Ioanne *Pellicero* Aragonio viro potiſſimo, cui integra tibia dudum amputata divina virtute ſubitò reſtituta eſt. Mortuos à *S. Martino*, & *S. Dominico* tres, à *S. Xaverio* ſupra viginti, ab aliis noſtro ævo plurimos *vitæ reſtitutos*, iis teſtimoniis comprobatum invenies, quibus nihil poteſt eſſe in rebus humanis certiùs aut evidentiùs. Teſte autem *D. Auguſtino* l. 22. de Civit. c. 5. miraculum vel unicum, quod conſtat à Deo factum, ad certiſſimum veræ Fidei teſtimonium ſufficere debet.

III. Ad hæc frivola prorſus ſunt Doctoris *Stillingfleti* reſponſa, Miracula ſcilicet hæc eſſe longinqua, intervallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos creſcere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Ioanni Pellicero publico prodigio reſtitutam, ſufficit illi per ludibrium reponere, Iſto intervallo loci, & temporis quo fama hujus prætenſi miraculi ex Hiſpania in Angliam tranſibat, facile potuiſſe Pelliceri ſtipitem ligneum in tibiam excreſcere.

IV. At ſi liceat hujuſmodi facta publica, & ſevero judicio ſubjecta, & juratis teſtibus comprobata, unius Stillingfleti inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæſo, ne ſuum quoque nomen, & perſonam, & titulum ut inanes fabulas, & popularis auræ ſomnos poſteris tranſmittat. Quæro enim, ſi illius ludi-

judicio inſiſtas, quis hominum poſt pauculos annos credet extitiſſe Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigenſi ſtuduiſſe, legitimè examinatum fuiſſe, Doctoris lauream conſecutum eſſe? Dicam ego, dicent poſteri, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & teſtibus conſignatum, ſolo populi rumore Stillingfleto accreviſſe.

At, inquis, teſtimonium de patrato miraculo res eſt ſupra naturam poſita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipſum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento teſtari, authoritate publica & indubitata conſignare, hæc nihil habent præter conſuetas naturæ leges, & normam comunem, qua ſolent res geſtæ certa fide comprobari. Mirum in re tam aperta halucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non eſt, pro ſolidis argumentis, inanes iocos, & facetias venditare.

V. Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adverſarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Eccleſia Romana; an id faciat poteſtate diuina, an virtute propria; Non poteſtate divina, quia ſi Religio Romana ſit falſa, non poteſt Deus illam miraculorum teſtimonio tanquam ſuo ſigillo comprobare. Hoc enim eſſet Deum falſæ doctrinæ ſubſcribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propria dæmonis virtute ad homines fallendos: quia ſic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Iudæorum, ut in eam magno ſuo lucro homines induceret. Ergò miraculorum gloria in ſola Romana Eccleſia perſeuerans a ſolo Deo procedere poteſt, ut hoc ſigno & teſtimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Eccleſiam hominibus demonſtraret.

VI. Et verò ut in ea invenienda homines eſſent inexcuſabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus facilè conſpicua, ſi Angli & Batavi ea cura, qua opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Teſtimonium inquirerent. Reperirent in Italia & in ipſo Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus ſcire volentibus perpetuò conſpicuum. Neapoli ampulam ſanguinis S. Januarii Martyris, qui in præſentia Corporis Conſtitutus miraculosè ebulit. Compoſtellæ in Hiſpania reliquias S. Iacobi ob probatiſſima in dies miracula à toto orbe Chriſtiano frequentatas. Vt præteream in Belgio Virginem Aſpricollenſem, Hallenſem, & alia eiuſmodi loca manifeſtis Dei miraculis continuò illuſtrata, ex quibus Eccleſiæ Romanæ Adverſarii redduntur prorſus inexcuſabiles.

Poſtremò quantum ponderis habeant Miracula ad commonſtrandum veram Eccleſiam, ipſi adverſarii ſuo calculo ſæpius comprobarunt. Quid enim? Si noſtri, aut ſuperioris ævi miraculis, nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Caluini fraudes in illis fabricandis tanto ſtudio inſudarunt?

Nota eſt apud Staphylum, qui actioni interfuit, & teſtatam reliquit, *Libro* qui inſcribitur *Abſoluta reſponſio*, hiſtoria Lutheri, qui ut à miraculi teſtimonio, Prophetæ à Deo miſſi ſibi nomen uſurparet, fœminam à dæmone poſſeſſam Dei nomine à ſe liberandam multo apparatu ſuſcepit. Sed poſt ingeminatos clamores; & irrita conamina, tandem ipſe à dæmone in eas anguſtias redactus fuit, ut ab eo congreſſu validiorem dæmonis inſultum vix vivus euaſerit.

VII. Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquod ſuæ doctrinæ præſidium emendicare, de tota Eccleſia ſuo iudicio triumphaturus, ſi vel unicum impetraſſet. Itaque teſte Cochlæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Neſenum in Albi ſubmerſum comperiſſet, ſpei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, ſed nihil proficit; ſacra carmina de mortui auribus inſuſurrat, ſed & hæc ſurdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm ſpectantium riſum, & opprobria impetrauit? qui in hoc Martini facinore, nullum niſi temeritatis, & audaciæ prodigium ſpectavere.

VIII. Alias his ſimilia, nec diſſimili eventu, tentarunt alii Lutheri aſſeclæ apud Cochlæum ad ann. 1533. qui ut ſe veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi judicii à ſe deſignatum præ foribus adeſſe prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ ſerere & arare deſierunt, ſed & vivere brevi deſiiſſent, niſi inani expectatione tandem edocti, in Miniſtris ſuis vanos vates agnoviſſent.

IX. Neque his cedunt artes & machinamenta Calvini, qui in hoc erat ſedulò intentus, ut aliquo patrati miraculi teſtimonio doctrinæ ſuæ fidem conciliaret. Rem ſic aggreſſus eſt, teſte Bolſeco in vita Calvini cap. 16. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Oſtuno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ ſuæ ſubſidium poſtulat, annuit perbenignè, ſi illi viciſſim in adornanda quadam miraculi ſpe-

cie

cie operam ſuam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum ſimulat, Miniſtri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulo poſt miſer ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti perſonam induit. Monetur Calvinus, & quaſi rei ignarus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis ſcenicum hoc funus egregie adornaſſet, Calvinus in genua provolutus, & fuſis ad Deum precibus rogat, in teſtimonium ſuæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam ſuſcitari; atque apprehenſa ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut ſeſe erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui ſe mortuum ſimulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viſo uxor attonita, & in ſerias lachrymas & querelas effuſa, infauſtas Calvini technas omnibus ex ordine reſeravit. Interea remanſit mulier infelix ſine viro, & Calvinus infelicior ſine miraculo.

X. His adde, Sectarios qui obiiciunt Miracula omnia tanquam *incerta* Notam fidei certam non conſtituere, *ſeipſos* manifeſtè jugulare. Nunquam enim oſtendet illi, pro authoritate infallibili Scripturarum quibus credunt notam ſe habere certiorem quam miracula Chriſti, & Apoſtolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te paucis (Sectarie) quomodo ipſum Chriſtum ut Filium Dei, quomodo Apoſtolos ut certos veræ fidei præcones admittes, ſi omnia omnium temporum miracula excludas; Hic certo vacillabis, hic hærebis, hic demum prima Fidei fundamenta convelles, niſi miraculorum Notam ut certum fidei firmamentum admittas.

Quod ſi potius ad Spiritus tui privati teſtimonium recurras, iterum tibi eodem teſte fauces occludis. Si enim iſta publica miracula prorſus omnia, ut notam fidei incertam, excludis, qua veri ſpeciè ſpiritum tuum privatum & ignotum, ut teſtimonium Fidei indubitatum ulli ſanæ mentis homini perſuadebis? Hæc certè pro intellectu rationem non averſante manifeſtè concludunt: ſed de fucato ſpiritus Privati teſtimonio pluribus infra *Cap. VI.*

ARGUMENTUM VIII.

Sola Eccleſia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & deciſionem controverſiarum.

XI. **V**Era Chriſti Eccleſia debet habere infallibilem fidei ſuæ Regulam, qua poſſit dirimere controverſias in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac ſententiæ à ſe prolatæ rationem, ac fundamentum aſſignare, in quo poſſit intellectus certò & ſecurè acquieſcere. Nam ſine tali Regula & Iudice controverſiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio, non erit vera Religio, quæ debet eſſe rerum omnium certiſſima.

XII. Atqui Eccleſia Lutherana & Calviniana nullam poſſunt talem ſuæ fidei Regulam exhibere, poteſt autem Eccleſia Romana. Ergo hæc ſola poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia.

Minor probatur, quia talis Regula non poteſt eſſe ſola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ a modernis Sectariis prætenduntur, ut de ſingulis à ſequentis *cap.* 4. oſtendemus: hic enim agitur de ipſo veræ Eccleſiæ fundamento, ſine quo ejus fidem nutare, ac corruere neceſſe eſt.

Atque eadem opera diſolventur obiectiones & effugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hactenus demonſtratam ſe miſerè involui patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Eccleſiæ Notas in prædictis contentas hic breviter colligamus.

CONCLUSIO.

De Notis veræ Eccleſiæ, cum quarundam Obiectionum diſſolutione.

I. **E**X argumentis hactenus à *cap.* 4. in forma deductis facilè convincitur, Solam Eccleſiam Romanam habere quatuor illas certiſſimas veræ Eccleſiæ Notas ab initio à Patribus, & Conciliis Symbolo etiam Nicæno, & Conſtantinopolitano receptas. Nempe quod ſit *Una* unitate doctrinæ fidei, unitate Capitis à Chriſto inſtituti, unitate Membrorum in participatione Sacramentorum & in profeſſione etiam externa ejuſdem fidei. Quod ſit *Sancta* per doctrinam, & media quæ à peccatis abducant, ac per miracula veram morum ſanctitatem confirmantia. Quod ſit *Catholica*, ſive univerſalis, per extentionem ſui ad omnia tempora, & ad omnia loca ſaltem ſucceſſivè, uti Chriſtus ſuæ Eccleſiæ in ſcripturis promiſit. Quod ſit *Apoſtolica* per ſucceſſionem continuam, ordinationem, & juriſdictionem ſuorum Miniſtrorum à Chriſto & Apoſtolis. Quæ omnia ſimul ſumpta in ſola Eccleſia Romana reperiri, in argumentis à *cap.* 4. deductis ſupra demon-

monſtratum eſt. Sed & hic paucula de his porrò objecta breviter diluemus.

II. Objiciunt primò, contra *Vnitatem* in Eccleſia Romana, etiam Mahumetanos poſſe illam unitatem in ſuo cætu & ſua doctrina prætendere: ac proinde in illa unitate non poſſe conſtitui aliquam notam veræ Eccleſiæ.

Reſp. diſtinguendo aſſumptum: Poſſunt illi prætendere aliquam unitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Reſpublicæ, etiam Ethnicæ, quæ huc non pertinet, tranſeat aſſumptum: Poſſunt prætendere unitatem illam *ſpecificam* Religionis Chriſtianæ, de qua hic agitur, negatur aſſumptum. Hic enim agitur de unitate quam Chriſtus in propria Eccleſia requiſivit, quæ nempe ſit unitas eiuſdem Fidei, Capitis, & membrorum Eccleſiæ Chriſtianæ, quæ vera Chriſti Eccleſia diſcernatur à Sectis falſis quæ Eccleſiam illam ſibi vindicant, & pro qua in particulari diſcernenda Chriſtus eas Notas in ſcripturis deſignavit. Adde: Etſi Mahumetanis, aut aliis una aliqua ex illis quatuor Notis concederetur, nihil inde contra noſtram doctinam poſſe inferri, cum non habeant illi copulativè omnes quatuor ſimul coniunctas, quod ad veram Chriſti Eccleſiam à falſis ſectis diſcernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulativè deſignatur: *Credo in unam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam*.

III. Objiciunt ſecundò: In Eccleſia Romana varias eſſe Scholas, quæ in plurimis controverſiis (& hodiè vel maximè) inter ſe opponuntur. Ergò Eccleſia illa deſtituitur nota Vnitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Scholæ enim illæ conſentiunt Eccleſiæ in omnibus quæ circa ſuas controverſias definit: ſi qui autem contumaciter nolit conſentire (ut olim Lutherus, aliique) hoc ipſo à corpore Eccleſiæ ſeparantur, & deſinunt eſſe illius membra. Nemo autem poteſt tollere unitatem Eccleſiæ qui jam eſt extra Eccleſiam, non magis Ethnici, aut Iudæi.

IV. Objiciunt tertiò, contra notam *Sanctitatis*: Eccleſia Catholica comprehendit tanquam membra tam juſtos, quam peccatores, qui magnam illius partem conſtituunt: Ergò non competit illi nota ſanctitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Eccleſiæ ſanctam profitentur, ſunt illius membra ſanctitate *profeſſionis*, quamvis non ſanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ ſanctitatem morum præſcribit, etſi ſuo vitio in actionibus moralibus illius præſcriptum non obſervent. Sic Schola dicitur docta, aut ſancta, quæ tradit ac profitetur doctrinam ſolidam, & ſancta morum præcepta, quibus plurimi ex diſcipulis inſigniter perficiuntur, etſi non pauci diſcoli aliqua ex iis præcepta non exequantur. Ridendi hic potiùs Adverſarii, qui jactant Eccleſiam ſuam totam eſſe ſanctam, ſed ſanctitate tantum Interna, & *inviſibili*, quia complectitur ſolos prædeſtinatos. Sed quid hoc aliud eſt quàm latebras captare, & Eccleſiam ſuam manifeſtare per notam maximè ignotam & omnibus inviſibilem.

Objiciunt quartò, contra notam *Catholicæ* ſive univerſalis: Nulli Eccleſiæ magis competit hæc nota quam Atheiſmo, aut Turciſmo, utpote qui maximam orbis partem occupavit. Ergo Catholicam eſſe, non eſt nota veræ Eccleſiæ.

Reſp. neg antecedens. Nam Religio Romana non tantum alias orbis partes, ſed etiam Græciam, & alias regiones Turcæ nunc ſubiectas pridem pervaſit, uti ex hiſtoria Eccleſiaſtica manifeſtum eſt, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America ſeſe extendit, imò aſſiduò magis magiſque ad Sinas uſque propagatur. Oculos quæſo erigant, & cum his orbis partibus ampliſſimis ſuos angulos metiantur Sectarii.

V. Objiciunt quintò, contra notam *Apoſtolicæ* ſucceſſionis: Succeſſio illa Pontificum Romanorum ſæpe fuit ſpatio temporis interrupta, vacante ſede Pontificia. Sæpe etiam fuerunt ſimul aliquo tempore plures Antipapæ, ſic ut de legitimo non conſtaret. Ergo ſucceſſio illa ab Apoſtolis non eſt continua & certa, cum fuerit intervallo temporis ſæpius interrupta.

VI. Reſp. neg. conſequentiam: Quia ſucceſſio tot ſæculorum, ut dicatur continua, non excludit quemlibet temporis interruptionem, ſed tantum moralem ac diuturnam, reſpectivè ad durationem tot ſæculorum; uti cernitur in *præſcriptionibus* etiam rerum privatarum, quæ requirunt lapſum temporis reſpectivè diuturnum. Quomodo huius continuæ ab Apoſtolis ſucceſſionis umbram aliquam prætendent noſtri Sectarii, qui à ſuis incunabulis vix primi ſæculi jubilæum celebrarunt.

Quæres, quas igitur Notas prætendant Sectarii moderni ad comprobandam ſuæ Sectæ veritatem?

Reſp. Quoniam quatuor iſtas Notas Romanæ Eccleſiæ proprias in ſua Secta non reperiunt, Aſſerunt illi duas præ omnibus notas requiri

quiri ac ſufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, ſive ſacræ Scripturæ: 2. Legitimum uſum Sacramentorum.

VII. Sed utrumque prorſus ineptè: neutrum enim poteſt pro Nota inſervire, cum neutrum poſſit eſſe homini notius, quàm ipſa veritas Eccleſiæ de qua inquiritur. Adeòque contra prima Philoſophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non eſt, quàm probare idem per idem, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, ſive id quod in quæſtione verſatur. Tam enim in quæſtione eſt, in quo hominum Cætu ſit verbi Dei ſincera prædicatio, & Sacramentorum uſus legitimus, quàm quæ ſit præ cæteris vera Eccleſia.

Cum porrò in vera Eccleſia neceſſariò requiratur legitimus *Iudex controverſiarum Fidei* de illo hic opportunè agemus.

CAPUT IV.

Oſtenditur ſolam Scripturam non eſſe Regulam Fidei, aut Iudicem controverſiarum.

I. PRobatur primò: Si ſola Scriptura ſufficeret pro Regula Fidei & Iudice controverſiarum, ſic pronuntiaret ſententiam deciſivam ut litigantes clare intelligerent pro qua parte ſtet Scripturæ ſententia, eiuſq; judicio acquieſcerent: Sed hoc ſola Scriptura præſtare non poteſt: Ergo non eſt ſufficiens regula aut judex pro dirimendis fidei controverſiis.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipſi Lutherani & Calviniſtæ de variis fidei articulis, ut de reali Chriſti præſentia, de Baptiſmo parvulorum &c. multis annis inter ſe contendant, & ad mentem Scripturæ magno ſtudio utrimque recurrant. Et tamen hactenus neutra pars ſententiam deciſivam contra ſe latam eſſe agnoſcit, ſed pergunt adhuc eo, quo cœperunt, ardore & incertitudine authoritatem Scripturæ ſibi utrimque vindicare, & pergent uſque in diem judicii, ſi pro declarando Scripturæ ſenſu, de quo utrimque litigatur, alium judicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura eſt, ſententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illuſtremus: Scriptura refert Chriſti verba in ultima cœna: *Comedite & bibite ex hoc omnes*: & eodem loco Chriſtus dicit, *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*.

II. Vndè quæſo ſcimus, quod priora verba contineant præceptum ſumendi Euchariſtiam, & poſteriora non contineant ſimile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expreſsè per modum præcipientis Chriſtus dicat *Et vos debetis &c.* Certè hoc non ex verbis Scripturæ, ſed ex judicio, & conſuetudine Eccleſiæ conſtare poteſt. Et ſi quis modò contenderet poſteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam poſſet lis illa ex ſola Scriptura decidi.

Secundò. Aliquæ ſunt fidei controverſiæ, quarum in Scripturis nulla penè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò judex eſt neceſſarius. Controverſia olim erat, An baptizati ab hæreticis ſint rebaptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Auguſtinus: ſuam tamen ſententiam quamvis ſit vera, & fidei, non potuit Auguſtinus ſufficienter ex Scripturis probare; Sic enim ſcribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apoſtolorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt.*

Vlterius quæro, quo loco Scriptura ſtatuit, ut forma Baptiſmi pronuntietur lingua patria, ut faciunt Novatores? Vt infanti in Baptiſmo Nomen imponatur? Vt merſio trina adhibeatur? Aut ut Chriſtiani non Sabbathū, ſed diem Dominicum colere debeant? Alia ſunt hujuſmodi plurima extra Scripturas deciſa aut conſtituta, quorum aliqua nō niſi admodū obſcure, alia nullo modo in ſacris Paginis cōmemorantur: Et tamen ea apud ipſos Sectarios pro deciſis & certis habentur: ergo illorū deciſio extra Scripturas haberi debet.

III. Tertiò, In Republica Civili non ſufficiunt Codices legum, ſed requiritur alius Iudex qui ſententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Eccleſiaſtica non ſufficiunt Codices Scripturarum ſine alio Iudice qui exorientes de Fide controverſias decidat. Nam ſicut in repub. Civili ſæpè lis eſt de ipſa legum interpretatione, ita in Eccleſia ſæpe controverſia eſt de ipſo ſenſu & explicatione Scripturarū, uti aſſiduè videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non poteſt per ſe litem dirimere, ita neque Scriptura poteſt de ſeipſa ſententiam ferre ſine alio Iudice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Eccleſiam ſuam relinqueret in perpetuis controverſiis, à nullo prorſus viſibile Iudice determinandis.

IV. Neque refert primò, quod *Ioan. 5.* & alibi jubeamur ad inquirēdam veritatem legere & ſcrutari Scripturas. Nam Iudices debent etiam legum ſtudio incumbere: non ideò ta-

men

men in omni judicio ſolæ leges ſine Iudicis ſententia ſufficiunt.

V. Neque refert 2. quòd Scriptura ſit Regula, & norma veritatis. Nam licet in ſe ſit norma veritatis; ubi tamen de ejus ſenſu litigatur, nō ſemper conſtat hominibus ex qua parte ſtet illa veritatis. Ideo neceſſaria eſt alia veritatis Regula ſive Iudex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi poteſtatem infalibilem, & Spiritus ſancti aſſiſtentiam, promiſſam & collatam eſſe à Chriſto ſuæ Eccleſiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPVT VI.

Præcluditur effugium aſſerentium Scripturam per ſe claram eſſe & apertam.

I. PRobatur enim contrarium, primò, ex ipſius Scripturæ teſtimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo. Putaſnè intelligis quæ legis? Reſpondit, *& quomodo poſſum, niſi aliquis oſtenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. aſſerit S. Petrus quædam contineri in epiſtolis D. Pauli *Difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant.*

Neque dicas difficilia eſſe ſolis improbis & indoctis. Nam S. Auguſtinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. diſertè fatetur ſibi intellectum difficillimum eſſe locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fænum ſtipulam, uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit.*

II. Qui autem aliter ſentire præſumit, interrogandus eſt in particulari, An ipſe, & alii ejuſdem ſectæ clarè intelligant hunc locum Eccli 44 *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et 1 ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui omninò non reſurgunt?* Item quomodo conſiſtit in quod Iacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & vivet.* Et Pſal. 1. *Non reſurgent impii in judicio*, cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15 *Omnes quidem reſurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Chriſtus *crucifixus hora ſexta*, cùm tamen ſcribatur Marci 15. v. 25. fuiſſe *horam tertiam quando crucifixerunt eum.*

III Denique ſcriptum invenies Proverb. 24. v. 4 *Nec reſpōdeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuā*, cùm tamen poſtcà in eodem capite legatur, *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam.* Et alia huiuſmodi quæ ſi adverſario proponas, Scripturam per ſe non eſſe claram, præſenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum eſt, & clarè, & ſine hæſitantia reſpondemus.

IV. Probatur ſecundò ratione. Ille liber non poteſt eſſe per omnia clarus cuius materia, & modus ſcribendi ſæpe eſt obſcurus: In Scriptura autem, tam materia, quam modus ſcribendi frequenter eſt obſcurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim myſteria ſupra naturam poſita, & ab hominum ſenſibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumq; inviſibili operatione, & gratia interna, de æterna prædeſtinatione ac reprobatione, aliiſque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Iudicia Dei abyſſus multa.*

Secundo, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui ſolent eſſe difficiles; multos hebraiſmos, & modos loquendi hoc tēpore obſoletos & incompertos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia, & apocalypſes, tantùm ſymbolicè, & quaſi ſub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura ſua in quovis ſcripto magnam pariunt intelligendi obſcuritatem. Qua ergo præſidentia poteſt quiſquam affirmare, hæc prorſus omnia in tota Scriptura ſibi eſſe certiſſima, nuſquam occurrere dubium, aut controverſiam?

V. Probatur tertiò eadem obſcuritas, ex tot commentariis ſanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Eccleſiæ ad noſtra uſque tempora Scripturis explicandis inſudarunt, quod minimè opus erat, ſi per ſe ſint claræ & apertè. Certè aliud ſenſit S. Hieron. in epiſt. ad Algaſiam q. 8 *Omnis*, inquit, *epiſtola ad Romanos nimiis obſcuritatibus involuta eſt.* Et candidè de ſe fatetur D. Aug. ad Ianuarium: *In ipſis ſacris Scripturis neſcio multò plura, quàm ſcio.* Qui modò contrarium de ſe affirmat, neceſſe eſt admittat, aut ſe ſupra Auguſtinum ſapere, aut id falsò præſumere.

VI. Idem apertè confirmant tot controverſiæ Sectariorum omni tempore tam inter ſe mutuò, quàm cum Eccleſia Romana de vero Scripturæ ſenſu. Quomodo de ipſa vera Chriſti Eccleſia, quod eſt punctum Fidei primarium, & ad ſalutem maxime neceſſarium, tot annis ex Scripturis ſtrenuè diſputant inter ſe ipſi Sectarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei ſibi eſſe clarum & apertum. Quod minimè fieret, ſi Scripturæ ſenſus de vera Eccleſia ipſis eſſet manifeſtus, cum omnes ſe verā Scripturā recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, facto, ſcripto ſeipſos condemnant.

VII. Fruſtrà autem pro Scripturæ claritate adferunt Pſal. 118. *Lucerna pedibus meis Verbum*

 tuum,

tuum, aut Pſ. 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neq; hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neque aliud important quam Scripturam, quando cognita & intellecta eſt, eſſe lucernam, qua viæ, & operationes hominum rectè diriguntur.

Fruſtra etiam fingunt Scipturarum claram eſſe prædeſtinatis, ſolis autē reprobis obſcuram. Nam ſic vel maximè clarus Scripturæ ſenſus manet hominibus perpetuò obſcutus: cum nulli conſtet quinam homines in particulari ſint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum eſſe S. Auguſt. aut S. Hieronymum; qui Scripturas ſibi obſcuras eſſe profitentur, ut ſupra oſtendimus.

CAPVT VI.

Fruſtrà recurritur ad internum Spiritus privati teſtimonium.

I. DVm ex argumentis hactenus allatis evincitur, Sectarios, qui Eccleſiæ Romanæ authoritatem rejiciunt, deſtitutos eſſe ſufficienti regula fidei & judice controverſiarum, eumque extra Scripturas quærendum eſſe: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cuius teſtimonio dicunt ſe interius in anima divinitus edoceri, ut poſſint ſinguli de vero Scripturæ ſenſu judicare, & reliquas fidei controverſias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium eſſe illud ſpiritus privati teſtimonium, certiſſimis argumentis hoc modo demonſtrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti teſtimonium non poteſt ſibi contradicere, Sed ſibi contradiceret, ſi illud haberent noſtri tēporis ſectarii. Ergo Spiritus interni teſtimonium, quod prætendunt, eſt vanū & merè fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex internō Spiritus teſtimonio dicunt Epiſtolam D. Iacobi non eſſe veram Scripturam, ſed potius inanē & ſtramineam, ut loquitur Lutherus: Calviniſtæ autem ex eodem Spiritus inſtinctu affirmant eam Epiſtolam eſſe Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc eſt Corpus meum*, ſignificari realem Chriſti præſentiam; Calviniſtæ contrà per eadem verba intelligunt ſolam figuram Corporis Chriſti. Hæc autem eſt manifeſta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè ſtrenuè allegat internum Spiritus privati teſtimonium.

II. Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars neceſſariò debeat eſſe falſa, ſequetur primò, Spiritum Sanctum eſſe auctorem falſitatis, quod eſt prorſus impiū. Sequeretur ſecundò, nullum à Chriſto relictū eſſe modū convincendi aut judicandi hæreſes, quas tamen ipſe prævidit neceſſariò emerſuras. Nam quivis Hæreticus non minus facilè affirmabit ſe habere internum Spiritus teſtimonium, quā quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, præter Spiritum privatum, nullum admittas judicem in controverſiis fidei, nullus omninò ſupererit modus hæreſes judicandi; aut convincendi. Poterunt enim ſinguli ſemper prætendere ſe habere internū & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquā per alium Spiritum privatum æquè arcanum & obſcurum debitè refelletur, nunquam enim poteſt aliquid incertū aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

III. Quando itaque Sectarius articulum aliquem ſuæ fidei, aut verum Scripturæ ſenſum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno ſpiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno ſpiritus Sancti teſtimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet eſſe vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno ſpiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum; ſed mea Fides & interpretatio procedit ex interno ſpiritus Sācti teſtimonio: ergo mea debet eſſe vera. Quid jam reſtat Sectario, quo veritatē ſuæ fidei mihi declaret, aut ulli ſapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamē Scriptura 1. Pet. 3. monet Fideles quod debeant eſſe *Parati ad ſatisfaciendū omni poſcēti vos rationē de ea quæ in vobis eſt ſpe.*

IV. Quod ſi dicat, ſe potiùs quam me poſſidere internum ſpiritus Sancti teſtimonium; quia ſcilicet eſt in vera Eccleſia, vel quia eſt prædeſtinatus, vel quia Scriptura id teſtatur. Reſpondetur, hoc ipſum nunc eſſe in quæſtione, ac proinde idē probat per idem, ac merum circulū committit. Quæritur enim, unde conſtet te habere veram Eccleſiam, aut verum Scripturæ ſenſum? Reſpondes te id ſciret ex interno ſpiritus teſtimonio. Dū autem inquititur, unde cognoſci poſſit, te potiùs quā me habere illud internum Spiritus teſtimonium? Reſpondes, quia ſum in vera Eccleſia. Vbi vides te circulo inextricabili bellè incluſum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controverſiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifeſtè convellitur nova Secta *Tremulorum*, qui ſibi perſuadent ſe interno quodam ſpiritus ſancti enthuſiaſmo edoceri, atque omnia ex arcano eius impulſu operari. Quamvis his Medico

magis

magis opus eſt quam argumento, ut ſanato cerebro, vaneſcant illa emotæ mentis deliria.

CAPVT VII.

Oſtenditur Traditiones neceſſariò eſſe admittendas.

I. EXiſtimant Sectarii omnem doctrinam ad ſalutem neceſſariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei, ſcripto contineri, ideo Verbum Dei non ſcriptum, ſive Traditiones omni conatu rejiciũt. E contra Traditiones neceſſariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonſtrant.

Primò: Quia multa ſunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognoſci non poſſunt, ſed ex ſola Eccleſiæ traditione. Ergo Traditiones ſunt neceſſariæ ut habeatur Regula fidei adæquata. Aſſumptum probatur, ex eo quod punctum ſit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipſis Scripturis non poteſt certò conſtare. Quamvis enim Scriptura aſſerat ſe eſſe Divinam, non ideo certò conſtabit illam eſſe talem, niſi prius habeatur motivum credendi Fide divina ipſam Scripturam, quæ hoc affirmat, eſſe Verbum Dei quod errare non poteſt. Sicut etiamſi in Alcorano Mahometi ſæpe aſſeratur, ipſum Alcorani librum à Deo cælitus miſſum eſſe, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo miſſum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non poteſt haberi abſque perpetua Eccleſiæ traditione, quæ teſtatur hos libros ab initio à Deo inſpiratos & dictatos fuiſſe.

II. Secundò. Punctum fidei eſt etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbathum eſſe colendum: Baptizatos ab hæreticis, non eſſe rebaptizandos, & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per uſum rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo neceſſarium eſt admittere aliquod Verbum Dei non ſcriptum quo hæc credenda proponuntur.

III. Tertiò. Traditionum neceſſitas multiplici Scripturarum teſtimonio comprobatur: & præcipuè ex S. Pauli Epiſt. 2. ad Theſſal. caput 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepiſtis ſive per Sermonem, ſive per Epiſtolam noſtram*. Vbi clarè indicat Apoſtolus, ſe multa tradidiſſe per ſolum ſermonem, quæ à fidelibus non minus obſervari velit, quam quæ per epiſtolam ſcriptam expoſuit Solo autem ſermone ea ſe tradidiſſe oſtendit, cum ſermonẽ ſuum ab epiſtola ſcripta diſtinguat, apertè dicens *ſive* per ſermonem, *ſive* per Epiſtolam. Ex hoc loco manifeſtè probari Eccleſiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chryſoſt. in eundem Apoſtoli locum. *Hic patet* (inquit) *quod non omnia per epiſtolas tradiderint, ſed multa etiam ſine litteris, eadem vero fide digna ſunt tam iſta, quam illa.* Quid clarius? Eodem prorſus modo de mente Apoſtoli loquitur S. Baſilius, Oecumenius, Theophilactus, Damaſcenus.

Quartò, Idem eſt de Traditionum neceſſitate cæterorum Patrum ab ipſo Eccleſiæ exordio conſenſus. S. Dionyſius Areopagita, Pauli Apoſtoli Diſcipulus, Eccleſiaſticæ *Hierar. cap. 1.* Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces ſumma illa & ſubſtantialia partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt.

IV. S. Baſilius cognomento Magnus anno poſt Chriſtum 369. doctrinam hanc apertiſſimè exponit lib. de Spiritu Sancto capit. 29. *Dogmata*, inquit, *quæ in Eccleſia ſervantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum traditione in myſterio ad nos delata, quæ utraq; eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem ſaltem Eccleſiaſticorum jurium experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non ſcriptas continuò ſubiungit, ut Symbolum eſſe Apoſtolorum, Vnctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

V. S. Cyprianus, qui in Eccleſia Latina vixit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo lib. 2. epiſtol 3. *Admonitos*, inquit, *nos ſcias ut in Calice offerẽdo Dominica traditio ſervetur, nempe ut mixtus aqua offeratur*, De aqua in Calice miſcenda, certè nuſpiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoſcit in epiſt. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos*, inquit, *unam Quadrageſimam ex Apoſtolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitatis ſtudio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipſo requirunt ut credamus ita agendum eſſe.

Auguſtinum tamen qui ſuo tempore Eccleſiæ primitivæ Conciliis interfuit, plurimaſq; hæreſes debellavit, pro indubitata Traditionum auctoritate ſententiam ferentem audiamus in epiſt. 118. *Illa*, inquit, *non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe*

obſervantur, dantur intelligi ea vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri, ſicut quod Dominica Paſſio & Reſurrectio, & Aſcenſio in Cœlum, & Adventus Spiritus Sanctus Anniverſaria Solemnitate celebrantur. Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non eſſe legẽ neceſſariam, poſteà diſtinguit illam contra obſervationes quaſdā particulares, & non neceſſarias, dum ſubiungit, alia verò quæ per loca terrarum Regionumq; variantur liberas habent obſervationes.

VI. Ex hoc Auguſtini loco colligitur Traditiones in Eccleſia alias eſſe *Apoſtolicas*, quæ ab Apoſtolis cum Spiritus S. aſſiſtentia inſtitutæ ſunt; & alias immediatè à Chriſto per Apoſtolos traditas, & ideò *Divinæ* nuncupātur. Alias denique eſſe *Eccleſiaſticas*, quæ uſu & auctoritate Eccleſiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni republ. rectè inſtituta non minorem vim habent cõſuetudines legitimè approbatæ, quàm leges conſcriptæ de harum auctoritate ibidem ſic pronuntiat Auguſtinus, *Inſolentiſſimæ inſaniæ eſt diſputare, an faciendum ſit, quod tota per orbem frequentat Eccleſia*.

VII. Ad cognoſcendum autem quænam Apoſtolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo *cap. 24.* Quod (inquit) univerſa tenet Eccleſia, nec in Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.

Doctrinam hactenus traditam tenuit ſemper univerſa Chriſti Eccleſia in *Conciliis* Oecumenicis congregata, & contraria expreſſo anathemate damnatur in Concilio Nicæno *11. a. 4. art. 7. Si quis Traditionem Eccleſiæ ſive ſcriptam ſive conſuetudine valentem non curaveris, anathema ſit*. Et Trid. primitivæ Eccleſiæ doctrinæ inſiſtens Seſſ. 4. poſt decretum de Scripturis Canonicis ſic declarat; Traditiones, inquit, tàm ad fidem, quàm ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto per Apoſtolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentia ſancta Synodus veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Iſaiæ 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum*. Et Matth. 15. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter Traditionẽ veſtram*. Denique 1. Pet. 1. *Redempti eſtis de vana converſatione veſtra paternæ Traditionis*. Sed hæc omnia fruſtra adducuntur, cū nullo modo agant de traditionibus novi Teſtamenti, quæ nondum in mundo erant, dum iſta ſcriberentur. Ad ſolos autem Iudæos illa verba diriguntur, quod ipſi præter Traditiones Divinas per Moyſen acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludes, Id fecerunt Iudæi, ergo idem facit Eccleſia Chriſtiana.

VIII. Ex his patet, ſemper Eccleſiā Chriſti præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei neceſſariò admiſiſſe, ſine quibus nequidem conſtare poſſet aliquas Scripturas à Deo dictatas eſſe; aut has quæ in manibus verſantur & non alias eſſe Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in ſola Traditione fundata.

IX. Non ſufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura ſacra, ſine ulteriori Iudice controverſiarum, quem in Eccleſia Romana infallibilem eſſe in cap. ſequenti demonſtrabitur.

CAPUT VIII.

Oſtenditur Eccleſiam Romanam cum ſuo Capite eſſe Regulam animatam, & Iudicem infallibilem controverſiarum Fidei.

VEram Chriſti Eccleſiam (quam ſolā eſſe Romanam ſupra oſtendimus) non poſſe ſubſiſtere ſine Regula & Iudice viſibili controverſiarum fidei, quo Sectarii omnes deſtituuntur, probatum eſt c. 3. 4. & deinceps. Nūc in eadem Eccleſia cum ſuo Capite reperiri Iudicem controverſiarum fidei infallibilem paucis argumentis oſtendemus.

§. I.

Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.

ILla debet eſſe infallibilis fidei Regula, cui Chriſtus ſuam aſſiſtentiam promiſit, ne poſſit in rebus fidei definiendis errare. Sed ſuę Eccleſiæ in Petro eiuſque Succeſſoribus talem aſſiſtentiam promiſit. Ergo Eccleſia tam in Petro quàm in eius Succeſſoribus debet eſſe Regula fidei infallibilis.

X. Probatur minor ex verbis Chriſti Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*. Promittit igitur Chriſtus ſe ædificaturum Eccleſiam ſupra fundamentum omninò firmiſſimum, quod labi & deficere non poteſt: deficeret autem ſi definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Eccleſiæ integritas in integra fidei veritate conſiſtit: hac veritate ſemel deficiente, ipſam Eccleſiam deficere

ficere neceſſe eſt. Promiſſionem hanc pergit urgentiſſimis verbis iterùm confirmare: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*. Prævaleret autem poteſtas inferorum adverſus Eccleſiam, ſi ullo unquam tempore in decernendis fidei controverſiis in hæreſim incideret, quod nunquam eventurum Chriſtus apertè pollicetur.

XI. Ex quibus manifeſtè ſequitur, vel Chriſtum in promittendo fallacem fuiſſe, quod impoſſibile m eſt, vel Eccleſiam ab eo viſibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promiſit enim fundamentum Eccleſiæ futurum ſtabile, & tamen fuiſſet labile, promiſit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæreſim prolapſa infernus triumpharet.

Hanc Eccleſiæ viſibilis infallibilitatem ex his Chriſti promiſſis clare intellexit, & declaravit Apoſtolus 1. ad Tim. 3. *Vt ſcias quomodo te oporteat converſari in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis*. Si Eccleſia in qua oportet converſari eſt *columna* firma, imò ipſũ *firmamentum veritatis*, quomodo poteſt in docẽdo à veritati fidei deflectere? Si enim errori ſemel ſuccũberet, hoc ipſo lapſa & proſtrata jaceret; quã tamen ipſa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsã columnã, ipſum firmamentũ, veritatis appellat.

Ex his pari evidentia conficitur, Eccleſiam Chriſti ſemper fuiſſe *Viſibilem*. Nam eadem Eccleſia contra quam portæ inferi nunquam prævalebunt, diſertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè viſibilem ac ſenſibilem deſignant. Eadem à Chriſti comparatur Sagenę piſces tam bonos, quàm malos congreganti: ac Lucernæ ſuper candelabrum, & Civitati ſupra montem poſitæ. Matth. 5. quibus nihil poteſt eſſe magis viſibile. Ita intellexit, ita ſenſit, ita loquitur primæ væ doctrinæ teſtis Auguſt. de unit. Eccleſ. c. 26.

„ XII. Non eſt, inquit, Eccleſia operta, quia „ non eſt ſub modio, ſed ſuper cãdelabrum, „ ut luceat omnibus qui in domo ſũt; ſed Do„ natiſtis velut operta eſt qui audiunt tam lu„ cida teſtimonia, quæ illam toto orbe demõ„ ſtrant, & malunt clauſis oculis offendere in „ montem, quàm in eum aſcendere.

§. II.

Eadem infallibilitas Ratione manifeſta comprobatur.

XIII. HAEc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & ſignis, quæ in Apoſtolis apparuerunt, certò conſtabat doctrinam quam proponebant fuiſſe certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, ut ipſi Sectarii admittunt.

Sed in nullo Apoſtolorum apparuerunt ſigna plura aut illuſtriora quàm ea, quæ ſupra c. 3. demonſtravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetua ſucceſſione Eccleſiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his ſignis ac teſtimoniis certò conſtat doctrinam, quàm Eccleſia illa credendam proponit, certam eſſe & infallibilem. Ac proinde in materia fidei ejus doctrinam ac ſentẽtiã deciſivam nõ poſſe ſine ſcelere repudiari.

Idem ſic ulteriùs demonſtro, Deus non tantum verbis, ſed aliis ſignis ac miraculis hominibus loquitur, ac ſuam mentem manifeſtat; uti patet ex illis ſignis ac prodigiis, quibus Apoſtolus in novo, Moyſem in veteri Teſtamento veræ fidei præcones eſſe declaravit. Iam verò Deus vult, aut permittit ſciens & prudẽs Eccleſiam Romanam ſuo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac ſignis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem deſignari. Nam illa ſigna pro Divino teſtimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admiſere & ex iſtis ſe obligari ad recipiendam Chriſti Eccleſiam tanquam infallibilem agnovere.

XIV. Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homines pii ac prudẽtes paſſum judicant ſe debere aſſenſum præſtare. Atqui non poteſt Deus Eccleſiam illam proponere ſub illis ſignis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, niſi per hæc velit mentem ſuam pro ea verè manifeſtare. Quo enim modo poteſt de re aliqua mentem ſuam hominibus declarare, niſi exhibendo ſigna ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo ſibi proponi, & revelari? Nã talia ſigna & miracula, quibus ſolitus eſt Deus res veras declarare, apponere rei falſæ, aliud nõn eſſet quàm homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non poteſt.

XV. Declaratur vis hujus argumenti in ſimili. Si Rex aliquis ſciens & prudens permitteret mandatum aliquod aut diploma ſuo nomine, & ſigillo conſueto muniri, & coram ſuis ſubditis, ſe præſente & inſpectante, publicè promulgari; ſine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc eſſe mandatum Regis; eũq; velle id ſubditis ſignificare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui ſemper poſſet

impedire miracula, aliaſque notas, ex quibus tanquam proprio Dei ſigillo judicant homines Eccleſiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & divina auctoritate proponi. Quod ſi Eccleſia ſic propoſita eſſet falſa & fallibilis, ulteriùs ſequeretur Deum ſibi eſse contrarium. Vellet enim per talia ſigna homines obligari ad eam recipiendam, ut jam oſtenſum eſt, & nollet eos obligari, ſi Eccleſia illa ſit falſa.

XVI. Denique, ſi Eccleſia illa viſibilis non eſset infallibilis, nihil omninò in fide aut noſtra, aut Lutherana eſset infallibile. Vnde enim nobis conſtaret, ipſas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè eſse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi eſſe Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemi, quod olim conſcripſit? Hoc certè nō aliūde quā ex Eccleſiæ teſtimonio accipimus, ut ipſi Lutherani fateri debet, qui ipſas Scripturas nō aliunde quā ab Eccleſia Romana acceperunt. Ergo ſi Eccleſiæ auctoritas eſſet obnoxia errori, incerta planè & dubia eſset omnis noſtra fides, utpote fallibili nixa teſtimonio.

§.

Vlterius infertur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controverſiis ſuprema & irrefragabilis authoritas.

XVII. DEmonſtrata tam evidentibus argumentis Eccleſiæ huius infallibilitate, facilè declaratur Pontificis Romani authoritas irrefragabilis in definiendis fidei controverſiis, ſic enim ulteriùs argumentandum.

Eccleſia Chriſti viſibilis in articulis fidei non poteſt errare, ut jam oſtenſum eſt. Sed illa pro articulo fidei ſemper agnoſcit & docet, Pontificem Romanum eſſe Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controverſiis haberi infallibilem. Ergo de fide eſt Pontificem Romanum eſſe Vicarium Chriſti, & in definiendis fidei controverſiis falli non poſse.

Id porrò ex declaratione Eccleſiæ probant ſuperius allata Scripturæ Sacræ teſtimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc petrā ædificabo Eccleſiam meam &c.* Quod neceſsariò intelligendum eſt de Petro cum ſuis Succeſsoribus, cum noluerit Chriſtus Eccleſiam cum Petri vita extingui, ſed per ſucceſſionem Monarchicam perpetuò gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

XVIII. Quod autem Chriſtus Petro cum Succeſsoribus (ſupra) in vita promiſit, id tepetitis verbis poſt Reſurrectionem ſuam coram univerſo Apoſtolorum Collegio confirmavit Ioan. ult. *Paſce agnos meos, paſce oves meas.* Vbi ſine exceptione totus Chriſti grex Petro, eiuſque Succeſsoribus veræ Doctrinæ pabulò nutriendus traditur, omniumque Paſtor univerſalis inſtituitur.

XIX. Denique ex perpetua Eccleſiæ etiam primitivæ praxi & conſuetudine apertè conſtat, plurimas Hæreſes à Romano Pontifice, etiam ſine Concilio generali, damnatas eſse, ut Pelagii, Priſciliani, Ioviniani, Vigilantii, aliorumq; multorum. Has verò hoc ipſo pro certiſſimis Hæreſibus tota Eccleſia reiecit, quod à Romano Pontifice damnatæ eſſent: Teſtatur id diſertè S. Auguſtin. de Hæreſi Pelagiana ſcribens ſerm. 2. de verbis Apoſtoli, *Iam*, inquit, *de hac cauſa duo conſilia* (particularia) *miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuiſse quam particularia, notat cum cæteris *Sinnichius* in Goliatiſmo cap. 21. Audiatur quoque coævus Auguſtino S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. *Non aliunde Hæreſes ortæ, aut nata ſunt Schiſmata, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti cogitatur.*

§. IV.

Objectiones aliquæ breviter diſſolvuntur.

OBjiciunt Sectarii primò: Homines poſſunt errare, ut dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex eſt homo. Ergo Pontifex in rebus fidei poteſt errare.

Reſpondeo primò, retorquendo in adverſarios argumentum. Homines poſsunt errare: Sed Lutherus eſt homo: ergo Lutherus potuit errare, deſerendo Romanam Eccleſiam in qua baptizatus & profeſsus fuit, & novam ſibi ſectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apoſtolos & Evangeliſtas, cùm eſsent homines, in tradenda Eccleſiæ doctrina errori obnoxios fuiſse: atque ita adverſarii incautè illam primitivæ Eccleſiæ navem perforant, in qua ipſi ſe navigare gloriantur.

Reſpondeo igitur ſecundò, diſting. conſequens, Pontifex in rebus fidei poteſt errare, ſine aſſiſtentia divina, concedo: cum aſſiſtentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Eccleſia Chriſtus illi promiſit, ut oſtenſum eſt ſupra §. 3.

XX.

XX. Obiicies ſecundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non ſunt ab omni errore immunes.

Reſp. diſting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam perſonæ privatæ, & in rebus quas à Cathedra non definiverunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices ſive Chriſti Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro univerſa Eccleſia, Nego. Chriſtus enim nec ipſi Petro, nec Apoſtolis cæteris tanquam perſonis privatis immunitatē ab omni errore promiſit, ſed tantùm in Actibus, quibus tanquam Apoſtoli Eccleſiam docebāt.

XXI. Objicies tertiò: Summus olim Pontifex cum Synagoga Iudæorum à vera fide aberravit, quando Chriſtum ejuſque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum ſua Eccleſia à vera fide aberrare poteſt.

Reſpondeo negando ſequelam. Nuſpiam enim apertè repetitur ea promiſſio facta Pontifici & Synagogæ Iudæorum, quam Chriſtus Petro ejuſq; ſucceſſoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, &c.*

Objicies quartò. Quando Chriſtus dixit, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, non intellexi Eccleſiam ſtabiliendum ſupra Petri perſonam, ſed tantùm ſupra Fidem quam profitebatur. Ergo Chriſtus per illa verba, Petro, ejuſque ſucceſſoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promiſit.

Reſp. negando antecedens. Quia ſic Chriſtus, promiſſis tam amplis, nullam prærogativam dediſſet Petro, magis quàm cuivis Apoſtolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non poteſt quin per illa verba ad ſolam Petri perſonam directa, concedatur illi in ſtabilienda Eccleſia peculiaris poteſtas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum cæteris communi, dici potuit, Tu es Petrus: Tibi dabo claves regni cœlorum: Quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis, &c. Cùm autem Petrus eſſet mortalis, & Eccleſia ſemper duratura, debuit poteſtas illi conceſſa ad Pontifices ejus Succeſſores derivari.

XXII. Objicies quintò: Sola Chriſti perſona eſt verum Eccleſiæ fundamentum. Ergo non potuit Eccleſiæ infallibilitas ſupra Petrum ejuſque Succeſſores ædificari.

XXIII. Reſp. Solam Chriſti perſonam eſſe fundamentum Eccleſiæ primarium, perſonam verò Petri eſſe fundamentum Eccleſiæ ſecundarium, cum poteſtate vicaria à Chriſto tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas, quam in Petro ejuſque Succeſſoribus ſtabilitam, ab ipſo Eccleſiæ exordio tota ſemper antiquitas agnovit.

Hæc igitur eſt via regia quam tenuerunt Patres noſtri, hæc Petra immobilis cui in omni controverſia firmiter adhæſerunt, hæc Regula certiſſima, cui nunquam ſe, moreſque ſuos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos, continuò circumagi? Reſpuunt Fidei Regulam, deſerunt firmam Petram, viam regiam declinant, devias ingrediuntur ſemitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum noviſſima ad interitum ducunt ſempiternum.

CAPUT XI.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controverſia.

Methodus prima.

I. IN primo Diſputationis ingreſſu, interrogandus eſt Adverſarius, qui ſe profitetur eſſe Reformatæ Religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare, & erroneam declarare.

Reſpond. certò debet, ſi velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis Sacris contentum. Eſt enim articulus primarius Religionis Reformatæ, ſolam Scripturam eſſe Regulam fidei & judicem controverſiarum, ſeponendo authoritatem Eccleſiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei verbum nihil omninò eſſe audiendum.

II. Sed contrà oppones hoc modo. Si meū errorem velis reformare per purum Dei verbum: Quæro abs te primò: In qua editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevenſi, quam amplectitur tua Eccleſia Reformata, an verò in editione vulgata quam nutrit Eccleſia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Reſpondebit in Anglicana aut Genevenſi, non verò in Romana. At contra, Peto mihi oſtendi, ubinam habeatur in Scriptura, editionem Anglicanam eſſe purum, & incorruptum Dei Verbum, potiùs quàm Romanam? Si dicat, id declaratum eſſe à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ,

vel

vel quod ſimile. Peto iterum, ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, eſſe purum Dei verbum? Hæc cùm in Scripturis oſtendere prorſus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex ſolo & puro Dei Verbo reformare, quod jam ſuſcepiſti, & præſtare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, convincitur eſſe erronea. Hac prima methodo, ſi rectè urgeatur, neceſſariò conſtrictus tenetur Adverſarius abſque vlteriori progreſſu.

Secunda Methodus.

SEd ut ulterius procedamus, per me jam licet, ex Editione, & verſione v.g. Anglicana clarè oſtendatur me errare credendo cum Eccleſia Romana, verbi cauſa, Realem Chriſti præſentiam, & perſeverantiam in Euchariſtia, aut Confeſſionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

III. Quando Adverſarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatum aliter Intelligunt & explicant Catholici Romani pro ſua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

IV. Ergo ut tuam mentem ſequar, rejecta Eccleſia Romana tam ampla & antiqua, debes mihi oſtendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo ſenſui & explicationi eſſe adhærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim eſt punctum fidei quod jam diſputamus v. g. an tua explicatio de reali præſentia ſit vera, noſtra autem falſa; omnia autem puncta fidei debent ex ſola Scriptura conſtare, uti ipſe doces & profiteris. At nuſpiam in tota ſcriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio ſit infallibilis, Romanæ autem Eccleſiæ, & omnis Sectæ ibi contrariæ explicatio ſit erronea. Ergo ex tua confeſſione habeo, me non debere, nec ſalva fide poſſe tuæ doctrinæ aut Sectæ adhærere; cùm tua fides doceat, nullum fidei articulum eſſe recipiendum, qui in puro Dei Verbo ſcriptus non reperitur.

Quòd ſi dicat, ſe allatum Scripturæ textum non per ſuam interpretationem, ſed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæſtio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cum illam adverſarius pro ſua doctrina, alii pro ſua illi contraria ſtare intelligant.

Quòd ſi extra Scripturæ verba, aliquam Gloſſam opponat, aut ſpiritum ſuum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expreſſum non continetur. Sed tuam gloſſam, aut tuum ſpiritum eſſe divinum, aliorum verò erroneum nuſpiam in Scriptura contineri oſtendis. Ergo non licet tuæ gloſſæ, aut ſpiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

V. POſtquam Sectarius coactus eſt fateri Scripturas nullibi in terminis aſſerere ſuam mentem & explicationem cuivis alteri eſſe præferendam; reſtat tantùm ut dicat ſibi conſtare ex ipſis verbis Scripturæ per *claram conſequentiam* ſuum ſenſum eſſe verum, aliorum falſum. Exempli gratia, contra Realem præſentiam ſic argumentabitur. Chriſtus accipiens panem benedixit, ac fregit, dicens: *Hoc eſt Corpus meum.*

VI. Sed non poteſt illic eſſe Corpus Chriſti realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus: Ergò Scriptura dicit Corpus Chriſti ibi tantùm eſſe figurativè; vel ut infert Lutherus, tantùm in actuali ſumptione. Item in alio exemplo, Scriptura dicit *Ioan. 6.* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergò communio ſub utraque ſpecie eſt neceſſaria, per legitimam conſequentiam.

Sed quæro ex Adverſario, an non ſciat, multas conſequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in ſpeciem apertæ, ſed reipſa ſunt falſæ, ex hac conſequentia in ſpeciem aperta, *Pater major me eſt*: Ergo Verbum divinum eſt minus Patre, in hæreſim inductus eſt cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas conſequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alii in hæreſes innumeras.

Peto igitur ut oſtendat mihi in Scripturis dici: *Omnem conſequentiam quam ipſe ex Scripturis deducet eſſe infallibilem & divinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipſe tamen nefas eſſe contendit. Manifeſtum autem eſt hoc nunquam oſtenſurum, cù nulli privato homini in Scriptura promiſſum ſit omnes ejus conſequentias fore infallibiles.

VII. Itaque Adverſarii fidem non eſſe divinam, ſed merè humanam, & ambiguæ veritatis ſic oſtendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanæ eſt articulus

culus fidei divinæ. Sed omnis articulus quem Adverſarius per ſolas conſequentias deducit ex Scriptura nititur motivo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem ſic deducit ex Scriptura, eſt articulus fidei divinæ. Ac proindè non divinam Scripturam, ſed ſuam Dialecticam, non Verbum Dei, ſed verbum Ariſtotelis Regulam fidei ultimatam conſtituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Adverſarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

VIII. Si dicat primò, ſæpè conſequentiam eſſe bonam & certam, etſi id in Scripturis non aſſeratur.

Sed contra, ſæpè etiam contingit eſſe malam & incertam, fides autem omninò certa eſſe debet.

Et ut contingeret veram eſſe, & legitimam, aliud prorsùs eſt, conſequentiam eſſe legitimam, aliud eſſe Verbum Dei; multa enim ſunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me eſſe hominem, non ideò ſunt Verbum Dei. Atqui nihil eſt de fide, niſi quod creditur propter ſolum Dei Verbum, nihil autem eſt Verbum Dei, niſi quod in Scriptura continetur, ſecundùm adverſarium: ſed jam habemus nuſquam in Scriptura contineri quod illa conſequentia, quam adverſarius deducit, ſit bona & infallibilis. Ergo iſta conſequentia, & doctrina quæ illi innititur, non conſtituit articulum fidei divinæ.

Si dicat ſecundò, multa apud Catholicos eſſe fidei, quæ tantùm deducunt ex verbo Dei per legitimam conſequentiam, v. g. me eſſe conceptum in peccato originali, vel hunc hominem eſſe verum Pontificem. Ergo poteſt etiam Adverſarius fidei articulos per conſequentias ex Scripturis declarare.

Reſpondetur, negando conſequentiam, Quamvis enim Catholicus ſic procederet, per hoc tunc fidei non contradiceret, prout contradicit Adverſarius. Non enim habent Catholici pro fidei ſuæ articulo, quod ſola Scriptura ſit tota Regula fidei, cùm admittant traditiones, & definitiones Eccleſiæ, ad cujus infallibile judicium referunt ſuas conſequentias, ne à veritate aberrent, neque ſola earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent, ſiſtendum eſſe in ſola Scriptura, & tamen ulterius pergunt ad conſequentias à ſe formatas, & errori obnoxias.

IX. Neque conſequentias à ſe fabricatas referunt ad limam Eccleſiæ, cui Chriſtus in judicando infallibilitatem promiſit, ut ſupra cap. 8. oſtendimus.

X. Si dicat tertiò. Chriſtum aliquando articulos fidei ex Scripturis per conſequentias deduxiſſe, ac proindè ſe poſſe in negotio fidei per conſequentias ſine erroris periculo procedere.

Reſpondetur, conſequentiam hanc nullam eſſe, & vel hinc apparere, quàm facilè ſit in deducenda conſequentia errare. Nam hoc ipſo quo Chriſti infinita ſapientia conſequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci: An hanc Chriſti ſapientiam infallibilem habet noſter Adverſarius? Secundò independenter ab omni conſequentia, quidquid Chriſtus affirmabat etiã extra Scripturas, hoc ipſo erat fidei divinæ, quod de ſe, uti ſpero, noſter Adverſarius præſumere non audebit: eoque minùs quod ſibi ex profeſſo adimit poteſtatem agendi per conſequentias, ſed in ſolo Dei verbo ſiſtendum eſse profiteatur, quod nunquam legitur Chriſtus feciſse.

XI. Reſtat ergo ut Adverſarius fateatur primò, Fidei noſtræ articulos non poſſe ex ſola Scriptura judicari, aut reformari. Secundò, Sectam ſuam eſſe erroneam quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertiò, in controverſiis fidei, & ipſius Scripturæ, neceſſariò recurrendum eſſe ad judicium Eccleſiæ, quam teſtatur ipſa Scriptura à Chriſto inſtitutam eſſe judicem in rebus fidei. Audi D. Auguſtinum de hac re primitivæ Eccleſiæ ſenſum tibi clariſſimè exponentem lib. 1. contra Creſcon. cap. 33. „Scripturarum à nobis te„netur veritas, cùm id facimus, quod uni„verſæ jam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum „Scripturarum commendat authoritas: & „quoniam ſancta Scriptura fallere non po„teſt, quiſquis falli metuit, hujus obſcurita„te quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, „quam ſine ulla ambiguitate ſancta Scriptu„ra demonſtrat.

Methodus Quarta.

XII POſſunt & alia via infringi argumenta ſyllogiſtica, quę Sectarii in quavis fidei controverſia Catholicis opponunt: ſive oſtendendo totum ſyllogiſmum qui proponitur ad rem non pertinere; ſive ſingulas argumenti propoſitiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum ſyllogiſmis in materia fidei eſſe commune. Horum ſingula in ipſa diſputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut ſimili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præſentiam Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ: Si verbis Chriſti

Hoc

Hoc eſt Corpus meum, ſtatuerent Chriſtum præſentem in Euchariſtia, Corpus Chriſti eſſet ſimul in cœlo & in terra. Sed idem Corpus non poteſt eſſe ſimul in cœlo & in terra, Ergo Verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia.

Item, contra cultum imaginum. Committit idolatriam, qui facit ſibi ſculptile, ut adoret illud, Deut. 4. Sed Catholici adorant ſtatuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra abſolutionem Sacramentalem. Fides docet ſolum Deum peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confeſſione Sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et ſic de cæteris ſyllogiſmis qui poſſint in aliis controverſiis ab hæreticis formari.

XIII. Cavebit hic Catholicus (niſi inſigniter eruditus) more ſcholaſtico ad ſingulas propoſitiones reſpondere, aliàs prolixa nimis diſputatione ſe intricabit, & facilè Adverſario aliquam elabendi viam relinquet. Hinc ut præcludat, & adverſarium breviter & clarè conſtringat.

Reſpondebit ad ſyllogiſmum propoſitum hoc modo tranſeat major, minor, & concluſio. Sive uno verbo, *Tranſeat totum*. Quia nihil facit ad rem: Nuſpiam enim in terminis legitur in ſcriptura hæc concluſio tui ſyllogiſmi: Verba Chriſti, Hoc eſt Corpus meum, non ſtatuunt Chriſtum præſentem in Euchariſtia. Vt verò ſit articulus fidei, debet apertè in Scriptura contineri, juxta Sectarios.

XIV. De hoc autem diſputamus, an ille ſit articulus fidei. Ergo concluſio tui ſyllogiſmi non infert id de quo eſt controverſia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo nihil ad rem facit hæc concluſio ſecundi ſyllogiſmi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii ſyllogiſmi, Ergo Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundò, reſponderi poteſt ad eundem, vel aliam quemlibet Sectarii ſyllogiſmum, hoc modo: Tranſeat totum: Nihil ad rem de qua diſputatur: Non enim potes tuum ſyllogiſmum, ſive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ concluſionis, quam vis eſſe de fide, quod non poteſt expreſsè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi poteſt quodlibet Sectarii argumentum cujus ſingulæ partes in Scriptura non continentur, Reſpondendo (ſi velis) ad ſingulas propoſitiones hoc modo: *Nego majorem, ſecundùm Scripturas*, hoc eſt, ſive Major ſit vera, ſive falſa, parum refert, quia illa non eſt veritas fidei, cùm apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarii. Eadem ratione procedendo. *Nego minorem, nego conſequentiam, ſecundùm Scripturas*. Quia nec minor, nec conſequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in verbo Dei expreſsè revelatur:

XV. Si clamet Adverſarius, Majorem, Minorem, aut conſequentiam eſſe claram, eſſe legitimam &c. Reſpondeo, Eſt clara Tibi, tranſeat; Eſt clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, ſed Scripturis Fidem adhibere, cum in quæſtione fidei ſola Scriptura ſit judex & regula infallibilis, uti ipſe profiteris.

XVI. Si fortè Adverſarius ulteriùs contendat, Majorem, & Minorem poſſe oſtendi ex Scripturis; de hoc ne litem intricatam moveas, Reſponde, ſed quomodo probas Scripturam cogitaſſe de illa concluſione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imò nec ullus SS. Patrum in terminis eam concluſionem ex illis præmiſſis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam concluſionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non ſcimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem veniſſe. An non vides quàm longè à tuo propoſito & ſcopo aberras, dum conaris tua ſomnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare.

Si urgeat, Concluſionem, quæ infertur ex Majori & Minori revelata, habendam eſſe pro articulo fidei. Reſponde: Prius probandum eſſet ex puro Dei Verbo tuam concluſionem ex duabus præmiſſis revelatis *in debita forma* à te illatam eſſe; hoc autem in *Scriptura* non oſtendes.

XVII. Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipſum inter optimos Theologos incertiſſimum eſſe, An concluſio quatenus deducitur ex duabus præmiſſis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant diſertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alii complures in Philoſophia, & Theologia verſatiſſima. Quia inquiunt, ſola revelatio & authoritas divina non movet ad aſſenſum illius concluſionis, illi enim aſſentimur ex parte propter formam ſyllogiſticam,

cam, ſive formalem connexionem præmiſſarum cum concluſione, quæ tamen forma & connexio non eſt in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis eſt multorum Theologorum cum Cajetano, Suare, Vega, Cano, Comptono, &c. Fidem non eſſe diſcurſivam, ſed immediatè, & ſimplici actu credi revelationem divinam & myſterium revelatum, v.g. revelatam eſſe in Scripturis Verbi incarnationem, abſque eo quod illud credatur propter diſcurſum & formam ſyllogiſticam, quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali: Quæcunque ſunt eadem uni tertio ſunt eadem inter ſe; atque ita fides noſtra, ex vi hujus motivi, non eſſet certior quavis ſcientia naturali.

XVIII. Cùm igitur hæc ſit quæſtio incerta, inter Theologos diſputata, & in Scripturis non contenta aut deciſa; debet Adverſarius exhibere Articulum de quo diſputatur, non in conſequentia à ſe formata, ſed in claro & aperto Scripturæ ſacræ teſtimonio, de quo nemo poſſit dubitare. Tale autem Teſtimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per conſequentias procedere, & in diſſolvendis eorum ſyllogiſmis ſingulas propoſitiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior eſt, & iis qui ſcholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio artem diſputandi compendioſam, facilem, & iis quibus hæc ſcribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant Adverſarium extra hanc formam divagari, cû Sectarius qui extra Scripturas nihil ſe credere profitetur; illam diſputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei ſuæ principium abjurare. Hanc verò reſpondendi viam ſi Catholicus firmiter teneat, nec patiatur ſed ad alia perarga abduci facilè Adverſario, reſponſione inexpectata perculſo, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectaria breviter proponenda.

XIX. VAldè uſitatum eſt Hæreticis quando cùm Catholicis converſantur, variis de fide quæſtionibus ex improviſo eos laceſſere, quas ut refellere poſſint, methodum ſuprà tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quaſdam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico ſubminiſtrare, e quibus inſultantem adverſarium facilè compeſcat, & ex quovis reſponſo conſtrictum teneat, eumque adigat, ut ſine ambage affirmando, vel negando præcisè reſpondeat, hoc modo.

Dilemma I.

XX. Quæro, An tua Eccleſia v. g. Lutherana, ſit antiqua, an nova? Si reſpondeat eſt antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos a Chriſto uſque ad Lutherum? Si dicat eſſe novam; Infer, ergo non eſt Eccleſia Chriſti, quæ antiqua eſt, ante mille ſexcentos annos ab eo conſtituta.

Dilemma II.

XXI. Quæro, Vera Chriſti Eccleſia eſt ne fallibilis, an infallibilis? Si reſpondeat, eſt infallibilis. Quomodo ergo falſa eſt Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera Chriſti Eccleſia, ut ipſi Sectarii admittunt. Si dicat, eſſe fallibilem. Quomodo ergo tibi conſtat tuam Eccleſiam Lutheranam non eſſe hodie falſam, ſi vera Eccleſia poſſit eſſe fallibilis, & à fide deficere.

Dilemma III.

XXII. Quæro, Vel homines poſſunt ſalvari in Eccleſia Romana, vel non poſſunt? Si non poſſunt, ergo totus mundus damnatus eſt à primis Eccleſiæ temporibus per 1500 annos uſque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Eccleſia Chriſti niſi Romana. Si poſſint in Romana ſalvari, cur Lutherus & ejus Sectari eam deſeruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Chriſti Religio. Nam Anglia ſuſcepit Chriſti fidem ab Eccleſia Romana ſæculo 6. per Auguſtinum Anglorum Apoſtolum, vera autem Chriſti fides priùs defecit in Eccleſia Romana ſæculo quinto, ſecundùm adverſarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Chriſti fidem, ſi vera eſt Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarii ſuam patriam improvido errore afficiant.

Dilemma IV.

XXIII. Quæro, Eccleſia Lutherana, ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel erat viſibilis,

vel

vel inviſibilis: Si aſſeras fuiſſe viſibilem, dic quæſo, quis eam vidit, quis de ea unquam ſcripſit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuiſſe inviſibilem, idem eodem jure de ſua Eccleſia dicent Turcæ, dicent Anabaptiſtæ, dicent novi Tremblantes, ſive Tremuli, an ideò illis credemus?

Dilemma V.

Quæro, Veſtra Eccleſia ſi fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit ſancta, vel non ſancta. Si fuit ſancta, aſſigna aliquem ex ſanctis Lutheranis, ejuſque vitam, aut miracula in ulla hiſtoria ſacra, aut profana à tempore Chriſti uſque ad Lutherum. Si non fuit ſancta, ergo non fuit Eccleſia Chriſti, quæ ſancta eſſe debet, & ſemper ab initio tot habuit ſanctos Apoſtolos, Martyres Confeſſores.

Dilemma VI.

XXIII. Quæro, Scriptura ſacra non eſt nata cum Luthero, ſed eam accepit ab Eccleſia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Eccleſia Romana, a qua Lutherus accepit Scripturas ſacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falſa Eccleſia. Si dicas fuiſſe veram: damnandus eſt Lutherus & omnes ejus aſſeclæ, qui Eccleſiam veram deſeruerunt. Si autem reſpondes fuiſſe falſam, quomodo ergo conſtat Lutherum & Lutheranos non habere falſam Scripturam, cùm illam acceperit à falſa Eccleſia, quæ multò faciliùs potuit occultè Scripturam, quàm publicè veram fi lem paulatim corrumpere. Quomodo ergo poteſt Lutheranus gloriari ſe puro Dei Verbo credere & adhærere.

Dilemma VII.

XXIV. Quæro, Religio Lutherana qua talis conſiſtit ex articulis purè negativis v. g. Non eſt Purgatorium; Non eſt Papa; Non eſt Miſſa, &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, oſtende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium, &c. Si negas poſſe in Scriptura aſſignari. Ergo Lutheraniſmus qua talis conſtat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si reſpondeas illos non eſſe Lutheraniſmi articulos eſſentiales, ſed tantùm accidentales. Quæro iterùm, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minùs eſſentialiter ſunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: Omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æque ſunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis authoritatem, ac proindè neceſſarium eſt æqualiter eſſe credenda. Si autem dicas, in ſcriptura non reperiri: ergo jam cogeris admittere articulos tuæ fidei eſſe extra fidem, hoc eſt extra Scripturam, in qua ſola profiteris tuam fidem contineri. Ergò corruit tota fabrica Lutheraniſmi in illis fidei articulis quos ſibi de novo fabricavit, & in quibus diſſidet ab Eccleſia Romana.

Dilemma VIII.

XXV. Quær. Aſſeris. Eccleſiam Romanam defeciſſe à vera fide circa annum Chriſti quingenteſimum, hoc enim docent Sectarii, Quæro, an defecerit illa tota ſimul, an ſucceſſivè per partes. Non tota *ſimul*. Quia hoc tantundem eſſet, ac ſi omnes qui toto orbe ſunt in Eccleſia Romana hodie decumberent Romani, & cras ſurgerent Lutherani. O figmentum! dic quæſo, quænam hiſtoria rem tam prodigioſam commemorat?

XXVI. Neque dici poteſt quod Eccleſia Romana defecit *ſucceſſivè*, hoc eſt, una pars cæperit negare aliquem articulum fidei, quem Eccleſia eatenùs affirmavit. Nam omnes quæ id fecerunt à reliquo Eccleſiæ corpore tanquam hæretici ſemper ſeparati fuerunt. Ergo non potuit ipſum Corpus Eccleſiæ Romanæ à vera fide ſucceſſivè deficere. Exemplum ſit in Berengario, quando circa annum Chriſti milleſimum cæpit negare in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam, ſtatim reliqua Eccleſia ſe illi oppoſuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit Hiſtoria Eccleſiaſtica, quæ omnia Eccleſiæ diſſidia ac ſchiſmata ſemper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omninò in ulla Hiſtoria reperitur publicè in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam negaſſe. Ergo tota ſemper Eccleſia uſque ad Berengarium illam affirmavit, adeòque manifeſtè oſtenditur, primitivam Eccleſiam realem Chriſti præſentiam crediſſe, & ab ea fide nunquam ſucceſſivè deceſſiſſe. Hujus dilemmatis evidentia convictus traditur in Gallia Comes Turrenius generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publica Romanæ fidei profeſſione coronavit.

Di-

Dilemma IX.

XXVII. Quæro, Domum Miraculorum, vel eſt certum ſignum veræ Eccleſiæ, vel non eſt certum ejus ſignum. Si dicas non eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; jam accuſas Chriſtum fraudis & impoſturæ, qui Miracula pro ſigno certo & indubitato veræ Eccleſiæ propoſuit *Matth.* 11. Cæci vident; claudi ambulant &c. & *Marci* 16. Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia ejicient &c. & per hæc ſigna Iudæos & Gentiles ad ſuam Eccleſiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum eſſe certum ſignum veræ Eccleſiæ; jam clarum eſt Eccleſiam Romanam eſſe veram, in qua ſola, etiam hoc ævo, miracula priſcis ſimilia requiruntur.

Dilemma X.

XXVIII. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoſcat antiquos hæreſiarchas, verbi gratia, Arium eſſe verè hæreticum, & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè eſſe hæreticum, jam condemnat primævam Eccleſiam quæ Arium ut hæreticum proſcripſit. Si verò agnoſcat Arium verè eſſe hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Vterque enim eodem modo ad univerſa Eccleſia Romana damnatus & ſeparatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam ſicut hoc tempore dicit Lutherus Eccleſiam Romanam errare, ita in primis ſæculis idem aſſeruit Arius, & tamen apud omnes eſt hæreticus. Sicut Lutherus citat pro ſe Scripturas, ita multò magis urgentes pro ſuo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis eſſe Patrem minorem: Pater major me eſt *Ioan.* 14. Et ubi Scripturæ dicunt Patrem, & Filium unum eſſe, Arius explicat de metaphorica, & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro ſe prætendet Lutherus eodem, jure pro ſe dicet, aut olim dixit Arius. Ergo neceſſe eſt (Lutherane &c.) ut vel Arium hæreticum eſſe neges, vel te hæreticum admittas.

CONTROVERSIAE

RECENTIORES

De Authoritate

PONTIFICIS,

ET CONCILIORVM.

QVoniam Authoritas Eccleſiæ docentis, quam ſupra ſtabilivimus, exire ſolet in actum per definitiones Pontificum, & aut Conciliorum. neceſſarium eſt difficultates modernas quæ de his moveri ſolent latius explanare, ut curatores animarum in quavis particulari quæſtione ſanam Eccleſiæ doctrinam diſcernere, ac tueri valeant.

QVESTIO I.

An authoritas Concilii generalis ſit ſupra authoritatem Pontificis.

AFfirmativam partem ſuſtinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra eréticos agnoſcant, Pontificem eſſe ſupremum in terris Caput univerſæ Eccleſiæ, id tamen intelligunt de Eccleſia ut eſt ſingillatim, ac ſparſim ſumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitimè congregata. Ita docuit Gerſon. lib. de Poteſtate Papæ. Almainus de author Eccleſiæ, Toſtatus defenſorii *par.* 2. *cap.* 72. & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum eſt, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Eſt hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppoſitam ſententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *l.* 2 *cap.* 15. Cajetano aliiſque.

I. Vt clarius hoc breviuſque probetur, aſſummo id primò, quòd adverſari ultro concedunt. Pontifex Romanus eſt Caput, ac Paſtor univerſalis ſingularum Eccleſiarum ut ſunt ſparſæ ac ſejunctæ; Ergo eſt etiam Caput ac Paſtor omnium Eccleſiarum ut ſunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet conſequentia, quia per collectionem in unum gregem, ſive in Corpus Concilii, Eccleſiæ particulares non deſinunt eſſe oves Chriſti, quas diſertè ac ſine exceptione

Chri-

Chriſtus ipſe ſuo in terris Vicario ſubiecit, dum dixit Petro: *Paſce oves meas; Confirma fratres tuos.* Non enim deſinunt eſſe oves, aut degenerant à natura fratrum per mutuam coniunctionem inter ſe, & cum ſuo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediatè à Chriſto collatam eſſe authoritatem, ſed illam quam habet poteſtatem à Pontifice derivare, cum Chriſtus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Eccleſiæ authoritatem conceſſiſſe.

II. Probatur ſecundò hæc doctrina, ex ipſa Conciliorum Generalium ſolemni ac legitima declaratione, qua ſummi Paſtoris authoritatem Concilio majorem agnoſcunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tàm Græcis, quàm Latinis conflatum, ſummo conſenſu ſic decernit. P. II. Collat. 2. *Definimus Sanctam Apoſtolicam Sedē, & Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe B. Petri Verticis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium,* & totius Eccleſiæ Caput, *& omnium Chriſtianorum Patrem, ac* Doctorem *exiſtere, & in univerſum orbem tenere primatum, & in B. Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatē traditam eſſe.* En Decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Chriſti Vicarium totius Eccleſiæ Caput, & in univerſum orbem tenere Primatum: Pars autem orbis eſt Eccleſia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati ſe ſubducere, niſi fortè ultrà univerſum orbem ad ſpatia ignota ſe recipiat.

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranenſis ultimi, ſub Leone X. ſeſſ. 2. ubi poſtquam declaratum eſt decreta Concilii Baſileenſis contra Pontificis authoritatem nullius eſſe roboris, ita ſubiungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem tanquam* Authoritatem ſupra omnia Conſilia habentem. *Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorū plenum jus ac poteſtatem habere, nedum ex ſacra Scriptura teſtimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumq; Canonum decretis, ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat:* Facit horum Conciliorum in propria cauſa tum luculenta confeſſio, ut ſupervacaneum putem prolixiora eam in rem argumenta coacervare, quibus facilè eſt tractatus integros implere.

III. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilii Conſtantienſis *Seſſ.* 4. & Concil. Baſileenſis *Seſſ.* 2. quæ videntur Concilio generali aſſere authoritatem Pontifice majorem.

Reſpondeo, Concilia iſta quoad hoc confirmata non fuiſſe, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut conſtat ex Bulla Leonis X. in Concilio Generali Lateranenſi, in qua declaratur, utrumq; Concilium in hoc negotio erraſſe, ipſumque Concilium Baſileenſe Conciliabulum appellatur, quod fuſius oſtendit hic Bellarminus, ac Turrecremata qui tunc vixit, aliique.

Oppones ſecundò, In primo Concilio ab Apoſtolis Hieroſolymis celebrato, non Petrus, ſed totum Concilium dixit; *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, &c.* Et decreta iſtius Concilii authoritate Eccleſiæ propria, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam tranſmiſſa fuere.

Reſpondeo, hæc quidem geſta fuiſſe authoritate totius Concilii, ſed non excluſo Petro ejus Capite, à quo decreta illa vim & robur accepere, ſicut dum modò decreta Concilii Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertiò Matthæi 18. Chriſtus dixit ipſi Petro. Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ. Ergo ipſa Eccleſia in Concilio congregata, poteſtatem judicandi immediatè à Chriſto accepit.

Reſpondeo, præceptum illud non intelligendum de Eccleſia in univerſali Concilio congregata, aliàs enim impleri non poſſet trecentis annis poſt Chriſtum quo tempore nullum in Eccleſia fuit Concilium generale. Per Eccleſiam igitur Chriſtus hic aliud non deſignat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Eccleſia legitimum judicium exercet; rectè enim dicitur fieri ab Eccleſia, quod fit à perſona publicam in ea habente poteſtatem.

IV. Poſtremò, hic extorquendum eſt telum quibuſdam qui hoc tempore in Partibus hæreticorum ſe vocant Miſſionarios Apoſtolicos, nec dubitant tamen, ut evehant poteſtatem Principum ſæcularium, Apoſtolicæ ſedis authoritatem infra Concilium deprimere: ac confidenter aſſerere, hanc eſſe Eccleſiæ Gallicanæ certam & indubitatam doctrinam.

Verùm in hoc produnt craſſam rerum Gallicarum ignorantiam, dum ſuam, & paucorū labem, omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Teſtatur id celebris Scholæ Sorbonicæ Doctor Andræas Duvallius agens de ea ſententia quæ aſſerit Pontificem eſſe ſupra Con-

Concilium generale, Tract. de Rom. Ponrif. poteſtate P. 4. q. 7. *Tetus* (inquit) *orbis, exceptis paucis Doctoribus, eam* (ſententia) *amplectitur; & rationibus validiſſimis, cum ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, tum ex principiis Theologiæ petitis confirmatur.* Atque ita Doctor luculenter oſtendit in Anteloquio *§ quo pacto*. Concilium Baſileenſe, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab univerſa Eccleſia exploſum ſemper reiectumque fuiſſe, nec aliam in hoc eſſe fidem Galliæ, quam univerſalis Eccleſiæ.

Hujus rei præclarum præbuere argumentum Epiſcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Pariſiis anno 1611. Prodiit libellus Anonymus de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate, qui cũ in hac quæſtione videretur Pontificis authoritati adverſari, Cardinalis Peronius, una cum Epiſcopis Provinciæ Senonenſis, & poſtea Aquenſis Provinciæ Antiſtites, gravi cenſura libellum notarunt, ac ſuo decreto condemnarunt. Quorum ſententiam ipſe Author libelli poſtea amplexus eſt, ſuumque errorem debitè retractavit.

Definat ergo talium Miſſionariorum inanis illa crudelitas, qui ut inter heterodoxos cupiditatibus ſuis aliquando veliſicentur, minis facilè ad tales perſuaſiones animum convertunt.

QVAESTIO II.

An Pontifices definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilii generalis.

I. Reſpondeo, & dico, Pontificem Romanum infallibilē habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro univerſa Eccleſia, etiam abſque Concilio generali. Hæc doctrina communis eſt paſſim inter Teologos: Contra Gerſonē, & Almainum in lib. de poteſtate Eccleſiæ, Alphonſum de Caſtro, & Toſtatum defenſorii *p. 2. c. 30.* Adrianum VI. antequam eſſet Pontifex, *q. ult.* de Confirmatione, & *quodlib. 2. q. 1.* cum quibus ſenſiſſe videtur. Baius, uti patet ex ejus Epiſt. ad Doct. Gravium data ann. 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etiã fallibili obtemperandum eſſe. Sed iſtorum ſententia ab aliis Theologis varia cenſura notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæreſi proximam, & plures recentiores abſolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumẽtis quibus ſupra oſtendi Pontificem eſſe ſupra Concilium, & nulli omninò a Chriſto, præter quam Petro, immediatè collatã eſſe authoritatem infallibilem regendi, & docendi univerſam Eccleſiam, dum ſoli Petro cum ſucceſſoribus determinatè, & in ſingulari dixit: Luc. 22. *Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando converſus confirma Fratres tuos.* Et Ioan. 21. *Petre amas me? Paſce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

II. Sed ne quis ulterius dicat, ſoli quidem Petro, ſucceſſoribus collatam fuiſſe poteſtatem *immediatam* docendi univerſam Eccleſiam; potuiſſe tamen Chriſtum requirere aſſenſũ Concilii generalis, tanquam *conditionem* ſine qua Spiritus Sanctus Pontificis definitioni non aſſiſteret.

Contrarium evincunt verba Chriſti ſuperius allata, quæ cum ſint abſoluta, nõ potiuntur ullam hujuſmodi conditionem opponi: præſertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba reſtringendum judicatur. Et verò parum Eccleſiæ uſibus conſentanea fuiſſet in Pontifice hæc docendi, & definiendi authoritas, ſi non eſſet ab erroris periculo libera abſque Concilio generali, quod nunquã ſine ingenti labore ac molimine, imò aliquando, obſiſtentibus Principum diſſidiis ex toto orbe Chriſtiano nullo modo cogi poteſt. Hunc igitur Eccleſiæ univerſæ Cætum requirere ad decidendum qualibet fidei controverſiam, ne quidem prudentiæ eſt humanæ, multò minus providentiæ divinæ.

Sed age, ſi lubeat Eccleſiam univerſam tot itineribus toties fatigare. Demus jam prãdævos illos Concilii Patres per mille viarũ diſcrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum ſuo Capite cõveniſſe. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controverſia, itur in ſuffragia. Sed ecce, ut ſæpè factum, aliud ſentiunt Patres, aliud Pontifex. Cuius hic ſententiæ ſtandum erit? Non ſolius Concilii, cum fatearis hujus aſſenſum tantùm requiri per modũ *conditionis*, ut Pontificis definitio ſit infallibilis. Neque admittas ſtandum eſſe ſententiæ definitivæ ſolius Pontificis. Quid ergo Eccleſiæ in hoc Concilio conſilii erit? Si tuæ innitatur ſententiæ, re infecta iter remetiendum, & de controverſiis fidei decidendis deſperandum erit.

III. At ne id unquam eventurum formidemus: Probatur ſecundò noſtra aſſertio, ex teſtimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res fidei per ſe definiente hanc authoritatem erroris expertē ultro agnoſcunt. Illam in Leone I. iubens admiſit Synodus Cal-

Calcedonenſis IV. Nam priuſquam Synodus illa Calcedone congregata fuiſſet, Leo Pôtifex damnaverat Eutichetem Epiſtola Flaviano Conſtantinopolitano inſcripta, quę verius enclyrica ſive univerſalis fuit. Hæc cum Concilio lecta eſſet actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus eſt*. Hanc itaque Leonis Epiſtolam ac ſententiam definitivam, tanquam certiſſimâ fidei regulam acceperunt, eique Actione quarta in Concilio ſubſcripſerunt. Quinimo poſtquam aliqui Epiſcopi Aegyptii, qui prius in reprobando Eutichete tergiverſati fuerunt, tandem dixiſſent, *Anathema, Euticheti, & credentibus ei*, nondum acquievere Patres, ſed judicantes rem ex ſola Pontificis ſententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subſcribant Epiſtolæ Leonis, qui non ei ſubſcribit hæreticus eſt*. Vſque adeò, ex ſola Pontificis immobili ſententia, jam judicatum eſſe pronunciarunt, ita ut quemlibet ei obſiſtentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone poſtulavit, ut ſua confirmatione decretis Concilii firmum robur adjiceret: ſatis in hoc apertè profeſſa, inconcuſſam Decretorum firmitatem a ſola Pontificis authoritate dependere.

IV. Neque alia cæterorum Conciliorum mens & ſententia fuit: patuit ea in Conſtantinopolitano II Actione 4. erga Pontificem Agapetum in cauſa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18 erga Agathonem, de cuius ibi litteris tota Synodus ait: *Quos, ut a ſummo Apoſtolorum vertice divinitus conſcriptas, agnoſcimus*. Nec in Synodo VIII. ei ga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 5. de ſententia Photii ſic denuntiatur: *Neque nos ſanè novam de illo judicii Sententiam ferimus, ſed jam olim à Sanctiſs. Papa Nicolao, & ſucceſſore illius Adriano prorunciatam, quam nequaquam poſſumus immutare*. Si Synodus Pontificis ſententiâ immutare non potuit, ergo agnoſcit eam immutabilis eſſe veritatis. Sed ne in proferendis aliorum Conciliorum monumentis ſim prolixior, tantum adiungo brevem Concil. Tridenti confeſſionem de Baptiſmo ſeſſ. 7. can. 3. *Eccleſia Romana autem non niſi ratione Pontificis eſt Magiſtra cæterarum*. Quid vero aliud hoc eſt, quam ſoli Pontifici competere infallibile in docenda Eccleſia magiſterium.

At, inquies, quædam Pontificum definitiones inter ſe pugnare videntur. Repono breviter, non paucores in Conciliis, imo in Sacris litteris antilogias in ſpeciem apparere: an ideo his, aut illis ſua côcidit authoritas ſolvit illas facilè Bellar. & Amic. to. 4. diſp. 7. ſect. 2.

V. Poſtremò; vim habet inſuperabilem conſtans Eccleſiæ toto orbe diffuſæ conſenſus in acceptandis omni ævo Pontificû decretis, quibus graviores quædam hæreſes profligatæ fuerunt, etſi ea nullius fuerint generalis Concilii aſſenſu corroborata. Conſtat enim primò, jam inde à tempore Apoſtolorum, nullû in Eccleſia coactum fuiſſe Concilium generale uſque ad Nicænum I. ſub Silveſtro Papa, quartò demum poſt Chriſtum ſæculo: & tamen primi Pontifices ante Silveſtrum, contra emergentes hæreſes plurimas fidei, morumque controverſias irrefragabili authoritate definiverunt. Damnarunt enim illi, & hæreticos declararunt Cataphrygas, Montaniſtas, Marcioniſtas, Novatianos, ac Sabellianos, eoſque ab Eccleſiæ corpore ſepararunt.

Poſt tempora Côcilii Nicæni, quis ignorat quam graves in Eccleſia hæreſes ſuſcitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priſciallianiſtæ, Berengarius, Petrus Oxonienſis, aliique, quorum errores ſoli Pontifices abſque Concilio generali proſcripſerunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide ſibi ſuſcipienda eſſe non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæreſi profliganda ſuum, ſuique ævi ſenſum ac ſententiam apertè depromit Gelaſius Papa *Epiſtola* 4. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non ſufficiunt? an fortè neſcitis hanc hæreſim de qua loquimur, ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœleſtinum, Sixtum, continuis ac inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam.

His ſuperiori ſæculo ſucceſſere Leonis X. decreta contra Lutheri errores ſancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, conſenſu recepta. Subierunt & noſtro ævo, contra Ianſenii dogmata, Vrbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. nota ſatis Orbi Chriſtiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, ſi boni Eccleſiæ filii eſſe volumus, ut Gelaſius, pronunciare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non ſufficiunt? an fortè neſcitis hanc hæreſim (de qua loquimur) ab Apoſtolica dudum ſede per beatę memoriæ *Vrbanum* ac deinde *Innocentium* & *Alexandrum* continuis ac inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam. Hæc illius primævi & aurei ſæculi, aurea vox, & doctrina fuit: neſcio quid ferreum, ac priſcis incognitum ſubinde minatur noſtra ætas, quoties contra ſupremi Paſtoris vocem obdureſcit. Deficere non potuit in Romanis Pontifici-

ficibus priſtina illa, & à Deo promiſſa in docendo authoritas, an ergo defecit in obluctantibus primæva obſervantia?

VI. Admittunt igitur more majorum paſſim Doctores Catholici, Pontificis etiam abſque Concilio authoritatem erroris expertē, ſupra aſſertam, & hanc extendunt ad deciſionem indubitatam omnium controverſiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro univerſa Eccleſia definit.

Emerſerunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pōtificiæ poteſtatis novos limites apponere moliuntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Iuris quæſtione errare non poſſe, volunt tamen in Quæſtione facti, etiam quando Eccleſiam univerſam è Cathedra docet, errori obnoxium eſſe. Et ut ſecuri ſint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam Concilio generali authoritatē indubitatam in *Facti* quæſtiones concedēdam. Hinc ſi quando de alicuius Perſonæ erroribus, de ſenſu Libri, de mente Authoris, & aliis huiuſmodi, controverſia nova oboritur, ut ſententiam ſibi metuendam declinent, liberum pādunt ad Facti quæſtiones effugium, hoc ſe clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

VII. Sed levius ferendum foret, ſi filius doctrinæ lues iis tantum, quibus nata eſt, finibus contineretur. Latè nimiū illa ſerpit, dum tranſit oceanum, & ad Apoſtolicos quoque Miſſionarios penetravit, quorum aliqui ſuis etiā Scriptis hoc contagioſum virus inſperſerunt. Nec dubitarunt, in alio genere cauſæ ac controverſiæ, contra Pontificum decreta ac cenſuras, hanc Facti quæſtionem obtendere, & ipſos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ poteſtati in multis ſubducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum ſibi ulteriorem aperiant, hic brevis huius controverſiæ expoſitio illis opportunè obiicitur.

QVAESTIO III.

An Pontifici in definiendo authoritas infallibilis extendat ſe ad omnes tam Iuris, quam Facti quæſtiones?

I. RESpondeo, & dico, Nullum errorem cadere poſſe in doctrinam quam Pōtifex authoritate ſumma definit, & proponit univerſæ Eccleſiæ, ſive illa Iuris, ſive Facti quæſtionem contineat.

Nolo probare hanc aſſertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam ſtabilito rem hanc dilucidè breviterque conficiam.

Certū eſt fide divina omnibus Catholicis, Eccleſiam univerſam, cujus caput eſt Romanus Pontifex, non poſſe in credendo errare; quod ſupra contra Sectarios firmavi: Atqui ſi definitio Pontificis in doctrina Facti eſſet obnoxia errori, in eundem errorem traheretur univerſa Eccleſia. Ergo in proponenda Eccleſiæ huiuſmodi doctrina non poteſt Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex ſuma poteſtate aliquid definiens in quæſtione facti, diſtrictè, & ſub anathamate mandat id credi & recipi ab univerſa Eccleſia, eo tenore quo procedit in quæſtione juris; & tota Eccleſia tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo ſi Pontifex in definienda Facti quæſtione eſſet fallibilis, abſolutè poſſet, imò deberet univerſa Eccleſia in eundem errorem induci.

En quo pertingat noxius error; quidam in Facti quæſtione Pontificis authoritatem convellit, eadem ruina involvit univerſam Eccleſiam, ipſam columnā, & firmamētū veritatis.

II. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæſtiones inviolabilem poteſtatem ab Eccleſia agnitam ſemper, receptamque fuiſſe, ex ſuis ipſa monumentis teſtabitur, ex quibus ſufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quæſtiones. An cum corpore Chriſti remaneat panis ſubſtantia in Sacramento Euchareſtiæ: An Chriſtus aquam vino miſcuerit in ultima cœna: An per Baptiſmum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis. An Eccleſiæ antiquiſſimis temporibus uſa fuerit Indulgentiis: An Deipara ſemper Virgo permanſerit: An eadem per totam vitam ex ſpeciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæſtiones Leo X. Pontifex per ſuam Bullam contra modernos Hæreticos reſolvit, ac definitionem univerſæ Eccleſiæ ſub anathemate credendam propoſuit, idemq; poſtea in Concillio Tridentino præſtitum fuit. Contra hāc Pōtificis definitionem nemo orthodoxus accepit nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæſtionibus ſine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, ſummi Paſtoris authoritatem in dubium revocavit.

III. Hanc igitur ſemitam in aliis Facti controverſiis teneat neceſſe eſt, qui nō cupit novo exemplo à priſcis Patrū veſtigiis, & veritate deviare: quod ni faciat nullum fidei controverſiis, nec in Romana quidem Eccleſiā,

exitum inveniet. Faciamus enim, inſurgente nova adverſariorum oppugnatione, Pontificem aut Eccleſiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccaſſe: nunquam contraxiſſe maculam originalem: Lutherum non fuiſſe à Deo miſſum. Quam facile foret omnē huius definitionis vim evertere, opponendo, hic involvi quæſtionem Facti, hanc non eſſe materiam fidei, Pontificem in his ſumma authoritate decidenti poteſtatis ſuæ limites exceſſiſſe. Sæpe enim, an quæſtio aliqua factum involvat, à ſola nominis lite dependet. Quiſquis igitur non inanes lites, ſed potius expeditam fidei ſemitam inquirit, huic Regulæ inſiſtat neceſſe eſt: Pontifex aliquid definivit, & Eccleſiæ credendum propoſuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Eccleſia perpetuò manſuris, ſi permitteret Chriſti Vicarium ſuo nomine, & ſumma authoritate aliquid univerſæ Eccleſiæ proponere, quod per ſuam aſſiſtentiā ab erroris periculo non vindicaret.

IV. Neque huic doctrinæ adverſatur Bellarmin. *Lib. 4. de Pont. c. 2.* aut Doctores alii qui tradunt Pontificem, *etiam ut Pontificem, & cum Concilio generali errare poſſe in controverſiis facti particularibus, quæ ex informatione teſtimoniiſq; hominum, præcipuè dependent*. Non enim admittunt illi quod Pontifex ſumma poteſtate pro univerſa Eccleſia aliquid definiens poſſit eſſe obnoxius errori: ſed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modū judicis privati, errare poſſe in controverſiis facti *particularibus*, uti dum aliquem excommunicat, ſuſpendit, damnat, aut abſolvit, poteſt fieri ut innocentem damnet, aut nocentē abſolvat: quia in hujuſmodi judicio non exercet officium Paſtoris univerſalis neque in his, ſi erret, tota Eccleſia in errorem inducitur, quia veritas talis ſententiæ non proponitur definitivè tanquam ab univerſa Eccleſia ſub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex quia robur ſuum habent à Pontificia poteſtate, à cujus ſententia ad aliud tribunal appellari non poteſt. Hoc igitur ſenſu intelligendus eſt Bellarmin. nec non Baronius, & Spondanus, dum in Hiſtoria Honorii admittunt Pontificē, & Concilia in quæſtione facti errare poſſe. Et de Bellarmino quidem ſatis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco ſupra citato præmittit, ubi tradit ſententias Pontificum, interdum, *Verſari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinēt quales ferè ſunt omnes controverſiæ facti, ut an talis ſit promovendus ad Epiſcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus*, &c. Harum enim quæſtionum deciſio ex informatione teſtimoniiſque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus ſancti aſſiſtentia, quæ tantum Pontifici definienti, & univerſam Eccleſiam docenti, promittitur.

Ex dictis hactenus dilucidè ſequitur, Nunquam fieri, aut ſperari poſſe, ut aliqua eadem propoſitio ſive in materia juris, ſive facti, ſemel ab Eccleſia aut Pontifice damnata, poſtea definiatur ut vera, vel contra, ut præclarè deducit *P. Benno Neuſſer* vir eximiè doctus, in ſuo Prodromo Velitari p. 1. cap. 1.

QUAESTIO IV.

An poſſit error cadere in Eccleſiæ, aut Pontificis definitionem de ſenſu Scripturas Canonicæ aut de doctrina alicujus libri Catholici.

I. DIco primò. De fide eſt Eccleſiam, aut Pontificem non poſſe errare, cum alicujus Scripturæ ſenſum definit, & univerſis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur ex ipſa Scriptura, ratione manifeſta, quibus ſupra Cap. 8. contra Sectarios oſtēdimus Eccleſiam, & Pontificem, eſſe judicem infallibilem controverſiarum in materia fidei. Sed quæſtio quæ oboritur de legitimo ſenſu Scripturæ ſacræ, manifeſtè verſatur in materia fidei: verus enim Scripturarum ſenſus nititur Dei revelantis authoritate, eſtque primum totius fidei fundamentū. Ergo in eo declarando neceſſarium eſt ſententiam Eccleſiæ aut Pontificis ab omni errore immunem eſſe. Aliàs nulla ſupereſſet via, qua poſſint hæreſes contra verum Scripturæ ſenſum ex ortæ ex comperta veritatis luce diſſipari.

Et verò ſi priſca Patrum veſtigia relegamus, hac authoritate niſi Pontifices, & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Neſtorium, Euticheté, quos de vero Scripturę ſenſu ſibi præſidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem ſumma poteſtare declaratam ab Eccleſia ſegregarunt. Nec alio telo Patres Trident. confixerunt hæreticos contra veram Chriſti in Euchariſtia præſentiam ſeſe efferentes, quàm interpoſita ſua authoritate, qua declararunt, illos contra Scripturæ ſenſum aberrare, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meū, &c. *Ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, cōtra univerſæ Eccleſiæ ſenſum detorquerent*. Si quis igitur hoc interpretandi magiſterium infallibile Eccleſiæ deneget, hic nondum convictos Lutheri errores, nondum proſtratam Calvini hæreſim fateatur neceſſe eſt. De quo ne quis

fide.

fidelium poſſit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Seſſ.* 4. Eccleſiæ eſſe, judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum. Neque exiſtimo hanc doctrinam ab aliis, quàm apertis Eccleſiæ hoſtibus in dubium poſſe revocari.

II. Dico ſecundò: Falli nequit judicium Eccleſiæ aut Pontificis, authoritate ſumma approbantis alicuius Libri doctrinam ut veram & Catholicam.

Probatur primò; Negari non poteſt quin Eccleſia & Pontifex ſit infallibilis in aperiẽdo ſenſu Scripturæ ſacræ, uti jam inter orthodoxos compertum eſſe demonſtravi: ergo eadem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina ut Catholica, & abſque erroris periculo recipienda: Eandem utrobique rationem militare ſic oſtendo. Senſus ille quem Canonicus Scriptor ſuis verbis expreſſit, poteſt ab alio Authore diſſimili verborum ordine & apparatu conſignari, ſicut nullum ſubſit niſi in idiomate, & verbis diſcrimen. Quid quæſo cauſæ eſt, cur ſenſum verum ſub novo verborum apparatu latentem non poſſit Eccleſia deprehendere, ſi valeat eundẽ ſub priori ſcribendi forma dignoſcere? Certè ad fidelium inſtitutionem, & ad dirimendas controverſias omninò facit, veritatem Fidei non tãtum in ſacris Litteris ſed etiam in quovis Libro, de quo lis oritur, ſine errore deſignare.

Probatur ſecundò; Si Pontifex, aut legitimum Eccleſiæ Concilium poſſit errare in approbanda alicuius Libri doctrina, ut vera, & Catholica, jam ferè omnes Eccleſiæ definitiones ſuum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam perſona conſcripta & concinnata fuit, ac poſtea Pontificis aut Concilii judicio ſubiecta. Quod ſi in judicando de iſtius Scriptoris ſenſu, Pontifex aut Eccleſia infallibilis non fuit, jam corruunt iſtæ definitiones ab univerſis Fidelibus pridem receptæ: Exemplo ſint Canones illi duodecim, quos Epheſinos vocant, quibus anathema dicitur *Neſtorii*; conſcripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex ſynodicis Epiſtolis, quos demũ ut Catholicos *Epheſina* ſynodus approbavit, uti apertè patet *actione* 4. in initio Concilii Chalcedonenſis. Hæc autem approbatio nullius eſſet roboris, ſi nõ poſſit Synodus illa ſine periculo erroris judicare de Catholico ſenſu ſcriptionis à Cyrillo confectæ. Non enim de ſolis verbis, ac vocibus judicat Eccleſia, ſed de ſenſu quem verba illa conficere debent.

III. Probatur tertiò: Et argumentum deſumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipuè oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem eſſe in approbandis S. Auguſtini libris, in ea præſertim parte qua Pelagianos ac Semipelagianos confutavit. De probatiſſima horum librorum veritate vel minimum hæſitare ſummi piaculi loco habent: ipſum proinde S. Auguſtinum Patrem Patrum, Doctorem poſt Canonicos Scriptores primum deprædicare non dubitant. Hominem tamen fuiſſe S. Auguſtinum, & in ſcribendis libris errori obnoxium nemo eſt qui inficiabitur.

IV. Vnde ergo iſtis S Auguſtini Scriptis authoritas tanta acceſſit, ut ab omnibus veneratione ſumma inſtar oraculi ſuſcipi debeant? In promptu ratio eſt, quia ſcripta illa plures Pontifices aut Concilia approbavere: Illis exploratæ veritatis teſtimonium appoſuit Concilium Conſtantinopolitanum II. Gelaſius Pontifex in Synodo Romana, ac poſtea Cæleſtinus, Hormiſda, Ioannes Papa, eadem contra Pelagii errores amplectenda eſſe declaravit. Certa igitur tibi eſt ſumma & inconcuſſa authoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbanda S. Auguſtini doctrina vera ac Catholica; neque ſubit veteri ne hic vel ex quæſtione facti, vel ex alia quapiam cauſa aliquod erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum Scriptis ſententiam Pontifices ferunt, lapſum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Auguſtini ſenſum divinus Spiritus Eccleſiæ aſſiſtit, ſatis illi lucis eſt, ut ad alios ea ſeſe diffundat; nec eſt cur lapſu temporis moderni Pontifices lucis huius deliquium patiantur; Chriſtus Ieſus heri, & hodie, ipſe & in ſæcula.

QVÆSTIO V.

An poſſit Eccleſiæ aut Pontificis definitio eſſe erronea, de ſenſu Libri hæretico, cuius doctrinam condemnat.

I. Dico primò; Non licet inter Catholicos dubitare de Eccleſiæ, aut Pontificis authoritate infallibili in judicando de alicuius Libri ſenſu hæretico.

Probatur hæc aſſertio, ex doctrina jam à nobis in ſuperiori ſtabilita. Sine ullo erroris periculo poteſt Eccleſia, aut Pontifex approbare alicuius libri doctrinam, ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo poteſt condamnare alicuius Libri doctrinam ut falſam, & hæreticam. Nulla hic diſpar ratio, omnia utrinque eadem concurrunt.

II. Si in judicio de ſenſu libri Catholico, vel nulla eſt quæſtio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obſiſtat, idem omninò ſtatuendum erit de ſententia, qua ſenſus libri hæreticus declaratur. Si pro conſervandæ fidei veritate neceſſaria eſt in Pontifice Romano authoritas erroris expers ad diſcernendam in libris S. Auguſtini Catholicam veritatem, non minus eadem opus erit ad deſignandam in aliquo Pſeudo Auguſtino doctrinæ falſitatem. Si denique ad officium ſpectat ſummi Paſtoris, cui Chriſtus oves ſuas paſcendas commiſit, ſalutaris doctrinæ paſcua illis demonſtrare, non minus ad ejuſdem munus pertinebit, herbas nocentes, id eſt, doctrinam non ſanam abſque errore deſignare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, ſui Paſtoris cura & authoritate arceantur.

Ad argumentum hoc à Paſtoris officio deſumptum, opponit *Sinnichius in Caliato*, ſufficere ut paſtor ſciat ſe ſalutares tãtum herbas, non autem venenatas Ovibus apponere, etſi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agricultor: atque eodem modo laborandum non eſſe, etſi ſummus Eccleſiæ paſtor nequeat ſcire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina ſana, aut noxia deſumpta fuerit, modò provideat ut oves ſanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

III Diſpliceret non immeritò hæc reſponſio, niſi eſſet Scriptoris noſtræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem fortè à paſcuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc ſcribimus; Quæro, ergo quid magnopere proſit Fidelium omnium Paſtorem docere generatim, quid ſalubre ſit, quid noxium, niſi fideles ſuos coerceat ab illis librorum pratis, & fontibus in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, ſi non poſſit libros illos abſque errore deſignare?

IV. Hoc ſi Paſtor præſtare non valet, quomodo oves pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt peſtiferæ doctrinæ periculum evitare, dum ad volvendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cœleſtis doctrinæ Ambroſia ſe potari exiſtimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juvat deducta illa à quadrupedum Paſtore nonnihil clauda ſimilitudo, qui compactum in ſtabulo gregem ſelectis herbis ſecurè paſcit, licet pratum ignoret unde demeſſum fuerat alimentum, Clauda, inquam, erit ſimilitudo, niſi pariter doceatur, quo pacto grex Chriſti toto orbe diffuſus, alicuius ſtabuli repagulis ſic compungatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberas manus, aut oculos admovere. Artem hanc meliori compendio docet Eccleſia, dum indubitata ſupremi Paſtoris voce, & oraculo ipſos potiùs libros peſtiferæ doctrinæ feraces deſignat, ac deſignatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò ſubducuntur.

V. Probatur invictè eadem veritas, ex perpetua conſuetudine Pontificum, & Conciliorum in ferenda ſententia de librorum ſenſu, aut doctrina perverſa, & ex Fidelium conſenſu in amplectenda illa Pontificum ſententia. Clariora ex plurimis exempla ſummatim refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus Secundus Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cuius iuſſu Iuſtinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius primus in Epiſtola 26. ad Epiſcopos Africanos de Scriptis Pelagii ſic reſcribit: Librum ſanè, qui eius eſſe diceretur, nobis à Charitate veſtra tranſmiſſum evolvimus, in quo multa blaſphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus diſpliceret, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò Reſcriptum de ſenſu libri Pelagiani, unum eſt ex illis de quo ipſe Auguſtinus non dubitat pronunciare, Roma reſcripta venerunt, cauſa finita eſt. Divinum nempe aliquid & infallibile huiuſmodi Pontificis ſententiæ, præ cæteris omnibus, ineſſe agnovit.

VI. Neque fuiſſe ſatis doctrinæ damnatæ, abſtrahendo ab Authore eiuſque ſenſu, anathema dicere, uti voluerunt aliqui moderni, conſtat ex proceſſu habito in prima Synodo Nicæna. Vbi cum Euſebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Arii dicebantur ſubſcriberent, detrectabant tamen ipſi Ario, eiuſque doctrinæ anathema dicere. *Quod minimè crederent eum qui erat accuſatus, hominem eius generis fuiſſe, qui eos errores doceret:* atque hoc unum ſatis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum eſt in Socratis Hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 1. *cap.* 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Chalcedonenſis *actione* 8. Vbi Synodus univerſa Theodoretum, poſt abiuratam Neſtorianam hæreſim, abſolvere recuſavit, niſi disertè diceret, *Anathema Neſtorio, & dogmatibus eius*. Dutum Theodoreto non videbatur dogmata à Concilio

cilio damnata reprobare, modò Neſtorium, cui plurimum ſtudebat, eorum authorem non agnoſceret. At Petrus ex adverſo, quandiu id apertis verbis fateri recuſabat, conſona voce inclamarunt; *Ille hæreticus eſt, Neſtorianus eſt, hæreticum foras mitte.* Sed ubi Theodoretus tandem abſque ambage, dixit, *Anathema Neſtorio*, & dogmatibus ejus: Tum demum in Concilio Epiſcopi omnes pronunciarunt: *Theodoretus dignus eſt ſede Eccleſiæ, Orthodoxum Eccleſia Paſtorem recipiat*. Mutato tantum nomine, aliis in ſimili cauſa eandem ſententiam quadrare, conſideranti manifeſtum eſt.

VII. Non ignoravit hunc Eccleſiæ morem, & in eo Pontificis poteſtatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Bajus, cujus cum ſententiæ variæ damnatæ eſſent à Pio Quinto, & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento; nullo quæſito à Facti quæſtione præſidio, ſuam confeſſionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expreſſit. " *Fateor plurimas ex iiſdem ſententiis* in nonnullis libellis à me olim, & „ ante emanatam ſedis Apoſtolicæ ſuper iis „ cenſuram, conſcriptis, & in lucem editis, „ contineri & defendi, *Etiam in eo ſenſu in quo* „ *reprobantur*. Denique declaro me in præ- „ ſentiarum ab iis omnibus recedere, & dam- „ nationi à ſede Apoſtolica factæ acquieſce- „ re, neque poſthac ullas docere, aſſerere aut „ defendere velle. Actum die 24. Maii 1580. „ quo tempore hæc etiam in Academicis Fa- „ ſtis conſcripta fuere.

VIII Quin & ipſe Ianſenius nullam ſuis ſcriptis, contra Sedis Apoſtolicæ judicium, supereſſe defenſionem apertè profitetur in Proæmio ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid*, inquit, *ab iſta Petri Cathedra, ab iſto Eccleſiæ univerſæ capite, moderatore, Pontifice præſcriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc niſi ſupremo Paſtori, majorum exemplo, authoritatem erroris expertem concedimus, quid Calvini, quid Lutheri Libros à Sede Apoſtolica proſcriptos execramur? Hæreſim, inquies, libri illi continent manifeſtam. At negabit aliquis id ſibi perſpicuum eſſe, non enim omnes ea pollent mentis acie, ut damnata dogmata in Lutheri libris illico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum paſcua devehimur, niſi Paſtoris vocem ſalutiferam omni ambage remota ſequamur.

Dico nunc ulterius ſecundò. Quæſtio de alicujus libri doctrinæ hæretica, & in ſenſu authoris, vera eſt quæſtio Iuris, non Facti.

IX. Quid enim eſt inquirere, An doctrina libri verbi gratia à Ianſenio vel alio authore conſcripti ſit hæretica, quam quærere, ſpectato Iure, & Legibus humani ſermonis, quem ſenſum conficiat contextus verborum qui in illo libro continetur? Hoc autem ſpectat ad legem qua ſocietas humana, verba aut ſcripta in certis circumſtantiis uſurpari, & intelligi voluit, etſi interea contingeret Scriptorem velle aliquem ſenſum verbis ſuis difformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Reſpublica monetæ conſtituit, qui debet publicè uſurpari, etſi is qui monetam profert cupiat illam aliter acceptari, vel etiam, quærere, An ſenſus ille, quem verba communi lege conficiunt, ſit hæreticus? Quæ etiam eſt quæſtio clara juris divini: reſolvi enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an ſenſus illi repugnet eloquiis divinis, ſive doctrinæ, quem Deus pro revelata haberi voluit?

X. Sic jam ſubſumo: Atqui ea quæ conſtatur ex duabus quæſtionibus juris, neceſſariò debet ad quæſtionem Iuris pertinere, Ergo quæſtio illa, de alicuius libri doctrina hæretica, non Facti, ſed Iuris quæſtionibus annumerari debet.

Ex quo patet talem hic de ſenſu libri hæretico ſubeſſe Iuris quæſtionem, qualis reperitur in aliis articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propoſitio aliqua ut hæretica declaratur, verbi gratia, hæc: *Mandata aliqua Dei ſunt etiam juſtis impoſſibilia*; non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehenſam hæreſim continere: quid verò hoc aliud eſt, quam ſenſum illi ſermoni ſubiectum hæreticum eſſe, attentis Legibus quas homines communi inſtitutione humano ſermoni ſtatuerunt. Senſus enim ab authore aliquo intentus, in arcano eius pectore non occultatur, ſed ille eſſe Scriptoris ſenſus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo tribunali, & communi hominum judicio conficere ſolent. Hæc igitur manifeſta juris quæſtio eſt, de hac Eccleſia, de hac Pontifex, uti de illa priore, ſine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, ſive ad Facti, ſive ad Iuris quæſtionem nullus datur effugio locus, lucidior eſt hæc veritas quam ut late-

bras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, ſapienti conſilio, & Regis Chriſtianiſſimi, & Epiſcoporum Galliæ deſiderio, Alexander VII. decrevit, ut univerſus ordo Eccleſiaſticus huic Profeſſioni cum juramento ſubſcriberet.

XI. Ego N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maii 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob. 1656. ſummorum Pontificum, me ſubjicio, & quinque propoſitiones ex Cornelii Ianſenii libro cui nomen Auguſtinus excerptus, & in ſenſu ab eodem authore intento prout illas per dictas Conſtitutiones ſedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: ſic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QVÆSTIO VI.

An Pontifex ſit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum, &c.

I. Dico primò. Errare non poteſt Pontifex aliquid pro univerſa Eccleſia definiens circa Morum honeſtatem, vel inhoneſtatem; v.g. contractum quempiam eſſe licitum. Ita Bellarm. de Pont. lib 4. cap. 5. aliique Doctores Catholici.

Probatur: Quia Pontifex non eſt obnoxius errori dum aliquid definit in materia Fidei, ut jam ſupra oſtendimus. Atqui doctrina morum non eſt diverſa à materia fidei, niſi in eo quod illa morum non ſit doctrina purè ſpeculativa, ſed inſuper dirigatur ad praxim, & uſum actionum humanarum, quarum ordinatio ſpectat etiam ad regimen Eccleſiæ, ac ſupremi Paſtoris officium. Ergo debet hic eſſe non tantum Fidei, ſed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Eccleſiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Tridentino ſeſſ. 6. can. 31. *Si quis dixerit juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema ſit.*

II. Hinc etiam ſequitur, quando ab Eccleſia aut Pontifice religioſus Ordo approbatur, de fide eſſe, eius inſtitutum non tantum eſſe conformé divinis præceptis, ſed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Chriſtianæ vitæ ſtatu reperiatur, & ad Conſilia Evangelica idonea media continere.

III. Dico ſecundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex poteſtate ſumma aliquid Eccleſiæ prohibet, certum eſt illud non eſſe ad ſalutem neceſſarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum eſt id eſſe honeſtum.

Probatur prima pars: Quia ad officium ſupremi Paſtoris pertinet, pabulum valdè utile, aut neceſſarium gregi non ſubtrahere, quod ne eveniat debet Chriſtus ſuo Vicario in rebus prohibendis aſſiſtere, cui dixit, *Paſce oves meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honeſtate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquã honeſtum, hoc ipſo docet illud honeſtũ eſſe. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid ſub præcepto acceptandum ab univerſa Eccleſia, docet & definit illud honeſtè fieri, quæ definitio, cũ ſit in negotio pertinente ad ſalutem, debet eſſe à falſitate immunis, ne tota Eccleſia in errorem inducatur.

Dico tertiò. Dum Pontifices ſolemni ritu aliquem referunt in Canonẽ Sanctorum ſine erroris periculo definiunt, eum de facto frui cæleſti gloria. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis eſt, ut non dubitent oppoſitam graviter cenſurare: quamvis *Sinnichius* in ſuo Saule *à §. 258. ad 299.* contendat Põtifices non ſemper definire illum quẽ Sanctũ declarant, de facto ad celeſtem gloriam perveniſſe.

Probatur è contra noſtra aſſertio: Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta ſignificet hominem mortuum in gratia, etſi nondum ad cælum pervenerit, uti patet in Elia nondum mortuo, qui *Sanctus* vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum ſtrictius accipitur *Sanctus*, pro illo ſolo qui de facto cœleſtem gloriam obtinuit.

IV. Patet hoc ex terminis quibus ſolent aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Franciſci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciſcũ de Paula in cæleſti Hieruſalem inter beatorum choros jam receptum, æternaque gloria donatum fuiſſe.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senenſem in cæleſti gloria fuiſſe receptam, & æternæ gloriæ corona donatam.* Et eodem modo ſonant verba quibus in SanctorumCanonem refertur. S. Antonius, S. Bernardus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuarienſis, Sanctus Petrus de Alcantara, & complures alii.

V. Atqui nulli veri ſpecie ſuſtineri poteſt, his actu decerni gloriam, idem verò de aliis Sanctis non conſtare, etſi eorum in cœlo præſens gloria, in Bullis Põtificum iiſdem omninò verbis non aſtruatur, cum forma verborũ qua unus declaratur Sanctus, cenſeatur cæteris

tis eſſe comunis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim cauſæ eſt cur in his & illis vocem *Sanctus* æquivocè accipiamus, aut gloriæ cœleſtis poſſeſſionem indubitatam uni potius quam alteri contra communem fidelium ſenſum, aſtruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quacunque forma declarantur, etiam ut patroni & intercesſores à fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Eſt autem omninò incertum, teſte *Bellarmino*, an animæ in purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, ſi ipſi cœlo extorres, etiamnum pro luis delictis piaculari carcere detineantur? In eo ſanè ſtatu juſtorum manes illic verſantur, cui magis competit Fidelium ſuffragia expoſcere, quàm ſe pro iiſdem advocatos præſtare. Si igitur pro certo habeas omnes ſolemni ritu Sanctorum faſtis adſcriptos noſtros apud Deum patronos infallibili authoritate declarari, eadem ratione cogeris ſine dubitatione affirmare, illos cœleſti gloria donatos eſſe.

VI. Adhæc cum nulla ſit in promptu idonea reſponſio, recurritur ad Ioannem XXII. qui, cum exiſtimaverit animas Sanctorum non viſuras Deum ante extremum judicii diem, & tres ipſe ſolemni ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra ſuam ſententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conſpectum admiſſos fuiſſe.

Sed hic cavendum ne abberremus à recepto Iuris axiomate, diſtinguenda eſſe tempora, ut concilientur jura. Videmus, Ioannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita ſenſiſſe, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuiſſe aut docuiſſe eo tempore quo Sanctos illos ritu ſolemni colendos propoſuit.

VII. Hoc enim fecit in primo ſeptennio ſui Pontificatus, cum autem novendecim annis Pontifex fuerit, potuit poſtremis tantum annis opinionem illam animo agitaſſe; quod non obſcurè colligitur ex Annalibus Baronii, qui de illa Ioannis ſententia tantum meminit ad annum decimum ſextum quo in Pontificatu verſatus fuit. Quinimò nihil repugnat, Pontificem ſimul eam ſententiam privata opinione tenuiſſe, ſimul contrariam definiviſſe; non enim voluit definire juxta ſuum ſenſum aut judicium privatum ſed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

VIII. Fruſtra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præſidii ex ſanctiſſimo Doctore Auguſtino ſperari poteſt, dum ſcilicet aſſerit multa corpora honorari in terris quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de penis inferorum S. Auguſtinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipſe Author oppoſitæ ſententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Eccleſia in Sanctorum numerum relatum, in ſtatu ſaltem gratiæ, & pœnæ æternæ ſecurum verſari. Itaque ſanctus Doctor ſententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, ſed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, ſplendidis interea ſepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi poteſt, qui privato cultu per errorem à quibuſdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Eccleſia Sanctorum numero adſcripti fuerunt. Maneat ergo ſine exceptione, omnibus ſolemni ritu in Sanctorum Canonem relatis, præſens & indubitata gloriæ poſſeſſio, nulla facti, nulla veri ſpecie contra communem fidelium ſenſum protelanda.

Dico quartò; Quando Pontifex aut Eccleſia, ſolum declarat aliquem eſſe Beatum, non definit illum de facto in cœleſti gloria verſari, quamvis tali Beato præſentem gloriæ ſtatum negare, temerarium foret.

IX. Ratio eſt, quia declaratio illa, non eſt decretum ultimo deciſivum beatitudinis obtentæ, cum novum examen inſtitui ſoleat antequam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, ſed tantum eſt decretum permiſſivum, ut defunctus poſſit in Eccleſia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit ut certò die, & loco, & à determinatis perſonis Officio & Miſſa coli poſſit. Ne autem hic cultus ſuos limites excedat, varia ſunt conſtituta in decreto ſacræ Congregationis Rituum, habitæ coram Sanctiſs. Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi ſolius Beatificationis, non ſemper conceditur ſimul poteſtas faciendi de Beato Miſſam aut Officium, niſi id diſertè exprimatur. Et ſic B. Aloyſio Gonzaga prius conceſſum fuit nomen Beati, quàm Miſſa aut Officium, ut teſtatur Turrianus diſput. 17. dub. 3.

Illæ etiam perſonæ, quibus conceditur certo anno die de Beato recitare officium, non ideo poſſunt alio die celebrare de eodem Miſſam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus ſit licitus, aut prohibitus

hibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Eccleſia beatificatum?

Reſpondeo, licitum eſſe talem colore cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cœleſti gloria, ut docent Theologi communiter cum S. Antonino, & Sylveſtro, in Summa, verbo, *Canonizatio*, illicitum autem eſt illi deferre cultum publicum, ſine Sedis Apoſtolicæ facultate, ut eſt publica lectio Officii Canonici, aut precum ſolemnium.

X. Quædam etiam ſpeciatim prohibita ſunt ab Vrbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus ſepulcrum pingere illum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere niſi approbata ab Eccleſia, aut ejus Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen eſt tales Reliquias privatim venerari. Anathemate autem v. g. in teſtimonium miraculi, jubet Pontifex, cum Ordinarii approbatione, in loco ſecreto, non autem in templo, ſervari.

QVÆSTIO VII.

Quæ ſint aliæ Pontificis Romani prærogativæ.

I. SVnt aliæ actiones non paucæ in Iure canonico expreſſæ, in ſolius Romani Pontificis poteſtate conſtitutę, ex quibus tantum præcipuas referemus. Plures in fine hujus Tractatus.

Primò: Solus Pontifex poteſt per ſententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Eccleſiæ corpore ſegregare: & quem ipſe anathemati ſubjicit, nemò alius poteſt iſto vinculo, ſine ejus facultate, liberare. Vti patet ex cap. *Inferior* diſt. 21. Et cap. *Nuper* de ſent. excom.

Si quem Pontifex ſciens & prudens ſalutat, hoc ipſo cenſetur ab omni interdicti & anathematis vinculo ſolutus. Clement. *Si Summus.* de ſent. excom.

Solus Pontifex poteſt plenarias peccatorum Indulgentias concedere Vt conſentiunt Doctores in C. *Cum ex eo.* de privileg.

Solus poteſt Pontifex novos Religioſorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. ſub Innoc. II. *cap. ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide eſt inſtitutum illud nihil habere fidei, aut morum honeſtati contrarium: nihilque illi deeſſe perfectionis neceſſariæ ad ſtatum Religioſum ut eſt à Chriſto inſtitutus, ut probatum eſt in quæſtione ſuperiori.

II. Solius Pontificis eſt authenticè interpretari quæ dubia ſunt in jure canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, miniſtrum &c. Vti habetur ex cap. *Maiores.* De Baptiſmo, & quæſt 1 C. *Quoties*, &c.

III. Denique inſtitutio Epiſcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio ſoli Sedi Apoſtolicæ reſervantur, quorum plurima recenſentur in Extravagante Ioannis XXII. *Ex debito Paſtoralis. de Electione.*

Quæſtiones ſingulares porro notandæ de Pontificibus Romanis.

QVæritur primò; Quot Pontifices Romani poſt S. Petrum continuato ordine ſucceſſerant, uſque ad Innocentium XI. qui nunc Eccleſiam gubernat.

Reſpondeo, ſucceſſiſſe ducentos quadraginta quatuor, calculo communiori: Et hi totidem ſunt teſtes, ac publici præcones poteſtatis à Chriſto derivatæ, ac continua ſerie ad hodiernum Pontificem tranſmiſſæ, quorum ſeriem infra dabimus.

Quæritur ſecundò? Quot ex his fuerint Martyres, aut Confeſſores?

Reſpondeo, Martyrio coronatos fuiſſe *triginta duos* pro Romanæ fidei defenſione. Inter ſanctos Confeſſores numerantur *triginta ſeptem* abſque ulla controverſia, alii plures recenſent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ ſuo ſanguine, doctrina, ac miraculis conſignarunt.

Quæritur tertiò; Quod fuerint Pontifices Romani ex Religioſis Ordinibus aſſumpti.

Reſpondeo, aſſumptos fuiſſe *quinquaginta duos*, ut numerat Azorius, alios invenio qui facile ad *ſeptuaginta* extendunt; quorum primus fuit Dionyſius Monachus, ſive ut alii Eremita, quos recenſebo ea fide qua computantur ab Azorio *Inſtit. mor. pag.* 2. nihil repugnans ſi forte alii ſuorum calculum in aliquo magis accuratum inverint.

IV. Ex ordinis S. Benedicti creatos *octodecim* Pontifices, tradit Trithemius in lib. de viris illuſtribus ſuis Ordinis Benedictini, quorum primus ſedit Gregorius iſtius nominis primus, alii Pontifices hujus Ordinis univerſim uſque ad numerum trigeſimum extendunt.

V. Ex Ordine Canonicorum Regularium nu-

numerantur etiam *decem & octo* Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. uſque ad Innocentium III. & de aliquibus eſt contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex Ordine Cluniacēſium, *quatuor* ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Vrbanus II. Paſchalis II. Vrbanus V.

Ex ordine Ciſtercienſium creati *duo*: Eugenius III & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici *tres* aſſumpti: Innocentius V. anno 1276. poſtea Benedictus XI. & demum Pius V anno 1566. nuper ſolemni ritu Beatorum faſtis adſcriptus.

Ex inſtituto S. Franciſci *quatuor* ad minimum, ad Pontificatum evecti fuere: Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. an. 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585 ut habet ſatis recepta computatio, quibus alii plures adiungunt, qui habitum S. Franciſci ſaltem in morte tulerunt. Prætermitto aſſumptos ex aliis inſtitutis minus notis.

Tantum hic obſervo, Eccleſiam gubernatam fuiſſe per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex ſolis Religioſis aſſumptos; Gregorium VII. Victorem III Vrbanum III. Paſchalem II. & Gelaſium II. rarò deinceps exemplo.

Quæritur quartò; Quinam fuerint ex variis *Nationibus* Pontifices electi?

Reſpondeo, in Cathedra Petri ſediſſe Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ ſub cœlo eſt; ut vel inde videas ſolam Eccleſiam Romanam verè dici Catholicam, ſive univerſalem.

VI. Ex natione *Gallica* creati fuerunt Pontifices ad minimum numero *quindecim*, inchoando à Sylveſtro II. ut illos recenſet Azorius *inſt. mor. pag. 2. lib. 5. cap. 44.*

Ex *Germania* fuere *quatuor*: Gregorius V. ex Saxonia. Victor II. ex Svecia. Clemens II. etiam è Saxonia Damaſus II ex Bavaria.

VII. Ex *Hiſpania* etiam *quatuor* aſſumpti: Damaſus I. & Ioannes XXII. Luſitani. Calliſtus III. & Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hiſpaniæ vindicant.

Ex *Anglia* electus eſt Adrianus IV.

Ex *Belgio* Flandrico unus electus eſt ad ſummum Pontificatus faſtigium. Adrianus VI. Vltraiectinus.

Ex Gētibus remotioribus ſufficiat ſummatim annotaſſe, ex *Græcia* ad Pontificatum delectos *quindecim*, initio ducto ab Anacleto. Ex *Syria* creati Pontifices *ſeptem*, ab Evariſto inchoando uſque ad Sergium I. Ex *Africa* numerantur *tres*, Victor I. Melchiades, & Gelaſius I.

Ex *Sardinia, duo*, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices ſibi vindicat *Sicilia*, Agathonem, & Leonem II. ſed horum patriam alii in controverſiam vocant. Reliqui ex *Italis* aſſumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Eccleſiæ Romanæ oſculandi pedes ſummorum Pontificum, inſectantur noſtri temporis hæretici, tanquam ſummum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac faſtum redarguit è toto orbe Chriſtiano omni ævo ſummorum Imperatorum, Regumque pia, ac prudens conſuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, ſed ſupremum in terris Chriſti Vicarium.

Ad omnimodam huius Materiæ ſcientiam: S quæſtio aut diſcurſus *ſingularis* moveatur, *Primò*, De Bicipiti Eccleſia ſub SS. Petro & Paulo. *Secundò*, de Corona aurea ſuper Mitram Romani Pontificis. *Tertiò*, de Agno cereo Pontificia benedictione conſecrato, *Quartò*, de Roſa Mediana à Pontifice Principibus dono miſſa. *Quintò*, de Gladio & Pileo à Pontifice Benedicto. Horum ſingula diffuſè ac ſtudio ſingulari tractantur à P. Theophilo Raynaudo in Torno X. cui Titulus, *Pontificia*.

VIII. Nos ulterius in omni genere Pontificis Romani titulos & prærogativas SS. Patribus & Doctoribus diffuſè in huius Tomi fine exhibemus.

ORDO SVCCESSIONIS
PONTIFICVM
ROMANORVM.

Item Scriptorum ſex primis ſæculis primitivæ Eccleſiæ. Item rerum in Eccleſia magis memorabilium poſtremis annis ferè ducentis.

POſtremò, ne quid deſit ſtudioſo Lectori, præter prolixitatem inſtituto noſtro cōtrariam. Hic artexemus ſeriem ſummorum Pontificum qui hactenus in Apoſtolica S. Petri Sede ſucceſſerunt: Item Patrum ac Scriptorum primitivæ Eccleſiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maxime convincit, & mirificè juvat noſtram memoriam in accurata rerum, ac temporum

porum notitia. Quia verò recordatio noſtra ultra recentiora tempora ſeſe difficiliùs extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum geſtarum per ducentos ferè poſtremos annos uſque ad hæc tempora in quibus modo verſamur.

Primo Sæculo.

PEtrus Apoſtolus, Chriſti Succeſſor. Poſtea Linus natione Tuſcus. Cletus Rom. Clemens I. etiam Rom.

Inter *Scriptores* primi ſæculi poſt Apoſtolos, floruit præcipuè S. Dionyſius Areopagita. S. Ignatius martyr, S. Polycarpus. Scripta, quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Evariſtus Græcus, Alexander I. Rom. Xiſtus Roman. Teleſphorus Græcus. Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Iuſtinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegeſippus. Pantænus Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Vrbanus I. Rom. Anterus Græcus. Fabianus Rom Cornelius Rom. Lucius.... Stephanus Rom. Felix I. Eutichianus Tuſcus. Caius Dalmata.

Scriptores præcipui, Origenes, Ammonitus, Iulius Africanus, Minutius Fælix, S. Cyprianus, S Hippolitus, S. Cornelius Pontifex, S. Gregorius Thaumat. S. Victorinus. Scripta Lactantii, Methodii, Arnobii habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter, Euſebius Græcus, Melchiades Afric. Sylveſter Rom. Iulius I. Rom. Liberius... Fælix II... Damaſus Hiſpanus.

Scriptores præcipui. S. Athanaſius, S. Hilarius Pictav. S. Ephrem, S. Optatus, S. Baſilius, S. Gregorius Nazianzen.. S. Gregorius Niſſenus, S. Theophilactus, S. Cyrillus Hieroſol. S. Epiphanius, S. Hieronymus, Scripta Ruffini, Palladii, Euſebii Cæſarienſ. habentur in quibuſdam ſuſpecta.

Quinto Sæculo.

Syricius Rom. Anaſtaſius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozimus Græcus, Bonifacius I. Rom. Cæleſtinus I. Campan. Xiſtus III. Leo I. Tuſcus, Hilarius Sardus, Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui. S. Auguſtin. Hippon. Epiſc. S. Cyrillus Alexandrinus, Oroſius, Severus Sulpitius, S. Iſidorus Peluſiota, S. Leo Maximus, S. Eucherius, S. Sidonius, S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lyrin. S. Chryſologus, S. Maximus, S Paſchaſius, Salvianus, & Genadius. Scripta Caſſiani, & Fauſti Rhegienſis ſunt in aliquibus ſuſpecta.

Sexto & 7. Sæculo.

Felix III... Gelaſius Afer, Anaſtaſius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormiſda Truſion. Ioannes I. Tuſcus, Fælix III. Samius Bonifacius II. Rom. Ioannes II Agapitus I. Silverius Camp. Viglius. .. Pelagius I. Ioan. III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magn Rom. Sabinian. Tuſcus, Bonifacius III. Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Camp. Honorius I. Camp. Severinus I. Rom. Ioannes IV. Dalmata, Theodorus Græcus, Martinus I. Tudet. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus Rom. Agatho. Siculus.

Scriptores præcipui Sæculi ſexti. S. Fulgentius, S. Anaſtaſius Sinaita, S Victor Capuanus, Primaſius, Climacus, Caſſiodorus, Heſichius, S. Gregorius Turonenſis, Fortunatus, S. Gregorius Magnus Pontifex.

NOTA.

Sectarios modernos docere, ſub hoc Pontifice Gregorio *defeciſſe Eccleſiam Romanam à vera Chriſti doctrina. Hinc in Controverſiis fidei admittere debent authoritatem & teſtimonium anteriorum Scriptorum, cùm illi potuerint, etiam ex Sectariorum confeſſione, teſtari de vera & incorrupta primævæ Eccleſia doctrina: ideoque illos qui ſex primi ſæculis præcipuè floruerunt ordine temporis hactenus annotavimus.*

Octavo ſæculo.

Pontifex primus 8. ſæculi, Leo II. Siculus, Benedictus II. Ioannes V. Syrus, Conon Trax, Sergius I Antiochenus, Ioannes VI. Græcus. Ioannes VII. Græcus, Siſinnius Syrus. Conſtan-

ſtantinus I.Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III.Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Conſtantinus II.... Conſtantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Sæculo.

Leo III. Roman. Stephanus IV... Paſchalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Roman. Gregorius IV. Rom. Sergius II... Leo IV. Benedictus III.Rom.Nicolaus I.Rom.Adrianus II.Rom.Ioannes VIII.Martinus II.Gallus.

Decimo Sæculo.

Adrianus III.Rom. Stephanus V. Roman. Formoſus Portuenſis.Bonifacius VI.Tuſcus. Stephanus VI. Romanus. Theodorus II. Romanus.Ioannes IX.Romanus. Benedictus IV. Romanus. Leo V.... Chriſtophorus... Sergius III.... Anaſtaſius III.Lando Romanus. Ioannes X.Romanus.Leo V...Stephanus VII. Stephanus VIII.Germanus. Martinus III. Agapetus I.Ioannes XII.Leo VIII. Ioannes XIII. Benedictus V.Rom.Domnus II.Rom.Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Ioannes XIV. Ioannes XV. Ioannes XVI. Gregorius V. Ioannes XVII.Sylveſter II.

Vndecimo Sæculo.

Ioannes 18. Ioannes 19. Sergius 4. Romanus Benedictus 7. Trullus. Ioannes 20. Benedictus 8.Sylveſter 3.Gregorius 6. Clemens 2. Damaſus 2. Bavarus. Leo 9. Germanus. Victor 2. Stephanus 9. Lotharingus. Benedictus 9. Campan.Nicolaus 2.Sabaudus. Alexander 2.Mediol. Gregorius 7. Hetruſcus. Victor 3. Vrbanus 2. Paſcalis 2.

Duodecimo Sæculo.

Gelaſius 2. nat.Caietanus.Callixtus 2.Burgundus. Honorius 3. Immol. Innocentius 2. Celeſtinus 2. Tuſcus. Lucius 2. Bonon, Eugenius 3.Piſanus,Anaſtaſius 4.Romanus.Adrianus 4.Anglus, Alex. 3. Senonenſis. Lucius 3. Tuſcus, Vrbanus 3. Mediol. Gregorius 8. Beneventanus.Clemens 3.Rom.Celeſtinus 3. Innocentius 3.

Decimotertio Sæculo.

Honorius 3. Rom. Gregorius 9. Celeſtinus 4. Mediol.Innocentius 9.Genuenſis. Alexander 4. Campanus. Vrbanus 4. Gallus. Clemens 4 Narbon. Gregorius 10 Placent.Innocentius 5. Burgundus,Adrianus 5. Genuenſis. Ioannes 21.Hiſpanus,Nicolaus 3.Rom. Martinus 4. Gallus, Honorius 3.... Nicolaus 4. Longobardus,Celeſtinus 5. Bonifacius 8.Benedictus 11. Italus,Clemens 5. Gallus Burdegalenſis.

Decimoquarto Sæculo.

Ioannes 22. Benedictus 12.Clemens 6. Lemov.Innocentius 8.Vrbanus 5.Gregorius 11. Lemovienſis, Vrbanus 6. Bonifacius 9.Innocentius 7.Sulmonenſis.

Decimoquinto Sæculo.

Gregorius 12. Alexander 5. Ioannes 23. Martinus 5. Eugenius 4. Nicolaus 5. Celeſtinus 3.Hiſpanus.Pius 2.Senenſis,Paulus 2.Venetus,Sixtus 4.Innocentius 8.Genuenſis,Alexander 6.Valentinus.

Decimoſexto ſæculo.

Hic uſque ad finem, addemus ad ſingulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius 3. Italus, patria Senenſis, ex familia Picolominea, cui reſpondet illud in Prophetia S.Malachiæ, *de parvo Homine*. Sedit in Pontificatu completo Chriſti anno 1500. poſt Petrum ordine ſucceſſionis 211. Vix ſæculum 16. in throno Pontificio inchoavit cum vitam hanc mortalem in eodem abſolvit, 26. tantum diebus ſuperſtes, relicto ſucceſſoribus ne hoc culmen ambirent, brevis ævo documento.

Iulius Savonenſis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Galliæ contra Venetos geſſit; & Venetis poſtea junctus contra ipſum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9.menſibus 3.diebus 21. Eius tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hiſpania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum eſſet 30. circiter annorum. Sedit annis ſeptem menſibus 10. Huius tempore cœpit Martinus Lutherus inſurgere contra Indulgentias & Eccleſiam Romanam anno 1517. cuius libros juſſit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Hen-

rico

rico VIII. poſtea apoſtatæ, titulum Defenſoris Fidei. Sub illo abſolutum Conc. generale Latheranenſe quintum anno 1517. dicitur obiiſſe ex vehementi gaudio de Gallorum expulſione ex Ducatu Mediolanenſi.

Adrianus IV. Belga Trajectenſis, patre naupego, ut tradit Biblioteca Belgica, Lovanii Doctor, Profeſſor, Decanus. Cardinalem unicum creavit, nomine Guilielmum Belgam Campinienſem. Divorum albo inſcripſit Bennonem Epiſc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantùm anno uno, menſibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Eraſmus Roterodamus, & Carolſtadius anno 1523. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus:* fuit Florentii filius, & ejus inſigna Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis ferè undecim, vel ut alii, annis 9. 10. menſibus, diebus 7. Eius tempore emerſerunt Anabaptiſtæ: prælio victus & captus Rex Galliæ à Carolo V. Obſeſſa Vienna à Solimanno: habita Comitia Auguſtana anno 1526 Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farneſius Romanus. Sedit annos. 15. dies 28 Illo ſedente Hæreticis accedit Bucerus, Oſiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreſes hoc tempore nata eſt Societas Ieſu, & ejus inſtitutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque eſt initium Concilio Tridentino anno 1545. quod ſæpius interruptum demum anno 1563 feliciter abſolutum eſt.

Iulius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Huius temporis decurſu prodiit Ioannes Calvinus: habita Paſſavienſis tranſactio, Comitia Auguſtana, aliique conventus. De eo dictum S. Malachiæ, *de corona Montana.* fuit ante Pontificatum vocatus Ioannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit: vir tantæ integritatis, ut conſanguineis ſuis Curiæ Apoſtolicæ ingreſſum interdixerit.

Paulus IV. Neapolitanus, Epiſcopus Theatinus, & Ordine Theatinorũ author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menſes 3. dies 27. Carolus V. ſe abdicat Imperio 25. Ian. anno 1558. Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater; in regnis Philippus II. ejuſdem filius. Incipit poſt Henricum octavum (mortua Reg. Maria) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antiſtitum Cathedræ ab quatuordecim extenſæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanenſis. Sedit annos 5. & menſes tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus propè Alexandriam, Ordinis Prædicatorum. Sedit 6. annos, menſes 4. Eius tempore habita Comitia Auguſtana, & Spirenſia, & victoria Ioannis Auſtriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Miſſæ, legi debere Evangelium S. Ioannis. Beatus poſt mortem dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononienſis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio ſuccedit Maximiliano: promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è menſe Octobri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps aſſignato die 21. Martii; & Epactis ad deſignandam Lunæ mutationes in locum Aurei numeri ſubſtitutis.

Sixtus V. Italus Minorita ex Marchia Anconitana, patre villico, alii ſubulco, ſed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurij* mirè fauſtum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admiſſus, Generalis electus, Epiſcopus conſecratus, purpura donatus, & tandem ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacum Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Eccleſ. Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. menſibus 4. diebus 11. Hujus tempore à Duce Parmenſi Antverpia hæreticis erepta: ſed infeliciter claſſis Hiſpana Angliam invadens à Draco profligata.

Vrbanus ſeptimus Romanus, poſt dies 2. ante coronationem obiit anno 1590.

Gregorius decimus quartus Mediolanenſis poſt menſes 10. Innocentius IX. Bononienſis poſt menſes 2. ſolio Pontificio ad alteram vitam migratunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum abſolverunt. Quam verè inanes ſpes mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico ſtratagemate erepta eſt.

Clemens octavus Florentinus. Sedit 11. annis, alii ſcribunt 13. Anno ſæculari 1600. Iubilæum, ſolemniſſimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum, & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. illo ſedente

dente bello Turcico in Hungaria urbes variæ Chriſtianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Oſtenda poſt trienni obſidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus tertius Rex Hiſpaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad ſolium Pontificium vix aſcendit, cum deſcendit ad ſepulchrum poſt dies 27.

Paulus V. Romanus: Sedit 16. annis, minus menſe & medio. Sanctis addidit Franciſcam Romanam, & Carolum Boromæum. Compoſuit Controverſiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Inſtituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Svecos. Moritur Rudolphus tertius Imperator anno 1612. Succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus ſecundus Iubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus tertius Rex Hiſp. moritur: cui ſuccedit Philippus quartus anno 1621.

Gregorius XV. Bononienſis. Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Iunii biennio nondum expleto. Sanctorum faſtis adſcribitur S. Ignatius Loyola, Xaverius, Iſidorus, Tereſia, Philippus Nerius.

Vrbanus octavus Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum annum & menſem unum in Pontificatu explevit obijt anno 1644. Anno inſequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuarienſis, & Pro Rex Hiberniæ, & poſtea Rex ipſe Carolus Primus anno 1649. Andream Corſinum Carmelitam Sanctis adſcripſit. Poſt S. Petrum Tertium tantum Pontifices Vrbano diutiùs ſederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis ſedens numerum ſui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15 Sept. Edita Conſtitutione anno 1655. Ianſenii doctrinam damnavit, & iterum illius ſucceſſor.

Alexander ſeptimus Senenſis, anno 1655. evectus ad Sedem Apoſt. eam tenuit 12. circiter annis. Franciſcum Saleſium Sanctis adſcripſit.

Clemens IX Piſtorienſis dictus Roſpiglioſius, Pontificatum adiit menſe Iunio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta eſt.

Clemens X. Romanus; antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus eſt Pontifex 29. Aprilis anno 1670. Sanctorum faſtis adſcripſit Bertrandum, Caietanum, Benitium, Roſam, Franciſcum Borgiam, ac poſtremò Pium V. Beatum declaravit. Obiit an 1676.

Innocentius XI. Mediolanenſis, antea Cardinalis nomine Odeſcalcus, creatus eſt Pontifex anno 1676. qui pergit Eccleſiam feliciter gubernare. Hæc poſtremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis geſtæ facilè adhuc recenti hominum memoria retinentur.

SPECIMEN PROPHETIAE
S. MALACHIÆ
ARCHIEPISCOPI ARMACANI
DE SVCCESSIONE FVTVRA
SINGVLORVM PONTIFICVM AD FINEM MVNDI.

FVit hic S.Malachias Archiepiſcopus Armacanus & Primas Hiberniæ, diſcipulus S.Bernardi, cuius hic vitam conſcripſit. inter alia admiranda extat apud authores probatos vulgata S. Malachiæ Prophetia, quà exprimitur unico Lemmate ſive ſententia congruente de ſingulis Pontificibus ſucceſſuris, à tempore S.Malachiæ uſque ad extremum mundi judicium. Quoniam verò, præter inſtitutum noſtrum, prolixum foret hic omnes ab initio adducere, tantum de poſtremi ferè ſæculi Pontificibus uſque ad finem ſpecimen aliquod exhibemus. Tota autem ſeries huius Prophetiæ, præter alios, reperitur apud Arnoldum Wion lib.2. Ligni vitæ cap. 40. pag. 307. Vixit S.Malachias anno 1158. adeoque centum & ampliùs annis ante Inſtitutum ordinem Minoritarum: adverte tamen in ſequenti Sixto IV. ſub initium ferè Sæculi 16. a quo hic inchoamus, quàm proprium de illo Lemma appoſuerit, quia aſſumptus eſt ex ordine Minoritarum, & piſcatoris filius fuit, paulò ante initium ſæculi decimi ſexti.

Piſcator Minorita. SIXTVS IV: *Piſcatoris filius & Minorita Franciſcanus.*

Præcurſor Siciliæ. INNOCENTIVS VIII. *Qui vocabatur Ioannes Baptiſta, & vixit in curia Alphonſi Regis Siciliæ.*

Bos Albanus in portu. ALEXANDER VI. *Epiſcopus Cardinalis Albanus & Portuenſis, cuius inſignia Bos.*

De parvo homine. PIVS III. *Senenſis familia Picolominea, quod parvum hominem imp tat.*

Fructus Iovis juvabit. IVLIVS II. *Ligur, eius inſignia quercus Iovis Arbor.*

De craticula Politiana. LEO X. *Filius Laurentii Medices, & ſcholaris Angeli Politi ini.*

Leo Florentius. ADRIANVS VI. *Florentii filius, eius inſignia Leo.*

Flos Pilei ægri. CLEMENS VII. *Florentinus de Domo Medicea, eius inſignia Pila & Lilia.*

Hiacinthus medicorum. PAVLVS III. *Farneſius, qui Lilia pro inſignibus geſtat., Cardinalis fuit SS. Coſmi & Damiani Medicorum.*

De corona montana. IVLIVS III. *Antea vocatus Ioannes Maria de Monte.*

Frumentum floccidum. MARCELVS II. *Cuius inſignia cervus & frumentum, ideo floccidum quod pauco tempore vixit in Papatu.*

De fide Petri. PAVLVS IV. *Antea vocatus Petrus Caraffa.*

Eſculapii Pharmacum. PIVS IV. *Michael vocatus in Oppido Boſchi.*

Angelus nemorosus. PIVS V. *Michael vocatus in Oppido Boſchi.*

Medium corpus pilarum. GREGORIVS XIII. *Cuius inſignia medius draco, Cardinalis creatus a Pio IV. qui pilam in armis geſtabat.*

Axis

Axis in medietate ſignis. SIXTVS V. *Qui axem in medio Leonis in armis geſtat.*
De rore cœli. VRBANVS VII. *Qui fuit Archiepiſcopus Roſſanenſis in Calabria ubi manna colligitur.*
De antiquitate orbis. GREGORIVS XIV. *Utroque Parente antiquiſſima Familia, ipſe antiquitatum urbis reſtaurator.*
Pia civitas in bello. INNOCENTIVS IX. *Nemo hucuſque explicavit.*
Crux Romulea. CLEMENS VIII. *Cuius inſigne Trabs argentea tribus ſegmentis interſtincta ad modum crucis Pontificis Romani.*
Vndoſus vir. LEO XI. *Paralyſi obnoxius.*
Gens perverſa. PAVLVS V. *Nemo explicavit.*
In tribulatione pacis. GREGORIVS XV. *Sub quo Imperium maxime turbatum numquam hocuſque reſpiravit.*
Lilium & Roſa. VRBANVS VIII. *Florentinus, cui urbi Lilium pro inſigni, ipſi verò tres Roſis amiciſſimæ Apes. Cæterum reſpici ab Octavo videtur Vrbanus IV. Cuius inſignia Lilium & Roſa.*
Iucunditas Crucis. INNOCENTIVS X. *Cuius inſignia Columba ſuavem pacis Olivam geſtans electus Feſto S. Crucis.*
Montium cuſtos. ALEXANDER VII. *Cuius inſignia montes quibus ſydus cœleſte velut oculus vigil & cuſtos, ſupereminet.*
Sidus olorum. CLEMENS IX. *Dicitur in cubiculi ipſius fornice pictus Olor cum Cruce in pectore.*
De flumine magno. CLEMENS X. *Explicatum non reperi.*
Bellua inſatiabilis. INNOCENTIVS XI.

PONTIFICVM QVI SEQVENTVR SYMBOLA EIVSDEM S. MALACHIÆ.

Pœnitentia glorioſa.
Raſtrum in porta.
Flores circumdati.
De bona Religione.
Miles in bello.
Columna Excelſa.
Animal rurale.
Roſa Vmbriæ.
Vrſus velox.
~~Fides intrepida.~~
Peregrinus Apoſtolicus.
Aquila rapax.
Canis & Coluber.
Vir Religioſus.
De balneis Ætruriæ.
Crux de cruce.
Lumen in Cœlo.
Ignis ardens.
Religio depopulata.
Fides intrepida.
Paſtor Angelicus.
Paſtor & Nauta.
Flos Florum.
De medietate Lunæ.
De labore Solis.
Gloria Olivæ.

In perſecutione extrema S.R.E. Sedebit Petrus Romanus qui paſcet oves in multis tribulationibus, quibus tranſactis Civitas ſeptlcollis diruetur, & Iudex tremendus judicabit populum ſuum. Finis.

Quæ ad Pontifices pro explicatione ſunt adiecta, non ſunt ipſius S. Malachiæ, Sed R. P. F. Alphonſi Giaconis Ordinis Prædicatorum huius Prophetiæ interpretis, uſque ad GREGORIUM XIV. Cætera ex Wion.

QVAESTIONES RELIQVAE

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorum notitia.

§ I.

Spectantia ad convocationem, normam, ac poteſtatem Concilii generalis.

CVm de Conciliis, eorumq; poteſtate pleraque Theologo neceſſaria hactenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adjungere, quæ ab uberiorem eorum notitiam non tantum in Controverſiis fidei, ſed etiam in Theologicis, ac Canonicis reſolutionibus uſum frequentiſſimum habere ſolent. Suppoſitis ergo aſſertionibus quas hactenus ſtabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus aſſenſu convocetur, aut ſaltem ab ipſo ejus convocatio rata habeatur.

Quia ſi Chriſtus in terra conſpicuus ſuam Eccleſiam per ſe gubernaret, haud dubiè ad illum ſpectaret Concilia generalia convocare. Ergo Chriſto in cœlum recepto mu[illegible] illud ac legitimum illius in terris [illegible] pertinere debet, non verò ad Im[illegible], aut magiſtratus ſæculares, uti con[illegible] hæretici. Vnde factum ut Concilia ab his abſque Pontificis conſenſu coacta, hactenus in Eccleſia pro illegitimis habita fuerint, niſi poſtea ſubſecuta ſit Pontificis approbatio.

Secundò requiritur, ut per ſe, vel ſuos Legatos Pontifex Concilio præſideat, vel accedentes ejus approbatione hic defectus poſtea ſuppleatur, uti in Synodo generali 2. & 5. factum conſtat.

Tertiò, neceſſe eſt ut convocentur ex orbe Chriſtiano quantum fieri poteſt omnes Epiſcopi, ſic ut nullus ex Epiſcopis qui diœceſim habet, poſitivè excludatur, niſi per excommunicationem ab Eccleſia ſegregatus fuerit. Sufficit autem abſolutè ad integritatem Concilii, ut ſaltem ex prioribus orbis Chriſtiani partibus Epiſcopi aliqui adveniant, qui poſſunt ex Pontificis aſſenſu cæterorum vices, & vota ſupplere; uti docet Suar. *hic diſp.* 11. *Sect.* 2. *n.* 7.

Obtinuit etiam conſuetudo, ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonnulli Abbates, qui omnes cum Epiſcopis exercent munus Iudicis, & ſuffragium habent deciſivū, ideoque cum illis ſignant, *Definiens ſubſcripſi*. Alii verò Theologi qui advocantur ut conſultores, tantum ſignant, *Conſentiens ſubſcripſi*. Adſunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum ut teſtes & Concilii defenſores: his poſitis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes ſunt definitiones Concilii generalis abſente etiam Pontifice conceptæ, ſi poſteà à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo abſentes deciſis, æquivalet Pontificiæ definitioni. Atqui hactenus oſtendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias eſſe. Certa igitur eſt ſequela.

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice ſic approbante definiens repræſentat totam Eccleſiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non poteſt. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni Decretum à S. Cyrillo *lib.* 1 *de Trin.* vocetur Sanctiſſimum & divinum oraculum: & S. Greg. *cap.* 1. *epi.* 24. Dicat ſe quatuor Cōcilia generalia, quę ipſum præceſſerunt, ſuſcipere ac venerari ſicut quatuor Dei Evangelia.

Dico tertiò, Concilium generale in ſuis definitionibus errare non poteſt, ſi neque Patres C[illegible]tis Pontificis repugnent, neque ipſi Legati contradicant mandato & inſtructioni quàm a [illegible]ifice privatim acceperūt.

Nonnulli ſunt Doctores Catholici qui hanc aſſertionem pro certa non admittunt, niſi Pontifex per ſe rem prius definierit. Bellarminus tamen *lib.* 2. *de Concil.* dicit aſſertionem noſtram videri certā, & Suar. hic *diſp.* 5 *ſect.* 7. *n.* 10. certam cenſet, & inter Authores communem. Ratio eſt quia hic concurrit totum quod requiritu[illegible] Eccleſiā Dei nomine definientem; nempe univerſalis Concilii definitio, ſimul cum inſtructione, aſſenſu & mandato Pontificis ut res ſumma poteſtate decernatur, quæ videntur poſitivæ Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic deſideratur, quo minus Deus per totam Eccleſiam hoc modo legitimè congregatam & conſentientem loqui cenſeatur. Dico, *per totam Eccleſiam*, quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum inſtructione, non debet neceſſariò cenſeri ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium particulare univerſam Eccleſiam non repræſentet.

Dico quartò; Concilium generale congregatum abſque authoritate Pontificis indubitati, poteſt in errorem prolabi. Certa eſt ex prædictis hæc concluſio.

Et

Et probatur, Quia aſſiſtentia Dei excludens errorem promiſſa eſt ſoli Pontifici, & Eccleſiæ univerſæ. Concilium verò ſic congregatum, neque eſt Pontifex, neque Eccleſia univerſa, cùm non includat authoritatem Pontificis, qui eſt Eccleſiæ caput & pars præcipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum ſit pro aliqua neceſſitate Eccleſiæ, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, iuberit iſti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis quæ requiruntur, vt præſenti neceſſitati ſubveniatur.

Quia niſi in hoc cauſa authoritas ſuprema & ab errore libera Concilio competeret, non ſatis proſpexiſſet Chriſtus gubernationi Eccleſiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schiſmatis, quando inter plures contendentes de vero & indubitato Pontifice non conſtaret.

Dico ſextò; Concilium generale, etſi authoritate Pontificis congregatum, errare poteſt, ſi neque Legatis ſuis, neque Concilio expoſuerit Pontifex mentem ſuam de controverſiis in unam partem decidendis, etiamſi cum Epiſcopis Legati ſincerè conſenſerint. Hæc eſt communior ſententia Doctorum cũ Bellarmino *Hic lib. 2. cap. 11.* contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deeſt Concilio authoritas Capitis ſimul docentis. Legati autem non ita repræſentant Pontificem, ut illis docentibus cenſeatur Pontifex idem docere, cùm neque Pontifex per ſuam inſtructionem id mandaverit, neque neceſſaria gubernatio Eccleſiæ id requirat; pro rebus enim ſic deciſis poſtea Pontificis approbatio poſtulari poteſt. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilii *Calcedonenſis Act. 3.* quod in Epiſtola ad Leonem Pont. ubi poſtulat decretorum confirmationem, apertè fatetur ſe eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioſcorum, alia etiam quædam ſtatuta erant ſine expreſſa Pontificis ſententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem, Concilia quoſdam hæreſeos damnaverint, ex eo quod ſuis Decretis non obtemperaſſent, id enim factum eſt ex eo quod Decreta illa manifeſtè Scripturis ſacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. II.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diœceſanum.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & authoritas Concilii Provincialis, ac Diœceſani, quæ maxima ex parte formam modumque Concili generalis imitari ſolent; in quibus, præter ea quæ honeſtius reſolvimus.

Obſervandum primò, Metropolitanum teneri ſtatutis temporibus celebrare Concilium provinciale, niſi ob legitimum impedimentum à ſummo Pontifice diſpenſationem obtineat.

Concilii verò huius celebrandi tempus, cauſas, modumq; præſcribit Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 2.* Provincialis (inquit) Concilia pro Moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex Sacris Canonibus permiſſis, renoventur. Quare Metropolitani per ſeipſos, vel illis legitimè impeditis, Coepiſcopus antiquior .... quolibet ſaltem Triennio poſt octavam Paſchæ, ſeu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere, ita Trid. In India tamen, ob diſtantiam Epiſcoporum comprovincialium, hoc trienii tempus ad Concillium celebrandum uſque ad ſextum annum à Sede Apoſtolica prorogatur.

II. Concilio Provinciali tenentur intereſſe Epiſcopi omnes, & alii qui iuriſdictionem Epiſcopalem obtinent, ut ſunt aliqui Abbates, & Priores, & quicumque alias iure, vel conſuetudine intereſſe ſolent, niſi obſtet itineris grave periculũ. Poſſunt quoq; ex deputatione Pontificis adeſſe aliqui Præsbiteri, aut Diaconi, & ſimul definiendi jus habere, ut factum eſt in Synodo ſub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi ſubſcripſerunt; eſt enim hic actus non ordinis, ſed juriſdictionis, quæ vel conſuetudine, vel alio modo obtineri poteſt. Alii verò exempti, ubi conſuetudo contrarium non obtinuit, cogi non poſſunt à Metropolitano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarii, & Capitulorum deputati obtinent vocem dumtaxat conſultivam, Epiſcoporum verò abſentium procuratores poſſunt etiam habere vocem deciſivam, ſi Concilio provinciali viſum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Eccleſiarum Ca-

thedralium ſint ſpecialiter ad Concilium invitanda, & poſſint etiam juſtas ob cauſas Laici quidam admitti, in eo tamen votum ſive ſuffragium merè cōſultivum habere poſſunt, uti diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

III. Decreta quæ in Concilio provinciali conduntur, non debent inconſulto Pontifice Romano publicari.

IV. Ad obſervationem decretorum Concillii provincialis obligantur omnes qui Epiſcopali juriſdictioni ſubduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut ſunt Regulares, in caſibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, ſpecialiter Epiſcopis in eos poteſtas attributa eſt: & contra refractarios per juris remedia procedi poteſt.

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem poſita eſt in arbitrio Metropolitani. Ceſſantibus tamen juſtis impedimentis, non eſſe relinquendam Eccleſiam Metropolitanam cenſuit Sacra Congregatio Concilii.

V. Synodum Diœceſanam quotannis celebrandam ſtatuit Tridentin. ſupra *Seſſ.24.de reform.cap.2.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis generalibus ſubduntur. Ratione parochialium Eccleſiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod ſi Epiſcopus fuerit legitimè impeditus, poteſt celebrare Synodum Diœceſanam per procuratorem, aut ſuum Vicarium generalem ſufficienti mandato inſtructum.

VI. In conſtitutionibus autem legitimè ſanciendis nō requiritur conſenſus & approbatio Cleri, ſed tantum aſſenſus Capituli, ſed neque hunc ſequi neceſſe eſt, præterquam in quibuſdam caſibus à jure expreſſis.

§. III.

Exponitur ſeries & geſta Conciliorum Generalium quæ pro Legitimis, aut Illegitimis haberi debet.

AMplioris ſcientiæ cauſa, peculiari ſtudio hic in compendium contrahemus Seriem Concilorum Generalium quę hactenus in Eccleſia celebrata fuere, prout recenſita reperiuntur, cum notitia rerum in iis pręcipuè geſtarū; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in iis obſervatione, ſecernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad diſtinctionem temporum quibus ſingula celebrata ſunt, ad variorum dogmatum deciſionem, ad peritiam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, ad reſolutiones Controverſiarum plurimarum, quæ ab accurata horum obſervatione dependet.

Quamquam in notando ordine, præſertim annorum, non contendimus omnia ad amuſſim ſibi conſtare, cum in multis neceſſe ſit ſequi Chronologos qui in ſignando tempore ac numero non rarò diſcrepant.

Concilia generalia quæ hactenus legitima fuerunt octodecim numerantur.

PRimum eſt Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & abſolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio anno 325. & cœptum, & abſolutum. Præſides hujus Concilii fuerunt Pontificis Legati Oſius Epiſcopus, Vitus & Vincentius, Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio ſubſcripta Convocatum fuit Conciliū Nicænum à S. Sylveſtro Papa, & Conſtantino Imperatore, qui Concilium ingreſſus non niſi annuentibus Epiſcopis ſedere voluit, dein habita ad eos oratione latina, profeſſus eſt non eſſe deinceps ſuum, ſed Epiſcoporum judicare, ac proinde, poſt omnes Epiſcopos ſubſcripſit, uti refert Baſilius Imperator ſub finem Synodi 8. Actione 10. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Chriſti divinitatem negabat, quæ in Concilio definita eſt, & alia circa diem paſcatis controverſia. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiæ Epiſcopis à S. Sylveſtro approbata fuere. De numero Seſſionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta, ſed tantum viginti Canones ſuperſint.

Secundum generale Concilium numerari ſolet Conſtantinopolitanum primum, quamvis alii Sardicenſe præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præſedit in hoc Concilio Damaſus Pontifex per ſe, aut per ſuos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teſte Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantùm hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Epiſcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani ſive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodoſio ſeniore Imperatore ex mandato Damaſi Pontificis, uti patet ex Epiſtola Concilii ad Damaſum apud

Theo-

Theodoretum lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Cauſa huius Synodi convocandæ præcipua fuit, 1. ut fidem Concilii Nicæni confirmarent, 2. ut Gregorium Nazianzenum Conſtantinopoli Epiſcopum ſtabiliret: ſed firmavit inſuper Spiritus Sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium eſt Concilium Epheſinum primum, in quo numerati Epiſcopi pluſquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque authoritate Cæleſtini Papæ, cujus vice præſedit Cyrillus Alexandrinus aliique Legati, & opera Theodoſii Imperatoris Iunioris, qui Candidianum Comitem miſit ad Synodi defenſionem, ea conditione ut non immiſceret ſe negotiis fidei, Eccleſiaſticis, conditionem tamen non ſervavit Candidianus. Damnatus eſt à Synodo Neſtorius, quē Pontifex non voluerat de novo ſubiici examini, ſed damnari juxta ſententiam à ſe Anno præcedenti latam in Concilio Romano, Confirmata fuit, inquit Binnius, ut conſtat ex Epiſtola Cæleſtini II. ad Synodum ſcripta, & ex actis Concilii in cauſa Neſtorii Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem cauſam hæreſiarca damnatus fuit.

Quartum eſt Calcedonenſe, 630. Epiſcoporum contra hæreſim Dioſcori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Chriſto naturam aſſerebat, celebratum in ſuburbiis Calcedonenſibus in templo S. Euphemiæ anno 451. juxta Baronium alioſque. Confirmavit Synodum id petentē, geſtaque ejus, in ſola tamen cauſa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus Epiſtola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Nicæno Secundo Actione prima) fuit Conſtantinopolitanum Secundum, contra Origenem & tria Capitula, 155. Epiſcoporum, inchoatum eſt anno 553. ut Bellarminus, Baronius, aliiſque Kalendis Maii, finitum quarto Non. Iunii ejuſdem anni, habitis collationibus octo. Convocatū fuit à Iuſtiniano Imperatore conſenſu quidem Vigilii Papæ, ſed non obſervatis à Vigilio præſcriptis, cui, contra voluntatem ſuam convenienti, nec per ſe, nec per Legatos præſedit, morbum allegans, etſi in eadem civitate eſſe ſed præſedit non Imperator, non Mennas, ſed Mennæ ſucceſſor Eutyches Patriarcha Conſtantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium miſſus Vigilius, inter tamen redux poſt medium annum eam probavit Epiſtola ad Eutychium, quæ ante hac ignota, opera Petri de Martha ex Regia Pariſienſi bibliotheca deſumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impreſſionis Pariſienſis pag. 162.

Sextum eſt Conſtantinopolitanum tertiū, contra Monothelitas, Epiſcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoatu eſt prima actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17. Septembris annis ſequentis. Convocatum fuit Concilium conſenſu Agathonis Papę ab Imperatore Conſtantino Pogonato, qui omnibus ferè actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præſedit, ſed non ut Iudex, verum ut propugnator. Revera enim præſederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Ioannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, ſubſcribunt primi, Imperator autem ſententiam non tulit, & ultimò ſubſcripſit. Acta ibi ſunt omnia ex præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus: obtonuiſſe dicitur communiter à Leone Secundo, ſed Epiſtola Leonis confirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, aliiſque.

Septimum eſt Nycenum Secundum, contra Iconomachos, Epiſcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Kal. Octob. 7. & ultima 3. idus Octobr. Convocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene ejus mater conſenſu Adriani I. Papæ, cujus Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ præſederunt, & nominantur, & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teſte Binnio.

Octavum eſt Conſtantinopolitanum quartum, in cauſa Photii per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarii ſequentis. Convocatum eſt mandante Adriano Papa induſtria Baſilii Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec ullius Laici Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, Sed Synodum ſuſcipiens, proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere: primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolæ ad Adrianum quæ extſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod jam ante à Ni-

colao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem eſſe teſtatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in ſuis notis fuſiùs oſtendit.

Prædicta Concilia in Oriente, ſequentia in Occidente celebrata fuere.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranenſe, 300 & amplius Epiſcoporum, convocante, præſidente, & confirmante Calliſto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Eccleſiam & Imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranenſe ſecundum, Epiſcoporum ferè mille convocante, præſidente, confirmante Innocentio II. Papa, anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem Antipapas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis acta intercidiſſe dicuntur.

Vndecimum, Lateranenſe tertium, Epiſcoporum amplius 300 convocante, præſidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos VValdenſes & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab Antipapis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, ubi additur appendix Actorum per partes 50 in alia capita diſtributa.

Duodecimum Latheranenſe quartum, Epiſcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum conventualium 800. Convocante, preſidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreſes Albigenſium, ac errores Abbatis Ioachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ, &c. Acta extant apud Binnium in capita 70. diſtincta.

Decimum tertium, Lugdunenſe primum, Epiſcoporum 140. convocante, præſidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. cauſa Friderici Imperatoris deponendi, expeditioneſque in terram Sanctam ſuſcipiendæ. Tertia ſeſſione depoſitus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimumquartum, Lugdunenſe ſecundum Patrum, ut ait Bellarminus, ferè mille, convocante, præſidente, confirmante Gregorio X. præſente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274 contra errores Græcorum, & pro recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta eſt unio cum Græcis maximè opera S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennenſe in Gallia, Epiſcoporum 300. & amplius; convocante, præſidente, confirmante Clemente V. anno 1311 contra Fraticellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreſes, extinctus in eo eſt Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum conſtitutiones extant in jure Canonico.

Secutum eſt anno 1414. Concil. Conſtantienſe, & Baſileenſe, de quibus infra inter illegitima.

Decimum ſextum, Florentinum anno 1438. rogatu Ioannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præſedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis ſeſſionis 16. propter peſtem translatum Florentiam, ſed non finitum ibi anno 1439. ut plures putarunt, ſed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ ſunt plus quam octo ſeſſiones illæ, quæ præter relatas 16. reperiuntur ſolùm apud Binnium; tum verò translatum Romam ubi duravit ſaltem uſque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Iuſtinianum Oratoriſtam, poſtea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap 11. De numero Patrum qui interfuerint non ſatis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum ſeptimum, Latheranenſe V. anno 1512 inchoatum ſub Iulio I. qui quinque primis ſeſſionibus partim per ſe, partim per ſuum Legatum præſedit. Seſſio autem 6. habita præſide Leone X. ſucceſſore Iulii anno 1513. ſub quo poſt habitas alias ſex ſeſſiones finitum etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum ſchiſma propagatum per Conciliabulum Piſanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. ſub Paulo III. ſub quo octava ſeſſio habita eſt Tridenti 11. Martii ann. 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem anno ſeſſio 9. 10. Tum verò ſub Iulio III. anno 1551. habita item Tridenti ſeſſio 11 12. 13. 14. & anno 1552. habita ſeſſio 15. & 16. Tum verò ſub Pio IV. anno 1562. ibidem ſeſſio 17. 18 19. 20 21. 22. anno 1563. ſeſſ. 23. 24. & 25. ultima. Non ſemper iidem præſedere Legati Pontificii tot annorum ſpatio. Non ſemper iidem, aut æque multi interfuere Patres. In fine Concilio ſubſcripſere Patres 255. Deniq; à Pio IV. anno 1563. 7. Kal. Februarii confirmatum eſt hoc Concilium, quod eſt poſtremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreſes, & pro morum reformatione, ſummo Eccleſiæ bono celebratum.

Con-

Concilia ſeptem generalia dicta, ſed illegitima.

CONſtantius Imperator Orientis ann. 341. Antiochiam convocavit 90. vel amplius Epiſcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, ſed Atium, ut ſimulabant, abjurantes: ſinitaq; dedicatione ab illis celebratum Concilium illud quod dicitur Antiochenum, præſente Conſtantio, in quo ab Arianis damnatus eſt Athanaſius, ſucceſſorq; ei ſtatutus, & via patefacta ad everſionem Concilii Nicæni primi per 4. ſubdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Concilium debet dici generale.

Secundum, Mediolanenſe pluſquam 300. Epiſcoporum ſere Occidentalium, plerisque Orientalium impeditis. Anno ſcilicet 355. permiſſu Conſtantii Imperatoris generalem Synodum Mediolanum convocarat Liberius Papa, eoque miſerat Luciferum Epiſcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo abſente Imperatore, ſed Valens & Vrſatius Ariani recuſantes fidei Nicænæ ſubſcribere, populumque veriti, ſimul cum aliis Arianis, imò & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatium Imperatori, qui omnes Epiſcopos per vim coegit ſubſcribere damnationi Athanaſii, cujus cauſa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recuſantes Legatos, & virgis prius cæſum Hilarium aliosque in exilium relegavit. Vnde etſi Concilium hoc legitimè fuerit inchoatum, in progreſſu tamen & exitu omninò illegitimum fuit.

Tertium, Ariminenſe, Epiſcoporum 600. ſub Conſtantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, aliique diſtinguunt duo Concilia Ariminenſia, unum generale legitimum plus quàm 400. Epiſcoporum, qui omnes ferè Catholici & Occidentales anno 359 ſub Liberio Papa, qui per Legatum ſuum Vincentium Epiſcopum Capuanum aliosque præſedit. Comprobatum in illo eſt communi Patrum decreto Nicæna fides, damnatiq; præſentes Vrſatius, Valens, aliique Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore miſſionem petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum poſt aliquot menſes a diſſolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præſertim Vrſatii & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes ferè Epiſcopi Catholici, ſed diutiſſimè reſiſtente Servatio, ſubſcripſere formulæ fidei, in qua nomen homouſios omiſſum eſt, quamque Arianam eſſe deinde jactarunt Ariani. Vnde illud Hieronymi, Ingemuit orbis terrarum, & ſe Arianum eſſe miratus eſt.

Quartum, Epheſinum ſecundum anno 449. Epiſcoporum 128. convocatum inſcio Pont. Leone ab Imperatore Theodoſio, qui Præſidem Concilii conſtituit Dioſcorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi quos vellet Epiſcopos. Convocavit verò, qui Eutychetis ſententiæ faverent, omiſſis qui maximè reſiſterent. Citatus Papa non comparuit, ſed Legatos miſit Iulianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non ſunt permiſſi præſidere. Omnia vi & minis ibi acta, Eutyches abſolutus, ejuſq; hæreſis confirmata; occiſus Flavianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus; fugati Legati Pontificii. Vnde prædatoria Synodus, & latrocinium meritò vocatum fuit, & à Chalcedonenſi Concilio, cui illius acta inſerta ſunt, prorſus reprobatum.

Quintum, Conſtantinopolitanum, fuit tempore Gregorii II. & Leonis Iſaurici Iconomachi anno 730. contra ſacras Imagines; ita Bellarminus: hujus tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur eſſe œcumenicum.

Sextum, Conſtantinopolitanum pſeudoſeptimum dictum, ſub Conſtant. Copronimo tempore Stephani II. anno 754. Fuit 338. Epiſcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum ſacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde Synodus Oecumenica Nicæna 2 quæ fuit omninò legitima.

Septimum, Piſanum contra Iulium II. anno 1510. aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schiſmaticis, & paulò poſt in Lateranenſi V Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata ſeptem enumerantur.

PRimum Sardicenſe Epiſcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. aliique, duo fuiſſe Sardicenſia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum, qui Concilium quod Philippopolim dilapſi ibidem celebrarunt, Sardicenſe vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde rejectum, & nunquam pro legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmienſe anno 356 vel ut Baronius 357. addens potius fuiſſe conventiculū ſatanæ convocatum à Conſtantio Imperatore, damnatus quidem in ea fuit Photius, & edita

prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit, cui tandem nimis cedens ſubſcripſit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini ſextum Conſtantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Vnde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit inſcio Roman. Pontifice Sergio, qui ideo ei ne quidem per Legatos præſedit, ſed illud ſtatim reprobavit, teſte Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus ex illa auctoritatem habent, admiſſis tamen à Catholicis aliquibus, quia per ſe ſanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordienſe 300. circiter Epiſcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præſentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiſerat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non eſt, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale eſſe voluerit Pontifex, ſed provinciale vel nationale fuiſſe dicunt Binnius, aliique. Ea quæ de filiatione Chriſti naturali in eo definita reperiuntur, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliiſque, per Eccleſiam reprobata eſſe damnatio Synodi Nicænæ ſecundæ quam feciſſe fertur hoc Concilium, ſed putat Binnius Concilium hoc nil ſtatuiſſe contra Nicænam, eo quod alia pars decretorum illius, utpotè particularis Concilii, approbata non fuiſſet.

Quintum, Piſanum Anno 1409. ad tollendum ſchiſma, Gregorio XII & Benedicto XIII. ſe pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriuſque Obedientiæ præſentibus Epiſcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omnibus ſeſſione 15 depoſitus eſt uterque Antipapa. Seſſ. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui poſt ſeſſionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo ſucceſſit deinde Ioannes XXIII. Concilium hoc fuiſſe illegitimum volunt aliqui, legitimum putat cum aliis Spondanus, ſanè inter Pontifices vero computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Conſtantienſe Anno 1414. ratione ejuſdem ſchiſmatis, & contra Hus & Vviclef, convocatum eſt rogatu Sigiſmundi Imperat. à Ioanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. ſeſſioni interfuit una cum Imperatore, & ſeſſione 2. habita 2. Martii 1415. promiſit, vovit, juravit ſe ceſſurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorio XII. dictus ſimpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii præcedente prædictus Ioannes clam aufugit, quare ſeſſio 3. habita eſt 26. Martii abſente Ioanne, fugam ſuam per litteras excuſante. Quarta ſeſſione declaravit Synodus quod ipſa poteſtatem à Chriſto habeat immediatè, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ Eccleſiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam intelligi videtur.

Nota primo, ex Eugenio IV. in conſtitutione, *Moyſes &c.* illam non eſſe accipiendam in ſenſum generalem, ita ut Concilium quandoque ſit ſupra quemcumque Pontificem, ſed ita ut illud Concilium eſset ſupra Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota ſecundò Concilium illud ſeſſ. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuiſse Concilium generale, cum tantum intereſset obedientia Ioannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus conſenſit Pontifex.

Seſſione 8. ab jiſdem damnatus Vviclef. Seſſione 12. tandem Patrum ſententia Pontificatu depoſitus Ioannes XXIII qui ſententiam auditam approbavit, & reipſa ceſſit Pontificatu, qua facta ceſſione Pontificatu omninò excidit.

Seſſione 14. poſtquam ſponte Papatu ceſſiſſet Gregorius XII. abſens, Cardinales ipſius obedientiæ in Concilium admiſſi cum reliquis. Seſs. 15. damnatus præſens Ioannes Hus, vivuſque combuſtus.

Seſſione 37. tandem definitiva ſententia Pontificem depoſitus Benedictus XIII. cedere nolens: & ſeſs. 41. anno 1417. electus in Pôtificem Martinus V. qui ſeſs. 45. Concilium dimiſit. Edita autem conſtitutione quæ incipit. *Inter cunctas*, ſacro approbante Concilio, ſolum approbavit quod geſtum erat contra errores Vvicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ ſeſs. 4. & 5. declarata retuli, imò in eadem conſtitutione ſtatuit, inter alia interrogatoria de hæreſi ſuſpectis proponenda, etiam hoc, utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, ſit ſucceſſor B. Petri, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Certum autem eam non habere ſi non ſit major Concilio. Quod ergo ſeſs. 4. ſtatutum erat de Concili o ſupra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Se-

Septimum, Baſileenſe à Martino V. indictum, & ſub Eugenio IV. legitimè inchoatum anno 1431. ſed in progreſſu variæ inciderunt controverſiæ de auctoritate Papæ, &c.

Prima ſeſſio habita eſt 14. Decembr. præſidente Iuliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium ſi quod Baſileæ congregatum videretur diſſolvit. Patres autem Baſileæ congregati de hoc Eugenii decreto publicas ad univerſos fideles litteras dedere, quibus declarant decreviſſe ſe Concilium Baſileæ continuare, quod & fecerunt.

Seſſione itaque ſecunda, quam celebrarunt 15. Kalend. Martii anni ſequentis, præſidente etiam Iuliano, confirmarunt in primis decreta ſeſſ. 4. Conſtantienſis, ſtatueruntq; Concilium eſſe ſupra Pontificem. Aliis deinde ſeſſionibus Eugenium IV. citarunt, accuſarunt, contumacem declararunt Seſs 16. litteræ Eugenii recitantur, in quibus pacis ſtudio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuiſſe, & irritas juſſit eſſe priores litteras Concilii diſſolutivas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quæ uſque ad hanc ſeſſionem à Concilio geſta ſunt legitima eſſe, imo poſitivè reprobat ea omnia quæ contra ipſos Cardinales &c. decreta erant, ipſum Concilium tantum approbavit, juſſitque legitimum eſſe.

Seſſione autem 18. nullo Præſidente Pōtificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Conſtantienſe. Non conſtat quibus deinde ſeſſionibus legati præſederint, cōſtat ipſos decretis Concili ſe opponentes non fuiſſe auditos ſeſſ. 21. & 24. imò opus deinde fuiſſe Tarentino armis ſe tutari. Deinde à ſeſſionis 31. tempore, id eſt anno 1438. Kalendas Febr. dilapſus Baſilea Iulianus, qui olim Concilio faverat, aliique omnes Cardinales, uno excepto Arelatenſi, quem deinde Præſidem Concilii crearunt. Hoc itaque Preſide Concilium ita ſegregatum à Romano Pontifice, ut neque ſpeciem Pontificiæ auctoritatis præ ſe ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Epiſcoporum, pauciſſimi enim aderant, ſuffragii jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquiæ Seſſ. 33.

Seſſione 34. Eugenium Pontificatu deponunt Seſſ. 39. in Anti-Papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudiæ, qui dictus fuit Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. ſucceſſor dedit hoc novæ concordiæ, ut confirmaret acta quædam Baſileenſe ad beneficia Eccleſiaſtica, & cenſuras pertinentia. Præter hæc nihil omninò approbavit, ut ex eius Bulla ſatis apparet. Cæterum non tantum Eugenius, ſed & deinde Leo X. in Conſilio Lateranēnſi ſeſſ. 11. decreta Baſileenſia damnarunt, ac proinde nullum poſſunt ab auctoritate huius Concilii robur habere.

CONTROVERSIAE

GALLICANÆ RECENTIORES

De Pontificis Poteſtate.

Harum Controverſiarum Propoſitiones ſingulas, progreſſum, ac fundamenta avido Lectori breviter exponemus, ne in materia tanti momenti hoc loco ea noticia deſtituatur: illas fideliter ex ipſis Actis, cum aliis eodem pertinentibus exhibemus.

Cleri Gallicani Declaratio.

Eccleſiæ Gallicanæ decreta & libertates à majoribus tanto ſtudio propugnatas, earumque fundamenta ſacris Canonibus & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur, nec deſunt qui earum obtentu privatum beati Petri eiuſque ſucceſſorum Romanorum Pontificum, à Chriſto inſtitutum, iiſque debitam ab omnibus Chriſtianis obedientiam, Sediſque Apoſtolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ, reverendam omnibus gentibus Majeſtatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt quo eam poteſtatem qua pax Eccleſiæ continetur, invidioſam & gravem Regibus, & populis oſtentent, iiſque fraudibus ſimplicis animas ab Eccleſiæ matris, Chriſtique adeò communione diſſocient. Quæ ut incommoda propulſemus: Nos Archiepiſcopi & Epiſcopi Pariſiis mandato regio congregati, Eccleſiam Gallicanam repræſentantes, una cum cæteris Eccleſiaſticis viris nobiſcum deputatis, diligenti tractatu habito hæc facienda & declaranda eſſe duximus.

I.

Primum beato Petro eiuſq; ſucceſſoribus Chriſti Vicariis, ipſiq; Eccleſiæ rerum ſpiritualium & ad æternā ſalutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à Deo traditam poteſtatem, dicente Domino: *Regnum*

gnum meum non eſt de hoc mundo: & iterum: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Ac proinde ſtare Apoſtolicum illud; *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt: itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Eccleſiaſticæ poteſtati Dei ordinatione ſubjici, neque auctoritate clavium Eccleſiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum ſubditos eximi à fide atque obedientia, ac præſtito fidelitatis ſacramento ſolvi poſſe, eamque ſententiam publicæ tranquillitati neceſſariam, nec minus Eccleſiæ quam Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis conſonam omninò retinendam.

II.

Sic autem ineſſe Apoſtolicæ Sedi ac Petri ſucceſſoribus Chriſti vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant atque immota conſiſtant ſanctæ œcumenicæ Synodi Conſtantienſis, à Sede Apoſtolica comprobata, ipſoque Romanorum Pontificum ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atq; ab Eccleſia Gallicana perpetua Religione cuſtodita Decreta de Authoritate Conciliorum generalium, quæ Seſſione quarta & quinta continentur; nec probari à Gallicana Eccleſia qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint authoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant.

III.

Hinc Apoſtolicæ Poteſtatis uſum moderandum per Canones ſpiritus Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos: valere etiam regulas, mores, & inſtituta à Regno & Eccleſia Gallicana recepta; Patrumque terminos manere inconcuſſos; atque id pertinere ad amplitudinem Apoſtolicæ ſedis, ut ſtatuta & conſuetudines tantæ ſedis, & Eccleſiarum conſenſione firmatæ propriam ſtabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæſtionibus præcipuas ſummi Pontificis eſſe partes, eius decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, nec tamen irreformabile eſſe judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Eccleſias Gallicanas atque Epiſcopos Spiritu Sancto authore præſidentes mittenda decrevimus; ut id ipſum dicamus omnes, ſimulque in eodem ſenſu & in eadem ſententia.

Sequitur edictum Regium, quo prohibetur primò, cunctis ſubditis & externis qui ſunt intra Regnum, Sæcularibus ac Regularibus cuiuſcumque Ordinis Congregationis & Societatis, docere in ſuis Domibus, Collegiis, & Seminariis, aut ſcribere aliquid contrarium doctrinæ contentæ in declaratione præcedenti.

II.

Ordinatur ut qui deinceps erunt electi ad docendam Theologiam in quovis Collegio ſingularum Vniverſitatum ſive ſæculares illi fuerint, ſive regulares, dictæ declarationi ſubſcribant Greffariis facultatum Theologiæ, antequam munus hoc in Collegiis, aut domibus Regularium & Sæcularium obire poſſint: Præterea ut ſubmittant ſe ad eam profitendam doctrinam quæ expoſita ibidem eſt, utque Theologiæ facultatum Syndici, ordinariis locorum, & noſtris Procuratoribus Generalibus dictarum ſubmiſſionum exemplaria per Greffarios earundem facultatum ſignata nominibus tradant.

III.

Vt in collegiis omnibus ac domibus dictarum Vniverſitatum, in quibus Profeſſores plures fuerint, ſive ſæculares ii ſint ſive Regulares, uni eorum annis ſingulis incumbat, doctrinam dicta declaratione contentam tradere, in Collegiis autem in quibus unus tantum Profeſſor fuerit teneatur is, uno eam ex tribus conſequentibus annis profiteri.

IV.

Syndicis Theologiæ facultatum injungimus, ut annis ſingulis ante lectionum initium, Vrbium in quibus eæ præleguntur, Archiepiſcopis aut Epiſcopis, uti & Procuratoribus noſtris Generalibus, eorum Profeſſorum tradant nomina, quibus doctrinæ illius tradendæ cura fuerit demandata; Profeſſoribus vero ipſis ut iidem Prælatis, dictiſque Procuratoribus Generalibus oſtendant ſcri-

pta

pta ſua (cum ſcilicet petitum hoc fuerit) quæ ſcholaſticis ſuis ſunt tradituri.

V.

Nolumus ut quis deinceps Bachalaureus ſive Sæcularis, ſive Regularis, tam Theologiæ quam Iuris Canonici creetur Licentiatus, aut in Doctorem admittatur, niſi ante in una ſuarum Theſium, quam iis quibus in Vniverſitatibus gradus illos conferendi jus eſt oſtendet, dictam doctrinam propugnarit.

Circa illas controverſias quæ concernunt Pontificis authoritatem ſupra Concilium generale, infallibilitatem definiendi, & declarandi in quæſtionibus juris & facti &c. Videri poterunt quæ pridem, ante iſtam declarationem editam, deduximus ſupra de authoritate Pontificis & Conciliorũ quæſt. 1. 2. 3. &c. Recentius verò circa ipſam declarationem, inter alios D. Nicolaus du Bois in Academ. Lovan. Sacr. Litter. Profeſſor primarius, edidit Conſultationes Theologico Iuridicas, in quibus ex Canon. & Hiſt. Eccleſiaſtica fuſius deducit. 1. Ab ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ illam fuiſſe amplitudinem ſanctæ Sedis, Gallicarum Eccleſiarum perpetua conſuetudine & conſenſione firmatam, ut in materiis fidei & morum ad ſalutem neceſſariorum Prælati conſulerent ſanctam Sedem, & illius judicium expectarent. Quod demonſtrare pergit per ſingula ſæcula progrediendo.

Et ſæculo quidem ſecundo Eleutherius Pontifex in Epiſtola ad Galliæ provincias, de ſua etiam primi ſæculi teſtimonium ferens, ita ſcribit: ' De accuſationibus Clericorum, , ſuper quibus conſulti ſumus, quia omnes, , eorum accuſationes difficilè eſt ad Sedem , Apoſtolicam deferre, finitiva tantum Epiſ, coporum judicia huc deferantur, ut huius , Sanctæ Sedis authoritate finiantur, ſicut ab , Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus multo, rum conſenſu Epiſcoporum jam definitum , eſt. De hac Epiſtola agit Baronius ad an, num Chriſti 181.

Sæculo *Tertio* Felicem Pontificem conſuluit Benignus Epiſcopus: & extat reſponſum quod incipit *Suſcipientes, &c.*

Sæculi *Quarti* initio Quæſtiones motas ad Euſebium Pontificem Galliæ Epiſcopi retulerunt.

Sæculo *Quinto* Exuperius Epiſcopus Toloſanus de ſeptem diverſis articulis conſuluit Innocentium primum, cuius & extat reſponſum *Dilectio tua, &c.*

Sæculi *Sexti* initio Symmachus Pont. Cæſareo Epiſcopo Arelatenſi reſpondit, *Qui veneranda, &c.* Sicut & Anitus Epiſcopus Viennenſis de rebus fidem concernentibus conſuluit Hormiſdam Pontif. cui reſpondet in Epiſtol. 10. *Quid de his.*

Circa ſæculi *Septimi* initium vixit Gregorius, primus qui uti ab aliis per orbem, ita à Gallis conſultus fuit, cuius reſponſales Epiſtolæ in libris 12. extant plurimæ.

Sæculo *Octavo*, S. Bonifacius, qui Galliæ partes varias illuſtravit, Decreta ſua retulit ad Zachariam Pontif. & ſi illi juſta viderentur confirmari poſtulavit. Habetur hoc in Codice Canonum B. Iſaac Lingonenſis Epiſcopi, *Ego Iſaac, &c.*

Sæculo *Nono*, in Concilio Aquiſgranenſi, cui plurimi intereant Galliæ Prælati, mota eſt quæſtio, de proceſſione Spiritus Sancti, & aliis gravibus cauſis. Iudicavit Conciliũ quæſtiones illas eſſe remittendas ad Leonem III. tunc Pontificem. Vti habet Ado Viennenſis in Chronico, *Synodus magna, &c.* Reperiuntur etiam hoc ſæculo plurimæ Epiſcoporum, etiam Galliæ, relationes ad Benedictum III. Nicolaum I. Adrianum II quæ in Conciliorum tomis exprimuntur.

Sed prætereire non oportet, quo pacto eodem ſæculo ſe geſſerint Britanniæ Epiſcopi dum de materia ſimoniæ ab iis relatum eſſet ad Leonem IV. uti patet ex ipſius Epiſtola in qua ſic pergit: ' Legationem denique com, munem omnium Epiſcoporum Reverendiſ, ſimorum nobis propoſitam delinquẽtes requiritis de his qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua acta improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt, utrum poſſint in ordine pœnitentium agere, aut tantummodò extra Ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum.

Sæculo *decimo*, Heriveus Rhemenſis Archiepiſcopus Ioannem IX. conſuluit qualiter agendum eſſet cum Northmannis recenter ad fidem converſis, quorum alii baptizati fuerant & rebaptizati, poſt baptiſmum gentiliter vixerunt. Ad quem extat Pontificis reſponſum, *Quod de his, &c.*

Sæculo *Vndecimo*, in Gallia, & Hiſpania exortæ fuerunt Quæſtiones in materia ſimoniæ, aliæque; De his Victorem II Pontif. ad rem determinandam conſuluerunt varii Epiſcopi, cuius reſolutio conſtat ex Concilio Toletano in præfatione, *Anno Incarnationis, &c.*

Sæculo *Duodecimo*, Pontifices erant Alexãder III. Vrbanus III. &c. Nec omiſerunt illius temporis Epiſcopi in cauſis gravioribus ſanctæ Sedis judicium requirere & expectare. Vti fecit

fecit Cænomanenſis, cui Alexander III. in cap.1.de Clericis peregrinis, *Tua nos duxit &c.*

Sæculo decimo tertio, inter alios Pontifex erat Innocentius III. & Honorius III ad quos etiam recurſum habuerunt Galliæ Epiſcopi in cauſis gravioribus, uti docent juris Canones varii ex cap.11. *de ætate, & qualitate, c.13. de foro compet. &c.*

Sæculo decimo quarto, Prælati, & Rectores Eccleſiarum etiam Galliæ recurrerunt ad Ioannem XXII. pro obtinenda interpretatióne conſtitutionum Bonifacii VIII. & Clementis V. quas dicebant à Religioſis mendicantibus infringi, qui id negabant. Vnde emanavit ejuſdem conſtitutio, quę incipit *Frequenter, &c.*

In hujus ſæculi decurſu exortum eſt ſchiſma illud graviſſimum, pluribus de Pontificatu diuturno tempore contendentibus, quod demum ſæculo decimo quinto in Conſtantienſi Concilio finem habuit, Martino V. tunc in Pontificem electo. Quomodo autem ſæculo decimo ſexto errores Lutheri, & Calvini ad Leonem X. ut deciderentur undique delati fuerint, omnibus eruditis notum eſt, & patet ex ejus Bulla de his edita quam adducimus ſupra Tract.3 Art.5.

Hoc autem ſæculo decimo ſeptimo in quo verſamur, patet in hoc puncto, uti ceterorum, ita vel maximè Prælatorum Galliæ ſenſus circa propoſitiones Ianſenii quas communi conſenſu tam ad Innocentium X. quàm ad Alexandrum VII irrefragabili authoritate definiendas retulerunt.

Horum 85. Prælatorum Litteras in ea cauſa ad Pontificem juvat hic ſubjicere ad perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ, ſuorumque Prælatorum gloriam, adjuncto etiam, ordine alphabetico, ſingulorum nomine, dignitate, & diœceſi, unde & Lector illius Eccleſiæ ac regni multiplicem in particulari notitiam brevi compendio haurire poterit.

LITERÆ
GALLICANORVM EPISCOPORVM.
Ad Pontificem Maximum
INNOCENTIUM X.

BEATISSIME PATER

Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure ſuo poſtulat. Aequiſſimè huic legi obſequentes, de graviſſimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt ex quo vehementiſſimis turbis Gallia magno noſtro mærore commovetur ad librum poſthumum & doctrinam Reverendi Cornelii Ianſenii Iprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat cum Concilii Tridentini Authoritate, tum Bullæ illius, qua Vrbanus VIII. Felicis memoriæ adverſus Ianſenii dogmata pronuntiavit, & decreta Pii V ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullę veritatem ac robur novo quidem diplomate vindicaſti. Sed quia nulli ſigillatim propoſitioni certa cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquid quorundam cavillis & effugio relictus eſt. Intercludendum autē penitus ſperamus ſi, ut precamur, Sanctitas tua quid hac in re ſentiendum ſit clarè diſtinctèque definiat. Obteſtamur ergo ut has præſertim propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior ac contentio ardentior eſt Sanctitas tua expendat ac perſpicuam & certam de unaquaque ſententiam ferat. *Tum ſubjungunt illas quinque propoſitiones tum maximè controverſas, & poſtmodum ab Innocentio X. damnatas, quas cum ſuis cenſuris hic ſupra relatas reperies. Quibus ſubjiciunt ſequentia.*

Experta eſt nuper Beatitudo tua quantum Apoſtolicæ Sedis in gemini Eccleſiæ capitis errore profligando valuerit authoritas: continuò ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem & imperium venti & mare obedierunt: Quamobrem flagitamus, Beatiſſime Pater, ut clara, firmaque de propoſitionum iſtarum ſenſu prolata ſententia, cui Reverend. ipſe Ianſenius morti proximus opus ſuum ſubjecit, caliginem omnem diſcutias; animos fluctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem ſplendoremque reſtituas. Dum hæc ſpes mentibus noſtris affulget, Sanctitati tuæ multos & proſperos annos, ſæculoque beatiſſimam æternitatem Rex ſæculorum immortalis adjiciat, optamus ac vovemus. *Subſcripſerunt, ut ſupra annotavi octoginta quinque Epiſcopi, quorum nomina & munia Alphabeti tantùm ordine hic recenſentur.*

Ademarus de Montheil de Grignan, *Archiepiſcopus Arelatenſis.* Alanus de Solniac, *Epiſcopus Cadurcenſis.* Annas de Levi de Ventadour, *Archiepiſcopus Bituricēſis.* Anthinius Dionyſius Cobon, *Epiſcopus Dolenſis.* Benedictus Theophilus *Archiepiſcopus Tarentaſienſis.* Claudius d'Anghires *Epiſcopus Adurenſis.* Carolus Auguſtus

ſtus *Epiſcopus Genevenſis*. Claudius de Rebe *Archiepiſcopus Narbonenſis*. Carolus de Roſmadec. *Epiſcopus Venetenſis*. Claudius Aubri *Epiſcopus Conſtantienſis*. Claudius de la Magdelene de Ragnii. *Epiſcopus Eduenſis*. Claudius Mallier *Epiſcopus Tarbienſis*. Clemens Bonſius *Epiſcopus Bitterenſis*. Dionyſius Sanguin. *Epiſcopus Silvanectenſis*. Dominicus Segnies *Epiſcopus Meldenſis*. Eduardus Melè *Epiſcopus Baiocenſis*. Euſtachius de Cherii *Epiſcopus Nivernenſis*. Ferdinandus Neufville Villeroy *Epiſcopus Maclovienſis*. Franciſcus à Lotharingio *Epiſcopus Verdunenſis*. F. Franciſcus Frauce *Epiſcopus Glandatenſis & nominatus Ambianenſis*. Franciſcus de la Fayetre *Epiſcopus Lemovicenſis*. Franciſcus Fonquet *Epiſcopus & Comes Agathenſis*. Franciſcus de Harlay, *Epiſcopus Rotomagenſis*. Franciſcus de Harlay *nunc poſt mortem Patrui, Archiepiſcopi Rotomagenſis*. Franciſcus Pericad *Epiſcopus Eugoliſmenſis*. Franciſcus de Perrochel, *Epiſcopus Bolonienſis*. Fr. Franciſcus Suarez *Epiſcoqus Memphiticus*. Frãciſcus de Viſdeloup, *Epiſcopus Madaurenſis. Coadiutor Cornubienſis*. Gaſpardus Daillô *Epiſcopus Albrenſis*. Harduinus de Beaumont *Epiſcopus Rutbenenſis*. Henricus Barbanius *Epiſcopus Metenſis*. Henricus de Barradat *Epiſcopus & Comes Neviomenſis*. Henricus de Bethune *Archiepiſcopus Burdegalenſis*. Henricus de Laval *nominatus Epiſcopus Leonenſis*. Henricus de Maupas *Epiſcopus & Comes Anicienſis*. Henricus à Sabaudia *nominatus Archiepiſcop. & Dux Romenſis*. Iacobus *Epiſcopus Aquenſis*. Iacobus *Epiſcop. Sancti Flori*. I V De Tulles *Epiſcopus Vaurenſis*. Iacobus de Grignau *Epiſcopus Tricaſtinenſis*. Iacobus Leſcot *Epiſcopus Carnotenſis*. Iacobus de Marlii *Epiſcopus Tolonenſis*. Iacobus de Neuſchezes. *Epiſcopus Cabillonenſis*. Ioannes Antonius Delingendes *nunc Epiſcopus Matiſconenſis*. Fr Ioannes *Epiſcopus Aulenenſis ſuffraganeus Claromotenſis*. Ioannes de Gordon de Genoillac de Vaillac *Epiſcopus Tutellenſis*. I.I. De Flerres *Epiſcopus Sancti Pontii*. Ioannes De l'Eſtrade *Epiſcopus Condomenſis*. Ioannes de Paſſelaigue *Epiſcopus Bellicenſis*. Ioannes de Plantavit de la Pause *Antiquus Epiſcopus Londovenſis*. Iſaacius Habert *Epiſcopus & Comes Vabrenſis*. Leonorius d'Eſtampes de Valeneay *Archiepiſcopus, & Dux Rhemenſis*. Leonoſius de Marignon *Epiſcopus Lenovienſis*. Ludovicus Diner *Epiſcopus Matiſconenſis*. Ludovicus d'Eſtain *Epiſcopus Claramontanus*. Ludovicus Domus d'Attichy *Epiſcopus Reienſis, nunc Eduenſis*. Ludovicus de Suze *Epiſcopus Vivarienſis*. Ludovicus *Epiſcopus Mirapicenſis*. N. Le Clerc. *Epiſcopus Glandavenſis*. Nicolaus Boyleve *Epiſcopus Abrincenſis*. Nicolaus Grillet *Epiſcopus & Comes Vſeticenſis*. Nicolaus de Sanguin. *Epiſcopus Silvanectenſis*. Nicolaus Levin, *Epiſcopus Sarlatenſis*. Paulus *Epiſcopus Maurianenſis*. Petrus de Broc *Epiſcopus Antiſiodorenſis*. Petrus Fenoillet *Epiſcopus Monſpelienſis*. Petrus Marca *Epiſcopus Conſerananorum*. Petrus Scarron *Epiſcopus & Princeps Gratianopolitanus*. Philibertus Brandon. *Epiſcopus Petrocorienſis*. Philibertus de Brichanteau de Nangis *Epiſcopus, & Dux Laudunenſis*. Renatus de Lovet *Epiſcopus Canubienſis*. Robertus Cuppif *Epiſcopus Dolenſis*. Rogerius d'Aumont *Epiſcopus Abriucenſis*. Samuel Martineau *Epiſcopus Vaſatenſis*. Simon le Gras *Epiſcopus Sueſſionenſis*.

Præter hæc, quæ tantum ad Controverſiarum elucidationem aliunde adduximus, videri poſſunt plura in Conſultatione Theologico Iuridica D. Nicolai du Bois ſupra memorati, uti plurimis anteriorum temporum teſtimoniis & exemplis deducit jura competẽtia, & authoritatem Sedis Apoſtolicæ, tam in temporalibus, quam in Spiritualibus, ac plura alia ſtudioſo Lectori idonea, ſi de his controverſiis prolixiorem tractatum deſideret.

Ad notitiam in hoc genere magis generalem & maximè pro Heterodoxis inſtituendis, peculiari ſtudio adjicimus ſequentia.

PRÆROGATIVÆ SPECIALES

PONTIFICI ROMANO

A Sanctis Patribus, ac Conciliis omni ævo attributæ, & hic in ordinem Alphabeticum redactæ.

PRimus & ſanè ſingularis huius Annotationis uſus eſt, per illam demonſtrare omnis ævi, in toto mundo, conſenſum communem pro authoritate perpetua Pontificis Romani in ſingulis ſuis Titulis ac Prærogativis, & conſequenter infallibilem veritatem Eccleſiæ huic Capiti annexæ. Atque eadem opera penitus convellere infames Titulos, hic in fine memorandos, quibus moderni Sectarii Pontificis Romani, & Eccleſiæ illi ſubiectæ Authoritatem apud ignarũ populum opprimere nituntur: in quo & ſeipſos ſegregare à vera Eccleſia, & illius Capite toti mũdo ſemper agnito, hinc manifeſtè convincuntur.

Secundus uſus eſt, in his, & aliis dogmatibus à Pontifice Romano definitis ipſos Catholicos conſtabilire, ſi qui fortè in iſtis minus eſſent roborati.

Tertius eſt, in Quæſtionibus particularibus huc ſpectantibus, in promptu habere facilem recurſum ad ipſos Patres, & Concilia in particulari, quæ in hoc diſtincto ordine commodiſſimè reperiuntur.

A.

Pontifex Romanus *Abraham Patriarchatu, Aaron Dignitate*. S.Bernardinus lib.2.de conſider.cap.8.

Abel primatu. Idem ibid.c.2

Antiſtes venerabilis Apoſtolicæ Sedis. S.Aug. Epiſt.157.

Antiſtes Pontificialiſſimus Apoſtolicæ ſummitatis. Sexta Synodus Actione 18.In proſphonetico ad Imperatorem.

Apex Pontificatus.Iuſtinianus Novella 131.

Apex divinus.Baſil.&Conc.Epheſ.Actio.11 Concilii Chalcedon.initio.

Apex ſublimiſſimus Apoſtolatus Lactantius Epiſt ad Nicol.1.Pont.

Apoſtolatus Principatus cuilibet Epiſcopatui præferendus S. Aug.lib.1. de Baptiſm. contra donat.cap.1.

Apoſtolicus univerſalis Eccleſiæ, & Epiſcopus omnium Eccleſiarum, Synod.Chalced.Actione 6.

Arbiter, Ligandorum Solvendorumque. S.Leo ſerm.2.de ſua aſſumpt.

B.

Baſis fidei. Chryſoſt.hom.2.in Pſal.50.

Baſis immobilis. Chryſoſt.hom. de Petro, & Elia.

C.

Cacumen ac vertex humani generis. Petri Damiani Opuſc.23.cap.1.

Caput, & Princeps omnium Patriarcharum. Concilium Nicænum cap.39.apud Piſanum lib 3.

Caput Sacerdotii omnium Chriſtianorum. Petrus Damiani. In Odilone

Caput Eccleſiæ adamantis naturam firmitate ſuperans.Chryſoſt.hom 55 in Matth.

Caput fidei. Sanctus Gregorius II. regiſtri Epiſto 2 42.

Cardo ſummus totius mundi. Petrus Damiani Opuſc 50. cap.1.

Claviger Cœli.Cyrillus Hieroſolym.Catech. 6.& 17. Anaſtaſius Biblioth.in præfatione ad vitam S Ioannis Eleemoſ.Nicolaus 1. ad conſulta Bulgar.cap.5.

Columen Eccleſiæ, fundamentum fidei. Chryſoſt.homil.3 in Acta Apoſt.

Columna incorrupta Eccleſiarum, fidei Baſis. Chryſoſt.hom.2.in Pſal.50.

Conſiliarius neceſſarium Chriſtianorum.Chryſoſt in encomio SS Petri, & Pauli.

Curator Vicarius Ovium Chriſti.S.Fulgentius ſerm.57.

Cuſtos vineæ à Salvatore ipſo deputatus.Conc. Chalced.in fine, & Actio.3.in relatione Synodica ad S.Leonem.

Cuſtos fidei.Petrus Chryſolog.ſer.107.Concil.Epheſ.tomo 2.cap.15.

D.

Diſcipulus crucis, & ſucceſſor piſcatoris. Sanctus Hyeron Ep.57.

Doctor ſupremus orbis terrarum. S. Damaſcenus in hiſtor. Barlaam cap.11. iuxta Græcum Codicem ab Hieronymo Donato exhibitum in Apologetico de Rom.Sedis principatu.

Dominus & Pater totius Eccleſiæ in terra peregrinantis. S Anſelmus lib.de incarnat.verbi cap.7.

Dominus Sanctus & Apoſtolici culminis; venerandus S. Romanæ, & Apoſtolicæ Sedis atque univerſalis Eccleſiæ Papa.S Athanaſius & Epiſcopi Ægypti ad Marcum Papam.

Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum 1 Canone 44.e verſis ex Arabico.

Dux diſcipulorum Chriſti. S Epiphanius hæreſi 51.

Dux univerſalis Eccleſiæ. Damaſcenus Orator.de transfiguratione.

E.

Epiſcopus orbis. Petrus Bleſenſis Epiſt. 145. S Bernard.Epiſt.239.

Epiſcopus Patriarcharum. Caſſiodorus Epiſtola 15.lib.9.

Epiſcopus univerſalis. In tribus epiſtolis quæ habentur in Concil. Chalcedon. Actio 3. S. Leo ſic denominatur.

Epiſcopus ſolus univerſalis omnium Eccleſiarum.Petrus Damiani Opuſc.23.cap.1.

F.

Faſtigium ſublime Sacerdotii. S.Cyprianus epiſt 52.

Firmamentum omnium. S.Auguſtin. ſer.16. de ſanctis.

Firmamentum à Deo fixum & immobile.Athanaſius & Epiſcopi Ægypti ad Felicem.

For-

Forma & fundamentum Eccleſiarum à quo omnes Eccleſias principium ſumpſiſſe nemo rectè credentium ignorat. Virgilius Papa epiſtola ad Eleuther.

Fundamentum æternum fidelium. Sanctus Chryſoſtomus hom. in 12. Apoſtolos.

Fundamentum Eccleſiæ. S Dioniſius ad Timoth. S. Clem. epiſt. 1. ad Iacob. S. Hilar. in Pſalm. 131.

Fundamentum ſupra quod ædificii Eccleſiaſtici altitudo conſurgit. S. Auguſtinus ſerm. 15. de ſanctis.

G. H.

Gubernator Throni Apoſtolici. Conc. Chalced. Actio 1.

Hæres Apoſtolorum. S. Bernardus de conſid. cap. 8.

Hæres Sancti Petri. Petrus Bleſenſis epiſtola 145. S. Leo ſerm. de anniverſ. ſuæ aſſumptionis.

Homo hominum præcipuus. Petr. Damiani Opuſc. 23. cap. 1.

I.

Ianitor cælorum. Petrus Chryſologus ſerm. 127. Vrbicus apud Sanctum Auguſtinum epiſtola 86.

Ianitor ovilis Chriſti. S. Ambroſius cum Synodo Mediolanenſi ad Syricum.

Interpres vocis B. Petri omnibus conſtitutus. Concilium Chalcedonenſe epiſtola ad Sanctum Leonem.

Iudex Cæli in terreno judicio. Sanctus Hilarius in Pſalm. 131.

Iudex omnes judicans, ipſe à nemine judicandus, Synodus Romana ſub Nicolao I. contra Photium colloq. 1.

L.

Lingua cælorum. Petrus Damiani ſer. 26.

Lumen ſupremum, & Princeps Sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. epiſt. 12. & 13. ad Paſchalem.

M.

Magiſter orbis terrarum. Chryſoſtomus hom. de Petro, & Elia.

Mater, & Caput omnium Eccleſiarum Romana. S. Athanaſius cum Concil. epiſtola ad Marcum Papam.

Mater & Magiſtra univerſorum Chriſti fidelium Romana Eccleſia. Concil. Lateranenſ. ſub Innocent. II. cap. 5.

Moderator, & Rex univerſæ Eccleſiæ. Damaſc. Orat. de transfig.

Murus inexpugnabilis contra hæreſes. Rupert. lib. 2. Offic. cap. 22.

O.

Origo Chriſtianæ religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis Apoſtolica Sedes. Epiſcopi German. ad Ioan. VIII.

Os Apoſtolorum, & Princeps, ac vertex cætus. Chryſoſtomus hom. 87. in Ioan.

P.

Papa Cathedræ Apoſtolicæ. Octav. Syn. Actio 10. cap. 11.

Papa univerſalis ter beatiſſimus. Tertia Synodus Actio 17.

Paſtor unus ovium, & Paſtorum omnium. S. Bern. 2. de conſider. cap. 8.

Pater Chriſtianæ plebis. Sanctus Auguſtinus epiſt. 162.

Pater orbis. Petrus Damian. Opuſc. 23. c. 1.

Patriarcha univerſalis. Conc. Calced. Actio 3. in acclamationibus ad S. Leonem.

Petra fidei. Damaſcen. in Hiſt. Barlaam.

Petrus poteſtate. S. Bernardus 2. de conſideratione cap. 8.

Petra Eccleſiarum. S. Aug. ſerm. 26. de ſanctis olim apud Ambroſ. ſerm. 47.

Petra à qua fons ſalutiferæ confeſſionis emergit. S. Maximus homilia 1. in Nativ. SS. Petri, & Pauli.

Pontifex Summus magnæ Sedis Apoſtolicæ. Synodus 2. Conſtantinopol. Actio 4.

Portus Fidei. Chryſoſt. ho de Petro, & Elia.

Portus tutiſſimus Catholicæ Communionis. S. Hieronymus epiſt. 16.

Præco ſupremus Eccleſiæ. Cyrill. Hieroſol. Catech. 11.

Præfectus toti orbi terrarum, claviger cælorum, cujus arbitrio & poteſtati cuncta Deus permiſit. Chryſoſt. hom. de S Ignatio.

Præſides Eccleſiæ totius orbis terrarum. S Auguſt. lib. 1. contra Iulian. cap. 2.

Præſes Eccleſiæ divina Providentia præordinatus. Damaſcenus orat. de transfigur.

Præſul Apoſtolicus in ſummitatis arce conſtitutus, cui Deus omnium Eccleſiarum curam habere præcepit. S Athanaſius cum collegis epiſtola ad Felicem Papam

Primas omnium Epiſcoporum. S. Leo ſerm. 2. de ſua aſſumpt.

Pri-

Primas Diœceſeos. Concilium Chalced.9.

Primas omnium, & Præfectus orbis. Theophilactus in cap.22. Lucæ.

Princeps communis Chriſtianorum omnium. Michael Paleologus Imperator Græcorum ad Gregorium X.

R. S.

Radix, & matrix Catholicæ Eccleſiæ. S. Cyprianus epiſt 45.

Rector omnium Gentium. Concil. I. Nicænum can.44.

Rex Regum & unicus Chriſtianorum Princeps. Ladislaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. apud Cochlæum lib.11. hiſt. Huſſitarum.

Robur & Petra Eccleſiæ. Theophilactus in Luc.22.

Sacerdos ſummus. S. Hieronymus in præfatione Evangel. ad Damaſum.

Sacerdos unus. S. Cyprianus epiſt.55.

Saxum immobile, totius Chriſtiani operis compagem molemque continens. S. Auguſt. ſerm.16. de ſanctis.

Sedes in qua ſemper extra maculam ſervata eſt Catholica Religio. Iuſtinianus ad Agapetum Papam.

Sedes unde Religionis noſtræ fons & origo manavit. Epiſcopi Gallicani ad S. Leonem.

Servator aureæ fidei catenæ præcepto Legislatoris ad nos uſque deductæ, omnibus B. Petri vocis conſtitutus interpres. Synod. Chalced. epiſt. ad Pontificem Romanum.

Servus ſervorum Dei. S. Gregorius titulum hunc modeſtiſſimum uſurpavit, & cæteri poſt illum Pontifices.

T

Tenens principatum Sedis in Eccleſia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus epiſt. ad Agathonem.

Thronus ſupremus verticalis in quo Chriſtus fidei claves poſuit, adverſus quem non prævalebunt uſque ad conſummationem portæ inferi, ora ſcilicet hæreticorum. Theodorus Studita epiſtola ad Naveratium.

V.

Vertex Apoſtolicus Præſulum, cuius cuncta ſolicitudo eſt tam mala damnare, quam revelare laudanda. Epiſcopi Africani epiſtola ad Damaſum.

Vertex membrorum omnium Eccleſiæ. S. Auguſtinus ſerm. de tempore.

Vicarius amoris Chriſti ab eo in cœlum elevato relictus. S. Ambr. in Luc. ult.

Vice Chriſti fungens, & ſummo Paſtorum Apoſtolica dignitate ſuccedens. Petri Damiani Opuſcul.17. cap 4. Et S. Gregorius lib. 2. epiſt.33. Propriè igitur dicitur Pontifex Vicarius Chriſti, ſed non propriè ſucceſſor Chriſti, ſed Petri in eccleſia Sacerdotio, quia Chriſtus Sacerdotium habet ſempiternum.

CONCLVSIO
EX PRÆDICTIS.

AVdis, ò Sectarie, vocem & aſſenſum unanimem Patrum, Conciliorum, Sanctorum, Doctorum eccleſiæ univerſæ Orientis, & Occidentis, in toto orbe, & in omni ævo, à quibus Chriſtiani omnes ſe intemeratã Chriſti fidem, & doctrinam accepiſſe gloriantur. Hi omnes uno ore Pontificem Romanum, ut Chriſti Vicarium, Eccleſiæ caput, interpretem fidei, cum reliquis prærogativis ſemper agnoverunt, coluerunt, prædicarunt. Tu ab horum veſtigiis, ab orbis univerſi, ab omnis ævi fide, conſenſu, ac teſtimonio ab uno novo Luthero, aut Calvino Apoſtatis te miſerè abduci & excæcari pateris. Neque contra illos univerſos exhorreſcis credere Põtificem Romanum eſſe *Antichriſtum*, Sedem illius Apoſtolicam eſſe *Cathedram peſtilentiæ*. Eccleſiam quam ille regit eſſe *Eccleſiam malignantium*, *Concilium vanitatis*, *Sedem iniquitatis*, *Synagogam Satanæ*, ut alia omittam effata rabida. & totius orbis vère Chriſtiani ſenſui è diametro contraria, ut tuis ipſe oculis ſupra aſpexiſti. Quid hoc aliud eſt, quàm ultrò inſanire, & cęco impetu in interitum ruere voluntarium?

Collige igitur animum, vias tuas tam obliquas ſeriò tandem conſidera, ac deteſtare. Et ſi fortè probra tam iniqua, & impia in Chriſti Vicarium, quæ etiam in Chriſtum ipſum redundant, te hactenus veræ fidei lumine indignum reddiderunt, tandem per humilem orationem, ut perfectè illuſtreris, ad Dei gratiam ac miſericordiam recurre, juxta brevem formulam hic ſubjectam, & ſincero corde ſæpius iterandam.

ORA-

O R A T I O.

DEus meus, & ſalus mea æterna! in medio poſitus quo me ſecurè verterem hactenus neſcivi. Video nunc de Chriſti in Terris Vicario, *& conſequenter de Eccleſia illi adhærente, conſenſum unanimem illorum quos ab initio, & omni deinceps ævo Fidelibus tuis veræ Fidei Duces, ac Præcones conceſſiſti. Ex toto igitur corde pro gloria tua, & ſalute æterna animæ meæ ſupplex imploro, ut condonatis delictis meis, mihi vera Fidei lumen, animique robur firmum concedas, ut Eccleſia ſic rectè conſtitutæ veritatem plenè agnoſcam, & agnitæ veritati tuæ in perpetuum conſtanter adhæream. Hoc, inquam, ſuppliciter efflagito per Ieſu Chriſti merita, paſſionem, ac ſanguinem, qui eſt omnibus ſincere ſe requirentibus fidei Author, & fidelis Remunerator in ſæcula ſæculorum. Amen.*

TRACTATUS SECUNDUS
DE
CONTROVERSIIS
PARTICULARIBUS,
MODERNIS, ET QVINQVE IANSENIANIS.

C A P V T I.

Explicatur Methodus in ſequentibus Controverſiis præcipuè obſervanda.

STatuenda ſunt hic quatuor Principia ab ipſis Sectariis communiter conceſſa, & neceſſariò admittêda, ex quibus ſingulas Controverſias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere, vel ſuis principiis contradicere per viam argumentandi brevem, & cuivis legenti apertam.

Primò admittunt nobiſcum Sectarii Scripturæ ſacræ authoritatem eſſe infallibilem: ac proindè in quavis Controverſia ab ea parte ſtare victoriam, pro qua verus Scripturæ ſenſus declaratur.

Secundò, Docent ipſi ut fidei ſuæ dogma indubitatum, Eccleſiam primitivam, quæ duravit poſt Chriſtum annis circiter quingentis, ſanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuiſſe: ac proindè verum Scripturæ ſenſum tenuiſſe, ac fideliter docuiſſe. Nam niſi admitterent Eccleſiam ſaltem primitivam non erraſſe, fateri deberent nunquam poſt Chriſtum veram Eccleſiam in mundo fuiſſe, cum prorſus impoſſibile ſit veram Eccleſiam ſine vera fide exiſtere: aliàs enim eſſet vera, & non vera, quod apertè repugnat.

Hinc tertiò, admittunt Patres primitivæ eccleſię verā Chriſti fidem tenuiſſe & docuiſſe, atque in ea docenda verum Scripturæ ſenſum cognoviſſe. Vnde ſequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum authoritatem & communem conſenſum, in quavis fidei cōtroverſia recipiendum eſſe: quos & ipſi pro ſuis dogmatibus omni ſtudio adducere conantur.

Et patet primò, quia cum Patres illi fuerint primitivæ eccleſiæ Paſtores, & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac ſenſum ignorare. Si enim ipſi eccleſiæ Doctores eius doctrinā ignoraſſent, multo magis aliis ignota fuiſſet: unde ſequeretur nullam fuiſſe in primitiva eccleſia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipſi Sectarii primariam veræ eccleſiæ notam agnoſcunt.

Patet ſecundò, Quia illorum Patrum Scripta in primæva eccleſia paſſim recepta, & perpetuo uſu approbata fuerunt. In Scriptis autem ſic approbatis eccleſiæ tunc approbantis authoritatem, ſenſum, & teſtimonium poſſidemus. Prætereà, eorum Libri ad impugnandos errores & hæreſes à primitiva Eccle-

Eccleſia perpetuo adhibiri fuerunt: hoc autem fieri non potuit, niſi doctrinam in iis contentam, veram, ſolidamque agnoſceret; non enim poteſt per doctrinam quæ erronea eſt, error debitè impugnari.

Patet denique ex eo, quod SS. Patres in primitiva Eccleſia pro Sanctis agniti fuerint, & ipſi Sectarii pro talibus eos agnoſcant. Vnde neceſſariò ſequitur eos veram & communem fidem profiteri debuiſſe; vera enim ſanctitas ſine vera & ſaltem communi fide nullo modo ſubſiſtere poteſt; quinimò docent Sectarii, ſolam eſſe fidem, quæ per ſe hominem verè iuſtum & ſanctum conſtituit.

Hi igitur primævæ Eccleſiæ Patres, in ſuis Scriptis unanimi conſenſu poſteritati traditis, ſunt indubitati teſtes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Chriſti Eccleſia, cuius ipſi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum teſtimonium, & conſenſus non ſufficiat, nulli prorſus Eccleſiæ primitivæ idonei teſtes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modo ſint arbitri maximè ſinceri, & incorrupti, ut ſententiam ferant de exortis hoc ævo controverſis, de quibus olim nihil audierunt, ſed abſque omni partium ſtudio doctrinam à vera Eccleſia acceptam, ſolo veritatis amore, poſteris ſuis puram, ſinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro authoritate Patrum, qui ſe in primitiva Eccleſia anteceſ-
„ ſerunt, adducit ipſe Auguſtinus contra Iu-
„ lianum hæreticum lib. 2. cap. vlt. Nondum
„ vobiſcum apud illos Iudices (Patres) ali-
„ quid agebamus, & apud eos acta eſt cauſa
„ noſtra; nec nos eis noti fueramus, & eorum
„ pro nobis latas contra vos ſententias cita-
„ mus; nondum vobiſcum certabamus, & eis
„ pronunciantibus vicimus.

Quartò, Principium certum eſt etiam apud Sectarios: Hæreticam eſſe eorum doctrinam, quos primitiva Eccleſia pro hæreticis damnavit. Nam ſi eorum doctrina erronea & hæretica non eſſet, vera & primitiva Eccleſia eam reprobando in fide erraſſet, & hoc ipſo vera Chriſti Eccleſia non eſſe.

Ex his igitur principiis, quæ ipſi Sectarii pro manifeſtis agnoſcere debent, procedemus ad doctrinam cum Eccleſia Romana controverſiam ipſis perſpicuè demonſtrandam, hoc modo:

Illa doctrina & ſenſus Scripturæ debet eſſe verus, quem tradidit primitiva Eccleſia per ſuos Patres & Doctores, qui veram Eccleſiæ fidem præ omnibus perſpectam habuerunt, aliis prædicarunt, & librorum ſuorum monumentis poſteritati conſignarunt, ut pluribus oſtenſum eſt.

Atqui doctrina Eccleſiæ Romanæ, quam in ſequentibus controverſiis proferemus, eſt talis, ut in ſingulis oſtendemus. Ergo Eccleſiæ Romanæ doctrina neceſſariò debet eſſe vera.

Item illa doctrina neceſſariò eſt falſa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Eccleſia damnavit.

Atqui doctrina Romanæ fidei oppoſita eſt talis, uti infrà patebit. Ergo illa neceſſariò eſt falſa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis principiis deſumpta, cuivis Sectario facilis eſſe debet, & eorum quibus hæc ſcribo captui, & utilitati maximè accommodata.

Quod ſi Adverſarii hac methodo convicti, conentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem ſupra aſſignatam par. 1. cap. 9.

CAPVT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & Prædeſtinatione.

§. I.

Sectarii refelluntur.

DOcent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem diſponere ad iuſtificationem, & gratiam primam, qua transfertur à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent ſecundò, per Fidem, & bona opera iuſtum mereri iuſtificationem ſecundam, ſive augmentum gratiæ, & iuſtitiæ ſemel acquiſitæ, adeòque digna eſſe mercede, mediante tamen ſemper gratia & meritis Chriſti, *Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 8.*

Contra docent tam Lutherani, quam Calviniſtæ, ſolam Fidem ad ſalutem & iuſtitiam ſufficere. Bona opera ad ſalutem neq; neceſſaria neque utilia: Imò omnia iuſtorum opera eſſe peccata, & illos tantùm eſſe iuſtos per iuſtitiam Chriſti illis imputatam.

Viſa ſunt *Voetio* cum quibuſdam modernis Sectariis, nimis cruda, ac rigida hæc ſuorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipſi novo Spiritus afflatu ſic reformanda cenſuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua iuſtificatio, non quidem in hac vita, ſed ſaltem in futura. Sed hoc ipſum ut

nimis

nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Mareſius, & acerbè probat Voetianis, *Illos plus quam mediam partem Victoriæ Papiſtis concedere*. Ita loquitur in ſuis Diatribis de ſtatu afflicto modernæ Theologiæ apud Confœderatos p. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipſis Calvinis verbis referentis tam ſuam, quam Lutheri doctrinam, *lib.* 1. *de libero arbitrio pag.* 141. Peccare juſtos etiam in operibus bonis, & bona opera eſſe ex ſe mortalia peccata (ait:) nihil eſt in iſtis verbis quod non ſimpliciter, & circa ullam figuram verum ſit. Item Lutherus, *in confut. Latonii f.* 120. Omnis juſtitia eſt immunda, omnes opus bonum peccatum. Denique Calvinus *in antidot. pag.* 291. In eo differt à Lege Evangelium, quia non ſub conditione operum, ſicut illa ſed ex fide vitam promittit. Et hæc eſt communis Sectariorũ confeſſio, quæ juſta traditam cap. 1. Methodum clarè & ſolidè confutatur hoc argumento.

II. Illa doctrina eſt hæretica quæ adverſatur Scripturis ex ſenſu primitivæ Eccleſiæ, ut omnes Sectarii admittunt. Sed hæc Doctrina adverſatur Scripturis ex ſenſu primitivæ Eccleſiæ: ergo hæc doctrina eſt hæretica.

Scripturæ adverſari oſtenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur obſervatio Mandatorum. Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata*. Et de mercede dicitur: *Matthæi* 20. *Voca operarios & redde illis mercedem*. Et Matthæi 5. v. 12 *Gaudete, & exaltate quia merces veſtra copioſa eſt in cælis*. Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apoſtol. ad Roman. 2 v. 6. *Deus reddet unicuique ſecundùm opera ſua*. Et 1. ad Corinth. 3. v. 8. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem*. Fruſtrà inſuper diceretur 1. Ioann. 3. v. 14. *Qui non diligit manet in morte*, ſi ſola fides ad vitam, & ſalutem ſufficeret.

Denique Apoſtolus Iacobus ſuæ epiſtolæ cap. 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem ſine operibus mortuam eſſe* ..... Et *ex operibus juſtificari hominem, & non ex fide*. Si dicat Sectarius Epiſtolam D. Iacobi Canonicam non eſſe jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam ſuprà aſſignatam.

3. Si in oppoſitum adferat Apoſtolum Paulum ad Roman. 2. ubi dicit, *nos gratis juſtificari, & ſine operibus legis*. Reſpondetur Apoſtolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Iudæi ſe coram Deo juſtos reddi, falſo exiſtimabant. Noſtram autem Doctrinam apertè tradit idem Apoſtolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur*.

4. Senſuum primitivæ Eccleſiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino è diametro contrarium eſſe; ex teſtimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Eccleſia floruerunt, nunc manifeſtè declaro.

S. Auguſtinus *lib. de fide, & operibus, cap.* 14. Iam, *Inquit*, illud videmus quod excutiendum eſt à cordibus religioſis, ne mala ſecuritate ſalutem ſuam perdant, ſi ad eam obtinendam ſolam fidem ſufficere putaverint.

Idem in *epiſt.* 105. *ad Sixtum*. Sicut merito peccati tanquam ſtipendium redditur mors, ita merito juſtitiæ tanquam ſtipendium vita æterna.

S. Cyprianus *lib. de unit. Eccleſ. circa medium*. Iuſtitiæ opus eſt, ut promereri quis poſſit Deum, præceptis, & monitis ejus obtemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem.

S. Ambroſius *lib.* 1. *de offic. cap.* 35. Nonne videns eſt meritorum, aut præmia aut ſupplicia poſt mortem manere.

S. Baſilius *Orat. in init. proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores ſumus, per opera mandatorum nobis poſſeſſionem cœleſtium comparantes.

S Cyrillus *lib.* 10. *in Ioan. cap.* 18. Quod autem fides ad ſalutem non ſufficiat, Chriſtus etiam diſcipulis oſtendit, tu credis quia unus eſt Deus.

5. Ex his adeo manifeſtis hoc tantùm modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva eccleſiæ, vel nunc errat doctrina Lutheri, & Calvini in terminis tam illi, quàm illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Eccleſia erraruntur, ut ipſi fatentur. Ergo erronea eſt hæc Lutheri, & Calvini doctrina, & conſequenter tota eorum Secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

§. II.

Prædeſtinatio Calviniana exponitur, & refutatur.

Docent Calviniſtæ, Primo, Homines independenter à ſuis meritis, vel demeritis æterno Dei decreto prædeſtinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas: etiam independenter à proviſione peccati originalis.

II. Vt Deus prædictum Decretum execu-

tioni mandaret, illum abſolutè ordinaſſe, ut Adam cum tota poſteritate peccaret, ut inde haberet occaſionem exercendi ſuam *juſtitiam* circa reprobos, & ſuam *miſericordiam* erga prædeſtinatos. Sed hæc manifeſtè adverſantur Scripturis omnes homines ſine exceptione excitantibus ad virtutem, hortantibus lapſos ad pœnitentiam, & teſtantibus Deum ex parte ſua nullius hominis perditionem deſiderare, ut illud Ezechielis 18 *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus, ſed magis ut convertatur, & vivat*, & alibi locis innumeris. Vnde cum torrente Patrum clarum eſt illud Auguſtini, *Omnium quidem hominum Deus creator eſt, ſed nemo ab eo ideò creatus eſt, ut pereat, quia alia eſt cauſa naſcendi, alia pereundi Vt enim naſcantur homines, eſt beneficium, ut autem pereant, prævaricationis eſt vitium*.

III. Docent Chriſtum pro omnibus mortuum non eſſe, ſed pro ſolis electis & prædeſtinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Corinthios 5. v. 15. *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*.

IV. Deum non omnibus dare gratiam, ſed ſolis prædeſtinatis. Contra illud Apoſt. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, quantùm eſt ex parte auxilii divini.

V. Hominem in ſtatu naturæ lapſæ, perdidiſſe libertatem arbitrii, ſic ut concupiſcentiæ, aut gratiæ internæ non poſſit reſiſtere. Cùm tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis*.

VI. Deum hominibus præcipere impoſſibilia, adeoque omnia mandata non poſſe ſervari. Contra Apoſtolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat*.

VII. Hinc porrò fieri, ut ſolis prædeſtinatis detur fides in Chriſtum, quam illi amittere non poſſunt, reprobi autem ad fidem non vocentur, niſi fortè voce externa, nec ad hanc habeant gratiam ſufficientem.

VIII. Hinc ſolos prædeſtinatos eſſe per fidem adſcriptos in Eccleſiam Dei, reprobos verò, uti à Fide, ita ab Eccleſia excludi.

IX. Prædeſtinatos etſi peccent, eorum peccata ipſis non imputari: reprobos verò à Deo impelli ad peccandum; nec ullum ipſis peccatum remitti. Hæc Scripturis ſupra citatis, aliiſque apertè adverſantur.

Iſta autem dogmata nefaria ut ex ipſius Calvini doctrina ſolidius pateſcat, paucula hic ipſius verba oculis ſubjicio. Calvinus *lib. 3. Inſtitutionum c. 21.* poſt multa §. 7. *circa finē*, ſic concludit. Quod ergo Scriptura clarè oſtendit, dicimus, æterno & immutabili conſilio Deum ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumerè vellet in ſalutem, quos rurſum exitio devovere: Hoc conſilium quoad electos in gratuita ejus miſericordia fundatum eſſe aſſerimus, nullo humanæ dignitatis reſpectu: Quos verò damnationi addicit, his juſto quidem & irreprehenſibili, ſed incomprehenſibili ipſius judicio, vitæ aditum præcludi.

Et *cap.* 22 § 3. Vbicunque verò hoc regnat Dei placitum, nulla in conſiderationem veniunt opera. Et *§.* 11. Si non poſſimus rationem aſſignare, cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet; neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus, quam ejus voluntatem.

Et *c.* 23 *§.* 1. Minimè conſentaneum eſt præparationem ad interitum aliò transferre, quam ad arcanum conſilium Dei.

Et *c.* 23 §. 8. Hic ad diſtinctionem voluntatis, & *permiſſionis* recurritur, ſecundùm quam obtinere volunt, permittente modo, non autem volente Deo perire impioſ; & paulò poſt: Non dubitabo igitur cum Auguſtino ſimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem, atque id neceſſariò futurum eſſe, quod ille voluerit. Hæc & plura de his paſſim Calvinus, & cum eo ejus aſſeclæ.

Doctrinam horum ſingulis oppoſitā communi conſenſu profitentur, ac probant Catholici, uti à nobis illa exhibetur, & deducitur infra *par.* 2. *controverſ.* 3. de prædeſtinatione abſoluta ad gloriam, &c.

Obiiciunt Calviniſtæ pro ſe potiſſimum locum Apoſtoli ad *Roman. cap.* 9. ubi *verſ.* 9. ait: Non eſt volētis neque currentis ſed miſerentis Dei: Et ibidem *verſ.* 17. In hoc ipſum excitam te (ſcilicet Pharaonem) ut oſtendam in te virtutem meam. Et *verſ.* 18. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Denique *verſ.* 21. An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam: Ergo Deus ſua ſola voluntate independenter ab operibus homines prædeſtinat ſive ad gloriam, ſive ad pœnam æternam.

Reſpondeo nego conſequ. Hic enim agit Apoſtolus tantum de electione & reprobatione ad primam gratiam, & fidem independenter à præcedentibus meritis, non verò de electione ad gloriam æternam, aut reprobatione ab illa, de qua loquitur & contendit Calvinus: Scopus enim Apoſtoli erat reprehendere Iudæos qui propter opera legis, & cæremonias præferebant ſe Gentilibus ad Fidem Chriſti converſis, declarans illis vocationem & electionem ad fidem, & gratiam Chriſti non dependere ab operibus legis, ſed

eſſe

eſſe gratuitam, & ex beneplacito Dei hos præ illis ad fidem vocantis: ac proinde nihil facit pro electione ultimata, & abſoluta ad gloriam independenter ab operibus.

Objiciunt 2. Prædeſtinationem divinam cum libertate humana non conſiſtere, hoc argumento. Præſcientia Dei cui nititur prædeſtinatio, eſt certa & infallibilis, ſic ut non poſſit non eſſe quod illa præſcivit futurum. Ergo opera noſtra, & ex illis ſalus aut perditio neceſſario proveniunt.

Reſpond. negando conſeq. Poteſt enim aliquid eſſe certum & infallibile, quamvis ex neceſſitate proveniat, ſed ſit merè contingens ac liberum, quando ſcilicet non provenit illa infallibilitas ex intrinſeca terminorum connexione, uti fit in divina præſcientia & prædeſtinatione quæ eſt extrinſeca reſpectu noſtræ operationis: hoc modo certum & infallibile eſt me jam loqui; quamvis omninò liberè loquelam exerceam.

Objiciunt 3. Nemo poteſt reſiſtere Decreto prædeſtinationis divinæ: Ergo omnia quæ Deus fieri decrevit circa hominis prædeſtinationem, aut reprobationem, fiunt neceſſariò.

Reſpond. negando conſequentiam. Sed ſic tantum inferri poteſt, ergo omnia quæ Deus fieri decrevit fiunt eo modo quo Deus decrevit ut fierent, ſive velit fieri neceſſario, ſive liberè. Jam verò ex Scripturis paſſim conſtat, ut ſupra breviter oſtendi, Deum decreviſſe eo modo concurrere cum noſtra voluntate ut huic in agendo ſua libertas relinquatur. Ergo iſto modo concurrit, niſi velis Deo ſuam omnipotentiam, & veracitatem adimere. Tali autem Dei decreto nemo poteſt reſiſtere, quia nemo poteſt impedire quo minus Deus, quo ipſi placet modo, cum homine etiam ad libere agendum concurrat ſicut ipſe decrevit. Vnde adverſat Calviniſta ſe illo argumento non tam hominis libertatem, quam Dei omnipotentiam, & veracitatem oppugnare.

Inſtant tamen ulterius. Deus ab æterno præſcivit v.g. Antichriſtum peccaturum: Ergo Antichriſtus peccabit. Antecedens huius conſequentiæ eſt neceſſarium, ergo & ipſum conſequens, Antichriſtus peccabit; cum neceſſitate autem non poteſt ſtare libertas.

Reſpondeo. Antecedens illud eſt neceſſarium, neceſſitate antecedente, nego, neceſſitate conſequente, concedo, hoc eſt, ex ſuppoſitione quod Antichriſtus ſe actu, & liberè determinabit ad peccandum, neceſſarium eſt illud peccatum à Deo præſciri, qui nih poteſt ignorare: hæc autem neceſſitas conſequens non provenit ex aliqua cauſa antecedente quæ illum urgeat aut determinet ad peccandum, ſed potius præſcientia illa præſupponit exercitium libertatis, & eſt illo natura poſterior, quamvis ſit tempore prior, eo quod omnia quæ ſunt in Deo debeant eſſe æterna: uti magis deducimus infra *par. 2. de ſcientia Dei gratia, prædeterminatione, &c.* Vnde patet quam immeritò jactaverit *Wicleffus* argumentum prædictum adeo eſſe efficax ut *Armacanus* per viginti annos in illius ſolutione laboraverit, ac tandem vi illius coactus dixerit, Deum in ſua præſcientia poſſe errare. Quod in Armacano nuſpiam legi, & falsò imponi teſtatur doctiſſimus *Thomas Vvaldenſis.*

Ex prædicta Calviniſtarum doctrina oritur illud hominum deſperatorum Dilemma, ad omnem vivendi libertatem, ac flagitium viam apertam pandens. Vel ab æterno ſum prædeſtinatus ad cœlum, vel reprobatus ad infernum. Si prædeſtinatus, quidquid agam ſalvabor: ſi reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita eſſe ſolicitus.

Sed huius dilemmatis fallacia diſſolvitur hoc modo: Si ſum prædeſtinatus, per media ſcilicet in mea poteſtate conſtitura, certò ſalvabor, ſi illa media adhibeam; damnabor ſi illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum eſt, illa media amplecti, ex quibus debeo eſſe prædeſtinatus, vel ea omittendo efficere ut ſim reprobatus: quod ſatis unicuique rectè vivendi curam imponit. Vt patet in hac ægrotantis ſimilitudine. Vel Deus ab æterno prævidit, & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris, ſin minùs, certò convaleſces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod ſi putas vitam corporis per medicinam conſervari poſſe, ne intereat, quomodo non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire poſſe ne mortem animæ æternam incurras.

Vt verò hi, aliique errore de Gratia Divina, & Libertate humana accuratius reſellantur, plures de his horum temporum controverſiæ in ſequentibus explicandæ erunt.

§. III.

De Gratia Chriſti, Operibus, Libero arbitrio, Controverſiæ Recentiores.

POſt hæreſes Lutheri, & Calvini de Gratia Chriſti, & Libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehenſi in libro qui Auguſtinus Ianſenii inſcribitur. Hos errores in primo ortu derexerunt Profeſſores Societatis IESV in Academia Lovanienſi, ac ne latius ſerperent, illos publicis Theſibus, ac validis argumentis oppugnarunt. Signum ſuſtulerunt ille cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adverſus dogmata fidei Catholicę perniciosa omni ope & authoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quam calamo præſtiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius penè Galliæ Antiſtites. Horum omninò ſupra octoginta doctrina aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum aſſenſu, ut graviſſimum ab Eccleſia periculum averterent, rem totam ad ſupremum controverſiarum judicem Pontificem Romanum ſuo nomine deferendam cenſuere.

Fuerunt quidē præcipua Ianſenii dogmata pridem proſcripta inter propoſitiones ſeptuaginta novem Michaelis Baii per Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas poſtea confirmavit Vrbanus VIII. ipſumque Ianſenii librum tanquam damnata dogmata reſtaurantem omnibus ſub anathemate interdixit. Sed cum non deeſſent qui vario ducti ſtudio Pontificum Decretis obſtreperent, placuit Apoſtolicæ Sedi ad novum, ſupremumque examen rem totam revocare.

Itaq; Innocentius X. ſumma cura ac ſtudio tam per ſe, quàm per viros doctiſſimos excuſſo Ianſenii volumine, quinque ex eo propoſitiones ſelegit, quæ præcipuam libri doctrinam continebant, eaſque ſæpiùs examinatas, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, gravibus cenſuris confixit, & Conſtitutione in perpetuum valitura condemnavit.

Vt verò aliqui ictum hunc fatalē nova arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propoſitiones, quas antea ipſam eſſe Auguſtini doctrinam defendebant, poſtea aliqui mutato conſilio eaſdem à Ianſenii libro, ac mente longiſſimè abeſſe affirmarunt. Hos demum novo diplomate compeſcendos cenſuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eadem qua prædeceſſores cenſura, profligavit, ſed etiam ea in Ianſenii libro eo quo damnata ſunt ſenſu contineri Apoſtolica authoritate definivit.

Vt igitur has quoque propoſitiones in controverſiis polemicis de Gratia qua cœpimus methodo, Miſſionario Apoſtolico breviter proponamus, primò ſingula dogmata cum cenſura illis inuſta proferemus, & quo loco ab authore tradita ſunt, prolatis etiam ipſius verbis, demonſtrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præſertim S. Auguſtini authoritati adverſentur, cum faciliori argumentorum ſolutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Ianſenii Propoſitio.

A*Liqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus, ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia qua poſſibilia fiant.* Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Ianſenii Tom.3.lib.3.c 13.colum. 34. his terminis: *Hæc igitur omnia pleniſſimè planiſſimè demonſtrant, nihil eſſe in Sancti Auguſtini doctrina certius ac fundatius, quam eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, ſed fidelibus quoque & juſtis volentibus, conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires ſint impoſſibilia, deeſſe quoque gratia, qua fiant poſſibilia.* Idem patet ex iis quæ habentur eod. cap. col 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum obſervationem, quod fruſtra fieret ſi ad hanc voluntati humanæ vires deeſſent; quin & gratiam qua præcepta impleri poſſint eædem Scripturæ disertè pollicentur 1. ad Corinth. 10. v. 13 *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, ſupra id quod poteſtis.* Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos eſt.* ac Ioan. 5. v. 4. *Mandata illius gravia non ſunt.* Quomodo verò gravia non eſſent, aut intra noſtram poteſtatem conſtituta, ſi nec gratia, nec vires adeſſent, quibus per obſervationem mandatorum peccatum vitari poſſit?

Cauſam vero comminiſcitur Ianſenius *Tom.3.lib.3. cap.* 17. cur non fruſtra ad obſervationem mandatorum conſilia, & monitiones adhibeantur: *Quia*, inquit, *habent uſum ſignificandi homini, ut ſi fortè poſſit, faciat*

quod

quod jubetur, ſi non poſſit, infirmitatem doleat: oretque pro viribus impetrandis.

At quid juvant iſta ad movendam peccandi neceſſitatem, ſi dum tentatio urget, nec ſpatium, nec gratia ad orandum neceſſaria concedatur? Hanc autem quandoque deeſſe, diſertè fatetur ipſe Ianſenius ſupra c. 13. *Eſt, ait, quædam voluntatis infirmitas qua non poteſt certas tentationes ſuperare, nec adeſt gratia, qua ſuperentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.*

Reprobatur ſecundò, ex mente Sancti Auguſtini, quem fruſtra Ianſenius doctrinæ ſuæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, de peccatorum meritis & remiſſ. lib. 2. cap. 6. *Dubitare* inquit, (non poſſum, nec Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quò fiat quod jubet, impoſſibile aliquid eſſe, ac per hoc poteſt homo, ſi velit, eſſe ſine peccato adjutus à Deo.) Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem *ſerm. 191 de temp.* (Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſervari.) Quinimò *lib. de nat. & grat. cap. 67.* pro evidenti principio ſtatuit, neminem poſſe peccare in eo quod nullo modo caveri poteſt: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri poteſt.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Auguſtini ſenſum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, quibus impium dogma diro anathemata confixum eſt. Sic enim primis illis Eccleſiæ temporibus de hac Doctrina pronunciavit Concilium Araſicanum Can. 25. (Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptiſmum gratia omnes Baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent poſſint & debeant, ſe fideliter laborare velint, adimplere.) Et contra hujus ævi Novatores novum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Seſſ. 6. Can. 18. (Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit.) Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adeſſe juſti vires, nec abeſſe Dei adjutorium diſertius inculcat, eadem Seſſ. 6. cap. 11. (Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.)

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis aſſertor? Argutias quaſdam obtendit, ſcilicet, Impotentiam implendi mandata talem eſſe ut peccatores non deſinerent ea implere, ſi vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta eſt hæc reſponſio, eamque tam facile capio, quam claudum poſſe ambulare, dummodò ambulet: iſtud verò non concipio, quid iſta potentia ad ambulandum juvet, ſi quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis poteſt greſſus formare, quam aſſumptis alis in cœlum evolare. Neque magis côcipi poteſt quo pacto peccator poſſit mandatis obtemperare, cui deeſt gratia & potentia, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquies, poſſet peccator implere præcepta in alio ſtatu; quando ſcilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, eſt ſaltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat poſſe hominem in alia hypotheſi ſervare præcepta, ſi nunc dum mandatum illi incumbit ita conſtitutus ſit, ut auxilium in promptu nô habeat, quo poſſit præceptum explere? Vt ſi quis in tenebricoſo carcere concluſus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adeſſe obtemperandi poteſtatem, quam vis poſtea, ſi panderentur feneſtræ, luce affulgente, legendi facultas non deeſſet. Nunquam ſanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapſa eſt potuiſſe à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti obſervationem: & tamen ejus doctrina ab Eccleſia reprobata eſt, eo quod aſſeruerit, in hoc ſtatu homini juſto aliqua Dei præcepta eſſe impoſſibilia. Hac igitur via nullum datur effugium, niſi lubeat Calvini vepribus inhærere.

Alia tentatur via, ſed longinqua: ad Adamum ſcilicet, & Paradiſum, & prima mundi exordia recurritur. Prætenditur enim, peccatum quod à nobis propria voluntate admittitur, continuationem eſſe delicti ab Adamo in Paradiſo pridem commiſſi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atq; ita ex utriuſque peccato unum quodammodo actum conſtari, qui nobis hoc ipſo ſit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæſitam, & bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi poteſt, quam peccatum ab uno homine propria voluntate hodie commiſſum, eam quam habet libertatem illo modo derivare ab alieno delicto, quod à ſex millibus annorum ſuæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè eſt de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nul-

lus omninò voluntatis noſtræ actus requiritur.

Quod ſi poſſint actus à nobis eliciti malitiam pœna æterna plectendam contrahere, ex eo quod Adami peccato cauſam & ortum habuerint, cur etiam peramentiam, cæcitatem, & alias huiuſmodi affectiones neceſſarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæ quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimò ſi reſponſum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorſus culpa carere. Cum enim, ut aiunt, ſuam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, niſi ut coniuncta cum peccato Adami, ſublato jam in nobis per Baptiſmum primi parentis peccato, non poſſunt actus noſtri, quibus præcepta tranſgredimur, formalem malitiam retinere, aut pænè à Deo juſtè infligendæ reatum incurrere. Denique ſi actus illi aliena ex libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo ſub reatu pœnæ æternæ hominibus prohiberi; ſic enim in ſtatu naturæ lapſæ homini imperare non poteſt ut careat concupiſcentia, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiſcentiæ fomitē à poſteris ſummovere. Ex quibus breviter, ac manifeſtè apparet, hanc doctrinam ab Eccleſia meritò proſcriptam, nulla veritatis ſpecie à quocunque defendi.

Secunda Propoſitio.

I*Nteriori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ numquā reſiſtitur.* Ianſen. Tom.3.lib. 2.c.5.col.103. *Nullum*, inquit, *adiutorium gratiæ, cuius uſus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deſerat, aut illi conſentiat aut non conſentiat ſi voluerit, ad medicinale adiutorium Chriſti ullo modo pertinere poteſt*. Idem patet ex eodem lib. cap. 24. col. 200. & cap. 25. column. 202. cap 27. colum. 210. Hanc propoſitionem Innocent. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò, teſtimoniis Scripturarum, quæ docent hominem reſiſtere vocationi divinæ, & ſæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod fruſtraneum foret, ſi gratia per ſe voluntatē humanam ad conſenſum ita raperet, ut numquā ei diſſentiendo reſiſteret. Sic autem loquitur Scriptura, Proverb. 1. verſ. 24. *Vocavi, & renuiſtis, extendi manum meam, & non erat qui aſpiceret*. Et Matthæi 20.v.16. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi*: Item Matth. 23. verſ. 37. *Quoties volui congregare filiōs tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti*. Et Actor. 7.v. 51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*. Denique 2.ad Corinth. 6 v.1 *Exortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. An non otioſa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in reſiſtentes exprobratio, ſi talis eſſet natura gratiæ divinæ, ut à nulla poſſit voluntate repudiari?

Iam vero inſpiciamus de hoc dogmate quis fuerit primævæ Eccleſiæ ſenſus, ac imprimis S. Auguſtini de Spir. & litt. cap. 34. *Miſericordia Dei prævenit nos, conſentire autem vocationi Dei aut ab ea diſſentire, noſtræ voluntatis eſt*. Eodem modo vim illam voluntatis in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Chriſto vocanti obtemperare: *Ad illam cœnā*, inquit, *nec omnes qui vocati ſunt venire voluerunt, neque illi qui venerunt venire poſſent niſi vocarentur: itaque nec illi debent ſibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi*. QVI VT VENIRENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLVNTATE. Sancti Auguſt. teſtis accedat ejuſdem Doctoris, & ævi diſcipulus Sanctus Proſp. lib.2. de vocat. Gent. cap. 26. *Voluntas de ſua habet mutabilitate ſi deficit de gratiæ verò opitulatione ſi proficit: Et quod à multis refutatur gratia ipſorum eſt nequitiæ, quod à multis recipitur, gratiæ divinæ eſt, & voluntatis humanæ.*

Perpetuum hunc Eccleſiæ ſenſu veneratur Tridentina Synodus, & oppoſitum contra Sectarios noſtri temporis ſub anathemate proſcribit Seſſ. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... non poſſe diſſentire, anathema ſit*. Nec minus apertè Seſſ. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis ....inſpirationem illam recipiens, abjicere poteſt*. Eodem veritatis ſpiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonenſe anno 1528. Decreto fidei 15. *Non eſt talem trahentis gratiæ auxillium, cui reſiſti non poſſit.*

Si quæ igitur vis divinis eloquiis, ſi quæ veritas Sanctis Eccleſiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifeſtum evadit: hanc eſſe doctrinam omni ævo in Eccleſia Chriſti comprobatam: adeo ut quiſquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipſo ſatis oſtendat, ſe divinæ gratiæ poſſe reſiſtere.

Quibus verò modis & argumentis quidā moliantur huic veritati obſiſtere, in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili

bili

bili neceſſitati ſubjicere, in propoſitionis 3. refutatione, ubi agitur de libertate ad meritum requiſita, mox aperiemus.

Tertia Propoſitio.

AD *merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione*. Hãc propoſitionem Innocentius X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Janſenius lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6. & ſeqq. ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil eſſe quod impediat libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter Tom. 3. lib. 9. cap. 12. col. 658. Sic pronunciat: *Nihil aliud libero generaliter repugnat, quàm neceſſitatis illius prementis, cogentiſque violentia*. Et hinc aſſerit ſatis in eſſe libertatis ad meritum actui amoris quo Deus ſeipſum diligit, ſi Deus meriti capax eſſet.

Huic errori ſat apertè quadrat hæreſis Calvini, qui disertè profitetur, ſe non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ ſita eſt in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ ſcilicet præbeat liberam agendi vel non agendi poteſtatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: ſic enim loquitur ipſe in Antidoto ad Can. 5. Concil. Tridentini. *De verbo*, inquit, *ne moveamus litem, ſed quia per liberum arbitrium intelligunt* (Catholici) *eligendi facultatem, quæ ſit in utramque partem libera & ſoluta, titulum ſine re eſſe qui affirmant, Chriſtum habent authorem*.

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Eccleſiæ ſenſu, teſtantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuò avertantur.

Atque imprimis ex Sacris litteris manifeſta intorquetur ſententia Geneſis 4. ver. 7. *Nonne ſi bene egeris recipies; ſin autem malè, ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*. Hanc expeditam ad utrumq; libertatẽ in homine juſto disertè agnoſcit Eccleſiaſticus cap. 31. verſ. 1. *Qui potuit traſgredi & non eſt tranſgreſſus, facere mala & non fecit*. Nec minus humana libertatem, ut monſtrat, ab omni neceſſitate remotam requirit Gentium Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. verſ. 31. *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis*. Neceſſitatem à libertate ſejungit Apoſtolus, illam cum libertate coniungit Janſenius: quis hic erravit niſi qui errare potuit?

Sed, inquies quid de Auguſtino? Sat nota ejus mens & ſententia, ſi non alius quam ille Eccleſiæ Auguſtinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controverſia ſententiam pronunciat Lib. de vera Religione c. 14. *Quoniam peccari non dubium eſt, ne hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim ſervos ſuos meliores eſſe Deus judicavit, ſi ei ſervirent liberaliter, quod nullo modo fieri poſſet, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent*. Audis S. Auguſtinum liberum arbitrium ſic explicantem, ut nulla ſit liberalitas, nulla libertas, ſi Deo non ſerviatur ea voluntate quæ omni careat neceſſitate. An non hoc iterum inculcat lib. de Spir. & lit. cap. 34. *Conſentire vocationi Dei vel ab ea diſſentire, propria voluntatis eſt*. Iterumque de lib. arbitr. lib. 3. cap. 18. *Iſta eſt cauſa voluntatis, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ei ceditur, ſi autem poteſt non ei cedatur, & non peccabitur*. Si quis Auguſtinum tam clara, tam ſana ſuadentem audire nolit, videat ne ab eodem inſaniæ arguatur lib. de duab. Animabus cap. 12. *Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, ſumma eſt iniquitatis, & inſaniæ*.

Quid ergo mirum ſummos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum conſenſus toties condemnat.

Conſenſum hunc teſtatur Concilium Senonenſe in decretis fidei *decreto* 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium eſſe quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium aſſeveret. Horum denique veſtigiis inſiſtens Concilium Tridentinum Seſſ. 6. Can. 4. ſic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... Deo excitanti atque vocanti non poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit*. Agit autem de poteſtate diſſentiendi, quæ conſiſtit in libertate indifferentiæ ad merendum, & demerendum neceſſaria. Si enim libertas ad meritum requiſita ſtare poſſet cum neceſſitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuiſſet, ut ſtatueret de libertate per quam voluntas motioni præſentis, & excitantis gratiæ poſſit diſſentire, cum hæc alia eſſe non poſſit quam libertas in ſenſu compoſito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum neceſſitate ad unum adſtringente componi non potuit.

Quid

Quid igitur in re tam clara reponunt illius dogmatis patroni ; Aliquas excogitant ſubtiles remoras quæ perſpicuæ veritati tenebras offundant . Aiunt enim ſe admittere in voluntate libertatem ſive indifferentiam potentiæ, non verò actionis : illam verò indifferentiam potentiæ dicunt ſitam eſſe in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa eſt ſtatui vitæ præſentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facilè inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id neceſſariò velimus.

Sed quid hoc aliud eſt, quam voluntatem de uno actu neceſſario, in alium neceſſarium devolvi ? cum quævis actio voluntatis ſua careat indifferentia, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illum determinata. Aut quam poteſt ipſa potentia habere indifferentiam, quando, ſine poteſtate ab oppoſitum, ad hanc tantummodo actionem adſtricta retinetur : Itaque tota quæ hic prætenditur voluntatis mutatio, alia non eſt, quam concatenata commutatio unius neceſſitatis in aliam, interea in quavis actione catenam ſemper ad unum aſtringentem ſubit voluntas, ſive aureram operis boni, ſive ferream actionis pravæ : optiò verò catenæ qua aſtringitur non eſt ipſius voluntatis, ſed providentiæ gubernatricis, quæ ſive delectationem juſtitiæ, ſive concupiſcentię pro arbitrio diſpenſet debebit illi voluntas humana inevitabili neceſſitate obſecundare. Hæc illa eſt inſignis larva libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Auguſtinus, nec Aſtrologi fatorum aſſertores, nec VViclefus, aut Calvinus ab Eccleſia damnatus, ſuam eſſe recuſarent ; ac proinde, ſi huic ſententiæ credimus, hæretici illi totam admiſcere libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapſæ ſtatu requiritur. Alia ſanè libertate eget creatura ratione prædita, ut apud ſuum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur : ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipſa inflectatur, & ſic agat, ut quantum eſt ex parte omnium quæ actionem antecedunt poſſit ab agendo abſtinere. Sine huiuſmodi libertate nemo ſui mancipii actionem moralem pœna, vel præmio dignam cenſebit.

Quarta Propoſitio.

SEmipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem eſſe cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Tradit hujus primam partem diffuse nominatus Author lib.8. de hæreſi Pelag. cap.6. Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam breviſſimè ſtringit col. 215 dum adverſarium ſuum perſtringit his verbis: *Quanta audacia, poſt condemnatos jam à tot ſæculis Maſſilienſes, aſſerere quod quia in ſtatu Innocentiæ ſufficiebat homini ad ſalutem gratia qua poterat perſeverare ſi vellet, etiam nunc ſufficere.* Declarata vero eſt ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propoſitio falſa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars hujus propoſitionis, quæ facti quæſtionem continet, falſa declaratur ex hiſtoria hæreſis Pelagianæ in iis quæ apertè tradit S. Auguſt. Proſper. & Hilarius, qui contra hanc hæreſim decertarunt. Refert verò Auguſtinus lib. de prædeſt. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad ſingulos actus non admiſiſſe, ſed cenſuiſſe, *initium fidei eſſe ex nobis, tanquam ſi fides non à Deo nobis donetur.* Idem, *Fidem non eſſe donum Dei.* Item, Eos agnoviſſe quædam merita ſua, *tanquam ipſi ſibi ea feciſſent non gratia Dei.* Denique, *& credere & perſeverare ita noſtrum eſſe, tanquam non à Domino nos accipiamus &c.* Conſentit fusè S. Proſper contra Collatorem, præſertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi disertè exprobat, quod diceret hominem poſſe bene agere ſine gratia ; non incitatum à Deo ; ante gratiam ; ſine adjutorio Dei ; per vires tantummodò humanæ voluntatis ; merito gratiam præveniente &c. Quæ omnia in illis adeo obvia ſunt & manifeſta, ut contrarium ſuſtinere aliud non videatur eſſe, quam velle quodammodo lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propoſitionis damnatæ aſſerit : *Hæreſim eſſe Semipelagianorum, talem admittere gratiam, cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Hæc autem aſſertio non videtur reipſa diſſidere à propoſitione ſecunda, quæ ſupra refutata eſt. Nempe *interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſti.* Poteſt verò utraque Propoſitio Calvino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2. Inſtit. cap. 3.* § 11. Errorem eſſe Scholaſticorum, quod putarent in manu noſtra eſſe reſpuere vel recipere oblatam Dei gratiam : & fuiſſe hunc errorem Pelagianorum, quos ſecuti ſunt Semipelagiani, ibidem Calvinus disertè aſſerit §. 23. *Audiamus*, inquit, *nunc Auguſtinum ſuis verbis loquentem, ne ætatis noſtræ Pelagiani, hoc eſt Sorbonicis Sophiſtæ, totam vetuſtatem nobis adverſari pro ſuo errore criminentur, in quo ſcilicet patrem ſuum Pelagium imitantur, à quo in eadem arenam ipſe Auguſtinus protractus eſt.*

Porrò,

Porrò, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus ſuperiora repetamus, ex ſola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli reſpuendum, qui orthodoxæ Eccleſiæ authoritatem ſalvam velit. Tridentinum ſic definit ſeſſ. 6. cap. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non poſſe diſſentire ſi velit, anathema ſit.* Cenſet igitur liberum arbitrium, hoc eſt, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiã poſſe illi gratiæ diſſentire ſive reſiſtere, vel conſentire ſi velit, quod eſt obtemperare. Atqui propoſitio damnata ex adverſo aſſerit, *Semipelagianorum*, ſive hæreticum, *eſſe admittere gratiam cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falſa eſt definitio Tridentini, ſi vera eſt à Pontificibus damnata Ianſenii doctrina; quod ſalva fidei Catholici veritate nemo admiſerit.

Fruſtra hinc quæritur effugium; nexus eſt qui nec ſolvi, nec frangi poteſt. Fruſtra, inquam, cum quibuſdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad ſenſum diviſum reſpexiſſe, dum dixit liberum arbitrium poſſe diſſentire *ſi velit*, poſſe autem velle diſſentire pro eo ſtatu quo præſentis gratiæ impulſu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè ſeria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo niſi nugando dicet, pauperem poſſe facere eleemoſynam, ſi velit; ſi is media requiſita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicetur ligatus poſſe currere, ſi velit, ſi præter voluntatem non adſit illi facultas qua poſſit ſe vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem poſſe diſſentire divinæ gratiæ ſi velit, neceſſariò definit, adeſſe potentiam proximam, & expeditam, ut velit diſſentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc poſſit diſſenſum elicere. Ergo neceſſarium eſt verba Concilii gratiæ Ianſenianæ voluntatem ad aſſenſum neceſſitanti, è diametro adverſari.

Atque hinc ulterius ſatis inferri poterit, à Concilio definitum eſſe dari veri nominis gratiam merè ſufficientem, cui voluntas actu reſiſtit, quamvis in eius poteſtate fuerit illi conſentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controverſias Scholaſticas de gratia magis explicandum erit.

Quinta Propoſitio.

Semipelagianum eſt dicere, Chriſtũ pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe. Hanc concluſionem ex ſuis principiis infert idem Ianſenius, quam S. Auguſtino imponere conatur, ſic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salv. c. 21. col. 390 *Quæ ſanè* (inquit) *cum in Auguſtini doctrina, conſpicua certaque ſint, nulla modo principiis eius conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſum redemptionem dediſſe, Patrem oraſſe ſentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus ſanè acerbiſſimum, Eccleſia Romana, varia cenſurarum fulmina pridem detorſit: ſic autem poſt alios Innocent. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adverſus propoſitionem quintam Ianſenii, de ea doctrina pronuntiavit: *Falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu*, ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus ſit, impiam, blaſphemam, contumelioſam, divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Damnatur autẽ meritò hæc doctrina, quia apertè adverſatur divinæ Scripturæ aſſerẽti, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, & Chriſtum dediſſe ſemetipſum redemptionem pro omnibus, Sic etiam loquitur Apoſtolus 1. ad Timoth. c. 2. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in ſublimitati ſunt, ut quietã & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt, & acceptum coram Salvatore noſtro Deo.* QVI OMNES HOMINES VVLT SALVOS FIERI, *& ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus,* QVI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSVM PRO OMNIBVS. Vbi ſine ulla exceptione Apoſtolus affirmant, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, & mox rationem aſſignant, *Vnus enim eſt Deus, unus & Mediator Dei & hominum* &c. Atqui abſolutè & abſque ulla limitatione, omniũ hominum unus eſt Deus; ergo etiam, nullo excepto, unus omniũ eſt mediator, pro omnibus mortuus eſt, & pro omnibus etiam reprobis in cruce ſanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apoſtolus diſertè affirmet Deum velle ſalvos fieri omnes pro quibus dicit orandũ eſſe, cupit autẽ orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt, cum tamen eo tempore eſſent Reges gentiles ac reprobi; ergo non poteſt Apoſtolus intelligi de Chriſto mortuo pro ſolis prædeſtinatis.

In

In eundem ſenſum verba Apoſtoli intelligit S.Auguſt.lib.de Spirit.& litr. cap.33. *Vult autem Deus omnes homines ſalvos fieri,& in agnitionem veritatis venire: non ſic tamen ut eis adimat liberum arbitrium,quo vel benè,vel malè utentes juſtiſſimè judicentur, &c.* Vbi admittit S. Doctor. Deum ex parte ſua velle omnibus ſalutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male utentes incidunt in judicium & damnationem.

Vt ſententiam Auguſtini tam manifeſtam declinet Ianſenius, perſuadere conatur, illum loco citato non loqui ex ſuo ſenſu, ſed Pelagianorum dogma recitare, poſtea refellendū. Sed inane eſt hoc effugium;hanc enim doctrinam minime reprobat, ſed pergit tantum diſputare contra Pelagianos,an fides ideò ſit donum DEI, quia provenit à libero arbitrio quod à DEO creatum eſt, demum addens, ideo fidem eſſe donum DEI, *Quia binis ſuaſionibus agit Deus ut velimus, & ut credamus, ſive extrinſecus, per Euangelium, exhortationes &c. ſive intrinſecus, ubi nemo habet in poteſtate quid ei veniat in mentem, ſed conſentire vel diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Quinimò iterum dictum ſuum de voluntate omnes ſalvandi tacitè approbat, dum aſſerit, dari homini auxilium, cui conſentire, vel diſſentire ſit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo poſſit aliquis diſſentiendo perire, niſi velit ex parte ſua etiam pereuntes ſalvos fieri?

Apoſtoli verò locum,quem in hac controverſia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, neſcio qua diſtinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit.Dum enim Apoſtolus ſine exceptione ait,Deum velle omnes homines ſalvos fieri, Ianſenius vult omnes homines in ea ſententia ſumi tantum generatim,pro generibus ſingulorum, non verò pro ſingulis generum,hoc eſt,Deum velle ex Iudæis,& Gentibus, ex ſervis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos ſalvari,non tamen velle, aut gratiæ ſuæ auxilia præbere, ut ſinguli homines in individuo ſalvi fiant. Cum enim abſolutè negaret dari hominibus gratiam merè ſufficientem, quam ut monſtroſam & Moliniſticam abolendam judicabat, ſed doceret omnem gratiam eſſe ſuo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perſeverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua ſalvos fieri, neque Chriſtum pro eorum ſalute ſanguinem ſuum pati obtuliſſe.

Idem gratiæ merè ſufficientis odium in Calvino,ut eundem peperit errorem,ita enim Calvinus de æterna Dei *prædeſt. pag.*706. recitatis Apoſtoli verbis,de voluntate omnes ſalvandi, eandem diſtinctionem ita ſubiungit; *Quis non videt ordinum hic geri mentionem, potius quàm ſingulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa diſtinctio,non ſingulos generum,ſed genera ſingulorum notari.*

Et ne huic reſponſio deeſſet aſſueta hæreticis præſidentia, idem graviori tono inculcat lib.de occulta Dei provid. pag.737. *Certo*, inquit,*certius eſt,Paulum illic non de ſingulis hominibus agere,ſed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro maleſido dogmate,quanta in concordia.

Hinc ſanè patet,quàm longè dictus Doctor ab Auguſtini mente ac ſententia receſſerit, cuius tamen ſe præ cæteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut exiſtimo, illi Sancti Doctoris ſenſum reddidit,in eius opere non ſatis obſervata diſtinctio voluntatis divinæ,in eam qua vult abſolutè & efficaciter homines, actu ad ſalutem pervenire, quàm certum eſt non ad omnes, ſed ſolos electos pertingere,& in aliam,qua Deus quantum eſt ex parte ſua velit omnes ad ſalutem tendere, & ex vi meritorum Chriſti omnibus præbere auxilia: quibus, ſi non obſtet liberum hominis arbitrium, poſſint juſtitiam & gloriam adipiſci. Et in hunc ſenſum doctrinam orthodoxam, atque adeò Auguſtino conformem exponit. firmatque Tridentin. ſeſſ.6.cap 3. *Etſi Chriſtus, pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; ſed ii dumtaxat quibus meritum paſſionis eius communicatur:* Vbi manifeſtè mors Chriſti complectitur etiam eos qui eius beneficio ad ſalutem non perveniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios ageus, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antuerpiæ Epiſcopus, in ſuis *Antiſynodicis cap.*4. Vehementer eſſe formidandum,ne homines illi, qui negant Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe,eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis ſentiant, Chriſtum pro nemine mortuum eſſe. Nec deſunt qui teſtentur,plures Calvini aſſeclas qui in primum hunc errorem inciderunt,poſtea in ſecundum ſe præcipitaſſe.

Opponunt aliqui recentius circa prædicta.

PRimò; Chriſtum quidem mortuum eſſe & ſanguinem fudiſſe pro omnibus etiam repro-

reprobis, eo ſenſu, quod merita illius, quæ ſunt infinita, ſint etiam omnibus ſufficientia, quamvis non ſint ab illo pro omnibus oblata. Sed ſatis refelli videtur breviter evaſio illa, ex ipſis verbis propoſitionis 5. damnatæ, quæ aſſerit; Semipelagianum eſſe CHRISTVM pro omnibus mortuum eſſe, & ſanguinem fudiſſe. Ergò vera eſt propoſitio contradictoria quæ docet, Non eſſe Semipelagianum, ſed omninò verum, mortem & ſanguinem à Chriſto pro omnibus *omninò* hominibus data aut oblata eſſe: ſi enim pro omnibus omninò mortuus eſt, pro omnibus mortem ſuam Patri obtulit, intelligi vix poſſe, Quomodo Chriſtus ſit Redemptor omnium, ſi non impetraverit omnibus auxilium quo ſaltem poſſint liberari, quod aliqui negant.

Secundò opponunt, quomodo Deus per gratiam merè ſufficientem ſincere vult reprobos ſalvos fieri, cum Deo ſciente, & aliam gratiam dare nolente, melius foret ipſis nullam, quam talem gratiam habere; Sed æquè ſolvendum eſt ipſis, id quod cum omnibus admittunt. Quomodo Deus Angelos reprobos per gratiam merè ſufficientem ſincerè voluerit ſalvos fieri? Quod igitur gratia ſit merè ſufficiens, nec ſortiatur effectum, non provenit ex intentione Dei illam concedentis, aut ex natura talis gratiæ: nam illa ex ſe actum bonum ſemper operaretur, niſi in hoc impediretur per liberum hominis arbitrium. Atque ita facile intelligitur, melius quidem eſſe nullam gratiam habuiſſe, quam illam per contumaciam liberi arbitrii neglexiſſe, non tamen melius eſſe ſimpliciter non habuiſſe gratiam illam, quæ hominem ad bene agendum inclinabat & incitabat, & cum qua poterat rectè operari & ſalvari, ſi illi inclinationi obtemperaſſet.

Tertiò opponunt, ſicut ſuſtineri poteſt gratia phyſicè prædeterminans, quam tradunt Thomiſtæ, æque poſſe ſubſiſtere gratiam illam per ſe ſemper efficacem quam ajunt ſitam eſſe in delectatione victrici gratiæ cœleſtis &c. Sed hanc concordiam nec ipſa hactenus Schola Thomiſtica, nec ipſe Ianſenius admiſit, qui gratiam illam prædeterminantem, uti aliorum gratiam congruam, diſertè impugnat, & à gratia ſua victrice vult utramque longè abeſſe. Differentiam gratiæ Thomiſticæ prædeterminantis, & gratiæ victricis Ianſenianæ, vide in huius Tomi I. Parte II. Controverſia VII. circa initium, *Ab hac Doctrina* &c.

Quarto opponunt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum quem poſſint habere Ianſenii propoſitiones, vel earum Author, ſed tantum aliquem ſenſum determinatum. Atqui probari non poteſt quòd ſenſus (quem illi ſuſtinent) ſit ille qui determinatè damnatur. Ergo poteſt ſenſus ille ſuſtineri.

Sed ex hoc effugio ſequeretur, ſi quis diſertè diceret ſe ſuſtinere propoſitiones Lutheranas, Calvinianas, Ianſenianas, non poſſe illum redargui. Quia prætendere ſemper poteſt, Non eſſe damnatum omnem omninò ſenſum, &c. Quam latum ſic ab Apoſtolicis Decretis effugium ſemper captari poſſit, quis non videt? Senſus igitur in his, & aliis ille cenſeri debet damnatus, quem verba & contextus & ſtatus propoſitionis damnatæ per ſe important, juxta inſtitutionem, & proprium ſenſum verborum quibus propoſitio damnata exprimitur: ita in omni tribunali ſine tergiverſatione proceditur.

Quintò opponunt, Receſſus nimius à doctrina Hæreticorum modernorum (qualis eſt de Chriſto pro omnibus omninò mortuo, de gratia aliqua indifferentia, & merè ſufficienti) plurimum nocet eorum converſioni, cum ab his longiſſimè recedant. Ergo potius amplectenda ea doctrina quæ ab his minus recedit, ſive, ad illos magis accedit, etſi cum illis non conveniat.

Reſp. Acceſſum illum, de quo agitur, multò plus habere periculi, ne Hæreticos modernos in ſuo errore magis confirmet, & obduret: De hoc nemo melius teſtari poteſt quàm ipſi Hæreticorum modernorum Doctores: inter quos *Samuel Mareſius* in Hollandia celebris Doctor Calvinianus in Præfatione ad ſuum Catechiſmum de Gratia, ſic loquitur: Ipſius Papæ authoritas ſenſim labaſcit per has controverſias de Gratia, in quibus Pauli & Auguſtini ſequaces (notum eſt ex contextu de quibus loquatur) plurimas defendunt propoſitiones, quas Pius V. Gregorius XIII. & Vrbanus VIII.... damnaverant, &c. Sunt quidem hæc verba Doctoris Hæretici, nec proinde judicis idonei: Sed ex quo facilè colligi poſſit: quid major ille acceſſus etiam apud hetherodoxos operetur.

De his infrà plura ſcolaſticè tradimus, & explicamus in hoc *Tomo I Parte II.* de Gratia Divina, à Controverſia 4. uſque ad Controverſiam 10. Extant & Theſes variæ, aliaque de iiſdem recentius edit anno 1684.

CAPUT III.

De Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ.

I. CAtholici omnes affirmant in Sacramento Euchariſtiæ, poſt panis & vini Conſecrationem, Chriſtum verè, ac realiter eſſe præſentem; ita ut virtute Conſecrationis ſubſtantia panis mutetur in corpus, & vinum in ſanguinem Domini, ſolis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calviniſtæ per Conſecrationem Chriſtum conſtituit præſentem realiter, ſed tantùm figurativè, ſic ut nihil adſit præter ipſum panem & vinum, tanquam figuram aut ſignum repræſentans Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis oblatum. Et in hoc ſunt contrarii ipſis Lutheranis, qui admittunt ſaltem in uſu hujus Sacramenti realem Chriſti præſentiam, ſed remanente ſimul panis & vini ſubſtantia.

II. Probatur Catholica veritas ex manifeſtis Chriſti verbis Matt. cap. 26 *Hoc eſt Corpus meũ quod pro vobis tradetur. Hic eſt Sanguis meus qui pro vobis effundetur.* Atqui non figura Corporis Chriſti pro nobis tradenda erat, ſed verum ipſius Corpus traditum, & ejus verus Sanguis effuſus eſt. Ergo Chriſtus illis verbis affirmat verum ſuum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic ut in ſenſu proprio & identico non poſſint illa verba aliud ſignificare quam, Contentum ſub hac ſpecie panis eſt Corpus meum. Vt ſi Chriſtus in Cana Galileæ, volens vi verborum aquam ſibi præſentem in vinum convertere, dixiſſet, *Hoc eſt vinũ quod vobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc poſſe præſtari, non verborum proprietatem, ſed Chriſti potentiam oppugnaret. Neceſſarium autem eſt Chriſtum voluiſſe illis verbis ſe in Sacramento Euchariſtiæ realiter conſtituere, vel Eccleſiam ſuam decipere, quod ſic declaro.

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret ſe filiis relicturum auri ſummam, ſicut Chriſtus promiſit ſe corpus ſuum relicturum diſcipulis manducandum, & idem parens poſtea in ultimo teſtamento ſcrinium relinqueret cum his verbis: Hoc eſt aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantùm auri figuram aliquam contineri; vel patrem illum tunc deliraſſe.

III. Regula apud omnes certa eſt cũ S. Auguſt. *lib. 3. de doct. Chriſti cap.* 1. Quando verba Scripturæ ſumi poſſunt propriè, nunquam accipienda eſſe figuratè, niſi aliunde conſtet id eſſe manifeſtè neceſſarium. Quod hic minimè conſtat, cùm Chriſtus non minus potuerit ſe in Sacramento collocare vere, quàm figuratè, idque verbis illis propriè ſignificare. Quod ſi nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Chriſtus eſſe unus cum Patre æterno, de unitate aliqua impropriè dicta. Vt cùm dicit Chriſtus Ioan. 10 v. 3. *Ego & Pater unum ſumus*, illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, ſita in concordia voluntatum, non verò de unitate ſubſtantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris oſtendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ ſenſu aberrare, niſi ad illam regulam illos adſtringas, quæ requirit ut verba Scripturæ abſque neceſſitate impropriè non intelligantur.

IV. Hunc Chriſti ſenſum, & realem ejus præſentiam declarat Apoſtolus Paulus 1. ad Corinth. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne cõmunicatio Sanguinis Chriſti eſt: & panis quẽ frangimus nonne participatio Corporis Chriſti eſt?* Et iterum: *Quicumque manducaverit panem hunc vel biberit Calicem indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodo reus erit Corporis Domini indignè manducati, ſi corpus Domini non manducet, ſed ejus figuram? Non admittet certè Calviniſta eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Chriſti, reum eſſe culpæ, cùm Chriſtum in ſua imagine aut figura honorandum eſſe prorſus neget.

V. Nulla igitur hic apud Apoſtolum, nulla apud Evangeliſtas figuræ mentio, ſed omnes eadem verba, *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur* Eodem modo apertè & ſimpliciter proponunt: quòd certè minimè feciſſent, ſi per Corpus Chriſti, figuram Corporis Chriſti intelligi voluiſſent; quomodo enim illud intelligi vellent, quod ſuis verbis toties repetitis non expreſſerunt?

Quinimò Chriſtus ipſe Ioan. 6. verſ. 56. dicens: *Caro mea verè eſt cibus & Sanguis meus verè eſt potus*, &, *Panis quem ego dabo caro mea eſt pro ſæculi vita*; rem ſe miram ac novam declaraſſe ac promiſiſſe oſtendit, ſubjungens, *Hic eſt panis qui de cælo deſcendit*, &, *qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in ſui memoria diſcipulis porrigere, aut quid habet hæc triticei panis buccella cur manna coele-

ſti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipſum Chriſtum verè & realiter in Sacramento præſentem rectiſſimè quadrare intelliguntur.

VI. Ad hæc omnia opponunt. Quando Chriſtus dixit, *Ego ſum vitis*, debet vitis intelligi figuratè, Ergo quando dixit, *Hoc eſt corpus meum*, Corpus Chriſti intelligendum eſt figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodem modo poſſe ſic inferri, Ego ſum vitis, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego ſum Pater unum ſumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis: atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Chriſto in Scripturis propriè dicuntur, quo realem eius in Sacramento præſentiam auferre moliris. Verùm hæc, & ſimiles ex Scripturis conſequentiæ, per methodum tertiam ſuperiùs aſſignatam retundi debent.

Nunc ulterius ſic concludo. In cognoſcendo Scripturæ ſenſu primitiva Eccleſia non potuit errare: ſed illa agnovit realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam, non verò figuratam, Ergo fides de reali Chriſti præſentia non poteſt eſſe erronea.

VII. Ad minorem probandam Patrũ primitivæ Eccleſiæ manifeſta adduco teſtimonia.

S. Cyprianus *ſerm. de cœna Dom.* Panis, *inquit*, iſte quem Dominus diſcipulis ſuis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus eſt, omnipotentia Verbi factus eſt caro. Quid quæſo clariùs dici poteſt?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non eſt relictus ambigẽdi locus.

S. Auguſtinus verba Chriſti in ſenſu litterali clare agnoſcit Conc. 1. in Pſal. 33. *Ferebatur in manibus ſuis*. Quomodo, inquit, hoc intelligatur in Davide ſecundùm litteram non invenimus, in Chriſto autem invenimus; ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum ait, hoc eſt Corpus meum; ferebat enim illud corpus in manibus ſuis.

S. Ioan. Damaſc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc eſt, non corporis ſignum, ſed corpus, non Sanguinis ſignum, ſed Sanguis.

S. Epiphanius *in ſept. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apoſtolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixiſſe, ſed ipſum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Chriſtum, Apoſtolos, Eccleſiæ Patres realem Domini in Sacramento præſentiam uno ore apertè profiteri. Certè, niſi velis agnitæ veritati oculos occludere, neceſſarium eſt ut cum S. Hilario jam citato concludas: De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Eccleſia negaſſet realem Chriſti in Sacramento præſentiam, hi Patres, qui eã apertè docuerunt, fuiſſent olim hæretici, & ab Eccleſia ſeparati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipſi primitivæ Eccleſiæ præcipui Doctores ac defenſores. Ergo manifeſtum eſt primitivam Eccleſiam nunquam negaſſe realem præſentiam, ſed illam ſemper docuiſſe, & per ſuos Patres & Doctores poſteris credendam propoſuiſſe.

Præter teſtimonia Patrũ primitivæ Eccleſiæ pro reali præſentia jam breviter adducta, juvat paulò expreſſiùs oculis objicere verba potiſſimũ *S. Ambroſii*, & *Cirilli* Hieroſolymitani, qui quarto ſæculo tam diſertè rẽ hãc expoſuerunt quàm ſi hodie contra Calvini aſſeclas decertarent. *S. Ambroſius* ipſius S. Auguſt. primus in fide magiſter, & eximium primitivæ eccleſiæ oraculum ſic loquitur lib. 4. de Sacramentis c. 4 *Sermo*, inquit, *Chriſti hoc conficit Sacramentum: Qui Sermo Chriſti? Nempè in quo facta ſunt omnia. Iuſſit Dominus, & factum eſt cœlum juſſit Dominus, & facta eſt terra. juſſit Dominus, facta ſunt maria. juſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vide ergo quam operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis in ſermone Domini Ieſu, ut inciperent eſſe quæ non erant: quantò magis operatorius eſt, ut quæ erant, in alia commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, ſed audi dicentem, ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit & creata ſunt. Ergo tibi ut reſpondeam, Non erat Corpus Chriſt ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod jam Corpus eſt Chriſti. Ipſe dixit & factum eſt.* Si ex his nondum vides *ſenſum primitivæ Eccleſiæ* contra ſolam corporis figuram, te excœcatum, aut dementatum agnoſcas neceſſe eſt.

Audi eiuſdem circiter ævi *Cyrillum* Hieroſolymitanum in ſua Catecheſi myſtagogica. *Cum ipſe dixerit, Hoc eſt corpus meum, Quis audebit deinceps ambigere? & cum idem ipſe tam aſſeveranter dixerit, Hic eſt Sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat non eſſe ejus ſanguinẽ? Aquam olim in vinum convertit in Cana Galileæ, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in ſanguinem transmutaverit?* Quomodo poſſit hodie in rem hanc ſimilitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Verſa te quo volueris, vel te ipſum, vel primitivam Eccleſiam erroris neceſſariò condemnabis.

Addo aliud teſtimonium & argumentum invincibile ex apertis monumentis *Hiſtoriæ*

Ec-

Eccleſiaſticæ de mente primitivæ Eccleſiæ.

Ex illa patet evidenter ab infidelibus ſæpè ac vehementer accuſatam & paſſam fuiſſe Religionem Chriſtianam, quod Chriſtiani eſſent *Antropbagi*, id eſt, comeſtores carnis humanæ, quia Chriſti ſui carnem & ſanguinem manducabant, ut infrà teſtimoniis citatis, oſtendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Chriſti in Euchariſtia, Chriſtianæ Eccleſiæ Patres nunc viventes nunquam negarunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus corpus & ſanguinem Chriſti, ſed tantum illius figuram, ſcilicet panem & vinum in paſſionis, & mortis illius memoriam.

Ergò ex illa Infidelium accuſatione, & Chriſtianorum reſponſione manifeſtiſſimum eſt, doctrinam primitivæ Eccleſiæ fuiſſe eandem quæ nunc eſt Romanæ, Chriſti Carnem & ſanguinem in Euchariſtia verè ac realiter manducari.

In huius argumenti, quod aſſumpſi, probationem evidentiſſimam, ſubjicio Patrum de illa accuſatione tunc in primordiis Eccleſiæ ſedulò tractantium aperta teſtimonia.

Accuſatio iſta patet primò ex *Tertulliano*, qui ſecundo circiter Chriſti ævo vixit, *Apologia, cap. 7. & 9. l. 6. contra Celſum*; ubi ſic loquitur: Dicimur ſceleratiſſimi de Sacramento Infanticidii. Qui iſta credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipſe quod & Chriſtianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum ſatia, veſcere libenter. Quod ſi non potes facere, non debes credere, homo eſt enim Chriſtianus, quod & tu.

Adde hominis etiam Athei, ac Philoſophi celebris de hoc teſtimonium: *Averroes comment. in metaphyſ.* mundum, inquit, peragravi, multaſque, adeòque omnes regiones circuivi, varias ſectas inveni, ſed Chriſtiana deteriorem, aut etiam fatuam non reperi: *Quia Deum ſuum quem colunt, devorant*.

En quid poſt accuſationem iſtam ſupra, quid alibi dicat idem Tertull. *lib. de Reſur. carnis c. 8.* Caro corpore & Sanguine Chriſti veſcimur, ut anima de Deo ſaginetur.

Quid ad eá *S. Cyprianus de cœna*, ſæculo tertio. Quam præclarus, inquit, eſt calix iſte, quam religioſa huius potu ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes ſenſum huius mundi, ſanguinem fugimus, & intra ipſa Redemptoris noſtri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriuſq; rubricati, à ſapientibus huius ſęculi judicamur *Amentes*. Quomodo quæſo, primi illi veræ Eccleſiæ Chriſtiani, à Sapientibus ethnicis fuiſſent judicati. *Amentes*; Quomodo accuſati ut *Antropbagi*? Quomodo *Deum ſuum quem colunt devorare*? ſi illi in memoriam Chriſti ſui, panem tantum & vinum in ſuis cætibus more Calviniſtico manducarent? illi certè ipſi ſapientes ethnici in memoriam amici abſentis, aut defuncti, aut Ceteris & Bacchi ſui, non rarò cum pane & vinô convivia celebrabant: nihil proinde ipſis circa primos Chriſtianos, abſque reale Chriſti manducatione, mirum vel novum, vel ſupplicio dignum viſum fuiſſet.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiva Eccleſia primi illi Patres, primi illi Chriſtiani imo & primi illi infideles qui Chriſtianorum Ritus ubique explorabant, in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam apertè teſtantur: nec erat in ſequentibus ſæculis ulla ſecta quæ eam negaret uſque ad Berengarium, qui & errorem illum convictus retractavit: eodemque tenore hodie tota Eccleſia Romana, imo quoad hác realem præſentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiva Eccleſia fuit expers erroris, ut ipſi Sectarii fatentur, & Romana ſemper, hodieque in hoc eſt primitivæ conformis. Ergo omnino fatuus convincitur, qui contra hunc apertum omnium ſæculorum ſenſum, ſolius Calvini deliramentis adhæret. Quam tenues ſint umbræ quas Calvini aſſeclæ pro ſe objiciunt, ex ſequenti earum ſolutione patebit.

Refelluntur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlai in Anglia.

OPponunt primò, ſi Chriſtus eſſet realiter præſens in Euchariſtia, deberet idem Chriſti corpus eſſe ſimul in duobus locis diſcretis, ſcilicet in cęlo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore eſſe in duobus locis involuit contradictionem, quia ſic eſſet in cælo, & ſimul à cælo abeſſet.

Reſp. Negando minorem, Quia præſentia in uno loco, non eſt negatio præſentiæ in alio loco, in quo ſolo conſiſtit contradictio, ſed ſunt duæ affectiones poſitivæ eiuſdem corporis, ſcilicet præſentia ad hunc locum, & ſimul præſentia ad alium locum ſeparatum. Hoc ſi neges Deum alicui corpori poſſe concedere, non hoc Sacramentum, ſed potius Dei omnipotentiam oppugnas Quinimò reipſà unum corpus in duobus locis diſcretis divina virtute aliquando extitiſſe, patet *Actor. 9.* ubi Chriſtus in via D. Paulo apparuit, & præſens adfuit, & palam locutus eſt, *Saule,*

Saule,

Saule, quid me perſequeris &c. nec tamen ideo cœlum & dexteram Patris deſeruiſſe dicendus eſt, juxta illud Actor. 3. v. 21. *Oportet illum cœlum ſuſcipere uſque ad tempus reſtitutiones omnium*, id eſt, extremi judicii. Apparuit etiam corporaliter Chriſtus Dominus Petro Romam cogitanti, cum diceret, *vado Romam iterum crucifigi*, ut teſtatur Divus Athanaſius in Apologia pro ſua fuga, & D. Ambroſius contra Auxentium.

Confirmatur hæc à paritate rationis. Quia poſſunt duo corpora divina virtute in uno eodemque loco ſimul conſtitui, & ſe mutuo penetrare: quod tamen non minus eſt contra naturalem conſtitutionem corporum, quam unum corpus in duobus locis diſſitis collocari, Patet Ioannis 20. v. 26. quando ad Apoſtolos *venit Ieſus januis clauſis*, ubi cum penetratione dimenſionum in eodem loco fuit janua & corpus Chriſti, uti paſſim admittunt Sancti Patres, qui in hoc Chriſti ingreſſu manifeſtum miraculum agnoſcunt, uti & in Nativitate ac Reſurrectione Domini corpus Virginis & ſacrum ſepulchrale penetrantis.

Opponunt ſecundò, de ratione corporis, ſive quantitatis corporeæ eſt, in loco extendi, ſive habere partes extra partes. Atqui corpus Chriſti in modica Hoſtia non habet ſuarum partium extenſionem. Ergo nequit Chriſtus corporaliter in Hoſtia conſecrata contineri.

Reſp. Majorem tantum eſſe veram de extenſione intrinſeca, ſive, quod debeat habere partes intrinſecè inter ſe diſtinctas, & quoad ſitum internum: non verò quod debeat una pars eſſe uno loco, & altera pars alio loco quoad ſitum extrinſecum. Cum enim ſitus ille extrinſecus partium ſit tantum proprietas naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquitur in ſtatu ſuo naturali, non eſt cur Deus non poſſit illius exigentiæ effectum actuale impedire, ſicut combuſtionem ignis, aut illuminatione corporis ex natura ſua lucidi. Hic proinde à Doctis meritò reprobatur opinio inanis *Carteſii* conſtituentis eſſentiam corporis in actuali extenſione & impenetrabilitate partiū, niſi ea aliter explicetur, ut aliqui conantur. Sed hoc pondus habere nō poteſt apud heterodoxos qui paſſim profitentur ſe illius Principiis adverſari, uti fusè, & adductis præcipuorum ſuorum Profeſſorū & Academiarum decretis, oſtendit Fridericus Spanhemius ex Academia Leidēſi in Hollandia Profeſſor in lib. ſuo de noviſſimis circa res ſacras in Belgio diſſidiis pag. 76. & ſeq.

Confirmatur apertè ex ipſis Scripturis hæc doctrina Lucæ cap. 18 v. 25. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cœlorum*, ubi apertè indicatur Deo poſſibile eſſe ut camelus tranſeat per foramen acus, cum dicat hoc facilius eſſe quam divitem retinentem divitias intrare in regnum Dei, quod tamen cum divina gratia eſt abſolutè poſſibile: alias & Abraham, & David, & Salomon, & omnes etiam pii Reges & Principes Catholici cœlorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæia, & per ſe futilia, à quovis his principiis inſtructo facilè diſſolventur.

Ex quibus manifeſtè corruunt nova Aſſerta D. Morlæi in ſuis Tractatibus de Controverſiis Religionis Romanæ *pag.* 21 *&* 22. ubi majori confidentia quam peritia aſſerit, *Trāſubſtantiationem* in Euchariſtia ſe eſſe impoſſibilem & incredibilem, utpote contrariam *Senſuum* teſtimonio, & neceſſariò inducentem ad delitia *Scepticorum* nō tantum in aliis artibus & ſcientiis, ſed etiam in ipſis Theologicis.

Sed, ut breviter concludam: Quiſquis Theologus eſt, aut Philoſophus mediocris, ſatis novit non tantum quatuor, ſed quinque eſſe hominis ſenſus, Fidem autem non eſſe ex viſu, guſtu, &c. ſed ex ſolo *Auditu*, ut teſtatur Apoſtolus ad Romanos 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*. Verba autem Chriſti de reali ſua præſentia in Euchariſtia adeò ſunt clara apud præcellentiſſimos primitivæ Eccleſiæ Patres, quos ſupra recenſui, ut non timeamus nos ad alios ſcepticos, quàm ad Chriſtum Evangeliſtas, & primos Eccleſiæ Patres à D. Morlæo relegari.

CAPUT IV.

De Impanatione Lutherana, & præſentia Chriſti in ſolo uſu.

ARgumenta quæ hactenus evincunt in Conſecratione vi verborum panē mutari & converti in Chriſti Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanatiōnem, id eſt, panem cum Corpore Chriſti in Euchariſtia non permanere, uti contra Lutherum docet Eccleſia Catholica cum *Trid. ſeſſ.* 13. *cap.* 4 Non enim dici poteſt una ſubſtantia in aliam converti, niſi prima deſierit, & altera in eius locum ſuccedat. Sic lignū non poteſt converti in ignem, niſi forma ignis

ignis introducta, forma ligni deſierit: neque dici poſſet virga Moyſis converſa in ſerpentem, ſi virga cum ſerpente permaneret.

II. Declarant autem hanc tranſubſtantiationem teſtimonia Patrum ſupra allata, qui aſſerunt panem fieri Corpus Chriſti, mutari, converti &c. Audi quæſo in quarto ſæculo primitivæ Eccleſiæ loquentem S. Cyrillum Hieroſ. *Catecheſ. 4. myſtag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galileæ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in ſanguinem tranſmutaverit?

Idem eodem ſæculo profitetur Gregorius Nyſſen. *Orat. catech. cap. 37.* Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo ſignificatum panem, in Dei Verbi corpus credo tranſmutari.

Denique S. Ambroſius diſertis verbis ſcribit de pane fieri corpus Chriſti *lib. 4. de Sacrament. cap. 4.* Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum, ubi acceſſerit conſecratio de pane fit corpus Chriſti. Ac pergit ibidem oſtendere nihil hic eſſe creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cœlum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ jam exiſtunt, in aliud commutare.

III. Altera controverſia cum Lutheranis eſt, quod doceant Chriſtum eſſe realiter præſentem in ſolo uſu, & ſumptione Euchariſtiæ, ſic ut in Hoſtia conſecrata non perſeveret dum exponitur in templo, ſervatur in pyxide, aut ad ægros defertur.

Sed contra, Poſtquam Chriſtus conſecrationis verba protulit, Euchariſtia aliquo temporis ſpatio in eius, aut Diſcipulorum manibus verſabatur, antequam ſinguli ex Diſcipulis illam manducarent, ergo ſi ante Communionem Chriſtus erat ſub ſpeciebus Euchariſticis, non eſt ratio negandi quod poſtea extra uſum ſub iiſdem perſeveret. Vel peto à Lutheranis, ut oſtendant, ubinam in Scripturis dicatur, quod ſtatim poſt uſum Chriſtus recedat, & evaneſcat? Nullum certè in Sacris literis exſtat iſtius doctrinæ veſtigium. Quinimò ex antiquiſſimo uſu primitivæ Eccleſiæ conſtat Euchariſtiam aſſervari, & ad ægros deferri conſueviſſe.

IV. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib. 2. ad uxorem*, teſtatur Chriſtianos ſuo tempore conſueviſſe Euchariſtiam ad ſuos domum deferre, ut eam opportuno tempore ſumerent. Et *in Ser. de Lapſis*, narrat mulierem quandam, cum arcam, in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentaſſet igne inde ſurgente deterritam fuiſſe. Eo conſuet u dinem ſecundi poſt Chriſtum ſæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobatam.

S. Juſtinus Martyr ejuſdem ſæculi in *Apol. 2.* aſſerit, poſt Sacra peracta Diaconos ſolitos fuiſſe deferre Euchariſtiam ad fratres abſentes.

S. Ambroſius in *Orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem ſuum particulam Euchariſtiæ ad collum ſuſpendiſſe in naufragii periculo, & ſic ſalvum evaſiſſe.

S. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum, refert S. Exuperium Toloſæ Epiſcopum, Chriſti Corpus in caniſtro vimineo comportaſſe.

Denique hæc Fides, Uſus, & Conſuetudo in primitiva Eccleſia adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus *in epiſt. ad Galloſynium*, in terminis affirmare non dubitet eos inſanire, qui aſſerunt Euchariſtiam ſi in alterum diem aſſervetur vim ſuam amittere Errare non potuit Fides, & Conſuetudo primitivæ Eccleſiæ, aut qui eam ſequũtur. Ergo errare neceſſe eſt eos qui ſolo Luthero duce illi adverſantur.

CAPUT V.

De Sacrificio Miſſæ, & Communione ſub utraque Specie.

DOcet Eccleſia Catholica contra Sectarios Modernos, Chriſtum in ultima cœna non tantum Sacramentum, ſed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum inſtituiſſe, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem &c.* prout à vera & primitiva Eccleſia ſemper intellecta fuerunt.

I Probatur primò, ex Apoſtolo *ad Hebræos, cap. 7. v. 17.* ubi declarat de Chriſto verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Cum autem Sacerdotis propriũ munus ſit offerre Sacrificium, non poteſt Chriſti Sacerdotium in Eccleſiam eſſe in æternum ſine perpetuo Sacrificio in Eccleſia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificiũ ſemel tantum offerri potuit, cum Chriſtus ſæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantùm reſtat ut perpetuò offerat per ſuos Miniſtros incruentum Miſſæ Sacrificium, aliàs Apoſtoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud ſub ſpecie Panis & Vini offerendum eſſe indicant eadem Apoſtoli verba, dum aſſerit Sacerdotium Chriſti fore ſecundum ordinem Melchiſedech, cuius Sacrificium conſiſtebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Geneſ. 14. verſ. 18. Melchiſedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altiſſimi.*

II. Pro-

II. Probatur ſecundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Eccleſiam ſuam ſine aliquo Sacrificio, quod in ſignum ſupremæ maieſtatis illi offerri debeat. Nam in ſtatu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noe, Abrahamum &c. In lege Moſaica plurima erant inſtituta Sacrificia, holocauſta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile eſt ſolam Eccleſiam Chriſti relictam eſſe omni vero & publico ſacrificio deſtitutam, quo poſſit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hoſtiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoſcere, quod oblatione ſacrificii propriè præſtatur. Quod divino cultui adeò proprium eſt, ut nulla unquam Gens Deum coluerit, quæ ſacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodo igitur cogitari poteſt Chriſtum, qui voluit Eccleſiam ſuam toto orbe diffundi, non ordinaſſe ſacrificium aliquod publicum, & ſuæ Eccleſiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem ſacrificio poterat populus Chriſtianus melius conjungi, ac deſignari, quam per oblationem corporis, & ſanguinis Chriſti in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Eccleſiæ Chriſtianæ inſtituti ſunt Sacerdotes, & erecta ſunt Altaria. Ad quid enim ſerviunt Sacerdotes, & Altaria, niſi ut victimæ, & ſacrificia offerantur, ſine quibus totus ille apparatus inanis eſſet, & proprio uſu deſtitutus.

III. Probatur tertiò, ex perpetuo uſu Eccleſię Chriſtianę Miſſæ ſacrificium offerendi, ad hæc uſque tempora continuato: adeò ut mirum ſit, ab iis qui ſe primævam Eccleſiam venerari & ſequi profitentur aliud unquam fuiſſe cogitatum.

Sacrificium hoc iam inde à Chriſti temporibus in Eccleſia ubique oblatum fuiſſe teſtis locuples eſt S. Irenæus, qui floruit ſecundo poſt Chriſtum ſæculo, ſcribit enim *lib. 4. cap. 32.* Chriſtum in cœna Apoſtolos novam novi teſtamenti oblationem docuiſſe, quam Eccleſia, inquit, ab Apoſtolis accipiens in univerſo mundo offert Deo juxta Malachiæ vaticinium.

IV. Eundem Eccleſiæ primævæ uſum prodit S. Auguſtinus *in Pſalm. 33.* Ipſe Dominus, inquit, de corpore & ſanguine ſuo inſtituit Sacrificium ſecundum ordinem Melchiſedech; unde & ipſi Apoſtoli ſacrificare leguntur. An ergo Apoſtoli à Chriſti doctrina aberrarunt.

Idem toto orbe Chriſtiano ſacrificium offerri ſcribit iterum Auguſtinus *de Civitate Dei lib. 19. cap. 22.* loquens de oblatione Melchiſedechi, Ibi (inquit) apparuit ſacrificium quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum. *Et lib. 4. de Trinit. cap. 14.* Quid gratiùs offerri aut ſuſcipi poſſit quam Caro Sacrificii noſtri?

S. Ambroſius in *Luc. cap. 1.* Cum ſacrificamus Chriſtus adeſt, Chriſtus immolatur.

S. Hieronymus *ſuper verba Malachiæ;* In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Iſrael, ſed mundam, ut in ceremoniis Chriſtianorum.

Euſebius Emiſſen. *ſer. 5. de Paſchate.* Melchiſedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Euchariſtia celebratur, Chriſti Sacrificium figuravit.

S. Iuſtinus Martyr. *in Dialogo cum Triphone.* Omnia Sacrificia quæ ſuo nomine facienda Ieſus Chriſtus tradidit, id eſt, in Euchariſtia panis & poculi, quæ in omni loco à Chriſtianis fiunt, præoccupatione uſus Deus, ſibi grata eſſe teſtatur. En iterum S. Iuſtinus ſecundi ſęculi teſtis Sacrificium Euchariſticū in omni loco à Chriſtianis oblatum fuiſſe teſtatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Chriſtiani primitivæ Eccleſiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarii huic Sacrificio contrarii.

V. Quoad *Laicorum Communionem;* docet Eccleſia Romana non eſſe neceſſarium præbere Laicis communionem ſub ſpecie vini, contra pleroſque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum adminiſtrandi Laicis Euchariſtiam ſub ſpecie vini, ut infrà oſtendam.

Secundò, Quia ipſe Chriſtus duobus diſcipulis in Emaus porrexit Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, *Luc. 24. & cognoverunt eum in fractione panis,* uti eum locum explicat Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & plures alii. Et tempore Apoſtolorum de fidelibus dicitur, *Actor. 2. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis fit mentio, uti nec *Act. 20. Una autem Sabbathi cum conveniſſemus ad frangendum panem.*

Tertiò, quia de communione data ſub unica ſpecie ſæpe memorant Patres primitivæ Eccleſiæ, ut infra patebit, quod ſine errore fieri nunquam poſſet, ſi extaret præceptum Chriſti de communione ſub utraque ſpecie.

VI. Contra hæc, præceptum à Chriſto latum eſſe de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primò, ex *Matt. 26. v. 27. Bi-*

bite ex eo omnes. Verum ea verba ad ſolos Apoſtolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes*, ſcilicet Apoſtoli tunc in cæna præſentes.

Opponunt ſecundò, verba Chriſti *Ioan.* 6. *verſ* 53. *Niſi manducaveritis carnē Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinē non habebitis vitam in vobis*. Ergo non habebit vitam qui non ſumit Eucharistiam ſub ſpecie vini. Sed facile negatur conſequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem ſub ſpecie vini, ſed tantum ut bibant Sanguinem Chriſti quocumque modo id fiat: Iam verò ſub ſpecie panis neceſſe eſt totum Chriſti Corpus cum ſanguine coniungi, cum illic Corpus Chriſti non mortuum, ſed integrum, glorioſum, & vivum prout modo in cœlo exiſtit, ſub unica panis ſpecie conſtituatur. Ergo hoc ipſo quo aliquis Chriſti Corpus ſuſcipit ſub ſola ſpecie panis, Chriſti pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quam ut ſumatur Sanguis Chriſti, non verò ut ſub vini ſpecie recipiatur.

VII. Et ſanè graves admodum erant cauſæ cur Chriſtus noluerit præceptū ſumendi calicis omnibus Laicis imponi. Nam in quibuſdam regionibus prętertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impoſſibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo ſufficeret. Magnum quoque ac frequens adeſſet periculum effuſionis, ac irreverentiæ, ſi deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici poſſe uſum calicis ulli unquam Laico concedi, ſicut Regibus Galliæ conceſſus traditur, ſed docent de illo omnibus concedendo nullum omnino præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant ſub utraque ſpecie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, ſed quod ad ſacrificium requiratur; ut per ſanguinem quaſi ſeorſim ſub ſpecie vini ſumptum, & oblatum, Mors & Paſſio Chriſti repræſentetur.

Nullum autem de præbendo Laicis calice præceptum à Chriſto conſtitutum, aut à primitiva Eccleſia agnitum fuiſſe vel ex eo patet, quod Paulinus Presbyt. in vita S. Ambroſii narrat, dum jam S. Ambroſius eſſet è vita exceſſurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuiſſe, & S. Ambroſio dominicū Corpus obtuliſſe, ſine ulla ſanguinis mentione, quod, inquit ubi accepit emiſit Spiritum. Et ipſe Dominus non tantum manducanti carnem & bibenti Sanguinem, ſed etiam ſeipſum ſub ſola panis ſpecie ſumenti vitam æternam promiſit, *Ioan.* 6. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPVT VI.

De Confeſſione Sacramentali.

I. DOcent Catholici, lapſis in peccatum mortale à Chriſto præceptam eſſe confeſſionem Sacramentalem, formaliter Integram, & diſtinctam quoad ſpeciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitimè deputato.

Hanc confeſſionem, quam auricularem vocant, negant paſſim Sectarii, exiſtimantes ſufficere ſe coram Deo peccatorem agnoſcere. Quamvis nec in hoc inter ſe omnes conveniant: conſtat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Miniſtro ſuo peccata ſaltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores noſtri cum hæreticis Novatianis à primitiva Eccleſia damnatis, qui oris confeſſionem, & Sacerdotis Sacramentalem abſolutionem penitus ſuſtulerunt: uti tertio poſt Chriſtum ſæculo teſtatur S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. & S. Auguſt. de hæreſibus Novatianorum. Fieri autem non poteſt ut doctrina illa nunc ſit vera, quæ in primitiva Eccleſia fuit hæretica.

II. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc abſolvendi poteſtatem Sacerdotibus apertè concedunt Matth. 18. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram erunt ligata, & in cœlo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cœlis.* Et Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Item Iacob 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.*

Itaque ex illis Chriſti verbis ſic argumentor. In Eccleſia Chriſti, quæ eſt perpetua, cōſtituti ſunt perpetui Iudices cum poteſtate ligandi, atque abſolvendi peccata. Atqui Iudex non poteſt abſolvere aut remittere peccata, niſi ad ipſius tribunal fuerint relata; & debitè expoſita. Ergo ad peccatorum abſolutionem à Chriſto inſtitutam neceſſarium eſt, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim poteſt Iudex abſolvere à delictis ſibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoſcere niſi illi à penitente per Confeſſionem aperiantur, cui ſoli peccatorum ſuorum malitia ſolet eſſe manifeſta.

Neque refert quod Chriſtus Magdalenam, & quoſdam alios ſine particulari peccatorum

confeſſione abſolverit, Chriſtus enim, cum eſſet Deus, poteſtatem habuit abſolutam peccata contra ſuam legem commiſſa quocumque modo condonandi. At miniſtri Eccleſiæ, cum à Chriſto conſtituti ſint Iudices ad ligandum aut ſolvendum juxta ſtatum pœnitentis, debent ejus ſtatum & delicta expendere, antequam ſententiam ferant: hunc autem pœnitentis ſtatum purus homo abſque diſtincta peccatorum confeſſione cognoſcere nequit.

III. Atque ut aperte pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Chriſto conſtitutum fuiſſe, & à primitiva Eccleſia perpetuò uſurpatum, ipſam in ſuis Patribus loquentem audiamus.

S. Auguſtinus in *Homil.* 49. *cap.* 3. Nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoſcit quid in corde ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt, *quæ ſolveritis in terra ſoluta erunt in cœlis:* ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei. Fruſtraneum Evangelium, fruſtranea verba Chriſti, promittimus vobis quod ille negat. En quomodo nobiſcum has ſcripturas Auguſtinus intellexerit: & confeſſionem occultam ſoli Deo, non Eccleſiæ miniſtro factam reprobaverit.

Audi iterum, & execrare tam apertum noſtri temporis errorem. Auguſtin. *lib.* 2. *de Viſit. Infirm. cap.* 4. Sunt quidam, qui ſibi ad ſalutem ſufficere autumant, ſi ſoli Deo cui nihil occultum eſt ſua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubeſcunt, ſive dedignantur ſe oſtendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram diſcernere per legiſlatorem Dominus conſtituit .... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conſcientiarum tuarum penitus participem. En quomodo penitus integram requirat fieri Sacedoti peccatorum Confeſſionem. Audi porrò qua cenſura hanc omittentes ibidem perſtringat. Non ſeducat te, inquit, illa ſomniantium ſuperſtitio, quæ in viſitando confirmat, quaſi ſalvet, ſacerdote inconſulto, ad Deum peccatorum confeſſio.

Idem inculcat antiquiſſimus Athanaſius *Serm. in illa verba.* Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, ſoluta ſunt vincula, tradas te ipſum diſcipulis Ieſu, adſunt enim qui te ſolvant pro poteſtate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcumque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in cœlis.

Idem docet S. Baſilius *Interrogat.* 288. Neceſſariò iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.

Idem neceſſarium eſſe confirmat S. Chryſoſt. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Chriſtiani, ultrò ſibi perſuadeant Sacerdotum curationi ſe ſubmittere oportere.

S. Cyprianus tertio poſt Chriſtum ſæculo, *lib. de lapſis*, Confiteantur ſinguli delictum ſuum dum admitti ejus Confeſſio poteſt, per manus impoſitionem Epiſcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto poſt Chriſtum ſæculo, in vita S. Ambroſii. De pondere æſtimandò delictorum Sacerdotis eſt judicare, ſed quomodo niſi illi innoteſcant.

Ex his iterum aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitivæ Eccleſiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui Sacramentalis Confeſſiones neceſſitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

I. DOctrina Catholica eſt, præter infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ juſtorum, quæ in hac vita ſufficienter expiatæ non fuerunt, in altera vita expurgantur antequam ad cœleſtem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calviniſtæ: & olim negavit Aetius orationes fidelium defunctis prodeſſe, cujus doctrinam inter hæreſes reponit Epiphanius, & Auguſtinus de hæreſibus Aetii.

Probatur primò neceſſarium eſſe talem locum expiatorium ſupereſſe. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pęnæ æternæ, non tamen ab omni pęna temporali. Sed homo diſcedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non poteſt in cœlum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cœlorum. Ergo debet ſupereſſe locus purgatorius in quo illa temporalis pœna perſolvatur.

Major probatur manifeſtis Scripturæ exemplis.

Primò Moyſes & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipſis remiſſum erat, puniti ſunt morte temporali à Deo illis conſtituta, ne ingrederentur terram promiſſionis, uti patet Num. 20. & Deuter. 3.

II. David poſt impetratā veniam adulterii, & homicidii, punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulterio geniti, Nathan Propheta tā remiſſionem peccati, quā

pœnam ſuperſtitem declarante 2. Reg 12. *Tranſtulit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen parvulus qui tibi natus eſt morietur:* Idem patet in eodem Davide 2. *Reg.* 24. ubi juſſus eſt unum ex tribus petere, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab ea humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remiſſo reſtantem in hac vita non perſolvi, manifeſtum eſt in altera vita debere expiari at non in cœlo, nec in inferno, ergo in Purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læſæ Maieſtatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aula abeſſe, aut carcere ad tempus detineri.

III. Probatur ſecundò dari hunc purgatorii locum Matthæi 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ex quo ſatis apertè colligitur aliquam eſſe peccatorum remiſſionem in ſæculo futuro: quod ex eod. mloco colligit etiam S. Auguſtinus lib. 21. de civit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 3. v. 15. *Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quod de igne purgatorii, interpretatur idem Auguſtinus in Pſal. 37. *ſub initium.*

Denique diſertiſſimis verbis id Scriptura declarat 2. Machabæor. 12 ubi Judas Machabæus maximis impenſis juſſit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie occiderant, ut à peccatis ſolverentur: cuius factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis ſolvantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & teſtificatio tam aperta, etſi Scripturæ non foret, ſatis oſtendit quis fuerit ſenſus & fides antiquiſſima illius Eccleſiæ ante Chriſtum, de pœna temporali poſt mortem remanente, & de virtute orationis, & ſacrificii ad illam redimendam.

IV. Hoc autem eſſe indubitatum Scripturæ teſtimonium, hanc eſſe praxim & conſuetudinem in vera Chriſti Eccleſia, ut ne vel minimum hærere poſſis, teſtabitur primitivæ Eccleſiæ Doctor & oraculum S. Auguſtinus *lib. de cura pro mortuis cap.* 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: ſed etſi nuſquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rurſus, *ibidem cap.* 4. Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica Societate defunctis ſuſcepit Eccleſia.

En iterum & ſuam & Apoſtoli mentem inculcat & exponit Auguſt. lib. 20. Homil. 16. Qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, per ignem quendam purgatoriũ tranſibunt, de quo Apoſtolus ait, ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.

V. Eandem Eccleſiæ fidem ante Auguſtini tempora conſignat Tertullianus, *lib. de corona militis cap* 3. Oblatione pro defunctis annua die facimus.

Eandem declarat 4. ſæculo *Concil. Nicænum Can.* 63 Nuncietur de morte Epiſcopi omnibus Eccleſiis, & Monaſteriis illius Diœceſis, ut fiat oratio pro eo. *Et Carthaginenſe* 4. *cap.* 79. Pœnitentes, ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis ſubveniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quiſquam ferè eſt SS. Patrum, qui hanc materiam attigit, quem non poſſim hujus doctrinæ teſtem adducere. Quid enim ſingulis opus eſt cum iterum & apertè, & ſine dubitatione *Auguſt. de verbis Apoſt. ſerm.* 31. teſtetur hanc eſſe fidem & ſuam, & Eccleſiæ univerſæ. Orationibus, inquit, ſanctæ Eccleſiæ, & Sacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro defunctorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuvari... Hæc enim à Patribus univerſa obſervat Eccleſia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, ſecurus eſſe poteſt ſe nunquam ad Purgatorium perventurum.

Ad Auguſtini de hoc teſtimonium ſupra allatum num. 4. en quam demum futiliter ſe expedire conetur Doctor *Morleus* nunc apud Anglos celebris, de hac controverſia agens *pag.* 57. Auguſtinus, inquit, non ex propria ſententia locutus eſt, ſed ex aliorum ſcilicet Hieronymi, cum aliis viris magnis, quibus noluit Auguſtinus repugnare. Agnoſcit igitur S. Hieronymum, & alios magni nominis viros in Eccleſia illa primitiva ita nobis cum ſenſiſſe, renuit tamen S. Auguſtinum, quamvis idem apertè pronunciantem, illis annumerare, quia nempe ex quadam aliorũ reverentia, aut reſpectu humano ſic locutus eſt. Neſcio certè quis Spiritus etiã privatus potuerit Morlæo revelare arcanum illud Auguſtini conſilium, & diſſimulatione tanto vi-

ro indignam. Sed unde provenire ſoleant, iſtiuſmodi inania effugia docet nos ipſe Auguſtinus lib. de unitate Eccleſiæ cap. 18. *Vis videri aliquid dicere dum tacere erubeſcis, & inania loqui non erubeſcis.*

C A P V T VIII.

De Indulgentiis.

DOcent Catholici dari in Eccleſia poteſtatem concedendi Indulgentiam, quæ conſiſtit in remiſſione pœnæ temporalis debitæ peccatis actualibus commiſſis poſt Baptiſmum, & remiſſis quoad culpam, extra Sacramentum facta, ex theſauro Eccleſiæ ſatisfactionum reſtantium Chriſti & Sanctorum: idque tam quoad vivos, quam quoad defunctos qui in Purgatorio verſantur.

Negant hanc poteſtatem paſſim hæretici moderni: illis in hoc errore præiverunt alii ab Eccleſia pridem damnati. Primò VValdenſes, appellati pauperes de Lugduno, quorum octavus error fuit, indulgentias quæ à ſum no Pontifice conceduntur nihil prorſus valere: ſecundò, Ioannes VVicleſus cuius errores damnantur in Synodo Conſtantienſi ſſ 8. in articulo VVicleſi 42. aſſerente, fatuum eſſe credere Indulgentiis Papæ & Epiſcoporum: Cui Concilio generali interfuerunt ſupra mille Patres, Anno 1415. 3. Hunc ſecuti ſunt Huſſitæ apud *Cochlæum* de hiſt. Huſſitarum. Hos majores habuit Martinus Lutherus qui ab Indulgentiarum oppugnatione ſectæ ſuæ principium fecit, uti patet in illius articulis à Leone X. & Trident. Damnatis. Poſtremò Ioannes Calvinus Indulgentias copioſius oppugnavit in ſua Inſtitutione Chriſtiana *lib* 3.*cap.* 5.

Contra hos probatur doctrina Catholica primò, Quia ſupra de Purgatorio oſtenſum eſt manifeſtè, talem pœnam temporalem frequenter ſupereſse poſt culpæ remiſſionem.

Probatur 2. hanc pœnam temporalem per Eccleſiæ Indulgentias poſſe remitti, primò ex ſacris Literis, 1 ad Coloſſenſes, 1. ubi Apoſtolus dicit, Nunc gaudeo in paſſionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Vbi patet eum eſſe paſſum pro fidelibus Eccleſiæ: quod verò dicitur, quæ deſunt paſſionum Chriſti, non intelligitur, quod Chriſtus plenè non ſatisfecerit, & non ſuffecerit ad redemptionem humanæ naturæ, ſic enim falſum eſt, & hæreticum, ſed intelligitur, quod Chriſtus & Eccleſia ſit una perſona myſtica, cuius caput eſt Chriſtus, corpus verò eſt congregatio fidelium, quilibet verò juſtus eſt quaſi membrum, ut habetur 1 Cor. 12. Deus verò ſua prædeſtinatione conſtituit, quantum meritorum deberet eſſe in tota Eccleſia tam in capite, quàm in membris; his verò verbis demonſtrat Apoſtolus ærumnas Sanctorum excedentes peccata adjungendas paſſionibus Chriſti ad communem totius Eccleſiæ utilitatem &c. Cum ergo de exceſſu pœnalitatum ſuarum ſancti non ſint remunerandi in ſeipſis, nec alteri eum applicaverint, ſequitur, quod hujuſmodi merita repoſita ſint in theſaurum Eccleſiæ diſtribuenda per Vicarium Chriſti, theſauri illius claves, ſive poteſtatem habentem, ut dicitur in *d.cap. unigenitus.*

Probatur tertiò ex 2 ad Corint. 2. ubi Apoſtolus dicit, cui vos donaſtis, & ego, nam quod donavi, ex perſona Chriſti donavi; ſcilicet, pœnam per Indulgentias, per quas pœna condonatur in perſona Chriſti, id eſt, in poteſtate ſibi à Chriſto relicta. Idem probatur, ex locis quibus oſtenditur poteſtas clavium, ut Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorum, quodcunque ligaveris, &c. poteſt verò quis ligari, & quoad culpam, & quoad pœnam, ergo & abſolvi. Et illud Ioan. 20. Quorum remiſeritis, &c. intelligitur etiam quoad pœnam.

Probatur quarto eadem veritas ex Conciliis, & primò ex Ancirano, *can.* 2. ubi quibuſdam Diaconis qui ſacrificarunt idolis, revertentibus, conceditur relaxatio pœnæ. & *can.* 5. ubi conceditur facultas Epiſcopis indulgendi iis qui manducaverant ſacrificata idolis, ſi reſipuerint: & in Concilio Niceno *can.* 2. idem Epiſcopis conceditur: & in Conc Tribur. relato in *c. cum ex eo.* de pœnit. & remiſs. damnatur abuſus quidam concedendi illegitime indulgentias, & idem abuſus damnatur in Conc. Romano, de *pœnit. & remiſſ. in* 6. & in Conc. Conſtantienſi, ſeſſ. 8. in damnatis articulis VVicleſi, inter alios damnatus fuit hic, quod indulgentias negaverit.

Quinto, ex Patribus, idem confirmat Cyprianus *ſerm.* 5 *de lapſis*, ubi reprehendit ſacerdotes, quod nimis ſint indulgentes in remittenda pœnitentia, quod de Indulgentiis indiſcretis etiam poteſt intelligi: & apertè id probat D. Hieron. ut habetur *c menſuram*, de pœnit. diſtinct. 1. & Tertul. *lib.* 2. *ad uxorem* hortatur illam poſt mortem ſuam ad ſtatum viduitatis, & inter alia, ad frequentandas ſtationes, pœnæ ſatisfactorias.

Fruſtra autem opponunt, quod per hanc indulgentiarum conceſſionem lædatur divina juſtitia: nam quomodo illa lædi poteſt, quando illi ſatisfit tam ex propria, quam ex aliena ſatisfactione ab Eccleſia illi ſummiſsè oblata? Nec obſtat etiam quod dicatur Luc. 17. Cùm feceritis hæc omnia, dicite ſervi inutiles ſumus. Quia id tantum indicat merita & præmia bonorum operum non tam nobis, quàm divinæ gratiæ & acceptationi deberi. Cum quo clarè conſiſtit iſta opera bona eſſe ſimul ſatisfactoria, & expiatoria pœnæ temporalis ex eadem Dei gratia & acceptatione, uti ex pluribus Scripturæ exemplis ſupra oſtendimus. Et ſic poterunt Sancti non ſolum pro ſe ſatisfacere quoad pœnas temporales, ſed etiam pro aliis; conſtituendo inde theſaurum indulgentiarum, velut melius dicam, illum augendo jam per Chriſtum conſtitutum, ut ſupra declaratum.

Plura de indulgentiis ac Iubileo reſolvuntur infra *Tom. II. Parte III. Tract. III. cap. 6. & ultra.*

CAPUT IX.

De Ieiuniis Eccleſiaſticis.

PRimò, docet Eccleſia Romana, certos jejunii dies ab Eccleſia conſtitutos ſub præcepto obſervandos eſſe. E contra ſuſtinent moderni Sectarii, Inſtitutionem jejunii pro certis diebus eſſe penes Communitates ſingulas pro opportunitate temporis, & occaſionis occurrentis.

Secundò, docet Eccleſia Romana, meritoriam eſſe apud Deum abſtinentiam à certis cibis diebus illis ab Eccleſia conſtitutis. Contendunt ex adverſo moderni Sectarii, abſtinentiam illam impiam eſſe, & Chriſtianæ libertati contrariam.

Tertiò, doctrina eſt Eccleſiæ Romanæ, per prædictum jejunium aut abſtinentiam nos poſſe ſatisfacere divinæ juſtitiæ pro pœnis temporalibus peccatis noſtris debitis. Contra docent illi, hanc contra Chriſtum gravem eſſe blaſphemiam, uti inter Sectarios recentiores deducit Guilielmus Perkinſius de Ieiunio Controv. 12. cap. 2. §. 2. Horum ſingula quam evidenter falſa ſint contra Scripturas, & teſtimonia Patrum primitivæ Eccleſiæ, in ſequentibus dilucidè expono.

Ac primò, de jejunio Quadrageſimali doctrina Eccleſiæ Romanæ clare probatur, *Exodi cap. 34. verſ. 28.* ex jejunio Moyſis quadraginta diebus & noctibus in ipſis Scripturis ſemper probato & laudato. 2. ex jejunio Eliæ 1. *Regum cap. 19. v. 8.* qui jejunavit 40. diebus & noctibus donec perveniret uſque ad montem Dei Horeb. 3. Matthæi cap. 4. v. 2. ex jejunio Chriſti 40. diebus piè ac ſanctè ſuſcepto.

Opponunt Sectarii jejunia hæc miraculoſa fuiſſe, ac proinde veræ Eccleſiæ non imitanda. Fateor quidem miraculoſa fuiſſe in quantum illi omni alimento abſtinuerunt. At Eccleſiæ pro ſuo modulo per certorum ciborum, & quantitatis abſtinentiam non tantum licitè, ſed etiam piè ſuſcepta, & poſtea dicto modo præcepta fuiſſe, ex teſtimonio Patrum primitivæ Eccleſiæ manifeſtè demonſtratur.

I. Sub ipſum Eccleſiæ exordium anno Chriſti 80. Conſtit. Apoſtolicarum lib 5. cap. 12. apertè id teſtatur his verbis: *Poſt dies Epiphaniarum, ſervandum nobis eſt jejunium Quadrageſimæ, quod vitæ Chriſti & legis latæ recordationem continet.*

II. S Ignatius Martyr anno Chriſti 100. in Epiſtola ſua ad Philippenſes, *Quadrageſimale*, inquit *jejunium ne ſpernatis, continet enim exemplum converſationis dominicæ.*

III. S. Ambroſius anno 374 ſerm. 7. de eodem jejunio ſic pronunciat: *Hoc fecit cauſa ſalutis noſtræ, ut rem utilem non ſolum doceret verbis, ſed etiam exemplis inſtitueret, ut iiſdem veſtigiis quibus ad fidem currimus, ad abſtinentiam graderemur.*

IV. S. Hieronymus anno 390. ut de hoc prolixiora ipſius effata prætereàm, ſic rem breviter declarat lib. 2. adverſus Iovinianum c. 11. *Ipſe Dominus quadraginta diebus Chriſtianorum jejunium ſanctificavit.*

V. S. Auguſtinus anno 420. in quæſtionibus ſuper Geneſim lib. 1. c. 169. *Non fruſtra quadraginta dies jejuniorum ſunt conſtituti, quibus Moyſes, & Elias, & ipſe Dominus jejunavit.* Idem declarat pluribus in Pſalmum 100. & Epiſt. 19. cap. 15. & Patres cæteri quos brevitati ſtudens prætereo.

Sed ne dicas hæc Patrum teſtimonia rigidum præceptum non importare, audi inter primos Eccleſiæ primitivæ Pontifices Clementem Romanum anno Chriſti 80 in Canone Apoſt. 68. *Si quis Epiſcopus vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor Sanctam Paſchæ Quadrageſimam non jejunat, præterquam ſi propter imbecillitatem corporis impediatur, deponatur; ſi laicus ſit ſegregetur.* Si quem eo adducit ventris ingluvies ut hæc nec audiat nec intelligat, De eo cum veteri paræmia dicendum: *Venter aures non habet.*

Ex

Ex his ſatis convincitur, quod poſſit Eccleſia pro omnibus fidelibus in communi alios etiam jejunii dies præcipere. Patet id magis in particulari tam in antiquo quam Novo teſtamento, Lib. 1. Regum cap 14. verſ. 24. lib. 2. Paralipon. cap. 20. verſ 3. Ieremiæ c. 35. verſ. 6. & 8. lib. 1. Eſdræ c. 8. verſ. 21. Eſtheris cap. 4. verſ. 18. Actor. cap. 16. verſ. 4.

Teſtis huius poteſtatis in ipſo primo Eccleſiæ ſæculo eſt Sanctus Ignatius Martyr, in Epiſtola ſua ad Philippenſes : *Poſt paſſionis Dominicæ hebdomadam jejunare quarta, & ſexta feria ne negligatis*.

Idque ab Eccleſia pro *aliis etiam diebus* ſtatutum conſtat in ſecundo ſæculo ex Decreto S. Vrbani Pontificis anno 224. apud Gratianũ Diſtinct. 76. *Statuimus, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum initio Quadrageſima, ſecundum in Hebdomada Pentecoſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat*. Vbi etiam judicatur hoc præceptum eiuſque obſervationem temporibus anterioribus in more poſitum fuiſſe.

Doctrinam verò modernorum Sectatiorum huic contrariam, etiam tempore Sancti Auguſtini pro Hæreſi agnitam fuiſſe, patet ex ipſius libro de Hæreſibus, hæreſi 53. *Æriani ab Ærio quodam ſunt, qui in Arianorum hæreſim lapſus, propria quoque dogmata fertur addidiſſe nonnulla, dicens, orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec ſtatuta ſolemniter celebranda eſſe Ieiunia, ſed cum quiſque voluerit, jejunandum, ne videatur eſſe ſub lege*. Ad alios Patrum, ac Conciliorum in hanc rem teſtimoniis abſtineo: ne ſim prolixus: pauca tantum argumenta quæ apud Adverſarios præcipui ponderis ſunt breviter diſſolvo.

Objiciunt igitur primò, Eccleſiam nullum poteſt imponere præceptum quod obligat ſub peccato, quod probant ex Matthæi cap. 15 Fruſtra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Atqui jejunia & abſtinentiæ Eccleſiæ Romanæ ſunt tantum mandata hominum. Ergo illa non obligant ſub peccato.

Reſpondeo, negando majorem, ad probationem dico, tantùm ibi damnati mandata hominum quæ ſunt contraria legi divinæ, uti ex contextu patet, præceptum autem jejunii non repugnat legi divinæ, cum jejunium non ſit res mala, & ipſa lex divina præcipiat obtemperandum eſſe legitimo ſuperiori rem non malam præcipienti Vnde ridiculè Adverſarii, dum urgent ſervandum præceptum divinum, non obediendo mandatis hominum, volunt ipſum præceptum divinum contemni, quod mandat obedite præcepta ſuperiorum, ut habet Apoſt.

Obedite Præpoſitis veſtris,
Et paſſim in Scripturis.

Objiciunt ſecundò: Dicit Chriſtus Matth. cap. 15. *Quod intrat per hos non coinquinat hominem*. Ergo abſtinentia à carnibus &c. non poteſt præcipi ſub reatu peccati mortalis.

Reſpondeo, Quod intrat in os, *per ſe* quidem non coinquinat hominem, ſed coinquinat hominem *inobedientia* illius hominis qui facit cibum vetitum per os ſuum intrare: Alias ne quidem peccaſſet *Adam* comedendo fructum vetitum, qui ſanè per os intravit. Neque in novo Teſtamento peccaſſent Fideles comedendo ſanguinem & ſuffocata quãdo erant ab Apoſtolis prohibita in Act. Apoſtolorum cap. 15. Ridiculos autem reddit Adverſarios, quod Chriſtus hic reſpondeat Phariſæis, qui ſuperſtitioſum, & ſupremum urgentes rigorem, volebant illius Diſcipulos coinquinari, quod *manibus illotis manducarent*. Quid hoc facit ad ſolidum, & expreſſum Eccleſiæ præceptum ex Scripturis, & Patribus ſupra demonſtratum.

Objiciunt tertiò, ex Apoſtolo 1. ad Corint. cap. 10. v. 25. Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam ... ſi quis vocat infidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam. Si quis autem dixerit, hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare, propter illum qui judicavit, & propter conſcientiam, conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius.

Reſpõdeo breviter, interrogando, quid ibi dicat Apoſtolus, niſi ut quæ tunc prohibita non erant liberè manducarentur, quales erant carnes in macello venales, aut indiſcriminatim appoſitæ, & quæ prohibita erant non manducarentur, quales erant carnes propoſitæ tanquam idolis prius immolatæ, & quaſi in illorum honorem ſumendæ. Quid quæſo facit hoc pro manducandis ſine peccato carnibus aut cibis poſtea pro certis diebus ab Eccleſia abſolute prohibitis? Si tunc potuerint rite ab Eccleſia prohiberi carnes appoſitæ tanquam idolis immolatæ, & *Actor. c. 10 & 25.* uſus ſanguinis & ſuffocati, cur jam ab eadem Eccleſia non poſſint certis diebus carnes aut cibi alii interdici? Quin imò ex hac prohibitione carnium idolis oblatarum hi noſtri carnis, & ventris patroni ſuo potius argumento ſeipſos jugulant. Sed malunt illi in ſuo Ægypto ſuper ollas carnium ſedere,

quam

quam ad terram promiſſionis per abſtinentiam proficiſci.

CAPVT X.

De Peccato Originali, Mortali, & Veniali.

DOcet Lutherus, & Calvinus peccatum Originale, quod ab Adamo contraximus conſiſtere in Concupiſcentia, ſive inclinatione ad malum concupiſcendum, quod Theologi vocant concupiſcentiam in actu primo. Negarunt hoc omni tempore Catholici.

Probatur manifeſtè ex Ratione, & Scriptura. Quia quidquid habet rationem peccati, id per Baptiſmum tollitur, uti agnoſcunt omnes qui Baptiſmum admittunt. Atqui Concupiſcentia illa per Baptiſmum non tollitur. Ergo peccatum originale in concupiſcentia illa nō conſiſtit. Minor apertè probatur, tam ex perpetua experientia, qua etiam baptizati ſentiunt inclinationem ad malum concupiſcendum, quam ex teſtimonio Apoſtoli ad Rom. 7. v. 23. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Ex qua lege proveniunt motus concupiſcentiæ ad malum appetendum, ut idem teſtatur ad Galat. 5 v 17. *Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.* Vnde manifeſtum eſt in Apoſtolo, adeòque in Baptizatis & Sanctis concupiſcentiam illam remanere, in quibus tamen non permanet peccatum originale.

Objiciunt Adverſarii primò, Apoſtolus concupiſcentiam dicit eſſe peccatum ad Roman. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore veſtro mortali.* Secundò, Quod nō eſt a Deo peccatum eſt: ſed concupiſcentia non eſt à Deo: ergo concupiſcentia peccatum eſt. Minorem probant ex illo 1. Ioannis 2. v. 16. *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt.... quæ non eſt ex Patre.* Tertiò, Chriſtus aſſumpſit omnes hominis miſerias, excepto peccato: atqui non aſſumpſit hominis concupiſcentiam; ergo concupiſcentia eſt peccatum.

Reſpondeo ad primum Apoſtolum, non monere ut *peccatum*, ſive concupiſcentia nullo modo ſit in corpore noſtro mortali, ſed ut non *regnet*, ſcilicet per liberum voluntatis conſenſum, uti etiam SS. Patres explicant.

Ad ſecundum, diſtinguenda eſt minor. Cōcupiſcentia noſtra non eſt a Deo illam primùm volente & creante in Adamo, concedo: non eſt à Deo illam poſtea permittēte in pœnam peccati originalis, nego: & hoc ſenſu recte dicit Scriptura illam non eſſe ex Patre: unde non ſequitur concupiſcentiam eſſe ipſum peccatum originale, ſed tantum pœnam peccati originalis quod præſupponit.

Ad tertium, falſa eſt maior: quia Chriſtus non aſſumpſit ignorantiam, febres, aut alios morbos, non enim prodērant hæc ad generis humani redemptionem. Vnde quando de Chriſto dicitur ad Hebr. 2. v. 17. Debuit per omnia fratribus aſſimilari, clarum eſt illud non intelligi de omnibus miſeriis humanis à peccato diſtinctis, ergo nec de concupiſcentia etſi in illa peccatum originale non conſiſtat.

Peccatum igitur originale in ſenſu Catholico ſitum eſt in ipſo peccato Adami in poſteros transfuſo, ſive in privatione juſtitiæ originalis à poſteris participanda niſi primi parentis peccatum obſtitiſſet, uti cum aliis explicat *D. Tho. 1. 2. q. 82. art. 3.*

De peccato *Mortali*, *ac Veniali* contra Catholicos docuit Gommarus, ac Pelagius, & poſt illos Lutherus, ac Calvinus, Peccata omnia ex natura ſua eſſe mortalia, & mereri pœnam æternam: & tantum quædam eſſe venialia hoc ſolum ſenſu quod ea juſtis non imputentur. Ac Lutherani quidem affirmant, infidelium peccata omnia eſſe mortalia, & à Deo imputari, fidelium verò omnia peccata eſſe venialia, ſive à Deo illis non imputari, excepto peccato infidelitatis, cum conſequenter doceant per ſolam fidem hominem conſtitui juſtum. Calviniſtæ verò mordicus tenent omnia peccata quorumvis reproborum eſſe mortalia, & prædeſtinatorum peccata omnia eſſe venialia, ſive ad damnationem non imputari.

Probatur contra hos doctrina Catholica. Quia dantur aliqua peccata quæ neque per ſe mortem animæ adferunt, neque pœna æterna digna cenſentur: ergo dantur aliqua peccata quæ per ſe ſūt mere venialia in quovis hominum genere. Probatur antecedēs, Quia mors animæ conſiſtit in privatione gratiæ: atqui ſunt aliqua peccata quæ non privant animam gratia, aut reum conſtituunt pœnæ æternæ, uti patet ex illo Prover. 24. v. 16. *Septies in die cadit juſtus*: & clarius ex illo Iacobi 3. verſ. 2. *In multis offendimus omnes*: ac denique clariſſime ex Evangelio Matthæi cap. 5. verſ. 22. *Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio, qui autem dixerit fratri ſuo, Racha, reus erit Concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vbi apertè diſtinguitur triplex peccatum iracundiæ, quorum tantum tertium conſtituit reum ignis æterni: unde manifeſtum evadit alia

alia quæ ſic reum non conſtituunt eſſe tantum venialia.

Objiciunt primò illud Ezechielis 18. verſ. 4. *Anima quæ ipſa peccaverit morietur*. Vbi ad mortem animæ nulla ſtatuitur diſtinctio peccati mortalis & venialis.

Reſpond. Sermonem illic eſſe de certis tantum peccatis gravioribus, ſcilicet, idolatria, homicidio, uſura & rapina quorum ſingula ex genere ſuo ſunt mortalia: unde ineptè inferes, nulla dari alia leviora ac venialia peccata.

Objiciunt ſecundò, Quodlibet peccatum oſtendit Deum infinitè bonum. Ergo quodlibet eſt dignum pœna infinita ſive æterna, adeoque mortale.

Reſp. Quodvis peccatum offendit Deum infinitè bonum ſaltẽ leviter, concedo: offendit graviter, ſic ut cum Deo diſſolvat amicitiam & charitatem, nego: ſicut enim poteſt Deus, infinitus leviter & finitè amari ac coli, ita poteſt leviter ac finitè offendi citra amicitiæ diſſolutionẽ, ſicut in offenſionibus ſummorum Principum cum aliqua proportione oſtendi poteſt.

Denique ſi fundamentum adverſariorum, de peccatorum imputationem ſubſiſteret, apertè etiam contra ipſos ſequeretur, Baptiſmum & pœnitentiam eliminandam eſſe. Reprobis enim nihil illa proſunt, ſi nullum ipſis peccatum remittitur, ut iſti volunt. Neque prædeſtinatis ſunt neceſſaria, ſi nullum ipſis peccatum imputatur. En ad quæ præcipitia hæc vertigo impellat.

CAPVT XI.

De Cultu, & Invocatione Sanctorum.

I. FIdes Catholica docet primè, cultum latriæ ſoli Deo tribuendum eſſe, nullamque creaturam poſſe adorari; niſi adorationem impropriè accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet ſecundò, ſolum Deum invocandum eſſe tanquam ſupremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ quàm gratiæ.

II. Admittit tamen ſanctos in cœlo regnantes tanquam Dei amicos religioſo cultu honorandos eſſe: & ut noſtros apud Deum intercesſores, ac Patronos invocari poſſe. Vtrumque negant omnes huius temporis Sectarii: & ante illos varii pro hæreticis à primitiva Eccleſia damnati, ut Vigilantius apud *S. Hyeronimum cap. 3. adverſus Vigilantium:* & Manichæus apud *S. Auguſtinum lib. 20. cap. 4. contra Fauſtum*. His autem à primitiva Eccleſia reprobatis conſentire, aliud eſſe non poteſt quàm à veræ Eccleſiæ ſenſu aberrare.

III. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis conſtat utile ac pium eſſe invocare homines ſanctos in hac Vita exiſtentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cœleſti gloria cum Chriſto regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum conſtitutos.

Antecedens patet ex Apoſtolo 2. ad Theſſalonicenſ. 3. *Fratres orate pro nobis ut ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos*. Et ad Coloſſ. 4. v. 2. *Orationi inſtate, orantes ſimul & pro nobis*. Et ad Roman. 15. verſ. 30. *Obſecro vos fratres per Charitatẽ ſancti ſpiritus ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iudæa*. Denique ad poſtulandum hujuſmodi patrocinium hortatur ipſe Deus, Iob c. 42. v. 8. *Ite ad ſervum meum Iob & offerte holocauſtum pro vobis; Iob autẽ ſervus meus orabit pro vobis, faciem ejus aſpiciam, ut non vobis imputetur ſtultitia.*

IV. Sanctos quoque in cœlo exiſtentes nobis patrocinari, & utiliter ac piè invocari, patet Danielis 3. v. 35. Vbi Azarias ita orat: *Ne auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſrael ſanctum tuum.* Et S. Petrus promittit ſe poſt obitum ſuum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis*. Et ipſa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifeſtè oſtendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem eſſe.

V. Nec ullam prorſus vim habent quæ cõtra Sanctorum invocationem à Sectariis opponuntur, hoc modo: Deus vult ſolus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cœlo regnantes. Nam contra ipſos valet eadem conſequentia: Deus vult ſolus invocari ergo non licet invocare Sãctos in hac vita exiſtentes; quod tamen falſum eſſe coguntur ipſi fateri ex apertis Scripturis num. 3. ſuprà cit.

Eodem modo ſi bona eſt hæc quã formant conſequẽtia. Solus Chriſtus eſt mediator hominum, ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cęlo exiſtentes: Bona etiam erit hæc ſequela: Solus Chriſtus eſt mediator hominum: ergo peccant Sectarii invocando Sanctos in terra conſtitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum eſſe. Nam ſi velint

us

ut particula *ſolus* univerſaliter accipiatur, æque Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minùs frivolum eſt quod aſſumunt, Sanctos ſcilicet in cęlo non poſſe preces noſtras, & interna deſideria cognoſcere. Sed peto, an admittant Samuelē cognoviſſe omnia quæ erant in corde Saulis, ut teſtatur Scriptura 1. *Reg.* 9. *verſ.* 19. Et Eliſæum ſciviſſe omnia quæ à Giezi abſente gerebantur, & ſecreta conſilia Regis Syriæ longè remoti 4. *Reg. cap.* 5. *verſ* 6. Et Danieli cognitum fuiſſe occultū ſomniū Nabuchodonoſoris, ejuſque interpretationē? Dicāt ipſi quo modo potuerint in hæc abſentibus in terra revelari, & ſimul exponent qua ratione poſſint Sancti in cęlo preces noſtras & deſideria cognoſcere.

VI. Probatur autem ſecundò, hunc eſſe ſenſum Scripturarum, & primitivæ Eccleſiæ, ex conſenſu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam ſanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origenes qui tertiò poſt Chriſtum ſæculo vixit *Homil.* 23. *in Numer.* Quis, inquit dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.

S. Hieronymus 3. ſęculo *contra Vigilantium*, *cap.* 3. Si Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro cæteris..... quanto magis poſt victorias, coronas, & triumphos E *ibid.* affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro pectoris ſui tamquā cęnosā ſpurcitiā evomere.

Audi S. Auguſtinum Catholicorum more pro ſe orantem *Medit. cap.* 40. S. Michael, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudere, vos rogare præſumo, ut pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambroſius quid in Eccleſia fieret, ac fieri debeat apertè docet *lib. de Viduis.* Obſecrandi ſunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præſidiū dati ſunt. Martyres obſecrandi ſunt.... poſſunt pro peccatis noſtris rogare. Et, *Orat.* 2. *de Præparat. Miſſæ.* Apoſtolorum interceſſionem imploro, Martyrum præces depoſco, Confeſſorum orationes expoſtulo, talium Domine Deus preces numquam ſpernis. Longior forem ſi eodem modo loquentem adducerem S. Chryſoſtomum *in Liturg.* S. Cyprianum *de Stella, & Magis.* Cyrillum Hieroſol. *Catechеſ. Myſtag.* 5. Euſebium Alex. *Homil. de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Eccleſiæ teſtes: ex quorum conſenſu quomodo noſtri temporis Sectarii erroris convicantur jam ſupra tradidimus.

Doctoris Morlæi Anglis de his nova quadam effugia refelluntur.

DOctor hic in Anglia celebris, & jam grandęvus, qui & Belgiū pridem luſtravit, in ſuis Tractatibus circa dogmata aliqua Eccleſiæ Romanæ pagin. 11. ſic pronunciat. *Negari non poteſt, quin talis ſit in Eccleſia Romana nunc Sanctorum & Angelorum, qualis olim apud Gentiles Heroum & Dæmonum cultus fuit.*

Doctor eximiè Accuſator es: Inane ergo eſt effatum illud tuum, *Negari non poteſt*, cum tibi incumbat illud poſitive probare. Sed ut gratis gratiam faciamus, nos cum Auguſtino, Theodoreto, Cyrillo, &c. latam in eo cultu differentiam facilè aſſignamus. Gentiles ſuos Heroes veros eſſe Deos credebant, nos Sanctos noſtros tantum ut Dei amicos agnoſcimus & veneramur. Et hinc ulterius, illi Heroibus iſtis tanquam Diis Sacrificia offerebant; inter Catholicos nihil per umbrā ſimile, qui omnino ſacrilegum eſſe profitentur alteri quam ſoli Deo ſacrificare. Neſcio quomodo poſſit aliquis hoc ignorare qui res Catholicorū tanto tempore non oſcitanter exploravit. Inſtat tamen ſic Morlæus pagin. 22. *Cultus Dæmonibus exibitus erat illorū invocatio, in imaginibus veneratio, templorum & Altarium dedicatio, votorū in morbis & periculis nuncupatio &c.* ex quibus inferri cupit hæc eadem in honorem Sanctorum & Angelorum facta, cedere in Dei & Chriſti contumeliam.

Non potuit ergo Doctor tantus diſtinguere inter objecta quibus illa invocatio, dedicatio, nuncupatio præſtatur. Eximiè Domine, Invocatio, dedicatio, &c. Non eſt res per ſe mala. Sed invocatio Dęmonis res peſſima eſt. Vobis igitur incubebat oſtendere, eodem modo ſacrilegum eſſe Dæmones Dei inimicos, & Sanctos Dei amicos invocare. Nolo tantos viros à me doceri: audiant in eandem ſententiam duo ſuprema Religionis Chriſtianæ oracula. *S. Auguſtin. contra Fauſtum cap.* 18. ſic loquitur. Dicit Apoſtolus, Quæ immolant Gentes dęmoniis immolant & non Deo: Non quod offerebantur culpans, ſed quia illis offerebatur. Conſentit *S. Hieronymus contra Vigilantiū cap.* 3. Illud fiebat Idolis & idcirco deteſtandum: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendū. Expende an *Morlæus* his primævæ Eccleſiæ oraculis præferendus.

Inſtat iterum *pag.* 25. Neminem ex Angelis vel Sanctis invocare poſſunt cū fide, quin illum cordis ſcrutatorem agnoſcant, & præterea in illum tanquam Deum credant, &c.

Sed

Sed neutrum veri ſpeciem ullam præfert. Iam enim ſupra manifeſtum fecimus, quomodo ſancti ſine tali cordium ſcrutatione in viſione Deitatis ut ſpeculo lucidiſſimo Fidelium invocationem cognoſcere poſſint non minus quàm Sanctos in terra exiſtentes abſentiū cogitationes & acta cognoviſſe Scriptura pluribus exemplis teſtatur, quod nec Adverſarii audent inficiari. Quod autem non poſſit aliquis invocari niſi in illum tanquam in Deum credatur, aſſertio eſt maximæ inſcitiæ, ac ſi invocari non poſſit alius ut ſupremus Dominus, alius ut mediator, aut patronus qui apud illum intercedat. Quid eſt in rebus etiam humanis communius?

Inſtat porrò *Morlæus pag.* 27. & 28., Orant „ Papiſtæ Sanctos non ſolum (Patronos) ut „ impetrent nobis aliquid à Deo, ſed etiam „ ut ipſi ea præſtent, quod patet legenti Bre„ viarium Romanum &c.

Reſpondetur facile, Papiſtas orantes rogare Sanctos ut ea præſtent, intercedendo apud Deum ut illa oranti per illum præſtentur. Hoc certè eſt ex parte eorum præſtari quod ab illis ab homine fideli depoſcitur, niſi velis luſum in verbis excitare. Sic ſanè & vos loqui oportet cum Scriptura *Apocalypſeos cap.* 4. Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & „ qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem „ Spiritibus qui in conſpectu Throni ejus sūt. Ita nempe, ut ſicut Deus per omnipotentiam, ita ſpiritus illi ſuo modo gratiam & pacem largiantur. Si quis profectò Catholicus, ſicut Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi loqueretur, quod à vobis lites, & verborum aucupia pateretur!

Plura in huiuſmodi Cōmentationes novas & inanes præbet *L. W. Reviſio* eruditiſſima, de judicio Doctoris Morlæi, anglicè conſcripta.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refutantur.

Doctrina Catholica eſt primò, D. Virginem eſſe verè ac propriè Dei Matrem & Genitricem, contra Neſtorium.

II. Eandem ſemper Virginem permanſiſſe ante partum, in partu, & poſt partum.

III. Illam ſupra omnes Angelos & Sanctos cultu Hyperduliæ honorandam eſſe.

VI. Virginem Deiparam nullo unquam peccato actuali inquinatam fuiſſe, definit Tridentinum.

V. Illam à labe originalis peccati ſemper immunem fuiſſe communis eſt in eccleſia ſenſus & ſententiam, non de fide.

VI. Virginem Mariam eſſe omnium fidelium apud Deum Mediatricem, Dominam, Advocatam, Cœli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Miſericordię, dogmata ſunt & privilegia ſine controverſia à Chriſti Fidelibus recepta.

Contra hunc eccleſiæ ſenſum nullam vim habent, *Monita quædam ſalutaria, B. Virginis ad Cultores ſuos indiſcretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper ſparſo, cum magno Fidelium ſcandalo.

Primò, quia libellum iſtum, & ſuſpectam illius doctrinam, loquendi modos, cum ſumma offenſione, & ſcandalo reiecit communis Fidelium conſenſus.

Secundò, Quia id Libellus Sedis Apoſtolicæ decretos reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertiò, Quia in Virginis cultu, & invocatione carpit varias fidelium praxes, titulos, & encomia ſenſui Sanctorum Patrum maximè conformia, uti facilè patebit ex paucis ipſorum teſtimoniis, quæ hic brevi methodo ſubjiciam.

Audi S. Bernardum, ſermone de Nativitate Virginis, in communi ſenſu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* noſtram invocantem. " Exaudiet ubique Ma„ trem Filius, exaudiet Filium Pater. Hæc „ peccatorum ſcala, hæc mea maxima Fidu„ cia eſt, hæc tota ratio ſpei meæ, &c. Qua „ verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem „ explicat: Opus eſt, inquit, Mediatore ad „ Mediatorem iſtum, nec alter nobis utilior, quàm Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. „ Sicut Luna lucet & illuminat, luce non ſua, „ ſed ex ſolo concepta: Sic tu, ò Beatiſſima, „ hoc ipſum quod tam lucida es non ex te ha„ bes, ſed ex gratia divina, gratia plena ..... „ Quia ſicut ex te natum Dei Filium, ſolem „ verum, ſolem æternum adoramus, & co„ limus ut Deum verum, ſic & Te honora„ mus atque veneramur ut veri Dei Genitri„ cem. Scientes (nota) quia totus honor „ impenſus Matri ſine dubio redundat in gloriam Filii.

Conſonat his Doctor Seraphicus Sanctus „ Bonaventura in Speculo B Virginis *cap.* 5. „ Abiſſus, inquit, eſt Maria in Bonitate, & „ Miſericordia profundiſſima, unde etiam „ profundiſſimam Miſericordiam Filii ſui „ pro nobis interpellat, quaſi abyſſus abyſ„ ſum invocat:

Accedit S. Antonius 3. par. tit. 15. c. 21. §. 9.

Deus

tes, eas ad honorem, & gloriam Dei conficimus.

Sanctus Athanaſius tertio circiter ſæculo, *ad Antioch. cap.* 38. Abſit ut quemadmodum Græci faciunt, nos Chriſtiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dumtaxat & charitatis noſtræ ſtudium erga figuram perſonæ per imaginem expreſſæ declaramus.

S. Chryſoſtom. *Tom. 5. in Liturgia.* Sacerdos autem egreditur.... & converſus ad Chriſti imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S Auguſtinus *lib. 3. de Doct. Chriſt. cap.* 9. dicit, Signa utilia divinitus inſtituta veneranda eſſe, quia honor eorum ad prototypum tranſit.

Deniq; S. Ambroſius in *Orat. de Obitu Theodoſii*, laudat Helenæ ſapientiam, quod Crucem Chriſti levaverit, & ipſis Regibus honorandam expoſuerit.

Et ut ſilerent hi, aliique primitivæ eccleſiæ teſtes, ſatis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioſo cultu fidelibus à Deo omni ævo conceſſa, quæ non poſſunt niſi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, niſi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT XIII.

De Sacris Reliquiis.

I. ARgumenta ſupra allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore piè, utiliterque habenda eſſe prout docet *Trident. Seſſ. 25. ſub initium.*

Soli repugnant huius temporis Sectarii, cum antiquioribus hæreticis, quales erant ſecundo poſt Chriſtum ſæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora eſſe abominalia, ut refert Magneſ. *lib. 4. contra Theoſonem:* deinde poſt Diocletianum, & Iulianum apoſtatam Vigilantius, qui nolebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cuius hæreſim impugnat S. Hieron. *lib. 2. contra Vigil.* Videant quæſo, & advertant noſtri Sectarii quales habeant primos ſuæ doctrinæ Patres, ac Patronos.

II. Probatur porrò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna eſſe. Nam *lib. 4. Regum cap.* 14. ſic memoratur: *Proiecerunt cadaver in ſepulchro Eliſæi, quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi revixit homo, & ſtetit ſupra pedes ſuos.* Deus tanto miraculo oſtendit quànto in honore habeat oſſa Prophetæ, & tu illa honore indigna eſſe affirmas.

Actorum 19 *verſ.* 12. narratur, quomodo ſudaria, & ſemicinctia à corpore Pauli deferretur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur. En ipſe Deus tot prodigiis oſtendit ſe velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, dæmones expellere: ergo ſatis declarat ſe velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; aliàs ipſe talibus ſignis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potiùs divina ſapientia per hunc ſacrarum reliquiarum cultum, & eſtimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum reſurrectione, dum vident ſanctorum hominum oſſibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter coniunctionem quam habuerunt eum animabus jam in gloria conſtitutis. uti loquitur Apoſtolus, *Neſcitis quia membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti*, 1. ad Corinthios 6.

III. Secundum argumentum quo ac doctrina demonſtratur, eſt primitivæ Eccleſiæ uſus, & fides indubitata; aut enim hæc penitus erravit, quod nemo admiſerit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquis exhibendum inficiatur.

Clemens Romanus ſtatim primo poſt Chriſtum ſæculo de honore Reliquiarum id teſtatur *lib. 6. conſt. Apoſt. cap.* 29. Eorum qui apud Deum vivunt ne Reliquiæ quidem corporum ſunt inhonoratæ: ſiquidem Eliſæus Propheta poſtquam defunctus eſt mortuum ſuſcitavit.... quod quidem nunquam accidiſſet niſi corpus Eliſæi ſanctum eſſet.

S Iuſtinus Martyr qui ſecundo ſæculo fidē ſuam ſanguine conſignavit, hoc quoque atteſtatur q. 28 Sanctorum, ait, corpora, & ſepulchra Martyrum dæmonum amoliuntur inſidias, & morborum ab arte medica conploratorum conferunt ſanationes.

Sed ne adducam pluta quæ pervolui Patrum, & primitivæ Eccleſiæ monumenta. Inſtar omnium ſit prolixum, & publicum Sācti Auguſtini teſtimonium, qui primò *Epiſt.* 103. ſic ſcribit: Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas veſtra (ſicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deinde *lib. 22. de civitate Dei cap.* 8. fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervaſii,

vaſii, & Protaſii Mediolani, & quo modo ſe præſente cæcus fuerit ſubitò illuminatus coram innumera populi multitudine adeo ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipſe quoque teſtis interfuit, declarat quomodo dum Epiſcopus nomine proiectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate ſubitò liberata fuerit, populo univerſo Deum in ſuis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoq; miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ teſtatur intra ſuam Diœceſim fuiſſe numero ſeptuaginta.

IV. Quis quæſo his inſpectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Niſi Auguſtino, & toti antiquitati, & primitivæ Eccleſiæ diffidat, aut ipſi Deo qui per tot ſigna & prodigia hanc Doctrinam eccleſiæ ſuæ tam apertè teſtatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii *1667*.

CAPUT XIV.

De Numero Sacramentorum.

Sacramentum apud Catholicos, eſt ſenſibile ſignum, & cauſa gratiæ ſanctificantis. Numerum Sacramentorum docent eſſe ſeptenarium cum *Trid. ſeſſ. 7. de Sacr. Can.* 1. Duo tantùm propriè dicta novi Teſtamenti Sacramenta admittunt Sectarii, nempe Baptiſmum, & Euchariſtiam ſive Cœnam Domini, quamvis nec in hoc numero omnes inter ſe conveniant.

Sed hoc argumento unico ſatis redarguuntur: Nihil credunt eſſe de fide Sectarii moderni, quod in claro & aperto Dei verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantùm eſſe novi Teſtamenti Sacramenta. Ergo non eſt fide credendum duo tantùm eſſe Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici ſeptem eſſe novæ Legis Sacramenta. Reſpondetur, Catholicos non credere ea tantùm eſſe de fide, quæ in Scripturis clarè & diſertè continentur, ut Sectarii, ſed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obſcura eſt, traditionem, & definitionem eccleſiæ neceſſariò pertinere, uti probavimus ſupra par. 1. cap. 7. & 8.

§. I.

De Confirmatione.

Primò itaque Confirmationem verum eſſe Sacramentum ex Scriptura, cum primitivæ eccleſiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap. 8.* narratur quod cùm audiſſent Apoſtoli quòd Samaritani recepiſſent verbum Dei, & baptizati eſſent in nomine Domini Ieſu: *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Atqui illa impoſitio manuum poſt Baptiſmum erat ſignum ſenſibile vi cuius conferebatur Spiritus ſanctificans. Ergo erat Sacramentum diſtinctum à Baptiſmo, quod eccleſia ab initio Cōfirmationis Sacramentum appellare conſuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut ſit ſignum ſenſibile, à Deo conſtitutum, ad conferendum gratiam ſanctificantem, ſine qua Spiritus ſanctus accipi non poteſt. Quæ inſtitutio iterùm *Act. 9. v. 6.* declaratur, ubi narratur, quomodo Paulus poſtquam in nomine Ieſu baptizavit, *impoſuit illis manus, & venit ſuper eos Spiritus ſanctus;* cum aliis donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ ſenſus ex traditione, & conſenſu primitivæ eccleſiæ apertè colligitur. Nam *Clemens I. Epiſt.* 4. primo ſæculo ab initiò eccleſiæ illius uſum his verbis declarat. Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam percipere..... quia aliter eſſe perfectus Chriſtianus nequaquam poteſt..... ut à B. Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæſo in rem hanc clariùs, quid antiquius? utpotè ab ipſo Petro, cæteriſque Apoſtolis continuò per manus acceptum.

In tertio ſeculo *Fabianus ep. 2.* Sancti Chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt agenda.....quia novum *Sacramentum* eſt.

Melchiades Papa, qui quarto poſt Chriſtū ſæculo eccleſiam gubernavit *ad Epiſcopos Hiſpaniæ* ſic ſcribit. Quæſiſtis utrum maius eſſet Sacramentum manus impoſitio Epiſcoporum, quam Baptiſmus? Scitote utrumque magnum eſſe *Sacramentum*: & ſicut unum Maioribus fit, id eſt, à ſummis Pontificibus, quod à minoribus perfici non poteſt, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum eſt.

S. Auguſtinus *lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104.* in hoc, inquit, unguento *Sacramentum* Chri-

Chriſmatis vult interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe Baptiſmus. Alios primitivæ Eccleſiæ teſtes prætereo plurimos: quia ex his manifeſtum eſt aut primævam Eccleſiam ſerraſſe, aut Eccleſiam Romanam Confirmationis *Sacramentum* ritè uſurpare.

§. II.

De Extrema Vnctione.

SAcramentum extremæ Vnctionis fundatur in Scripturis *Marc.*6. Vbi de Apoſtolis, dicitur. " Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant. Materia autem, forma & effectus hujus Sacramenti diſtinctius declaratur Iacob.5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.*

Ex his argumentandum eſt ut ſupra: Signũ ſenſibile ex inſtitutione divina, à Presbyteris Eccleſiæ, ægris conferendum, quo cauſatur gratia remiſſiva peccatorum, neceſſariò eſt verum Sacramentum; nam ut ipſe Baptiſmus ſit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Vnctio eſt tale ſignum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Vnctio eſt verum Sacramentum.

Accedit uſus & declaratio primitivæ Eccleſiæ, quæ non poteſt à vero Scripturæ ſenſu diſcrepare, aliàs aut ipſa, aut Scriptura falſitatis arguenda eſſet.

S. Auguſtinus *lib.2.de Viſit. infir.c.4.* Olei ſacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. *Et tract. de rectit. Cath. conu.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non ſolum Corporis, ſed & animæ ſanitatem accipiet. Vbi vides D. Auguſtinum hanc Iacobi Apoſtoli Scripturam, cui Eccleſia Romana, de extremæ Vnctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique univerſç Eccleſiæ primitivæ ea de re praxim & conſenſum diſce ex *Conc.Nicen.I. can.*69. Tranſacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non ſicut fit in Baptiſmo, neque ſicut benedicitur Chriſma, ſed ſicut Oleum infirmorum.

Ex his, dilemmate ſæpius formato, facilè oſtendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Eccleſiam, vel modernos Sectarios errare.

§. III.

De Ordine.

SAcramentum Ordinis quo Miniſtri in Eccleſia ad functiones ſacras aſſumuntur & conſecrantur, patet ex ſcripturis 1. *ad Timoth.* 4. Noli, inquit, negligere gratiam quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyteri.

Cùm enim ad exercenda miniſteria divina opus ſit aliqua Dei vocatione, ut declarat Apoſtolus ad Heb 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus eſt, non enim quiſquam ſibi aſſumit honorem ſed qui vocatur à Deo:* hinc neceſsè eſt ſigno aliquo ſenſibili à Deo inſtituto hanc vocationem innoteſcere, quod exprimit Apoſtolus per impoſitionem manus, qua confertur gratia, & poteſtas ſacra miniſteria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primo poſt Chriſtum ſæculo Clemens Romanus *lib.3.conſt.Apoſt.c.*27. Ordinem Eccleſiaſticum per gradus diſtinguit in Epiſcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Lectores, ſubdens, Hic eſt Eccleſiaſticus Ordo & Conceptus.

S. Cyprianus ſæculo tertio docet, Ordinem eſſe Sacramentum quod iterari non poteſt, æquè ac Baptiſma *in lib de Cardinal. Chriſti operibus cap. de lotione pedum,* ſic ſcribit: docemur quæ ſit Baptiſmi, & aliorum Sacramentorum ſtabilitas: nam Baptiſmum reperi Eccleſiaſticæ prohibent regulæ... & nemo ſacros Ordines ſemel datos iterum renovat

S. Auguſtinus *contra Epiſt. Parmeniani c.* 13. Oſtendens ab Epiſcopis hæreticis ordinatos, non eſſe iterum in Eccleſia Chriſti ordinandos, Ordinem eſſe Sacramentum non minùs quàm Baptiſmum apertè declarat. Si (inquit) nos male facimus, ipſi explicent quomodo & Sacramentum Baptiſmi non poſſit amitti, & Sacramentum Ordinati poſſit amitti... ſi enim utrumque Sacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento iniuria facienda eſt. Et iterum *lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.* 1. Sacramentum Baptiſmi eſt, quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione

Sacramenti Baptiſmo æquiparatur ab indubitato teſte, & Doctore illius primævi temporis, quod ab ipſis Sectariis inter aurea Eccleſiæ ſæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc ſaltem cum Eccleſia Romana conveniunt Anglicanæ Eccleſiæ proteſtantes, quod admittant in vera Chriſti Eccleſia neceſſario eſſe Epiſcopos, & Miniſtros, qui ab ipſa Ordinem ſuum, & juriſdictionem accipiunt, quamvis negent eſſe Sacramentum. Nam abſque ordine non magis eorum Epiſcopis & Miniſtris quam cuivis de plebe propria eſſet poteſtas baptizandi, conficiendi Euchariſtiam, aut exercendi alia Eccleſiæ miniſteria.

Verũ hinc ſumma emergit difficultas, quo modo Eccleſia Anglicana, poſtquam à Romana defecit, poſſit oſtendere ſe habere veros Epiſcopos, & conſequenter veros Miniſtros, qui per legitimam ordinationem poteſtatem ſuam à Chriſto participarunt. Nam ſine legitima ordinatione non poteſt eſſe verus Epiſcopatus, ſine vero Epiſcopatu non poteſt eſſe verus Clerus, ſine vero Clero nequit ſubſiſtere vera Chriſti Eccleſia.

Porrò in Anglia ultimum, qui Epiſcopalem Ordinem ſuſcepit, fuiſſe Polum Archiepiſcopum Cantuarienſem apertè oſtendit Stapletonus, Hardingus, Briſto, Reynold, aliqui Catholici Doctores, qui circa ea tempora ſcripſerunt, & ad reſpondendum huic difficultati adverſarios fruſtrà provocarunt. Et hinc ſolidè demonſtrant neque Parkerum, qui poſt Polum Archiepiſcopi Cantuarienſis nomen in hæreſi primus uſurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatis ab ullis unquã Epiſcopis fuiſſe ordinatos. Adverſarii autem de hac re toties poſtulati ut per tabulas, aut teſtes declarent a quibus Epiſcopis, quando, quo loco fuerint conſecrati, nunquam ſpatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut teſtimonium proferre. Quod anglicè fuſius deduxit Archiepiſc. Dubl. Talbotus tract. edito anno 1659.

Quæſtiones aliæ de ſingulis Sacramentis, & de praxi Hæreticos Eccleſiæ reconciliandi, traduntur infra in Reſolutionibus Theologicis Part. III. in fine, &c.

§. IV.

De Cœlibatu Clericorum, & votis Monaſticis.

NEgant horum temporum Hæretici paſſim omnes, Clericos, ſive ſacros Eccleſiæ Miniſtros, ad Cœlibatum ſive carentiam uxorum ullo jure teneri. Contrarium tam in doctrina, quam in praxi docet Eccleſia Romana.

Probatur primò, Quia Cœlibatus Clericis jam inde à tempore Apoſtolorum conſtitutus eſt, & in primitiva Eccleſia confirmatus & obſervatus. Patet id 1. ex Apoſtolo ad Titum cap. 1 v. 7. *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem, hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem &c.* ubi præſcribitur Continentia illa quæ conſiſtit in abſtinentia ab uxoribus uti diſertè interpretatur D. Hieronymus in hunc locũ, & Patres alii primitivæ Eccleſiæ in eundem ſenſum infra citandi. Idem deducit S. Hieronymus ex Apoſtolo 1 ad Corinth. cap. 5. verſ. 7 *Nolite fraudare invicem niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi.* Sic enim ſequitur ad cap. 1. Epiſt. ad Titum: *Si laicis imperatur ut propter orationem abſtineant: ſe ab uxorum coitu, quid de Epiſcopo ſentiendum eſt qui quotidie pro ſuis populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas.* Et lib. 1. contra Jovinianum poſt medium: *Si laicus, & quicunque fidelis orare non poteſt niſi careat officio coniugali: Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt Sacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemper orandum eſt, ergo ſemper carendum matrimonio.* Hæc autem (quæ præmiſi) non conſilium (ut adverſarii volunt) ſed præceptum denunciare, apertè convincitur ex Decretis ipſius primitivæ Eccleſiæ, quę hic ſubjicio.

Probatur igitur ſecundò, ex ipſo Concilio Apoſtolorum Can. 27. Innuptis autem qui ad Clerum provecti ſunt præcipimus, ut ſi voluerint uxores accipiant, ſed Lectores, Cantoreſque tantummodo. Vbi clarè id conceditur tantummodo Lectoribus & Cantoribus & iis qui Minores ordines ſuſceperunt: excipiuntur autem diſertè, qui ſunt in Maioribus ordinibus conſtituti ſic ut illis uxores accipere non liceat. De hoc Apoſtolorum Decreto conformiter loquuntur primi Patres Concilii Carthaginenſis II. circa annum Chriſti 396. can. 2. ubi hanc cœlibatus legem confirmantes rationem hanc addunt: *Vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

Hanc porrò legem ſemper agnoviſſe & ſervaſſe Eccleſiã primitivam, patet ex Conc. Eliberitano, quod habitũ eſt anno circiter Chriſti 315. ubi ſic declarat Can. 33 *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à Cõjugibus ſuis, & non generare filios. Quid quicunque*

fece-

fecerit ab honore Clericatus exterminetur.

Idem eodē ſæculo declarat Siricus Pontifex in Epiſtola ad Himerium Tiraconenſem Epiſcopum cap. 7. *Plurimos Sacerdotes* &c. Et Innocentius I. circa annum Chriſti 400 in Epiſtola ad Exuperium cap. 1. *Propoſuiſti* &c. Extant prædicta in Conciliorum Tomo I.

Idem reperies confirmatum in Conc. Agathenſis Tomo II. Conc. anno Chriſti 506. Canon. 9 *placuit etiam* &c. Et in Conc. Aurelianenſi III. anno Chriſti 537. canon. 7. *Clerici verò* &c. Ac rurſus in Conc. Aurelianenſi IV. anno Chriſti 574. can. 17. *ut Sacerdotes* &c. Et in pluribus deinceps. Hæc ſunt Teſtimonia & decreta primitivæ Eccleſiæ cuius doctrinam Adverſarii ſe admittere profitentur: quarum verò in hoc puncto ab ea recedant nemo non videt niſi illi quos Venus & cupido excæcavit.

Pergunt inſuper hi Veneris Patroni & docent, vota Caſtitatis Religioſæ, & totum (ut vocant) Monachatus ſtatum abolendum. Dicunt enim nec licitum quidem eſſe Deo Caſtitatem vovere. Imò Calvinus lib. 4. Inſtit. vota Monaſtica vocata Dæmonis retia, & ipſos Monacos Sophiſtas cucullatos, ac Schiſmaticos Eccleſiæ, diabolo devotos. Nec minus Lutherus in ſuo Libro de Votis Monaſticis, optat eos de exemplum Sodomæ & Gomorrhæ igne & ſulphure cæleſti demergi.

An forte tanta bile contra Monacos illi exardeſcunt quia per Auguſtinū Monachum Anglia, & per alios ſimiles Regiones orbis plurimę Eccleſiæ Romanę doctrinam amplexæ fuerunt, & aſſiduò amplectuntur. An quia ſuo exemplo, & prædicatione ubique terrarum Caſtitatem, continentiam, & à ſingulis erroribus, & vitiis abſtinentiam, inter ipſos fideles ſtrenuè induxerunt, eaſdemque virtutes ad ſalutem neceſſarias iiſdem mediis hodie conſervant. Vide quæſo, quiſquis es modernus, ſingulorum Ordinum annales, aut ſimilis, Baronium, Spondanum, & alios hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores.

Expende inſuper, an Monacorum inſtitutum non ſit in Eccleſia ſine comparatione Novatorum hujus temporis quinto Evangelio antiquius. An non etiam in vetere lege Elia, & Eliſæus, & alii eorum inſtitutum ſemper ſecuti ſine uxoribus & divitiis in hoc mundo vixerunt? Audi primitivæ Eccleſiæ teſtem S. Hieronymum in Epiſtola ad Ruſticum: *Filii*, inquit, *Prophetarum quis Monachos in veteri Teſtamento legimus, ædificabant ſibi caſulas prope* fluenta Iordanis: & turbis urbium derelictis polenta, & herbis agreſtibus victitabant. Et ab ipſo exordio Legis novæ Ioannes Baptiſta in continentia & rerum abdicatione in ſolitudine ſe Monachorum Ducem præbuit, ut notant paſſim patres cum S. Chryſoſtomo Homil. 1. in Marcum. Hunc porrò Statum approbarunt & commendarunt prolixè ipſi Patres primitivæ Eccleſiæ, uti videre eſt in S. Dionyſio D. Pauli Apoſtoli diſcipulo in Epiſtola ad Demophilum monachum: & in libro de Eccleſ. Hierarchia capit. ubi prolixè Monaſticæ profeſſionis formam deſcribit.

Idemque præſtat S. Auguſtinus in Tractatu de vita communi Clericorum, & alii paſſim Patres. Sed & ipſo facto idem Inſtitutum ſecutus eſt S. Auguſtinus pluresque alii; ac tempore ſubſequenti S. Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, aliique votis monaſticis alligati, quorum continentia, puritas, ac ſanctitas vitæ miraculis manifeſtis à Deo comprobata, & toto orbe agnita, incontinentiæ ſuæ ruborem Adverſariis meritò incutiat.

Hinc nimis manifeſtum eſt, continentiam rem eſſe bonam, & Deo acceptam. Nunc ſubſumo: Atqui manifeſtum eſt Deo gratum eſſe rem bonam vovere, uti patet ex innumeris Scripturæ Locis, ut Pſ. 75. v. 12 *Vovete, & reddite Domino*, &c. Ergo licitum & ſane laudabile eſt Deo Caſtitatem vovere. Idque magis in particulari indicat illud oraculum Chriſti Matth. 19. v. 12 *Et ſunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum*. Et ut doceat rem eſſe Conſilii addit. *Qui poteſt capere capiat*. Rurſus Conſilio tam arduo præmium annectit immenſum Matth. 19. v. 27. *Qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut Patrem, aut Matrem, aut Vxorem* &c. *centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. Quam verò preſſe Apoſtolus in commendando ſtatu continentiæ, Chriſti doctrinam ſecutus fuerit, fuſius ipſe deducit 1. ad Corinth. 7. *Beatior erit ſi ſic permanſeris ſicut & ego*, &c. Neſcio quis hæc niſi ſurdus, non audiat, niſi cæcus, non videat & intelligat.

§. V.

De Baptiſmo Infantium.

NEgant Anabaptiſtæ infantes eſſe baptizandos tum quia ex ſtimant illos non contraxiſſe peccatum originale: tum quia cenſent illos non eſſe capaces Baptiſmi, eo quod ſint incapaces fidei profitendæ, quam Chriſtus ad Baptiſmū prærequirit Matth. 19

verſ. 19 Docete omnes gentes baptizantes eos &c. item Marci 16. verſ. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit: atqui infantes non poſſunt credere, ergo nequeunt etiam baptizari.

Sed Catholica doctrina eſt, Baptiſmum ad ſalutem eſſe neceſſarium etiam infantibus. Probatur primò, Quia infantes ſunt capaces peccati originalis, uti definitum eſt generaliter in primitiva Eccleſia contra Pelagianos tempore S. Auguſtini pro quo & ipſe Apoſtolicam agnoſcit traditionem lib. 10. de Geneſi cap. 23. Atqui in novo Teſtemento nullum eſt remedium, ordinarium contra peccatum originale præter Baptiſmum. Ergo infantes ſunt capaces Baptiſmi, illoque indigent pro remedio peccati originalis. Quod autem infantes capaces ſint gratiæ juſtificantis clarum eſt ex oraculo Angeli ad Zachariam de Ioanne Baptiſta Luc. 1. v. 15. *Et Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ*.

Probatur ſecundò, ex Scripturis in quibus dicuntur baptizatæ integræ familiæ, in quibus dubitandum non eſt aliquos etiam infantes fuiſſe, uti patet Actor. 16. v. 15. *Cum autem baptizata eſſet Lydia & domus ejus*. Et eodem capite verſ. 33. *Baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuo:* ubi Tò *omnis* etiam infantes comprehendere debet. Denique 1. ad Corinthios cap. 1. v. 16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Quomodo fieri poteſt ut qui populo imponunt ſe Scripturis adammuſſim adhærere tam manifeſtis ejus teſtimoniis ſuum imbecille judicium præferre audeant?

An non demum acquieſcent, ſi hunc fuiſſe ſenſum & praxim primitivæ Eccleſiæ (in quem jurant) ex ipſo S. Auguſtino qui in ea vixit & præ aliis floruit apertè comprobemus? De ea ſic diſertè teſtatur. lib. 10. de Geneſi cap. 23 Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizandis parvulis nequaquam ſpernenda eſt, nec ullo modo ſuperflua deputanda, nec omninò credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio. Vbi pro baptiſmo infantium manifeſta agnoſcit Apoſtolorum traditionem: & iterum expreſſius lib. 4. de Baptiſmo c. 24.

Ad fundamentum Adverſariorum, quod baptizandi debeant prius in fide doceri, depromptum ex Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Reſpondeo, Chriſtum ibi præſcribere ordinem quo Apoſtoli deberent procedere in Baptiſmo infidelium adultorum, ad quorum converſionem illos tunc mittebat. Nempe ut primò, gentiles adultos in fide inſtruerent: Secundò ut eos ſic inſtructos baptizarent: tertiò ut docerent illos Dei præcepta ſervare. Vbi manifeſtum eſt Chriſtum non de omnium, ſed de adulterum ad fidem convertendorum baptiſmo loqui. Baptiſmum autē omnibus in communi adeoque infantibus neceſſarium declarat Ioannis 3. v. 5. Niſi quis renatus fuerit ex acqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei.

Mirum ſanè eſt hanc hæreſim contra conſenſum totius Eccleſiæ, etiam primitivæ, ut oſtenſum eſt, permitti in Hollandia & Anglia tantoperè graſſari: cum nec ipſi hæretici Pelagiani, qui tamen Peccatum originale negabant, auſi fuerint negare Baptiſmum infantibus neceſſarium eſſe, ſaltem ut fierent capaces Regni cœleſtis conſequendi, ut diſertè teſtatur S. Auguſtinus de Hæreſibus cap. 88.

§. VI.

De Matrimonii Sacramento.

NOlunt paſſim moderni Sectarii Matrimonium eſſe Sacramentum, ſed tantum contractum civilem. Oppoſitum docet ſemper Eccleſia Romana.

Probatur doctrina Catholica, Quia utraque pars conſentit, Tria ad Sacramentum requiri. Signum aliquod externum ſive ſenſibile: Inſtitutionem divinam: & Gratiam ſanctificantem illi annexam. Primum in Matrimonio reperiri patet ex Apoſtolo qui de illo agens pronunciat ad Epheſios 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto & Eccleſia*. Vbi aſſerit contractum viſibilem inter virum & fœminam apud Chriſti fideles magnum eſſe Sacramentum. Atque ita hunc locum exponunt Patres primitivæ Eccleſiæ Hieronymus, Chryſoſtomus, Nazianzenus, cæterique, Secundùm, de Inſtitutione divina, patet ex verbis Chriſti Matthæi 19. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Vbi & vinculi connubialis inſolubilitas in novo Teſtamento declaratur. Tertium de Gratia tali contractui matrimoniali annexa colligitur ex loco Apoſtoli ſupra citato. Nam conjunctio viri cum fœmina ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia. Hæc autem coniunctio eſt per gratiam & charitatem; & ratione hujus dicitur Chriſtus ſponſus, & Eccleſia illius ſponſa. Ergo ut matrimonium viri cum fœmina poſſit ſignificare hanc unionem Chriſti cum Eccleſia, oportet ut ſit inter coniunges fideles non tantum unio quædam naturalis aut carnalis, qualis etiam inter

Gen-

Gentiles reperitur, ſed etiam unio ſpiritualis quæ in gratia & charitate conſiſtit: ac proinde Sacramentum illud matrimonii hanc gratiam conferre debet, ut in eo ſubſiſtat ſignificatio perfecta unionis Chriſti cum Eccleſia ab Apoſtolo aſſerta.

Hic autem ſenſus Scripturæ ac primitivæ Eccleſiæ ab illius ævi Patribus cõmuni conſenſu declaratur, ac nominatim à S. Auguſtino tam alibi quam in lib. de bono coniugali c. 18. *In noſtrorum Nuptiis plus valet Sanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas uteri*. Et ibidem c. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in Sanctitate Sacramenti, per quam nefas eſt etiam intercedente repudio, alteri nubere*.

Hæc ad convincendum rationem Sacramenti in Matrimoniis fidelium abundè ſufficiunt contra modernos Aſſeclas Lutheri ac Calvini, qui *lib. 4. Inſtit. cap.* 19. audet impudenter aſſerere, Sacramenti rationem non magis convenire Matrimonio quàm agriculturæ aut arti ſutoriæ.

Plura de Matrimonio, & de ſingulis Sacramentis in Conc. Trident. definita, & à Card. Bellarmino fuſius explicata, annotatis utriuſque locis hic opportunè ſubjicio, ſi quando opus fuerit ſtudioſo Lectori ea prolixius inveſtigare.

Dogmata alia de ſingulis Sacramentis à Tridentino definita, & à Bellarmino fusè explicata indicantur.

DE *Baptiſmo*, Trident. Seſſ. 7. Canonem 1. Explicat Bellarminus Tomo III. pag. 277. & 303. Canonem 2. expl. Bel. pag. 215. & 221. Canon. 3. Bel. 251. Canon. 4. Bel. 88. Canon. 5. Bel. 221. Canon. 6. Bel 260. Canon. 7 Bel. 260. & 266. Canon. 8. Bel. 260. & 269. Canon. 9. Bel. 260. & 270. Canon. 10. Bel. 260. 272 Canon. 11. Bel. 164. Canon. 12. Bel. 241. Can. 13. Bel. 241. Canon. 14. Bel. 241.

De Confirmatione. Trid. Seſſ. 7. Can. 1. explicat Bel 299. Can. 2. Bel. 318. Can. 3. Bel. 331.

De Eucbariſtia Sacramento. Trid. Seſſ. 13. Canon. 3. expl. Bel. pag. 591. 606. 660. Canon. 4. Bel. 591. Canon. 5. Bel. 648. Canon. 6. Bel. 640. 699. Canon. 7. Bel. 591. Canon. 8. Bel. 359. Canon. 9. Bel. 372. Canon. 20. Bel. de Sacerdotio Canon. 11. Bel. 650. 651.

De Sacrificio Miſſæ. Trid. Seſſ. 22. Can. 1. Bel. 712. Canon. 2. Bel. 795. 799. 805. Can. 5. Bel. 811. Can. 6. Bel. 852. Canon. 7. Bel. 832. Canon. 8. Bel. 712. Canon. 9. Bel. 621. 828.

De Pœnitentiæ Sacramento, Trid. Seſſ. 14. Can. 1. Bel. 914. Can. 2. Bel. 930. Canon. 3. Bel. 914. Canon. 4. Bel. 914 Canon. 5. Bel. 905. Canon. 6. Bel. 1028. Canon. 7 & 8. Bel. ibidem Canon. 9. Bel. de abſolutione. Canon. 10. Bel. 83. & de Sacerdotio. Canon. 11. Bel. 1090. Canon. 13. Bel. 110. 1104. Canon. 15. Bel. 1098.

De Extrema Unctione, Trid. Seſſ. 14. Canon. 1. Bel. 1248. 1258. Can. 2. Bel. 1262.

De Ordinis Sacramento, Trid Seſſ. 23. Can. 1. Bel. 1280. Can. 2. Bel. 1277. Can. 3 Bel. 1286. Canon. 4. Bel. 1280. Canon. 5. Bel. 1282. Can. 7. Bel. 1274.

De Matrimonii Sacramento, Trid. Seſſ. 24. Canon. 1. Bel. 1286. Canon 2. Bel. 1324. Canon 3. Bel. 1400. Canon. 4. Bel. 1364. Canon. 5. Bel. 1336. Canon. 6. Bel. 1376. Canon. 7. Bel. 1343. Canon. 8. Bell. 1337. Canon. 10. Bel. 1423. Canon. 11. Bel. 1427. Canon. 12. Bel. 1425.

§. VII.

De Cæremoniis, quibus utitur Eccleſia Romana.

SIcut dæmon Crucem, ita horrent Sectarii moderni Cæremonias Eccleſiæ Romanæ, quales ſunt quæ adhibentur in adminiſtratione Sacramentorum, ut in Baptiſmo Exorciſmi, Cruces, Exſufflationes ſatanæ &c. Item. Benedictiones aquæ, quam dicimus benedictam, olei ſacri, cinerum, ramorum, veſtium Sacerdotalium, &c. Item, Inſtitutio Feſtorum, Vigiliarum, nec non Roſaria, Cruces &c.

Docent enim Adverſarii 1. ſuperſtitioſum ex his, aut ſimilibus uti, niſi illis tantummodò quæ in Scripturis exprimuntur. 2. Eccleſiam poteſtatem nullam habere Cæremonias aliquas inſtituendi. Sic inter alios *Calvinus*, Cæremonias illas, ac præcipuè in Baptiſmo Exorciſmos, & Exſufflationes, non ratione, ſed vulgari petulantia aggreditur lib. 4. Inſtitutionum, cap. 15. §. 19 Ubi ait eſſe, *adventitiam farraginem, Satanæ impoſturam, ludibrium, nugas, theatricam pompam, exoticas ſordes, &c.*

Probatur autem ſolidè Catholica veritas; Primò, Licitum erat Eccleſiæ veteris Teſtamenti aliquas Cæremonias ſacras ſibi congruentes inſtituere. Ergo etiã Eccleſiæ Novi Teſtamenti: cui conſtat circa Sacramẽta &c. etiam plus conceſſum poteſtatis, ut ipſi

Adverſarii prædicant. Antecedens clarè conſtat ex libro *Eſtheris*, *cap.* 9. ubi Synagoga Iudæorum auctore Mardochæo inſtituit novum diem feſtum omnibus celebrandum, qui tamen à Deo antea inſtiturus non fuerat. Idē alio tempore factum conſtat ex libri *Iudith*, *cap. ult. Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis ab Hebræis in numero Sanctorū Dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore uſque in hodiernum diem.* Simile eſt in Machab. lib. 1. cap. 4. ubi conſtituitur Dedicatio altaris, & illius Feſtum, ad quod celebrandum *Ioann.* 10. conſtat ipſum Chriſtum in Hieroſolymam aſcendiſſe, neque hic refert quod Sectarii libros illos fortè pro Canonicis non admittant, ſufficit enim in hoc puncto admitti pro legitima eorum temporum hiſtoria.

Probatur etiam ſecundò ex Novo Teſtamento *Actorum cap.* 15. ubi Apoſtoli in Concilio congregati novam Cæremoniam conſtituerunt, ut Gentiles converſi abſtinerent *à Sanguine & ſuffocato*: quæ quidem Cæremonia nuſpiam à Deo niſi ſolis Iudæis præſcripta fuerat, & jam per Chriſti mortem cum cæteris abrogata, unde & *Actorum* 16. dogma Apoſtolorum appellatur. Nulla autem eſt ratio, cur jam non poſſit Eccleſia, quod tunc poterat conſtituere ex ordinaria gubernandi poteſtate à Chriſto conceſſa, quam ſupra de poteſtate Eccleſiæ agentes latius probavimus.

Confirmatur, Quia aliæ fuerunt poſtea in aliis Cæremoniis diſſentiones, quas ſua authoritate determinavit Eccleſia, de delectu ciborum, de diebus feſtis, de peregrinationibus, vigiliis, cereis, aliiſque cæremoniis, propter quas impugnatas inter Hæreticos numerati ſunt Encratitæ apud Epiphanium *hæreſi* 46. & apud S. Auguſtinum *hæreſi* 23. Item Manichæi qui pluribus Eccleſiæ cæremonias oppugnabant apud eundem S. Auguſtinum *lib.* 20. *contra Fauſtum cap.* 4. & 5. Poſtea Euſtaciani apud Socratem *lib.* 2. *cap.* 33. Denique Vigilantius apud S. Hieronymum in ipſius *libro contra Vigilant* & plures alii.

Hæc penè omnia, ac ſi præſentia tempora ſpectaret, nervosè complectitur S. Auguſtin. pro Exorciſmo, & pari ratione pro aliis Eccleſiæ Romanæ cæremoniis agens contra *Iulianum Pelagianum lib.* 6 *cap.* 2. *Verum eſt*, inquit, *quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exſufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à Principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut reſpondes, poſitum eſt. Sed tu id commemorare timuiſti, tanquam ipſe à toto orbe exſufflandus eſſes, ſi huic exſufflationi, qua Princeps mundi & à parvulis ejicitur foras, contradicere voluiſſes.*

Et ibidem, idem Auguſtinus cap. 29. contra Julianum pro cæremoniis illis citat adhuc Eccleſiæ primitivæ Patres antiquiores, ac ſubdit: *Hos iſte audeat dicere Manichæos, & antiquiſſimā Eccleſiæ Traditionem iſto nefario crimine aſpergat, qua exorcizantur, & exſufflantur parvuli. Nos autem paratiores ſumus cum illis viris & cum Eccleſia Chriſti in hujus fidei antiquitate firmata, quælibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cuiuslibet eloquii prædicatione laudari.* Quid poſſit hodie magis appoſitè pro hac Eccleſiæ Romanæ doctrina contra Calvinum, & alios ejus aſſeclas intorqueri?

Ad hoc quod paſſim objiciunt, Cæremonias illas nec gratiam conferre, nec ad aliud quam inanem pompam, & oculorum ludibrium valere.

Reſpondeo. Nos hoc illis non attribuere, ut ex opere operato cauſent gratiam ſicut Sacramenta, quod Adverſarii imperitè ſupponunt. Aſſerimus tamen illas aliunde multas magnaſque utilitates fidelibus adferre 1. Quia per illa ſigna externa homines rudes, aut in divino cultu torpentes mirificè ad pietatis fervorem excitantur. 2. Cæremoniæ illæ viſibiles inſtruunt vivacius fidelium mentes in fidei myſteriis, quàm ſola verba, aut Scripturæ, quas modo valdè mortuo percipiunt, aut intelligunt. Sic benedictio & applicatio Cinerum ſignificat illis pœnitentiam, & vivam mortis memoriam, ac præparationem. Cæreus Paſchalis gloriam & ſplendorem Reſurrectionis Domini. Palmæ Benedictæ, victoriam Chriſti ſuorumque fidelium de Dæmone & peccato. Formationes Crucis, memoriam Paſſionis Chriſti. Aqua benedicta, puritatem & ablutionem animæ, per actus pios, & meritorios quos in hujus applicatione eliciunt, & ſic de cæteris. 3. Per Cæremonias illas, quaſi per Emblemata, Myſteria ſacra plurimum exornantur, & eluceſcunt, ac Fideles fidem ſuam proteſtantur, & ab hæreticis diſcriminantur. 4. Ex eccleſiæ inſtitutione vim accipiunt, per modum Inſtrumenti, ad arcendas fraudes & præſtigia dæmonum, ut exorciſmi & exſufflationes in Baptiſmo, abrenunciatio ſatanæ, fidei profeſſio, tactus aurium, & narium, aut aliorum ſenſuum, aut partium inunctio in aliis Sacramentis. Certè conſtat ex Scripturis, Chriſtum Apoſtolis, & Eccleſiæ *dediſſe poteſtatem ejiciendi dæmonia*. Marci 3. verſ. 15. ac conſequenter inſtituendi ſigna ſacra quibus id in Chriſti nomine præſtare poſſint.

Deni-

Denique hic ipſum Calvinum, eiuſque aſſeclas modernos aggredior. Calvinus ipſe, in ſuo *Libello de formula Sacramentorum adminiſtrandorum*, has Baptiſmi Ceremonias in Scriptura non expreſſas præſcribit. 1. Vt infans deferatur ad Baptiſmum die Dominico, vel alio die celebri: en cæremoniam temporis in Scriptura non expreſſi. 2 Vt qui infantem deferunt interrogentur, an ſpondeant ſe infãtem adultum inſtructuros, & ut illi certum nomen imponatur. 3. Vt forma Sacramenti pronuncietur lingua vernacula. 4. Vt recitetur tunc Symbolum Apoſtolorum, oratio Dominica, & aliæ preces. Si has, & ſimiles Cæremonias ex præſcripto Calvini admittant Adverſarii, qua fronte, aut veritatis ſpecie, alias Eccleſiæ Romanæ Cæremonias impugnant, quales à tempore Apoſtolorum in primitiva eccleſia uſurpatas, ſupra ex ipſius eccleſiæ primitivæ teſtibus & Patribus dilucidè demonſtravimus.

CONCLVSIO.

Adverſus modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.

HÆc quicunque levis, quicunque audis, aperi tandem oculos, tuæque fœlicitati gratulare; quod ſemotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarium introire, & ex ſinceris primitivæ eccleſiæ ſuffragiis ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri ſecura poſſeſſio. Acquieſce illis Iudicibus, primæ ius quos ipſe erroris expertes eſſe agnoſcis: ſequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei ſemitam ad ſalutis æternæ metam perveniſſe. Atque ex adverſo obliquam crede Novatorum viam, quam antiquitas ignorat, quam ſacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipſa tot modis de viam, & præcipitem eſſe demonſtrat. Vbi tot Tibi veritatis teſtes ad viam ſalutis facem præferunt, nullum ſuper eſt erroris periculum, nullum ignorantiæ patrocinium.

At, inquis, longè alia Miniſtri noſtri, quàm Patrum libri, declamant. Quid inde? Veritas non eſt clamor, nec Miniſtri ſunt Patres Eccleſiæ. Clamitant fortiſſimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò eſt, ne decipiaris, clamorem à veritate diſcernere. Miniſtri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Eccleſiam Romanam magno ſtipendio, & amplis eccleſiæ ſpoliis conducti ſunt; hac arte familiam ſuſtentant uxores ornant, filias elocant, pro domo ſua, non pro ſalute tua negotiantur: huius tibi curam relinquunt, qui brevi ſtabis ante tribunal Chriſti, pro teipſo rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumẽtum. Vivimus fælices aſpirat cœlum, omnibus fortunæ donis cumulamur; jacent paſſim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores; manifeſtis igitur cœli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæſo, quantùm tibi fortunæ ſplendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix imperium Turcarum, maxima orbis parte dominatur, ad extremũ mundi angulum relegatus eſt Lutherus, ſi cum Mahomete conferatur. Manifeſtis igitur cœli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur Fortunam non colis, ſed Chriſtum, ipſum audi longè alias Eccleſiæ ſuæ notas ingerentem *Ioan.16.v.20.* Vos contriſtabimini, Mundus autem gaudebit Et *verſ.33. Vos quidem in mundo preſſuram habebitis, ſed confidite quia ego convici mundum.* Vera Chriſti Eccleſia in ſtabulo & paupertie cœpit, in preſſuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit. Aliam ad cęlum viam tuus Tibi genius, non Chriſtus commendat.

Sed quomodo, inquies, fieri poteſt ut tot Viri graves, vita & virtutibus in Republica Lutherana cõſpicui à veritate & ſalute aberrent? Virtutem ſi à Fide ſeiungas, nil niſi virtutis inane ſimulacrum oſtentas. Veritas & virtus comites ſunt individuæ: abſque veritatis conſortio nulla virtus adeò ſpecioſa eſt, ut in Dei conſpectum admitti poſſit, teſte Apoſtolo; *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Notæ tibi ſunt Reipublicæ olim Romanæ virtutes eximiæ, mira prudentia, clementia ſingularis, decantata toto orbe juſtitia. Tanto virtutum comitatu, vera fide deſtituto, orbis quidem imperium, ſed non cœlum obtinuit, Perierunt Cæſares, ardent Canones, cruciantur graves illi Reipubl. Patres, olim oſtro ſplendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum Vmbra, qua nihil fallacius. Non aura fluctuãtis Populi qua nihil incertius. Non ſpecioſa Fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis curſu in erroris ſyrtes abducant. Periculoſa eſt omnis ad ſalutem remora. Præterit vita, feſtinat mors, judicium præ foribus expectat: dum tempus ſinit viam tutam amplectere. Nulla enim ſatis magna eſt ſecuritas, ubi periclitatur Aeternitas

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

COmmune vitium eſt naturæ lapſæ, Antiqua faſtidire, ad Nova ſemper anhelare: Semper, inquit Seneca, præſentibus eſt infeſta levitas, & proprium eſt ægri animi, nihil diu pati. Hinc paſſim nova videndi, delibandi, audiendi, ſumma cupido. At quoniam Veritas, & virtus perſtat ſemper immutabilis, & novitatis neſcia, hinc Novatorum commune ſtudium eſt, novitatem falſæ doctrinæ, Veritatis, ac virtutis fuco conveſtire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Auguſtini, & ipſius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor ſtyli, & cõciliatrix animorum facundia, quibus ſimpliciores capi neceſſe eſt, niſi ſæpius recolant neceſſarium illud Chriſti monitum: Venient ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex adverſo, ne Lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen imponunt: Miſeret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & eius aſſeclis in fraudem induci, tuum ſtatum miſerum & infelicem altè ingemiſcuit. Sed ſi ad fucatam hanc Charitatis ſpeciem ritè attendas, facilè deprehendes illam in vocis ſonitu conſiſtere, nec omne aurum eſſe quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi oſtenditur, ut de tuo lapſu nimis credulo, novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ Charitatis graſſati ſunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac ſavores, & ipſa dona ut ſuſpecta habeas cautè monet his verbis S. Auguſtinus *lib. 2. de Symbolo c.13.* Lupus eſt, agnoſcite: Serpens eſt, ejus capita conquaſſate: Blanditur, ſed falit, multa promittit, ſed decipit. Venite, inquit, defendam: ſi neceſſitas eſt, paſcam: Si nuditas, veſtiam. O lupe male! O Serpens inique! Veſtis nudum, ut expolies intus Chriſto Veſtitum. Paſcis eſurientem, ut animæ auferas cibum cœleſtem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis ſpecie cavendum. Novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Vt tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum prima fronte externa probitatis, & modeſtia ſpecies oſtentatur. In vaſe etiam aureo venenum non raro propinatur. Eſt, inquit? *Origenes*, quædam etiam diaboli caſtitas? eſt etiam diaboli modeſtia, gravitas, demiſſio. Hinc rectè monet *S. Ambroſ. lib. 7. in Luc. c. 10.* Cave verſutæ diſputationis venena, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt.... Nec vos moveat quod formam prætendere videntur humanam, etſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit.

Vſque adeo potens eſt in propinandis erroribus forma iſta ementitæ virtutis, ut non rarò viris etiam perſpicaciſſimis fucum fecerit. Apollinarem hæreſiarcham peſtiferos olim errores diſſeminaſſe, nemo eſt etiam Sectarius qui modò non agnoſcit. Ille ipſe non exiguo tempore falaci ſpecie ſimulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de ſe, aliiſque fatentem audi *Epiphanium*. Hæreſi 77. Egregius ille, ac venerabilis ſenex, quẽ nos & beatæ memoriæ Papa Athanaſius, imo verò Catholicis omnes unicè diligimus Apollinarius Laodicenus, huius dogmatis author & propugnator extitit, neque nos veroſimile putabamus à tanto viro errorem iſtiuſmodi profectum. Nec minus Pelagii ſpecie gravi, & modeſta captus fuit S. Paulinus, & alii viri doctrina conſpicui. Neſtorii ſevera frons, & oſtẽtata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipſius errores induxerit, nobis deſcribit *Theodoretus* lib. 4. c. 12. ubi ſic concludit, Hoc habitu, & hac ſimulatione populum ineſcans, magnam ætatis partem tranſegit, Chriſtianus videri potuis, quam eſſe ſtudens.

Hanc artem à priſcis illis quis non videt quam bellè hauſerint plurimi noſtri temporis Sectarii, in tradenda dogmatum novitate ad morum ſeveritatem, ac doctrinæ rigorem, ad novam Eccleſiæ reformationem toti compoſiti. Quorum verſutias niſi quis habeat explorata, nihil propius erit, quam uti in fraudem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quiſquis es unquam eveniat, Remedia quædam in promptu eſſe debent. Primò, in novis Scriptis, & primis congreſſibus, non temerè credere, ſed aſſenſum ſuſpendere, & rem ulteriori ſapientum judicio ponderandam reſervare; ne quidem Angelo ſalutanti, & novum myſterium annuncianti aſſenſum præbuit Virgo prudentiſſima, niſi prius mature expenderet, *Quæ & qualis eſſet iſta ſalutatio*. Secundò, ſuſpectam habere doctrinam omnem à communi Eccleſiæ conſuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ ſinceritatem nondum ſatis perſpectam habeas, reſtat Remedium omni ævo certiſſimum: Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc eſt, ad Petram immobilem doctrinæ Apoſtolicæ, quam nobis ſine periculo erroris exponit Chriſti in terris Vicarius, cui ipſe Chriſtus oves ſuas ſinceræ do-

ctri-

ctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commiſit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controverſiis Iudicem eſſe infallibilem ſupra demonſtravimus.

EPITOME,

ET COHÆRENTIA

Tractatuum Præcedentium, In una Demonſtratione evidenti.

Qua omnes in toto Mundo à vera Religione diſſidentes, de Religionis Romanæ neceſſitate breviter convinci poſſint, deductione manifeſta.

SI aliquid in mundo eſt verum, neceſſariò eſt *verus Deus*: Cum de hac veritate præ cæteris mundus pæne univerſus ratione ductus cõſentiat: quod deducitur ſupra initio Tract. 1.

Si autem eſt *Verus Deus*, neceſſaria eſt aliqua *vera Religio*, qua verus Deus colitur. Enti enim primo, ſummo, & perfectiſſimo, à quo cætera entia in creatione & conſervatione dependent, neceſſariò debetur ſupremus cultus, & veneratio: ſicut aliquam venerationem & obedientiam deberi parentibus, ratione originis & dependentiæ, ratio ipſas nos evidenter docet: ſupra ibidem.

Si eſt aliqua *vera Religio*, evidens eſt quod illa religio ſit à Deo *Revelata*. Nam etſi lumen naturæ nos doceat in genere Deum eſſe honorandum, illique obediendum, non tamen nobis oſtendit in *particulari* quibus modis ſit honorandus; & in quibus rebus certis ac determinatis illi obtemperare debeamus: Debet igitur accedere horum à Deo determinata revelatio.

Si eſt aliqua vera Religio *Revelata*, perſpicuum eſt quod ea ſit Religio *Chriſtiana*. Quia de illa manifeſtè oſtendi poteſt, quod fuerit miraculosè, hoc eſt, ſola virtute divina à Chriſto & Apoſtolis propagata, non vi armorum, aut corporis illecebris, aut aliis mediis humanis: ut ibidem ſupra elucidatur.

Si Religio *Chriſtiana* eſt vera, neceſſario vera eſt Religio *Catholica*, ſive *Romana*. Nam ſi veritas Religionis Chriſtianæ rectè convincitur ex eo, quod illa modo ſupra indicato propagata fuerit, ut omnes Chriſtiani admittunt. veritas etiam Religionis Catholicæ ex ſimili, & miraculoſa in orbem univerſum propagatione ritè demonſtrantur: quod ſupra tract. 1. cap. 3. & ſequentibus declaratur. Ergo à primo ad ultimum ſi neceſſariò verum credas *Deum exiſtere*, neceſſario credere debes Religionem Romanam eſſe veram, quod erat demonſtrandum.

Porrò, Si *Catholica* ſive *Romana* Religio eſt vera, evidenter ſequitur eam nihil docere tanquam articulum Fidei, quod non ſit verum, adeoque immune ab omni ſuperſtitione, ac corruptela. Nam hoc ipſo quo illa Religio demonſtrata eſt vera, debet omnino libera eſſe ab omni errore in Fide divina. Quia alias ſequeretur, Religionem Romanam eſſe veram & non veram, revelatam à Deo & non revelatam, Chriſtianam & non Chriſtianam, immunem ab errore in fide & non immunem, uti præcedentiam combinanti perſpicuum eſt.

Cum igitur apud omnes, etiam Sectarios, in confeſſo ſit, Religionem Catholicam Romanam, tamquam articulos Fidei divinæ credere ac docere Invocationem Sanctorum, Purgatorium, Tranſubſtantiationem, Primatum Pontificis, Canonem Scripturarum, Eccleſiæ Catholicæ infallibilitatem, numerum Septenarium Sacramentorum, aliaque dogmata cum quibuſcumque Sectariis controverſa; neceſſario & demonſtrativè ſequitur, nullum ex illis Dogmatibus erroneum eſſe, aut ſuperſtitionem, aut corruptelam continere.

Ex quibus clarè & demonſtrativè concluditur, Nullam prorſus eſſe Sectam quæ non debeat Religioni Catholicæ ſive Romanæ ſe adjungere, ſi ſuæ ſaluti æternæ proſpectum eſſe velit.

Ad hoc exequendum, ut Gratia divina, ſine qua nihil ad ſalutem poſſumus, copiosè accedat, frequens & ſincerus ad Deum recurſus, per orationem ſequentem aut ſimilem, ſæpius erit iterandus.

ORATIO.

DEus qui corda Fidelium ab initio Sancti Spiritus illuſtratione docuiſti. Da nobis nunc in eodem Spiritu de Religione, tua vera, & unica rectè ſapere, & cum per illam Fidelibus tuis æterna Societate in cælo gaudere. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

TRA-

TRACTATUS TERTIUS NOTÆ MANIFESTÆ FALSÆ ECCLESIÆ

IN SECTIS MODERNIS.

EXpoſuimus omnium oculis, manifeſtis argumentis, concordiam & conſenſum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Eccleſiæ, cum ſenſu ac mente Eccleſiæ Romanæ, in dogmatibus controverſis cum novis noſtri ævi Sectariis: & horum Sectariorum diſſenſum ab illis & conſenſum cum hæreticis in primæva Eccleſia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proſeremus diſcordia ac pugnas Novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Eccleſia, ſed etiam cum ſacris Litteris impiè depravatis, cum ſeipſo ſibi contrario, & cum ſuis Aſſeclis per Sectas innumeras ab ipſo diſſidentibus, dum confuſione pluſquam Babylonica idem ipſe deſtruit & ædificat, affirmat & negat, neque ſecum ipſe conſentit; dum tamen totius Eccleſiæ conſenſui ſe opponit, quod manifeſtum eſt erroris, ac Spiritus ſatanici indicium. Vt hinc tandem videant moderni Sectarii quam devios ſibi duces in Via ſalutis elegerint, & deſertis tandem erroribus ad rectam Eccleſiæ ſemitam tempeſtivè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quibus ſibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confuſionem pluſquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt

Quartò, Calumnias manifeſtas in Eccleſiam Romanam confictas.

Quintò, Impoſturas particulares *Antonii Egã, & Andreæ Saill* recentiorem Apoſtatarũ.

Sextò, Sectarum maximè modernarũ dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICVLVS I.

Proferuntur varia loca Scripturæ ſacræ à Sectariis fraudulenter depravata.

NOn poteſt vera eſſe Religio quæ impoſturis & fraudibus propagatur. Nulla verò eſt impoſtura ſceleratior quam verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adjicere, quo in oppoſitum ſenſum transferatur. Quam neſario auſu moderni Sectarii verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monſtrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina judicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum diſcrepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à ſinceris ac Catholicis diſcerni poſſint, quæ ſæpe alio modo non dignoſcuntur.

In Epiſt. 2. Petri c. 1. Editio vulgata & antiquiſſima ſic habet: *Quapropter fratres magis ſatagite ut per bona opera certam vocationem veſtram & electionem faciatis*. Lutherus ſua authoritate in ſuis Scripturis delevit, *per bona opera*; quia verba illa apertè adverſantur eius errori, quo docet, bona opera homini ad ſalutem non conducere, ſed ſufficere ſola merita Salvatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentia in Epiſt. ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem juſtificari per fidem*, Lutherus adiungit, per *ſolam* fidẽ, ut iterum excludat bona opera tanquam ad juſtitiam non neceſſaria.

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v 20. apertè legitur, *Hoc eſt corpus meum*; cuius loco imprimunt plerique Sectarii, *Hoc eſt corpus meum*, ne particula *Hoc* relata ad *Corpus* Chriſti, ſignificet veram mutationem panis in Corpus Chriſti, quam Sectarii illi non admittunt.

Ob eandem cauſam, ubi Ioan. 6. v. 50. Biblia antiquiſſima Genevenſia ſic loquuntur, *Ego ſum panis vivus qui de Cælo deſcendi*, pro voce *vivus* cum Calvino ſubſtituunt *Vivificans*, ut intelligatur panis uſualis qui hominem vivificat, etſi panis ipſe non vivat, ut ſic excludatur vivum Chriſti corpus, quod in Euchariſtia admittere nolunt.

In Epiſt. S. Iacobi c. 5. v. 16. ſemper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: imo ſic habetur in impreſſione Genevenſi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquiſſimam adverſari novæ doctrinæ, quæ

ne-

negat Confeſſionem Sacerdoti aut alteri quã ſoli Deo faciendam eſſe, coegerunt ſcil. Spiritum ſanctum aliter loqui in Bibliis impreſſis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata veſtra erga invicem*. Aliud namque eſt peccata erga invicem commiſſa Deo exponere, quam ea peccata alterutrum, id eſt, ſibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebr. cap. 13. verſ. 4. ſic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id eſt nihil eſt in connubio quod ſit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, ſic cum ſenſu verba transferunt Honorabile connubium *inter omnes*, ut nempe ſic defendat matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apoſtoli ſententia licitum eſſe ac honorabile.

Iterum Apoſtolus in Epiſt. ad Ephesios c. 5. v. 32. De matrimonio differens ſic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & Eccleſia*. Sed loco hujus verſionis, quæ ipſo S. Hieronymo antiquior eſt, Novatores noſtri ſubſtituerunt, *Secretum* hoc magnum eſt, ne cogerentur admittere matrimonium eſſe Sacramentum, quod volunt ipſi contractum eſſe mere civilem.

In Epiſt. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit: *Sine conſilio veſtro nihil volui facere, ut ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.* Ad excludendum arbitrii libertatem, quam poſt lapſum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, ſententiæ Apoſtoli venenum ſuum in fine aſperſerunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apoſtolo verum voluntarium ſine neceſſitate admittere cogerentur.

In Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes cap. 2. v. 15. Apoſtolus monet: *Fratres ſtate & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram*. Sed hi reformatores Eccleſiæ, reformarunt etiam Apoſtolum, ut in eorum Bibliis alio modo loquerentur; Fratres ſtate, & tenete *documenta* quæ didiciſtis &c. Noluut enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas eſſe traditiones, cum ipſi, qui aliter ſapiunt, eas admittere recuſent.

Epiſtolæ 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apoſtolus, *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi?* Lutherus *ſororem* minimè contentus, adiungit, *in uxorem*. Docet enim Apoſtolus uxores habuiſſe, eaſque dum prædicarent ad opus coniugale circumduxiſſe, uti ipſe Lutherus eiuſque novi Apoſtoli, novo Eccleſia Dei exemplo, facere conſueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inviolabili à modernis Sectariis illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Pariſiis exuſto, & pluribus aliis qui ſacras Litteras corruptelis innumeris fœdarunt in quibus unum apicem adulterare, ſummum foret ſacrilegium? Si enim in regio diplomate aliquid immutare ſcelus eſt læſæ maieſtatis ferro aut igne plecti ſolitum, quam enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro ſua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbent certiſſimum doctrinam ſuam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ ſacræ veritatem immutare neceſſe eſt.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Miniſtri iſtis Sacrilegiis novas calumnias conſarcinare. Teſtatur inter alios illuſtriſſimus *Caſtorienſis* in eruditiſſimo *Tractatu* nuper edito, nihil eſſe magis familiare modernis miniſtris quam paſſim & publicè vociferari, Sacroſancta Scripturarum Oracula apud catholicos ſummo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum claſſe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæſo poteſt eſſe magis conſpicuum quam apud Catholicos, in publico Miſſæ Sacrificio Scripturam ſacram ſumma cum veneratione populo aſſiduè prælegi? quid magis notum quam illam in ſacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & ſolemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ Sacræ primo ſemper loco haberi, & in ipſius Tridentini Decretis *Seſſ. 5. de Reform. cap. 1.* eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnium maximè neceſſariam ſummo ubique ſtudio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Eccleſia Romana Editiones ſpurias, corruptas & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & fidelium manibus ſubductas velit, hoc ipſum probat ſummam Verbi Dei apud Catholicos æſtimationem, quod nempe divinum hunc Theſaurum purum ſibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto ſemper ſtudio conſervet. Sed & hoc ipſum eſt quod illos Novatores adurit, quod in puros ac primævos Scripturarum noſtrarum Fontes, impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICVLVS II.

Exhibentur ex multis quædam inſignes Antilogiæ, quibus ipſe Lutherus, & alii in ſua doctrina ſibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

SEptem ponenda ſunt Sacramenta. Ita ſcribit *Lutherus, de poteſtate Papæ.*

Tantum tria ſunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de captivitate Babylonica.*

2.

Duo tantum ſunt Sacramenta, *Lutherus ad Vualdenſes.*

Si juxta Scripturas loqui velim eſt tantum unum Sacramentum. *Luth. de captivitate Babylonica.*

3.

In puero poſt Baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare. *Luth. in Aſſertionibus.*

Baptiſmus omnia peccata remittit. *Luth. in Capt. Babylonica de Baptiſmo.*

4.

Confirmatio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impoſitione manuum. *Luth. de captivitate Babylonica.*

5.

In Sacramento Altaris non eſt panis, & vinum, ſed ſpecies panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchariſt.*

Thomiſtica doctrina eſt tranſubſtantiari panem & vinum; liberum eſt, & citra ſalutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere ſubſtantiam panis & vini. *Luth. de capt. Babylon.*

Impius & Blaſphemus eſt, ſi quis dicat panem tranſubſtantiari, Catholicus autem & pius eſt qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vinum tranſubſtantiatur? ita & nos in ſpirituale Corpus tranſmutamur. *Luth. in ſerm. de Euch.*

6.

Impiiſſimus uſus eſt, in Eccleſia perſuaderi Miſſam eſſe opus bonum & Sacrificium. *Luth. de captiv. Babylonica.*

Miſſas pro vivis, & defunctis valere tota approbavit Eccleſia. *Luth. de decem Præcept.*

7.

Sacerdotes à ſubditis honorandi ſunt. *Luth. in Decalogum.* Contra.

Nullum eſt in novo teſtamento Sacerdotium, niſi quod eſt humanis mendaciis à Sathana creatum *Luth. de capt. Babylonica.*

8.

Confeſſio auricularis in Eccleſia, etſi ex Scriptura probari non poſſit, utilis tamen eſt imò neceſſaria. *Lutherus de captivitate Babylonica.*

Confeſſio auricularis eſt fictio hominum. *Luth. de 10. Lepreſis.*

9.

Matrimonium non ſolum ſine ulla Scriptura Sacramentum cenſetur. Verùm eiſdem traditionibus quibus Sacramentum eſſe jactatur merum ludibrium factum eſt. *Luth. de captiv. Babylonica.*

Matrimonium in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

10.

Ordo in Eccleſia Dei Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Sacramentum Ordinis Eccleſia ignorat, inventumque eſt ab Eccleſia Papæ. *Luth. de captiv. Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum eſt. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Si uſquam antea deliratum eſt, in extrema unctione nunc præcipuè deliratum eſt. *Luth. de captiv Babylon.*

De Papatu.

Si poteſtas Papæ non eſſet à Deo, nec jure divino, tam diu ſubſiſtere non potuiſſet. *Luth. de poteſtate Papæ.*

Certus ſum Papatum regnum eſſe Babyl. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Quod ſæpè repetit ibidem, & in *lib. adverſus Regem Angliæ.*

De Fide ſola.

Sola Chriſti fides neceſſaria, qua juſti ſimus, cætera omnia liberrima, neq; præcepta amplius neque prohibita. *Luth. ad Galath. cap. 2.*

Vita Chriſtiana eſt credere & diligere, at diligere nihil eſt niſi benefacere. *Luth. de decem leproſis.*

De Eccleſia.

Eccleſia errare non poteſt. *Luther. de 10. præcept.*

Ludificatio Sathanæ eſt affirmare quod Eccle-

Eccleſia ſi quando *erret* aut peccet, ideò non ſit Eccleſia.

De Traditione.

Neque Papa neque Epiſcopus, neque *ullus hominum* habet jus unius ſyllabæ conſtituẽdæ ſuper Chriſtianũ hominẽ. *Luth. de Capt. Babyl.*

Ideò poſiti ſunt Canones Patrum ut dirigant populum, *Luth. in decem præc. cap. 5.*

De invocatione Sanctorum.

Rectè concluſi, meritum Chriſti theſaurum eſſe Eccleſiæ, & Sanctorum meritis juvari certum eſt. *Luth. concluſ. 10. contra EcKium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adiuvarent, quia ſeipſum juvare non poteſt. *Luth. in ar. 4. q. 6.*

De Indulgentiis.

Contra veritatem Apoſtolicarum Veniarum qui loquitur, ſit ille anathema & maledictus. *Luth. in Reſol.*

Indulgentiæ nihil ſunt, niſi Romani Pontificis impoſturæ. *Luth. de capt. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius eſt totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luther. abrog. Miſſ.*

Non ſolùm credo, ſed etiam certiſſimè ſcio Purgatorium eſſe. *Luth. in diſput. Lipſienſi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illa ad tuum abuteris libitum non eſt libera, ſed magis ſervitutem apud te ſervit. *Luth. in explic. orat. Dominicæ.*

Liberum arbitrium figmentum eſt in rebus, ſeu titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua cogitare quidquam mali aut boni, ſed omnia ut VVicleſi articulus Conſtantiæ damnatus rectè docet, de neceſſitate abſoluta eveniunt. *Luth. in Aſſert ar. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio eſt qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, ſicut contigit in Nicæno Concilio ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in ſerm. Attendite à falſis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, ſed omnium ſacratiſſimũ fuit Nicænum *Luth. in diſput. Lipſienſis.*

Calvini quædam Antilogia.

1.

DEum eſſe abſolutè omnipotentem fatetur Calvinus, *ad cap. 1. Lucæ.* Verbo, inquit, Dei nulla impoſſibilitas obiicienda.

Negat verò *ad cap. 23. Iſaiæ*, Illud ſomnium de poteſtate abſoluta in Deo quam Scolaſtici introduxerunt execranda blaſphemia eſt.

2.

Nomen Ieſu Chriſti venerandum eſſe aſſerit Calvinus ad *Matthæi cap. 1. verſ. 23.* Ita reputanda eſt nobis in hoc nomine (Ieſu) divina Chriſti Majeſtas, ut reverentiam apud nos obtineat quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idẽ ad cap. 2. Epiſt. ad Philippenſes. Pluſquam ridiculi ſunt Sorbonici Sophiſtæ qui ex præſenti loco; *Vt in nomine Ieſu omne genuflectatur*, genuflectẽdum eſſe colligunt quoties nomen Ieſu pronunciatur, quaſi vox eſſet magica quę totã in ſono vim haberet incluſã.

3.

Sine Baptiſmo Chriſti neminem ſalvari docet Calvinus *ad cap. 3. Ioan. v. 3.* Si uni hoc dixiſſet Chriſtus vel paucis nõ poſſe eos pervenire in regnum cœlorum, niſi prius renati eſſent, poſſemus conjicere certas duntaxat perſonas notari, ſed de omnibus ſine exceptione loquitur.

Idem negat *Inſtit lib. 4. cap 16. §. 36.* Explodendum eſt eorum commentum qui omnes non baptizatos æternæ morti adjudicant.

4.

In cœna Domini miraculum agnoſcit Calvinus. *Tract. de Concordia ineunda*: Ergo (inquit) in ſacra Cœna miraculum agnoſcimus, quod & naturæ fines, & ſenſus noſtri modum exuperat, dum Chriſti vita nobis ſit communis, & eius caro nobis in alimentum datur.

Negat verò diſertè. *Inſtit lib. 4. cap. 7. § 24.* agens contra Lutheri aſſeclas: Illi, inquit, boni ejus zelotæ miraculo ſibi fabricant, quo ſublato evaneſcit Deus cum ſua omnipotentia Et ibidem § 24. Illi auditis Chriſti verbis, *Hoc eſt corpus meum*, miraculum ab ejus mente remotiſſimum imaginantur.

Secta Lutheranæ modernæ, & antiquæ in Anglia antilogia & diſcrepantia manifeſta.

PAter illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem ſibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei ſuæ inſtrumento Secta Lutherana propoſuit. Nam in prædicto Libello ſub Rege Eduardo & Eliſabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobiæ Caput quintum, ſextum & octavum. Danielis Caput 14. & quædam ex 13. Ex Eccleſiaſtici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, ſub Iacobo Rege eadem Eccleſia ex Libro publicatum precum tanquam apocrypha penitus expunxit: uti apertè oſtendit

dit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. quomodo verò poteſt eſſe eadem Eccleſia quæ eandem non habet Scripturam; In qua quod illa pro Verbo Dei olim admiſit,hæc pro apocrypho modo expunxit; Manifeſtum ſanè eſt vel illam pro Scriptura iſta approbando, vel hanc reprobando in fide erraſſe.

Præterea in his, aliiſque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus ſecum aperte pugnavit, atque iſtar falacis Prothei,uti res ferebat,ſeſe in varias doctrinæ formas tranſmutavit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non poteſt ex Dei Spiritu loqui qui vel ſemel in doctrina ſibi proponenda ſibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit ſæpius eloquitur contradictoria. Ergo non poteſt Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam ſe Dei nomine ſcribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei ſcripto, ſi vel ſemel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evaneſcit. Videant igitur, ac ſerio agnoſcunt horum Sectatores, quam fallaces ſint prophetæ ac divini Spiritus penitus vacui,quibus ab initio fidem ſuam ac ſalutem crediderunt.

In Hollandia inter Doctores Heterodoxos de ipſo Deo eiuſque. Attributis aperta repugnantia.

I. Conſtat ex publicis eorum utrimq; ſcriptis ab anno 1600. diviſos illic Calviniancas in Remonſtrantes, & Contra Remonſtrantes, qui contra alios ex pura & rigida Calvini doctrina, ſtatuunt abſolutè, Deum eſſe Auctorem peccati. Vnde illos Deum ſibi ſtatuere à cæteris Chriſtianis diverſum facile demonſtratur hoc ſillogiſmo: Deus Calviniſtarum eſt auctor peccati: Atqui Deus Chriſtianorum non eſt auctor peccati: Ergo non eſt idem utrorumque Deus.

Quinimò fingere ſibi Deum,qui ut ſit Deus debet eſſe bonitas infinita, & ſimul ſit author peccati,eſt admittere Deum,qui non ſit Deus adeoque ad Atheiſmum aperte declinare, uti ex ipſis Sectariis aliqui intulerunt,ut *Tilmannus Herbuſius*,Lutheranus,*in lib.de Errorib. Calvini,& Sebaſtianus Caſtilio*, Calviniſta *in lib.de prædeſtin.* ad Calvinum.

Nullum certe poſt eſſe de ipſo fidei Capite & Authore luculentius diſſidium:& conſequenter in illis Sectis nullus apertior defectus Fidei ad æternam ſalutem neceſſariæ.

Quæ & his familia, quæ idem minis abundè convincunt, in ſequentibus proferam.

De Vnitate & Æternitate Dei etiā inter ſe mutuo diſſentire deprehenduntur. Nam ſi admittantur plura increata, neceſſarium eſt plures eſſe Deos, plura autem increata cum Re nonſtrantibus ſtatui à *Vorſtio* oſtendit *Sladius* in Diſceptatione, pag. 51. Scilicet hæc quatuor: Dei locus, tempus, materia, Domicilium, quæ Vorſtius contendit illius eſſe naturæ, ut à Deo nec creata fuerint, nec potuerint creari.

Simplicitas in Deo, quæ opponitur omni reali compoſitioni, ab orthodoxi ſemper & neceſſariò admittitur. Hanc autem negare *Vorſtium* cum Re nonſtrantibus, ex illis Scriptis pars oppoſita demonſtrat. Sic enim in illis Vorſtius agit pag. 426. ut omnino reprehendat *Zanchium* proprium Contra-Remonſtrantium Doctorem, quod doceat Dei eſſentiam, vitam, & actionem proſus idem eſſe; Contenditque ipſe hoc in Deo eſſe diverſitatis, ut aliud ſit ipſa Dei ſubſtantia vivens, aliud vita, ſive vis illa per quam vivit. Et pag. 209. Cum Deus in ſcriptura dicitur iraſci, dolere, reminiſci aut ſimile quidpiam agere, aſſeritur aliud & aliud in eo eſſe, nimirum ſubjectum & accidens. Denique generatim pag. 208 *Totidem in Deo accidentalia ſunt,quot decreta de rebus foris afficiendis.*

Omnipotentiam Deo quis unquam negavit præter Ethnicos, & Hæreticos indubitatos? inter quos ipſi heterodoxi qui ſunt factionis oppoſitæ, numerant cum Remonſtrantibus ſuis *Vorſtium* de Deo pag. 226. ſic docentem: *quadam Deo ſunt impoſſibilia: Ergo Deus non eſt omnipotens: Ant. probatur: Deus non poteſt mentiri, pati, mori, aut fallere: Ergo cum non poſſit hac omnia non eſt omnipotens.* Præclara in Calvini Eccleſia de ipſo Deo utrimque controverſia.

Infinitatem Dei ſubſtantialem (nam molis nullam habet) cum Remonſtrantibus ſuis quos repræſentat, enquomodo evacuet Vorſtius pag. 234. *Deus nō eſt ſimpliciter infinitus neque eſſendo, neque operando,* & pag. 235. *Eſt quidem Deus purus actus,ſed hoc non vetat quin ſimul ſit in ſeſe finitus,* denique pag. 237. *Quidquid eſt hoc aliquid, ut ſeipſo finitum eſt, & ad certum aliquod genus Entis contractum eſt.* Ac ſi apud tantum Philoſophorum grege repug nantiam involueret, eſſe actu hoc aliquid, & ſimul eſſe ens infinitæ ſive illimitatæ perfectionis. Teſtatus hæc præter alios Contra Remonſtran-

ſtrantes fusè *Sladius* in Diſput. cum Vorſtio *de blaſphemiis, hæreſibus, & atheiſmis à Iacobo Rege in Vorſtii de Deo tractatu, & exegeſi Apologetica, nigro theta notatis*.

Immenſitatem Dei, qua ubique realiter, & ſubſtantialiter exiſtit, admitti neceſſariò, non debere ſcribunt utrimque ex Calviniſtis plurimi ex mente Calvini qui *lib. 1. institutionum cap. 13.* ſic loquitur: *Scite ſibi unus ex veteribus dicere viſus eſt, Deum eſſe quidquid videmus, & quidquid nō videmus: At qui hoc modo in ſingulas mundi partes divinitatē transfusā eſſe finxit, &c.* Negatq; ubi tam ipſe quã Vorſtius immenſitatem illam ex ſcripturis ſatis probari. Figmentum ergo cenſent illi realem illam divinitatis in omnes partes transfuſionem, docẽtes ſufficere virtualem, qua ubique operatur, etſi ibi non neceſſariò immediatè exiſtat. Clarè id tradit Vorſtius pag. 235. *Non ſequitur*, ait, *Deum immediate illis ſua ſubſtantia adeſſe, ubicumq; & operatur, quia per cauſas medias operari poteſt, ut Rex aliquis per ſuos miniſtros*. Tandem illi Deum terris relegatum ſuo cœlo circumſcriberent, cum impio apud Pſalmiſtam *Cœlum cœli Domino, terra autem dedit filiis hominū*.

Quantitatem in Deo, quæ ſine diviſibilitate non concipitur, conſtitui a Remonſtrantibus cum Vorſtio, oſtendunt & accuſant Contra-Remonſtrantes. De hac enim quantitate ſic loquitur Conradus Vorſtius lib. de Deo pag. 239. ut dicat negari non poſſe magnitudinem etiam propriè dictam Deo in S. Scriptura attribui: ac porrò interrogat: *Quid vetet etiam Spiritum, imò & Deum ipſum ſuam habere Spiritualem magnitudinem, non ſenſibilem quidem, ſed aliquo tamen modo intelligibilem.* Et pagina 240. contradictionis inſimulat quod dictum eſt ab Auguſtino *lib. 5. de Trinitate cap. 1.* Deum eſſe magnum ſine quantitate. Denique pag. 241. *Cum*, inquit, *Deus reſpectu ſubſtantiæ ſuæ magnus eſſe dicitur, certè aliquam hic Quantitatem & cogitari & eſſe oportet.* Ac pag. ſequenti: *Firmiter credo Deum reſpectu ſubſtantiæ verè magnum eſſe*. Quis tales de Deo ex ſchola Calviniana errores non abhorreat, niſi, ut quidam loquitur, pro cerebro cucurbitam habeat?

Immutabilitatem Deo adimunt Remonſtrãtes: Quod adeò perſpicuè oſtenditur, ut de eo etiam ipſe *Iacobus Rex Angliæ* anno 1618. per litteras ad ſuum Legatum, illos graviter accuſaverit. Patet error ille graviſſimus ex eodem Remonſtrantium Doctore ſummo Conrado Vorſtio pag. 212. *Divina voluntas ſemper principium cujuſdã mutabilitatis eſt, etiam in ipſo Deo, quippe per quam Deus aliter atque aliter habere ſe & poteſt, & ſolet, tum volendo, tum contemplando*, & pag. 213 *Abſoluta & ſimplex immutabilitas hac in parte Deo attribui non debet. Hoc enim nihil aliud eſſet, quam actionem Dei liberam, hoc eſt, à libera cauſa pendentem, cum ipſo Deo confundere, ſive eſſentiam & voluntatem, hoc eſt actionem volendi, ſeu volitionem Dei unum idemque eſſe affirmare*. Et ſæpiùs alibi. Nec in hoc diſſimilis eſt eiuſdem farinæ Doctor *Socinus* tract. de Deo &c. pag. 92. *Aliud*, inquit, *eſt Deus ipſe, aliud virtus ipſius*.

Audi & in hoc non minus abſona, & Deo prorſus indigna docentem *Martinum Lutherum lib. de Concil. & in Confeſſ. de cœna Domini*, ubi præfractè affirmat Christi divinitatem eſſe paſſibilem, imò & reipſa paſſam. *Theodoreti illa phraſis, Chriſtus in quantum Deus impaſſibilis eſt, nunquam ferenda eſt*; effatum eſt commune Lutheri aſſeclis Selneccero, Gerlachio, Smidelino, Islebio, Muſculo. Conſideret hæc ſeriò quiſquis Sectis illis ſalutem ſuam fidendam putat.

Suppoſita Dei immutabilitate illa quam Catholici profitentur, *Libertatem* Deo ademptam volunt Remonſtrantes, de quo illos vehementer incuſant Contra-Remonſtrantes. Sic loquitur Vorſtius *lib. de Deo pag. 448* *Deus pœnam non niſi aliquatenus invitus, hoc eſt, cum quadam animi triſtitia, & diſplicentia infligit*. Aliter ſanè Auguſt. lib. 5. de civit. Dei, cap 10. *Dicitur*, inquit, *Deus omnipotens, faciendo quod vult, non patiendo quod non vult. quod ſi ei accideret, nequaquam eſſet omnipotens*.

Impeccabilitas Dei manifeſtè deſtruitur per hoc quod Contra Remoſtrantes, ſecuti Lutherum, & Calvinum, illum aſſerant eſſe authorē peccati, quod hic ſupra ab initio oſtenſum eſt. Declaratur illud breviter hoc Syllogiſmo. Qui Deum facit authorem peccati, negat illius impeccabilitatem: Atqui aſſeclæ illi Calvini ac Lutheri faciunt Deum authorem peccati, ad illud impellendo, ac neceſſitando: Ergo negant illi Dei impeccabilitatem. Annotemus hic unum, ex pluribus, *Calvini* effatum breviſſimum lib. 3. inſtit. cap. 23. §. 8 *Lapſus eſt primus homo, quia Dominus ita expedire cenſuerat*. Et ne intelligas de voluntate Dei tantùm permiſſiva, prohibet ipſe Calvinus *lib. 1. cap. 18. §. 3. Iam*, inquit, *ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti Cenſores volunt, otioſo tantùm ejus permiſſu contingere*. *De veracitate & ſinceritate Dei*, accuſant Remonſtrantes non rectè ſentire Contra-Remonſtrantes. Hi tamen videri poſſunt *Calvino* conformes, qui modum Dei agendi ſic deſcribit *lib. 3. Inſtit. cap. 24. §. 13.*

§. 13. Ecce vocem ad eos dirigit, ſed, ut magis obſurdeſcant: lumen accendit, ſed ut reddantur cæciores: doctrinam profert, ſed qua magis obſtupeſcant: remedium adhibet, ſed ne ſanentur. Denum ad prædicta generatius adverte, ſi quando viſi ſunt illi paulò aliter loqui, deprehenſos eſſe vel fucum facere voluiſſe, vel contradictionis convinci.

Sapientia, bonitate, & juſtitia, Deum velle ſpoliare Contra Remonſtrantes, contendunt Remonſtrantes, idque ex eorum doctrina deduxit Iacobus *Arminius*, & Hollandiæ Ordinibus demonſtravit *in declaratione ſent. de præd.* Ecce inter quas procellas, & errorum fatales charybdes Navicula religionis Batavicæ non tantum miserè fluctuat, ſed pridem ſubmerſa eſt, de quibus præter memoratos Maxim. Sandeus, aliique quædam fuſius deducunt.

Ex his facile colliges primò, Antilogias manifeſtas Doctorum Batavicorum circa prima, & eſſentialia Religionis Chriſtianæ fundamenta. Secundò, illa nullatenus poſſe conſiſtere cum veritate & unitate Dei Chriſtianæ ad ſalutem neceſſariò requiſita. Tertiò, Neminem his perſpectis, ſine ſumma temeritate, poſſe ſuam ſalutem æternam credere Sectis ſic fluctuantibus, ac diſſidentibus in ipſis primis fidei Chriſtianæ principiis, ubi ante oculos habet Eccleſiam Romanam ab ipſis Apoſtolorum temporibus in unitate fidei toto ſemper orbe diffuſam, & aliis veræ Eccleſiæ Notis manifeſtis inſignitam, quas ſupra *Partis I. cap. 3.* demonſtravimus.

ARTICVLVS III.

Confuſio & diſcordia tot Sectarum quæ ex Lutheraniſmo, & aliis prodierunt.

NOn poteſt eſſe unitas, aut veritas Fidei in Eccleſia Lutherana, cuius præcipua mēbra & quaſi primi Apoſtoli, in ſua doctrina neque cum Luthero, neque inter ſe concordant, ſed ubi mox prodierunt in Sectas varias ſibi Luthero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonſtro.

Ac primò, ipſe Lutherus in Saxonia circa annum 1517. ubi matrem ſuam Eccleſiam Romanam viperino more laniare exorſus eſt, mirum dictu in quot ſe figuras moreſq; tranſmutaverit, ut novum aliquod Religionis mōſtrum efformaret. Etenim ex ipſo non Secta unica, ſed tres immundi Spiritus (quales Apocalypſis cap. 13. dicuntur exire de ore Pſeudo-Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi ſunt Homologiſtæ, Anabaptiſtæ, & Sacramentarii. Et quia tres ſunt qui veritati teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, Baptiſmum Aquæ inquinarunt Anabaptiſtæ, Spiritum veritatis in poteſtate Clavium oppugnarunt Homologiſtæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarii, ne ullum veritati teſtimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptiſtarum* Spiritu cænoſo quot illico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alii à cæteris diviſi ſe *Adamitas* appellant, quod Adamum in ſtatu innocentiæ ſe imitari profiteantur. Alii dicuntur *Sabbatharii*, quia Sabbathum more Iudæorum, non diem Dominicum colendum eſſe docent: neque de Chriſti divinitate rectè ſentiunt, ad Iudæorum Meſſiam proclives. Alii ſe *Clancularios* Chriſtianos vocant, quod exiſtiment ſibi ſufficere fidem ſuam clam ſolo corde profiteri, & ſi rogentur an ſint Anabaptiſtæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alii contra *Manifeſtarii* nuncupantur, qui prorſus impium eſſe docent, ſi rogentur, ſe Anabaptiſtas inficiari. Sunt & alii dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius eſſe docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus ſit, ut verbum Dei audiat. Sed & alii reperiuntur dicti *Enthuſiaſtæ*, eo quod jactent ſe divinis revelationibus intus e cœlo doceri, ac diu velut mortui jacent, quaſi interea divinis colloquiis fruerentur.

Iam verò ex ſecunda Lutheri ſobole, qui ſunt *Sacramentarii*, quanta Sectarum colluvies effluxerit inſpiciamus. Cum enim Lutherus ſcribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Miſſæ doceret in Euchariſtia neutram ſpeciem, ſed ſolam Sacramenti fidem ad ſalutem ſufficere, occaſionem præbuit Caroloſtadio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarii hæreſim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & ſubſtantiale Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contineri.

Verum de hoc dogmate en quanta mox inter illos diſſenſio oborta eſt; quot pæne capita, tot de vero huius dogmatis ſenſu ſententiæ prodierunt. Alii ex Zuinglianis dicti ſunt *Significativi*, qui Chriſti verba, Hoc eſt Corpus meum, ſic intelligi volunt, ut verbum, Eſt, idem ſit quod, ſignificat Corpus meum. Alii dicti *Tropiſtæ*, qui verbo, Eſt, in propria ſignificatione relicto, contendunt tropum eſſe admittendum in voce, Corpus, ut intelligatur tantum in Euchariſtia Corporis figura. Ab his omnibus diſſentiunt *Energici*, qui

qui

qui ut propius ad verba Chriſti accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Chriſti, hoc eſt pro effectu quod Corpus Chriſti in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his ſentit Calvinus. Alii dicti *Arrabonarii* ſtatuunt aliud ab his omnibus diverſum, nempe Cœnam Domini præberi tanquam arabonem, inveſtituram, aut pignus Corporis Chriſti nobis donati, Præter hos ſunt & alii ex eadem Lutheri ſobole qui Corpus Domini in Euchariſtia omnino adeſſe concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei diſcordia! Alii Admittunt Corpus eſſe ſub vero pane illic permanente, alii in pane, alii circa panem, Prolixum foret vel de hoc uno fidei myſterio cæterorum pugnantia inter ſe deliria recenſere. Ex quibus luce meridiana clarius oſtenditur, Lutheri Sectam non veram Eccleſiam, ſed errorum inter ſe diſſidentium fœcundum eſſe ſeminatium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologiſtæ*, cujus Sectæ præcipuus ſemper ſcopus fuit ſedem Apoſtolicam, & in ea poteſtatem Clavium à Chriſto traditam funditus evertere? in hanc Confeſſio Auguſtana, & cum ea Melanthon totus conſpirat. Sed & hi *Confeſſioniſtæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alii dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c. qui profitentur ſe Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum eſſe homini liberum arbitrium, opera bona non eſſe neceſſaria ad ſalutem, ritus & cæremonias omnes ab Eccleſia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in ſummo rigore defendenda ſuſcipiuntur, Quin & ipſi *Rigidi* in varia factiones, & opinionum portenta diſſecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samoſatenenſes*, *Inferiani*, nec non *Antadiaphoriſtæ*, qui nullas cæremonias veteres, ſed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani* qui contra Calvinum credunt verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri, ac *Biſacramentales* qui duo tantum ſtatuunt Sacramenta, Baptiſmum, & Cœnam Domini; ac *TriSacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur Confeſſioniſtæ *Molles*, quorum Princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces acceſſit Maior, Furſterus, Pomeranus, nec Theologi Lipſienſes. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & poſt Fidem, bona opera ſaltem minus principaliter ad juſtitiam requiri. Sed quod hæreſi proprium eſt, nec iſti quidem in fidei ſuæ fundamento concordiam colunt. Alii enim *Maioriſtæ* dicti, quia Majorem ut ducem ſequuntur, docent abſolutè bona opera ad ſalutem eſſe neceſſaria: At *Adiaphoriſtæ* repugnant in hoc, quod aſſerunt Eccleſiæ conſtitutiones ac cæremonias eſſe res indifferentes; quas licitum ſit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alii inter Molles ſunt *Quadriſacramentales*, qui ex ſeptem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptiſmum, Euchariſtiam, Claves, & Sacrum Ordinem. Alii *Luthero Calviniani*, qui Berengarii dogma de Euchariſtia ſic temperant, ut perſuadere velint Calvini hæreſim Sacramentariam in Confeſſione Auguſtana à Principibus Lutheranis approbatam eſſe, ut ipſe Calvinus in ſua adverſus VVeſtphalum admonitione de Melanthone teſtificatur. Alii dicuntur *Medi Oſiandrini*, quia cum Oſiander hominem eſſentiali Dei juſtitia juſtum eſſe docuiſſet, & contra *Illyricani* aſſererent hominem ſolum imputativè juſtum haberi, correxerunt utroſque Medi-Oſiandrini, quaſi media via docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputativè juſtum reputari, in vita autem beata illum fore juſtum ea juſtitia qua ipſe Deus per eſſentiam juſtus exiſtit. De his ac pluribus aliis Molles illi Lutheri aſſeclæ inter ſe non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confeſſioniſtæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipſius Lutheri doctrinam auſi ſint apertè calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confeſſione Auguſtana deficere, ſic tamen contra priores Sectas, ac contra ſe mutuo in multis decertant; ut in alienis caſtris militare videantur, quales ſunt Oſiandrini, Stancariani, aliique quorum dogmata non recenſeo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidis Scriptorum monumentis collegiſſe, atque in hunc ordinem claritatis cauſa redegiſſe ſufficiat. Ut quiſque propriæ, aut alienæ ſaluti conſulturus, dilucidè perſpiciat, ex uno Luthero ejuſque triplici Secta, quot iterum Novæ Sectæ inter ſe toties diſſectæ, relectæque aſſiduò pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque diſſidiis natæ, & adultæ, potius palæſtiæ alicujus gladiatoriæ, quam unius Eccleſiæ ſpeciem habent.

Sed nondum finitæ ſunt iſtæ Sectarum diſſenſiones, Tranſeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæreſi nova dogmatum diſſidia. Hæc inter Hollandiæ Miniſtros hodie flagrantia, eleganti ſtylo deſcribit *Fridericus Spanhemius* apud ipſos Sectarios Sacrarum litterarum Profeſſor, in *Epiſtola* ad Amicum, de noviſſimis illic circa Res Sacras diſſidiis, edita Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

CONCLUSIO.

ET verò ex harum Sectarum diſcordiis quot nata fuerint per Europâ prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis noſtræ hiſtoriæ, ac ſuperiorum temporum ferales ruinæ. Quis enim ignorat ab ipſo exordio quid per Germaniam acciderit in ruſticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confœderatos Tigurinos prælia exarſerint, quo pacto harum diſcordiarum occaſione Pruſſiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vaſtaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias, quàm internecinis odiis hæc Sectarũ furiæ ſacra omnia ac profana miſcuerint, teſtantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præliorum veſtigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidiſſimum Lutheranici furoris incendium, ne Angliam univerſam novis diſſidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoria retinemus, quam infeſtis in ſe invicem odiis, atque armis incurrerint Proteſtantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine, Sectarum ad novo naſcentium confuſa progenies: quæ ad illum furoris apicem progreſſa eſt, ut non dubitaverit ſupremum Religionis ſuæ caput excutere, ac dicatas ſceleri manus Regio ſanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut ſeriò in animum inducat ſuum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ ſuæ Eccleſiæ hanc hæreſum inter ſe mutuo diſſectarum atque armatorum colluviem in orbem immiſiſſe, Quæ cum antiquam Eccleſiã evertat, neque per ſe novam, niſi merè Babylonicam conſtituat, quid aliud reſtat, quam ut omnem Chriſti Eccleſiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, niſi rationis penitus expers, qui ſibi ſinat perſuaderi, huic portentoſæ tot capitum Hydræ Spiritum ineſſe divinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Eccleſiæ Romanæ, quæ conſtanti Sedecim ſæculorum decurſu ſuam Fidem, cœleſtibus ſignis comprobatam, ſummo animorum, dogmatumque conſenſu, per orbem penè univerſum propagavit.

Reſtat igitur ut ex his Sectarum dogmatumq; diſſidiis hactenus explicatis, hoc porrò firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo ſuæ fidei articulo profitetur, ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam. Sed collectio Sectarum ſibi mutuo contradicentium non poteſt eſſe vera, aut reformatrix Eccleſia, ut jam oſtenſum eſt; Ergo moderna collectio Sectarum, quæ profitetur ſe miſſam à Deo ad reformandum Eccleſiam Romanam, non poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas eſſet norma recti; & falſitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto ſalutis æternæ naufragio verſetur, quiſquis extra gremium Eccleſiæ Romanæ inter has Sectarum ſyrtes miſerè fluctuatur.

ARTICULUS IV.

Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Eccleſiæ Romanæ à Novatoribus Conficta.

Calumnia prima: in Cultu Imaginum.

FAmiliare eſt Sectariis quamvis labem Catholicis aſpergere, qua apud ignarum populum deformes aut monſtroſi appareant. Colunt hi vetuſto majorum ritu imagines Chriſti ac Sanctorum: hinc fæcunda ſeges Calumniarum. De Papiſtis, inquiunt, conclamatum eſt: fugienda hæc hominum peſtis: nõ tantum impii ſunt, ſed etiam Sacrilegi, neque ſacrilegi tantum, ſed etiam cultores idolorum; Chriſtiani hominis nomen exuerunt, cum ethnicis inſaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno craſſiorem. Orant Catholici ad ſtatuas lapideas Sãctorum, infers, ergo ſtatuas lapideas adorant. En tibi in ſimili formа formoſum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore iſto nos facile liberabis, ſi tu prius errare deſinas. Fides noſtra eſt, cultum divinum nulli creaturæ deferendũ; ſi tu aliam nobis invitis affingas, tuum illud figmentum, non noſtra

religio eſt. Imaginem Sancti hac ratione veneramur: primò ut ea conſpecta ad cultum ſancto abſenti deferendum moneamur, ſicut tibi, Sectarie, viſa in conclavi tui Regis effigie ſubit animum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoccine tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilegii? Altero modo imagines ipſas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræſentant: ſicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ aliis libris in honore habes & oſcularis, quia in illis deſcriptū Dei verbum continetur: neque ſua altari aut calcibus in ſacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abuſum in Rege Balthaſare cœleſtis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus univerſum in Deum ipſum redundare, cuius unius gratia præ aliis homines Sanctos honore proſequimur. En quo recidit immanis illa Papiſtarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Eſto, inquies, iſta ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idolatriæ maculam detergant, at populus paſſim eo errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut poteſtatem naturæ viribus majorem ineſſe. Hinc illis genua flectunt, oſcula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras Sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc eſt calumnia, quam peperit diſciplinæ Catholicæ craſſa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an populus noſter exiſtimet ſe crimen aut ſacrilegium admittere, ſi Sancti alicuius ſtatuam argenteam aut æneam confringat, contractam comminuat, & in pateras, lances, aliosque uſus convertat, quando id publicæ, aut etiam privatæ utilitatis ratio fieri depoſcit. Nemo eſt inter nos qui hunc Eccleſiæ ſuæ pervulgatum uſum, & inſtitutum ignoret. Numen ſcilicet ineſſe credit ſtatuæ quam frangit, ligno quod ſecat, imagini quam in publica Eccleſiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non ſunt hæc noſtri Popelli, ſed tui Miniſtelli deliria, cui parum eſt in re aperta cæcutire, modò vel ſic Religioni Romanæ aliquam impietatis larvam, imponat, contra quam poſſit è Cathedra falſitatis, ad captandum populi ſui plauſum, liberius denotare.

Calumnia ſecunda: De ſigno Crucis.

Altera calumnia eſt, Catholicos ligna in Crucis modum tranſverſa populo adoranda proponere: ſibi perſuadere in hoc ſigno latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet dæmonum poteſtatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, ſe neque adorare, neque invocare aliquam internam ligni virtutem, ſed adorationem, ac fiduciam ſuam ad Chriſti in Cruce paſſi perſonam referre, ſurdis canunt, qui audire noſunt quid Catholici credant, ſed quid Sectarii ipſis affingant, tanta eſt conviciandi libido. Vt verò exornando huic convitio populare ludibrium adjiciant, Catholicum percunctantur: An ſi parens illius aut avus in patibulo expiraſſet, propterea vellet Patibulum in familiæ ſuæ inſignia adoptari? O pium, ac dignum Chriſtiano homine argumentum. Quæro ego viciſſim. Añ ſi parens tuus in Cruce expiraſſet, illum nominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem adorares? Abſit, inquies, illud nefas: alius enim Homo eſt Chriſtus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili reſponſo ipſa tuam enerves ludicram quæſtionem. Si ergo humanitatem Chriſti pro nobis paſſam propter unionem cum Verbo tanquam inſtrumentum redemptionis noſtræ adorare non recuſas, cur ſigno Crucis ob ſingularem coniunctionem cum Chriſti humanitate nullum genus ſacræ venerationis deferendum cenſes? At, inquis, populus ignarus non Chriſtum, ſed ipſum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum conſtituit non aliena cogitatio, ſed propria intentio. Audi ergo & paucis cape, In Cruce non colit lignum, ſed in ligno Chriſtum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc, Crucem in quo paſſus eſt tanquam paſſionis inſtrumentum, & ſignum in honore habet. Tune audeas aperta fronte profiteri, te non magis Crucis ſignum, quam latronis patibulum venerari? Tam ſacrilegam vocem non tantum dæmones, ſed etiam plerique horum temporum Sectarii exhorreſcunt. Non adeo poſſunt primævæ Eccleſiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Auguſtini, Tertulliani, Conſtantini, ac Helenæ nihil in aures animumque admiſerint. Obvium eſt quod narrat S. Auguſtinus *lib. 22. de Civit. Dei cap. 8.* matronam quandam Car-

thaginenſem nomine Innocentiam, cum immedicabili morbo ſinum illi cancer exederet, ſigno Crucis repente curatam eſſe. Nec minus notum, quod refert S Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, poſt mortem Iuliani, maria ſuos terminos egreſſa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem ſignum Crucis in arena formavit, confeſtimque ſtetit indomitum elementum, ac retro relapſum in ſuum ſeſe alveum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio uſque hodie prædicat, matreſque docent liberos ſuos ad memoriam in poſteros tranſmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papiſſa luculentè refutatur.

MOdernis Sectariis, maximè Anglis, objiciunt Catholici, quod regnante Elizabetha, fœminam Sacræ poteſtatis, & Ordinis incapacem, in Eccleſiæ ſuæ Caput evexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hactenus inviſum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum alia arte monſtroſi Capitis deformitatem abſtergere nequeant, aliud monſtrum non diſſimile Catholicis affingunt. Aiunt enim anno Chriſti 855. Leoni IV. in Sede Romana ſucceſſiſſe fœminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Ioannes VIII. & in eo ſediſſe annis duobus, & menſibus quinque. Hanc verò Ioannam voluñt fuiſſe origine Anglam, ſed natam Moguntiæ in Germania, & à quodam amaſio in habitu virili ductam Athenas, poſtea ſcientiis inſtructam veniſſe Romam, ibi ementito ſexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo peperiſſe, & ſe fœminam prodidiſſe.

Videamus quam bellè inter ſe huius figmẽti membra cohæreant. Aſſumpta eſt, inquiunt, in Pontificem 855. interea per quadringentos annos uſq; ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250 omnes hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quaſi coniuratione facta, homines tot ſæculis diſſiti in ſuis ſcriptis penitus ſiluerunt; in quorum Monumentis immediatè poſt Leonem IV. conſignatur Benedictus III. nulla illius fabuloſi Ioannis aut Ioannæ facta mentione.

In gratiam, inquies, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro prætergerunt. At quamvis iſta tam admiranda tot ſeculorum conſpiratio latinos Scriptores invaſiſſet: Græci tamen authores ut eſt Zonoras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales ſcripſerunt, pro ſua erga Sedem Romanam odio, & invidia, hiſtoriam tam enormem minimè reticuiſſent: multò minus iſtorum temporum hæretici Sedis Apoſtolicæ hoſtes infenſiſſimi. Audiverint fortè huius fabulæ primi authores, fœminam aliquam in alicuius privatæ Eccleſiæ ſedem irrepſiſſe, ſtatimque odio ſtimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde ipſa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenſes *Cent. 9. cap.* 20. aiunt fuiſſe Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntiæ. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, aſſerunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod Monachus Anglus eam ementito habitu, per Galliam & Italiam circumduxerit. Alii demum tradunt eam non fuiſſe eruditam in Anglia, ſed Athenis operam ſtudiis dediſſe; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur ea tempeſtate litterarum ſtudia uſque ad Bardam Cæſarem in tota Græcia extincta fuiſſe. Quam quæſo hæc tam pugnantia teſtimonia referunt ſpeciem veritatis? Denique quis credat, hanc fœminam ſagaciſſimam, quæ in reliqua ætate ſexum tanto ſtudio & arte celaverit, adeo fuiſſe impudentem, imo dementem, ut, cum ſciret ſe tot menſibus uterum gerere, in publicum proceſſerit, ſuamque infamiam toti populo ſpectandam ac vindicandam prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehenſa factum fuerit, quomodo poſtea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipſos etiam Adverſarios altum ſilentium, ac ſi ipſa una cum hac fabula è rerum natura ſubitò evanuiſſet. Apage indignum ſano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant noſtri Sectarii, quam inſanam, cæcamque contra Eccleſiam Romanam calumniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, ſi quid habeant frontis, tandem erubeſcant: Conſulant de ea confutationes *Blondelli* ex ipſa Calvini Secta viri litteratiſſimi; qui poſtquam ex antiquioribus monumentis huius fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendiſſet, demum apertè demonſtrat, nullam ſubeſſe veri ſpeciem, totum eſſe inane figmentum, & ſuis architectis maximè probroſum. Adeo neme-

pe

pe luculenta eſt veritas, ut ſuis etiam adverſariis ſuffragium extorquat.

Referuntur Calumniæ quædam apertè à Miniſtris præſertim in Anglia confictæ.

ASſerunt imprimis Catholicos in pœnitentiæ Sacramento impune omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in ſuturum perpetrandis abſolutionis beneficium impertiri. Vt corruat hæc Miniſtrorum infamis ignorantia, aut verſuta ignorantiæ ſimulatio, ſufficiat ad ſingulorum Catholicorum teſtimonium, & conſcripta paſſim fidei noſtræ monumenta appellare, in quibus de abſolvendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem veſtigium deprehendes; quinimo omnes paſſim Sectarii, cum ipſo Luthero, Confeſſionem peccatorum apud Papiſtas crudeliſſimam conſcientiæ carnificinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter ſe concordant, quam ſolent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium ſcelerum camiſque licentiam, aiunt graviſſima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Ioan. *Berelaius*, ſe præſense à Sereniſſimo Angliæ Rege interrogatum ex ſuis Epiſcopis aliquem: ecquid Catholici de Fornicatione ſentirent? Atque illum ſine cunctatione reſpondiſſe, inter Scriptores Catholicos eſſe qui Fornicationem in Venialibus numerent. Commotus mendacio tam ſplendido *Berelaius* liberè repoſuit, Non viſum eſſe inter Catholicos probatum authorem cuius doctrina tam infandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæſtione pluribus diſceptatur, ſubintrat conclave regium Epiſcopus alter non levis famæ Sectarius. Rex ad hunc converſus: hic, inquit, diſputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem eſſe culpam, an venialem. Ille confeſtim, ac ſi de re notiſſima ſententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex Sereniſſime) Venialem culpam exiſtimant. En quales hi ſunt Seniores populi, qui Eccleſiam Romanam, ut innocentem Suſannam, ſuis calumniis & convitiis opprimunt. Hi ſunt idonei Iudices controverſiarum fidei, hæc oracula fallere & falli neſcia, ex quorum ore populus diſcernat quid Apoſtoli, quid Patres antiqui, quid priſca Eccleſia docuerit, qui in doctrina præſenti & ante oculos poſita tam malignè cæcutiunt.

Plures aliæ particulares Impoſturæ, ac Maledicentiæ Sectariorum, præſertim Calviniſtarum.

GAbriel *Povelus* Calviniſta in priori ſuo libro *de Antichriſto*, in ipſa præfatione de Pontifice Romano ſic loquitur: *Deum ſanctè teſtor, me tam certo ſcire Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum quàm Deo ipſum eſſe in Cælo, Creatorem viſibilium & invifibilium, & Ieſum Chriſtum verum illum eſſe Meſſiam Patribus olim promiſſum &c.* En ſymbolum Calviniſticum, ad cuius articulos non magis ſpectat Deum eſſe in cœlo, & Chriſtum verum eſſe Meſſiam, quam Pontiſicem Romanum verum eſſe Antichriſtum. Hoc tamen Apoſtoli ſuo Symbolo nuſpiam appoſuerunt. Plura ſcilicet de hoc revelata ſunt Povelo cum ſuis, quàm ipſis Apoſtolis.

Pergit Povelus *l. 1. de Antichriſto c. 2.* contumelioſè affirmans. *Cardinales, Epiſcopos, Canonicos, Monachos, eſſe Locuſtas vaſtatrices, eſſe mendaces, eſſe homicidas &c.* Quam effrænata hæc contumelia in præcipuas orbis Chriſtiani familias ad Cardinalatus dignitatem evectas.

Quid mirum ſi hic cum Pareo, Burdo, aliiſque eiuſdem Scholæ, vocitent *Ieſuitas*, membra Diaboli, progenies viperarum, ranas coaxantes, Caudam Antichriſti &c.

Sed nec parcit horum Spiritus horrendum in modum maledicere Chriſtis Domini, hoc eſt, ſupremis Eccleſiæ Chriſtianæ Principibus, & Monarchis. Sic enim illos tractat *Brederodius* Calviniſta in libello cui titulus: Fœderatorum inſerioris Germaniæ defenſio tertia &c. ubi non dubitat pronunciare, *Quod Philippus Rex Hiſpaniæ ſit raptor, & notorius hæreticus, ideoque omnibus omnium Calviniſtarum viribus è regno ſuo expellendus.* Quod *Archiduces Auſtriæ ſint perfidi. Dux Sabaudiæ crudelis & perfidus. Sigiſmundus tunc Rex Poloniæ non diſſimilis, &c.* Hunc Spiritum hauſerunt poſteri à ſuis majoribus, ipſo Calvino, Beza &c. *Calvinus in Caput 6. Danielis* ſic ſcribit: *Principes terreni ſe contra Deum extollunt, ſua ſe ipſi potentia privant, imò verè indigniſſimi ſunt qui hominum cætui annumero reponantur. Potius igitur illis eſt facies conſpuenda, quàm ipſorum imperiis obtemperandum, niſi omnem ſuperſtitionem extirpent, & funditus tollant.* Hæc & alia huius generis atrociſſima fuſius deducta reperiuntur ad Ludovicum Richeomum in expoſtulatione Apologetica ad Regem Navarræ, cap. 28.

Authoritatem antiquorum ac Sanctorũ Patrũ contra ſuos errores, quantum viliſpendant Calviniſtæ, patet in particulari ex Franciſci Iunii Animadverſionibus circa lib. 3. Bellarmini de Pontifice, ubi paſſim ſic pronunciat: *Patres à vero plurimum aberraverunt. Hæ ſunt meræ Patrum conjecturæ. Sunt vana ſuſpiciones quibus boni Patres plus ſatis indulſerunt &c.* Et in hoc Antiquorum Patrum contemptu non aliis quam ſui Calvini veſtigiis egregiè inſiſtunt.

Agens enim *Calvinus* de concupiſcentia *inſtit. lib. 3. §. 10. Neque opus eſt* (inquit) *multum inveſtigando laborare quid hic Veteres ſenſerint &c.* De ſatisfactione, *inſtit. lib. 3 cap. 4. §. 38. Parum me movent, quæ in Veterum ſcriptis de ſatisfactione paſſim occurrunt.* De Laicis in neceſſitate baptizantibus, inſtit. lib. 4. c. 15. §. 10. *Quod autem multis ab hinc ſæculis, adeoque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio uſu receptum fuit, ut in periculo mortis Laici baptizarent, non video quam firma ratione defendi queat.*

Ex his patet ſimul mirus Eccleſiæ Chriſtianæ contemptus, ſimul manifeſta halucinatio, Quod cum hi Sectarii appellent ad primitivam Eccleſiam, quam agnoſcunt infallibilem, nihilominus antiquorum Patrum authoritatem ſic viliſpendant, ut ſuum illis judicium præponant.

In contemptu Sanctorum cum Chriſto regnantium, eo Calvinum eo progreſſum ut eos *larvas, Carnifices, beſtias* appellet lib. 3. Inſtitut. cap. 20. §. 27 *unde*, inquit, *colligimus nihil eos Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius interceſſionem niſi accedant Georgius, & Hyppolitus, aut ſimiles larvæ.* Et in l. de ratione Reformandæ Eccleſiæ. *Omitto Dominicum, & ſimiles carnifices: Omitto Methardum, Lubinum, & ſimiles beſtias.* Et Inſtit. c. 20. §. 24. *Quis euſque longas illis (ſanctis) eſſe aures revelavit, quæ ad noſtras voces porrigantur?* Reſpondeat huic maledico nomine totius Eccleſiæ primitivæ *S. Auguſtinus Ser.* 27. de Sanctis: *Quiſquis*, inquit, *honorat Martyres, honorat & Chriſtum: & qui ſpernit Sanctis, ſpernit & Chriſtum.* Atqui Calvinum cum aſſeclis ſanctos ſpernere, ex dictis manifeſtum eſt. Ergo illos Chriſtum etiam ſpernere nimis perſpicuum evadit.

De fallaciis eorum & æquivocationibus in articulis fidei, ſpecimen ex multis unum adnotare juvat. *Beza* Calvini diſcipulos ut Lutheranos in ſuam Sectam ſpecie concordiæ fallaciter attraheret, anno 1556. ſcripſit *Confeſſionem* fidei in qua aſſeruit, *Corpus Chriſti verè & realiter eſſe præſens in Cœna & communione Eucharſtica.* Sed cum Lutherani conclamarent, Beza teſte, Zuinglianos Calviniſtas jam ſuam doctrinam, & Sectam deſeruiſſe, idque hi Bezæ graviter exprobrarent. Tum demum Beza inſigni aſtu reſpondit, ſe quidem id ſcripſiſſe, ſed per hoc intelligendam non eſſe *Cœnam Domini quæ celebratur in terris*, ſed *Cœnam illam quæ celebratur in cœlo*, ubi Chriſtus *verè & realiter præſens eſt.* En quales Prothei! quam fideles pro reformanda Eccleſia Apoſtoli? Hoc Bezæ factum disertè tradit *Bellarminus* lib. de Euchariſtia, cap. 2. & teſtatur *Claudius Sanctes* in Reſponſion. ad Bezæ apologiam.

Oſtenditur Impoſtura iniquiſſima ANTONII EGANI *de quæſtu Simoniaco Eccleſiæ Romanæ per Apoſtolicos Miſſionarios.*

PRodiit non ita pridem peſtifer Libellus Antonii Egani, qui deſerta avita fide, & religioſa profeſſione, ex Hibernia in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animatam venenatum in ſuo gremio ſuſtinere potuit. Vulgavit ille contra Apoſtolicos Miſſionarios calumniam mira arte confictam, de quæſtu ſacrilego ac Simoniaco, quo ſingula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum abſolutione aut diſpenſatione corrogare debent: tanta ſolet eſſe transfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus perſequi, ſed tantum paucis, & abſque ullius offenſione calumniam adeo pernicioſam diſſipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atq; imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac teſtibus hanc accuſationem graviſſimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præſtes omnium leges, & ipſius Angliæ ſtatuta requirunt, quæ jubent Accuſatorem legitima criminis probatione deſtitutum Impoſtoris infame nomen ac pœnam ſubire. Hic vero, in accuſatione graviſſima nihil aliud Eganus niſi ſuam unius fidem, eamque leviſſimam, in cauſæ ſuæ teſtimonium adducit. Cum tamen Ius omne tam civile, quam Canonicum, & ipſum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apoſtatam, à teſtium numero penitus excludat. Vide ſi quid Iuris delibatti C. *Cum oporteat* de Accuſat. Et l. *Iuſta* ff. de manu vin. Et in C. *Alieni erroris*, 3. q. 4.

Ex quibus manifeſtè conficio tantum abeſſe ut tuo teſtimonio ſuſceptæ accuſationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius te ipſum execrandæ calumniæ authorem, & impo-

po-

poſtorem pœnis obnoxium admittere cogatis. Neque verò arbitror ipſa Acatholicorum tribunalia adeò eſſe æquitati inimica, ut audiendos cenſeant fugitivos in ſuos Dominos crimina producentes, nullo alio teſte, nullis tabulis, nulla veri ſpecie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi eſt Eganus, quo pacto fieri poſſit ut Miſſionarii Apoſtolici *impune*, & ex præſcripto Cancellariæ Romanæ, ut ipſe fingit, quæſtum Simoniacum ubique exerceant, quem ipſa Eccleſia, cum Pontifice Romano, in œcumenicis Conciliis congregata, ſeveriſſimis ſemper legibus damnat, ac pœnis inſectatur? Legantur cenſuræ ac pœnæ graviſſimæ contra Simoniacos ab Eccleſia Romana conſtitutæ in Concilio Romano primo ſub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eoſdem Decreta Concilii Placentini, ubi traduntur fuiſſe quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & ſententiam Patribus ex toto orbe Chriſtiano congregatis in Concilio generali Latheranenſi VI. ſub Innocentio III. cap. 36. Nec minor noſtro ævo cura inceſſit omnes Eccleſiæ Præſules in Tridentina Synodo collectos, ne quem à ſuo corpore, aut aliud Eccleſiæ membrum exęcranda Simoniæ peſtis afflaret, contra quam firmiſſimos legum obices opponit ſeſſ. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt graviſſima Pontificũ diplomata, quæſtui Simoniaco omnis in Eccleſiam auditus ſeveriſſimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorũ veſtigiis inſiſtens ſuo diplomate, poſt multa in hanc rem decreta? his verbis concludit. Statuentes præterea quod univerſi & ſinguli, etiam præmiſſa (quavis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiſerint, aut ut illa fiat Mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſententiam excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapſu temporis vel in minimo laxaretur, proximo ſæculo diſerte innovantur à Leone X. in ſua Conſtitutione quæ incipit *Superna*, §. 7. Conſtitutiones, inquit, per Anteceſſores noſtros, etiam in ſacris Conciliis contra hujuſmodi Simoniacos editas innovamus, eaſque inviolabiliter ſervari præcipimus, ac pœnas in eis contentas pro expreſſis & inſertis haberi & delinquentes, etiam authoritate noſtra, affici volumus. Atque has Conſtitutiones perpetuo valituras & in quovis Eccleſiæ tribunali ſeveriſſimè obſervandas, non minori ſemper cura alii, atque alii Pontifices inſtaurant.

Quis ergo, niſi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apoſtatæ, & Eccleſiæ Romanæ hoſti jurato, contra hæc quæ adduxi teſtimonia, ac publica Eccleſiæ Iura, ac tribunalia toto orbe notiſſima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienſes, qui Egani libello teſtimonium appoſuiſtis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia ſedulò circumſpiciatis anteaquam autem hujuſmodi Transfugis, multo minus fidem præbeatis, qui prius honeſtatem omnem quam fidem exuerunt.

Veniunt illi ad vos in veſtimentis ovium, intus autem ſunt lupi rapaces, qui non dubitant quavis calumnia Eccleſiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte veſtram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danias mentitur, paratus interea, ſi res ferat, veſtram quòque Troiam incendere, eoque ſe proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit. Tales, inquit *Eraſmus* ad Unibaldum, tantum quærunt cenſum, & uxorem, cætera præſtat illis Evangelium, hoc eſt, poteſtatem vivendi ut volunt. Neque hic de genio irrequieto quo transfugæ illi agitantur noſtri tantum temporis ſenſus aut cenſura eſt. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Eccleſiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non exiſtimes, ait S. Cyprianus de unitat. Eccleſiæ, bonos de Eccleſia poſſe diſcedere; triticum non rapit ventus, nec arborem ſolida radice fundatam procella ſubvertit, inanes paleæ tempeſtate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurſione evertuntur. In eandem ſententiam notat Tertullianus per hujuſmodi Eccleſiæ ſpumas ac vilia purgamenta, ſincerum illius corpus magis purum, integrumque conſervari. Avolent quantum volent paleæ levis fidei quocumque afflatu tentationum, eo purior maſſa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in leviſſimis Egani moribus quam apertè eluceant quiſquis obſervare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab hujuſmodi protheo, quam males artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuiſſe.

Contra fatuam Concluſionem Andreæ Sall *pro Secta Proteſtantium ſuſcipienda.*

ASſerit ille, in ſua Recantatione, poſt diuturnum ſtudium, ac conſiderationem Eccleſiæ Romanæ, & Lutheranæ, ſe tandem *Concluſiſſe*, Fidem Eccleſiæ Anglicanæ tutiorem & ſecuriorem eſſe pro ſua ſalute, quam viam Eccleſiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialecticæ? Expendiſti igitur, te fatente, pro veritate Eccleſiæ Romanæ totius pænè orbis Chriſtiani commune teſtimonium, per mille quingentos annos à Chriſto uſque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium conſenſu receptum. Adeo ut toto illo ſæculorum decurſu, præter Romanam, nullam omninò poſſis deſignare Eccleſiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus illius ſymboli articulus, Credo in Sanctam Eccleſiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id eſt, univerſalis Chriſti Eccleſia, vel ſola debuit eſſe Romana. Et tu ex hac præmiſſa concludis, reiecta Religione Catholica ac Romana, ſecuriorem tuæ ſaluti fore Confeſſionem Proteſtantium in Anglia, quam & tota Eccleſia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffuſæ, & maxima pars ipſius Angliæ tanquam falſam, erroneam, ac hæreticam prorſus damnant, & execrantur. Adeò ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi poſſis demonſtrare, qui in conſtituendo Capite, primatu, & Hierarchia Eccleſiæ, cum Anglicana Proteſtantium Secta conveniat.

Tune Sall, & Sal, ut ipſe putas, magnæ ſapientiæ, tunc ſana mente ponderaſti pro Eccleſia Romana tanquam tamque conſtantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipſe Chriſtus publicâ veræ Eccleſiæ notam ac teſtimonium eſſe pronuntiat. Non ignoras quāta Compoſtellæ, ubi aliquando vixiſti, edantur prodigia omnibus conſpicua, quanta Lauretiin ipſo ſinu Eccleſiæ Romanæ, ut alia ſileam toto orbe notiſſima, Sat tibi nota conſtantia tot Martyrum ſignis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ ſuo ſanguine ita conſignarūt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minus unius pſeudo-Epiſcopi blanditiis) à primeva fidei confeſſione dimoveri potuerit.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ ſalute tibi delerendam concludis, & amplectandam Sectam paucorum Proteſtantium, cuius originem, aut progreſſum omni ævo à Chriſto uſque ad Lutherum, & tu & orbis univerſos ignorat. Pro cuius veritate, præ aliis Sectis, quæ ipſe condemnas, nullum particulare Dei teſtimonium, nullum generale, Concilium nullum divinum Miraculum, nullum ſæculorum aut gentium conſenſum poteris in medium profetre. Quidquid enim tu pro Cœtu proteſtantium ſive ex Scripturarum intelligentia illis ſolis à Deo donata, prætendes; idem ſibi Puritani, idem Anabaptiſtæ, idem independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholicis ſuffragio, ſed tuo etiam judicio conſtrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miſerande, Sal infatuate; adeone tuus ille in Chriſto Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Concluſionem tam ſtolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Qua tandem factum eſt, infauſta metamorphoſi, ut qui poteras tibi & aliis Sal eſſe Chriſtianæ Sapientiæ, nunc ut inſulſum cadaver ad nihilum valeas ultra, niſi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnoſces infelix, agnoſce tandem, quanta te involverit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyſum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infauſtum gradum, quo ad interitum feſtinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox caliginoſa, in qui dabitur profligatæ vitæ errata ſerò agnoſcere, nunquam reparare. Reſpice vel nunc ſtatum animæ tuæ miſerādum, in quem te ultro demerſiſti. Extra ſinum matris Eccleſiæ tamquam abortivum te proieciſti: ſacrum Sacerdotis miniſteriū tot modis temeraſti; vota Deo nuncupata auſu Sacrilego proculcaſti: omnia ſalutis remedia tamquam inane ludibrium longè abieciſti. Et adhuc tot ſcelerum reus haud ſeriò advertis, quam horrendum te judicium, quam dira ſententia, quam immane barathrum expectet. Quid dico expectat? Iam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta eſt, omnium judicio condemnatus, & vinculis tuæ conſcientiæ conſtrictus teneris, in profundum gehennæ, niſi reſipiſcas, qua neſcis hora abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo infauſta Hæreſis, eiuſque Miniſtri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidiſti. At leget ex adverſo funus tuum. Patria chariſſima quæ te olim genuit:

luget

luget Eccleſia quæ te à teneris in ſinu fovit: luget Cætus ille ſanctiſſimus, qui te optimis legibus & exemplis inſtituit. Si enim cenſamus communi luctu deflendum corpus quod deſervit anima, quomodo non deflenda eſt anima quam deſervit Deus?

Atq; utinam tandem tu teipſum deflere incipias: neque vero poteris, niſi ferreus es, à ſalubri luctum ac lachrymis temperare, ſi oculis tuis ſeriò proponas ſtatum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuoſum: deformata omnia priſtinæ Religionis veſtigia, obliteratam pietatis ſpeciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ ſacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ ſinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum eſſe novit labi & errare, ſed dæmoni proprium in errore perdurare. Vnica ad ſalutem reſtat via, à lapſu gradum revocare errores agnoſcere, ac palam abdicare. Non deſunt tibi etiam in Anglia non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulæ gratia, errores potiùs corrigere, & ad Romanæ Eccleſiæ gremium convolare, quam certiſſimum æternæ ſalutis naufragium incurrere. Et tu tandem Saul, qui hos ſecutus es errantes, ſequere dum licet pœnitentes: utque in oppugnanda Chriſti Eccleſia te ſubitò in Saulum transformaſti, ita in propalanda ipſius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te ſuo jure depoſcit toties indignè proculcata Religio, violata conſcientia & æquitas & caput eſt, numquam niſi ſic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ ſupplicia.

Quod ſi in iſta qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram unde exciſus es, neque pudeat poſt tot errorum labyrnthos ad agnitam olim Eccleſiæ Catholicæ ſeritatem reſpectare.

Vtque tibi ad hoc non deſint Conſiderationes idoneæ, quas in Dei conſpectum ſincero animo revolvas, non recuſavi (utinam in tuam quoque ſalutem) laborem formandi in hoc Opera pauca quædam ac dilucida argumenta, quibus neceſſe eſt à Novatorum erroribus ad veram eccleſiam queml.bet adduci, qui apertam ſalutis viam animo non penitus obcæcato inveſtigare voluerit.

Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Anglia malignè conficta contra Patres Societatis ibidem.

NIhil omni tempore ſtudioſius agunt Sectarii illi, quàm ut Patres Societatis præ cæteri perſequantur, exterminent, & populo reddant execrabiles, ne illi ſui erroribus pergant obſiſtere. In hunc finem malignè illis affingunt opiniones maximè deteſtabiles, uti de licito uſu æqui vocationum ad tegendam conjurationem Regis vitam: de abſolutione, & negatione iſtius criminis etiam cum juramento in articulo mortis: de licita occiſione Regis hæretici ut Religio Catholica introducatur: & depoſitione illius per ſubditos ſi à Papa excommunicetur: & per diſpenſationem Papæ poſſe mendacium fieri licitum, & alia quæ hic ſequentur.

Sed contra has calumnias. Primò Manifeſtum eſt ex ſocietatis probatis Doctoribus in Libris publicis, & toti orbi conſpicuis, doctrinam illius odioſis illis, & calumnioſis aſſertionibus prorſus adverſari. De quibus, aliique hujuſmodi, pluribus *Martinus Becanus Opuſculo* 12.

Secundò, Patet hoc evidenter ex publica Declaratione ipſius Regis Galliæ Henrici IV. qui in hoc contra Calviniſtas calumniatores Ieſuitarum patrocinium pridem ſuſcepit. Sic enim inter alia pronunciavit coram Senatu Pariſienſi in pervigilio Nativitatis Chriſti anno 1603. Neque verò (illi) aliquid docent, quo Eccleſiaſtici mihi non tribuant quod eſt tribuendum: Nec unquam inventus eſt qui ab iis necem Regum didicerit. Quare, totum hoc quod illis objicitur, nihil eſt. Ita hæc, aliqua manifeſtè confirmat *Antonius Poſſevinus in Apparatu ſacro tomo* 3.

Tertio, ut horum ſingula in particulari reddantur omnibus manifeſta prorſus, & irrefragabilia, Ipſius Societatis Anglicanæ Declarationem de ſingulis difertè ad verbum expreſſam, hic ex ipſis actis fideliter ſubjicio.

Declaratio Patrum Societ. IESV Provinciæ Anglicanæ facta in Congregatione Provinciali habita Gandavi ad 1. Iulii Anno 1681.

CVm non ſolum deteſtandam nobis conjurationem malitioſè affinxerint in Anglia Hæretici, verum etiam varias a Chriſtiana, & vera Theologia per quam alienas, ſummeque

quæ execrabiles opiniones atque ſententias, videlicet.

I. Licitu n eſſe per æquivocationem ſuſceptam in vitam Regis coniurationem tegere, etiam cum legitimè quis à Iudice interrogatur.

II. Poſſe quempiam qui criminis commiſſi abſolutione n Sacramentalem acceperit, illud in articulo mortis legitimè interrogatum, etiam cum juramento, negare, quamvis ipſe ſponte de illo ſermonem inſtituat.

III. Licere ſubditis interficere Regem Proteſtantem, ut eo amoto introducatur fides Catholica: & ſi Regicida eo titulo morti adiudicetur, eum Martyrii laurea coronandum.

IV. Regem à Papa excommunicatum à Subditis ſuis deponi, & occidi poſſe.

V. Papam ſua diſpenſatione licitum poſſe facere in ullo caſu mentiri, alia ve contra legem Dei mala perpetrare, ut inde boni aliquid eveniat.

VI. Licere uxori maritum concubinarium è medio tollere.

Patres Profeſſi Provinciæ Anglicanæ juxta triennalem morem congregari declarant, ſe neque didiciſſe, neque docuiſſe, neque audiviſſe ab ullo è Patribus noſtris edoctas unquam fuiſſe prædictas præpoſitiones: I nò ſingulos, eas omninò deteſtari. Actum Gandavi in domo tertiæ probationis Anglorum Societat. Ieſu 4. Iulii 1681.

De *juramento Fidelitatis* ibidem ſic decernitur Vt uniformiter (quod in Congregatione rogatum fuit) inter Noſtros in modo agendi circa juramentum Fidelitas, uti vulgò nominari ſolet procedatur.

I. Profiteamur omnes tantam à nobis ſingulis erga Regem noſtrum cum res tulerit, ſincerè jurandam, & exhibendam obedientiam, atque fidelitatem, quanta ab ullis ubivis Catholicis ſubditis quibuſcunque Principibus exhiberi ſolet.

II. Iuramentum Fidelitatis, uti jam eſt, variis heterodoxis inſperſum clauſulis, ſuſcipi non poſſe, præſertim cum id ſummorum Pontificum Brevibus ſit damnatum &c.

Actum in Congregatione Provinciali Patrum Anglorum Societatis IESV celebrata Gandavi in Domo tertiæ probationis ejuſdem Societatis die 5. Iulii 1681. Nonne hæc perfecta fidelitas eſt ex ipſa Chriſti ſententia, Reddere quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo?

Experimenta certè hujus Fidelitatis habuit Rex Carolus Primus & ſecundus, dum à ſuis ſubditis Heterodoxis, & ſecurim ille, & hic exilia paſſus Patres, & Catholicos Angliæ & Hiberniæ habuerunt ſibi fideliſſimè & conſtantiſſimè adhærentes, etiam cum fortunarum, terrarum, & bonorum pænè omnium jactura. Hæc nemo ignorat qui in præteritorum temporum rebus recenter geſtis aliquid habet memoriæ.

Quis non meminit, dum Rex exul in Gallia verſatur, quot legationibus ex parte Catholicorum in Hibernia ſolicitatus fuerit ut eò ſecurus adveniret, ab omnibus Regni Catholicis recipiendus, & ad extremum uſque ſpiritum defendendus. Ac poſtea ipſo in ſuum locum Proregem tranſmittente, quomodo contra Regis hoſtes heterodoxos pro ipſius jure ac corona uſque ad extremum Patriæ exitium fideliſſimè decertaverint.

Recenti & ipſe memoria retineo, dum idem Rex Carolus II. in Belgium profugus cum Fratribus adveniret, quanta fidelitate præ aliis, Catholici Proceres plurimi tam Angli, quàm Hiberni ipſi adhæſerint; ac eorum Legiones integræ ſe Regis ac Ducis Eboracenſis obſequio mancipaverint. Hæc ſanè, & alia quæ præterea, potentiſſima ſunt Catholicorum erga ſuum Regem fidelitatis exempla, quæ ſi memoria recolantur, facilè poterunt obſtruere ora loquentium iniqua, & ab æquo, novoque Rege præmia potius, quàm calumniarum fidem promereri.

ARTICVLVS V.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hæreſes Calviniſtum Luthero communes.

CAlvinus qui fuit tempore poſterior Luthero qui emerſit an. 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus eſt, & inſuper novos addidit, quos ſuperius variis locis ſingillatim retutavimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hic ſub unum aſpectum ſummatim proferemus.

Docuerunt illi, Scripturam eſſe per ſe claram, & ſolam Regulam Fidei.

Traditiones non eſſe admittendas.

Eccleſiam Romanam ſucceſſu temporis à vera fide defeciſſe.

Pontificem Romanum non eſſe Caput Eccleſiæ, nec judicem controverſiarum fidei.

Sanctos non eſſe invocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sa-

Sacramentum Confirmationis, extremæ Vnctionis, & quædam alia non eſſe admittenda.

Sacrificium Miſſæ abrogandum: Communionem dandam ſub utraque ſpecie.

Purgatorium non admittendum, nec indulgentias, nec preces pro defunctis prodeſſe.

Cœlibatum non requiri in Miniſtris Eccleſiæ.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona, & mala per primum peccatum periiſſe.

Ex ſola Fide hominem juſtificari, non ex Merito bonorum operum.

Ieiunium, abſtinentiam, & alia præcepta Eccleſiæ explodenda eſſe. In his plura particularia dogmata continentur, & alia ſingularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine huius Tractatus.

Dogmata Calvini propria his addita.

DEum ſecundum eſſentialem perfectionem non eſſe infinitum. Nec ubiq; præſentem in hoc mundo, ſe ubique in cœlo.

Decreta Dei non eſſe ab æterno. Dei æternitatem non eſſe indiviſibilem, ſed diviſibilem & ſucceſſivam.

Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus, ſed pro ſolis prædeſtinatis.

Illum in cruce deſperaſſe, nec verè ac propriè deſcendiſſe ad Inferos.

Per ſuam mortem ac paſſionem nihil ſibi meruiſſe.

Chriſtum ab initio multa ignoraſſe, quæ poſtea didicit. Sed in hunc errorem lapſus eſt etiam Lutherus.

Imaginem Chriſti honorandam non eſſe.

Prædeſtinatos eſſe ab æterno quoſdam homines ad gloriam, & quoſdam ad damnationem, ſine ullo ipſorum merito, aut horum culpa, ſed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum prædeſtinationis tam fixum eſſe ut tollat omnem arbitrii libertatem in negotio prædeſtinationis.

Gratiam per Chriſtum dati ſolis prædeſtinatis. Et his non dari gratiam habitualem ſive ſanctificantem, ſed tantum actualem. Et hanc non ſufficere ad ſervandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli uſum liberi arbitrii.

Deum eſſe auctorem peccati, & homines ad peccata impellere.

De Baptiſmo infantium docet, Omnes filios fidelium naſci ſanctos, & ut ſalventur Baptiſmo non indigere. Infidelium verò filiis Baptiſmum non prodeſſe: filios denique illegitimos ad Baptiſmum non admittendos.

De Sacramento Euchariſtiæ, Calvinus cum ſuis, negat Corpus & Sanguinem Chriſti verè & realiter eſſe præſentem in Euchariſtia, ſed tantum figurativè: quod eſt omninò contra Lutherum & Lutheranos, quorum dogmata propria, ut dixi, reperiuntur in huius Tractatus fine expreſſa prout ab initio damnata fuerunt.

Hæreſi Anglicana Proteſtantium, Puritanorum, Independentium.

PRoteſtantes in Anglia Religionē ſibi fabricarunt à cæteris proteſtantibus Germaniæ in multis diverſam, uti ſupra cap. 2 oſtendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Eſt autem Secta proteſtantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Calvini, quibus & alia ſunt adiuncta dogmata, ritusque ab utroque diverſi. Nam primò, proteſtantes Regem ſtatuunt eſſe Caput ſupremum Eccleſiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Eccleſiam debere conflari ex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Decanis, aliiſque gradibus Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, ſupercilicia; non tamen realem Chriſti præſentiam in cœna Euchariſtica. Eſtque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ, cui per varias Leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra ſunt rigidi Calviniſtæ, nec niſi purum Dei verbum juxta Calvini placita ſe admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierarchiæ Eccleſiaſticæ: in eliminandis omnibus Eccleſiæ Romanæ ritibus, Proteſtantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur: eo quod velint Eccleſiam ſuam, excluſis Epiſcopis ac Miniſtris, à ſolis Senioribus laicis adminiſtrari.

Independentes, qui maximè *Cromuelli* tępore emerſerunt, in hoc Puritanis ac Proteſtantibus adverſantur, Quod neque Reges, neque Epiſcopos, neque Seniores ad Eccleſiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet ſibi Miniſtrum eſſe: ac quemvis ſine ulla perſonæ ac ſexus diſtinctione eſſe legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum ſentit ſe à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde tem pla, altaria, pulpita, tem fruſtı aneam, & è medio tollendam exiſtimant. Pro ſuæ verò

Sectæ

Sectæ defenſione contra reliquos Sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Eccleſiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos uſa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit veſtros Ritus, Eccleſias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de novo emerſerunt, neque parem cum Eccleſia Romana authoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæſo Proteſtantes & Puritani, niſi à ſuo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento ſeſe expediant.

Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliaſque modernas.

VOx una & doctrina communis Sectatiorum huius temporis hæc eſt: Eccleſiam Romanam à vera fide defeciſſe, & in graviſſimos errores prolapſam per mille ducentos annos. Et hanc eſſe cauſam cur Clerus & populus *Angliæ, Hollandiæ, & Germaniæ* ex parte non modica, Eccleſiam Romanam deſeruerit, & oppugnare cœperit. Atqui non hanc, ſed longè aliam ab ea deficiendi Cauſam fuiſſe, ipſa defectionis primordia luce meridiana clarius demonſtrant.

Primò, in Clero & populo *Angliæ*, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit, triumphavit Religio Romana, cum ſumma Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incuſavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit ſubitò Henricum octavum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi coniugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obſtat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pœnas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Eccleſiæ Romanæ hoſtes advocat, opima illius ſpolia ſuis aſſeclis in prędam exponit. Res mira! per tot ſæcula toto Regno Fides Romana ut ſancta & ſalutifera, & ſine ruga colitur, & defenditur: nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accuſavit, nullus lapſam, & proſtratam advertit. Et ecce ſubitò, ut primum, ob Bolenam, Romanæ Eccleſiæ Rex adverſatur, & eius prædia in præmium proponit, mox toto Regno proclamatur illa à fide pridem devia, erroribus deformata, vitiis proſtrata, nova Babylon: hæc ſcilicet omnia tot ſæculis Clerum, populumque univerſum latuerunt, donec Regis offenſi exemplum, gratia ac præmia, populo univerſo ad detegendos Eccleſiæ errores ſubitò oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentiſſimum eſt, non Eccleſiæ Romanæ errores, ſed Regis libidinem defectionis cauſam Angliæ præbuiſſe.

Ad *Belgium* ſi pergamus, ſimili prorſus modo, & cauſa hæreſis *Batavicæ* exordium ſumpſit, niſi quod in Anglia, Regis in Pontificem, in Belgio, Principis in Hiſpanos offenſio, defectionis & hæreſis cauſam miniſtravit. Notior hæc res eſt in recenti hominum memoria, & hiſtoriis, quam ut hic exponi debeat.

In *Germania*, primam hæreſis Lutheranæ cauſam, & originem fuiſſe gravem Lutheri iram & offenſionem in Pontificem Romanū, quod in prædicatione ſolemni Indulgentiarū Apoſtolicarum, æmulis aſſumptis, ipſe neglectus & excluſus fuerit. Placuerunt ipſi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Eccleſiæ Romanæ, quam ſemper hactenus tenuit, & publicè prædicavit: diſplicuit ſuæ Perſonæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, tum demum omnia in Pontificem, & Eccleſiam probra excogitanda, & evomenda fuerunt.

Hæc quiſquis ſingula maturè expenderit priorum Defectionum modernus Sectator, fieri non poteſt quin evidenter perſpiciat, cauſam ſuæ ſeparationis ab Eccleſia Romana, non eſſe huius errores, ſed priorum, quos oſtendit, Libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, moderne Sectator, ſunt quæ te cum illis ab Eccleſia ſepararunt, hæc ſunt propter quæ illi errores tot ſæculis ignotos pro ſeparationis ſuæ larva, Eccleſiæ affinxerunt. Huius evidentiæ ſeria conſideratio plures ſalutis ſuę ſtudioſos adegit, ut ad Eccleſiæ gremium maturè redirent, quod & tu, niſi perire malis, facias neceſſe eſt.

Secta nova, Tremblantium dicta.

NOn ita pridem anno Chriſti 1655. originem ſumpſit in Anglia, nova Secta, Tremblantes dicti, qui cœperunt Londini, quaſi æſtro quodam perciti, in compitis, ac triviis comparere ſolo induſio tecti, cætera nudi. Hi miras viſiones, ſuaque ſomnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore ſalutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepere. Horum aliqui comprehenſi ſunt & flagellis cæſi, quorum præcipuus erat Iacobus Noilor, qui deſerta mi-

militia,in qua ſub Faitfaxio agebat caſtrorum metatorem, his Fanaticis ſe ducem præbuit. Et quamvis publicè ſtigmate inuſtus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergaſtulo demum incluſus fuerit;nihil tamen de ſua inſania remiſit. Pergitque etiamnum hæc maleſana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quam novi Teſtamenti nequaquam eſſe Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad ſalutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac vera ac ſalutari luce inſtructos eſſe, ſic ut neceſſarium non ſit ad eam docendam Miniſtros, aut præcones ullos deſignari.

Quartò, Homines non juſtificari per fidem in Chriſtum, ſed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus poſt mortem,neque conſtitutum eſſe cœlum,neq; infernum,in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora noſtra, poſtquam mortua & ſepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura En qualia hæc ætas etiamnum monſtra parturiat: quæ facilè refelluntur ex iis quæ de Spiritu privato, aliiſque fidei articulis ſupra tradidimus tractat.1. capit. 6. &c.

Secta Anabaptiſtarum, & Menniſtarum.

MEnno in Friſia non contentus amplecti dogmata Anabaptiſtis propria, ſe novæ Sectæ ducem conſtituit, habetque per Hollandiam, Friſiamque aſſeclas complures,qui à Menno paſſim Menniſtæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptiſtis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Chriſtianos Magiſtratu politico; de Iuramento, ac de Bello inter Chriſtianos ſemper illicito; de animabus juſtorum in cœlum non recipiendis ante extremum judicium.

Menniſtæ inſuper male ſentiunt de myſterio SS.Trinitatis, & diſtinctione trium Perſonarum, quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum aſſignari, cum nomen Trinitatis, aut Perſonæ divinæ nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Arianiſmum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam Flandricam eſſe purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ Flandricæ nuſpiam in verbo Dei ſcripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia convenire.

Myſterium autem Trinitatis, & tres Perſonæ,etſi non iſtis terminis, ſatis tamen re ipſa exprimuntur in Scripturis,ut in epiſt. 1. Ioan. c.5. v.7. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt, & ſæpius alibi.*

II.Docent Menniſtæ Chriſtum de corpore Virginis Mariæ nihil accepiſſe,ſed tantum per illius Corpus tranſiiſſe, ſicut lux vitrum pertranſit: ideoque dici Ioannis primo, *Erat lux vera;* unde conſequens eſſet, Chriſtum non fuiſſe verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara eſt Scriptura ad Galat.4 verſ.4. *Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere.* Et ad Romanos 1.verſ.3. de Chriſto pronunciat Apoſtolus. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.* Non dicitur lux facta ex vitro: neque Ionas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil aſſumendo tranſierat.

III.Docent orandum non eſſe publicè, neque voce altiori: adeò ut dum menſæ orationem præmittunt moris ſit vultum pileo, aliove modo obtegere. Quia ſcriptum eſt Matth. 6.verſ.6 *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito.*

At cur non dicunt, illis etiam interdictum eſſe in templo, aut menſa, aut alibi quam in cubiculo orare? Hi ſanè novi Doctores non dubitarent S.Stephanum, & cum eo morem primævæ Eccleſiæ è ſuo cœtu eliminare, qui *Actor.7.verſ.59.* non in cubiculo, non in abſcondito, ſed in publico ſupplicii loco oraſſe memoratur: Poſitis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.

IV. Arbitrantur homini verè Chriſtiano piaculum eſſe crines longiores alere, aut collaria,aliumve veſtis ornatum admittere: ipſi proinde in externa ſpecie, veſtitu, & verbis ſingularem modeſtiam ſectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam ſuam probant ex Apoſtolo 1 ad Corinth.9. verſ.14. *Vir quidem ſi comam nutriat,ignominia eſt illi.*

At videant ne Chriſtum, & Apoſtolos, ac plures Sanctos hoc piaculo involvant, ac reformatos velint.An non 1.Reg.1.v.11.Samuel, cæterique Nazaræi comam alere jubentur? an

an hunc morem ſequi non debuit ipſe Chriſtus, qui Matthæi, *cap* 2. *verſ.* 23. Nazaræus appellatur. Quoad veſtitus ornatum, laudatur quidem S. Ioannes Baptiſta *Matth.* 11. quod ſpreta veſtitus elegantia cultum aſperum, & piloſum aſſumpſerit, laudantur plures alii in Catholicorum cœnobiis qui Baptiſtæ exemplum ſecuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant. At nulli hactenus in cœtu Menniſtarum hanc laudem adſcribi cognovimus. Satis notum eſt quam exquiſitis artibus cutem ſuam curare conſueverint. Sed hæ ſunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus ſupra tractat. ſecundus poſt capitul. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæreſis Gommari, & Arminii.

ANno 1605. Leidæ in Batavia exarſit gravis controverſia inter Franciſcum Gommarum, & Iacobum Arminium Profeſſores Leidenſes, quæ tandem in apertum Schiſma erupit, & reliqua Reipublicæ membra in oppoſitas partes diſtraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Calvini hæreſim, docens, Deum eſſe authorem peccati, ac decreto immutabili prædeſtinaſſe ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter, & independenter ab eorum meritis, cæteros verò ad gehennam reprobaſſe independenter ab eorum demeritis, & ante prævisionem peccati etiam originalis; eoſque ultro in peccata impellere, ut ſuam in illis juſtitiam exerceret. Contendebat ex adverſo ſaniori doctrina Arminius. Deum non ita procedere, ſed decretum prædeſtinationis, ac reprobationis ordine rationis poſterius eſſe præſcientia futuræ perſeverantiæ, aut non perſeverantiæ in fide Chriſti. Dum hæc diſcordia ſtylum, & arma per Hollandiam paſſim commoveret, convocata eſt à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Miniſtrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut ſua authoritate per ſententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magiſtratus ſuffulto contra Arminium, lis ei magis adiudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius authoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminii fautor, ſeptuagenario major capite ſupplicium luit: atque ita Conventus ille inſignis plus ſanguinis quam erroris exhauſit.

Sed in hoc infelix Arminii Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus ſine reſpectu ad Baptiſmum ſalvari, nempe ut filios Abrahæ, & in illius fœdere comprehenſos.

Secta & Errores præcipui Turcarum ſive Mahometarum.

AVthor huius impiæ Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus eſt in Arabia Felice, ex patre Iſmaelita, Saraceni enim ab Iſmaele filio Abrahæ ex ancilla originem traxerunt. Cum eſſet humili loco natus, nobilis matronæ Camelos paſcebat, cumque eſſet vaferrimo ingenio, tantum ſuis artibus effecit, ut Dominam ſuam in uxorem acceperit. At tandem poſt multa cum Iudæis, ac Chriſtianis commercia, per varias fraudes & impoſturas, Prophetæ nomen obtinuit; adeò ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, aliiſque perſuaſerit, ſe ex conſpectu Angeli Gabrielis ſibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus ſparſis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis refertum conſcripſit, dictum Alcoranum, quod ſibi è cœlo tranſmiſſum eſſe fingebat. Vt autem omne genus hominum ad ſuam Sectam colligeret, doctrinæ ſuæ articulos ex omnium pæne gentium Religione conflavit, ſuaque ipſis figmenta adiecit.

Docuit itaque cum Chriſtianis, & adhuc credunt Turcæ dari unum Deum Creatorem Cœli, & Terræ. Negant tamen Trinitatem perſonarum cum hæreticis Sabellianis, adeòque Verbum Dei eſſe Deum negant cum Macedonianis.

Cum Iudæis utuntur Circumciſione, & abſtinentia à carne ſuilla: ideoque ab initio Iudæi Mahometi tanquam Meſſiæ adhærebant. Sed cum adverterent illum, loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abſtinere, & circumciſionem non octavo die, ſed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Chriſtianis habet Turcæ aliquod genus Baptiſmi, qui in nuda Cæremonia conſiſtit, qua ferè quotidie certa lotiones, & Baptiſmata uſurpant.

Credunt etiam Chriſtum eſſe Filium Dei, eumque ex Maria Virgine ſine virili ſemine generatum: agnoſcunt quoque magnum eſſe Dei Prophetam, ſed negant eſſe Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahomento

mento figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo ſingulis homines ad bonum vel malum deſtinati ſunt.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori, in die judicii tradendæ ſint claves Paradiſi.

3. In futura carnis Reſurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatiſſimum Paradiſum, ubi omnes ad cibum & potũ deliciæ abundarent; ac mulierum pulcherrimarum ad uſum libidinis copia ſuppeteret. Hoc ſcilicet Cœlum eſt Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipſe Mahomet damnare convincitur, dum Chriſtum ſummum caſtitatis amatorem & præconem, magnum fuiſſe Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoſcit.

In hac etiam vita indulgit Mahomet ſuis Turcis pluritatem uxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipſe uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in ſuis Sectis aut legibus ſalvari poſſe, ſive ſint Iudæi, aut Chriſtiani, aut Saraceni &c. Denique ut aſſeclas ſuos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet ſub pœna capitis, ne de Alcorano; vel lege à ſe data diſputarent; quod diceret nefas eſſe Miſteria diſputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis perſuaderet, videri voluit varia miracula patraſſe, & diſſertè in Alcorano *Azoara* 64. dicit ſe in Luna miraculum feciſſe; quod ejus aſſeclæ dicunt contigiſſe, quando Lunam in duas partes diviſam ipſe in manus acceptam reparavit, & in cœlum remiſit, ſed iſtius prodigii neminem præter Mahometem conſcium fuiſſe.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit ſe ab Angelo Gabriele tertia die reſuſcitandum, ſed cum Gabriele non comparente Corpus putreſceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis ſucceſſor ſepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani ſaltem ſemel in vita ex longinqui etiam regionibus Peregrinari ſolent.

Poſtremò adverte, ex amplitudine hujus Sectæ, & multitudine hominum qui eam ſequuntur, nullum poſſe formari argumentum pro illius veritate, uti formari ſolet ex amplitudine Catholicæ Religionis. Quia illa tam latè propagata eſt ſola coactione armorum, & amores libertatis ad omnẽ carnis voluptatem & libidinem, quàm omnibus impunè concedit. Neminem verò poteſt ad ſe trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum teſtimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honeſtati naturali apertè contraria. Quod ſedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine deſumptum, ex iſta Turcarum multitudide infringere conantur.

Græcorum Schiſma, & Errores.

Ecclesia Orientalis, ſive Græcorum, conjuncta ſemper fuit Eccleſiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schiſmati initium dedit, qui poſt S. Ignatium, ex Sede Conſtantinopolitana ab Imperatore depulſum, in eam intruſus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non poſſet, ab illius obedientia ſe ſubduxit.

Idem ſchiſma, ob ſimilem cauſam, redintegravit Michael Conſtantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eandem Sedem evectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cæpit eos damnare & perſequi qui Latinos ritus Conſtantinopoli, & in Græcia obſervabant; Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibuſdam articulis Eccleſiæ Romanæ hæreſeos labem aſpergere. Donec poſt multas lites Græci ſuos errores in Concilio Florentino abiurarunt: ſed non multo poſt, iterum græca levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo ſuperbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Chriſti in terris Vicario ſubeſſe, crudeliſſimum Turcarum jugum ſubire coacta eſt:

Præter impium Schiſma, quo ſe ab Eccleſia Romana Græci ſepararunt, in varias quoque hæreſes prolapſi ſunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à ſolo Patre ſpirari, ſive ſuam proceſſionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Eccleſiam Latinam quod in ſymbolo expreſsè apponat nomen Filii, dicatque, *qui ex Patre, filioque procedit*, contra quam habeatur explicitè in ſymbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Chriſti Ioannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis qui à Patre procedit*. Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum ſolius Patris mentio habeatur.

Sed inepta eſt conſequentia quæ deſumitur ab auctoritate negativa, hoc modo, Chriſtus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio

pro-

procedere, ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Ioannis 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſequeretur, hunc mundum eſſe à ſolo Verbo ſive Filio non autem ſimul à Patre & ſpiritu Sancto creatum, cum illo loco de ſolo verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis ſatis disertè colligitur, Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere, ut *Ioannis* 16. *verſ.* 13. ubi Chriſtus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet & annunciabit vobis, omnia quæcunque habet pater mea ſunt, propterea dixi; quia de meo accipiet.* Atqui paraclitus tanquam creatura nihil à Chriſto accipere potuit, ergo ibi Chriſtus ſive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod eſſe increatum tanquam perſonæ divinæ.

Quod porrò opponunt Græci, Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat, neceſſe erit inepte ſtatui duo illius Principia, ſive duas cauſas, quaſi Pater ad paracliti ſpirationem per ſe non eſſet ſufficiens.

Reſpondetur, inanes eſſe argutias: Etſi enim aſſerant Latini Patrem, & Filium duas eſſe perſonas, negant tamen duo eſſe diſtincta Principia, aut duas cauſas, ſed docent utrumque ſimul unicum eſſe principium, & unicam cauſam. Sicut & ipſi Græci admittere debent non ſolum Patrem, ſed tres perſonas neceſſario ſimul cauſare omnes creaturas, non tamen ideo ſunt tres cauſæ, ſed unica cauſa habens eandem eſſentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum, neque hinc verentur Græci; ne aliquid Patris potentiæ aut ſufficientiæ detrahatur.

Altera Græcorum hereſis eſt, quod contendant *Euchariſtiam* conficiendam eſſe in pane fermentato, & Chriſtum in ultima cæna ita confeciſſe, ideoque docent apud latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum eſſe invalidum.

At contra, Eccleſia Latina docet celebrandum eſſe in Azymo, quamvis nolit Sacramentum eſſe invalidum ſi conficiatur in fermentato, cum panis ſive azymus, ſive fermentatus in eadem ſpecie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Chriſtum celebraſſe in pane azymo ex Matthæi capite 26. verſ. 17. *Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſū dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Cum ergo in diebus azymorũ apud Iudæos grave ſi gitium fuerit uti fermentato manifeſtum eſt Chriſtum more cæterorum voluiſſe in azymo celebrare, qui non venit legem ſolvere, ſed adimplere. Præter hos, Eccleſia Græca poſtquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapſa eſt.

Hic verò ad inſtitutum noſtrum præcipuè obſervandum eſt. Lutheri ac Calvini aſſeclas inſigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare ſuam Religionem omni tempore ab Eccleſia Græca, quæ ampliſſima eſt, agnitam & approbatam fuiſſe, Nam ex iis quæ ſupra diſerui pater imprimis, Græcos uſque ad annum circiter 869. cum Eccleſia Romana ſemper coniunctos fuiſſe, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana ſomniare potuerunt. Secundò, ſatis conſtat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuiſſe, imo in ſuis Scriptis horum errores acriter oppugnaſſe. Tertiò, Eccleſia Græca quamvis ſchiſmatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cũ Romana conſentit. Admittunt enim etiamnum Græci ſeptem Sacramenta. Miſſæ Sacrificium retinent. In Sacramento Euchariſtiæ verum realemque Chriſti præſentiam, ſine ſubſtantia panis, omnino agnoſcunt: Confeſſionem Sacramentalem in uſu habent: Pro defunctis orant: Iejuniũ quadrageſimale accuratè obſervant. Quænam igitur poteſt eſſe noſtris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Miſera certè eorum conditio, Matrem ſuam Eccleſiam Romanam deſeruerunt, nec ullibi terrarum Fratres inveniunt.

Ex dictis proponitur Idea miſeranda Moderni Sectarii.

I. IMaginatur ille, ſe eſſe in nova quadam Chriſti Eccleſia de qua ignorat, inter tot Sectas, ubi hoc tempore ſubſiſtat, aut ubi delituerit per mille quingentos annos à tempore Apoſtolorum uſque ad Lutherum, aut Calvinum.

II. Hanc tamen Eccleſiam imaginatiam vult omnibus adeò notam eſſe, ut quiſque debeat relicta Eccleſia Romana, & quavis Secta, ad eam ſolam convolare, ſicut columba ad Arcam Noe.

III. Per hanc ſolam, recenter exortam, nullo adhuc ſigno aut miraculo à Deo comprobatam, credit reformandam fidem Eccleſiæ Romanæ, hactenus tot ſignis, miraculis, teſtimoniis toto orbe paſſim receptam.

IV. Credit ſuum Cætum ætate, numero, authoritate exilem, & vix in reliquo orbe conſpicuum, ſolum tamē præ omnibus ſpe-

re,

re, & majores ſuos docere, & totam antiquitatis ſapientiam, authoritatem, experientiam illi cedere debere.

V. Profitetur ſe eſſe unum ex illis, qui ſe ab Antiqua Eccleſia ſegregarunt, neque tamen adhuc inter ſe convenerunt de Nova Eccleſia, quæ ſit una & communis omnibus ab antiqua Eccleſia ſegregatis.

VI. Agnoſcit ſe numerari inter illos homines, qui poſt Lutherum, & Calvinum jam per centum annos ſe in varias Sectas formant, & reformant: neque tamen ullum habet ille certius ſignum aut argumentum pro ſua Secta, quam pro aliis, quas ipſe damnat, & oppugnat.

VII. Fatetur ſe pro norma fidei, & pignore ſalutis amplecti præ omnibus Confeſſionem paucorum Proteſtantium, quam conſtat à reliquis Chriſtianis reprobari, neque hactenus ab ullo Concilio generali, aut ſpeciali Dei teſtimonio, aut ullius miraculi indicio confirmatam eſſe.

VIII. Confidit ſalutem ſuam novo, & exiguo hominum Cœtui, qui pro Regula ſuæ fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent privatum Spiritum, ſive potius proprii Capitis ſenſum, per quem advertit illos hactenus in varias Sectas diſcindi, neque de una fide, neque de neceſſariis ad ſalutem fidei fundamentis inter ſe convenire, ut ſupra oſtendi.

Quo pacto poterit homo ille coram Dei tribunali ſuo errori excuſationem prætendere? Habet ante oculos ab ipſis Apoſtolorum temporibus Eccleſiam antiquam, unam, omni ævo miraculis à Deo, & communi conſenſu ab hominibus comprobatam; in quâ modò ipſi Proteſtantes fatentur nihil deeſſe in Articulis fundamentalibus ad ſalutem neceſſariis.

Interea ſciens ac volens ſalutem æternam credit Cœtui paucorum hominum, apud quos jam palam fecimus nihil minus quam veræ Eccleſiæ Ideam aut umbram extare. Hoc certe aliud eſſe non poteſt quam clauſis oculis velle errare, ac ſponte perire.

Poterunt hæc opportunè Perſonæ convertendæ per amicas interrogationes proponi, ut ſtatum ſuum ſic clarius advertat, & veræ Eccleſiæ ſe adiungat.

BULLA DOGMATICA
LEONIS X.
PONTIFICIS,

In qua diſtinctè exprimuntur, & damnantur Errores Marthini Lutheri, & Sequacium ſum Cenſuris, & Pœnis annexis.

Quos errores, cenſuras &c. pro opportunum erit Lectori hic in promptu, & ſimul habere, & in propriis terminis, quibus illi authenticè damnantur.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine, & judica cauſam tuam; memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces noſtras, quoniam ſurrexerunt vulpes quærentes demoliri vineā, cuius tu torcular calcaſti ſolus, & aſcenſurus ad Patrem, eius curam, regimen, & adminiſtrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicario, eiuſque Succeſſoribus inſtar triumphantis Eccleſiæ commiſiſti. Exterminare nititur eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſcitur eam. *Refert fuſius Lutheri contumaciam.* Pro Paſtoralis igitur officii, divina gratia nobis iniuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus peſtiferum ulterius tolerare ſeu diſſimulare ſine Chriſtianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria nullo modo poſſumus. Eorum autem errorum aliquos præſentibus duximus inſerendos, quorum tenor ſequitur, & eſt talis

I. Hæretica ſententia eſt, ſed uſitata, Sacramenta novæ legis juſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

II. In puero poſt baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum, & Chriſtum ſimul conculcare.

III. Fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingreſſu cœli.

IV. Imperfecta charitas morituri, fert ſecum neceſſario magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam Purgatorii, & impedit introitum regni.

V. Tres eſſe partes Pœnitentiæ, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, non

non eſt fundamentum in ſacra ſcriptura, nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus.

VI. Contritio quæ paratur per diſcuſſionem, collationem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

VII. Veriſſimum eſt proverbium, & omnium doctrina de contributionibus hucuſque data præſtantius, de cætero non facère ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, nova vita.

VIII. Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, ut omnia mortalia cognoſcas. Unde in primitiva Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.

IX. Dum volumus omnia purè confiteri nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ DEI nihil volumus relinquere ignoſcendum.

X. Peccata non ſunt ulli remiſſa, niſi remittente Sacerdote, credat ſibi remitti: imo peccatum maneret, niſi remiſſum crederet; non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

XI. Nullo modo confidas abſolvi propter tuam contritionem, ſed propter verbum CHRISTI, Quodcunque ſolveris, &c. Hic, inquam, confide ſi Sacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, verè eris, quidquid ſit de contritione.

XII. Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolveret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.

XIII. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remiſſione culpæ, non plus facit Papa, aut Epiſcopus, quam infimus Sacerdos: imò ubi non eſt Sacerdos, æque tantum quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier, aut puer eſſet.

XIV. Nullus debet Sacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec Sacerdos requirere.

XV. Magnus eſt error eorum qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt, huic innixi, quod ſint confeſſi, quod non ſint ſibi conſcii alicuius peccati mortalis, quod præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria; omnes illi ad judicium ſibi manducant, & bibunt: ſed ſi credant, & confidant ſe gratiam ibi conſecuturos, hæc ſola fides facit eos puros, & dignos.

XVI Conſultum videtur, quòd Eccleſia in communi Concilio ſtatueret laicos ſub utraque ſpecie communicandos, nec Bohemi communicantes ſub utraque ſpecie, ſunt hæretici, ſed ſchiſmatici.

XVII. Theſauri Eccleſiæ unde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita CHRISTI, & Sanctorum.

XVIII. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium & remiſſiones bonorum operum, & ſunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

XIX. Indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam juſtitiam.

XX Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles.

XXI. Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodo & impatientientibus.

XXII. Sex generibus hominum indulgentiæ, nec ſunt neceſſariæ, nec utiles: videlicet mortuis ſe morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his qui meliora operantur.

XXIII. Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.

XXIV. Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

XXV. Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt CHRISTI Vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo CHRISTO in B. Petro inſtitutus.

KXVI. Verbum CHRISTI ad Petrum. Quodcunque ſolveris ſuper terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipſo Petro.

XXVII. Certum eſt in manu Eccleſiæ, aut Papæ prorſus non eſſe ſtatuere articulos fidei imò nec leges morum, ſeu bonorum operum.

XXVIII. Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic, vel ſic ſentiret, nec etiam erraret, adhuc non eſt peccatum, aut hæreſis contrarium ſen-

ſentire, præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium univerſale alterum reprobatum, alterum approbatum.

XXIX. Via nobis facta eſt enervandi auctoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, ſive probatum fuerit, ſive reprobatum à quocunque Concilio.

XXX. Aliqui articuli Ioannis Huſz condemnati in Concilio Conſtantienſ. ſunt Chriſtianiſſimi, veriſſimi, & Evangelici, quos nec univerſalis Eccleſ. poſſet damnare.

XXXI. In omni opere bono juſtus peccat.

XXXII. Opus bonum optimè factum, eſt veniale peccatum.

XXXIII. Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem ſpiritus.

XXXIV. Præliari adverſus Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.

XXXV. Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium.

XXXVI. Liberum arbitrium poſt peccatum, eſt res de ſolo titulo, & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter.

XXXVII. Purgatorium non poteſt probari ex ſacra ſcriptura, quæ ſit in Canone.

XXXVIII. Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de earum ſalute, ſaltem omnes: nec probatum eſt ullis aut rationibus, aut ſcripturis, ipſis eſſe nec extra ſtatum merendi, aut augendæ caritatis.

XXXIX. Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

XL. Animæ ex Purgatorio liberatæ ſuffragiis viventium minus beantur, quam ſi per ſe ſatisfeciſſent.

XLI. Prælati Eccleſiaſtici, & Principes ſæculares non malefacerent, ſi omnes ſaccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, reſpectivè, quam ſint peſtiferi, quam pernicioſi, quam ſcandaloſi, quam piarum, & ſimplicium mentiũ ſeductivi, quam denique ſint contra omnẽ charitatem, ac S.R.E. matris omnium fideliũ, & magiſtræ fidei, reverentiam atq; nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, obedientiam ſcilicet quæ fons eſt, & origo omnium virtutũ, ſine qua facile unuſquiſq; infidelis eſſe convincitur, nemo ſanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmiſſis, utpote graviſſimis, propenſius (ut decet) procedere, nec non huiuſmodi peſti, morboque canceroſo, ne in agro Dominico tanquam vepris nociva ulterius ſerpiat, viam præcludere cupientes, habita ſuper prædictis erroribus, & eorum ſingulis diligenti trutinatione, diſcuſſione, ac diſtricto examine, maturaq; deliberatione, omnibuſq; rite penſatis, ac ſæpius ventilatis cum venerabilibus fratris noſtris S. R. Eccleſiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus ſeu Miniſtris Generalibus, pluribuſque aliis ſacræ Theologiæ, nec non utriuſq; juris Profeſſoribus ſive Magiſtris, & quidem peritiſſimis: reperimus eoſdem errores, reſpectivè (ut præfertur) articulos nõ eſſe Catholicos, nec tanquam tales eſſe dogmatizandos, ſed contra Eccleſiæ Catholicæ doctrinam ſive traditionem, atq; ab eam divinarum ſcripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita acquieſcendum cenſuit Auguſtinus, ut dixerit ſe Euangelio nõ fuiſſe crediturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ interveniſſet auctoritas. Nam ex eiſdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus, palam ſequitur, eandem Eccleſiam, quæ Spiritu ſancto regitur, errare, & ſemper erraſſe. Quod eſt utique contra illud, quod CHRISTVS diſcipulis ſuis in Aſcenſione ſua (ut in S. Evang. Matthæi legitur) promiſit dicens: Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. Nec non contra ſanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoque & ſummorum Pontificum expreſſas ordinationes, ſeu canones, quibus non obtemperaſſe, omnium hæreſium, & ſchiſmatum, teſte Cypriano fomes & cauſa ſemper fuit.

De eorumdem itaq; venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ac omnium, & ſingulorum prædictorum, matura deliberatione prædicta, auctoritate Omnipotentis Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra, præfatos omnes, & ſingulos articulos ſeu errores, tamquam (ut præmittitur) reſpectivè hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos, aut piarum aurium offenſuros, vel ſimplicium mentium ſeductivos, & veritati Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atque omnino rejicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus haberi debere, harum ſerie decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœna majoris excommunicationis latæ ſententiæ, nec non quoad Eccleſiaſticas, & Regulares perſonas, Epiſcopalium omnium etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Eccleſiarum, Monaſteriorũ quoq;

& Prioratuum etiam Conventualium, & quarumcunque dignitatum,aut beneficiorum Eccleſiaſticorum,ſæcularium, aut quorumvis Ordinum regularium,privationis, & inhabilitatis ad illa,& alia in poſterum obtinenda, quo verò ad Conventus,Capitula,ſeu domos, aut pia loca ſæcularium,vel regularium,etiam Mendicantium, nec non Vniverſitatis, etiam ſtudiorum generalium, quorumcunque privilegiorum indultorum,à Sede Apoſtolica, vel eius legatis, aut alias quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cuiuſcumque tenoris exiſtant, nec non nominis, & poteſtatis ſtudium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quaſvis ſcientias,& facultates, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda: Prædicationis quoque officii,ac amiſſionis ſtudii generalis, & omnium privilegiorũ eiuſdem: quo verò ad ſæculares eiuſdem excommunicationis, nec non amiſſionis cuiuſcunque emphiteuſis, quorumcumque feudorum,tam à Romana Eccleſia,quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa,& alia in poſterum obtinenda: nec non quoad omnes,& ſingulos ſuperius nominatos, inhibitionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, inhabilitatiſque ad omnes, & ſingulos actus legitimos,infamiæ,ac diffidationis, & criminis læſæ maieſtatis, & hæreticorum & fautorum eorumdem in iure expreſſis pœnis,eo ipſo, & abſque ulteriori declaratione per omnes, & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis; à quibus vigore cuiuſcumque facultatis,& clauſularum eis in confeſſionalibus quibuſvis perſonis, ſub quibuſvis verborum formis contentarum, niſi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habente, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi nequeant. Omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus,tam laicis, quam Clericis, ſæcularibus & quorumvis Ordinũ regularibus, & aliis quibuſcumque perſonis cuiuſcumque ſtatus,gradus, vel conditionis exiſtant, & quacumque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus,Patriarchis,Primatibus, Archi-Epiſcopis,Epiſcopis,Patriarcharum,Metropolitanarum,& aliarum Cathedralium,Collegiatarum, ac inferiorum Eccleſiarum Prælatis, Clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumvis Ordinum etiã Mendicantium regularibus,Abbatibus,Prioribus, vel Miniſtris generalibus, vel particularibus fratribus ſeu religioſis,exemptis, & non exemptis: Studiorum quoque univerſitatibus ſæcularibus,& quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus nec non Regibus, Imperatori, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus,Comitibus, Baronibus, Capitaneis,Conductoribus,Domicellis, omnibuſque Officialibus,Iudicibus, Notariis, Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, Communitatibus, Vniverſitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Caſtris, Terris & locis, ſeu eorum, vel earum civibus, habitatoribus,& incolis,ac quibuſvis aliis perſonis Eccleſiaſticis, vel regularibus (ut præfertur) per univerſum orbem, ubicunque, præſertim in Alemania exiſtentibus,vel pro tempore futuris, Ne præfatos errores,aut eorum aliquos, perverſamque doctrinam huiuſmodi aſſerere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quovis quæſito ingenio vel colore,tacitè,vel expreſsè favere præſumant.

Inſuper,quia errores præfati, & plures alii continentur in libellis ſeu ſcriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini, ſcripta ſeu prædicationes, in latino, vel quocunque alio idiomate reperiantur,in quibus dicti errores ſeu eorum aliquis continentur,ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omninò rejicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis,ac reiectis, (ut præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ,& ſub pœnis prædictis eo ipſo incurrendis,omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus ſuperius nominatis, ne huiuſmodi ſcripta, libellos, prædicationes, ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula,errores, aut articulos ſupradictos continentia, legere, aſſerere, prædicare, laudare, imprimere,publicare, ſive defendere, per ſe vel per alium,ſeu alios, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè,publicè vel occultè,aut in domibus ſuis, ſive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præſumant: quinimò illa ſtatim poſt harum publicationem ubicunque fuerint,per Ordinarios,& alios ſupradictos diligenter quæſita,publicè,& ſolemniter in præſentia Cleri,& populi,ſub omnibus & ſingulis ſupradictis pœnis, comburant. *Aliæ clauſulæ fuſius ſequuntur.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo vigeſimo,die XVII. Kalend.Iulii,Pontificatus noſtri anno octavo.

Pergit autem, in clauſulis ſupra, terminum præſcribere Luthero, & adhærentibus ut reſipiſcant. Non reſipiſcentes poſt elapſos ſexaginta dies capiendos, fidelibus indicit.

Loca

Loca in quibus illi commorabuntur interdicto ſubiicit. Derogat privilegiis ſi quæ eſſent his oppoſita. Mandat excommunicari alios, ſi qui impedirent Bullæ publicationem: quam poſtea debitè factam etiam ipſe teſtatur in diplomate edito anno ſequenti, quo Lutherum & ſequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias pœnas incurriſſe declarat. Prædicta omnia habet Bulla ſuperius recitata, quæ integrè continetur in Tomo I. Bullarii Romani noviſſimi pag. 451.

Articuli quidam particulares in Ioanne Vviclefo inter alios damnati à Martino V. Pont. in Bulla quæ incipit, Inter cunctas Paſtoralis curæ ſolicitudines.

S*Vbſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.*

Accidentia panis non remanent ſine ſubiecto in eodem Sacramento.

Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identicè, & realiter in propria præſentia corporali.

Si Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

Non eſt fundatum in Evangelio quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.

Si homo fuerit debitè contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

Contra Scripturam ſacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

Prælatus excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & regni.

Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

Populares poſſunt ad ſuum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & poſſunt Parochiani propter peccata ſuorum Prælatorum, ad libitum ſuum eas auferre.

Omnes ſunt Simoniaci qui ſe obligant orare pro aliis eis in temporalibus ſubvenientibus.

Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

Religioſi viventes in religionibus privatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti.

Eccleſia Romana eſt Synagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus, & immediatus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

Iuramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia *cum Luthero, & aliis hæreticis ferè communia.*

Data eſt prædicta Bulla Conſtantiæ (ubi à Concilio damnatus VViclefus) 8. Kalend. Martii Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarii Romani Tomo I. folio 236.

PARS SECVNDA RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ.

Quia neceſſarium eſt Miſſionario, & cæteris qui alios docent, accuratè diſcernere Controverſias purè Polemicas, à Quæſtionibus Scholaſticis quæ inter ipſos Catholicos in utramque partem liberè diſceptantur: maximè quoque decet virum litteratum quæſtiones ſubtiliores in promptu habere quæ paſſim in diſputationem venire ſolent, & quarum ignoratio facilè doctrinam ſanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium deſiderio, harum notitiam, ſtatum, argumenta, reſolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodaque methodo exponemus.

CONTROVERSIA I.

De varia in Deo Scientia, ac præſcientia futurorum.

§. I.

Notio, ac diviſio ſcientiæ divinæ.

PRimò: Deo nulla ineſt realis diſtinctio, præterquam trium Perſonarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non eſt, quam Deus per ſe intelligens, aut volens, ſine ulla actuum diſtinctione, aut nova acceſſione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

II. Nulla Dei intellectio eſt merè apprehenſiva, aut etiam opinativa: Sed omnis eius cognitio perfecta ſcientia eſt. Quidquid enim cognoſcit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud ſcientificum formatur more noſtro, per compoſitionem ac diviſionem, ſed per ſimplicem repræſentationem, abſque eo quod prædicatum ad ſubiectum mediante copula referatur dum affirmat, aut à ſubiecto removeatur dum aliquid negat.

III Sciencia Dei non eſt diſcurſiva, ſive illativa unius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio eſt, ex antecedente clarius cognito elicere conſequentis cognitionem obſcuriorem, quod in omni diſcurſu contingit. Hinc dum cognoſcit Deus ſuam omnipotentiam eſſe productivam leonis, non movetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoſcendum leonem, ſed utrumque ſimul & per ſe perfectiſſimè comprehendit.

IV. Diviſio ſcientiæ divinæ communior eſt, in ſcientiam naturalem, ſive neceſſariam, qua Deus ab æterno, ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, cognovit res poſſibiles, quæ non potuerunt aliter ſe habere, ut mundum eſſe producibilem: & in ſcientiam liberam, qua cognoſcuntur res contingentes ſive quæ potuerunt aliter ſe habere v.g. Iudam peccare.

Ea diviſio aliter exprimitur, in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, qua Deus cognovit res poſſibiles quaſi abſtrahendo ab earum exiſtentia: in ſcientiam Viſionis, qua videt totam ſeriem rerum exiſtentium in quacunque temporis differentia, & in ſcientiam Mediam qua cognoſcit rem futuram ſub conditione contingenti, ſive quid homines & Angeli facturi eſſent pro ſua libertate, ſi cum his vel illis circumſtantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

V. Vt hæc triplicis ſcientiæ diſtinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, anteaquam aliquid extra ſe producere ſtatuiſſet, in mente ſua, tanquam in luciſſimo ſpeculo, complexum fuiſſe infinitos rerum ordines, quos ſi vellet, condere potuiſſet: Secundò diſtinctè percepiſſe, quid in ſingulis ordinibus futurum eſſet ex libero hominum & Angelorum arbitrio, ſi decerneret illos in his vel illis circumſtantiis actu producere-

ret

re: Tertiò ex illis omnibus elegiſſe hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perſeverat, & continua ſerie deinceps decurret: Quartò, hac electione conſtituta, abſolutè & determinatè ex parte ſui actus vidiſſe omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & Angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præſciviſſe univerſa, quę in quavis hypotheſi futura eſſent: Atque hæc ſub conditione tantum futura, alii per ſcientiam quam nuncupamus Mediam, alii aliter prænoſci contendunt, ut jam dicemus.

§. II.

DE SCIENTIA MEDIA.

Controverſiæ ſtatus, & origo breviter exponitur.

EXorta eſt controverſia hæc in Scholis celebetrima de ſcientia Media præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodiit liber P. Ludovici Molinę Societatis Ieſu Theologi, Vliſſipone in Luſitania, de Concordia Gratiæ &c. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipſis cunis præfocaretur, ſummo ſtudio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique à quibus doctrina de ſcientia media, & auxiliis ad tribunal S. Inquiſitionis Luſitanicæ protecta eſt, & in multis vehementer accuſata. Sed in hoc judicio, omni erroris ſuſpicione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Inſtauratur in Inquiſitione Hiſpanica nova accuſatio: ac primum Complutenſis Vniverſitas, jubente Illuſtriſſimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquiſitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini ſubiecit. Sed & hinc purior, robuſtiorque evaſit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Vniverſitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri ſanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ Conciliis, Patribus, & Scholaſticis conſentaneum: uti teſtatur ipſe Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompejum Aragonium; quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum ſcientiæ mediæ per univerſam Hiſpaniam exagitatæ nihil detrimenti; multum verò incrementi, & gloriæ accederet, viſum eſt illius impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquiſitionis tribunal revocare, ac ſi ea nondum alibi ſatis ventilata fuiſſet. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente ſupernat. *diſp. 113. num. 55.* Aſſeclæ Dominici Bannez, non acquieſcentes judicio Hiſpanorum; ad ſupremum Romanę inquiſitionis tribunal appellarunt, miſſoque in ſollicitationem cauſæ legato ſui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem decem Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus poſtea duo alii acceſſere. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propoſitiones aliquas modò cenſurarent, modò eaſdem cenſura eximerent, placuit tandem Pontifici cenſuras aut ſententias in privatis conventibus hactenus latas ſupprimere aut ſuſpendere, & cauſam totam ad ſe revocare, ſolemni ritu coram ſe, & Cardinalibus, ac Iudicibus diſputandam à ſelectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Ieſu, utriuſque etiam Ordinis Generali aſſiſtente.

Inchoatæ itaque ſunt die 28. Martii anno 1602. Romæ in litterario theatro, ſumma orbis Chriſtiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem diſputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt uſque ad annum 1606. Hujus temporis decurſu habitæ ſunt Concertationes quadraginta ſeptem, quorum triginta ſeptem præſente Clemente VIII. celebratæ ſunt, quo è vivis ſublato, Paulus V. reliquis decem Diſputationibus interfuit.

Tandè de rebus diſputatis accuratè collecta eſt Iudicium cenſura, ſummo Pontifici tradita qui, inquit Ripalda, conveniens cum ſolis Cardinalibus eam expendit, & de ſententia juxta merita cauſæ ferenda contulit. Ac demum ipſa die D. Auguſtino ſacra 28. Auguſti 1606. majori melioríque Cenſorum parti adhærens, cum iiſdem Cardinalibus pronunciavit, Vt, omnis doctrina Molinæ indemnis perſiſteret, & ut, uſque familiæ ſententia in Scholis Catholicis tutò, & impunè docerentur, donec aliud à Sancta Sede decernatur. Ea tamen lege ut neutra pars alteram cenſuris carpat, injuriíſve laceſſat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata eſt, & ulterior hujus cauſæ proceſſio interdicta: Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Joſepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Amatus de ſcientia media diſput. 4. cap. 1. & in reſpõſione ad tabulas. Quæſtiorum Toloſani. Scio quas tenebras his Actis offundere moliatur Xantes Marïales in

ſua Bibliotheca releɛt. 17. p. 459. & alibi, quas Apſtolica auctoritate diſſipavit Innocentius X. in calce decreti à ſe editi 23. Apr. anno 1654.

Verùm mihi hoc loco conſilium non eſt pluribus monumentis, quæ ad manum ſunt, huic cauſæ præſidium adferre, ſed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controverſias, quæ hic, & alibi in hoc Opera tractantur.

§. III.

Explicatur & probatur neceſſitas ſcientiæ Mediæ.

SCientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex profeſſo Thomiſtæ, neque eam admittunt plerique Scotiſtæ? plures tamen Academiæ, ac Scolæ celebriores eam non excludunt, imò paſſim à viris doctrina eximiis, multis, magnifique encomiis celebratur, ut videre eſt apud P. Hænao, & plures alios. Vt verò controverſiæ deciſio, ejuſque probatio diſtinctius intelligatur.

Dico primò, admittenda eſt in Deo ſcientia illa conditionalium, quam nos mediā vocamus, hoc eſt, novit Deus infallibili ſcientia non ſolum quid agere poſſint, ſed etiam quid facturæ eſſent ſingulæ cauſæ liberæ, ſi locarentur in his vel illis circumſtantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad libera agendum requiſita; quamvis cauſæ illæ nunquam ſint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumſtantiis conſtituendæ; cujus exempla dabimus aſſert. 2. de Tyriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilē de conditionatè futuris habere Deum, ſaltem in ſuis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomiſtæ: negarunt tamen illam abſolutè nonnulli antiquiores, ut Ledeſma, Cabrera, aliique, qui circa obiecta ſic conditionatè futura agnoſcebant tantum in Deo, ſcientiam conjecturalem: ac Ledeſma quidem de ſcientia futur. conting. *diſp. 2. diſſer.* di ertè aſſerit, poſſe quidē Deūm judicare quid foret veroſimilis vel probabilius in tali eventu, non tamen poſſe definitum judicium ferre, quod hoc eſſet aut erit, ſi illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accurate obſervare, controverſiam celeberrimam inter Thomiſtas & authores Societatis non eſſe ſitam in eo, An Deus certò agnoſcant futura contingentia quæ nunquam erunt, ed tantum futura eſſent poſita hac vel illa conditione: in hac enim ſcientia Deo attribuenda plerique nobiſcum conveniunt. Sed quæſtio Principalis eſt, An Deus cognoſcat illa futura directè in ſeipſis ſive antecedenter ad ſua decreta, ut docent authores Societatis; an verò in ſuis Decretis quæ Thomiſtæ ſtatuunt in Deo abſoluta ex parte actus, & conditionata ex parte obiecti circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale eſt hoc decretum, Decerno ut ſi Petrus intret domum Caiphæ Chriſtum neget; ſi reſpiciatur à Chriſto moveatur ad pœnitentiam. Cum autem alii in hujuſmodi decretis, cum prædeterminatione phyſica quibus nituntur gravem oſtendant difficultatem, ut conſiſtant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio ſcientię mediæ facilius expediunt; hinc illa ſcientia contra ſe; ſuoſque Authores aliquem invidiæ fomitem miniſtravit.

Dico tamen ſecundò, Scientia media jam explicata fundamentum habet ſolidiſſimum tam in Scriptura, quam in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Reg. cap. 23. ubi Davidi Deum conſulenti, An deſcenderet Saul in Vrbem Ceilam, & an eo adveniente viri Ceilitæ Davidem Sauli traditurì eſſent. Reſpondit Deus, *Si manſeris in Ceilam deſcendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus traderis.* Itaque prævidit Deus ſub conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam abſolutè conſecuta eſt. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit ut ſi David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud prævidere debuit independenter à tali decreto, per ſcientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non poteſt velle aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul poſtulando ſibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, alias enim Deus id decernendo ſe præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum abſolutè prædefinire actus peccaminoſos, prohibet etiam eoſdem decernere ſub aliqua conditione.

Probatur idē ex verbis Chriſti Matth 11. *Si in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiā egiſſent.* Vbi exprobrant Iudæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrii & Sidonii, ſi Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuiſſet. Nullam autem vim habuiſſet iſta exprobratio, ſed potius frivola & iniqua foret, ſi neceſſarium eſſet, iſtiuſmodi decretum ex parte actus abſolutum, quo ſtatuerit Deus convertere Tyrios, ſi

Cari-

Chriſtus apud illos virtutes, & miracula patraſſet. Reſpondere enim Iudæi Chriſto exprobranti meritò potuiſſent: *Quid mirum eſt convertendos Tyrios ſi vidiſſent illa miracula, & nos illis viſis minimè converti? Quandoquidē Decretum habueris convertendi Tyrios ſi ſigna illa ſpectaſſent, pro nobis autem ſub eadem conditione convertendis deſit tale Decretum, quod tamen ad noſtram converſionem eſt omnino neceſſarium*. Tantundem enim illud eſt, ac ſi Iudex captivum, quem clauſum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet. Si hoc dicerem ſocio captivo, ille confeſtim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem ſimul fores carceris illi reſerandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt viro prudenti, multò magis Chriſto indignam eſſe iſtam increpationem, admiſſa neceſſitate talis decreti.

Retorquet in nos iſtam Iudæorum querelam innuperis Theſibus Eximius P. Ianſens, nec non Exim P. Harnei theſi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Iudæi) *ob negatam ipſis vocationem certò congruam*, qualis Tyriis conceſſa fuiſſet. At non ferit nos iſta retorſio. Replicare enim iſti querelæ in noſtra ſententia meritò potuit Chriſtus, hoc modo: Veſtra culpa factum eſt quod illa gratia ſufficiens qua nunc vocati eſtis, non fuerit prævisā certò congrua & efficax, qualis omnino eſſet, ſi velletis cum ea liberè converti & pœnitere, quod in veſtra ſitum eſt poteſtate. At non ita ab ipſorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus abſolutum viſis miraculis illos convertendi per media prædeterminantia, quale decretum ponunt in Deo reſpectu Tyriorum, ſi ea miracula ipſis propoſita fuiſſent.

Porro ad enervandam vim argumēti quod ſupra aſſumpſimus pro ſcientia media, novam ſubtilitatem commentus eſt Ioannes Caramuel in ſua Theologia Fundamentali *lib. 1. Theſ. 6.* Statuit ille in Tyriis & Sydoniis piam affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobatam: ex quo, inquit, per infallibilem conſequentiam conſtare poterat, viſis prodigiis, convertendos fuiſſe; pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoſcebat Deus ſcientia viſionis; nihil igitur opus erat ſcientia media.

Sed reſpondeo, machinam hanc imaginariam facile corruere, negando in Tyriis eo tempore extitiſſe illud actuale decretum, quod nullo fundamento ab adverſariis aſtruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique conſenſu conditum fuit, vel privato ſingulorum civium conſilio conceptum. Si publico omnium conſenſu, incumbit adverſariis oſtendere, in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum exiſtat, niſi velint agnoſcere, non Tyriorum decretum, ſed ſuum eſſe commentum. Si autem aſſerant privato conſilio ſingulorum animos miro conſenſu coaluiſſe in pium illud decretum capeſſendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis ſit arcanus ille Tyriorum conſenſus: cum paſſim in Scripturis de Tyriorū dura cervice, & impietate extent plurima, de pio autem ad veram Religionem affectu nihil uſpiam ſcriptum reperiatur, præterquam in eorum libris qui hoc contra ſcientiam mediam argumentum recenter excogitarunt; quod cum oſtenderim probabilis fundamento deſtitutum per ſe corruere, non eſt cur operoſius expugnetur.

Aliam, ſed non multò meliorem, evadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum reſpondent; Tyrios præ Iudæis minori affectu ſuis vitiis, & erroribus adhæſiſſe: Potuit igitur Deus per viſionem iſtius affectus infallibiliter ſcire, Tyrios non amplius erroribus ſuis adhæſuros fuiſſe, ſi eodem tempore fuiſſet fortius impulſi ad pœnitentiam per gratiam & miracula, quibus controverſis non ſunt Iudæi, utpote ſuis vitiis & erroribus maiori affectu alligati. Sufficiet ergo, abſque ſcientia media, viſio divina circa iſtam Tyriorum diſpoſitione olim actu exiſtentem, ut inde certò cognoſcat eorum pœnitentiam ſub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc reſponſio, minorem affectum in vitia, accedente maiori impulſu gratiæ, neceſſariò ſuccumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obſecundare: unde ſequitur, pœnitentiam ſic prævisam non fore liberam, atque ita hanc reſponſionem impingere in doctrinam Ianſenii de gratia victrici: parum enim referre videtur, ſive major impulſus gratiæ neceſſariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, ſive cum minori inclinatione concupiſcentiæ, modò voluntas ſub illis conſtituta ex vi intrinſeca & infallibili iſtius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinati debeat.

Quamquam & hæc obiectio, in hypotheſi quā ſupponit, eodē cum priori vitio laboret

Gratis

Gratis enim aſſumitur Tyrios & Sydonios, homines inſigniter impios, minor affectu ſuis vitiis adhæſiſſe quam Iudæo Betheſaidæ incolas, qui Dei notitia, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis inſtructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus nô parum elidi. Et in hoc ipſo conſiſtere videtur vi exprobrationis divinæ; quod cum Tyrii & Sidonii infideles majorem haberent obicem converſionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexiſſent.

Quod ſi adhuc de Tyriorum moderatiori vitia affectu benignius hic ſentiendum eſſe contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnao Iudæorum urbe continuò ſubiſigitur; *Si in Sodomis factæ fuiſſēt virtutes quæ in te, forte manſiſſent uſque in hodiernum diem*, nempe per ſecuturam converſionem & pœnitentiā. An ergo cognovit Chriſtus ſcientia viſionis Sodomitas minori affectu ferri in ſua vitia, quam Iudæi Capharnaitæ ſuis erroribus adhærerent; At contra, ipſa Scriptura diſertè teſtatur *Geneſis* 13. Sodomitas fuiſſe *homines peſſimos*, & in ſuis vitiis ad extremum induratos: & tamen horū pœnitentia conditionata præ Capharnaitis à Chriſto cognita, & prænunciata fuit; non utique ex minori in vitia affectu, qui ultricibus è cœlo flammis ac ſulphure cohibendus erat; ſed ex ipſa libera, ac laudabili voluntatis ad pœnitendum determinatione ſub conditione futura, & per ſcientiam mediam prævisā. Neque video quorſum, ob expoſitionem tam parum ſolidam, aliqui ſcientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non ſatis illi patrocinari.

Probatur ſecundò aſſertio, ex Ratione, qua ſimul ſcientiæ mediæ ſingularis uſus, ac neceſſitas declaratur. Quia ad ſalvandam libertatem & meritum noſtrorum actuum neceſſe eſt dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt eſſe indiffe rentes, ſic ut voluntas illis habilis poſſit ſeipſam determinare ſive ad agendum, ſive ad non agendum: actio enim ad quam voluntas non à ſe, ſed ab alio principio determinatur, non poteſt eſſe voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte neceſſe eſt aſſerere aliquas gratias ſic dari à Deo ut in allibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non poſſit Deus homines certò deſtinare ad merita gloriæ æternæ, niſi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem quo optimè conciliantur per ſcientiam mediam, & non ita per viam cui alii inſiſtunt. Nam poſito quod Deus iſta ſcientia videat, Si Petrus in talibus circumſtantiis habeat hanc gratiam elicet actum amoris Dei, poteſt decernere Petro dare in talibus circūſtantiis illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per ſcientiam mediam prævisā. At vero abſque iſta ſcientia non ita apparet, qua ratione poſſit dicta efficacia gratiæ à Deo dandæ cū libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipſa natura & entitate gratiæ, per ſe determinanti, & ſic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut poſſit ſeipſam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur, in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Ianſenium, in eum errorem impulit, ut abſolutè negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos ſcopulum exiſtimamus aptiſſimè declinari per uſum ſcientiæ mediæ jam expoſitum, alii aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto ſententias dabimus infra in Controverſia ſeptima.

§. LV.

Diſſolvuntur breviter variorum Argumenta contra ſcientiam Mediam.

OBiiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ cauſæ, & primi liberi. Abſit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia ſupponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Eſto: Quid inde piaculi, quod Cauſa prima cōſiderata in ſtatu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim ex ſimili forma argumentor, & oſtendo ex illa obiectione ſequi, Scientiam etiam ſimplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem primæ cauſæ, & primi liberi. Deus cognoſcens per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ obiectum in ſtatu poſſibilitatis v.g. actum creaturæ poſſibilem, nullum de eo obiecto habet actuale decretum: ergo Deus ut ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. Si claudicat hæc ſequela, vacillat & iſta; Deus per ſcientiam mediam cognoſcens

obic-

obiectum in ſtatu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut ſic cognoſcens non eſt prima cauſa, aut primum liberum. En utrobiq; error idem ſe manifeſtat quod nempe exigatur in ſtatu non abſoluto divina libertas abſolutè exercita.

Debet igitur hic primum liberum ſive primum determinans ſumi proportionatè ad ſtatum in quo obiectum conſideratur, hoc eſt, in ſtatu poſſibilitatis, Deus eſt primum liberum ſive determinans, non actu, ſed poſſibiliter: in ſtatu conditionato Deus eſt primum liberum non actu, ſed conditionatè, ſive, eſſet primum agens liberè ſi conditio poneretur: in ſtatu autem abſoluto Deus eſt primum liberum actu & abſolutè. Cum ergo pro illo triplici ſtatu, in quo res eadem conſiderari poteſt, Deus ſit primum agens & primum liberum, nullo prorſus modo per ſcientiã mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipſam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relativè ad ſtatum poſſibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente noſtra conſideratur exiſtere. Hoc ſi ritè attenderetur, multum difficultatis, & contentionis evaneſceret.

Obiicies tamen ſecundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo obiectum ſuum cum indifferentia ad exiſtendum, vel non exiſtendum, ſed exhibeat determinatè futurum, ſi ponantur certæ circumſtantiæ, quaſi præveniendo determinationem divinam.

Reſpondeo negando aſſumptum: & iterum moneo, fruſtra objici læſionem aut impedimentum libertatis in ſtatu conditionato, ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri poteſt in ſtatu abſoluto. Cæterum non proponit ſcientia media actum voluntatis humanæ futurum ſine dicta indifferentia, niſi ex hypotheſi quod Deus liberè vellet ſuam gratiam, & cõcurſum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeoque actus conditionatè prævifus per ſcientiam mediam, ſupponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, ſive, quod hoc exercitium actu eſſet, ſi actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, niſi ſupponantur ad futura omnia ex parte Dei ad agendum requiſita.

Objicies tertiò: Cum ſcientia media non conſiſtit libertas voluntatis creatæ: Poſito enim auxilio divino, & ſcientia media qua Deus novit, ſi detur hoc auxilium in his circumſtantiis habiturum effectum, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis creatæ.

Reſpondeo, Si ita noxia eſt libertati humanæ ſcientia media auxilii indifferentis, væ prævifioni prædeterminationis phyſicæ, actum per ſe infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt adverſarii Deum prævidere, ſi ponatur prædeterminatio phyſica, voluntatem liberè conſenſuram: Si ergo ſcientia conditionata futuræ prædeterminationis, non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet ſcientia conditionata auxilii indifferentis, quod ex parte ſua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaq; allatam, in forma dico: Poſito auxilio divino, & iſta ſcientia media, non poteſt non ſequi conſenſus voluntatis humanæ, neceſſitate aliqua ſimpliciter antecedente iſtum conſenſum, nego; neceſſitate aliqua cõſequens & præſupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præſcientia non poteſt tollere illam libertatem cuius exercitium à præſcientia non pendet, ſed potius illa præſcientia dependet à determinatione cõditionata & libera ipſius voluntatis. Per ſcientiam itaque mediam ideo ſolum novit Deus Petrum conſenſurum, ſi ponatur in his circumſtantiis, quia reipſa in illis conſtitutus ad conſenſum liberè ſe reſolveret. Nulla igitur hic eſt neceſſitas niſi merè conſequens ex hypotheſi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum abſolutè fuerit in poteſtate Petri efficere ut Deus hanc ſcientiam non haberet, ſed contrariam de negatione conſenſus, ſi nempe Petrus in illis circumſtantiis poſitus nollet conſentire.

Quinimo, ſi voluntas eſſet inſtructa gratia, & concurſu Dei, & aliis ad agendum proximè requiſitis, eodẽ modo actum eliceret etiamſi ſcientia illa à Deo penitus abeſſet. Illa enim præſcientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas poſſit agere; uti aliqui præpoſterè concipiunt, ſed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cœco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non poteſt cognoſci conjungendum eſſe effectum, niſi id exploretur beneficio ſcientiæ mediæ; ſine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ eſſent à Deo ſuæ gratiæ eventu incerto: ſicut ab hominem emittuntur in ſcopum plures ſagittæ, de quibus incertus eſt an hac, an alia ſcopus attingeretur, cum ſingulæ ad hoc ſint indifferentes, & poſſint à ſcopo aberrare.

Inſta-

Inſtabis, Etſi admitteretur ſcientia media eſſe poſterior conſenſu voluntatis creatæ, ut conditionatè futuro; eſt tamen illa prior eodem conſenſu in ſtatu abſoluto, ſive ut eſt abſolutè futurus, & ſtante illa præſcientia neceſſariò ſequetur: Ergo ſcientia media aufert libertatem iſtius conſenſus, ut eſt abſolutè futurus.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Scientia media eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum abſolutè decernat, concedo antecedens: Eſt prior conſenſu abſolutè futuro aliqua prioritate naturæ, per modum cauſæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa ſcientia in Deo, ut cognoſcatur conſenſus ille poſitis mediis indifferentibus infallibiliter ſecuturus, non verò ut illa in actum influat. Quinimo poſitis ceteris prærequiſitis actus ille non minus eliceretur, etiamſi ſcientia media abeſſet, ut ſupra oſtendi, uti & ipſam ſcientiam mediam potius dependere à libero exercitio huius actus ſub conditione futuri.

Quomodo vero univerſim ſcientia media, aut alia, quæ ſic præcedunt actum liberum ut ab ipſo libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius eluceſcet ex ſimilitudine Vmbræ, quæ Corpus noſtrum antecedit quando ſol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obeſt illa umbra neceſſariò antecedens, cum illa non obſtante poſſit homo pro ſuo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypotheſi quod ſtet ad ſolem retro lucentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Eſt autem rerum futuritio quaſi quædam umbra intelligibilis, quæ licet, intervallo temporum, rerum futurarum exiſtentiam antecedat, ab hanc tamen futura exiſtentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non poteſt igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiamſi res quæ eſt, vel eſſet futura, per ſuam futuritionem antecedentem, ſeipſam quodammodo obiectivè antevertat, uti umbra quaſi quid idem cum corpore, ipſum corpus antecedit. Quæ ſimilitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum ſub conditione eſſent futuræ, ſi more Mathematicorum nunc conſideremus aſtrorum umbras ſive eclypſes, quæ poſt viginti millia annorum eſſent futuræ, quamvis forte mundus tam diu non ſtabit; adeoque eclypſes illæ nunquam ſint futuræ, habent tamen nunc ſuam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non cauſatur ab ullo quod actu eſt, vel erit, ſed ab eo quod eſſet ſi conditio poneretur. Et per hanc ſimilitudinem aptè explicari poteſt, quo pacto omnis Dei præſcientia, prædefinitio, prædeſtinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, ſed à noſtro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quòd ægrè capiunt rudiores.

Objicies quartò: Vſus ille ſcientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in diſtribuenda gratia dirigatur per ſcientiam illam conditionalem, ſequetur opera conditionatè ponenda, eſſe cauſam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Reſpondeo, negando aſſumptum: Ad argumenti ſequelam dico, Opera conditionatè ponenda, etſi ſint certo modo cauſa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non eſſe tamen opera illa cauſam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, ſic ut illa nondum exiſtentia gratiam ſibi à Deo tanquam præmium concedi poſtulent, hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita eius naturalia præviſa, & ſæpe non reperirent merita abſolutè futura, recurrebant ad merita, ſive bona opera conditionatè ponenda, ſic ut aſſererent ex duobus infantibus morituris uni prædeſtinari Baptiſmum, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, ſi ſupervixiſſent, unum benè acturum, alterum malè: Item uni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præſciret hunc, non illum, crediturum ſi fides illis annuncietur. Iſta autem doctrina etiam apud defenſores ſcientiæ mediæ prorſus erronea eſt, cum certum ſit nullum opus, niſi abſolutè exiſtens, præmium aut pœnam mereri; imò conſtet multos prematurè mori ac ſalvari, qui ſi diutius vixiſſent, in multa demerita, & peccata incidiſſent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius.*; quem proinde locum ſibi adverſum, teſte S. Auguſtino *lib. de Prædeſt.* Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellebant, tanquam è libro non canonico citatum.

Cauſa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam previdet fore efficacem, potius quam merè ſufficientem, eſt ipſa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præſcientiam autem conditionalium pro-

proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, uti dixi, non ut cauſam meritoriam gratiæ efficacis, ſed tantum ut cauſam finalem, quę non movet actu exiſtens inſtar meriti, ſed per modum obiecti futuri, & per media procurandi, iuxta illud D. Thomæ *quæſt. 23. art. 5. ad primum*. Vſus gratiæ præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, niſi ſecundum rationem cauſæ finalis.

Objicies quintò: S. Auguſtinus agens contra Semipelagianos, ſcientiam mediam non agnoſcebat. Nam teſte Proſpero in epiſt. ad S. Auguſtinum, Semipelagiani credebant ab Auguſtino ſub nomine prædeſtinationis, fatalem quandam induci neceſſitatem. Atqui iſtius neceſſitatis nulla poterat eſſe apparentia, ſi prædeſtinetur gratia indifferens, quæ per ſcientiam conditionalium certò cognoſcitur conſenſum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Auguſtinus illam ſcientiam non agnoſcebat.

Reſpondeo, Etſi S. Auguſtinus in ſtatuenda prædeſtinatione uſus fuiſſet ſcientia media potuiſſe nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non ſatis ſalvari hominis libertatem: Sicut etiamnum multi contendunt per prædifinitionem nixam ſcientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti ſupra vidimus in obiectione quarta, quamvis è contra alii exiſtiment ea poſita nullum eſſe evertendæ libertatis periculum.

De cætero, notam fuiſſe S. Auguſtino, aliiſque Patribus ſcientiam illam conditionaliū, ſive mediam, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præſciviſſe, quid acturi fuerint Ceilitæ ſi David apud eos manſiſſet? & quid viſis Chriſti miraculis feciſſent Tyrii & Sidonii, de quibus ſupra. Atqui S. Auguſtinus & Patres non agnoverunt de actionibus iſtis ſub conditione futuris decreta conditionata quæ ponūt Thomiſtæ, ſæpè enim disertè docet S. Auguſtinus, non omnium rerum, quarum eſt in Deo præſcientia, earum etiam eſſe prædeſtinationem ſive decretum, ſed prędeſtinationem eſſe de rebus bonis tantum, præſcientiam etiam de malis. Ergo debet S. Auguſtinus cum aliis Patribus, ad præſcientiam iſtarum actionum, maximè malarum, ſcientiam mediam agnoviſſe.

His breviter diſſolutis, Non parum ſubit admirari, argumenta iſta ab adverſariis jactari tanquam tela ſcientiæ mediæ, ac moliniſtis fatalia, cum tamen ex jis pręcipua facilè poſſint unico verbo infringi, & in ſuos Authores retorqueri, ut jam oſtendo.

Iactant imprimis S. Auguſtinum in conciliandа gratia cum libertate nomen ſcientiæ mediæ nunquam uſurpaſſe. Sed ne hoc prolixè diſputetur, ita ſit, quid inde? Nuſpiam gratiæ per ſe determinantis, nuſpiam phyſicæ prædeterminationis, nuſpiam iſtius decreti ex parte actus abſoluti &c. nomen diſertè expreſſit. An ideò agnoſces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Auguſtino ignota? Nihil igitur hinc in ſcientiam mediam potius quam in adverſariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alii D. Auguſtinum ſcientiam mediam in Semipelagianis diſertè reprobaſſe. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quo pacto eam diſertè reprobavit? Dico, igitur, S. Auguſtinum ſcientiam in Deo mediam nunquam repudiaſſe, admitto tamen quandoque malum ejus uſum in Semipelagianis reprehendiſſe. Verum quid inde conficies? An non poteſt rei optimæ abuſus eſſe peſſimus? Si hac tempeſtate Calviniſtæ gratia per ſe prædeterminante ſic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati neceſſitatem inferri, an ideò admittes gratiam illam eſſe Calvinianam & è Scholis relegandam.

Sed inquies, Semipelagiani olim aiebāt, aliquos infantes præ aliis ante mortē baptizari, & quoſdā adultos præ aliis ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per ſcientiā mediam prævidit illos poſtea ſi ſupervixerent fidem liberè amplexuros; quod ab Auguſtino & Eccleſia univerſa meritò damnatum fuit.

Reſpond. Semipelagianos in eo damnatos eſſe, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad ſalutem conducere, non quod aſſererent ea opera à Deo ſub conditione fuiſſe prævisa.

Hoc ſi neges, & porrò contendas, illorum errorem in hac præſcientia ſitum fuiſſe, Vide ne teipſum non minus quam tuos Adverſarios incautè impugnes. Nam & ipſe, ſaltem in decretis conditionatis, præſcientiam de omni obiecto etiam ſub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præſcientia ſic habita ſequetur vim meriti abſolutam competere operibus ut conditionatè futuris, ſi id ex vi ſcientiæ mediæ ſequi debeat: Parum enim refert ſive Deus in decretis, ſive per ſcientiam mediā opera illa prægcognoſcat ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuere. Atque ita ut alios in Pelagianum illud Pelagus demergas, teipſum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt

Sunt & alii, qui ſcientiæ mediæ Patronis obiiciunt, quod velint eſſe primi illius ſcientiæ authores, cum tamen ea ſit antiqua, & pridem cognita: at contra alii ex adverſariis eam novitatis inſimulant. Nec deſunt alii qui ſcientiam mediam penitus abſtruſam, & inconceptibilem eſſe affirmant: alii verò eam ut nimis apertam & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accuſant, cum myſterium hoc maximè reconditum eſſe omnes agnoſcant. Hæ accuſationes dum ſe mutuo interimunt, noſtra reſponſione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eadem apud Henaum & Philalethem cap. 3. §. 3. pag. 175. ex *Archiepiſcopis* enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Auguſtinus Antollinus, Gaſper Nemius Duaci olim Profeſſor: Ex *Epiſcopis* Maldeius, Maſcarenius, Dietalepius, Mauriquez, Abelli, Creſpi, Ioannes Strienus, Levinus Torrentius, S. Franciſcus de Saleſius, novum Eccleſiæ tam ſanctitate quam doctrina columen & ornamentum. Ex quibus diſcernent idoneus lector, hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter ſanæ, ſolidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etſi contra eam à pluribus more Scolaſtico diſputetur, uti fit in Controverſia ſequenti.

CONTROVERSIA II.

An detur Prædeterminatio Phyſica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. I.

Status & Hiſtoria hujus Controverſiæ.

POſt Diſputationes corā ſummo Pontifice inſtitutas à Patribus Dominicanis contra Scientiam Mediam, & affines Controverſias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut ſibi quoq; liceret contra Prædeterminationem phyſicam, præſertim in materia de gratia, ſua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V habitæ ſunt à P. Baſtida octo diſputationes, quæ durarunt uſque ad diem 22. Februarii anni 1606. In quibus cōtendebat gratiam quæ eſt efficax in actu primo non eſſe talem ex ſua phyſica entitate, ſic ut ea poſita in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non ſequi voluntatis conſenſum: idque ex quatuor potiſſimum principiis concludebat. Primò, ex teſtimoniis Scripturæ ſacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arauſicani, & Senonenſis: 3. ex doctrina S. Auguſtini & ex aliis Eccleſiæ Patribus: 4. ex conſenſione quam conabatur oſtendere inter hanc, & doctrinam Calvini, nō enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab adverſariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagii inſtitutis collata fuiſſet. Omnibus abſolutis talis fuit Pontificis ſententia, quale de ſcientia media in §. II. ſupra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controverſiæ de Prædeterminatione phyſica genericè ſumpta hic eſt. An ut creatura agat, neceſſariò prærequiratur prædeterminatio phyſica, quæ ſit prævia antiqua motio ad ſingulas actiones à Deo producta in cauſa ſecunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima ſententia propria eſt Thomiſtarum, quæ aſſerit, præter concurſum concomitantem, quem ponimus, cauſæ primæ cum ſecunda, neceſſariam eſſe motionem illam antecedentem, qua poſita creatura debeat agere, & qua non poſita nequeat operari, ſive ſit agens neceſſarium, ſive liberum.

Diſconveniunt tamen inter ſe Thomiſtæ in aſſignanda Entitate in qua præcisè conſiſtat illa promotio. Primò, Bannez, Caprera, aliique apud Ruiz de Vol. Dei diſp. 46. ſect. 1. volunt eſſe qualitatem phyſicam & fluentem à Deo cauſis Secundis impreſſam, & per modum partialis principii prius natura complentem actionem creaturæ; & ſic dicendum eſt hanc præmotionem ſe tenere ex parte actus primi.

Secundo, docet Nazarius, & Capezudo, eſſe ipſam actionem creaturę prout illa procedit a Deo ut cauſa determinante, & ſimul à creatura ut cauſa determinata; & juxta hanc expoſitionem, prædeterminatio videretur ſe tenere ex parte actus Secundi. Alii recentius ajunt, illam conſiſtere in applicatione omnium prærequiſitorum ad actum ſecundum, ſive ad actionem neceſſariò ponendam.

Tertio, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem eſſe aliquid neque ſpectans ad actum primum; neque ad actum ſecundum, ſed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtualem nuncupant. Sed illa entitas media nulla poteſt ratione fulciri, per hoc enim omninò corruit, quod neque D. Thomas, neque alii Theologi dividentes

acæ-

adæquatè actum in primum & ſecundum, talis actus medii umquam meminerint. Quodque per ſe inexplicabile videatur, aliquam rem abſolutè exiſtere, & ſimul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio eſt Scotiſtarū, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujuſmodi entitatem illis intrinſecè inditam, aſſerunt tamen illas per decretum Dei extrinſecum, & abſolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomiſtis tantum diſcrepare videntur, quod hi doceant prævIam creaturæ applicationem fieri per aliquid cauſæ creatæ intrinſecum, Scotiſtæ verò per aliquid extrinſecum. Sed neque ſic prioris ſententiæ difficultates ſatis evitant, neque deſunt propriæ quas inſuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus oppoſita, & Scholæ Societatis univerſæ propria; reiicit omnem hujuſmodi prædeterminationem phyſicam. Negatque applicationem cauſæ ſecundæ ad agendum aliam eſſe neceſſariam, quam ut Deus in actu primo paratus ſit ſuum illi concurſum præſtare ad agendum, & creatura ſeipſam determinante, Deus ſimul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dicendis magis exponetur.

§. II.

Oſtenditur Prædeterminationem Phyſicam non eſſe admittendam ad cauſas ſive neceſſarias, ſive liberas.

Dico primò, Ad actiones cauſæ neceſſariæ ſuperflua eſt omnis phyſica prædeterminatio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut cauſa creata per illam determinetur ad agendum. Sed cauſa neceſſaria per naturam & entitatem ſuam eſt ſufficienter determinata ad agendum poſitis omnibus ad actionem prærequiſitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concurſum concomitantē ex parte Dei abſque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in cauſis neceſſariis eſt omnino ſuperflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinā ut potentia creata, per ſe incompleta & inſufficiens, à cauſa prima compleatur & applicetur ad agendum, ſicut inſtrumenta debent præmoveri & applicari à cauſa principali.

Nam contra, cauſa neceſſaria poſita cum omnibus prærequiſitis & concurſu Dei ſibi oblato, per ſeipſam ita eſt completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideò enim cauſa illa dicitur neceſſaria, quia ad unum eſt determinata ſine potentia ad oppoſitum: ergo illa ſic conſtituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum eſt quod creaturæ ſe habeant ſicut inſtrumenta illa quibus nulla ineſt virtus operādi, ideoque debent ab artifice præmoveri: habent enim cauſæ creatæ virtutem intrinſecam à Deo ſibi inditam reſpectu affectuum ad quos ex ſua natura ordinantur; non enim admittent adverſarii illas merè paſſivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, ſicut in inſtrumentis propriè dictis fieri ſolet.

At, inquies, cùm Philoſopho 2. *Phyſic. textu* 33. Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quàm à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Reſpondeo negando conſequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri ſed ſimpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet cauſa movetur à Deo, Primò, per hoc quod ſimul concurrat coefficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam ſine divino concurſu non poſſet ſola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis, qua ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius cauſa procedit. Quo etiam ſenſu alibi dicit Ariſtoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à cauſæ quæ generat, ſive inducit formam elementi, indita ſit elemento vis naturalis qua per ſe ſurſum aut deorſum moveatur, generante etiam abſente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Ariſtotelis ſic legere; Omne quod movetur ab *aliquo* movetur nempe vel ab alio, vel à ſeipſo.

Dico ſecundò: In agentibus liberis prædeterminatio phyſica non videtur ullo modo poſſe conſiſtere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera eſt poſitis omnibus ad agendum immediatè prærequiſitis poteſt agere & non agere; uti conſtat & lumine rationis, & conſenſu communi, etiā in Schola Doctoris Angelici. Atqui poſita prædeterminatione voluntas non poteſt agere & non agere, ſed debet infallibiliter id agere ad quod determinata eſt, ſine potentia hic & nunc expedita ad oppoſitum. Ergo prædeterminatio phyſica non poteſt conſiſtere cum libertate.

Minor

Minor probatur: Quia omnis ſuppoſitio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi: determinat enim præcisè ad actionem, ſicut ſtante illa ſuppoſitione impoſſibile ſit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite neceſſarius eſt amor beatificus, aut quicumque actus volũtatis qui ex neceſſitate elicitur. Atqui prædeterminatio phyſica eſt talis ſuppoſitio immediatè antecedens, & independens, infallibiliter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomiſtæ conveniunt. Ergo poſita & ſtante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque neceſſariò præjudicat libertatis actus prædeterminati.

Confirmatur noſtra probatio: Gratia efficax non conſiſteret cum libertate ſi ita per ſe determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut poſita gratia impoſſibile foret non ſequi conſenſum voluntatis. Ergo neq; prędeterminatio phyſica conſiſtet cum libertate, cum ea poſita impoſſibile ſit non ſequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *ſeſſ. 6. can. 4.* aſſerente hominem poſſe diſſentire gratiæ ſi velit: item hominem poſſe abiicere gratiam ſi velit: quia cenſebat alias efficaciam gratiæ non ſtare cum libertate.

Reſpondent primò Thomiſtæ, ad minorem noſtri argumenti cum diſtinctione, & dicunt, Poſita prædeterminatione voluntatem poſſe agere & non agere, in ſenſu diviſo, id eſt, conſiderando voluntatem per ſe, & ut eſt potentia diviſa ab actuali prædeterminatione, etſi nequeat non agere, in ſenſu compoſito, hoc eſt, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non poteſt non elicere ex hypotheſi quod illum actu eliciat, quam dicunt eſſe neceſſitatem merè conſequentem: atque ita aiunt intelligendam eſſe definitionem potentiæ liberæ, ut ſufficiat poſſe agere vel non agere in ſenſu diviſo: quo etiam modo aliqui conantur explicare ſenſum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in caſu potentiam non agendi in ſenſu diviſo? quia ſtante prædeterminatione non habet potentiam ponendi iſtum ſenſum, ſive carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo, Non ponitur actu ſenſus diviſus niſi ab eo qui poteſt auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis poteſtate non eſt auferre aut excutere prædeterminationẽ, quæ à Deo ſolo voluntati imprimitur: ergo non eſt in poteſtate voluntatis ponere ſenſum diviſum: ergo nec in ſenſu diviſo actum omittere.

Reſpondent ſecundò, Poſita prædeterminatione, cum potentia ab agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia ſaltem permanet ipſa voluntas per omnia naturæ ſuæ relicta, quæ etiam tunc eſt potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita, nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum eſt tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non ſufficit autem potentia remota & impedita, quia ſic voluntas hic & nunc non habet in poteſtate ſua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam, actum voluntatis quacunque neceſſitate elicitum, ſemper remanere liberum, ſic enim argumentor: poſita per Deum quacumque voluntatis neceſſitate, ſemper remanet voluntas in ſe & eſſentialiter potentia libera, ergo poſita quacunque neceſſitate actus voluntatis erit liber. Conſequens eſt apertè falſum, ergo & illud ex quo ſequitur.

Reſpondent tertiò: Ad libertatem non ſimpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, ſed etiam indifferentiam Iudicii, ſive cognitionem proponentem obiectum ſub aliqua ratione boni, & ſub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam obiectivam, qua ſtante aiunt impoſſibile eſſe neceſſitati voluntatem, & illius tantum defectu amore beatificum eſſe neceſſarium.

At contra: Libertas in eo conſiſtit, quod poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis poſſit voluntas agere: & non agere: Atqui poſito illo judicio indifferenti, & ſuppoſita prædeterminatione, non poteſt voluntas non agere; ergo ad libertatem non ſufficit tale judicium: probatur conſequentia: Non poteſt ſufficere indifferentia judicii quando aliunde habetur cauſa neceſſitatis, qualis hic eſt vis ineluctabilis phyſicæ prædeterminationis: ſic enim ſatis non foret, intellectui ineſſe judicium indifferens, ſi illo ſtante Deus negaret voluntati concurſum ad amorem obiecti indifferenter cogniti, illo enim judicio non obſtante omiſſio amoris eſſet abſolutè neceſſaria. Denique fatendum eſt gratiam non adimere intellectui judicium indifferens, & tamen ſi voluntatis non poſſit reiicere gratiam, jam neceſſitaretur ad conſenſum, ut definivit

Tri-

Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex neceſſitate voluntatem gratiæ obſecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem ſuſtulerunt, & tamen damnati ſunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam neceſſitari.

Reſpondent quartò, maximè recentiores. Prædeterminationem non eſſe ſuppoſitionem antecedentem, ſed eſſe ipſam actionem creaturæ prout eſt ſimul à Deo, juxta tertiam expoſitionem ſupra in §. 1 ſive eſſe applicationem omnium prærequiſitorum ad actionem creaturę. Ergo, inquiunt, prędeterminatio ſpectabit ad actū ſecundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam poſito, determinatio ad illam actionem orietur à ſolo Deo; ergo non erit in poteſtate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum, vel non agendum, ergo reſpectu voluntatis creatę actus ſecundus non erit liber. Imò ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo poſito neceſſariò ponitur actio, nempè prædefinitio, ſeu decretum efficax ponendi iſtam prædeterminationem cum quo ſtare nequit, non actio; nam ad decretum neceſſariò ſequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique ſive ſtatuas prædeterminationem eſſe talem actionem creaturæ, ſive talem applicationem, quæro, an illa ſit cauſa cur agat creatura? Id certè non negabis, niſi à communi recedas: at cauſa tenet ſe ex parte actus primi: Ergo fruſtra ad cauſam ſecundam, aut iſtam applicationem recurris.

Sed poſtremò dices: Voluntas poteſt ſeipſam determinare ad agendum ſalva libertate: ergo ſimiliter Deus poterit ſua præmotione illam determinare illæſa libertate: habet enim Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quæ poteſt voluntati in ſeipſam competere. Idque corroborant ex verbis S. Auguſtini de Corrept. & gratia cap. 14. Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.

Reſpondeo neg. conſequentiam, Quia determinatio quæ oritur ab intrinſeco, ſive ab ipſâ voluntate, ſita eſt in poteſtate arbitrii: determinatio autem quæ oritur ab extrinſeco non eſt in ejus poteſtate, adeoque antecedenter neceſſitat? Habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem poteſtatem poſſibilem, ſed non impoſſibilem, qualis eſſet, eam reddere liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominū in ſua poteſtate æque ac ipſi, hoc ſenſu, quod Deo ſint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ mediante ſcientia media, poſſet quemvis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima eſt S. Auguſtini explicatio, quæ ſi tibi non ſat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem poteſtatem in voluntatem creatam, quam habet ipſa: atqui voluntas creata poteſt determinare ſeipſam etiam ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipſi prædeterminationis phyſicæ defenſores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertiò, Data prædeterminatione phyſica ad actus peccaminoſos, non apparet quo modo Deus non eſſet auctor peccati.

Probatur: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur eſſe auctor peccati, quàm homo, aut dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum: inſtiganti enim poteſt voluntas reſiſtere, prædeterminanti non poteſt: ſed dæmon ſuadens & inſtigans ad actum peccaminoſum hoc ipſo eſt auctor peccati: ergo multò magis Deus, ſi prædeterminet ad actum peccaminoſum, eſſet auctor peccati, Vnde ulterius ſequetur iniuſtam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Reſpondent, Deum non prædeterminare ad formale peccati ſeu ad malitiam, ſed tantum ad materiale peccati, ſive ad actus peccaminoſi phyſicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, ſive formale peccati conſiſtat in poſitiva entitate actus, ſive in aliquo negativo, utrumque eſt neceſſariò connexum cum actu intrinſecè peccaminoſo v.g. in odio Dei: ergo non poteſt Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra ſecundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non qua malum, ſed qua utile, ſic ut utilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc cenſetur author illius odii, & mendacii; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati, vi cujus debet ſequi talis actus à quo malitia eſt inſeparabilis.

Contra tertiò; Damnatur error Calvini in *Tri. Seſſ. 6. can.* 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati, ſed potius ad materiale, ut ex illius aſſeclis tradit *Chamierus*, hoc autem materiale peccati non minus infert præde-

terminatio quam impulſus aut inſtigatio; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato inſolubili nexu ſociatur.

Sed *quæres*, Quomodo etiam in noſtra ſententia non lædatur libertas, & Deus non ſit author peccati, cum ſtatuamus in Deo decretum concurrendi, imo & concurſum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminoſum?

Reſpondeo, In noſtra ſententia hæc omnia rectè ſalvari. Quia ſtatuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & abſolutum, ſed indeterminatum tam quoad exercitium, quàm ſpeciem actionis: ſic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem, aut odium amori oppoſitum: ac ſi diceret, Volo omnipotentiam meam paratam aſſiſtere cauſis ſecundis, ut ab illis ad quamlibet actionem determinari poſſit. Concurſus autem quo Deus in actu ſecundo agit cum creatura, non eſt prævius aut prædeterminans, ſed tantum ſimultaneus, ſic ut eadem actio procedat à creatura ut cauſa determinante, & ſimul à Deo ut cauſa determinata, ſive permittente ſe à creatura determinari, & quaſi trahi in conſortium ejuſdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum ſatis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, ſed à ſe ipſa ad agendum determinetur: neque Deum eſſe authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminoſum non determinet, ſed tantum permittat ſe trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres ſecundò, Quo pacto diſcernatur ſententia prædeterminantium, à doctrina Ianſenii contraria libertati voluntatis creatæ?

Reſpondent facilè prædeterminantes, ſe ab ea doctrina plurimum diſcrepare. Primò, quia, damnata eſt illa doctrina Ianſenii quæ tradit, Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ non poſſe reſiſti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem è neceſſitate, ſed tantum à coactione; quam illi omninò abhorrent, & merito damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Ianſenii negat in ſtatu naturæ lapſæ dari gratiam ſufficientem; Defenſores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam ſuo effectu poſſe carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminationem phyſicam in omni ſtatu naturæ, tam integræ, quam lapſæ, eò quod ipſa conditio cauſæ creatæ illam abſolutè depoſcat, non ex eo quod in actibus illis aliquo modo amiſſa ſit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut aliqui perperam volunt. Denique abſolutè negant voluntatem prædeterminatam neceſſitari, ſed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam cauſæ liberæ. Quamvis autem alii Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Eccleſia nullo modo interdicitur, aut ulla cenſura notatur, ſed libere in Scholis defenditur & diſputatur.

Quæres tertio. Quid de prædeterminatione phyſica ſenſerit Doctor Angelicus?

Contendunt operosè non pauci contra alios mentem D. Thomæ, & plurium Thomiſtarum ab hac prædeterminatione omnino alienam eſſe; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo ordine conſcribunt. Id ſedulò præſtat Petrus à S. Ioſepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Ioſephus de Vita, & poſtremò Borul, ac plures alii. Sed nobis hic conſilium non eſt alias ex aliis quæſtiones ſerere, ſed potius rem ipſam paucis complecti, & eorum quibus ſcribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA III.

An prædeſtinatio abſoluta ad gloriam facta fuerint ante præviſa hominum merita, & Reprobatio ante præviſa demerita?

§. I.

Exponitur ſtatus Controverſiæ, & de ea variæ Scholarum ſententiæ.

CÆpit hæc Controverſia primo omnium agitari circa annum Chriſti quadrigenteſimum, dum S. Auguſtinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagii tempora floruerunt nunquam ex profeſſo, ſed tantum ex incidenti, tactam fuiſſe, tradit ipſe Auguſtinus lib. de dono perſever. At demum circa annum Chriſti 1535. Ioannes Calvinus, ejuſque aſſeclæ, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, graviſſimoſque errores invexerunt, de quibus ſupra in polemicis actum pag. 61.

Inter Doctores Catholicos, de quæſtione in titulo propoſita, magna eſt etiam hoc tempore ſententiarum diſcrepantia. Prima eſt opinio Thomiſtarum, cum D. Thoma ut illi eum interpretantur, aſſerentium omnes qui ſalvandi ſunt, à Deo electos eſſe ad gloriam

ante

ante præviſa eorum merita, ad conſtruendam ex illis Ieruſalem cœleſtem, ſicut Architectus pro ſuo arbitrio eligit certos lapides, poſtea aptandos, ad conſtructionem ædificii. Eandem eſſe mentem Scoti ſentiunt pleriq; Scotiſtæ qui eum ſequuntur, ego tamen ex illis novi Profeſſores probè eruditos aliter ſentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc ſententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alii.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomiſtis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam eſſe ante præviſum peccatum originale, ſed quoad eos qui electi non ſunt, in hoc ſigno tantum vult illos eſſe negativè reprobatos, id eſt, ſimpliciter non electos, nulla adhuc ex parte eorum data cauſa. At Alvarez cum pluribus Thomiſtis ſtatuunt Deum in hoc ſigno cæteros non electos poſitivè excluſiſſe à gloria, necdũ tamen deſtinaſſe ad ſupplicĩũ ante præviſionem peccati originalis. Verum è contra quoad originale Bellar. Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt diſcretionem ſalvãdorum à non ſalvandis factam eſſe ante præviſum peccatum originale, ſed in ipſum originale præviſum referunt reprobotum excluſionem à gloria æterna.

Sed bene notandum eſt, hoc diſcrimen univerſale inter Thomiſtas, & prædictos Auctores Societatis qui prædeſtinationem ponunt ante præviſa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur ſcientia media ne videantur præjudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & abſoluta. Thomiſtæ vero ut Deum faciant infallibiliter exequi ſua decreta, ex prædeterminationibus phyſicis præſidium petunt.

Altera ſententia generalis priori oppoſita, eſt eorum qui docent electionem ad gloriam factam eſſe poſt præviſa electorum merita ſi ſint adulti, vel merita Chriſti iis applicata per Baptiſmum vel martyrium ſi ſint parvuli: & à fortiori ſtatuunt reprobationem omnem non ſalvandorum factam eſſe poſt præviſa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex profeſſo tuentur Valentia, Vaſquez, Becanus; Amicus, Leſſius, De Kennis, V. Kenus, & plures alii.

Hunc etiam modum electionis admittit *Ianſenius, Iprenſis* in prædeſtinatione Angelorum, ſtatuens Angelos bonos non niſi poſt præviſa merita electos, malos verò poſt præviſa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante præviſa merita docet habere locum reſpectu hominum ſecretorum à maſſa damnationis poſt præviſum peccatum originale.

Acceſſit etiam è Sectariis ad hanc ſecundã ſententiã *Arminius* Profeſſor Leydanus, quique eum ſequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant cum Calvino & Gommariſtis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter ſalvari ſine reſpectu ad Baptiſmum; quia, inquiunt, illi ſunt filii Abrahæ, & in ejus fœdere comprehendũtur, alios verò qui non ſunt filii parentum fidelium dicunt ob peccatum originale eſſe reprobatos.

Denique etiam ſententiam inter priores mediam cum paucis aliis excogitavit Arubal, & Granadus, qua prædeſtinationem ſtatuunt non ante, aut poſt, ſed ſimul cum meritis abſolutè præviſis, ſicut Deus uno ſimpliciſſimo actu, abſque ullo rationis ordine ſive per æquivalentiam ad actus noſtros ſive per ordinem objectorum, ſimul decrevetit merita & gloriam. Nam, inquiunt, volendo dare gratias quas per ſcientiam mediam novit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi paſſim, etiam hujus ſententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum ſecundum rationem ſubinde in divinis actibus admittant, nulla eſt cauſa cur ordinem illum in divina prædeſtinatione tollendum cenſeant. Si enim finis, ſive gloria quæ decernitur, non ſit aliter concedenda niſi præviſa conditione meritorum, prius omnino eſt cognoſcere merita ponenda, quam velle abſolutè dare gloriam per modum mercedis, ut in §. ſequenti latius exponemus.

Ex his patet, huic Controverſiæ principali, plures quæſtiones graviſſimas eſſe annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomiſtæ ut ſalvent infallibilitatem decreti diuini de ſalute electorum ante præuiſa eorum merita, ſubordinant illi aliud decretum quo Deus prædefiniuit ſuis electis omnia & ſingula opera meritoria (ſaltem quæ peccatum non ſupponunt) cum non velit eos ſine meritis ſalvare: Hæc autem merita ut infallibiliter obtineat Deus, decernit electis ad bene agendũ auxilia efficacia & phyſice prædeterminantia

in tempore præſtanda: Sed quia hujuſmodi auxilia ex ſe prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, viſa ſunt aliis minimè cum libertate conſiſtere, cœperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana alia via conciliare, auxilio ſcientiæ mediæ. Et hinc originem ſumpſit graviſſima illa controverſia inter Thomiſtas & auctores Societatis de efficacia gratiæ, quam ſupra oſtendimus Romæ coram ſummis Pontificibus ſæpius ventilatam pag. 109.

§. II.

Oſtenditur Electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præviſa Electorum merita.

PRobatur primò, ex Scripturis Matthæi 25. *Venite benedicti, poſſidete præparatum vobis regnum à conſtitutione mundi; Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare &c.* Vbi aſſignatur cauſa electionis ad gloriam, quod ab æterno præviſa ſunt opera bona, in tempore actu præſtanda.

Reſpondent alii, aſſignari hic in extremo judicio cauſam actualis poſſeſſionis regni cœleſtis, non verò præparationis ſive prædeſtinationis qua illa poſſeſſio ab æterno decernitur, de una aiunt ex mente Chriſti nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres ſententiam Chriſti de ipſa Præparatione intelligunt. Chryſoſtomus *Homil.* 80. eam ſic explicat: Nam ante quam, inquit, nati eſſetis, quia ſciebam hujuſmodi vos futuros, hæc à me fuere præparata. Vbi non poſſeſſionem tantum, ſed ipſam præparationem regni dicit decretam ob præviſa merita, per quæ ſciebat dignos fore regno cæleſti.

Secundò ipſe textus hoc ſuadet, quia addit; *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo*, Certum eſt autem præparationem æterni ignis non ſolùm ordine executionis, ſed etiam intentionis decretam propter præviſa demerita; deberet autem eſſe ratio urgentiſſima quæ cogat nos aſſerere in eodem loco Scripturæ verbum illud *Præparatum* diverſimodè accipi; nec poſſe utrobique in eodem ſenſu intelligi.

Secundus locus eſt ad Roman. 8. *Quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui, quos autem prædeſtinavit hos & vocavit.* Vbi Apoſtolus videtur aſſerere præſcientiam meritorum eſſe ſuo modo cauſam electionis, & electionem æternam cauſam vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia ſenſus eſt ex mente D. Ambroſii *P. 5. de fide c. 3.* Apoſtolus, ait, quos præſcivit, & prædeſtinavit; non enim ante prædeſtinavit quam præſcivit, ſed quorum merita præſcivit, eorum præmia prædeſtinavit.

Obiiciunt primò adverſarii: Scriptura è contra ſupponit inſtitui electionem ante merita, quia ipſa merita vult proficiſci ex illa gratuita voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Chriſti Lucæ 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Vbi decretum dandi regnũ aſſignat ut cauſam antecedentem cur debeant eſſe ſecuri de meritis & gloria ſecutura.

Reſpondeo, cum Chriſtus ibi ſit locutus ad omnes diſcipulos, imo ad alios omnes qui crediturì erant, ut patet ex ſequentibus, veroſimile non eſt voluiſſe *revelare omnibus* electionem abſolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Iudas, & alii fortè plures reprobi. Indicat ergo non decretum abſolutum, ſed voluntatem antecedentem & quantum eſt ex parte ſua efficacem conferendi regnum cœleſte, ſi illud meriti fuerint: ac ſi diceret: Nolite eſſe ſoliciti de rebus temporalibus etiamſi omnia vendatis; quia ſi Pater Cœleſtis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cœlorum quantum eſt ex parte ſua, & media ſupernaturalia; multò magis ſubminiſtrabit hęc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cœlorum non deſtituantur rebus ad vitam neceſſariis.

Obiiciunt ſecundò pro ſua ſententia illud Chriſti Ioan. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos* &c. quod videtur ſonare electionem ſine præviſione meritorum.

Reſpondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, ſed ad Apoſtolatum prædicationis Euangelii, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel ſecundum Auguſtinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ ſine electorum meritis facta eſt. Fruſtrà autem conantur Aduerſarii loca multa ex Euangelio congerere; quia non agunt illa de abſoluta electione ad gloriam, ſed de conditionata, ſi nempe perſeuerent in bonis operibus; quia Chriſtus noluit Apoſtolis abſolutam electionem reuelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte judicium adveniat.

Obiiciunt tertiò, tanquam præcipuum ſuæ ſententiæ fulcimentum, locum Apoſt. ad Rom. 9. *Cum nondũ nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali (ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante*

dictũ eſt, quia maiore ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odium habui. Vbi Apoſtolus, ſicut & in toto capite, oſtendit negotium ſalutis non eſſe volentis, aut currentis, ſed miſerentis Dei, & quidem ſine reſpectu ad merita, aut quęcunque opera quoad intentione conferendi gloriam.

Reſpondeo, negando illam eſſe mentem Apoſtoli. Et ſane non pauci ſic explicant illum locum, ut non velit Paulus agere de electione ſive ad gratiam, ſive ad gloriam, ſed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes ſplendorem & regnum obventurum familiæ Iacobi præ poſteris Eſau ſive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiares favores genti Iudæorum præ aliis Gentibus à Deo deſtinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Auguſtinus ſæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apoſtolum hic agere de ſpeciali electione, & vocatione ad fidem, & gratiam Chriſti ſine reſpectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævila, & multò minus ad opera legis abſque gratia Chriſti, de quibus tamèn Iudæi ſibi prę Gentibus gloriabantur. Hic enim erat ſcopus Apoſtoli. Non poſſe Iudæos jure conqueti quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Chriſti, etſi Iudæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent. Quia nempe hujuſmodi electio ad fidem & gratiã Chriſti non procedit ex operibus, ſed ex vocatione, propoſito & prædeſtinationi divina, qua una præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demũ concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, non eſſe volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. De electione verò immediata & abſoluta ad gloriam hic non agit Apoſtolus. Quinimo probabile plures eſtimant, Eſau, qui dicitur hic odio haberi, aliosque plures ex ſemine Eſau oriundos, ad ſalutem & gloriam perveniſſe. Et hanc expoſitionem hujus loci amplectitur S. Auguſtinus quæſt. 2. ad Simplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur, pro electione ad gloriam independenter à prævilis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædeſtinationem omninò completè ſumptam non eſſe ex meritis, cum illa ſic accepta involvat etiam electionem ad primam gratiam; ante hanc autem gratiam certũ eſt nulla merita poſſe præcedere, cum omne meritum gratiam aliquam ſupponat, & ſic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet ſub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita reſolutis.

Probatur ſecundò noſtra aſſertio, Ratione validiſſima; pro qua aſſumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur ſententia oppoſita. Qui ordinatè procedit non prius intendit abſolutè finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmii & mercedis ab illo obtinendæ: atqui Deus propoſuit gloriam per modum mercedis; ergo non prius abſolute eam intendit quam alterius merita prævideat, ſine quibus gloria non obtinetur. Probatur maior: Quia qui proponit fidem per modum mercedis, debet moveri ab ipſo merito tanquã medio ad dandum finem, cum meritum ſit cauſa moralis dantem movens, ad inferendum finem, ſive gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio reſpondet. Ergo non poteſt ante prævilionem meriti abſolutè intendere ut alter habeat finem ſive gloriam, quia tunc non moveretur a merito, ſed omninò gratis conferret. Vnde hæ duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam, &, volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex juſtitia ſive ob merita, deſtruit voluntatem elargiendi gratis, ſive ex liberalitate.

Reſpondet Suarez l. ... de auxiliis cap. 9. art. 22. æquivocationem involvi in voce *Gratis*, ſive gratuita voluntate. Quia aliud eſt Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam, gratis conferendam, dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non poſteriorem voluntatem: cum igitur docet Deum habuiſſe aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult ſe tenere ex parte actus Dei, non ex parte obiecti ſive gloriæ gratis conferendæ. Vt quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non eſt dandi equum gratis, ſed tamen eſt gratis concepta, quia amicis a cenſeri poteſt quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in Deo eſſe gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmii obtinendam. Sed hæc eſt generalis, reprobis, electiſque communis, nec tali voluntate ad prædeſtinationem electorum Suarez eſſet contentus, cum ex illa Deus nec numerum, nec gradus electorum ſcire poſſit. Vult ergo Deum abſolutè decreviſſe ut Petrus & Paulus cõſequerentur gloriam propter merita: at tale decretum, ſi ſit abſolutum, non eſt immediata & abſolu-

ta intentio finis, niſi in ordine ad illud decretum prævideantur ipſa merita liberè futura. Sicut inſiſtendo exemplo contra nos allato, nulla poteſt eſſe abſoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretii, ſed tantum conditionata, volo quantum eſt ex parte mea equum pretio conferre: quod ſi is qui emit ſit pauper, & non poſſit ſolvere niſi pecunia ſibi liberaliter data à venditore, & ſciat venditor accepta pecunia illum empturum, adhuc manet, non poſſe abſolutè intendere venditionem equi, quæ pendet ab ementis libera voluntate, niſi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum ſibi pretio accepto comparandi.

Obiiciunt non pauci, contrariam nobis eſſe S. Auguſtini authoritatem. Sed de ipſius mente in hac quæſtione anceps eſt utrimque dimicatio, nec decretoria ſententia, ut eruditè oſtēdit *Bruno Neuſſer* in Prodromo Velitari part. 1. Certè electioni poſt prævisa merita videtur non obſcurè favere *lib.* 1. ad Simplicianum *quæſt.* 2. Nemo eligitur, inquit, niſi jam diſtans ab illo qui reiicitur, unde quod dictum eſt, quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video quomodo ſit dictum, niſi præſcientia.

Porrò ſi quis opponat hanc doctrinam, de prædeſtinatione poſt prævisa merita, aliquando in Academia Lovanienſi inter alios articulos cenſuratam fuiſſe: Reſpondetur, Cenſuram illam pridem caſſam & irritam à Sixto V. declaratam eſſe in mandato illius juſſu edito per Octavium Epiſcopum Calatinum Nuntium Apoſtolicum, & Lovanii promulgato, anno 1588. Cujus ſincerum tenorem, ut gratiam præſtem, hic ex parte ſubiicio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, ut nemo, cujuſcunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtat, de his Aſſertionibus controverſis in alterutram partem ita diſputare, vel Doctorum authoritate unius partis aſſertiones confirmare, alteriuſve refellere, aut impugnare, vel cujuſvis pietatis, aut neceſſitatis prætextu de his loqui, ſcribere, vel dictare in poſterum atteteat, ut aliqu temerariè eas hæreticas, ſuſpectas, & periculoſas eſſe ... donec authoritate Apoſtolica maturè definitæ fuerint, affirmare præſumat. Quod ſi quis contra fecerit ſciat ſe excommunicationis latæ ſententiæ pœnam (à qua niſi in mortis articulo conſtitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat abſolvi) incurriſſe.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrina ac pietate illuſtres, hunc electionis modum magis eſſe contentaneum ſuavitate gubernationis divinæ, quam & ipſæ Scripturæ ſæpiùs explicant admodum Principis omnes ad curſum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem ſanè magis decet ante curſum certos victores non definite, ſed expectare victoriam antequam deſignet victores; etiamſi forte pro ſumma ſua poteſtate poſſit ille Principes aliter procedere. Ac præ cæteris huic doctrinæ pondus adiicit non leve ſuffragium illuſtre viri ſanctitate & doctrina illuſtriſſimi S. Franciſci Saleſii, qui in Epiſtola ad P. Leſſium, cujus authographum ſervamus, hanc ſententiam vocat antiquitate, ſuavitate, & Scripturarum authoritate nobiliſſimam, quam, inquit ſemper ut Dei miſericordiæ, ac gratiæ magis conſentaneam, veriorem, & amabiliorem exiſtimavi.

§. III.

Reiicitur eadem Electio ut eſt conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex ſtatuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, ſive non prædeſtinatio, altera quæ ſit poſitiva excluſio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam ſuſtinet, ſtatuit in actu poſitivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, ſic ut ipſa omiſſio fuerit obiectum divinæ voluntatis, & hanc ſtatuit ante prævisa demerita. Poſitivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Theomiſtæ multi ante peccatum prævisum ponunt poſitivam excluſionem à regno cœleſti.

Contra hanc ſententiam ſic argumentor: Sicut electio abſoluta ad gloriam eſt virtuale decretum procurandi media ſalutis; ita abſoluta & antecedens excluſio à gloria eſt virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à ſalute excludatur. Atqui illa media ſunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos reiicit, & ſeligendum gratias incongruas, ea intentione ut eſſent inefficaces, ne contingat ipſius decretum fruſtrari, ſi aliquis forte non electus irreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, aſſerendo reprobationem ſuam negativam non eſſe contrarium voluntati antecedenti ex parte ſua ſalvandi omnes, ſed opponi voluntati abſolutæ ſalvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ & non affici erga illos particulari illo affectu quo proſequitur electos.

Sed contra: Quomodocumque explicet ſuam negativā reprobationem, ſequitur ex ea

ab.

abſoluta impoſſibilitas perveniendi ad ſalutem. Nam ipſe Suarez hic lib. 4. cap. ultimo num. & dicit non eſſe in poteſtate hominis cum reprobatione negativa actu ponere ſalutem æternam; atqui nec eſt in ejus poteſtate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur eius cauſa ex parte hominis, ut fatetur ibidem c. 5. Ergo abſolutè non ſubeſt poteſtati talis hominis obtinere ſalutem. Neque hic locus eſt ſer. ſui compoſito, aut neceſſitati conſequentiæ quia, ut dixi, antecedens illud unde ſequitur impotentia ſalutis, ſcilicet reprobatio, nunquam fuis in poteſtate hominis, quando autē antecedens unde ſequitur conſequens non eſt abſolutè in poteſtate, nec conſequens eſſe poteſt; quo argumento Suarez ipſe urget Thomiſtas in phyſica prædeterminatione. Vnde ulterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori ſententia, quomodo Deus ex parte ſua cupiat omnes ſalvos fieri; Neque ad levandam difficultatem quidquam hic juvat ſcientia conditionalium, ſed potius eam aggravat. Quod enim Deus ſciat, ſi negem talem gratiam Petro laberur in peccatū, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quaſi certior de numero non electorum, cum ſciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad ſalutem perveniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc cauſalem eſſe veram, Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo ſcientia conditionalium tantum ſervit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quoſdam non eligendi.

Itaque ex hactenus dictis colligitur hæc concluſio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita abſolutè prævíſa, nec ſimul, ſine reſpectu ad ordinem actuum divinorum. Ergo neceſſe eſt, illam fieri poſt merita abſolute prævíſa, modo hactenus explicato.

Alia de prædeſtinatione *Calviniana* evidenter refutata videri poſſunt ſupra Tract. II. cap. II. de fide, operibus, gratia, prædeſtinatione pag. 59.

CONTROVERSIA IV.

De Gratia divina.

INter Doctores Catholicos etiam hoc tēpore variæ, graviſſimæ quæ controverſiæ agitantur de Gratiæ divinæ virtute, neceſſitate, ſufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter ſe non parum diſſidentia neceſſe eſt à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè diſcernere, & ſingularium opinionum Authores ac fundamenta cognoſcere ne contingat divini Verbi miniſtros, dum aut orthodoxos docent, aut hæterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæ de gratia præſertim ſufficienti, & efficaci, controverſiæ, inter celeberrimas quæſtiones coram Summis Pontificibus Romæ diſputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propoſitiones ſumma Diſputantium contentione eventilatas continebant. Fuerunt & de his inſtauratæ lites Baianæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec deſunt de iiſdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decurſu diſtinctius proferentur.

§. I.

Quid ſit, & quotuplex Gratia actualis, & quales de ea errores Pelagii &c.

GRatia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum, peculiariter conferens ad beatitudinem ſupernaturalem. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil ſenſiſse Baium infra patebit. Deſumitur illa notio gratiæ ex Apoſtolo ad Romanos c. 11. *Si gratia jam nō ex operibus, alioqui gratia iam non eſt gratia.* Et confirmatur ratione: Quia ſicut ipſa beatitudo, ſive clara Dei viſio, eſt donum naturæ indebitum, ita neceſſe eſt ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam ſublevat, ſit ſingulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hęc gratia in operantem, cooperantem, excitantem, adiuvantem, prout vario modo concurrit ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam ſufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Chriſti quadringenteſimum emerſit *Pelagius*, qui profeſſione dicitur monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Aug. acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum ſtrenue dimicavit idem Auguſtinus, fueruntq; ejus errores damnati à Concilio Palæſtino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arauſicano, variiſque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes eſſe in eo ſtatu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuiſse poſteris niſi ſolo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non baptizatos habituros vitam & fælicitatem peculiarem ęternam ſed in regnum cœlorum non admittendos.

Tertiò, Homines poſſe per ſolas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, ſine adiutorio gratiæ Salvatoris, ad eam perfectionem pervenire, ut non ſit neceſſarium dicere; *Dimitte nobis debita noſtra*.

Poſtquam hęc peſtifera hæreſis ab Eccleſia reprobata eſt, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea reliquiæ ſubtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti ſunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admiſſo peccato originali & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Chriſti ad ſalutem eſſe neceſſariam, ſed eam ſubeſſe voluntatis noſtræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi, &c eam poſſimus obtinere. Et probabilius eſt eos hanc gratiam intellexiſſe non tantum de illuminatione ſupernaturali intellectus, ſed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Auguſt. lib. de grat. & lib. arbit. c. 14 ſic loquitur, ut aſſerat cōvictos eſſe illos Inflatores liberi arbitrii, quod Gratia divina non tantum ſit Dei ſcientia, & natura, ſed faciat ut lex impleatur, & illos ad hoc ſe convertere, quod gratia ſecundùm merita noſtra detur.

Docuerunt ſecundò, Multis prędicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & Infantes aliquos ideo obtinere Baptiſmum, alios verò Baptiſmo deſtitui, quia nempe præcognovit Deus, ſi viverent rectè uſuros bona voluntate, atque ita habituros ex ſe initium credendi, alios verò non rectè uſuros, ideoque cœlo excluſos. Patent hæc ex Epiſt. Proſperi ad S. Auguſtinum, ubi ita concludit: Novo abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſunt, & præſcita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præſciri meritoriè acturi ex viribus naturæ, cum tamen ſine gratia nemo poſſit meritoriè operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perſeverantiam in bonis operibus & juſtitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim perſeverantiam non eſſe peculiare donum gratiæ, ſed homines per vires naturę perſiſtendo in fide & deſiderio ſalutis, poſſe illam promereri, ac ipſam prædeſtinationem ad gloriam quam nolebant à peculiari Dei beneplacito dependere, ne alias foret acceptor perſonarum. Ita habet Epiſt. Hilarii ad Auguſtinum, & ipſe Auguſt. *lib. de bono perſev. cap. 7.* Neque refert quod Semipelagiani, ad perſeverandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & deſiderio ſalutis tanquam merito. Et hoc tantum ſenſu ſæpè damnatum eſt, gratiam ancillari voluntati, eam ſubſequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia ſolerter annotanda, ut natura gratiæ, doctrina Catholica ritè percipiatur.

Vbi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores averſari, ſed inſipientium more in altero extremo, ſoli gratiæ omnia attribuendo, in graviſſimas hæreſes prolabi: dum docet cum Calvino, Quidquid ſit ſine gratia multis modis cōtaminari: gratiā non conſiſtere cum libertate à neceſſitate, ſed tantum cum libertate à coactione: neminem à ſalute excidere poſſe poſt acceptam gratiam converſionis, & alia errorum monſtra, quæ in Controverſiis de gratia & prædeſtinatione ſupra notavimus, *tract. 2. cap. 2.*

§. II.

An poſſibile ſit hominem condi in ſtatu puræ naturæ abſque dono ſupernaturali gratiæ?

Status puræ naturæ eſt, in quo homo tantum ſortiatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem diſtinctam à clara Dei viſione. Hunc ſtatum prorſus impoſſibilem eſſe, poſt Baium, ita defendit Ianſenius Iprenſis lib. 1. & 2. de ſtatu puræ nat. ut poſſibilitatis iſtius aſſertores proclamet reos eſſe Pelagianiſmi, doctrinæ Auguſtinianæ corruptores, & divinæ juſtitiæ ac providentiæ everſores. Vnde ulterius docet, ſine juſtitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non poſſe, neque creaturę innocenti ſine injuſtitia beatitudinem ſupernaturalem negari, neque poſſe morti ac miſeriis obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè ſequitur gratiam divinam ſic non eſſe donum naturæ indebitum.

At contra, omninò dicendum eſt, poſſibilem eſſe ſtatum puræ naturæ. Eſtq; hæc communis Theologorū doctrina cum D. Thoma, 1. part. quæſt. 59. art. 1. & alibi frequenter. Conſentit Scotus in 2. diſt. 28. quæſt. unica, Nominales, aliiq; Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis*, de-

du-

ducunt gratiam actualem & veram juſtitiam eſſe ſingulare donum nobis indebitum; ergo natura non poteſt illam gratiam, quæ ad juſtitiam & charitatem ordinatur, ita ſibi vindicare, ut non poſſit ſine illa creari. Idque confirmatur ex S. Auguſtino tum alibi, tum lib.3.contra Maximum cap.15. *Homo ad Dei ſimilitudinem factus, non eſt verus filius, & ideo fit gratia filius quia non eſt natura.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Baii propoſitionem 26. *Integritas primæ creationis nō fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.* Et prop.55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur.* Ergo ex ſenſu Eccleſiæ doctrinæ Baianæ oppoſito, potuit homo ab initio creare qualis nunc naſcitur abſq; ſanctitate, & dono integritatis, qui eſſet ſtatus puræ naturæ. Et verò ratio ipſa docet, dona quibus conſtituitur ſtatus innocentiæ, neque eſſe proprietates naturæ humanæ per ſe ſpectatæ, neque ea ex meritis illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præſupponat, ac proinde nihil obeſſe quo minus poſſit in ſtatu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiſcentiæ, & morti, & miſeriis ſtatum hominis naturalē conſequentibus; munienda tamen fuiſſet tunc natura humana præſidiis ordinis naturalis, quibus poſſit peccata evitare.

Obiicies primò S. Auguſtinus *lib.*3. de peccat. meritis *cap.ult.* & paſſim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget fruſtra baptizari infantes quia innocentiæ naturali annexa eſt ſanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris ſi poſſibilis eſſet ſtatus puræ naturæ.

Reſpondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim ſequeretur quod Auguſtinus plus attribuerit naturæ ſecundum ſe, quā ipſe Pelagius: quia hic negabat naturæ paruulorum etiam innocenti debitam eſſe adoptionem in filios Dei, ad veram ſanctitatem, & gloriam, ideòque in ordine ad hæc dona obtinenda aſſerebat Baptiſmum eſſe neceſſarium: quod ſi S. Auguſtinus vellet dona iſta ſic debita eſſe naturæ ut non poſſit ſine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiſerit.

Reſpondeo igitur ſecundò, dum aſſerit S. Auguſtinus, ſi abeſſet originales, innocentiæ naturali annexam fore ſanctitatem & gratiā, illum procedere ex ſuppoſitione providentiæ ſupernaturalis jam à Deo conſtitutæ, & promiſſæ de juſtitia infundenda ubi non eſſet obex peccati. Cum enim eo nunc ſuppoſito non detur ſtatus medius inter ſtatum juſtitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, ſi dicant infantes eſſe ſine peccato originalis, illos eſſe in ſtatu juſtitiæ, adeoque fruſtra baptizari ad juſtitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S. Auguſtini juxta præſentem rerum ſtatum, nihil facit contra ſtatum puræ naturæ poſſibilem.

Obiicies ſecundò: S. Auguſtinus lib. de Spiritu & littera cap.27. contendit hominem naturaliter eſſe Dei imaginem, & ſtatum gratiæ, illi eſſe naturalem, &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti ſumus, in nobis reſtauret: Et *lib.* 3. de libero arbitr. *cap.* 18. ait, errare, torqueri &c. non eſt natura inſtituti hominis, ſed pœna damnati. Ergo ſtatus innocentiæ fuit Adamo naturaliter debitus, adeoq; ut ſtatus puræ naturæ impoſſibilis.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Sed ideò tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipſa natura ſecundum ſe conſiderata, eſt quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum ſanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non fit ſecundum naturam inſtituti hominis prout ſcilicet cum ſingularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non ſumitur ibi prout opponitur ſtatui ſupernaturali, ſed illi quis eſt contra naturam, & morales defectus qui eam commitantur. Et hac ratione ſolvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum aſſerunt dignitatem illam Adamo fuiſſe naturalem: tantum enim volunt eam fuiſſe Adamo concreatam, ſicut dicimus illum naturalem eſſe hæredem coronæ, cui contingit naſci cum jure ad regni coronam, quamvis abſolutè ſine iſto jure naſci potuerit.

CONTROVERSIA V.

An, & qualis detur Gratia ſufficiens?

§. I.

Exponitur ſtatus Controverſiæ.

GRatia ſufficiens ſumi poteſt prout opponitur inſufficienti, quæ ad certum effectum v.g. ad amorē Dei nec proximè, nec remotè ſufficit. Gratia verò ſufficiēs huic oppoſita talis eſt, ut poſſit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre, proximè quidem, ſi præter eam alia gratia non requi-

requiratur, remotè verò ſi non ſufficiat per ſe ad amorem eliciendum, poſſit tamen ſufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requiſita.

Sed communius gratia ſufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, eſtque talis ut poſſit voluntas cum ea exercere actū ad quem conceditur, de facto tamen eum non exercet, & hæc dicitur gratia merè ſufficiens; nam gratia efficax non tantum eſt ſufficiens, ſed etiam ſemper cum actu connexa.

De gratia ergo merè ſufficienti hic quærimus, An jam in ſtatu naturæ lapſæ talis detur, quæ effectum ſuum non ſortiatur? Negat primò Calvinus *lib.* 2. *inſtit. cap.* 3. aſſerens omnem gratiam internam eſſe veriam & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tametſi ad obtemperandum gratia interna deſtituatur.

Secundò, docet Ianſenius *lib.* 3. de gratia Chriſt. *cap.* 1. Etſi data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen jam in ſtatu naturæ lapſæ concedi gratiam ſufficientem quin ſimul ſit efficax v. g. nunquam dari gratiam proximè ſufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc illam gratiam vocat pernicioſam, inutilem ſpeciosam reparationi, & monſtrū quoddā ſingulare gratiæ, novumque genus Auguſtino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Aſſerit quoque ſecum ſentire in hoc Alvarez, Zumel, & alios Thomiſtas. Certum vero eſt illos in terminis docere dari de facto gratiam vere ſufficientem, & omninò conari ut eam componant cum phyſica prædetermínatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. II.

Admittenda eſt Gratia merè ſufficiens.

PRobatur primò ex Scripturis, Matthei 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes quæ in vobis, pridem in Cilicio & cinere pœnitentiā egiſſet* Vbi Chriſtus exprobrat Iudæis quod non fuerint converſi ad pœnitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrii & Sidonii, ſi eam habuiſſent, pœnitentiam egiſſent. Atqui illa gratia fuit ſufficiens ad pœnitendum, cum illa enim Tyrii & Sidonii actum pœnitentiæ elicuiſſent ſi iis conceſſa fuiſſet. Ergo illa talis eſt ut potuerit in Iudæis effectum habere, quem tamen ſortita non fuit; aliàs, contra eos iniqua fuiſſet Chriſti exprobatio ſi cum ea gratia actum pœnitentiæ elicere non potuiſſent.

Sed, inquies, S. Auguſtinus lib. de bono perſever. ca. 14. de Tyriis & Sidoniis pronunciant: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent eſt negatum. Reſpondeo S. Auguſtinum tantum negare Tyriis datam eſſe gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, ſive qua erant actu credituris non negat autem datam eſſe aliquam ſufficientem: neque ait credituros non fuiſſe ſi habuiſſent gratiam Iudæis conceſſam, cum Chriſtus credituros diſertè affirmet.

Eodem ſpectat illud Proverb. cap. 1. *vocavi & renuiſtis*. Et ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifeſta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, niſi illam propriæ voluntatis arbitrio caſſam, & infructuoſam reddidiſſent.

His conformia ſunt Conciliorum decreta, ac noviſſimè Tridentini *Seſſ.* 6. *cap* 11. ubi dum docet, juſtos poſſe per Chriſtum piè vivere, & proficere, ſubdit rationem, *Deus enim ſemel juſtificatos non deſerit, niſi ab iis prius deſeratur.* Et ca 13. docet juſtificatos in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare debere. *Deus enim*, inquit, *niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cæpit opus bonum ita perficiet.* In quibus Concilium apertè ſupponit juſtis præberi gratiam ſufficientem, & defectum bonæ operationis in noſtra tantum voluntate reſidere.

Subſcribit diſertè S. Auguſtinus tum ſæpè alibi, tum l. 80. trium quæſtionum q. 68 *Nec illi*, inquit, *qui noluerunt venire debent alteri tribuere, ſed tantum ſibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera poteſtate.* Idem exprimit libro 1. ad Simplicianum *q.* 2. Idem fuſius urget *tract.* 53. in Ioannem, ubi docet, Deum impertiri poteſtatem, ut poſſimus filii Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ obluctari.

Poſtremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propoſitiones Ianſenii, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquā reſiſtitur.* Hæc enim propoſitio in ſenſu authoris aſſerit, gratiā ſemper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem à Deo conceditur, licet nō cauſet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumſtantiis obtinuiſſet. Itaq; ex damnatione prædictæ propoſitionis in ſenſu authoris, ſatis liquet definitum eſſe, interiori gratiæ aliquando reſiſti, ſive eam non habere

effe-

effectum quem hic & nunc obtinere poteſt, & ad quem conceditur, atque adeò dari gratiam merè ſufficientem: non enim rectè dicitur reſiſti gratiæ, niſi fruſtrando illam effectu ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obiciunt Adverſarii contra gratiam merè ſufficientem, Primò, hæc gratia ſufficiens, eſt illa gratia *Poſſibilitatis* à Pelagianis olim aſſerta, & ab Auguſtino ſemper reprobata. Secundò, Gratia ſufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo eſt naturæ debita: ſi eſt debita, ergo non eſt gratia. Tertiò talis gratia ſufficiens nunquam ſortitur effectum; Ergo eſt aliquod inutile & monſtroſum genus gratiæ, qualis eſſet medicina quæ nulli unquam prodeſſet. Ut hæc, & his affinia breviter diſſolvantur.

Reſpondeo ad primum, Duplicem dari poſſibilitatem benè operandi, aliam fundatã in ſolis viribus naturæ, quam in Pelagianis Auguſtinus conſtanter oppugnabat lib. de natura & gratia, *Cap.* 11, *& alibi*. Alia eſt poſſibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adiuta, & hæc includit gratiam ſufficientem qua natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc diſertè tuetur Auguſtinus eodem lib. de nat. & grat. cap. 43.

Ad ſecundum, Negatur ultima conſequentia: Sic homini juſto debetur gloria, hæc tamen vera eſt gratia. Quia igitur gratia ſufficiens debetur naturæ, non prout eſt in ſe, ſed tantum naturæ ſupernaturaliter elevatæ, hinc vera eſt gratia & naturæ ſecundum ſe ſpectatæ omninò indebita.

Ad tertium, Neganda eſt etiam conſequentia: Fatentur enim adverſarii gratiam purè ſufficientem in Angelis non fuiſſe monſtroſam, etſi eorum vitio non fuerit ſortita effectum: idem ergo de noſtra admittendum eſt, quia quantum eſt ex parte, & virtute gratiæ, poteſt ſequi effectus, & de facto alia gratia huic omninò ſimiles actum bonum aliquando operatur. Monſtroſa igitur tantum eſſet illa medicina, aut gratia, vi cujus nullus abſolutè curari, aut juvari poſſit. Plura de hujus gratiæ natura, neceſſitate & diſtinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis eluceſcent.

(∴)

§ III.

An detur Gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus naturæ.

DE his quæſtionibus variè ſunt Doctorum etiam Catholicorum ſententiæ. Negat Ariminenſis, contra communiorem, dari gratiam ſufficientem Infidelibus quibus Chriſtus non innotuit, quales erant Philoſophi gentiles, Plato, Ariſtoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice, &c. aſſerunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus ſine Baptiſmo morientibus non tribui ſufficientia remedia ad ſalutem docet Ariminenſis, Scotus, Vaſquez, & quidam alii: Affirmat Suarez, Leſſius, Herice, & alii plures. Pro harum quæſtionum reſolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod ſufficiens ſaltem ad non peccandum, dum actum peccaminoſum formaliter exercent. Hæc theſis eſt certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adverſus Ianſenium, *lib.* 3. de gratia Chriſti *cap.* 13. qui id negant de infidelibus, obcæcatis, pluribus Iudæis, & aliquibus juſtis.

Probatur, quia ſi homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio ſufficienti tam ordinis naturalis, quam ſupernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impoſſibilem, nempe ſervare præcepta, quæ nequeunt ſine auxilio ſufficienti impleri. At qui hoc repugnat Tridentino Seſſ. 6. c. 11. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adiuvat ut poſſis*. Hinc damnata eſt Baii Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſariò facit*. De hac doctrina, quã ipſum rationis dictamen averſari videtur, plura diximus ſupra Part. I. Tract. II. contra propoſitionem primam ex 5. damnatis.

Dico ſecundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, ſtatuit Deus denegare gratiam ſufficientem ad converſionem, & ſalutem; ſed paratus eſt eam omnibus dare, ſi vel ipſi, vel alii ponerent eas circumſtantias in quibus ſolet Deus gratiam præbere, quales ſunt prædicatio Evangelii, exempla maiorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alenſis, Scotus, Vega, aliique: Contra Medinam, Roffenſem, & quoſdam alios, qui volunt Deum ſtatuiſſe quibuſdam, ob enormia peccata,

con-

converſionis gratiam negare, ſicut poterat illis in eo ſtatu ſine ſpe veniæ vitam auferre.

Probatur noſtra aſſertio. Quia Deus in Scripturis paſſim, & ſine exceptione invitat omnes peccatores ad pœnitentiam; ut Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat*. Et 2. Pet. c. 3. *Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam converti*. Et de ipſis etiam in ſcelere obduratis id indicat Apoſtolus ad Rom. 2. aſſerens, *Divitias bonitatis Dei concedi iis, qui ſecundum duritiem, & impœnitens cor theſaurizant ſibi iram in die iræ*. Non eſſet ſatis ſincera iſta omnium invitatio, ſi Deus poſitivè decreviſſet quibuſdam gratiam ad pœnitendum ſufficientem denegare. Hinc Concil. Senonenſe in decreto fidei capit. 15 *Deus*, inquit, *ſemper in promptu eſt, & nec momentum præterit in quo non eſt ad oſtium, & pulſet*.

Nec refert quod Deus quovis inſtanti poſſit juſtè peccatorem, ſine ſpe pœnitentiæ, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis ſubiicere, ſtatuit etiam illi dare auxilia ſufficientia, ut poſſit reconciliari; alias ad hoc tantum viveret ut ſine ſpe ſalutis poſſit ſibi peccata, & pœnas accumulare, in quo eſſet ipſis damnatis infelicior.

Obiicies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam eſſe à Deo excæcati, & obdurati, & dari in reprobum ſenſum, nec poſſe credere, aut ſanari. Quo modo ſæpè etiam loquitur Auguſtinus, ideoque aſſerit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Reſpondeo, hæc intelligenda de excæcatione & obduratione tantum permiſſiva, & impoſſibilitate morali converſionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adiutorium ſufficiens, ſed ſubtrahendo ſpeciale auxilium cum quo prævidet ad pœnitentiam movendos ſi illo inſtructi fuiſſent: item permittendo aliquas peccandi occaſiones, ac tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum converſio ſine majori gratia, qua ſe indignos reddiderunt. Et de hac maiori, & efficaci gratia, non verò de ſufficienti, intelligendus eſt S. Auguſtinus, aliique, dum aliquando aſſerunt induratos gratia deſtitui.

Obiicies ſecundò, Status obdurationis in peccato opponitur ſtatui confirmationis in gratia. Atqui ſic confirmati nequeunt peccare. Ergo conſentaneum eſt ut obdurati defectu gratiæ nequeunt converti.

Reſpondeo, diſſimulato antecedente, negando conſequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pœnam cum illa tendentia non conſiſtentem. Satis itaque ſtatui confirmationis opponitur ſtatus obdurationis, per moralem impotentiam converſionis, qua obdurati à ſpe gloriæ multum removentur, etſi non penitus excludantur.

Obiicies tertiò, Peccatores multi, in pœnam peccati admiſſi à Deo ſubita morte puniuntur; imo aliquando in flagranti delicto dum peccant è vita abripiuntur. Atqui non apparet, quomodo tunc paratus ſit Deus his largiri ſufficientem gratiam qua poſſint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Reſpondeo negando minorem. Nam cum iſtiuſmodi obitu repentino bene conſiſtit, quod Deus ex parte ſua fuerit paratus ſuppeditare gratiam, ſi pœnitendi occaſio occurriſſet, v. g. aliquis peccatorem ante mortem admonuiſſet, aut ipſe de periculo mortis cogitaſſet priuſquam ipſo peccandi exercitio ſe conſtituit in illo ſtatu, cum quo uſus gratiæ non conſiſtit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit ſalutaris cogitatio, gratiam proximè ſufficientem in promptu habere, ſed dum adeſt præſens occaſio ſe determinandi ad bene aut male agendum.

Extendi poteſt hæc doctrina ad infantes ſine Baptiſmo extinctos, quibus Deus quantum eſt ex parte ſua, proſpectum cupit de Baptiſmo tanquam remedio ad ſalutem ſufficienti. Aſſerit enim Apoſtolus 1. *ad Timoth.* 2. Deum velle omnes homines ſalvos fieri: & merita Chriſti ex parte ſua, & in actu primo tam latè ſe extendere ad omnes ſalvandos, quam peccatum Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire abſque Baptiſmo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca ſe contulerint, aut cauſas naturales aliqui liberè poſuerint, ex quibus infantes in lucem edi, aut certe Baptiſmus illis applicari non potuerit; quorum libertatem ob alias cauſas contra curſum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit ſinceræ voluntati qua Deus ex parte ſua media infantibus ad ſalutem neceſſaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commiſit; ſicut ſincerè cupit pauperi ſubvenire, qui eleemoſynam famulo diſtribuendam tradit, licet hic pro ſua libertate aliquibus eam elargiri prætermittat.

Dico tertiò: Probabile eſt, homini facienti quod in ſe eſt viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, qua poſſit credere,

& ſalutem operari: modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus ſolius naturæ factis per modum poſitivæ diſpoſitionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam eſſe, ſed ex ſolo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus ſuam gratiam præbere. Eſt communior ſententia Theologorum apud Suarez, *1. part. l. 2.* de Prædeſtin. *cap.* 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomiſtæ, quamvis eam cenſuret Aluarez de auxiliis Diſp. 56. num. 21. & alios habeat adverſarios.

Ratio præcipua eſt, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus univerſim præparavit gratiam ſufficientem, ut eam infallibiliter conferat ſingulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus ſæpe non deneget auxilia ſua Gentilibus, qui per continuata peccata ſe præbent poſitivè indignos iſto beneficio, congruum eſt, ut eam gratiam iis conferat qui obſervando legem naturæ removent illud gratiæ impedimentum, & ſaltem ſe reddunt phyſicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad ſe extendatur: atque ita non deſit ex parte Dei illuſtratio & auxilium ſupernaturale, quo ſaltem poſſint ad ſalutarem Dei notitiam, & inde ad ſalutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concilium Arauſicanum damnãs Semipelagianos, quod aſſererent initium fidei eſſe ex nobis, ſive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam diſponimur.

Reſpondeo, hanc doctrinam toto cœlo à Semipelagianis diſtare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia abſolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò ſententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem ſervantibus conferendam, non refundit in merita iſtorum operum, ſed in meram Dei benignitatem. Secundò, aſſerebant Semipelagiani, ſolis habentibus merita naturalia lege ordinaria à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Vnde perperam docebant illi, propter hujuſmodi merita etiam conditionata infantes baptizari, & alios ob eorum defectum Baptiſmi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo iſtorum errore inficitur; nec aliud apparet quo minus poſſit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

Ex quibus porrò facilè eſt perſpicere hanc opinionem non tantum ab errore, ſed etiam à doctrina Semipelagianorum longiſſimè recedere. Et ſanè quod ſupra in aſſertione probabile diximus, Deum ſic facienti quod in ſe eſt, non denegare primam gratiam ad credendum ipſe Doctor Angelicus non probabile, ſed certiſſimum dicere videtur, *De verit. q. 14. de fide, art. 11. ad 1. his verbis:* Dicendum, inquit, quod non ſequitur inconveniens, poſito quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, ſi in ſylvis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de neceſſariis ad ſalutem, dummodò ex parte ejus non impediatur: Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè eſt tenendum, quod ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ſunt ad credendum neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad ipſum dirigeret. Rurſus, *in 2. Sentent. diſtinct. 28. quæſt. 1. art. 4. ad 4.* Dicendum, quod etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id quod in naturali ratione eſt. Vnde dicitur quod ſi aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt faciat, Deus ſibi revelabit illud quod neceſſarium eſt ad ſalutem, vel inſpirando, vel Doctorem mittendo: hactenus S. Doctor. De cetero, ſatis conſtat, quod ipſa converſio ad Deum qua talis credere actu incipit, non ſit jam ex viribus naturæ, ſed ex Dei adiutorio ſupernaturali: ante converſionem verò ad primam Dei notitiam & fidem ſupponitur habuiſſe adiutorium ordinis naturalis, ut indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in ſyluis) ductum naturalis rationis ſequeretur, certiſſimè eſt tenendum &c. Id quoque ex ſola Dei *providentia*, & beneplacito fieri, homine infideli ex ductu rationis naturalis inſpirationem fidei *non impediente* per ſua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA VI.

De viribus naturæ ſine adiutorio Gratiæ divinæ.

§. I.

Quid poſſit homo præſtare abſque Gratia in ſervanda lege naturæ, & tentatione ſuperanda?

Dico breviter primò: In natura lapſa ſine gratia datur aliquando potentia phyſica ſervandi collectiuè totã legem naturæ. Ita docet Ariaga, & plures alii. Quia etiã ſepoſita gra-

gratia homo peccabit ſi violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam ſaltem phyſicam non peccandi, nemo enim poteſt peccare in eo quod phyſicè nequit vitare.

Dico ſecundò, Homo tamen lapſus habet neceſſitatem moralem ſaltem ex parte violandi legem naturæ, ſi longo tempore ei deſit gratia. Hæc eſt communis doctrina Theologorum, adeo ut oppoſita cenſeatur errori proxima.

Ratio deſumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apoſtoli ad Romanos 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum*: doceant obſervationem legis ſine gratia eſſe moraliter impoſſibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiſcentiæ. quibus denotatur neceſſitate quædam antecedens, ſita in peculiari difficultate honeſtè operandi, ſepoſito adjutorio gratiæ: quia ſenſibilia vehementer apprehendimus, & concupiſcentia ad hanc apprehenſionem naturaliter inſurgens, voluntatem ad objecta inhoneſta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens ad legem longo tempore obſervandam; cum neceſſe ſit intra longum temporis ſpatium frequenter occurrere tentationes legis obſervationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etſi poſſibile ſit phyſicè omnes ſilere, moraliter tamen neceſſarium eſt aliquẽ fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concilio Milevitano *Canon.* 5. & Tridentino *Seſſ. 6. cap* 13.

Dico tertiò: Datur in homine lapſo moralis poſſibilitas ſervandi dictam legem exiguo tempore abſque gratia. Eſt communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore poteſt deeſſe illa moralis difficultas, quam in ſuperiori aſſertione expoſuimus; abſente autem ſingulari difficultate, nos poſſe honeſtè operari, adeoque legem ſervare, admittunt paſſim Doctores cum S. Chryſoſtomo in 1. ad Corinth. *cap.* 11. & S. Anſelmo in Dial. de libero arbitrio *cap.* 5. & 6. *aliiſque*.

Dico quarto: Homo in hoc ſtatu nequit gravem tentationem ſine gratia ſuperare. Eſt communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis*. Ex quo loco docet Chryſ. dari aliquas tentationes quæ non poſſint a nobis viribus naturæ ſuperari, cùm eas opponat Apoſtolus tentationi humanæ, ſive levi, quæ à nobis vinci poteſt. Et Proſper lib. contra Collatorem *cap.* 35. invehitur in Caſſianum, quod dixerit à Iobo tentationem gravem viribus naturæ ſuperatam fuiſſe.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè ſine gratia ſuperari non poſſe. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium eſſe cenſet Suarez hic *lib.* 1. *cap.* 26.

Dices, Poteſt quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem poteſt ex fine honeſto ſine gratia, non obſtante rei difficultate.

Reſpondeo negando conſequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem ſenſibilis bonitatis apprehenſionem: finis verò honeſtus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quintò: Poteſt modò ab homine ſine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vaſquez, & Meratium, qui ſemper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio deſumitur ex eo, quod aliqualis difficultas oppoſitæ tentationis non impediat quin objecti honeſtas poſſit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et ſicut experimur opus non eſſe auxilio gratiæ ut quis reſiſtat alteri gratiæ fortiter ac ſuaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non eſt cur aliqualis difficultas concupiſcentiæ impellentis ad actionem inhoneſtam, per vires naturæ nequeat ſuperari. Adde proſcriptam eſſe Baii propoſitionem 29. *Non ſolum fures ii ſunt & latrones qui Chriſtum viam veritatis & vitæ negant, ſed etiam qui dicunt tentationi ulli, ſine gratiæ ejus adjutorio, hominem poſſe reſiſtere*.

Quæ noſtræ aſſertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc ſit meritoria præmii ſupernaturalis: aut ut contra leves etiam tentationes victoria cõtinua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim abſque ſpeciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter inſtabilitatem naturæ, & frequentes labendi occaſiones, ſic etiam natura per ſe non ſatis eſt potens, ut collectione omnibus levium tentationum impulſibus obluctetur.

An

§. II.

An homo poſſit habere aliquos actus moraliter bonos abſque Gratia ſupernaturali?

CErtum eſt apud Doctores Catholicos, ſine adiutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam Procedit igitur hæc quæſtio de actu tantum moraliter honeſto, ſive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Baius, ac penitus explodit diſtinctionem communem actionis honeſtæ in naturalem & ſupernaturalem, aſſerens ad quemlibet actum honeſtum gratiam ſupernaturalem eſſe neceſſariam.

Sed contraria ſententia neceſſariò admittenda eſt. Quod probatur primò: Quia inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baii articulum 25 *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratia deſtitutis. At ex Baio unum breviter exquiri velim; Si filius infidelis videat ſuum Patrem lapſum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum. ſi illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia ſi Baio credimus, omnia infidelium opera ſunt peccata.

Probatur ſecundò, Quia Concilia videntur ſupponere nos per vires naturæ poſſe honeſtè operari. Tridentinum enim *Seſſ.* 6. *can.* 2. negat nos poſſe credere, pænitere &c. ſicut oportet ad juſtificationem obtinendam, ſine gratia. Qua limitatione, *ſicut oportet*, ſatis inſinuat nos poſſe quidem moraliter honeſtè operari, ſed non utiliter ad ſalutem, per vires naturæ. Cum eadem limitatione loquitur Concilium Arauſicanum *can* 6. & 7. damnans Semipelagianos, non quod aſſererent hominem ex ſe poſſe honeſte operari, ſed quod adderent, id poſſe, ſicut oportet ad ſalutem. Quin & eam gratiæ neceſſitatem ſic reſtringit Auguſtinus lib. de gratia Chriſti *cap.* 27. ubi non aſſerit illam eſſe abſolutè neceſſariam ad bene operandum, ſed tantum ſic, ut ſine ea nihil poſſimus, quod ad pietatem pertinet, veramque juſtitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædeſt. Sanct. *cap.* 2. & lib. de bono perſever. *cap.* 16. & lib. de grat. & libero arbit. *cap.* 17.

Neque his obſtat primò, quod S. Auguſt. aliquando aſſerat, volũtatem de ſuo nihil habere niſi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & ſic verum eſt ſoli voluntati humanæ adſcribendum eſſe peccatum, & illi non eſſe integrè attribuendum opus moraliter honeſtum, cum hoc à Deo præcipuè veniat. Vel ſumit peccatum impropriè, pro actu inutili, & aberrante à fine ſupernaturali, atque ita voluntas de ſuo tantum habet peccatum, ſive opera inutilia ad ſalutem.

Neque obſtat ſecundò, quod S. Auguſtinus dicat, ſepoſita gratia, inductam eſſe impotentiam ſervandi legem: per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter ſingularem difficultatem, non poſſe ſine gratia ita integrè ſervari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam poſſe, ex parte, per actus naturaliter honeſtos impleri.

Neque obſtat tertiò, quod idem Auguſtin. aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos aſſerentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Auguſtinus, infidelibus tales virtutes ineſſe, quæ poterant ad ſalutem conferre. Sic „enim ſcribit *lib* 4. contra Iulianum *cap.* 3. Ab„ſit in aliquo ſit vera virtus niſi fuerit juſtus; „abſit autem ſit juſtus niſi ex fide: poſtea ſub„dit: ſi ad conſequendum veram beatitudi„nem quam nobis fides promittit nihil pro„ſunt homini virtutes, non ſunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam eſſe mentem S. Auguſtini dum dicit, *Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*: quia, ut ipſe loquitur lib. de ſpiritu & lit. *cap.* 27. Infidelis vix unquam debito fine operatur, & licet ſubinde agat honeſtè, id illi nihil prodeſt moraliter ad ſalutem. Adeoque omne opus hominis infidelis vel eſt propriè peccatum, vel impropriè, conſiderando ejus actionem prout eſt inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honeſtum abſque auxilio gratiæ, modò non aſſerantur, tali operi vim ineſſe meriti, aut illud poſitivè hominem diſponere ad ſalutem, & beatitudinem ſupernaturalem, quod ex §. ſequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quam parum conſideratè nuper quidam Profeſſor publicè Scholas illas damnaverit hæreſis Pelagianæ, quæ hanc ſententiam ſuſtinent. Cum tamen in Baio diſertè & ſub anathemate proſcripta ſit hæc prop. 37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

§. III.

§. III.

An ſolis Naturæ viribus poſſit elici Amor Dei ſuper omnia?

PRocedit hæc controverſia de ſtatu naturæ lapſæ, fruſtra enim aliqui fusè diſputant, an poſſibilis ſit talis amor in ſtatu naturæ integræ, &, an ſine gratia poſſint cognoſci aliquæ veritates ad honeſtam operationem conducentes: nam ex ſola deciſione præſentis quæſtionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapſo poſſibile eſſe ſolis naturæ viribus amare Deum ſuper omnia, amore naturali tam concupiſcentiæ, quam amicitiæ, qui dum durat affective excludat voluntatem Deum grauiter offendendi. Eſt hæc receptiſſima Theologorum ſententia, quam tradit D. Thomas, 1. part q. 6. art. 3. & ſæpius alibi: nec non Scotus in 1. diſt. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, aliique docent, Deum etiam ut eſt author naturæ poſſe ab homine poſt lapſum diligi perfecto amore beneuolentiæ. Vaſquez autem & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Baio voluntati adeſſe ſufficientiam eliciendi illum amorem ſine gratia ſupernaturali, ſed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iſte actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neq; illi reiiciunt communem diuiſionem amoris in naturalem, & ſupernaturalem.

Probatur autem noſtra aſſertio primò, ex damnata propoſitione Baiana 36. *Amor naturalis qui ex viribus naturæ oritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Chriſti, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo noſtra aſſertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concilio Arauſicano *can.* 25. & Trid. *Seſſ.* 6 *can.* 13. ubi docent, hominem in iſto ſtatu non poſſe amare Deū, ſicut oportet ad juſtitiam: hæc autem limitatio, ut ſupra dixi, ſatis oſtendit per vires naturæ haberi poſſe alium Dei amorem, qui ad juſtitiam & ſalutem non conducat. Et hanc eſſe doctrinam S. Auguſtini, quem ſibi fruſtra vindicat Baius patet ex *lib.* 12. de Civit. Dei, *cap.* 1. Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id oſtendit quod ad naturam oculorum pertinet viſus... ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc apertè declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire. Et lib. de moribus Eccleſiaſticis *cap.* 3. docet nos aſſequi ratione, eſſe rectè vivendum, & Deum ſequendo debere beatè viuere, id autem fieri diligendo Deum, quod eſt primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Auguſtinus homini naturale eſſe Deo adhærere per amorem, nempe perfectum, adeoque id eſſe in poteſtate naturæ, quæ ſepoſita gratia ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subſcribit Auguſtino S. Fulgentius ad Monimum *cap.* 18. Naturæ, inquit, ineſſe non poſſet ullatenus ratio, niſi ei poſſet ineſſe Dei dilectio. Et alii paſſim Patres, ex eo quod natura rationalis ex ſe ſit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertiò ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura oſtenditur impoſſibilitas illum ita diligendi. poteſt enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinitè bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motivi ſubeſt moralis impoſſibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia poteſt per cogitationem perfectam ſummæ bonitatis Deus appretiari ut omnibus præferendus, & ſimul abeſſe omnis tentatio quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, in hoc ſtatu ineſt voluntati impoſſibilitas effectiva ut tota lex naturalis obſervetur abſque adiutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impoſſibilitas effectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, niſi voluntati ad amandum gratia ſupernaturalis opituletur.

Reſpondeo neg. conſequentiā. Poteſt enim fieri ut homo actu naturali cognoſcat ſibi poſtea ex parte Dei non defutura ſubſidia neceſſaria ad totam legem effectivè obſervandam: ergo eo poſito poteſt effectivè Deo ſuper omnia adhærere. Neceſſitas enim gratiæ poſtea conferendæ, non efficit quo minus voluntas jam ex parte ſua perfecto amore in Deū feratur. Sicut neceſſitas poteſtatis ſupernaturalis ad celebrandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum poſtea conferendum. Quia tamen dictus amor eſt naturalis, nihil conferens ad juſtitiam ſupernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque ſufficiens ut occurrente difficultate perſeveret ad totius legis obſervantiam, hinc eſt quod à Patribus, aut Conciliis actibus gratię nō annumeretur cum tantum agant de amore ad ſalutem conducente, qui ſolet eſſe ſupernaturalis.

At,

At, inquies, S. Auguſtinus ſic inſinuat amorem caſtum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos ſæpius inculcet, ubi non eſt Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Reſpondeo, aliud non inculcari ab Auguſtino quàm gratiam eſſe neceſſariam ad actus conducentes ad ſalutem, & in infidelibus defectu fidei rarò dari opus ex omni parte honeſtum; hinc meritò pronunciat: ubi non eſt Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum, ibi enim cenſetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honeſta rarius exercentur.

CONTROVERSIA VII.

De Gratia efficaci, & in quo illa conſiſtat, variorum ſententiæ diſcutiuntur.

QVæſtiones de efficacia gratiæ indubitata ſolutio, ſcopus eſt quem ſumma orbis Chriſtiani ingenia ingẽti ſtudio collimarunt, & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondũ ullus Theologorum ita attigit, ut omnium ſuffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem anguſtiæ hic undique, & facilis error, quia inter duos ſcopulos navigandum eſt, ſi ad tuendum vim gratiæ divinæ nimium declines, deſtituis libertatem humanam: ſi ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ innanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipſe S. Auguſtinus *lib.* 2. de peccatorum meritis *cap.* 18. Quærentem, inquit, vehementer anguſtat, ne ſic defendamus gratiã ut liberum arbitrium auferre videamur, rurſum ne liberum ſic aſſeramus arbitrium ut ſuperba impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendum erat S. Auguſtino contra Pelagianos immodica elatione libertatis, vim gratiæ infringentes: ſed neque minus laborandum eſt hoc ævo, ne cum Calvini ac Lutheri aſſeclis in efferenda gratia ſic vela laxemus, ut libertas humana fatali neceſſitate depreſſa naufragium patiatur. In hanc opinionum ſeſe collidentium procella, clavum ſuo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui ut in hac quæſtione olim Scholæ Thomiſticæ & Societatis opinandi modum præſcripſerunt, ita hac tempeſtate quibuſdam ad devia deflectentibus certam credendi legem impoſuere.

Itaque de gratiæ efficacia primus error eſt Calvini, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam eſſe efficacem, ac hominis voluntatẽ ſic ad aſſenſum impellere, ut illi non ſit liberum gratiæ impellenti reſiſtere, atque ita abſolutè admittunt voluntatem inevitabili neceſſitate ad agendum moveri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura lapſa liberum penitus interiiſſe arbitrium.

Dogma Ianſenii, quamvis nolit dimittere nomen liberi arbitrii, admittit tamen ad operationẽ gratiæ efficacis ſive victricis in ſtatu naturæ lapſæ, non requiri libertatem à ſimplici neceſſitate, ſed ſufficere libertate à coactione; quem errorem fuſius refutavimus ſupra part. 2. pag. 64. inter polemica, in prop. tertia inter quinque damnatas.

Quidam moderni, ut in explicanda gratiæ efficacia hunc ſcopulum in ſpeciem declinare videantur, aſſerunt gratiam efficacem ſitam eſſe in delectatione juſtitiæ quæ ſit victrix, ſive major delectatione terrena illi oppoſita: docentque illi delectationi, dum eſt major, voluntatem non poſſe non obſecundare, & rectè agere: quamvis poſſit eidem delectationi juſtitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major aſſurgeret: & ob hanc poteſtatem quantumvis remotam, putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad libertatem indifferentiæ ſufficere, quod voluntas poſſit non agere, quantum eſt ex parte eorum quæ voluntatem poſitivè afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obeſſe negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam iſtius gratiæ requiſitam; quia ſcilicet negatio illa voluntatem poſitivè non afficit. At contra hoc novũ effugium alii paſſim Theologi hactenus cenſent, ad tollendam libertatem indifferentiæ ſufficere, quod poſita gratia cum iſta negatione, non ſit in poteſtate voluntatis ab agendo abſtinere, ſed ad bene agendum inevitabili neceſſitate determinetur.

Neque iſta via declinatur error Ianſenii, quem conſtat eandem in explicanda gratiæ efficacia ſemitam tenuiſſe, niſi quod ille palam admiſerit, cum ſua doctrina non debere conciliare libertatẽ indifferentiæ, quam docuit non eſſe neceſſariam ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ; moderni verò illi velint eam doctrinam ſtare cum libertate ad meritum & demeritum ſufficienti. In quo non re, ſed voce à Ianſenio diſſidere, facile colliges ex ejuſdem verbis, quæ hic breviter adduco, ex *lib.* 8. de gratia Chriſti *cap.* 2. Declaratio victrix, quę Auguſtino „eſt efficax auditorium, relativa eſt; tunc enim „eſt victrix quando alteram ſuperat; quod ſi „contingat alterã ardentiorem eſſe, in ſolis in„efficacibus deſideriis hærebit animus, nec ef-

, ficaciter umquam volet quod volendum eſt.

Facile autem oſtendi poteſt hanc modernorum viam nullo modo conciliare ſuam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etſi poſſit exiſtere illa entitas delectationis cœleſtis ſic ut non cauſet actum bonum voluntatis, non poteſt tamen ſine ullo actu exiſtere delectatio victrix, cum in eorum ſententia delectatio prout eſt victrix, ſive efficax, non ſit ſola entitas gratiæ ſive delectationis cœleſtis, ſed illa ſimul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipſi docent, nequit ſe voluntas determinare ad non agendum; adeoque ſub gratia hac efficaci conſtituta non poterit ab actione bona abſtinere, ſed ad illam exercendam ineluctabili neceſſitate rapietur.

Ab hac doctrina Schola Thomiſtarum ſe ſemper alienam profitetur, gratiamque in ſua ſententia omni ſtudio, & alia via cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomiſtæ dari etiam gratiam efficacem à ſufficienti intrinſecè diverſam, quæ tribuat ipſam operationem, quam proinde volant eſſe phyſicè præditerminativam voluntatis, ſic ut nunquam poſſit ſuo effectu carere. Et ut maiori cum certitudine quid in hac parte Thomiſtæ ſentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipſorum verbis conceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanii 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmiſſis ſic pergit explicatio: Ideo autem taliter efficax gratia in Thomiſtarum Schola phyſicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati neceſſitatem aliquam, ſicut eſt in rebus naturalibus quæ ſunt omninò determinatæ ad unum, vel aliquam aliam phyſicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut neceſſitet; ſed ideo tantum quod per gratiæ ſuæ auxilium Deus, nulla præſuppoſita ſcientia media aut conditionata boni uſus noſtræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non ſolum interius ſuadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, ſed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis, abſque violentia tamen ex parte potentiæ, & in ipſa potentia cauſet ipſam voluntatis actionem, adeòque gratia ſit bonæ voluntatis, verè, & propriè effectrix, qua ſit ut homo ad ſuam actionem infallibiliter ſe determinet, non ex neceſſitate, ſed juxta ſuum proprium modum omnimodæ libertatis; ſicq; omnibus efficacia proveniat ex ſola gratia, & ex ipſa Dei omnipotentia; nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax ſit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & cauſa, rectè etiam præmotio ac determinatio activè, verè & propriè, & in hoc ſenſu phyſicè efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo eſt cauſa incißionis cultelli ex hoc ipſo quo applicat acumen cultelli ad ſcindendū movendo ipſum, ſicque tota operatio pertinet ad gratiam ſicut ad cauſam effectivam, promoventem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *ſeſſ.6.can.*4 Subſcripſerunt huic expoſitioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid ſit de Thomiſticę ſententię veritate, pridem certè per Apoſtolica decreta vetitum eſt ullam ei cenſuram inurere. Non eſt igitur de hac Schola benè meritus ille, qui conatus eſt in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomiſtarum sēntentiam, & eam quam aliqui Auguſtinianam prætendunt de gratia victrice. Non ignorant enim viri ex illa Scola magis perſpicaces, rem eſſe non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina ſortem ſubire.

Scotiſtæ relatam Thomiſtarum ſententiam paſſim impugnant, negant enim gratiam eſſe intrinſecè prædeterminativum. Volunt tamen eam eſſe extrinſecè determinativam voluntatis, ratione decretis adiuncti, quo Deus abſolutè & efficaciter, ac excluſa ſcientia media, intendit obtinere & efficere conſenſum voluntatis: an hæc ſint ſincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxiliis c.5 Ab utraque ſententia diverſa eſt doctrina Societatis, uti infra patebit.

Contra Thomiſtas facere poſſunt argumenti ſupra allata de phyſica prædeterminatione, & ſcientia media. Inſuper ex ſententia Scotiſtarum ſequi videtur, decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data: ſit intrinſecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento: ergo cum in illa ſententia excludatur ſcientia media, non eſt unde Deus ſortiatur ſecuritatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem noſtram infallibiliter trahendam, ſicut noſtra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, vel decretum illud divinum vi ſua infallibiliter infert noſtrum conſenſum, & ſic tollitur noſtra in libertates: vel cauſat conſenſum contingenter per medium indifferens, & ſic

ex

ex nullo capite poterit Deus reddi ſecurus de conſenſu ſecuturo.

Aliæ ſunt de hac quæſtione opiniones minus celebres, qualem ſuſtinet Maſcarenias, & alii qui docent entitati gratiæ efficacis ineſſe vim quamdam determinandi moralem, ob ſingularem huius attemperationem cum voluntate, ideoque ſemper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis ſuperioris argumenti. Vel enim gratia ſic attemperata habet ex ſe antecedentem & infallibilem connexionem cum conſenſu volũtatis,& ſic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem ſine iſtiuſmodi attemperatione; ergo non poteſt in hac attemperatione gratiæ efficacia conſiſtere.

Vt has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex Ordine Carmelitarum,qui gratiam efficacem conſtituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò conſentiat gratiæ, uno ex pluribus inſtantibus, aut alterutro duorum inſtantium indeterminatè, ſic ut qualitas illa non ſit determinans ad unum ſimpliciter, prout eſt prædeterminatio phyſica, ſed ad unum ſic eligendum, ut quovis eorum inſtantium ſit in poteſtate voluntatis eligere, vel non eligere quoad ſubſtantiam actus,aut omiſſionis;ac proinde eligat liberè, quia agit v.g.ultimo inſtanti, non merè, quia adeſt illa qualitas,ſed quia liberè omiſit agere priori inſtanti.

Sed nulla ex parte ſatisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea ſequitur primò, Deum non poſſe obtinere conſenſum hominis, & eum convertere eo inſtanti quo voluerit, ſed tantum aliquo inſtanti indeterminato.Secundò,ſi primo inſtanti ex duobus voluntas non conſenſit, jam in ſecundo ad conſenſum abſolutè neceſſitabitur; nam libertas requirit ut eo inſtanti quo ponitur actus poſſit non poni, neque ſufficit liberè fuiſſe omiſſum priori inſtanti. Tertiò, tollitur iſta via libertas illa, quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo inſtanti ponam conſenſum,quam alterutro debeo neceſſariò elicere: quinimò potius demerebor ſi verbi gratia conſenſum ad actum bonum ſuſpenderim quantum potui, & tantum conſenſerim ultimo inſtanti, ultra quod non potui conſenſum differre.

Poſtremò, Schola Societatis, prædictis contraria cum aliis docet, efficaciam gratiæ, præter ipſam gratiæ entitatem ex ſe indifferentem, reliquaſque diſpoſitiones & circumſtantias ſe tenentes ex parte actus primi, involvere conſenſum voluntatis conditionatè futurum,prævisum per ſcientiam mediam, ſi in illis circumſtantiis gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur ſe tenere ex parte actus primi,quod prærequiritur ad agendum; ſive quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel ſimpliciter requiritur ut hic & nunc effectus poſſit poni, etſi in eum phyſicè non influat.

Explicatur ea ſententia hoc modo: Deus vult convertere,aut ſalvare Petrum per actum finalem pœnitentiæ: habet in poteſtate ſua gratias innumeras ex ſe indifferentes quibus poſſit Petrus conſentire,aut non conſentire; videt ergo Deus per ſcientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus eſſet conſenſurus,cui non conſenſurus ſi eam in certis circumſtantiis haberet,verbi g.dum in extrema vitæ hora verſabitur. Illa itaque gratia eſt efficax in actu primo reſpectu Petri, cui Deus prævidet illum conſenſurum ſi detur: erit eadem gratia efficax in actu ſecundo ſi in dictis circumſtantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum cauſa etiam indifferenti ſub certa conditione connectendum,& illum effectum, poſita conditione, ab ea cauſa non procedere.

Hic autem procedendi modus ſalvat ex parte Dei dignitatem,& infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ ſufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio; in quibus utrimque conciliandis in aliorum ſententiis verſatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiæ divinæ, talis gratia conſtituitur idoneum inſtrumentum, quo certiſſimè poſſit Deus obtinere actum bonum, & meritorium voluntatis creatæ; per hanc poteſt infallibiliter prædeſtinare ad merita, & gloriam: per hanc poteſt habere in manu ſua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & indeclinabiliter quocunque voluerit inflectere; nõ minus quam ſi humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ neceſſitantis conſtrictum detineret. In hac porrò ſententia oſtenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax ſic explicata, nihil involuit ex parte actus primi quod ex ſe non ſit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas,& entitas gratiæ, & decretum quo Deus concurſum præparat, eſt indifferens & indeterminatum ad conſenſum vel diſſen-

ſum ex parte actus primi, quia neque influit in conſenſum immediatè aut mediatè, neque requiritur ſimpliciter ut voluntas poſſit agere ſed tantum ut à Deo gratia, & concurſus providè offeratur, cum notitia effectus ſecuturi ſi conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abeſſet ſcientia media, hoc ipſo quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus eſſet hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum..

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hac ſententia, ſine gratia per ſe victrici, aut determinante, Reſolutionem ultimam Converſionis humanæ referendam eſſe in determinationem liberi arbitrii, dicendumque hominem converti, non quia adeſt gratia divina, ſed quia voluntas humana liberè conſentit. Verùm hæc ſententia non docet ita ſimpliciter loquendū, ſed hoc modo: Ideò homo convertitur, quia à Deo accepit ut cōvertatur. Reſolvitur itaque conſenſus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tamquam in primam & principalem cauſam boni operis, à qua voluntas humana ſemper in agendo dependet: hinc converſionis humanę rectè ſtatuitur hæc ultima reſolutio: Ideò credit & convertitur homo, quia vult, cum converſio in actu voluntatis conſiſtat: Ideò vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus eſt: Ideò congruenter vocatus, quia voluit Deus gratia, quam novit congruente, nunc homini largiri.

Ita docet hæc ſententia, quam breviter retuliſſe ſufficiat; quoniam ab illa contra quoſdam alios fuſius tractanda hic abſtinere neceſſe eſt. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici ſuperius relata hoc tempore adducuntur, reſoluta ſunt ſupra in Controv. de ſcientia media, & præcipuè Part. I. Tract. II. capitul. 2. ubi contra propoſitiones Ianſenii oſtendimus, interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ voluntatem humanam poſſe reſiſtere, pag. 63.

CONTROVESIA VIII.

De Iuſtificatione & Gratia habituali.

DIco primò: Ad juſtificationem impii non ſufficit peccata non imputari, ſed requiritur ſanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Seſſ. 6. cap.* 7. contra Lutherum. Calvinum, eorumque aſſeclas, qui negant per Iuſtificationem impii peccata tolli aut deleri, ſed tantùm tegi, & homini amplius non imputari: At contra; concipi non poteſt quo modo poſſint peccata Deo tegi, niſi penitus aboleantur, fieri enim non poteſt ut quæ nondum ſunt delata, divinis oculis omnia cernentibus tegi poſſint.

Dico ſecundò: Datur forma hominem ſanctificans, diſtincta ab omni actu juſti, habitualiter inhærens, & permanenter juſtum conſtituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modò omnes Theologi, quorum multi cenſent eſſe de fide, quamvis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Vaſquez, diſp. 103. cap. 6. ſi agatur de juſtificatione adulti extra Sacramentum per actum charitatis, aut contritionis perfectæ, quos ictus putant per ſe formaliter juſtificare.

Probatur autem aſſertio univerſaliter ex Tridentino Seſſ. 6. cap. 7. & can. 11. *Si quis dixerit homines iuſtificari... excluſa gratia, & charitate in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhæret, &c. anathema ſit.* Atqui certum eſt parvulis formam illam permanenter inhærere, abſque ullo actu ſuæ voluntatis, dum per Baptiſmum juſtificantur: certum quoque eſt in adultis formam illam non conſiſtere in aliquo eorum actu dum juſtificantur per aliquod Sacramentum v. g. pœnitentiæ cum ſola attritione, quæ communi omnium conſenſu non eſt forma juſtificans. Ergo dicendum eſt univerſim etiam extra Sacramentum formam juſtificantem ſitam eſſe in gratia ſanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat. Actus autem Charitatis & contritionis perfectę tantum ſunt prævia diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, quæ per ſe formaliter juſtificat.

Atque hanc eſſe mentem Concilii non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in Hiſtor. Tridentini *Part. I. lib. 8. cap.* 14. Denique inquit, confidero quod mens Concilii fuit ſtabilire habitum inſuſum juſtitiæ, & non meram juſtitiam intrinſecam, non determinando an illa ſit vel actus, vel habitus... quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirent quodam ut magis expreſſè declararetur fieri juſtitiam per habitum infuſum; reſponderunt deputati, ſatis hoc declarari voce *inhærentiæ*, quæ importat ſtabilitatem, & convenit habitibus, non actibus.

Dico tertiò. Etſi gratia habitualis diverſa ſit ab actu, non diſtinguitur tamen ab habitu chari-

charitatis. Eſt communior ſententia Theologorum, contra pleroſque Thomiſtas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur ſufficiens diſtinctionis indiciū; nam quęcunque conveniunt gratiæ habituali, ea penè omnia Scripturæ attribuunt charitati: ut Ioan. 4. v. 15. Qui manet in charitate, manet Deus in eo. Et Ioan. 3. v. 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur & ſimus. Deum autem in nobis permanere, & conſtitui nos filios Dei, eſt formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 7.* gratiam hanc cum Apoſtolo vocat charitatem, dum aſſerit, per Spiritum ſanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui juſtificantur. Conſentire videtur S. Auguſtin. Tract. 5. in Epiſt. 1. Ioannis, dum ait, charitatem eſſe quæ ſeparat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obſtat quod aliquando Cōcilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem diſtinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverſo modo indicatur: dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum juſtitiæ reddit ſibi amabilem: nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per ſe ita ſanctificat, ut ſtare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei abſoluta. Ita docet Vaſqu. Diſp. 204. Turrianus, Granatus, Sotus, Eſparſa, aliique communiter: Contra Scotum, Gabrielem, Occanum, alioſque Nominales, qui cenſent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, ſed ex ſola Dei inſtitutione: & contra Suarez qui ſtatuit repugnantiam tantum naturalem, qualis eſt inter calorem & frigus, non verò abſolutam.

Probatur autem aſſertio ex verbis Tridentini *Seſſ. 6 cap. 7.* Iuſtificationis unica cauſa formalis eſt iuſtitia Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit. Si eſt *cauſa unica*, hoc ipſo eſt cauſa adæquata juſtificationis ergo impoſſibile eſt animam cui gratia unita eſt non eſſe juſtam, quia cauſæ formali neceſſariò reſpondet effectus formalis; juſta autem non eſſet, aut Deo grata, ſi illi cum gratia ſimul ineſſet peccatum. Neq; refert quod gratia & peccatum non opponatur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarii, quia repugnant ſaltem ut duo actus oppoſiti conſecutivè; ſi enim ſimul exiſterēt, rectè ſequeretur, in Deo dari actus incompoſſibiles, amorem ſcilicet & odium reſpectu eiuſdem perſonæ, cui ſimul ineſſet gratia & peccatum.

CONTROVERSIA IX.

De Merito bonorum Operum.

MEritum in concreto dicitur, opus bonum, in obſequium alterius factum, ex ſe idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmii. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione*, quod hæc ſit quædā redditio æquivalēs iniuriæ. Dividitur meritum in condignū, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex iuſtitia debetur, accedente ſaltem alterius promiſſione: & in meritum congruum, cui deeſt dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex iuſtitia, ſed ex præmiantis liberalitate ut conditiones ad meritum requiſitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, ſtatus viæ: teſtātur enim Scripturæ & Patres neminem poſſe mereri poſt huius vitæ decurſum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. c. 6. Tempus ſementis eſt præſens vita, cum tranſierit, operandi tempus aufertur. Secundò, neceſſarius eſt ſtatus gratiæ: uti colligitur ex Ioan. c 15. Sicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ita nec vos niſi in me manſeritis, ſcilicet per fidem & charitatem. Et hinc eſt quod in Scripturis paſſim ut ad Coloſ. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia eius meritum præſupponit ius & dignitatem filii per ſtatum gratiæ, ſine quo deeſt operi debitus valor ad hæreditatem obtinendum. Unde damnata eſt Baii hæc prop 12. Pelagii ſententia eſt, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non eſt regni cœleſtis meritorium.

Dico ſecundò, Ex parte operis, requiritur ut ſit actus liber, non tantum à coactione, ſed etiam à neceſſitate. Damnata eſt enim propoſitio Ianſenii huic oppoſita, quæ ſuperius refutata eſt pag. 63 Secundò, ut ſit ſupernaturalis, etiam in ſubſtantia, quod docet Suarez aliique communius, contra Vaſquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet eſſe eiuſdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam ſemen præmium in ſe virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ conſiſtens in clara Dei viſione debet eſſe in ſubſtantia ſupernaturalis:

ralis: ergo idem dicendum eſt de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus ſit meritorius debeat eſſe à charitate elicitus aut imperatus, ſic ut nō ſufficiat motivū alterius virtutis iferioris.

Reſpondeo negativè; contra Theologos quoſdam recentiores. Quia Scriptura ſæpius aliis actibus, quam charitas aut ab ea elicitis vitam æternam promittit, ut operibus miſericordiæ Matth 5. *Beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Et de obedientia in obſervatione mandatorū dicitur Matth. 19 *Si vis ad vitā ingredi, ſerva mandata*: horum autē mandatorum multa pertinent ad juſtitiam, & alias virtutes à charitate diſtinctas. Id denique evincit ratio; quia omnis actus virtutis infuſæ, verbi cauſa, fidei, ſpei, aut timoris Domini, abſtrahendo à charitate, eſt per ſe ſupernaturalis, laude ac præmio dignus, & in juſto meritum filii, ſive hæredis regni cœleſtis: ergo nihil illi actui deeſt quo minus ſit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apoſtoli 1. ad Cor. 10 *Omnia in gloriam Dei facite*: non enim continent præceptum, ſed tantum conſilium, quo hortatur ad id quod eſt perfectius: vel certè indicat, quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre: Neque refragatur S. Auguſtinus in enchiridio cap. 117. *Regnat carnalis cupiditas ubi non eſt charitas*: accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infuſam, qua exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpè etiam Scripturæ ac Patres, dum ajunt opera noſtra nihil prodeſſe ad vitam æternam ſine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum ſtatu gratiæ, vel certè negant ea ad meritum valere quamdiu verſamur in odio proximi, aut alia diſpoſitione charitati poſitivè contraria.

Dico tertiò: Ex parte præmiantis, requiritur divina promiſſio, ut opera juſtorum in actu ſecundo ſint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte ſua ſint iſti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino. *Seſſ. 6. cap. 16.* aſſerente vitam æternam eſſe proponendam juſtis tanquam mercedem, ex Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis reddendam. Promiſſionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Auguſtinus in Pſalm. 83. Debitorem, ait, ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat; quia meritum condignum debet in actu ſecundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione poteſt homo ſuis operibus Deum obligare, niſi illis ultro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima poteſtas quodlibet obſequiū abſq; mercede ab homine depoſcēdi, ratione ſcilicet ſuæ excellentiæ, & ſupremi in creaturas Dominii. Et hinc defectu divinæ promiſſionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullū præmiū reſpondere.

Patet ſecunda pars aſſertionis. Quia niſi ad meritum condignum independenter à divina promiſſione requireretur aliqua proportio operum ex parte ſua prout ab homine iuſto, & à divina gratia proveniunt, ſequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam iuſtificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addixerit, quam tamen non niſi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, ſuppoſita promiſſione, Deum per meritum condignum obligari ex iuſtitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedēti. Quia etſi opera creaturæ, cum ſint aliunde debita, non poſſint ex ſtricta iuſtitia Deum ad mercedem obligare; tamen ex propria veracitate ac fidelitate adſtringitur ut dictis facta conformet, quæ ſunt virtutes iuſtitiæ annexæ, quibus Deus ad præſtandum promiſſam mercedem potiùs ſibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò; Ad meritum etiam congruum requiritur ut ſit actus liber, honeſtus, in ſtatu viæ, ac ſupernaturalis ſaltem in ordine ad præmium ſupernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non eſt neceſſaria ad meritum congruum divina promiſſio, quia ſufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cuius intuitu poſſit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex iuſtitia aut fidelitate, ſed ex quadam decentia munificentiæ divinæ. Hinc ſolum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adiuncta eſt divina promiſſio. Denique ad meritum congruum non exigitur ſtatus gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam iuſtificationis.

Dico quintò; Sola opera iuſtorum merentur de condigno vitam æternam, & per conſequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis iuſtorum *Seſſ. 6. canon. 32.* Si quis dixerit iuſtificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ,

anathema ſit: & idem aſſerit de vita æterna, quæ reſpondet gratiæ habituali. De homine verò nondum juſto docet Seſſ. 6. cap. 8. ideò nos gratis juſtificari, quia nihil eorum quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationem gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita juſtorum comprobari poteſt ex eo, quod bonis juſtorum operibus nulla deſit ex cõditionibus ſupra requiſitis ad rationem meriti cõdigni reſpectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò, Neminem ſibi poſſe mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem; quia ipſa gratia eſt principium meriti, ſine qua nihil poteſt fieri quod ad vitam æternam conducat.

Secundò, Neminem poſſe mereri primam gratiam habitualem de condigno; quia ipſe ſtatus gratiæ eſt principium dignificativum, quod requiritur ut meritum ſit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen poteſt homo extra ſtatum gratiæ mereri de congruo, uti patet in contritione peccatoris.

Tertiò, non poteſt homo etiam juſtus merito ſive condigno ſive congruo infallibiliter obtinere ſibi, aut alteri donum perſeverantiæ, aut reparationem poſt lapſum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficiũ à gratia ſanctificante, & gloria diſtinctum. Quia de illis, per merita noſtra certò obtinendis, nulla extat Dei promiſſio aut revelatio; imò potius Scripturæ ad Philip. 2. *monent, ut cum metu & tremore ſalutem operemur*, ne ſcilicet à juſtitia aut perſeverantia excidamus. Poteſt tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum iſto præmio. Admittit enim S. Thomas 1. 2. *Quæſt.* 114. *art.* 9. illa poſſe ferventi oratione à Deo obtineri. Et S. Auguſtinus lib. de dono perſeverantiæ *capit.* 6. docet hominem poſſe hoc donum ſuppliciter emereri. Quando verò ibidem *capit.* 13. aſſerit, & inchoandi, & uſque ad finem perſeverandi gratiam Dei non ſecundum merita noſtra dari, ſolum excludit meritum condignum, vel quod ex ſolis naturæ viribus procedit.

De merito bonorum operum controverſia cum Hæreticis modernis vide ſupra tract. 2. cap. 2. §. 1.

CONTROVERSIA X.

De Eccleſia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda ſunt quę ſuperius in *fine part. I. pag.* 37. Controverſiis polemicis adiunximus, de Eccleſiæ poteſtate, & infallibilitate: De authoritate Romani Pontificis, & quomodo ea ſit ſupra Concilia generalia & ſine his poſſit abſque erroris periculo definire controverſias fidei & morum, & facti quæſtiones; declarare etiam verum ſenſum Scripturæ ſacræ; judicare de ſenſu libri Catholico, aut Hæretico, de reliqua denique poteſtate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæſtiones in particulari decidimus, ex quibus, in controverſiis quæ horum in Eccleſia authoritatem concernunt doctrina ſana, à damnatis erroribus facile diſcernitur.

Hac autem auctoritate ſtabilita, facilis fit progreſſus ad brevem certamque ſequentium Dogmatum in reliqua Theologia deciſionẽ. De ſingulis brevi methodo formari poterit hic ſyllogiſmus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti poteſt quam legitima Eccleſiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut cenſurarunt. Sed hæc doctrina N. eſt talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti poteſt. Vnde ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppoſitam cenſeri ſanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIÆ ALIÆ.

In reliqua Theologia brevi methodo reſolutæ, ex Cenſuris, Decretis, aut Definitionibus Eccleſiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum.

CEnſuratę ſunt ſequentes propoſitiones in proprio verborum ſenſu, ut ſingulæ reſpectivè ſint erroneæ, aut hæreticæ, aut ſuſpectæ, temerariæ, ſcandaloſæ, aut piarum aurium offenſivæ, ut contra doctrinam Baii decernunt Conſtitutiones Pii V. Gregorii XIII. & Vrbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc inte-

gri merita rectè vocantur gratia. Pelagii ſententia eſt, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſſe regni cœleſtis meritorium.

Ratio meriti non conſiſtit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolum, quod obedit divinæ legi.

Opera juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Chriſti nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine juſtitia naturali.

Deus non potuiſſet ab initio creare hominem qualis nunc naſcitur Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis ejus conditio. *Sunt & proſcriptæ aliæ propoſitiones his ferè ſynonimæ.*

Docet abſolutè autem *Lutherus*; Nullum eſſe ullius hominis meritum ad gloriam aſſequendam, & eam obtinendam per ſola merita Chriſti. Damnatur hæc aſſertio in Tridentino Seſſ. 6. can. 32.

Errat in altero extremo *Pelagius* aſſerens; Hominem ſua virtute ſine gratia Dei, vitam æternam promereri. Poſt alia Concilia damnatur à Tridentino Seſſ. 6. c. 9. & can. 7.

Hæreſis quoque Lutheri eſt, Hominem juſtum certò ſcire, ſe eſſe in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. Seſſ 6. cap 9. & can. 13. Definitio autem legitimi Concilii aut Pontificis, cuivis verè Catholico indubitata probatio eſt, & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis quibus alibi convincimus hanc eſſe veram Chriſti Eccleſiam, falli & fallere neſciam in controverſiis fidei, ac motuum decidendis.

De his cæteræ quæſtiones Theologicę traditæ ſunt in ſuperioribus Controverſis, & aliæ in p. 1. tract. 2. c. 2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5 prop. in Ianſenio damnatis.

§. II.

De peccato actuali & originali.

HÆc aſſertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem: Damnata eſt in Luthero à Trid. Seſſ. 6. c. 7. & can. 9.

Peccatum nō eſt a libero hominis arbitrio ſed à malo dæmone. Fuit error Valentini, proſcriptus in Concilio generali Calcedonenſi IV. ſub Leone I.

Omne opus quomodocunque rectè factum eſt tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini Seſſ. 6. cap. 16. & can. 25.

Omnes homines ante Chriſtum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum reprobatus in Conc. Florentino ſub Eugenio IV.

Aliqua ſunt peccata, quæ à nullo prorſus Sacerdote abſolvi poſſunt. Oppoſitum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam juſtificatus non poteſt amplius peccare. Damnatur in Concil. Viennenſi ſub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid. Seſſ. 6. c. 15.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Proſcribitur Trid. Seſſ. 4. c. 5. & can. 7 contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in poſteros propagatum eſſe peccatum originale, cui abluendo neceſſaria ſit gratia Chriſti; Error eſt contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baii, & aliorum, reprobatæ ſunt per diplomata trium Pontificum ſequentes de Peccato aſſertiones.

Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia. De hoc actum ſupra Controverſ. 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.

Infidelitas purè negativa in iis, quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.

Prava deſideria quibus ratio non conſentit & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto, Non concupiſces.

Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.

In peccato duo ſunt, actus & reatus: tranſeunte autem actu nihil manet niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam.

Peccatum originis eſt habituali voluntate parvuli voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne ſcelus ejus eſt conditionis ut ſuum authorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.

Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generāte contrahunt, qui

qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quàm qui cum maioribus.

Omnes omnino afflictiones iuſtorum, ſunt ultiones peccatorum ipſorum, unde & Iob, & Martyres, quæ paſſi ſunt, propter ſua peccata paſſi ſunt.

Nemo præter Chriſtum eſt ſine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adamo contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum iuſtorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis. Duæ poſtremæ propoſitiones ſunt in dictis Diplomatibus damnatæ potius ex aliis ſcriptis, quam ex ipſis libris à Baio editis.

Doctrina Catholica his oppoſita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium ineſſe, ut loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo conſiſtere, quod Adam tranſgrediendo divinum præceptum, originalem ſanctitatem, & iuſtitiam naturæ indebitam, non tantum ſibi, ſed poſteris amiſerit, in quos omnes non propria voluntate, ſed propagatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in ſuo ortu Virginem Deiparam, piè paſſim credunt fideles; idque non parum confirmat quòd in poſtrema Bulla Alexander VII. nobis diſertè conſtare voluerit, hûc eſſe antiquiſſimum & communiſſimum omnium ferè Catholicorum ſenſum: & feſtum Immaculatæ conceptionis, in ſenſu piæ ſententiæ, à Romana Eccleſia celebrari. Declarans inſuper, illos pœnas à Sixto IV. conſtitutas incurrere, *qui hanc eandem ſententiam, feſtum, ſeu cultum in diſputationem revocare, aut contra quoquomodo directè, vel indirectè, aut ſub quovis prætextu etiam definibilitatis ejus examinandæ, aut quovis alio prætextu ſeu occaſione, ſcripto, ſeu voce, loqui, concionari, tractare, diſputare, contra quidquam determinando aut aſſerendo, vel argumenta contra ea afferendo, & inſoluta relinquendo, aut alio quovis modo excogitabili diſſerendo auſi fuerint*. Ita Bulla Alexandri VII. quæ incipit, *Sollicitudo*, anno 1661. 4. Dari peccatum mortale & veniale ab eo diſtinctum: & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remiſſum puniri etiam pœna ſenſus æterna: idque ob malitiam peccati intrinſecam; & in eo ſitam, quod offendatur perſona dignitatis infinitæ cognita ut talis. Hæc, & reliqua doctrina de peccatis in particulari, fuſius traduntur, *infra part. 3. in Tract. de Præceptis*.

§. III.

De Fide, Spe, & Charitate.

Nihil credendum eſſe quod excedat vires noſtris intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemenſe ſub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem iuſtificare; & ad ſalutem perducere docuit, poſt Eunomium, Lutherus, aſſerens præter fidem opera ad ſalutem minimè eſſe neceſſaria, damnatum in Trid. Seſſ. 6. cap. 3. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatū mortale, error eſt eiuſdem Lutheri, proſcriptus à Tridentino Seſſ. 6. c. 15. & can. 28.

Quemvis hominem pro libitu, ſive Superiorum facultate, poſſe fidem prædicare, falſum declaratur in Concilio generali Conſtantienſi Seſſ. 8. contra VViclefum.

Licitum eſſe urgente perſecutione fidem negare, contra Baſilidem damnavit Concil. Nicænum I. ſub Sylveſtro Papa.

Spem nullam iuſtitiæ aut ſalutis collocandam in operibus: Fideles per ſola merita Chriſti ſibi imputata Iuſtificari; erroribus Lutheri annumeratur in Trid. Seſſ. 6 c. 16. & can. 26.

De Charitate proſcriptæ ſunt propoſitiones ſequentes in Bulla contra Baium.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.

Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum, Et prop. 32. Charitas illa quæ eſt plenitudo legis non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum.

Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, &, Charitas etiā perfecta poteſt cōſiſtere cum reatu æternę damnationis.

Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam ſuſcipiendi Sacramentum coniunctum, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non

Non eſt vera obedientia legis, quæ fit ſine Charitate.

Hæc propoſitio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, *infra Tom.* 2. ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cœleſtis, abſque Charitate, actum eſſe per ſe bonum; & peccatorem ritè diſponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in part. 3. tract. 1. quæſt. 21. inter Controverſias modernas.

Reliquas quæſtiones Theologicas de fide divina ejuſque objecto, neceſſitate, certitudine, motivo, & analyſi; de Pontifice & Conciliis, & Controverſiis fidei particularibus ac modernis, copioſe tractamus ſupra in tota *part.* 1. Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter reſolutiones ad Hæreſim, & partes hæreticorum pertinentes in *Tom.* 2. *par.* 3. *tract.* 6.

§. IV.

De Iure & iniuria.

HÆc propoſitio: Non debet fieri reſtitutio furti, modò is qui abſtulit partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti ut abſolvatur: Reprobata eſt in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non eſt peccatum pecuniam ad uſuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali Viennenſi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad uſuras non ſit peccatum, decernimus eſſe puniendum velut hæreticum.

Nullus homo poteſt juſtè occidi, etſi id fiat ex præcepto Iudicis legitimi. Abolita eſt hæc doctrina in Concil. Florentino, contra VValdenſes, quam poſtea ſuſtinuit Nicol. Galecus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum eſt ſeipſum occidere, & per hunc actum ſiunt verè martyres. Damnatur in Concilio primò Carthaginenſi, contra circumcelliones.

Licitum eſt aliquādo mentiri, ſive pro ſervanda vita, ſive pro gratia magna alteri præſtanda. Contrarium definivit Concilium IV. Chalcedonenſes, & fuit inter errores Caſſiani, quem poſtea cum ceteris retractavit.

Licitum etiam eſſe perjurium, docuerunt Priſcillianiſtæ, quos refutat S. Auguſtinus in libro de hæreſibus.

Non licere Chriſtianis coram Iudice poſtulare reparationem iniuriæ, damnavit Leo X. Conc. Trid. Seſſ. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non eſſe, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, Damnatum in Calcedonenſi IV. & inter errores Græcorum recenſetur à Guidone, de hæreſibus.

Iniuriam non eſſe ob coniugis adulterium matrimonium conſummatum diſſolvere, docuit primò Montanus, poſtea Lutherus, ſed à Tridentino reprobatur Seſſ. 8. can. 5.

Illicitum eſſe bellum inferre, docuerunt Manichæi: idque ſpecialiter Chriſtianis prohibitum, cenſent *Anabaptiſtæ*, contra praxim, & doctrinam Eccleſiæ in Concil. Lateranenſi ſub Caliſto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Iuſtitia, & principia practica de legitima acquiſitione, poſſeſſione, detentione, & quid in his licitum ſit cum conſcientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3. tract. 1. Item, in particulari de Præceptis, & Quæſtionibus pertinentibus ad Contractus, Teſtamenta, Furta, Vſuras, Reſtitutionem &c. part. 3. tractat. 5. & ſeq.

§. V.

De Chriſto, & Verbi Incarnatione.

CHriſtum purum eſſe hominem, error fuit Ebionis & poſtea Arii, damnatus in Nicæno I. ſub Sylveſtro Pontifice.

In Chriſto fuiſſe tantum naturam divinam nec verum fuiſſe hominem, docuit Valentinus, Apollinaris, damnavit verò idem Concilium Nicænum.

Sicut in Chriſto admittendæ ſunt duæ naturæ, divina, & humana, ita in eodem duas eſſe perſonas: item Virg. Mariam matrem eſſe non Dei, ſed tantum hominis; docuit Neſtorius. Sed doctrinam hanc hæreticam cenſuit Concilium Ephefinum III. can. 4.

Et è contrario, In Chriſto ſolum unam eſſe naturam, & unam perſonam, ſcilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioſcori, damnatus in Epheſino III. & Calcedonenſi IV. ſub Leone primo.

Vnicam in Chriſto fuiſſe voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, Error fuit Macarii Epiſcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti ſunt Monothelitę & damnatur in ſexta Synodo generali Trullenſi Seſſ. 17. in qua definitur in Chriſto duas eſſe voluntate, divinam qua æqualis eſt Patri, & humanam qua factus eſt obediens uſque ad mortem.

In

In Chriſto non fuiſſe Spiritum timoris Domini; docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epiſtola 190. At Eccleſia in Concilio Rhemenſi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proſcripſit.

Chriſtum in Cruce adhuc viventem fuiſſe lancea vulneratum, reprobatur in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. contra Petrum Ioannis, tanquam apertè contrarium Evangelio Ioannis cap. 19.

Chriſtum nunquam reſurrexiſſe, ſed tamen aliquando reſurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Concilium Nicænum ſub Sylveſtro Pontifice.

Surrexiſſe autem Chriſtum hora ſexta Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Eccleſia in Concilio Florentino.

Aſcendiſſe Chriſtum in cœlum abſque carne humana, docuit Apelles, teſte D. Auguſtino libro de hæreſibus, ſed proſcribitur hæc doctrina in Concilio Epheſino III. cap. 13. ſub Cæleſtino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, cenſuerunt Monothelithæ, contra quos oppoſitum definivit ſexta Synodus generalis; Conſtantinop. ſive in Trullo celebrata ſub Agathone Pontifice.

Porrò nos cum vera Eccleſia, Chriſtum pro omnibus, etiam reprobis mortuum eſſe: Non oraviſſe Patrem pro ſolis prædeſtinatis: Impetraſſe omnibus, etiam reprobis, auxilia ſufficientia ad ſalutem; contra recentiores horum temporum aſſertione, fuſius ſupra ex Trid. & aliunde probavimus in *Controverſia 5. de Gratia ſufficienti* §. 2. & 3.

§. VI.

De Sacramentis & eorum effectibus.

Dogmata hæc variis Eccleſiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando Seſſ. 3.

Sacramenta nullam per ſe cauſare gratiam, ſed tantum excitare fidem qua juſtificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, niſi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta eſſe tantum ſigna quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quaſdam Chriſtianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines diſcernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, ſed tantum fidem divinæ promiſſionis ad gratiam, conſequendam ſufficere.

In Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Chriſtianos omnes in adminiſtrandis Sacramentis poteſtatem habere.

In Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, ſaltem, faciendi quod facit Eccleſia.

Etiamſi Miniſtri in ſtatu peccati mortalis conſtituti ponant omnia requiſita ad eſſentiam & collationem Sacramenti, ipſum tamen Sacramentum in eo ſtatu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum ſolemni adminiſtratione adhiberi conſuetos omitti poſſe, & per quemvis Eccleſiæ Paſtorem ſine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata ſunt à Concilio Trid. Seſſ. 3. in decreto de Sacramentis Eccleſiæ, contra varios noſtri temporis errores.

Cenſura recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Proviſionis noſtræ*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina ſequentium propoſitionum.

In Sacramento Baptiſmi, & Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum, & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum abſolutionis, & in catecumenis ante Baptiſmum eſt vera juſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.

Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus quod fit, ut ſancta Societate Deo homo inhæreat.

Satisfactiones laborioſæ juſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtātem poſt culpam condonatam.

Pro *Refutatione* horum dogmatum quę poſtremo breviter adduximus, tantum uſi ſumus deciſionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut ſupra dixi, ſufficiunt cuivis homini Catholico, ut errores à veritate diſcernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus convincatur, demonſtranda eſt illi infallibilis authoritas definitionum Eccleſię, ac Pontificis Romani, quam ſupra in polemicis

cis ſub initium validis argumentis ſtabilitam invenies, pag. 34. & ſequentibus.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de ſingulis in ſpecie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & ſæpius alibi inter Quæſtiones modernas de quibus Index conſulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in §. ſequenti.

§. VII.

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam ſpectantia.

CErtum eſt ex Tridentin. *Seſſ.* 14. *cap.* 5. & *can.* 8. Sacramentum pœnitentiæ non eſſe Carnificinam conſcientiarum, ut eam nobis hæterodoxi depingunt.

Certum eſt ex eodem *cap.* 6. & *can.* 9 Abſolutionem Sacerdotis non eſſe nudum miniſterium, ſive declarationem tantum peccati à Deo remiſſi, ſed ipſi Abſolutioni ex inſtitutione divina ineſſe virtutem abolendi peccata per confeſſionem clavibus rite ſubiecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri poſſint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Eccleſia conſtitutis minus convenire; ad majorem cautelam, Miſſionario Apoſtolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi poſſint ex iis quæ alibi in Tomo 2. deducemus.

Punct. 1. Neceſſitas dilectionis Dei.

PRimò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum eſſe peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter ſe dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illũ requiri ex primo Decalogi præcepto, Diliges Dominũ Deum tuum in toto corde tuo: nec poſſe omiſſionem iſtius dilectionis ulla ignorantia excuſari, cum ſit præceptum iuris naturalis, à quo (ut ipſi aiunt) nulla ignorantia excuſat.

Damnavit autẽ Conſtitutione inviolabili Pius V. & Gregorio XIII. hanc Baii propoſitionem 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas qua mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctũ in corde diffuſa Deus amatur.* Hanc damnatam, à priori quo modo diſcernes?

Quod ſi quis velit, in omni actione requiri amorem Dei ſuper omnia, & perfectum: Sequetur porrò, omnem prorſus actum humanum extra ſtatum gratiæ eſſe peccatum, quia quiſquis elicit actum charitatis perfectæ hoc ipſo ſtatum gratiæ adipiſcitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter oſtendet ille, qui requirit amorem Dei ſuper omnia, ſe non exigere amorem perfectum. Quid enim eſt Deum amare perfectè, quam ſuper omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri maiorem actus intenſionem, quæro deſignari, penes quem intenſionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto diſcernatur. Hunc ſanè gradum deſignari non poſſe fatentur ipſi, qui tamen per maiorem actus intenſionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto diſcerni volunt, plura de hoc vide part. 3. tract. §. 1. & 3.

Punct. 2. Dolor ex metu gehennæ.

EX ſuperiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ abſq; charitate: Imo etiamſi doleat ex deſiderio ſalutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, ſed ex deſiderio ſalutis propriæ.

Doctrinam oppoſitam ſonat Tridentini can 8. *Seſſionis* 6. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit, de quo latius infra part. 3. quæſt. 21.

Punct. 3. Attritio in Sacramento.

IN *Sacramento Pœnitentiæ non ſufficit Attritio, ſive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum ſpe veniæ, & propoſito emendationis.*

Sufficere autem illam Attritionem ex Tridentino *Seſſ.* 4. *cap.* 4. aliiſque fusè oſtendo infra *Tom.* 2. *part.* 3. *q.* 21. §. 2.

Quod ſi quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere *Amorem Dei ſuper omnia, qui per ſe abſque Sacramento juſtificet;* Unum è duobus prætendere videbitur, Aut Abſolutionem Sacerdotis peccatorum Deo non reconciliare, contra Tridentinum Seſſ. 14. cap. 14. cum id per ſe præſtet ſolus ille amor ante abſolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei ſuper omnia vim non habere per ſe reconciliandi peccatorem abſque Sacramento: quod damnatum eſt in Baii articul. 32. *Charitas illa quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum* Scopulus hic cautè vitandus, alias alterutra ex parte in doctrinam damnatam neceſſario impinges. Cautè etiam examinanda ſunt Miſſionario de abſolutione pœnitentis in Sacramento pœnitentiæ alia dogmata hic ſequentia.

Punct.

P. 4. Satisfactio ante abſolutionem.

Non licet Sacerdoti peccatorem abſolvere niſi prius ſatisfactionem iniunctam expleverit. Conſtat autem in Petro de Oſma Doctore Salmaticenſi damnatam eſſe à Sixto IV. hunc articulum : *Non peracta pœnitentia confitentes abſolvi non debent* : patet Bullarii tom. 1. bulla 17. Et ſanè ſi iſta praxis nova ſervanda foret, nullo modo excuſanda eſſet Eccleſia , quæ iſtum ordinem inter partes Sacramenti neceſſarium, per tot ſæcula in hunc uſque diem inverti permiſiſſet, præſertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti neceſſariò pertinere.

P. 5. Confeſſio inſtitutio.

Confeſſio præcipuè inſtituta eſt, ut Sacerdos injungant idoneas pœnitentias ac ſatisfactiones, quibus ante abſolutionem peccati malitia deleatur.

Vide an hoc viam non ſternat, ut Abſolutio cenſeatur nudum & inane miniſterium, ſi ante illam delenda ſit peccati malitia , non verò dici debeat Abſolutio ſententia judicialis per ſe remiſſiva peccati : Talem ſententiam abſolutionem eſſe affirmat, nudum verò miniſterium eſſe diſerte negat Tridentinum *Seſſ. 14. cap. 6.*

P. 6. Dilatio Abſolutionis.

Extra caſum neceſſitatis, non licet Sacerdoti peccatorem abſolvere, ſed differenda eſt abſolutio, niſi de illius interna converſione, ſive diſpoſitione ſufficienti habeat Sacerdos judicium moraliter certum, abſque omni prudenti formidine.

Adverte quo vinculo hæc doctrina conſtringat manus Sacerdotis , & deprehendes vix illi relinqui poteſtatem abſolvendi, niſi in caſu neceſſitatis: ſic enim liceat argumentari. Non poteſt Sacerdos certior eſſe de converſione interna & ſufficienti peccatoris, quàm ipſe qui confitetur: imò non niſi ex ipſo pœnitente poteſt converſio eius interna Sacerdoti conſtare. Atqui ipſe peccator non poteſt plerumque ita eſſe moraliter certus de ſua converſione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur : aliàs quoties actu percipit abſolutionem , poterit certò & abſque formidine illi conſtare de ſua juſtificatione , quod eſt contra comunem ſenſum & ſententiam. Ergo vix dabitur caſus quo extra neceſſitatem ſacerdos poſſit peccatori abſolutionem impertiri, ſi vera ſit ferrea lex, quam dogma hoc recens tam Sacerdoti, quàm pœnitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit , de interna pœnitentis converſione certitudinem non requiri , ſed ſufficere prudens judicium, Sive rationi non levi innixum, etſi relinquatur etiam aliqua prudens formido de ſufficienti illius diſpoſitione.

P. 7. Conſuetudo peccandi.

Niſi adſint ſigna converſionis omninò extraordinaria, & niſi abſit caſus neceſſitatis, differenda eſt abſolutio peccatori habenti conſuetudinem peccandi , qui ante abſolutionem notabili tempore vitam non immutaverit , etſi cum lacrymis promittat vitare occaſiones peccandi, & paratum ſe præbeat ut adhibeat remedia à Confeſſario præſcribenda.

Certum eſt, doctrinam hanc adverſari cōmuni praxi Eccleſiæ , prout ea colligitur ex Authoribus claſſicis & maximè probatis; nullam hi admittunt legem univerſalem differendi abſolutionem peccatori laboranti conſuetudine peccandi, ſi talem oſtendat diſpoſitionem, qualem jam deſcripſi. Minimè igitur tutum videtur auſcultare paucorum ſenſui cum tanta Sacramenti, & pœnitentis iniuria Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confeſſionis uſu plurimos deterreret, qui experti fuiſſent ſe cum ſingultu ac ſinceris lachrymis abſolutionis beneficium fruſtra imploraſſe. Accedit iniuria pœnitenti irroganda, ſi repellatur ab auxiliis quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut conſuetudini pravæ potentius reſiſtat , & præpoſterè adigatur ne medicinam percipiat , niſi prius morbum curaverit . Quantum poſſit hæc praxis incommodi procreare Miſſionario, dum plura loca unus, & rarò perluſtrat, ſatis edocet aſſiduus uſus & experientia.

P. 8. Timor relapſus.

Illicitum eſt abſolvere peccatorem, quamvis de ſufficienti illius dolore Sacerdos ſit moraliter certus, ſi adſit probabilis timor de relapſu.

Si vera eſſet hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti abſolvere peccatorem qui peccandi conſuetudinem actu non depoſuit, niſi forte in mortis articulo. Atqui hoc eſſe cōtra receptam in Eccleſia praxim, & conſenſum Doctorum, ignorare nemo poteſt, niſi qui in Theologorum placitis cupit eſſe peregrinus. Probatur autem antecedens ; Quia quamdiu non eſt depoſita conſuetudo ad peccatum in-

inclinans, poteſt ſubeſſe probabilis metus de relapſu in priora peccata, ac proinde ſi his authoribus credimus, pœnitens conſuetudine prævia nondum actu depoſita nunquam erit abſolvendus. Quid ergo ſi aliquis ad plures annos cum inveterata conſuetudine ſeriò depugnet, nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de abſolutionis beneficio deſperandum: quod dici nequit.

P. 9. Emendatio pro tempore notabili.

INvalida quoq; eſt abſolutio peccatoris, qui nondum exuit conſuetudinem peccandi, & de quo eſt probabilis timor ne relabatur, ſed debet abſolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina ſequi videtur idem incommodum quod ex ſuperiori. Sequitur inſuper invalidas eſſe confeſſiones durante conſuetudine peractas, & plerumque tanquam ſacrilegas neceſſariò repetendas, nec id diſſimulant iſtius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. ubi ad valorem Sacramenti tantum requirit. Animi dolorem ac deteſtationem de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero, nec addit, debere vitam eſſe emendatam notabili tempore, aut ex vi propoſiti certò conſtare pœnitentem non relapſurum.

P. 10. Obſervatio remediorum.

PRo irrita etiam habenda eſt abſolutio Sacerdotis, quando pœnitens poſtea non obſervavit ea quæ ad remedium à Sacerdote abſolvente præſcripta fuere.

Supponit hæc doctrina abſolutionem illam eſſe irritam, eo quod pœnitens dum abſolveretur, non habuerit propoſitum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuiſſe tale propoſitum, quia non eſt ſecuta obſervatio mediorum ad abſtinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, ſi pœnitens efficaciter intendiſſet finem, intendiſſet pariter media: Atqui non eſt ſecuta obſervatio mediorum, ſive remediorum ad vitanda peccata; Ergo defuit illi propoſitum efficax deinceps abſtinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius augmentationis in eo potiſſimum verſatur, quod ſupponat diſpoſitionem præſentem eſſe inefficacem & inſufficientem, ſi non duret eadem diſpoſitio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorum. Ac ſi prima diſpoſitio etſi optima, non eſſet mutationi obnoxia, nec poſſit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum inſuper eſt ne hac via pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam. *Seſſ* 6. *cap* 25. Vbi anathema intorquet, ſi quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuiſſe juſtificatum.

P. 11. Dilatio pro quovis mortali.

DIfferenda eſt abſolutio etiam cuivis peccatori culpam lethalem confeſſo donec notabili tempore vitam emendaverit: niſi abſolutionem efflagitet juſta neceſſitas, vel adſint ſigna converſionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante abſolutionem à quovis etiam peccato graviori præmitti notabili tempore emendationem ac ſatisfactionem. Ac ſi non poſſit homo, gratia Dei, & libero arbitrio inſtructus, vel ſubitò, vel brevi ſaltem tempore ad meliorem frugem ſe convertere. Cùm ſupponendum ſit peccatorem ſufficientis gratiæ adiutorio non deſtitui.

Argumentum quod aliqui in oppoſitū adducunt, à ſimilitudine Medici corporalis qui vult ægrum identidem redire, ut ſciat quid medicamenta præſcripta profuerint, videtur potius contra dilationem iſtam abſolutionis militare. Nam imprudens omninò cenſeretur Medicus, qui v. g. Sagittam vulnus lethale inferentem non prius extraheret quam patiens illa ſagitta confixus, eſſet per alia remedia valetudini reſtitutus. Peccatum mortale eſſe huiuſmodi ſagittam docet non tantum S. Chryſoſtomus, ſed etiam poſt illum ipſe Catechiſmus Romanus cap. 5. num. 97. *Non ſatis eſt* (inquit) *Sagittam à corpore extrahi, ſed plaga quoque à Sagitta inflicta curanda eſt. Sic etiam in anima poſt receptam peccati veniam pœnitentia curanda eſt plaga relicta.*

Et Catechiſmus idem cap. 5. num. 82. *Si* (inquit) *audita confeſſione Confeſſarius judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in deteſtandis dolorem pœnitenti omninò defuiſſe, abſolvi poterit.* Poteſt autem Confeſſarius advertere illum dolorem, & diligentiam adfuiſſe *immediatè* ante abſolutionem. De his agimus fuſius infra *par. III. Tract. II. quæſt.* 14. *&* 15. *item Tract. IV. c.* 5. *circa finem.*

P. 12. Abſolutio, & confeſſio venialium.

CAvenda quoque ſunt hæc nova quorundam dogmata. *improbanda eſt frequens abſolutio à peccatis venialibus, qualis in Monaſteriis eſt uſitata 2. Apud Chriſtianos primitivæ Eccleſia non erat uſus confitendi venialia.*

Opponitur generatim utrique propoſitioni doctrina Tridentini *Seſſ.* 14. *cap.* 5. Peccata (*inquit*) venialia rectè, & utiliter, & citra omnem præſumptionē in confeſſione dicuntur, quod Piorum hominum uſus demonſtrat. Agnoſcit Concilium illum eſse uſum piorum hominum, eumque eſse rectum & utilem Infero primò, Ergo rectè tam in Monaſteriis, quã à piis paſſim hominibus praxis illa uſurpatur. Et ne dicas poſse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tamen abſolvi, & expiari, Contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum ſubdit, eadem multis *aliis modis expiari* Infero ſecundò, Ergo Confeſſio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in uſu in primitiva Eccleſia. Hoc ſi neges, Infero ulterius: Ergo in primitiva Eccleſia ab Apoſtolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti pœnitentiæ, alias Chriſtiani in primæva Eccleſia pii ac ferventes illa confiteri non prætermiſiſsent: eſse autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabitur.

Vt hęc periculoſa dogmata Apoſtolicę doctrinæ amatores avertentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minimè ſincerum ex quo hi pernicioſi rivuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part.* 1 *lec.* 32. Confeſſio (*inquit*) peccatorum venialium non fuit in uſu ordinario per Eccleſiam niſi valdè ſerò ad expiationem ipſorum: quia ſpatio mille annorum & amplius juſti, qui ea committebant, ſatis habebant ut plurimum eligere ſua ſponte quaſdam pœnitentias leves, priuſquam aſſiſterent Sancto Miſsæ Sacrificio.

Hic ille eſt Sancyranus proprio nomine Ioannes Vergerius, qui inter aliæ novæ doctrinæ capita, ſtatuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum abſque ſubordinatione in poteſtate ſuprema, & regimine univerſalis Eccleſiæ. Hanc autem doctrinam, nec non quoslibet libros illam continentes, ab Innocentio X. conſtat eſſe authoritate Apoſtolica profligatam, & omni cenſura digniſſimam.

Exemplar Diplomatis Vrbani VIII. Anno 1641. Confirmantis Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra Propoſitiones vulgò Baianas ab iiſdem prohibitas &c. Item Conſtitutio Alexandri VII. & Prędeceſſoris contra Propoſitiones Cornelii Ianſenii: Et alia huc pertinentia.

QVoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore Controverſiis non raro occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & quæſtionum ex illis emergentium: hinc ſæpè dubitatur, qualia ſint ſingula dogmata, quo modo, tempore, tenore proſcripta. Percommodū igitur pluribus erit, præſertim Miſſionariis, ſi hic ipſa Pontificum Diplomata, & dogmatum ſeriem, ac verba integrè exhibeamus Vt quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & ſincerum Fontem recurratur.]

Vrbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei.

Ad perpetuam rei Memoriam.

IN Eminenti Eccleſiæ militantis Sede, meritis licet imparibus conſtituti, ſedulò meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conſervationem, à Prædeceſsoribus noſtris providé ſtatuta, & ordinata ſunt, firmiter perpetuo obſerventur; & cum opus ſit, noſtræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum ſiquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædeceſsore noſtro emanavit Conſtitutio tenoris ſubſequentis, videlicet, PIVS Epiſcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à Domino conſtituti, tam luctuoſo tempore ſuſtinemus, ille animum noſtrum præcipuè excruciat dolor, quod Religio Chriſtiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidiæ propoſitis Opinionibus conflictetur, Chriſtiq; populus antiqui hoſtis ſuggeſtione diſsectus, in alios, atque alios errores paſſim, & promiſcuè defueratur. Quantum verò ad Nos attinet, toti viribus conamur, ut illæ, ſimul atque proſiliunt, penitus opprimantur. Magno enim mœrore afficimur, quod plerique, ſpectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias ſententias, offenſionis, & periculi plenas, tum verbo, cum ſcriptis pro-

rum-

rumpunt; deque eis etiam in Scholis, invicem controverſantur; cuiuſmodi ſunt ſequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur Gratia.*

2. *Sicut opus malum ex natura ſuâ eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & primo Homini, ſi in ſtatu illo perſeveraſſet uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia.*

4. *Vita æterna Homini integrò, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.*

5. *In promiſſione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis Iuſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna iuſtis promittitur.*

6. *Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.*

7. *Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; ſed iuxta modum loquendi Scripturæ ſacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.*

8. *In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.*

9. *Dona conceſſa Homini integro, & Angelo, forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia ſecundum uſum ſacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Ieſum Chriſtum malè meritis, & indignis conferuntur, ideoque neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.*

10. *Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpè remanet, & corporis reſurrectio, propriè non niſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.*

11. *Quod piè, & iuſtè in hac vita mortali, uſque in finem, converſati, vitam conſequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ, iuſto Dei iudicio deputandum eſt, neq; in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantùm ad primam inſtitutionem generis humani, in qua, lege naturali conſtitutum eſt, ut iuſto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.*

12. *Pelagii ſententia eſt: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni cœleſtis meritorium.*

13. *Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantùm ex eo, quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.*

14. *Opera bona Iuſtorum non accipiunt in die Iudicii extremi ampliorem mercedem, quàm iuſto Dei iudicio mereantur accipere.*

15. *Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui benè operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; ſed in eo ſolum, quod obedit Divinæ legi.*

16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine Charitate.*

17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.*

18. *Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipſi non conſequentur niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

19. *Opera iuſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt maiorem valorem.*

20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

21. *Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.*

22. *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos 2.* Gentes, qui legem non habent naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

23. *Abſurda eſt eorum ſententia, qua dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut*

Fide,

Fide, Spe, & Charitate Deum ſupernaturaliter coleret.

24. *A vanis, & ocioſis hominibus, ſecundum inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum rejicienda eſt, Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate conditoris ſublimatus, & ad Dei filium adoptatus.*

25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.*

26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis eius conditio.*

27. *Liberum arbitrium ſine gratia Dei adiutorio, non niſi ad peccandum valet.*

28. *Pelagianus eſt error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.*

29. *Non ſoli fures ii ſunt, & latrones, qui Chriſtum viam, & oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicunque aliunde, quàm per ipſum in vitam juſtitiæ (hoc eſt, ad aliquam juſtitiam) conſcendi poſſe docent.*

30. *Aut tentationi ulli, ſine gratiæ ipſius adiutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, aut ab ea non ſuperetur.*

31. *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.*

32. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum.*

33. *Cathecumenus juſtè, rectè, & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.*

34. *Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut author naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana eſt, & commentitia; & ad illudendum ſacris Litteris, & plurimis veterum teſtimoniis, excogitata.*

35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.*

36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.*

37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit agnoſcit.*

38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffuſa, Deus amatur.*

39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit.*

40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.*

41. *Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.*

42. *Iuſtitia, qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum quæ eſt operum Iuſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire poſſit.*

43. *In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum abſolutionis, & in Cathecumenis ante Baptiſmum, eſt vera juſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum.*

44. *Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt, ſolùm ut Dei mandatis pareant, cuiuſmodi ſunt, obedire parentibus depoſitum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & vera legis juſtitia non tamen iis obtinent incrementa virtutum.*

45. *Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut ſancta ſocietate, Deo homo inhæreat.*

49. *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ, & originis, utrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.*

47. *Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine ulla relatione, ac reſpectu ad voluntatem, à qua originem habuit.*

48. *Peccatum originis eſt, habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dom-*

domibatur parvulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex babitnali voluntate dominante ſit, ut parvula decedens ſine regenerationis Sacramento, quando uſum rationis conſecutus erit, actualiter Deum odio babeat, Deum blaſpbemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava deſideria quibus ratio non conſentit, & quæ bomo invitus patitur, ſunt probibita præcepto: Non concupiſces.

51. Concupiſcentia, ſive lex membrorum, & prava eius deſideria, quæ inviti ſentiunt bomines, ſunt vera legis inobedientia.

52. Omne ſcelus eſt eius conditionis, ut ſuum autborem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.

53. Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generante contrabunt qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quàm qui cum maioribus.

54. Diffinitiva bæc ſententia, Deum bomini nibil impoſſibile præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino; cum Pelagii ſit.

55. Deus non potuiſſet ab initio talem creare bominem, qualis nunc naſcitur.

56. In peccato duo ſunt actus & reatus: tranſeunte autem actu, nibil manet niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam.

57. Vnde in Sacramento Baptiſmi aut Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur, & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens, & inſpirans, vivificat eum, & reſuſcitat; miniſterio autem Sacerdotis ſolum reatus tollitur.

59 Quando per eleemoſynas aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant (nam alioqui eſſemus faltem aliqua ex parte, redemptores) ſed aliquid facimus, cuius intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per paſſiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propriè redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impartiuntur, ut digni ſimus, qui pretio Sanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.

61. Celebris illa Doctorum diſtinctio, Divinæ legis mandata biſariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum ſubſtantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet ſecundum quem valeant operantem perducere ad regnum (boc eſt, ad modum meritorum) commentitia eſt, & explodenda.

62. Illa quoque diſtinctio, qua opus dicitur biſariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus circumſtantiis rectum eſt, & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueverunt) vel quia eſt meritorium Regni æterni, eo quod ſit à vivo Chriſti membro per Spiritum charitatis reiicienda eſt.

63. Sed & illa diſtinctio duplicis juſtitiæ, alterius, quæ ſit per Spiritum charitatis inbabitantem, alterius, quæ ſit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inbabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ Legis juſtificatio impleatur, ſimiliter rejicitur.

64. Item, & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propoſitum & incboatio per Dei gratiam inſpiratur, alterius qua vivificatur, qui verè juſtificatur & palmes vivus in vite Chriſto efficitur, pariter commentitia eſt, & Scripturis minimè congruens.

65. Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis liberi arbitrii bonus, ſive non malus; & gratiæ Chriſti iniuriam facit, qui ita ſentit, & docet.

66 Sola violentia repugnat libertati bominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſariò facit.

68 Infidelitas purè negativa in bis, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.

69. Iuſtificatio impii ſit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſtificatos faciat implere legem.

70. Homo exiſtens in peccato mortali ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt babere veram charitatem, & charitas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum chari-

tate

tate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut Martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

72 *Omnes omninò juſtorum afflictiones, ſunt ultiones peccatorum ipſorum, unde & Iob, & Martyres quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.*

73. *Nemo præter Chriſtum, eſt abſque peccato originali, hinc B. Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque eius afflictiones in hac vita, ſicut, & aliorum Iuſtorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.*

74. *Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.*

75. *Motus pravi concupiſcentiæ, ſunt pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupiſces; *Vnde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptũ* Non concupiſces; *quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.*

76. *Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum,* Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo.

77. *Satisfactiones laborioſæ Iuſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.*

78. *Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.*

79. *Falſa eſt Doctorum ſententia, primum Hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine Iuſtitia naturali.*

Quas quidem ſententias ſtricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectivè, ac quæcumque ſuper iis verbo, ſcriptoque emiſſa, præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus; deq; iiſdem, & ſimilibus poſt hac, quoquo pacto, loquendi, ſcribendi, & diſputandi, facultatem quibuſcumq; interdicimus. Qui ſecus fecerint, ipſos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, Vinculo quoq; anathematis eo ipſo innodamus, à quo nullus Rom. Pont. inferior, valeat ipſos, excepto mortis articulo, liberare. Ceterum, ut jam cōmori his de rebus tumultus, & contracta odia faciliùs comprimi poſſint, ſimulq; animarum ſaluti pleniùs conſulatur. Dilecto filio noſtro Antonio tituli S. Bartholomæi: Inſula Preſbytero Cardinali Granvelano nuncupato, per Apoſtolica ſcripta mandamus, ut ipſe, quid ad perpetuam dictarum ſententiarum, & ſcripturarum abolitionem, quid ad arcenda hujuſmodi proloquia, & diſputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Eccleſiæ Catholicæ ſatisfactione componenda, facto opus ſit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus quæ pro communi ſalute, tranquilitate, & honore optimum iudicaverit, ſalva ſemper Eccleſiæ prędictæ unitate, etiam per alium, ſeu alios, fide doctrina, & religione præſtantes, ocyùs exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus obſervari. Contradictores quoslibet per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; Invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio Brachii ſæcularis: Non obſtantibus, quòd forſitan aliquibus ab Apoſtolica ſit Sede Indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiuſmodi mentionem: Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apoſtolicis ſpecialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus præſentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus eorumq; totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ damnationis, circumſcriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati privationis, & innodationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo. ſexageſimo ſeptimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Noſtri anno ſecundo.

Poſtea inſeritur in eandem ſententiam Conſtitutio Gregorij XIII, edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Iſta verò Urbani Conſtitutio edita eſt Romæ anno 1641.

NOTA.

Circa tenorem prædictæ Bullæ cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma ſive virgulā, quæ ſuperius notatur poſt illa verba, *ſuſtineri poſſint*, ac ſi ſenſus eſset, ex illis proſcriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto ſuſtineri poſse in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſsertoribus intento. Verùm ne ulla prorſus remaneret anſa dubitandi, curavi Pontifex deputatis Academiæ Lovanienſis Romæ exiſtentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus conſignari Idq; teſtatur ipsũ S. Congreg. Decr. dat. 16. Iun. an. 1644. cujus hic verba ſubjicio. *Sanctitas ſua omnibus ritè perpenſis, & cõſideratis, mandavit ex Archivo ejuſdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivo cõſervantur, extrahi ſive transſcribi, & diligenter collationari; ac imprimi exemplar præfatæ Bullæ, illudq; ſic extractum, collationatum, impreſſum, iiſdem Sinnichio & Papio* (deputatis) *per ſupra dictos D D. Cardinales Spadã Pamphiliũ, & Falconerũ conſignari &c.* Tradita autem eſt illis Bulla cum dicto Commate per eoſdem Cardinales, præſente etiam Sacræ Gen. Inquiſitionis Aſseſsore Franciſco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Iulii 1644. Poſſint, & hodie ejuſdem exempla ſatis authentica exhiberi. Et ſanè res per ſeipſam manifeſta eſt. Vana namque eſset Conſtitutio Põtificia *damnans, circumſcribens abolens* aliquas Propoſitiones, quæ tamen ſuſtineri poſſint in rigore ac proprio verborum ſenſu ab aſsertoribus intento: quæ enim ſic ſuſtineri poſſint, non pro damnatis, ſed abſolutè pro legitimis & veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Conſtitutionis Innocentii X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Ianſenii.

ALexander Epiſcopus Servus Servorum Dei Univerſis Chriſti Fidelibus ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

Ad ſacram B. Petri Sedem & Univerſalis Eccleſiæ regimen inſerutabili Divinæ providentiæ diſpoſitione nullis noſtris ſuffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſse duximus, quàm ut Sãctæ fidei noſtrę ac ſacrorum dogmatum integritati tradita Nobis à Deo poteſtate opportunè conſuleremus. Ac licet ea quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abundè fuerunt definita, novæ deciſionis ſive declarationis acceſſione nequaquam indigeãt; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latiùs divagetur, promptum Apoſtolicæ Auctoritatis remedium cenſuimus non eſſe differendum. Emanavit ſiquidem alias à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prędeceſſore noſtro Conſtitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui ſequitur, videlicet:

Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei Univerſis Chriſti fidelibus Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum occaſione Impreſſioni libri, cui Titulus, Auguſtinus Cornelii Ianſenii Epiſcopi Iprenſis, inter alias eius opiniones orta fuerit, præſertim in Galliis, controverſia ſuper quinque ex illis, Complures Galliarum Epiſcopi apud nos inſtiterunt, ut eaſdem Propoſitiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam. Tenor verò præfatarum Propoſitionum eſt, prout ſequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta Hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundũ præſentes, quas habent vires ſunt impoſſibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant.

Secunda: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò Hominibus mortuum eſſe, aut Sanguinem fudiſſe.

Nos quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſiduè pulſant, illa in primis cordi eſt, ut Eccleſia Dei nobis ex Alto commiſſa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tutò militare, & tanquam Navis in tranquillo Mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis, ſecurè navigare, & ad optatum ſalutis Portum pervenire poſſit, pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E.

Car-

Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpius congregatis à pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, eaſdem Quinque Propoſitiones, uti ſupra Nobis oblatas, fecimus ſingillatim diligenter examinari, eorumq; ſuffragia, tum voce tum ſcripto relata maturè conſideravimus, eoſdemq; Magiſtros, variis eorum nobis actis Congregationibus prolixè ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio hujuſmodi diſcuſſionis ad Divinum implorandum auxilium multorum Chriſti fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixiſſemus, poſtmodum iteratis eiſdem ferventius, ac per nos ſollicitè implorata Sancti Spiritus aſſiſtentia, tandem Divinò Numine favente, ad infraſcriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam prædictarum Propoſitionem: Aliqua Dei præcepta Hominibus Iuſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent Vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoq; illis Gratia, qua poſſibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blaſphemam, Anathemate damnatam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ numquam reſiſtitur: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à Coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſit humana voluntas reſiſtere vel obtemperare: Falſam & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanginem fudiſſe, Falſam, Temerariam, Scandaloſam; & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat Prædeſtinatorum mortuus ſit: Impiam, Blaſphemam, Contumelioſam, Divinæ Pietati Derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus utriuſque ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quam in hac præſenti noſtra Declaratione, & Definitione continetur ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreſſis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut Contradictores & Rebelles quoſcumque per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) Auxilio Brachii Sæcularis, omninò coerceant, & compeſcant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem & Definitionem ſuper prædictis Quinque Propoſitionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quę continentur in prædicto libro Cornelii Ianſenii. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, pridie Kal. Iunii, Pontificatus Noſtri Anno Nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prędictas Quinque Propoſitiones vel in libro prædicto ejuſdē Cornelii Ianſenii non reperiri, ſed fictè & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe, aſſerere magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt, ſufficienter & attentè, perſpeximus, utpotè qui ejuſdem Innocētii Prędeceſſoris juſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illi congreſſibus interfuimus in quibus Apoſtolica Auctoritate eadem cauſa diſcuſſa eſt ea profectò diligentia qua major deſiderari non poſſet; quæcumq; dubitationem ſuper præmiſſis impoſterum auferre volentes, ut omnes Chriſti fideles in ejuſdem fidei unitate ſeſe contineant, ex debito noſtri Paſtoralis Officii ac natura deliberatione prę inſeream Innocentii Prędeceſſoris noſtri Cōſtitutionem, Declarationem & Definitionem harum ſerie Confirmamus, Approbamus, & Invocamus, & Quinque illas propoſitiones ex libro pręmemorati Cornelii Ianſenii Epiſcopi Iprenſis, cui titulus eſt Auguſtinus, excerptas ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatus fuiſſe Definimus & Declaramus, & uti tales, inuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta Declaratione & Definitione unicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus

ac eundem librum ſæpe dicti Cornelii Ianſenii cum titulus Auguſtinus, omneſque alios tam manuſcriptos, quam typis editos & ſi quos forſan impoſterum edi contigerit, in quibus prædicta ejuſdē Cornelii Ianſenii doctrina, ut ſupra, damnata defenditur vel adſtruitur, aut defendetur & adſtruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſti fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel ſcripto exponant, vel interpretentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimantur ſub pœnis & cenſuris contra Hæreticos in Iure expreſſis, ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Locorum Ordinariis ac Hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ac Iudicibus Eccleſiaſticis ad quos pertinet, ut præinſertam ejuſdem Innocent. Prædeceſſoris Conſtitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præſentem noſtram determinationem ab omnibus obſervari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliiſque juris & facti remediis invocato, etiam ſi opus fuerit brachii ſæcularis auxilio, omnino coerceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, decimo ſeptimo Kal Novembris, Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

NOTA.

Præter hanc Doctrina damnationem, cum Innocentio X. Prædeceſſores communem, in hac Bulla Alexandri VII. inſuper disertè definiri, eaſdem quinque Propoſitiones ex libro Ianſenii excerptas, *ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnata fuiſſe*. Quia nẽpe aliqui prætendebant, Propoſitiones illas fuiſſe damnatas in ſenſu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de ſenſu Authoris, tanquam ad quæſtionem facti pertinentem, non potuiſſe à Pontifice infallibili authoritate definiri, quod refutatur ſupra *part. 1. quæſt. 5. pag.* 38.

Sed ut de *ſenſu ab Authore intento* plenè ſatisfiat Lectori inconcuſſæ veritatis ſtudioſo, opportunum erit hic exprimi ipſam Conſtitutionem Alexandri VII. editam ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi, qua præſcribitur forma ſubſcribendi Bullæ Pontificiæ ſupra recitatæ.

Decretum Alexandri VII. de ſenſu ab Authore intento, Clero Gallicano, ad inſtantiam Regis Chriſtianiſſimi.

ALEXANDER

EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regiminis Apoſtolici divina Providentia nobis quamvis immeritis commiſſi ratio poſtulat, ut ad ea potiſſimũ, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque ſaluti; & Fidelium tranquillitati conſulere apta, & idonea eſſe judicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino applicemus. Quamobrem Cornelii Ianſenii hæreſim, in Galliis præſertim ſerpentem, ab Innocentio X. felicis recordationis Prædeceſſore noſtro ferè oppreſſam, adinſtar colubri tortuoſi, cujus caput attritum eſt in varios gyros, & cavillationum deflexus contortem, ſingulari Conſtitutione ad hunc finem edita, altero aſſumptionis noſtræ anno extinguere conati fuimus. Sed ut multiplices hoſtis hominum generis artes adhibet, nondum plenè conſequi potuimus, ut omnes errantes in viam ſalutis redirent; qui tamen unicus erat votorum & curarum noſtrarum ſcopus, quibus operã, & induſtriam ſuam egregio ſanè ſtudio venerabiles Fratres noſtri Archiepiſcopi & Epiſcopi Regni Galliæ, earundem Conſtitutionum Apoſtolicarum executioni præcipuè intenti contulerunt; & chariſſimus in Chriſto Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari pietati auxiliarem dextram ſtrenuo ac conſtantiſſimo animo porrexit. Cum autem præfatus Rex Chriſtianiſſimus eodẽ religionis zelo ductus, per ſuum in orbe Oratorẽ nobis ſignificari exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium peſtiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi poſſe, quam ſi omnes certam formulam ſubſcriberent noſtra authoritate firmatam, in qua quinq; propoſitionis ex Cornelii Ianſenii libro, cui titulus, *Auguſtinus*, excerptas ſincerè damnarent, ac proinde illam à Nobis quantociùs expediri, ad quęlibet effugia præcludẽda, omneſque tenovendus obtentus flagitaverit. Nos tam piis dictis Regis Chriſtianiſſimi votis benignè annuendum eſſe ducentes,

tes, Formulam infraſcriptam ab omnibus Eccleſiaſticis etiam venerabilibus Fratribus noſtris Archiepiſcopis, & Epiſcopis, nec non aliis quibuſcumque Eccleſiaſtici ordinis, tam Regularibus, quam Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliiſq; Collegiorum Rectoribus atq; Magiſtri ſubſcribi diſtricte mandamus, idq; intra tres menſes à die publicationis ſeu notificationis Præſentium; alias contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremiſſibiliter procedi volumus juxta canonicas Conſtitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula à ſupradictis ſubſcribenda.

EGo N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocētii X. datæ die 31. Maii 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, ne ſubjicio, & quinque Propoſitiones ex Cornelii Ianſenii libro, cui nomen *Auguſtinus*, excerptas, & in ſenſu ab eodem Auctore intenſo, prout illas per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio ac damno, & ita iuro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenos & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumq; Iudices ordinarios & delegatos, ubiq; judicari, & definiri debere, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum & inane eſſe, ſi ſecus ſuper his à quocumq; quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, aliiſque locorū ordinariis committimus, & mandamus, ut ſinguli in ſuis Diœceſibus, ac locis ſuæ Iuriſdictioni ſubiectis præſentes Litteras, & in eis contenta quæcunque exequantur, & exequi ac obſervari ab omnibus curent, & inobedientes quoſcumque per Sententias, & pœnas, aliaque juris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis Originalibus Litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem, & Ordinationem infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, anno Incarnationis Domini 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus noſtri an. 10.

Anno à Nativitate Domini Noſtri IESU Chriſti 1665. Litteræ illæ affixæ & publicatæ &c. *I. Cardinalis Prodatarius S. Vgolinus, viſa de curia P. Ciampinus.*

CONCLVSIO.

HAec ſunt ſupremi Paſtoris placita, hæc oracula indubitata. Quid igitur hæſitamus, & hæſitando divini judicii interminationem incurrimus? Aſſumpti ſumus in Clerum tam Sæcularem, quam Regularem, ut populū Chriſtianum verbo, & exemplo doceamus. At quomodo ſperandum ut Fideles vocibus noſtris obtemperent, ſi ipſi ſupremi Doctoris placitis obluctemur? Nulli ſanè noſtrum promiſſa eſt à Chriſto authoritas in docendo falli neſcia. Errarunt etiam ex Patribus bona mente viri Sancti, & doctrina illuſtres: nec ideo minus aut Patres, aut Sancti, aut illuſtres fuere. Sed in hoc magis Sancti, magis illuſtres, quod doceri nō recuſaverint. Vnus eſt a Deo nobis conſtitutus Doctor ſupremus Petri ſucceſſor, Pontifex Rom. uti lubentes agnoſcimus univerſi. Erraverit hoc ſæculo aliquis ſive in Dogmatum ſive in Morum doctrina: nihil fecit niſi quod humanum eſt, & cum viris ſummis, ac ſanctis commune. At errorem tueri, aut auſcultandi Chriſti Vicario remoras innectere, hoc nos neque viri Sancti, neq; Patres docuere, quorum vox una cum D. Auguſt. ſemper fuit. *Roma Reſcripta venerunt, cauſa finita eſt.* Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Paſtoris ſupremi, ſive noſtra, ſive aliena corrigentis, & utrumque pari alacritate ſuſcipiamus. Si tuta amamus, hoc tutiſſimum, ſi certa quærimur, hoc certiſſimum, ſi Sancta ſectamur, hoc omnino ſanctiſſimum. Hoc unum ſi, ut debemus, unanimes amplectimur, erit demum multitudini credentium cor unum & anima una: quod unum, & porro neceſſarium, unice vovemus univerſi.

NOTITIA GENERALIS

Dogmatum ſingulorum ab Eccleſia omni tempore damnatorum, cum ſuis Auctoribus, ac Refutatione. Item Singulorum Hæreticorum, cum tempore quo emerſerunt: Singulorum Patrum ac Scriptorum à quibus confutantur: ad certos titulos ordine alphabetico ſtudioſè ac commodiſſimè ſingula hic redacta.

ANNOTATIONES AD SEQVENTIA.

Nihil exiſtimavi poſſe commodius accidere doctrinæ Theologicæ ſtudioſis, quam ſi hanc Dogmatum damnatorum, eorumque Authorum, & oppugnatorum, & Eccleſiæ definitionum, ac cæterorum quæ poſtea adduco Notitiam ac Seriem tam expedito ordine in promptu haberent. Nihil certè difficilius, quàm quid in ſingulis Materiis damnatum ſit, prolixo per Authores innumeros ſtudio inveſtigare. Nihil tamen utilius quam ea in ſingulis Materiis comperta habere. Nihil denique commodius quam eadem, eorumque impugnationem alieno labore ſub certis titulis in ſequentibus reperire.

Sic enim facili negotio diſcernimus inter Dogmata certò damnata, & alia quæ in diſputationem venire poſſint. Sic etiam eorum Authores, & Damnationem, & Tempora ſingulari eruditione adducimus. Sic ad Scriptores, à quibus ſingulæ impugnantur, ubi opus eſt, facile recurrimus.

Sic denique ipſam temporum Chronologiam, & locorum Topographiam in quibus ea dogmata emerſerunt, & eorum Authores, & Impugnatores vixerunt, in promptu poſſidemus. Quamvis nolim hæc ad Temporum, Locorum &c. amuſſim omnem revocari, nam in illis ipſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores multum variare ſolent.

Scribunt fuſiſſimè Authores varii, quid in ſingulis materiis Probabiliter diſputetur, ſed quid diſertè in ſingulis Damnatum ſit rariſſimè attingunt, quod tamen maximum adferret ſcriptionis commodum, & in Theologia univerſa compendium, quod, hic ſpecialiter intendimus.

Nullo denique modo poſſunt emergentes recenter Errores ſolidius aut clarius refelli, quam ex aliis in eodem genere pridem, & certò damnatis, uti ex ſequentibus ſtudioſus Lector facile perſpiciet.

Porro in fine Tomi II. & locis hic in decurſu citandis, adducuntur Nova præſentium temporum Dogmata damnata, & novi contra illa Scriptores, uti alii in omni genere & materia Theologi, Controverſiſtæ, Interpretes, Hiſtorici, Concionatores &c. quod maximum cenſeo ſtudioſo Lectori per omnes muneris ſui partes compendium, ac ſubſidium expeditiſſimum.

DOGMATA HÆRETICORUM,

Ac Damnata in quavis Materia, ſtudioſè collecta, refutata, & ad ſuos Auctores, & Materiæ titulos ordine Alphabetico commodiſſimè redacta.

A

ABSTINENTIA.

ABſtinentia ſive jejunium nullius eſt apud Deum meriti. Auctor fuit *Iovinianus*, poſtea *VValdenſes* & *VVicleſiſtæ*, ac demum *Lutherus*. Contra hunc errorem ſcripſit *S. Hieronymus* librum contra Iovinianũ de laudibus jejunii, & *D. Ambroſius* de Elia & jejunio, uti infra tradetur in Catalogo Scriptorũ contra has, & ſingulas hæreſes. Damnatur etiam in Con. *Gangrenſi* decretorum c. 19. an. 324. apud Baron. alioſve Eccleſ. Scriptores.

Non debent inſtitui jejunia ab Eccleſia, ſed hoc relinquendum voluntati hominum. Auctor fuit *Ærius*, de quo S. Auguſt. lib. de hæreſibus c. 53. Illi adhæſit *Euſtachius* Ponti Epiſcopus apud Socratem lib. 2. hiſt. Eccleſ. c. 24. Hos pridem ab Eccleſia damnatos in eodem Conc. *Gangrenſi*, *Bracarenſi*, & *Toletano*, ſequi non verentur *Hæretici moderni*.

Homo perfectus, ſive qui pervenit ad ſtatum perfectionis, non obligatur ad jejunium. Auctores fuerunt *Begardi* & *Beguinæ*, in hoc damnati in Conc. generali *Viennenſi* an. 1311.

ADORATIO.

CRux Chriſti non eſt adoranda, nec aliæ ad illius imitationem factæ. Auctor huius teſte VValdenſi de Sacramentalibus tit. 2. c. 16. fuit quidam *Claudius* Oxoniæ in Anglia ortus, circa annum 815. cuius errorem multo poſt ſuſcitavit *VVicleſus* anno 1380. & ſequũtur hæretici *moderni*. Damnatur in Conc. *Romano*, an. 732. & *Nicæn*. II an. 786. aliiſque ſeq.

Adoranda non eſt Sacroſancta *Eucharistia*. Auctor fuit Oecolampadius Germanus, & Monachus, cum ſequacibus, quorum error damnatur in *Trid*. ſeſſ. 4. c. 5. an. 1551.

ABSOLVTIO.

POenitens *ſola fide* abſolvitur à ſuis peccatis, credendo ſe à Deo eſſe abſolutum. Auctor fuit *Martinus Lutherus*, & *Iſlebicenſis* in Saxonia. Damnatus anno 1517. primum à Leone X. poſtea in Tridentino: quem ſecutus eſt Zvvinglius, Brentius, Melanchton, Carolſtadius, Oſiander, Bucerus &c. ſecutus etiam eſt hunc errorem *Calvinus*. Damnatur autem in *Trid*. ſeſſ. 4. can. 9. an. 1551.

Mulier aut puer, æquè ac Papa, abſolvere poteſt à peccatis. Author, *idem Lutherus* ſupra. Damnatur in *Trid*. ſeſſ. 4. can. 10.

ADAM ET EVA.

ADam & Eva ob ſuam inobedientiã ſunt perpetuò detruſi in infernum: Auctor fuit *Tatianus* Syrus Antiochiæ ortus, floruit circa an. 174. Damnatur in Conc. gener. *Nic. I.* ſub Sylveſtro Papa, & Conſtant. Imp. an. 325.

Adam poſt peccatum amiſit Dei imaginem Auctor fuit *Origenes Ægyptius* in Alexandria ortus, anno 205. Reprobatur in Conc. Rom. incepto ſub Fabiano I Papa & Martyre, expleto anno 258.

Si primi parentes permanſiſſent in ſtatu innocentiæ, numquam fuiſſent coituri ob humanam ſpeciem propagandam. Auctores fuerunt *Armeni*, quorum Dux fuit Iacobus Syrus circa annum 455 damnatur in Conc. IV. generali Calcedonenſi anno 452. & *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. ubi alii Almerici Galli errores proſcribuntur.

Adam fuiſſet mortuus, etiamſi non peccaſſet, & eſt mortuus conditione naturæ, non ex culpæ merito. Auctor fuit *Pelagius* anno 405. Reprobatur in Conc. II. *Millevitano* cui interfuit S. Aug. an. 416. & in Conc. VI. VII. *Cartag*. an. 418. quæ etſi fuerint provincialia confirmata tamen fuerunt ab Eccleſia in ſexto Synodo generali quæ in *Trullo* habita fuit.

Primi parentes ante peccatum erant cœci, & poſt ligni vetiti comeſtionem videre cęperunt. Hæreſis hæc ſine authore recitatur à Philaſtrio & D. Auguſt. in libris ſuis de hæreſibus. Reprobatur in Conc. *Millevitano II*. præſente D. Auguſtino, an. 416.

Eva cunctorum mater, non eſt ex Coſta Adami formata, ſed ſimul cum Adamo de limo terræ. Auctor ab aliquibus notatur Thom. de Vio ex patria Caietæ, anno 1517. aut forte alius quiſpiam, propter locum Gen. 1. *Maſculum & fœminam creavit eos*, non ritè intellectum. Sed clarus eſt locus Gen. 2. ubi Eva vocatur virago quia de viro ſumpta eſt, uti univerſa intelligit Eccleſia.

ADVL-

ADVLTERIVM.

MAtrimonium legitimè contractum, & perfectè conſummatum diſſolvitur ob coniugis adulterium: Auctor notatur *Montanus*, de quo infra titulo *Nuptiæ*.

ANGELVS.

ANgeli ſive boni, ſive mali non ſunt à Deo creati. Auctor fuit *Hermanus Riſuich*, Hollandus laicus, anno 1502. qui ob varios errores ſupplicio aff.ctus dicitur apud F. Bernardum de Luxemburgo. Error hic ſatis damnatur in Concil. *Lateranenſi* an. 1215. tradente unum eſſe Principium omnium viſibilium & inviſibilium.

Non dantur ſingulis hominibus aliqui Angeli cuſtodes: Error *Calvini*.

ANIMA.

ANima rationalis (ut rationalis eſt) non eſt forma corporis humani. Auctor fuit quidam *Petrus Ioan.* Biranenſis diœceſis an. 1199. &c. Damnatur in Conc *Viennenſi* ſub Clemente V. an. 1311. cuius verba habentur in lib. Epiſtol. Clementinarum de ſumma Trinitate, &c.

Spiraculum, quod Deus ſpiravit in faciem Adæ, minimè eſt anima. Auctor fuit *Philaſtrius* natione Hiſpanus in regno Caſtiliæ ortus, qui floruit, & poſtea ſanctè obiit Brixiæ circa annum 378. Contrarium declaratur in Conc. IV. *Calcedonenſi* ſub Leone Papa, anno 452.

Anima Adæ *prius* creata eſt, deinde corpus formatum. Auctor fuit *Ioannes Hieroſolymitanus*, anno 392. Reprobatur etiam in Conc. IV. *Calcedonenſi*, ſupra.

Anima hominis eſt aut *Dei ſubſtantia*, aut ex Dei ſubſtantia, Auctor fuit (uti refert Philaſter libro ſuo de hæreſibus) *Nicolaus Diaconus* Hunc etiam errorem ſuſcitavit quidã Manes anno 277. huic etiam hæreſi adhæſit Amidæus Syrus ex Meſopotamia in civitate Edeſſenorum ortus. Hanc etiam cum magna pertinacia tutati ſunt *Fœlix & Fauſtus* Manichæi Afri apud Carthaginem orti, an. 404. Huic errori anathema dicit Conc. *Bracarenſe* 1. cap. 5. Decretorum, an. 563.

Animæ non creantur à Deo. In hac hæreſi eſt diviſio licet ad omnes ad unum finem tendant. *Hermias* & alii populi Galatæ, docent animas creari ab Angelis ex igne & ſpiritu, anno 170. Hunc errorem tutatus *Appolinaris* Grammaticus ex Alexandria Aegypti civitate ortus, anno 350. Eumdem ſecutus eſt & *Lucifer Calaritanus*, & in Inſula Sardiniȩ Epiſcopus, anno 371. Damnatur in Conc. *Nicæno* I. anno 325 definiente in Symbolo Deum factorem omnium viſibilium & inviſibilium, quod etiam ſequitur in Symbolo Conc. II. *Conſtantinopolitani* an. 381.

Animæ hominum malæ convertuntur poſt mortem in dæmones & bruta animalia. Auctor fuit *Tertullianus*, cui errori occaſionem præbuiſſe videntur verba Chriſti malè intellecta ad Iudæos, Ioannis 8. *Vos ex patre Diabolo eſtis:* Et Ioan. Baptiſtæ Matth. 2. *Progenies viperarum &c.* de quibus S. Auguſt. de hæreſibus cap. 86.

Anima hominis in morte corrumpitur. Quæ opinio diviſa eſt, licet omnes ad unum finem tendant. Primi auctores fuerunt *Arabici* docentes animam hominis ſimul interire cum corpore, & in reſurrectione corporum reſurgere, an. 249. *Hermanus* autem *Kiſuich* docet animas ita interire, ut nunquam redeant. Damnatur in Conc. gen. *Lateranenſi* ſub Leone X. an. 1513.

Animæ poſt mortem tranſeunt de corpore in corpus. Auctores fuerunt *Albigenſes* anno 1176. hunc etiam errorem ſecuti ſunt *Albanenſes:* & pridem *Pythagoræ* Philoſopho attribuitur. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Alex. III. cum cæteris Albigenſium erroribus, anno 1179.

Animæ ante corporis infuſionem peccaverunt, ideo ſunt incluſæ in pœnam in corporibus tanquam in carcere. Auctor fuit *Origenes &c.* hanc etiam hæreſim ſecutus eſt *Priſcillianus* Hiſpanus Avilæ ortus, anno 381. Damnatur in Conc. I. *Bracarenſi*, decretorum capit. 6. an. 563.

APOSTOLI.

APoſtoli prædicaverunt Evangelium ſolum litteraliter, non myſticè. Auctor fuit Abbas *Ioachim* Calaber de Curiatio, an 1190. In eundem errorem cecidit *Petrus Ioannes*: Reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Inn. III. in cap. 2. cum aliis dicti Ioachimi erroribus, anno 1215.

Apoſtoli nec habuerunt, nec receperunt pecuniam, nec aliquid in craſtinum ſervaverunt Auctor fuit *Gerardus de Parma* ex familia de Sagarelis ann. 1300. Contra eſt Conc. *Viennenſe* ſub Clem. V. damnans errores *Begardorum*, ex quibus ille *Gerardi* prodiit an. 1311.

AQVA

A Q V A.

Aqua eſt Deo coæterna. Hæreſis hæc recitatur à *S. Auguſtino* de hæreſibus 76. ex eo ut videtur orta, quod gen. 1. non fiat mentio creationis aquæ, ſed tantum cœli & terræ. Damnatur in Conc. I. *Nicæno*, anno 325. & habetur in cap. *Firmiter*, de S. Trin. viſibilium & inviſibilium omnium.

Aqua nō benedicta eſt tanti valoris, quanti eſt benedicta: & eſt opus Negromantia ad res benedicendas; non enim poſſumus facere res meliores benedictionibus, quam Deus eas per natura condidit. Auctores fuerunt quidam *Flagellantes* ſic ab operibus dicti: huic errore adhæſere aliqui populi Angli Lolardi dicti, in aliis Sectatores VViclephi, anno 1450. Hanc doctrinam etiam tutatus eſt quidam de *Ioannes Germanus* de VVeſtphalia ſuperiore, anno 1470. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494. & in *Hiſpalenſi* 2. an. 624. & in *Toletano* 3. cap. 8. decretorum, anno 63 ..

B.

B A P T I S M V S.

Baptiſmus fit in igne & ſpiritu: non in aqua. Auctores fuerunt *Galatæ*, abuſi illis verbis Matthæi 3. *Ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, ut refert S. Auguſtinus de hæreſibus cap. 59. Damnatur in Conc. *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1438. & in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 2.

Forma Baptiſmi uſitata non eſt vera forma &c. Ita docuerunt *Marcus Ægyptius*, ex Alexandria, anno 155. *Montanus* apud Miſniam Phrygiæ ortus, anno 173. *Paulus Syrus* ex Samoſatena urbe, anno 266. Damnatur in Conc. I. *Nicæno*, anno 325. & in Conc. I. *Antiochena* recepto in prædicto Nicæno.

Mortui ſunt baptizandi. Auctores fuere *Marcioniſtæ*. ſic dicti à Marcione eorum duce, an. 158. Damnatur in *Carthaginenſi* III. anno 397. recepto poſtea in Synodo generali in Trullo celebrata.

Baptiſmus nullam vim habet. Primi Auctores fuerunt *Meſſaliani*, *Manes*, *Albanenſes*, & Albigenſes, Armeni, *Petrus Ioannis*, de quibus Hiſtoria, ſive Annales Eccleſiaſtici. Damnatur in *Nicæno* I. & in *Florentino* ſub Eugenio IV. an. 1439.

Pueris uſum rationis non habentibus Baptiſ. nihil prodeſt. Auctor fuit quidam *Petrus de Bruis* Gallus ex Provincia Narbonenſi, anno 126. poſt hujus mortem docuit etiam Henricus quidā Gallus patria Tholoſanus an. 1149. Item docuerunt *Anabaptiſtæ* illi qui ſurrexerunt anno 1302. Damnatur in *Lateranenſi* ſub Innocentio III anno 1215. & aliis deinceps uſque ad *Tridentinum* ſeſſ. 7. can. 13.

Rebaptizandi ſunt illi, qui ſunt de Eccleſia Romana. Auctor primus fuit *Donatus Apher* ex Caſſinigris in Numidia ortus, anno 306. ſecuti ſunt *Armeni*: etiam *Anabaptiſtæ* originem trahentes à Petro Bruſſiano an. 1558. &c. Damnatur hæc hęreſis poſt alia in Conc. *Florentino*, ſub Eugenio IV. an. 1438. in decreto de unione Armenorum.

Non poteſt alicui conferri baptiſma, niſi ei etiam conferatur Sacramentum Euchariſtiæ, & niſi baptizatus ungatur Sancto Chriſmate, non eſt baptizatus. Auctores ſunt *Armeni* de quibus ſupra & in Hiſtoria Eccleſiaſtica apud Baronium &c. uti & alii Hæreſiarchæ quos in decurſu abducimus. Damnatur etiam in *Tridentino* ſeſſ 7. can. 13.

Baptiſmus eſt recipiendus nulla interiecta olei mixtura. Auctor fuit *VValdo* Gallus civis Lugdunenſis, anno 1170. Secutus eſt etiam *VViclef*, de quo ſupra &c. Damnatur autem in Conc. Laodiceno; ann. 364. & demū in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. anno 1179. ubi lecta VValdenſium damnata.

Pueri non egent Baptiſmo ad delectionem peccati originalis, quia ante Baptiſmum carent peccato originali. Auctor fuit *Pelagius*, ſecuti ſunt *VViclef*, & *Armeni*, de quibus ſupra &c. Tribuunt aliqui quid ſimile Ioanni Gerſoni, anno 1410. & Thomæ de Vio, quod poſſint ſalvari ſine Baptiſmo in caſu neceſſitatis, quæ admitti nequeunt, uti patet jam inde ex Conc. II. *Millevitano*, & demum ex Conc. *Tridentino* ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Si quis nō ex contemptu, ſed ex impoſſibilitate (etiam ſi toto corde ad Deum fuerit converſus) nō poſſit baptizari, ſalvari minimè poteſt. Error hic apud D. *Bernardum* recenſetur Epiſt. 77. nullo nominato Auctore, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 4.

Nullum peccatum præter originale tollitur per baptiſmum. Auctor fuit Lutherus, de quo ſupra &c damnatur diſertè in *Tridentino* ſeſſ. 5. an. 1546.

Baptiſmus aquæ ceſſavit, & eſt mutatus in baptiſmum Sanguinis. Auctores fuerunt *Flagellantes* de quibus ſupra &c. Damnatio hujus reperitur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. prædictorū errores proſcribente anno 1311.

Ana-

Anabaptiſtæ contendunt baptiſmum ſolis adultis conferendum, damnati in *Trid. ſeſſ.* 7. *& alibi*.

BEATITUDO.

Beati non vident eſſentiam Dei. Auctores ſunt *Armeni*, ſupradicti. Fuit ſecutus *Petrus Abailardus* Gallus Narbonenſis provinciæ, anno 1140. etiam *Arnoldus* vel Arnulphus Brixiæ in Italia ortus, anno 1139. Concilium *Rhemenſe* anno 1148. Abailardum & Arnoldum cum ſuis erroribus reprobavit.

Beatitudo conſiſtit in deliciis carnis. Auctor fuit *Cerinthus* Aſiaticus in Græcia apud Epheſum ortus. anno 41. Conc. *Apoſtolorum* Hieroſoloymis congregatum, anno 41. ſatis hanc hæreſim damnavit cum erroribus aliis Simonis Magi, Nicolai Diaconi, Cerinthi, Carpocratis, &c.

Nec Beatitudo, nec miſeria erit perpetua. Auctor fuit *Origenes*, de quo S. Auguſtinus lib. de hæreſibus. Et cum aliis erroribus Origenis damnatur in Concilio *Romano* ſub Cornelio Papa & Martyre anno 253.

Domo in hac vita poteſt habere beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis. Auctores fuerunt *Beguardi & Baguinæ*, populi habitantes in Germania inferiori, anno 1300. Damnantur in Conc. *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Omnis natura intellectualis ſeipſa eſt beata. Auctores ſunt *Begardi & Beguinæ*. Damnantur in Conc. *Viennenſi*, ſupra.

Ante diem Iudicii nulla anima eſt beata. Auctores ſunt *Armeni*, quibus etiam conſenſerunt *Græci*. Damnatur in Conc *Florentino* anno 1439.

Omnes Beati pares ſunt in gloria, nec in cœlis eſt præmiorum differentia. Auctor fuit *Iovinianus* natione Romanus anno 328. præter alia, damnatur in *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1439.

Intellectum creatum nullo lumine gloriæ indigere ad eſſentiam divinam intuitivè videndam aſſerebant *Begardi hæretici damnati*.

BELLUM.

Nullo pacto licet inferre bellum. Auctores ſunt *Manichæi*, etiam ſecutus eſt poſtea Oecolampadius &c. Damnatur in Con. IV. *Calcedonenſi* ann. 452. & poſtea in *Bracarenſi* I. an. 563.

Non licet facere bellum etiam cum Turcis. Auctor fuit *Lutherus* &c. Reprobatur in Conc. *Claromontano* anno 1084. & in *Lateranenſi* anno 1120. jubente bellum contra Turcas proſequi.

BENEDICTIO.

Omnes benedictiones Eccleſiæ nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *VValdenſis*, poſteà fuerunt *VViclephiſtæ*: de hoc infra tit. *Aqua* & infra tit. *Exorciſmus*.

BESTIA.

Omnes beſtiæ ſunt capaces rationis. Auctor fuit *Manes*, de quo antea: damnatur in Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, cum aliis erroribus Manichæorum anno 452.

C.

CANTUS.

Cantus in Eccleſia nullius eſt virtutis. Auctor fuit Hilarius quidam. *Arianus*; AEgiptius Alexandriæ ortus, anno 334. ſecuti ſunt *VValdenſes* nec non *VViclephiſtæ*. Damnatur in Conc. *Agatenſi* in Gallia, anno 494.

CALCEAMENTUM.

Non licet Chriſtianis uti Calceamentis, Inter hæreſes à *S. Auguſtino* notatur, auctore non nominato. Patet falſitas ex Conc. *Eliberitano* cap. 17. ſuorum decretorum prohibente tantum veſtimenta & calceamenta ad pompam, anno 306.

CAPUT.

In Eccleſia non eſt unum Caput. Ita *Lutherus*, *Calvinus*, & ſequaces qui negant Pontificis primatum de quo tit. Papa, Pontifex &c.

CHARACTER.

In nullo Sacramento imprimitur Character. Auctor fuit *Lutherus*. Damnatur error Conc. IV. *Cartaginenſi*, anno 214. & demum in Concil. gen. *Florentino* in decreto de unione Armenorum, anno 1439.

CARO ET CORPUS HUMANUM.

Corpus ſua natura eſt malum, & à malo principio. Auctores ſunt *Manichæi*, quibus adhærent Priſcilianiſtæ. Damnantur in Conc.

Conc.I. *Bracarenſi*, à Ioanne III. confirmato, can.13.anno 563.

CERTITVDO.

Omnis homo juſtus fidei certitudine ſcit ſe eſſe in gratia. Auctor *Lutherus* & ſequaces. De quo etiam in tit. *Abſolutio* & *Gratia*.

CIBVS.

Non licet veſci carnibus. Auctor *Tatianus*: ſequuti ſunt *Manichæi*, ortum habentes ex Mane, anno 1170. etiam *Priſcillianus*, nec non pridem Græci. Reprobatur in Conc.I. *Bracarenſi*, can.14.an.563.

Diebus ab Eccleſiis vetitis licet veſci carnibus &c. Auctor fuit *Iovinianus*, fueruntque *VValdenſes* & *Lutherus*: Damnatur in Concil. *Toletano* III. decretorum cap.9.anno 653.

CIRCVMCISIO.

In Lege nova admittitur Circumciſio. Quidam poſt tempora Chriſti, quos Apoſtolus ipſe reprobat, de quo etiam tit. *Lex*.

CHRISTVS.

Chriſtus ſolam habuit naturam humanam. Auctor fuit *Carpocrates* anno 36. ſecutus fuit *Ebion* Simonis Magi diſcipulus anno 57. etiam *Thedotus Sutor* anno 173. etiã *Thedotus Argentarius*, ſive Trapazetus dictus anno 202. etiam *Arthemon* ex Bizantina urbe ortus, anno 196. etiam *Arrius Ægyptius*, Alexandriæ ortus anno 310 etiam *Photinus*, à quo Photiniani venerunt, anno 340. Damnatur in Concil. I. Nicæno in Simbolo, anno 325.

Chriſtus ſolam habuit naturam Divinam. Primus Auctor fuit *Valentinus* natione Ægyptius, an.132. ſecutus eſt *Cerdo* Ponticus apud urbem Synope natus. anno 146. *Apelles* verò docet Chriſtum carnem ſuam ſumpſiſſe ex elementis &c. anno 146. *Priſcillianus & Manes* docent, Chriſtum fuiſſe hominem Phantaſticum. Etiam Valentinum fuit ſecutus *Apollinaris* filius anno 371. Damnatur in eodem Symbolo *Nicæno* & in Conc. *Conſtantinopolitano* generali II. in Symbolo, & *homo factus eſt*, anno 381.

Chriſtus uti duas naturas, ita duas perſonas habuit. Auctores fuit *Neſtorius* ex Germanicia urbe Syriæ ortus, anno 428. ſecutus eſt Petrus Gnafæus, anno 471. Damnatus in Conc. gen. *Epheſino* can. 4. anno 431.

Chriſtus ſolam habuit naturam & perſonam Divinam. Auctor fuit *Eutiches* Conſtantinopolitanus anno 448. deinde ſecutus eſt *Dioſcorus* AEgiptius Alexandriæ ortus anno 439. etiam *Acephali* anno 494. etiam *Severus* natione Antiochenus anno 513. Damnatur in eodem *Epheſino*, decretorum cap.13. & in Concil. gen. *Calcedonenſi*, anno 452.

Chriſtus ſolum corpus non animam habuit. Auctor *Arius*, de quo antea, damnatur in Concil. *Romæ* habito ſub *Damaſo* anno 382. & in *Epheſino* gen. decret. cap. 13. an. 431.

Vna ſolum in Chriſto fuit voluntas, nempe Divina Auctor *Macharius* Syrus anno 678. Damnatur in 6. Synodo gen in *Trullo* ſeſſ. 17. in qua profertur Symbolum S. Athanaſii, anno 680.

Non Chriſtus ſed Simon Cyreneus fuit crucifixus. Auctor *Baſilides Ægyptius* ex Alexandria ortus anno 74. conſtat contrarium ex ipſo *Conc. Apoſtolorum* ſub D.Petro, anno 41.

Non poſſumus ſperare ſalutem in Chriſto. Auctor fuit quidam *Baſſus* AEgyptius & Alexandriæ ortus anno 120. ſecutus fuit *Petrus Abailardus* de quo antea: Conſtat contrarium ex ipſi *quatuor primis Conciliis* generalibus, quæ *D.Gregorius* affirmat recipienda ſicut quatuor Evangelia.

In Chriſto non fuit Spiritus timoris Domini. Auctor idem *Abailardus*. Hic cum aliis Abailardi erroribus damnatur in Conc. *Rhemenſi ab Eugenio* II. confirmato, an.1148.

Chriſtus adhuc vivens lanceatus fuit. Auctor *Petrus Ioannis*, contra Evangelii textum expreſſum: damnatur etiam à Conc. *Viennenſi*, anno 1311.

Chriſtus non reſurrexit, ſed adhuc reſurget. Auctor fuit *Cerinthus*, de quo in hiſt. Eccleſiaſtica. Damnatus in *Nicæno* I. in Symbolo, & *reſurrexit tertia die*.

Chriſtus aſcendit in Cœlum ſine carne. Auctor *Apelles*, de quo hiſt. Eccleſiaſt. Damnatur in Conc. gen. *Epheſino* III. cap. 13 anno 431. vide infra plura v. Deus.

CONCILIVM.

Concilia ritè congregata nullius ſunt valoris. Hoc docent ab initio hæretici *Arrius Neſtorius*, *Eutyches*, *Ioannes Huſſ*: poſtea *Lutherus* &c. Damnantur in Conc. *Conſtantienſi* ſub Ioanne XXIV ſeſſ.4.& 5. anno 1415.

COPVLA HVMANA.

Vſus fœminarum eſt communis. Auctor fuit

fuit *Simon Magus* Samaritanus anno 35. ſecutus eſt *Nicolaus Diaconus* etiã *Menander* Samaritanus anno 74. enim *Saturninus* Antiochiæ natus, anno 60 etiam *Carpocrates*, & *Ebion*, etiam *Cerinthus*: etiam *Cerdo*: etiam *Marcion*: etiam quidam *Florinus* Romæ natus anno 165. etiam *Piccardus*, ex Belgia Gallica ortus Adamitarum Dux anno 1418. etiam *VValdenſes*: etiam quidam hæretici *Fraticelli* dicti, quorum Magiſter fuit *Hermannus* Ferrarienſis anno 1294. Damnatur in ipſo Conc. *Hieroſolymitano* ſub D. Petro, cum aliis Simonis magi erroribus.

Copula carnalis in univerſum non eſt licita, de quo titulo *nuptiæ* infra dicetur.

Coitus non eſt peccatum, ſed bene oſculum. Auctores *Begardi* & *Beguinæ*, Damnatur in Conc. *Viennenſi* cum aliis erroribus Begardorum anno 1311.

CONFESSIO.

Confeſſio eſt humanum inventum. Auctor primò fuit *Petrus* Hiſpanus Oxomenſis, 1474. ſecutus eſt *Lutherus*. Damnatur cum ſequentibus de confeſſione Sacramentali in Conc. *Conſtantienſi*, & in *Florentino*, ac Poſtremò in *Tridentino*, ſeſſ. 4. in ean. 3. in can. 6. & 7.

Non eſt neceſſarium confiteri peccata Sacerdoti, ſed ſoli Deo. Auctor primus fuit *Iacobus Syrus* apud Antiochiam ortus, anno 452, poſtea etiam Lutherus.

Non eſt neceſſaria examinatio ſuæ conſcientiæ ante Confeſſionem, Auctor idem *Lutherus*.

Confeſſio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino*, & aliis ſupra notatis.

Confitentes non niſi peracta prius pœnitentia debent abſolvi. Damnatum in *Petro de Oſma*.

Vide infra *Pænitentia*.

CONFIRMATIO.

Confirmatio non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Græci*, anno 455. ſecuti ſunt *VValdenſes*, *VViclephiſtæ*, nec non *Lutherus* & *Calvinus*. Damnatur pridem in Concil. II. *Hiſpalenſi* cap. 7. anno 624. ac demum in *Tridentino ſeſſ. 7. can. 1.*

Non ſolus Epiſcopus eſt miniſter ordinarius confirmationis. Damnatur inter *VVicleſi* errores.

CONSILIUM.

Nullum eſt diſcrimen inter Conſilium & Præceptum, de quo infra titulo, *præceptum*.

CONTRITIO.

Contritio eſt nullius valoris. Auctor *Lutherus*.

Attritio ex metu gehennæ facit homines deteriores. vide infra *Timor*.

CORRECTIO.

Subditi poſſunt pro libitu corrigere ſuos ſuperiores delinquentes; vide infra *Subditus*.

CREATURA, CREATIO.

Creaturæ præſertim corporeæ à Deo non ſunt factæ. Docuit *Simon Magus*, etiam *Menander* & *Saturninus*, etiam *Cerinthus* & *Manichæi*, nec non *Priſcilianus*: quorum aliqui dicunt mundum corporeum factum à principio malo, alii à ſolis Angelis. Damnatur in Conc. I. *Niceno* & in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215.

Creaturæ ex ſe malæ ſunt. Auctores fuere *Manichæi* & *Priſcillianiſtæ*, quia ſcilicet à malo principio. Damnatur tã in prædictis, quam in Concil. *Bracarenſi* I. in Hiſpania, anno 563.

Materiam primam non eſſe creatam, ſed ex ſe, docuit *Marcion* hæreticus. Creatas animas diu ante corporum formationem, Origeni adſcribitur. Vide *Anima*, *Mundus* &c.

CRUX.

Crux Salvatoris non eſt adoranda, de quo dictum titulo, *Adoratio*, *Chriſtus*, & alibi infra.

D.

DECIMÆ.

Decimæ non ſunt Sacerdotibus ſolvendæ. Auctor fuit *Gerardus Parmenſis*, huic adhæret *Ioannes VVicleph*, damnatus in Concil. *Conſtantienſi*.

DEUS.

Plures ſunt Dii. Docuerunt *Cerdo*, *Marcion*, *Valentinus*, etiam *Secundus* Valentini diſcipulus, anno 175. & *Ptolomæus* ejuſdem diſcipulus, & con-

& conceivis Secutis hos fuerũt *Marcus, Apelles, Manichæi, Albanenſes, & Albigenſes* de quibus ante: Patet manifeſtus error, ex ratione ipſa, ex ſcripturis, ex Concil. *Nic. I* in Symbolo, *Credimus in unum Deum*.

Deus eſt Corporeus Auctor dicitur *Tertullianus* ſecuti *Audiani* qui etiam dicuntur Anthropormophitæ, Patet hic error ex eodem Symbolo Nicæno, & cæteris.

Deus eſt mendax, Auctores *Armeni*, ut refert Guido lib. de hæreſibus. Damnatur diſertè ex Conc. IV gen. *Calcedonenſi*, & *Latheranenſi* ſub Innocentio III.

Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt: Auctor fuit Petrus *Abailardus*, de qua hæreſi infra tit. *Futurum contingens*.

Sapientia, iuſtitia, & alia Dei attributa ſunt ab ipſa Dei eſſentia realiter diſtincta. *Gilbertus Porretanus*, ut refert D. Bernardus Serm. 3. in Cantica. Error ex oppoſitio fuit *Eunomii* nullam etiam rationis ſive conceptus diſtinctionem inter ea admitti poſſe, ut refert *Epiphanius*, hæreſi 26.

Non ſunt tres perſonæ in Divinis. Auctor fuit *Noetius* in Epheſo civitate Græciæ ortus, anno 260. huic adhæſit *Sabellius* in Ptolemaida Lybiæ urbe ortus anno 260. Damnatur in Concilio *Romano* ſub Sylveſtro I. anno 326.

Filius eſt Patre minor. Auctor fuit *Arrius*, ſecutus eſt *Aetius*, ann. 356. etiam *Acbatius* an. 309 etiam *Eunomius* Galata, &c. an. 381. etiam multò poſt *Petrus Abailardus*. Damnatur in eodem Conc. *Nicæno I.*

Filius Dei ignorat ultimum diem. Auctores dicuntur ab ignorantia *Ignoitæ* malè intelligentes dictum Chriſti Marci 13. *De die autem illo nemo ſcit. . neque Filius niſi Pater*, apud Iſidorum lib. 8. Etym. cap. 5. Damnatur in Conc. *Latheranenſi* ſub Martino I. aliiſque.

Filius non videt Patrem, nec Spiritus ſanctus Filium: Auctor fuit *Origines* uti ſcribit Epiphanius in Epiſt. ad Ioan. Hieroſolymitanum. Damnatur inter ejus errores in *Concilio Romano* ſub Fabiano, anno 254.

Spirictus Sanctus eſt minor Patre & Filio, & eſt mera creatura. Auctor *Macedonius* Conſtantinopolitanus anno 341. Arrianis multum addictus, apud *S Auguſtinum* lib. de hæreſibus c. 52. Damnatur in Concilio II. gen. *Conſtantinopolitano* ſub Damaſo, anno 381. uti & in *Ephœſo* III. *Calcedonenſi* IV. & *Latheranenſi* ſub Innocentio III.

Spiritus Sanctus eſt Anima mundi. Auctor fuit *Abailardus*; de quo D. Bernardus Ep. 190. ad Innoc. II. H. c cum aliis Abailardi erroribus damnatur in Conc. *Rhemenſi* in Galia an. 1148.

Spiritus Sanctus non procedit à Patre & Filio. Quod docuere *Græci*, & etiam *Armeni*, Damnatur in *Latheranenſi*, anno 1215.

Perſonæ Divinæ circa proprietates negligendæ ſunt. Auctor *Petrus Abailardus*, Damnatus in Conc. *Rhemenſi*, ſupra. vide *Creatura*

DIABOLVS.

Diabolus ſua natura eſt malus. Auctores *Manichæi*, quos ſecutus eſt *Priſcilianus*. Damnatur in Concilio I. *Bracarenſi*, & in *Lateranenſi* ſub Innocentio III.

Diabolus aliquando ab Inferno eſt liberandus. Auctor fuit *Origenes*, ut refert S. Auguſt. de hæreſibus c. 33. Damnatur in *Quinto* Conc. gen. in *Trullo*, ſub Vigilio, anno 553.

Diaboli tentationes fiunt in nobis Contactu lapidum, & herbarum: de quo dicetur titulo *Tentatio*.

E.

ECCLESIA.

SOli boni, non mali in Eccleſia continentur. Auctor fuit *Donatus*, ſecutus eſt *Ioannes Huſſ.* an. 1413. Eam hęreſim diu ſepultam demum reſuſcitavit *Lutherus*. Damnatur pridem in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 15. in articulis Ioannis Huſſ. anno 1415.

Eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis docuerunt *Calviniſtæ*; ex ſoli Perfectis *Anabaptiſtæ*, ut ſupra damnati.

Eccleſia poteſt errare. Auctor fuit *Ioannes de VVeſtphalia*, & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* contra VVicleſum.

Epiſtolæ Decretales nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *VValdenſes*, ſecuti ſunt *Gerardus*, *Begardi & Beguinæ*, etiam Ioannes *VVicleph*, Ioannes de *VVeſtphalia & Lutherus*. Damnatur in Conc *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311. & in *Conſtantienſi* in articulis VVicleſi, anno 1415.

Eccleſia & eccleſiaſtici homines non poſſũt divitias poſſidere. Auctores *Audianis*, ſecuti ſunt *VValdenſes & VVicleſiſtæ*, etiam *Marſilius* Paduanus anno 1307. nec non *Lutherus*. Damnatur in Conc. gen. *Calcedonenſi* IV. c. 22. Decretorum ſub Leone I. & in *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter articulos VVicleſi, anno 1414.

ELEEMOSINA.

Non licet facere Eleemoſinam Fratribus mendicantibus. Auctor fuit *Ioann. VVicleph* qui

ſupra,

ſupra, docens eos qui iſtis faciunt eleemoſinam excommunicari, de quo etiam infra tit. *Mendicitas*.

Eleemoſinarii, licet magni peccatores ſalvantur. Dogma hoc ſine *Auctores* recenſet S. Auguſtinus de civitate Dei, cap. 22. & damnatur in *Nicano* I. anno 325.

EPISCOPUS.

Epiſcopi ſunt pares ſimplicibus Sacerdotibus. Auctor fuit *Aetius* Alexandria ortus anno 354. ſecuti ſūt infames Pauperes de *Lugduno*, *Marſilius* Paduanus, Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Hiſpalenſi* I. Decretorum cap. 5. & 7. quod fuit confirmatum ab Honorio I. & receptum in 6. Synodo in *Trullo* habita ſub Agathone.

Epiſcopus peccans amittit Epiſcopatum. Auctores *VValdenſes*, nec non *VVicleph*. de quo etiam errore infra tit. *Poteſtas*.

EVANGELIUM.

Evangelium jam ceſſavit. Auctores fuerunt *Flagellantes*, hæretici: & inter eorum errores damnatur in Concilio *Vienneſi* anno 1311.

Evangelium ſolum litteraliter ab Apoſtolis fuit prædicatum. Auctor fuit Abbas *Ioachim*: inter ejus errores decretorum cap 20. damnatur in *Latheranenſi* ſub Innocentio III.

Evangelium non eſt lex. Auctor *Martinus Lutherus*, ſecutus eſt *Philippus Melancton* anno 1530. etiam Ioannes *Brentius* Germanus, anno 1540. Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. can 20.

EUCHARISTIA.

Ex pane non poteſt confici Sacramentum Euchariſtiæ. Auctores fuerūt *Cathariſtæ* Manis Diſcipuli. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Non in Azymo, ſed fermentato corpus ſuum Chriſti confecit. Auctores ſunt *Græci*, ſecuti ſunt *Armeni*. Repugnat definitioni Concilii *Florentini*, in decreto Vnionis Græcorum cum Eccleſia Latina.

Modus Conſecrandi Eccleſiæ Romanę non eſt verus modus. Auctores ſunt *VValdenſes*. Damnatur etiam in *Florentino*, anno 1439.

Corpus & Sanguis Chriſti realiter non continentur ſub ſpeciebus panis & vini. Docuerunt hoc pridem *Armeni*, etiā *Berengarius* Gallus Andegavenſis an 1006. etiam Ioannes *VVicleph*, *Almaricus* & Ioannes *Oecolampadius*, ac *Ioannes Calvinus*. Poſt alia damnatur in Concilio *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 1.

Poſt Conſecrationem, manet idem panis. Auctores *VVicleph* & *Lutherus*. Damnatur contra VVicleſū in Concilio *Conſtantienſi*, & contra Lutherum in *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 4. can 2.

Pro Calicis conſecratione non eſt opponendum vinum, ſed ſola aqua. Auctores *Aquarii* apud S. Auguſtinum, quorum quis fuerit magiſter, non legitur. Repugnat Concil. *Lateranenſi*, & demum *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 4.

Nullo modo eſt aqua apponenda in calice. Auctores ſunt *Græci*, Armeni inſuper ſecuti ſunt. Repugnat Concilio III. *Cartaginenſi*, & *Florentino* in decreto de unione Armenorum.

Sacramentum Euchariſtiæ nec prodeſt, nec lædit. Auctores ſunt *Meſſaliani*, quos ſecuti ſunt *Armeni*. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 3. cap 2. can 5.

Sacramentum Euchariſtiæ maiorem habet vim feria quinta maioris hebdomadæ. Auctores fuerunt *Græci*. Repugnat *Florentino*, in decreto de unione Græcorum.

Sacramentum Euchariſtiæ ſumi poteſt à peccatore ſine confeſſione, Auctor *Lutherus*, aliique ſequaces. *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 7. declarante ſolam fidem non eſſe ſufficientem præparationem ad hoc Sacramentum &c.

Peccator non recipit corpus Chriſti. Recitatur hic error à Petro Lombardo lib. 4. ſent. diſt. 9. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 3. cap. 7. can. 11.

Corpus Chriſti non eſt in Euchariſtia, niſi in ſolo uſu. Auctor præcipuè fuit *Martinus Buzerus* Germanus. & *Lutherus*, an. 1530. Damnatur in eodem *Tridentino* ſup. c. 6. can. 7.

Communio debet fieri ſub utraque ſpecie. Auctores ſunt *Græci*, his adhæſit *Petrum Dreſenſis* bohemus, an. 1428. etiam *Lutherus*. Damnatur pridem in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 13

Vide infra *Miſſa*.

EUNUCHUS.

Ad bene Deo ſerviendum oportet, ut quiſque ſin caſtratus, Auctor fuit quidam *Valeſius* Arabs anno 230. Reprobatur in Conc. *Nicæno* I. can. 1. & in Concilio *Romano* inter errores Origenis, anno 254.

EXCOMMUNICATIO.

Cenſuræ nullius ſunt valoris. Auctor fuit Ioannes *VVicleph*, ſequuti ſunt Ioannes *Huſſ*, & *Lutherus*. Damnatur pridem inter errores VVicleſi in Conc. *Conſtantienſi*.

EXOR-

EXORCISMVS.

Omnes Benedictiones, quas facit Eccleſia, ſunt ſpernendæ. Auctores ſunt *VValdenſes*, & ſequentes *VViclephiſtæ*. Inter alia Concilia *Toletanus IV*. ſub Honorio I. ſuorum decretorum c. 8. Benedictionem Cerei Paſchalis approbat, & mandat.

F

EATVM.

Hominum actiones ſunt fato adſcribendæ. Auctor fuit *Bardeſanis*, an. 175. ſequutus eſt *Priſcillianus*. Damnatur in Concilio *Bracarenſi* I. ſuorum Decretorum c. 9. an. 563. Vide infra V. *Libertas*.

FIDES.

Nil credendum eſt, quod excedat noſtri intellectus virtutem, Auctor fuit Petrus *Abailardus*: cum quo hic error damnatur in Concilio *Rhemenſi* anno 1148.

Habentes ſolam fidem; licet peccatores maximi, ſalvantur. Auctor eſt *Eunomius*, ſequutus eſt *Lutherus*. Damnatus in *Tridentino* Seſſ. 6. cap 3. 4. &c. & can 9.

Fides amittitur per quodlibet peccatum mortale. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur ibidem in *Tridentino* cap. 15. ac can. 28.

Licitum eſt exterius fidem negare inſtante perſecutione; & ſufficit eam in animo ſuo interius retinere. Damnatur ut hæreticum in Conc. *Romano ſub Cornelio Papa*, uti patet ex Baronio ad annum 254. contra Eliſaitas.

FIDVCIA.

Fiducia gratiæ nullo modo, vel gloriæ aſſequendæ, poteſt collocari in noſtris operibus. Auctor eſt *Lutherus*. Damnatur in eodem *Tridentino* Seſſ. 6. c. 16. & can. 26. ac 32.

FORNICATIO.

Coitus inter ſolutos non eſt peccatū mortale. Auctores ſunt *Græci*. Damnatur in *Florentino* inter Græcorum errores.

FVRTVM CONTINGENS.

Omnia, quæ fiunt, fiunt neceſſitate abſoluta. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, ſequuti ſunt *VViclep*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. a. 27. inter *VVicleſi* errores.

G

GRATIA.

HOmo poteſt ſine Chriſti gratia Dei præcepta adimplere, & ſuis meritis vitam æternam conſequi. Auctor fuit *Pelagius*. Damnatur in Concilio *Milevitano* II. præſente S. Auguſtino ſub Innocentio I. & in *Tridentino* Seſſ. 6. can. 1. 2. 3.

Illi, qui plena fide Baptiſmum acceperunt, non poſſunt amplius peccare. Auctor fuit *Jovinianus*, ſequuti ſunt *Pelagius* & *Lutherus*. Damnatur in *Milevitano* II. ſupra. Et in *Tridentino* Seſſ. 6. can. 23.

Homo juſtus ſcit ſe eſſe in gratia; & ad hoc credendum eſt obligatus. Auctor fuit *Lutherus*. Sequutus eſt Huldricus Zuinglius, anno 1525. etiam *Joannes Calvinus*, an. 1534. etiam *Andreas Oſſiander* anno 1530. Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 6. cap. 9. & can. 13. ac 14.

Semipelagiani hæretici inſuper docuerunt Deum *primam gratiam* tribuere intuitu meritorum naturalium præcedentium. *Calvinus* docuit hominem in ſtatu naturæ lapſæ gratiæ medicinali ex neceſſitate conſentire. De Gratia vide plura damnata in hoc opere *tom. 1. tract. 2. cap* 2. §. 11. *& ſeq.*

H

HÆRETICVS.

OMnes hæretici, bene ſentiunt. Auctores ſunt quidam dicti Rhetorici, non nominato certo auctore. Eſt aperte contra Concilium *Nicænum* I. quod damnat Arium utpote hæreticum, & contra reliqua Concilia quæ hæreticos ſemper damnarunt.

Hæretici non ſunt aliqua pœna corporali puniendi, ſed judicio divino relinquendi. Auctores ſunt *Lutheri Diſcipuli*. Patet contrarium ſemper ex praxi Eccleſiæ, & Concilio *Conſtantienſi* cujus ſententia Joannes Huſſ ut hæreticus combuſtus.

Ille dicendus eſt hæreticus, qui quovis modo peccat lethaliter. Hæreſis hæc recitatur apud *Eimericum* in direct. inquiſ. *Conciliis Univerſis* hæreticos præ aliis peccatoribus inſectantibus.

HORÆ CANONICAE.

Fruſtra tempus teritur in decantandis horis diurnis & nocturnis. Auctores ſunt *VVal-*

denſes ſequuti ſunt *VVicleph.ſtæ*. Contrarium patet in Concilio *Agathenſi* peculiariter præſcribente modum quo Horæ decantentur, decretorum cap. 21. anno 506.

I

INCARNATIO.

Redemptoris hominum titulum Chriſto propriè cõpetere negabat *Petrus Abaelardus*. Cujus impium errorem demonſtrat fusè S. Bernardus in *Epiſt*.91 ad Innocentium Pont. Vide de his *Chriſtus*, *Maria virgo*, *&c.* Vide etiam ſupra plures Errores de *Incarnatione verbi* pag. 186.

IMAGO.

Imagines omnes ſive Chriſti, ſive Sanctorum ſunt ab Eccleſiis tollendæ. Auctor fuit *Felix* quidam Vrgelitanus, anno 708. ſequuti fuerunt multi *Græci* Imperatores, etiam *VValdenſes* & *VVicleph.ſtæ*, etiam Andreas *Carolſtadius* anno 1520. etiam *Balthaſſar Hiebanæer*. Anno 1534. & Hæretici moderni. Damnatur ab initio Eccleſiæ in Concilio generali *Nicæno* I. Ann. 325. & in *Nicæno* II. ſub Adriano I. Anno 786.

Imago Dei, ad quam factus eſt homo, eſt in corpore non in anima. Hanc aſſertionem tanquam hæreticam damnavit Eccleſia in *Concilio* Romæ celebrato ſub *Sylveſtro* Pontifice & Conſtantino Imp. an. 320.

Ieiunium Vid ſupra tit. *Abſtinentia*.

INDVLGENTIA.

Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, Auctores primi *VValdenſes*, ſequuti ſunt Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*. Damnatur pridem in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. an. 1215. & in *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter *VVicleph.i* errores. Vide infra *Purgatorium*.

INFERNVS.

Non datur infernus Auctor *Almaricus*; ſequuti ſunt *Albanenſes*, & Hermanus *Riſuichius*, & damnatus error, in Concilio *Florentino*, anno 1439.

Pœna inferni non eſt perpetua, Auctor *Origenes*, ſequuti ſunt *Armeni*, apud Guidonem in ſumma de hæreſibus. Damnatur in *Concilio Romæ* habito ſub *Fabiano*, & *Cornelio* Pontifi. an. 254.

Chriſtus ad infernum non deſcendit. Refertur à S. Auguſtino, Philaſtrio, Guidone in libris ſuis de hæreſibus; & damnatur in Concilio *Lateranenſi*, anno 1300.

INIMICVS.

Inimicus poteſt bona Conſcientia decipi & illi damnum inferri. Ita *Græci*, & ſic inter eorum errores damnatus in Conc. *Calcedonenſi*, anno 456.

INIVRIA.

Non licet Chriſtianis, petere coram Iudice Reparationem Iniuriæ, Auctor fuit *Lutherus*, & damnatur in *Trid.* Seſſ. 9. Vide infra, *Occiſio*, *Reſtitutio*.

IOANNES BAPTISTA.

Ioannes Baptiſta fuit damnatus, quia non in Chriſtum credidit. Auctores fuere *Manichæi*, quia ſcil. miſit diſcipulos, qui interrogarent, *Tu qui es?* Damnatur in Concilio *Calcedonenſi*, anno 452.

IVDAS.

Peccatum Iudæ de Chriſti proditione, fuit Beneficium generis humani. Auctores fuerunt *Caiani*, qui referuntur à S. Auguſtino & Tertulliano, qui eos vocat *Chaldæos* in lib. de hæreſibus. Hæc maligna hæreſis damnatur in ipſo Concilio *Hieroſolymitano* ſub D. Petro cujus acta Euangeliſta Lucas deſcribit in actis Apoſtolorum.

IVDICIVM.

Nullum erit Iudicium extremum Auctores *Gnoſtici* Nicolai diſcipuli, vel Barberiani dicti: ſunt ſequuti *Floriani*, *Manichæi*, & *Prodianitæ*. Damnantur in Conc. I. Generali *Nicæno*: & damnatos reperies in Symbolo Concil. General. *Conſtantinopolitani*, an. 381.

Vniverſale iudicium iam eſt factum. Auctores ſunt *Albanenſes*. Reprobatur in Concilio IV. Gen. *Calcedonenſi* ſub Leone I. an. 452.

IVDEX.

Nullus Iudex poteſt aliquem damnare ad pœnam aliquam. Auctores *VValdenſes* & damnantur in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter alios VVicleſi errores, an 1415.

IV-

IVRAMENTVM.

Nullus Chriſtianus poteſt jurare. Auctores *VValdenſes*, ſequuti ſunt *Catharistæ*, & *Pſeudo Apoſtoli*. Damnatur in Concilio *Nicæno* I. an. 318. & in *Conſtantienſi* Seſſ. 8. inter errores VVicleffi, ordine art. 43.

Licitum eſt perjurium. Auctor *Priſcillianus*: ſunt ſequuti quidam Apoſtolici, ſeu *Apoſtatici* an. 260. etiam *Flagellantes*. Damnatur in Concil. *Bracarenſi* I. inter alios Priſcilliani errores, an. 563.

IVSTVS.

Semel per Baptiſmum iuſtificati non poſſunt amplius peccare: Auctor *Iovinianus*, adhæſit *Pelagius*, uti patet ex S. Auguſtino de hæreſibus C. 87. Damnatur in Conc. *Mediolanenſi* ſub S. Ambroſio authoritate Syricij Pontific. an. 396.

Iuſtus in omni bono opere peccat, Auctor *Lutherus*, de quo etiam tit. *peccatum*.

Omnis homo iuſtus eſt certus de ſua iuſtificatione. Auctor *Lutherus*, & damnatur in *Trid. Seſſ.* 6. *cap.* 9.

L

LABOR.

NVllum opus manuum eſt monachis licitum, etiam victus cauſa. Auctores *Maſſaliani*, ſequuti *VValdenſes*, damnatur in Conc. *Carthaginenſi* IV. an. 398.

Monachi debent ſibi victum parare operibus manuum. Auctor fuit *Guilielmus de S. Amando*, an. 1216. ſequuti ſunt Ioannes *VViclephus* & *Lutherus*: & damnatur in Concilio *Conſtantienſi*, anno 1415.

LEX

Lex antiqua ſervãda eſt cum nova. Auctor *Cerinthus*, ſequutus eſt *Ebion*. Damnatur in Concilio *Apoſtolorum* ſub D. Petro.

Lex antiqua eſt mala, quia eſt à malo principio. Auctor fuit *Cerdo*, ſequuti ſunt *Marcion, Caiani*, & *Manichæi*. Damnatur in Concil. IV. *Calcedonenſi*, an. 452.

Omnis homo in ſua lege poteſt ſalvari. Recitatur ſine Auctore hæc hæreſis à Turrecremata lib. 1. de ſumma Eccleſiæ c. 21. Damnatur in Concilio *Lateranenſi*, an. 1215.

VViclephi error fuit, ſuperiores Eccleſiaſticos, aut civiles, nullam habere authoritatem Leges condendi, inter alios ipſius errores damnatus.

LIBERTAS.

Nulla ineſt libertas humano Arbitrio. Docuerunt id *Bardeſanes, Manichæi, Priſcillianus, Petrus Abailardus*, Ioannes *VViclephus, Calvinus* & *Lutherus* ſaltem ad opera gratiæ. Damnatur in *Tridentina* Seſſ. 6. can. 4. 5. 6.

Homo poſt gratiam deperditam, non poteſt non peccare. Auctor eſt *Lutherus*, contra *Trident.* ſupra can. 7.

Homo poſt gratiam Baptiſmi acceptam non poteſt amplius peccare. Auctor eſt *Iovinianus*, ſequutus eſt *Pelagius*. De quo errore S. *Hieronymus* contra Iovinianum lib. 2. & S. *Auguſtinus* de hæreſibus c. 87.

LINGVA.

Ante ædificationem Turris Babel fuerunt linguæ diverſæ. Auctor *Philaſter*, de quo S. Auguſtinus lib. de mirabilibus S. Scripturæ, eſt contra illud Gen. 11. *Terra fuit Labii unius.*

M

MALVM.

MAlum eſt à Deo, & Deus facit malum. Auctor fuit *Florinus*, huic adhæſit *Blaſtus*, anno 180. Romanus Presbyter, apud Euſebium lib. 5. hiſt. eccleſiaſt. c. 2. Et damnatur in Conc. 4. *Calcedonenſi*, an. 452.

Aliquæ creaturæ ex ſe ſunt malæ, & ſunt non à Deo, ſed à malo principio: Auctor *Cerdo*, ſequuti ſunt *Manichæi* De hoc *S. Auguſt.* de hæreſibus c. 21. & damnatur in *Calcedonenſi* ſupra.

Deus non facit aliquod malum, qualecumque malum illud ſit. Author fuit *Celſus*, an. 315. Damnatur hic eiuſque error in Concil. I. *Nicæno*, an. 325.

Mali Reges, ac mali Prophetæ procedunt à Iuſſione Dei. Auctor non nominatur, ſed damnatur hic error in Concil. I. *Nicæno* an. 325. ut ſupra.

MARIA VIRGO.

Beata Virgo Maria poſt Chriſti nativitatẽ fuit à Ioſepho carnaliter cognita: Auctor *Elvidius* Capadox, an. 355. huic adhæret *Iovinianus*, apud S. Aug. lib. de hæreſib. Damnatur in Concilio *Mediolan.* præſente S. Ambroſio & Legatis Syricii Papæ, an. 390.

Beata Virgo Maria non eſt Dei Mater, ſed alicuius hominis Iuſti. Damnatur in Concilio III *Epheſino* anno 431.

Beatam Virginem purum hominem peperiſſe prædicabat hæreticus *Neſtorius*; adeoque Dei Matrem dici non debere. In alterum extremum declinavit *Eutiches* docens poſt Incarnationem non modò unam eſſe in Chriſto perſonam, ſed etiam unam Naturam ſive per compoſitionem, ſive per converſionem in unam utriuſque naturæ divinæ ac humanæ. Vide *Chriſtus*.

MARTYRIVM.

Licet tempore perſecutionis negare Chriſtum. Auctor fuit *Baſilides*, ſequuti ſunt *Elceſei*. Damnatur in Conc. I *Niceno*, an. 325.

Se interimentes ob aliquod peccatum per ſeipſos perpetratum, ſunt verè martyres. Auctores *Donatiſtæ*; Et damnatur in Conc. *Romano* ſub Melchiade Papa, anno 313.

Interimentes ſe ſive per ſe, ſive per alios ſunt verè martyres. Auctores ſunt *Circumcelliones* genus hominum agreſte ut refert S. Auguſt. de hæreſib. c. 69. Damnantur in Concil. I. *Carthaginenſi*, anno 349.

Matrimonium, Vide Nuptiæ.

MELCHISEDECH.

Melchiſedech fuit Chriſtus. Auctor fuit *Hierax*, anno 278. in Ægypto, apud Epiphanium hæreſi 67. & ſatis damnatur in ipſo Symbolo Concil. *Niceni* I. anno 325.

MENDACIVM.

Licitum eſt mentiri pro ſalvanda vitâ, aut pro aliquo magno beneficio alicui impendẽdo, etiam cauſa humilitatis. Auctor *Ioannes Caſſianus*, an. 404. vir in aliis admodum præſtans. Reprobatur hic error in Concilio IV. *Calcedonenſi* ann. 452.

MENDICITAS.

Mendicitas eſt ex lege illicita. Auctor fuit Ioannes *VViclepb*, adhæſit *Lutherus*, Monachorum mendicantium hoſtes implacabiles. Damnatur in Concil. *Viennenſi*, ann. 1311. Vide infra tit. *Monachatus, Votum*, &c.

MERITVM.

Nullum eſt hominis meritum ad gloriã aſſequendam. Auctor *Lutherus*. Et damnatur in *Trident.* Seſſ. 6. c. 16. & alibi.

Homo ſua virtute, ſine gratia Dei, vitam æternam promeretur. Auctor *Pelagius*, contra quem pridem S. Auguſtinus, & poſtea *Trident.* Seſſ. 6. c. 9. & can. 1.

Vide hic infra plures errores tit. *Opera*.

MIRACVLVM.

Nulla verè Miracula in Eccleſia fiunt. Auctores *VValdenſes*, & damnatur pridem in Conc. I. *Niceno*, & ſæpius poſtea.

MISSA.

Miſſa non eſt fundata in Evangelio, nec eſt à Chriſto inſtituta, ſed eſt merum inventum humanum. Auctor Ioannes *VViclephus*, *Berengarius*, & alii recentius: damnati in Concil. *Conſtantienſi*, *Tridentino*, &c.

Miſſa non eſt ſacrificium. Auctor eſt *Lutherus ac Calvinus*. Et damnatur à variis Cõciliis *Epheſino* Generali III. *Lateranenſi*, *Trident.* &c.

Miſſa non poteſt offerri pro peccatis, nec prodeſt vivis, nec defunctis. Auctor *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Tridentino* ſeſſ. 6. & can. 3. anno 1562. Vide ſupra *Eucharistia*.

MONACHATVS.

Monachi mendicantes ſunt inventi à malo dæmone. Auctores *VValdenſes*: etiam *Guilielmus de S. Amando*, etiam Ioannes *VViclepb* & *Lutherus*. Vide infra tit. *Votum*.

MVLIER.

Mulier poteſt promoveri ad Sacerdotium. Auctores ſunt quidam dicti *Pepuſiani*, apud S. Auguſtinum de hæreſibus cap. 27 Errorem hunc poſt annos 1300. renovavit *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 7. can 7.

Mulier poteſt eſſe caput Eccleſiæ. Error eſt Proteſtantium in Anglia, & à Catholicis omnibus reprobatus.

MVNDVS.

Materia ex qua mundus eſt factus, eſt Deo coæterna. Auctores *Galatæ*, ſequuti ſunt *Albanenſes* & Germanus *Riſwich*. Damnatur in Cõcil. I. *Niceno*, & aliis, & poſtea in *Lateranenſi* ſub Innoc. III. an. 1215.

Mundus non finietur. Auctores *Albanenſes*, contra illud Conc. Niceni, *Qui venturus eſt judi-*

indicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem, & magis determinatur in Concil. *Conſtantinopolitano* II. an. 381.

Mundus non eſt à Deo creatus, ſed ab Angelis. Auctor fuit *Simon Magus*, cui adhæſiſſe traditur *Saturninus & Menander* & *Cerinthus*. Contra *Nicænum* I. aſſerit, Deum eſſe creatorem viſibilium & inviſibilium omnium.

Mundus poſt mortuorum reſurrectionem eſt manſurus in eodem quo nunc eſt Statu. Qui error recitatur à *S. Auguſtino* de hæreſib. cap. 67. & ſatis refellitur Matthæi 24. *Cælum & terra tranſibunt*.

N

NVPTIÆ.

NVptiæ ut tales ſunt illicitæ. Auctor fuit *Tatianus*, apud S. Heron. contra Iovin ſecuti ſunt *Manichæi*, *Adamiani*, *Aeriani Priſcillianus*. Et reprobatur in illis *Scripturis*, & *Conciliis*, quæ prohibent virum ab uxore diſcedere, & contra.

Non ſunt concedendæ ſecūdæ nuptiæ. Auctor fuit *Novatus* Romanus, anno 254. ante Novatum id docuit *Montanus*, poſtea ſequuti ſunt *Tertullianus* & Græci. Sed damnatur in Concil. I. *Nicæno*, & in *Florentino*, an. 1439.

In nuptiis non eſt Sacramentum. Auctores ſunt *Armeni*, ſequitur *Lutherus*: Et damnatur pridem in Conc. *Conſtantienſi*, an. 1415.

Licitum eſt tenere duas uxores matrimonio copulatas, Auctores ſunt *Adamiani* apud Æneam Sylvium de Origine Bohemorum: Et damnatur in *Trident*. ſeſſ. 8. canon. 2. anno 1563.

Fedus nuptiarum poteſt poſt libito coniugum diſſolvi. Auctor primus fuit *Montanus*, ſequuntur Græci, Priſcillianus, Geraldus, & *Lutherus*. Damnatur in *Trident*. ſeſſ. 8. can. 5.

Nuptiæ æquantur Virginitati, vide infra tit. *Virginitas*.

O

OBEDIENTIA.

NOn eſt præſtanda Obedientia ſuperioribus legitimis. Auctores *VValdenſes*, & *VViclephiſtæ*, docuerunt idem *Begardi & Beguinæ*, & *Lutherus*. Contrarium ſatis colligitur ex *Trid*. ſeſſ. ultima de delectu ciborum, præcipiente ſuperioribus obedientiam.

OCCISIO.

Nullus homo juſtè poteſt occidi etiamſi fiat præcepto Legitimi Iudicis. Auctores *VValdenſes*, ſequitur *Nicolaus Calerus* anno 1431. Damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Licet occidere ſeipſos pro palma Martyrii aſſequenda. Auctores *Circumcelliones* ex Donatiſtis orti, & damnati in Conc. I. *Carthaginenſi*, anno 348. ut ſupra.

Licet occidere Tyrannum per inſidias, etiam cum fide data ſub iuramento, de quo infra tit. *Tyrannus*.

OPERA.

Omnia Opera bona ab homine etiam iuſto facta ſunt peccata. Auctor eſt *Lutherus*, & damnatur in *Trid*. ſeſſ. 6. can. 25.

Nullum opus eſt bonum niſi fiat puro corde, & ſincero amore. Auctor fuit pridem *Bugaurius* Italus, & reprobatum vide in *Trid*. ſeſſ. 6. can. 31.

Hominis perfecti non eſt benè operari, ſed imperfecti. Auctores *Begardi*, & *Beguinæ*, poſtea *Lutherus*; damnatur pridem in Concil. *Viennenſi*, an. 1311.

Nullum opus bonum humanum eſt vitæ æternæ meritorium. Auctor *Lutherus*. Pridem reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. & in *Trid*. ſeſſ. 6. can. 32.

Vide ſupra plures errores de Operibus & Meritis pag. 184. ſeſſ. 6. can. 32.

ORATIO.

Sola oratio ſufficit ad vitam æternam. Auctores *Meſſaliani*: quod ſatis damnat *Trid*. ſeſſ. 7. can. 5. contra aſſerentes, baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem.

Nunquam ceſſandum eſt ab Oratione. Auctores *Meſſaliani*, quos & reprobat S. Aug. de hæreſ. lib. c. 57 & Conc. *Nicænum* I. damnans eorum errores.

Oratio piorum inutilis eſt. Docuerunt *Pelagius*, Petrus *Abaëlardus*, Ioannes *VVicleph* & Ioannes *Huſſ*. Quod damnat Conc. IV. *Toletanum*, & Conc. I. *Mileuitanum*.

Orandum eſt pro univerſali, non pro particulari perſona. Auctor Ioannes *VViclephus*; Damnatus in Conc. *Conſtantienſi*, an. 1415.

ORDINIS SACRAMENTVM.

Ordo nec eſt Sacramentum, nec confert

gratiam. Author *Lutherus*: & dudum damnatur hic error in Concil. IV. *Carthaginenſi*, anno 398.

Cataphryga & Collytidiani hæret. docebant etiam mulieres poſſe ſacris Ordinibus initiari. V. *Sacramentum*.

P

PAPA.

PApæ poteſtas nulla eſt. Auctores ſunt *Græci* ſequuti ſunt, *Armeni*, *VValdenſes*, *Marſilius* Paduanus, & *Lutherus*. Damnatus pridem in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8 an. 1415.

Papa nullam extra ſuam Diœceſim habet poteſtatem. Auctor fuit *Marcus Antonius de Dominis*, anno 1552. qui tandem factus Archiepiſcopus Spalacenſis à Paulo V. poſtea in Eccleſiam errorum venena evomuit, retractavit &c. Damnatus eſt pridem ille error in Concil. *Conſtantienſi* contra *VViclephum*, ſeſſ. 8. art. 41.

Papa niſi ſit bonus & ſanctus, nullam omnino habet in Eccleſia Dei auctoritatem. Auctores *Pſeudo Apoſtoli*, ſecuti ſunt *VViclephiſtæ* & *Ioannes Huſſ*, in Conſtant. damnati. De hoc etiam infra tit. Poteſtas.

PASCHA:

Paſcha ſẽper celebrari debet decima quarta luna, quacumque die venerit. Auctor fuit *Blaſtus* &c & damnatur in Conc. I. Nicæno, declarante debere die *Dominica* celebrari.

PAVPERTAS.

Nullus poteſt pervenire ad regnum cœlorum niſi ſit pauper. Auctores ſunt *Apoſtolici*, de quibus S. Auguſtin. de Hæreſib. cap. 40. & Conc. *Conſtantienſe* cũ erroribus VViclephi hunc etiam damnavit.

Sola paupertas eſt ſufficiens ad omnia peccata delenda. Auctor fuit quidam *Guilielmus Cornelii* Brabantinus anno 1334. & error damnatus in Concil. Conſtantienſi in VVicleſi art. 44.

Paupertas omnino eſt inutilis. Auctor fuit *Deſiderius*, Longobardorum Rex anno 756. & tutatus eſt *Guil. de S. Amando*: damnavit Cõcilium *Viennenſe*, anno 1311.

Viri Eccleſiaſtici debent eſſe pauperes, & ſola contenti Eleemoſyna. Inter errores VVicleſi damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. artic. 44.

PECCATVM.

Non datur peccatum originale. Auctor fuit *Pelagius*, docuerunt etiam *Albanenſes* & *Armeni*. Damnatur in Conc. I. *Milevitano*, & in *Trid.* ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Omnes homines ob peccatum originale ante Chriſti paſſionem fuerunt damnati. Auctores *Armeni*: & damnatur in Conc. *Florentino*, anno 1439.

Peccatum originale conſiſtit in ſola concupiſcentia, ſive inordinatione potentiarum, &c. Damnatur in *Luthero* & *Calvino*

Peccatum non eſt à libero hominis arbitrio, ſed à malo dæmone. Auctor *Valentius*, ſecuti ſunt *Albanenſes*, *Manichæi*, & *Armeni*, uti refert Guido Carmelita in ſumma de hæreſibus: & damnatur in Conc. IV. *Calcedonenſi*, anno 451.

Omne opus bonum, ſaltem reproborum aut infidelium, eſt peccatum. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in Trident. ſeſſ. 6 cap. 16. & can. 25.

Nullum peccatum licet graviſſimum imputatur homini habenti fidem. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Trid.* ſeſſ. 6. cap. 7. & 8. & can. 9.

Aliqua ſunt peccata irremiſſibilia; quæ à nullo Sacerdote prorſus abſolvi poſſunt. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem ſupra: & damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Nullum peccatum capitale eſt tolerandum, etiamſi toleretur gratia evitandi maius malum. Auctores *VValdenſes*, apud Æneam Sylvium, & damnatur in Concil. IV. *Toletano* ſuorum decret. c. 2. an. 633.

Omnia peccata ſunt paria. Auctor *Iovinianus*, & refert S. Aug lib. de hæreſib. c. 82. & damnatur in Conc. *Mediolanenſi* an 390.

Semel per gratiam iuſtificati, non poſſunt amplius peccare. Auctor *Iovinianus*, ſequuntur *Pelagius*, *Begardi* & *Beguinæ*: & damnatur in Conc. *Viennenſi* an. 1311.

Nullum eſt peccatum mortale præter incredulitatem. Auctor fuit *Lutherus*: Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 6. c. 15. & can. 27.

Nulla eſt differentia inter peccatum mortale & veniale. Auctor *Calvinus* & *Lutherus* docens omne peccatum eſſe mortale. Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 14. cap. 5. can. 7. de Sacrament. pœnit.

Differentia peccati mortalis & venialis eſt ignota. Auctor fuit Ioannes *VViclepb*, contra eſt *Trid.* ſeſſ. 6. can. 17.

Deum

Deum eſſe authorem peccati aſſerunt *Calviniſtæ*, in *Tridentin.* damnati &c.

Vide ſupra de *Peccatis* plures Errores pagina 184.

PEREGRINUS.

Non eſt impendenda Peregrinis humanitas. Auctor fuit *Diotrephes* Epheſinus anno 73. & damnatur in Concil. *Antiocheno*, anno 266.

POENITENTIA.

Non ſunt tres pœnitentiæ, ſed, eſt tantum nova vita. Auctor fuit *Lutherus*: damnatur in Conc. *Florentino* & in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 4. Can. 30.

Non eſt Sacerdotibus tradita poteſtas remittendi peccata. Damnatur ſupra à *Trident.* in Luthero & Calvino.

Pœnitentia, quæ oritur ex timore gehennæ eſt noxia & inanis. Docuit *Lutherus*: repugnat illi *Trident.* ſeſſ. 6. Can. 8.

Semel lapſi in peccatum, quantumlibet pœnituerint nunquam veniam ſunt conſecuturi. Auctor eſt *Montanus*, ſequitur *Novatus* Catharorum magiſter. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 255. & *Nicæno* I an. 325. & *Trident.* ſeſſ. 6. c. 14. & Can. 29.

Vide ſupra *Confeſſio*.

POTESTAS.

Omnis poteſtas tam laicalis, quam Eccleſiaſtica per peccatum mortale admittitur. Auctores *Apoſtolici*, ſecuti *VValdenſes* & *VViclephiſtæ*. Damnatur in *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. & Trident. ſeſſ. 7. can. 12.

Vide hic alios Titulos, *Pontifex*, *Eccleſia*, *Mulier*, &c.

PRAECEPTUM.

In lege Euangelica nullum eſt præceptum. Author *Lutherus*: contra eſt *Trident.* ſeſſ. 6. c. 11. & can. 19. & 20.

Nullum eſt diſcrimen in Præceptum & Conſilium. Auctores ſunt *Lutherani*, an hoc à ſuo Magiſtro Luthero acceperint, ignoratur. Damnatur in Conc. *Florentino*, an. 1439.

Nihil eſt Deo gratum, niſi quod eſt ab eo præceptum. Auctores ſunt *Lutherani*: ſecutus Ioan. *Spangebergus* Germanus anno 1536. in ſua Margarita Theologica tit. de Conſiliis: Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 6. c. 16.

Deus nobis impoſſibilia præcepit, ut amare Deum & proximum &c. Auctor eſt *Lutherus*, & damnatur in *Trid.* ſeſſ. 6. c. 11. can. 18.

PRAEDESTINATIO.

Piè viventibus non prodeſt bonorum operum labor, niſi à Deo ſunt ordinati ad vitam æternam. Creditur fuiſſe hunc errorem Ioviniani & Pelagii: renovavit poſtea *Ioannes Huſſ.* Damnatur cum hujus erroribus in Cõc. *Conſtantienſi* in art. 5.

Homines prædeſtinantur intuitu bonorũ operum quæ fiunt ſolis naturæ viribus. Ita *Pelagiani* à S. Auguſt. & Conciliis damnati.

Parvuli qui poſt Baptiſmum moriuntur, prædeſtinantur propter opera facienda ſi vixiſſent. *Semipelagiani* ibidem damnati.

Homo poteſt ſcire ſe eſſe in gratia, & prædeſtinatum ſine ſpeciali Dei auxilio. Auctor eſt *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* ſeſſ. 6. cap. 12. & 13. & can. 16.

Homines prædeſtinantur ab æterno independenter ab operibus. *Calvinus* in hoc à *Trid.* damnatus.

Reprobi gratiis ad ſalutem neceſſariis privantur. Idem.

PRAEDICATIO.

Omnes homines poſſunt pro libitu ſine ſuperiorum ſuorum licentia prædicare. Auctores ſunt *VValdenſes*, ſequuntur *VViclephiſtæ*, & *Huſſitæ*: qui in hoc damnantur in Conc. Conſtantienſi ſeſſ. 8. art. 13.

PRAESCIENTIA.

Deus ex ſe non præſcit aliquod malum, ſed per Adverſarium ſuum dæmonem. Auctores *Albanenſes*? apud Guidonem Carmelitam: Damnatur in Cõc. *Lateranenſi*, ſub Alexãdro III. an. 1179. Plura in tit. *Prædeſtinatio*, &c.

Præſcita à Deo neceſſitate abſoluta eveniunt: damnat Trident.

Diem Iudicii Chriſtus abſolutè ignoravit: damnatum in *Ario* & aliis.

PROPHETA.

Prophetæ contrario ſpiritu fuerunt inſpirati; ideoque prophetiæ ſunt falſæ. Auctor fuit Apelles. Hic error cum Apelle damnatur in Conc. I. Nicæno.

Prophetæ fuerunt arreptitii nec ſua dicta intellexerunt. Auctor fuit *Montanus* huic adhæret *Priſcillianus*, damnatur hic cum aliis Priſcilliani erroribus in Conc. I. *Bracarenſi* anno 563.

PVRGATORIVM.

Non datur Purgatorium. Auctores ſunt *Græci & Armeni*, ſequuntur Pauperes de Lugduno, & *Lutherus*. Damnatur pridem hic error in Conc. *Florentino*, & poſtea in *Tridentino*.

Animæ in Purgatorio poſſunt *mereri* & demereri. Auctor fuit *Lutherus* ſibi contrarius. Damnatur in *Trid.* ſeſſ. 9 in decreto de Purgatorio.

Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de ſua ſalute. Auctor *Lutherus* damnatur in *Florentino* & in *Tridentino* loco jam citato.

Animæ in Purgatorio ſine intermiſſione peccant. Auctor *Lutherus*. Damnatur in utroque Concilio prædicto, vide ſupra *Indulgentia*.

R

REGNVM DEI.

Regnum Dei poſt reſurrectionem erit terrenum. Auctor fuit *Cerinthus*, damnatur cum Cerintho in *Concilio Apoſtolorum*, & in Symbolo Conc. I. *Nicæni*.

RELIQVIÆ SANCTORVM.

Sanctorum Reliquiæ non ſunt venerandæ, Primus auctor fuit *Eunomius*, ſucceſſit *Vigilantius* Gallus anno 406. etiam *VViclephiſta*, & Lolardi VViclephi diſcipuli. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* maximo ſub Innocentio III. anno 1215. & in *Tridentino* ſeſſ. 9.

RESTITVTIO.

Non debet fieri reſtitutio de re furto ablata. Auctores ſunt *Græci*, ut teſtatur Guido &c. & damnatur in *Florentino* cum aliis Græcorum erroribus anno 1439.

Vide errores alios de *Iure & Iniuria* ſupra part. 2. pag. 185.

RESVRRECTIO.

Nulla erit Reſurrectio. Auctor fuit *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Baſilides*, & Alexander *Hymenæus*, & *Philetus*, anno 43. & *Valentinus*, *Apelles*, & *Cerdon*, & *Marcion*, & Origenes, & *Severus*, & Hæretici aliqui poſteriores, ut *Albanenſes & Albigenſes*. Manifeſtè adverſatur Scripturæ Matth. 22. & 1. ad Corinth. 15. & Conc. I. *Nicæno* in ipſo Symbolo, & Eccleſiæ ſemper univerſe.

Corpus noſtrũ in illa reſurrectionis gloria erit impalpabile, & inviſibile Auctor fuit *Eutychius* an. 552. Damnatur in *quinta Synodo* generali, & in ſexta in *Trullo* celebrata, an. 680.

Corpora poſt reſurrectionẽ, iterum erunt mortalia. Auctor fuit *Origenes*, apud Theophilum Alexandrinum, in lib. 2. paſchali: & damnatur in 5. *generali* Synodo *Conſtantinopoli* habita, anno 553.

Chriſtus hora ſexta Sabbathi reſurrexit. Auctores ſunt *Armeni*, apud Guidonem de Hæreſes Conc. *Florentinum* hunc Armenorũ errorem cum aliis correxit, anno 1439.

Omnes in ſexu virili reſurrecturi ſunt. Auctores *Armeni*, ut teſtatur idem Guido, qui inter errores Armenorum hunc ponit vigeſimum. Errorem hunc correxit *Florentinum*, an. 1439.

S

SACERDOTIVM.

OMnes Chriſtiani æqualiter ſunt Sacerdotes dependenter à voluntate Communitatis. Auctor *Lutherus*, poſt plura Cóc. *Laodicenum*, *Carthaginenſe IV. Lateranenſe* &c. damnat hunc errorem *Trid.* ſeſſ. 7. can. 10.

Omnes Sacerdotes æqualem habent poteſtatem, auctor fuit *Aerius*: ſuſcitaverunt idem *VValdenſes*, & *VViclephiſtæ*. Reprobatur in Concil. II. *Hiſpalenſi*, quod in cap. 2. ſuorum decretorum inhibet presbyteris officium ordinandi anno 619.

Sacerdos per peccatũ mortale amittit poteſtatem conſecrandi, auctores *VValdenſes*: & damnatur etiam in *Trid.* ſeſſ. 7. can. 12.

Sacerdotes non debent eſſe cælibes, auctor *Lutherus*: ſequitur Ioannes *VVolfgangus* Germanus anno 1524. aliique moderni ſequaces, damnatur apertè in ipſo Concilio I. *Nicæno*, & pluribus ſequentibus uſque ad *Tridens.* incluſivè.

Inferior quique, Sacerdos poteſt exercere munus Epiſcopale in abſentia Epiſcopi. Auctor fuit Richardus *Armacanus* an. 1360. & cenſentur huic errori adhæſiſſe *VViclephiſtæ*. Reprobatur ab univerſa Eccleſia, & ſpecialiter à Conc. *Hiſpalenſi* II. c. 5. ſuorum decretorum anno 619.

SACRAMENTA.

Omnia Sacramenta nullius ſunt valoris. Auctores *Catbariſtæ*, ſecuti ſunt *Armeni*, & *Lutherus* ex parte. Contra eſt *Trident.* ſeſſ. 7. damnans omnes qui ſic ſentiunt.

In

In nullo Sacramēto imprimitur character auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. IV. *Cartaginenſi* an. 398. & aliis ſequentibus, ut in 6. *Synodo* generali in Trullo can. 10. docente non licere bis vel ter confirmari, vel ordinari.

Maſſiliani hæretici vim ſanctificādi nō Sacramentis, ſed Orationi tantum attribuebāt.

Calviniani gratiam quæ in Sacramentis recipitur, non eorum efficaciæ, ſed tātum ſuſcipientium *Fidei* adſcribunt; contra *Trid.*

Negant iidem ſeptem dari Sacramenta, ſed tantum duo, Baptiſmum, & Euchariſtiam. Plures de his Hæreticorum modernorum errores vide in hoc opere ſupra *Tom. I. Tract. II cap. XI.* & ſequentibus. Atque alia reprobata de *Sacramentis* eorumque effectibus Part. II. pag. 136.

SANCTI.

Sancti non ſunt orandi. Auctor *Euſtachius*, ſequuntur *Vigilantius, VValdenſes, & Lutherus*, contra hanc hæreſim eſt Concilium *Gangrenſe* ſub Sylveſtro, an. 319. *Nicænum*, *Aurelianenſe I. Toletanum*, anno 636. *Bracarenſe*, confirmatum in 6. Synodo generali in Trullo celebrata:

SATISFACTIO.

Satisfactio non eſt neceſſaria peccatori, auctor *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 4. cap. 8. & 9. ac denique can. 13. vide tit. *Pœnitentia*.

SCRIPTURA SACRA.

Teſtamentum vetus nihil valet. Auctores *Carpocrates*, poſtea fuerūt *Albanenſes*. Damnatur in Conc. *Laodiceno* decretorum c. 59. anno 364. & in Conc. III. *Cartaginenſi*, & in *Florentino*, anno 1439.

Libri Machabæorum non ſunt legitimi, auctor *Lutherus* &c. in hoc reprobatus à *Trid.* in Canone Scripturarum, uti & de Epiſt. Canonicas S. Iacobi &c.

Omnia Euangelia nihil valent, præter Lucæ Euangelium. Auctores *Cerdon*, & *Marcion*: damnatur ibidem ſupra.

Omnia Euangelia, præter Matthæi Euangelium nil valent. Auctor *Ebion*: damnatur ibidem, & in anterioribus Conciliis.

Acta Apoſtolorum non ſunt Libri Canonici. Auctores ſunt *Cerinthus* & *Severus*: damnatur ut ſupra.

Epiſtolæ D. Pauli nullius ſunt valoris, Auctores ſunt *Ebion* & *Severus*, ſecuti ſunt *Elceſuitæ* ſeu Elceſei, damnatur ut ſupra.

Euangelium Ioannis ac ejus Apocalypſis non ſunt Ioannis, auctores *Alogiani*, præter prædicta damnatur hoc ſpecialiter in Conc. IV. *Toletano*, anno 633.

Scripturas eſſe cuilibet apertas & claras, docent Calviniſtæ, & refutatur fusè ſupra *Tract. I. cap. 5.*

Canonicas Scripturas diſcerni à non Canonicis interno Spiritus teſtimonio, non authoritate infallibili Eccleſiæ, docent *Calviniſtæ*, & refutatur ibidem, cap. 6.

SEPULTURA.

Locus Sacer nihil præbet auxilii mortuis: auctores fuerunt *VValdenſes*, uti refert Æneas Sylvius, poſtea Pius II. Pontifex, de origine Behemorum cap. 35. Damnatur autem in Conc. *Triburienſi* in Germania, an. 895.

SILENTIUM.

Semper ſilendum eſt. Auctores dicuntur *Patalorinchitæ*, & recitatur à *S. Auguſtino* in lib. de hæreſibus; & memoratur in Conc. *Toletano* XI. anno 665.

SINOMIA.

Dona Spiritualia pretio ſunt comparanda, auctor *Simon Magus*, ſecuti ſunt *Græci & Armeni*: apud Guidonem. Damnatur in Conc. *Eliberitano* decretorum ſuorum cap. 48. uti & *Toletano XI. & Lateranenſi* an. 1063. & *Bracarenſi* II. cap. 3. an. 572.

SPES.

Spes non procedit ex meritis, auctor eſt *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 16. & Can. 26. & 32.

Spes nulla ſalutis aut iuſtitiæ collocanda eſt in bonis operibus, ſed in ſolis meritis Chriſti.

Damnatur inter Errores *Lutheri in Tridentino* ſupra ſeſſ. 6. c. 16. & can. 26.

STUDIA GENERALIA.

Studia generalia ſunt vana gentilitate introducta in Eccleſiam. Auctor fuit *Ioannes VVicleph*: & damnatur in Conc. *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. art. 29. an. 1415.

SVR-

SVBDITVS.

Subditi poſſunt ſuos ſuperiores delinquentes pro libitu corrigere. Auctor *Ioannes VVicleph*: & inter ejus errores hic 17. damnatur in Conc. *Constantienſi* ſeſſ. 8. an. 1415. Vide ſupra tit. Præceptum.

SVFFRAGIA DEFVNCTORVM.

Suffragia nil proſunt defunctis. Auctor fuit *Aerius*, ſecuti ſunt *Græci & Lutherus*: damnatur in Conc. III. *Toletano*: anno 593. & in *Narbonenſi* anno 506. & demum in *Tridentino*. Vide tit. *Purgatorium*.

T

TEMPLVM.

Omnia templa Conſecrata in honorem Sanctorum ſunt contemnenda. Auctor fuit *Euſtachius*, ſecuti ſunt *VValdenſes, Pſeudoapoſtoli & Ziſcha* Bohæmus anno 1450. & damnatur in Conc. *Gangrenſi* c. 5. anno 319.

TENTATIO.

Tentationes factæ à Dæmone, in nobis ſunt factæ contactu lapidum, vel herbarum. Auctor fuit Petrus *Abailardus*; & damnatur in Conc. *Rhemenſi* in Gallia, anno 1148.

TERRA.

Terra eſt Deo Coeterna. Auctor fuit *Felix* Manichæus: damnatur *in Conc. Romano* ſub *Leone I.* anno 444.

TIMOR DEI.

Timor Dei ſervilis eſt omninò inutilis. Auctor fuit *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 4 can. 6.

Timor Domini non eſt in futuro ſæculo. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, uti refert D. Bernardus in Epiſt. 109. quæ eſt ad Innocentium II. & damnatur in Conc. *Rhemenſi*, anno 1148.

TYRANNVS.

Tyrannus poteſt occidi etiam per clancularias inſidias. Auctor ponitur *Ioannes Parvus* Clericus Pariſienſis, anno 1400. damnatur illa doctrina in Concilio *Conſtantienſi* Seſſ. 15. in fine.

V

VERECVNDIA.

De quacumque re nobis à Natura donata non eſt nobis erubeſcendum. Auctores ſunt *Adamitæ*, qui quaſi more Adami in Paradiſo, nudi incedebant. Damnatur hæc hæreſis cum Auctore *Carpocrate* in Concilio *Hieroſolymitano* ſub D. Petro, anno 41.

VINVM.

Non licet bibere Vinum. Auctor fuit *Severus*, adhæſit huic *Tatianus*, quaſi vitis eſſet germinata ex Satana & terra: damnatur in Concilio *Romano*, & in *Bracarenſi* I. Can. 8. anno 563.

VIRGINITAS.

Virginitas eſt æqualis ſine non melior nuptiis, & quolibet humano coitu Primus auctor fuit *Baſilides*, ſequuntur *Iovinianus*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Romano*, in epiſt. Syricii Papæ ad Epiſcopos Africanos, anno 386.

Viſio beatifica, vide ſupra *Beatitudo*.

VNCTIONIS EXTREMAE SACRAMENTVM.

Vnctio extrema non eſt Sacramentum, nec infirmis prodeſt. Auctores fuerunt *Græci* cui errori adhæſere *VValdenſes*, & Ioannes *VVicleph*, & *Lutherus*, Damnatur in *Tridentino* Seſſ. 4. c. 1. & Can. 1. 2. 3. 4.

VOTVM.

Vota omnia debent cum libertate fieri, ſcilicet ea ſervandi, aut non ſervandi. Auctores fuere *Pſeudo Apoſtoli*, ſequuntur *VViclephiſtæ*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Carthaginenſi* IV. anno 398. in Concilio IV. *Toletano*, anno 633. & in 6. *Eliberitano* anno 306. aliiſque.

Nulla vota debent fieri niſi ex Dei Præcepto. Auctores ſunt *Lutherani* poſteriores. Reprobatur pridem in Concilio II. *Carthaginenſi* anno 397. & in *Carthaginenſi* V. c. 3. decretorum, anno 399.

VSV-

VSVRA.

Vſuræ ſunt licitæ. Auctores ſunt *Græci*, quod damnatur in Concilio *Viennenſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Licitum eſt etiam pro rebus ſacris pretium accipere. Damnatur ſupra in tit. *Simonia*.

NOTA I.

Concilia in præcedentibus memorata reperiri ordine temporum adducta, & fuſius explicata in hoc Tomo 1. ſupra de Conciliis generalibus &c. pag. 68.

NOTA II.

Nota annotari hic peculiariter varios Errores Scholaſticos damnatos Michaelis *Baii*, aut Cornelii *Ianſenii*, quia habentur illi in hoc *Tomo primo* diſertè expreſſi cum ipſis Pontificum Diplomatibus ſupra à *pag.* 191. & ſequentibus.

Nec propoſitiones prohibitas anno 1665. ab *Alexandro* VII. & anno 1679. ab *Innocentio* XI. quia eorum Decreta in quibus illæ omnes continentur, reperiuntur hic infra in *Tom.* 2. *Tract.* 1. poſt principia practica.

Vt faciliori opera in præcedentibus ſinguli Errores curſim ſub Materia propria reperiantur: hic ſingularum Materiarum Titulos ſub *unum aſpectum ſuo ordine ſubiicio.*

INDEX TITVLORVM

Præcedentis Notitiæ gen.

A*bſtinentia. pag.* 201. *Adoratio. Abſolutio. Adam & Eva. Adulterium. Angelus. Anima. Apoſtoli. Aqua &c*

B*Aptiſmus pag.* 203. *Bellum. Beatitudo. Benedictio. Beſtia.*

C*Aetus pag.* 194. *Calceamentum. Caput. Character. Caro & Corpus hominis. Certitudo. Cibus Circumciſio. Chriſtus. Concilium. Copula humana. Confeſſio. Contritio. Conſilium. Correctio. Crux. Creatura.*

D*Eus pag.* 206. *Decimæ. Dæmon.*

E*Cleſia pag.* 207. *Eleemoſyna. Epiſcopus. Evangelium. Eucharistia ſive Communio Eunuchus. Exorciſmus, Excommunicatio.*

F*Atum. pag.* 209. *Fides. Fiducia. Fornicatio. Futurorum neceſſitas &c.*

G*Ratia. Operatio Gratiæ &c.*

H*AEreticus. pag.* 209. *Hæreſis. Horæ Canonicæ.*

I*Ncarnatio. Imago. Indulgentia. Infernus Inimicus. Iniuria. Ioannes Baptiſta, Iudas. Iudicium. Iudex. Iuſtus. pag.* 210.

L*Abor. pag.* 211. *Lex. Libertas. Lingua.*

M*Aria Virgo. pag.* 211. *Malum. Martyrium Matrimonium. Mendacium. Mendicitas. Meritum. Miraculum. Miſſa. Monachus Mulier. Mundus.*

N*Vptiæ primæ, ſecundæ Bigamia. Virginitas.* *pag.* 213.

O*Bedientia Occiſio. Opera. Oratio. Ordinis Sacramentum.* *pag* 213

P*Apalis poteſtas. pag.* 214. *Paſcha. Paupertas. Peccatum. Pœnitentia. Poteſtas. Præceptum. Prædeſtinatio. Prædicatio. Præſcientia, Prophetæ. Purgatorium.*

R*Eliquiæ SS Regnum Dei. Reſtitutio. Reſurrectio.* *pag.* 216

S*Acramenta. pag.* 216. *Sacerdotium Sancti. Satisfactio. Scriptura Sacra. Scientia. Sepultura. Silentium. Simonia. Spes Studia generalia. Suffragia Sanctorum Subditus.*

T*Entatio. Templum. Terra. Timor Dei. Tyrannus.* *pag.* 218.

V*Erecundia Vinum. Virginitas. Votum. Vſura Vnitas, vide Deus. Vulneratio vide Occiſio.* *pag.* 218

HAE-

HÆRETICI PRÆCIPUI ET ERRORUM AUTHORES,

Cum Annotatione Temporum, ac Pontificum ſub quibus ſinguli emerſerunt, aut damnati ſunt, ordine Alphabetico hic commodiſſimè conſtituti.

ACephali, qui nullum in Eccleſia Caput aut Epiſcopos admittebant, emerſerunt anno Chriſti 434. ſub Sixto III. *ut in Hiſtoria Eccleſiaſtica fuſius.*

Adamiani, qui Adami nuditatem in ſtatu innocentiæ ſectabantur, ſive Adamitæ dicti, quorum dux Carpocrates: anno Chriſti 36. ſub D. Petro Apoſtolo.

Aerius ann. 354. ſub Pontifice Liberio: *De hoc uti & ſequentibus plura in Hiſt. Eccl. ſub Anno & Pontifice hic in ſingulis notato. Et hic ſupra in Titulis quibus ad ſuos Errores citantur.*

Aetius ann. 358 etiam ſub Liberio. *Ortus ex Celeſyria, & hæreſis Arianæ ſectator.*

Albanenſes anno 277. ſub Pontifice Eutichiano, *& multo poſterius ut alii, renovantes multos errores Manichæorum, vetus Teſtamentum rejicientes &c.*

Albigenſes anno 1178. ſub Alexandro III. *ſic dicti ſunt, eo quod orta ſit hæc hæreſis in agro Albigenſi prope Toloſam in Hiſpania, poſtea ulterius dilatata.*

Almericus, anno 1200 ſub Innocentio III. *Doctor Pariſis, ob errorem Armenorum, aliiſque igni traditus.*

Anabaptiſtæ anno 1302. ſub Clemente V. *Sic dicti quod Baptizatos in infantia, adultos iterum Baptizent.*

Andreas Oſiander, anno 1530. ſub Clemente VII.

Andreas Carolſtadius, eodem anno, & ſub eodem Clemente VII.

Apelles anno 146 ſub Teleſphoro. *Diſcipulus Marcionis, contra Corporum reſurrectionem &c.*

Apolinaris Laodicenus anno 371 ſub Damaſo I. *contra eius libros Patres eius temporis plurima ſcripſere.*

Apoſtolici anno 260. ſub Sixto II. *ſic dicti quia jactabant ſe eſſe Apoſtolorum ſucceſſores, omnia relinquentes, obedientiam Pontifici negantes.*

Arabici anno 249. ſub Teleſphoro *ſic dicti quia in Arabia primum orti.*

Armeni anno 455. ſub Leone I. *Hi ſic dicti quia orti in Armenia, qui cum Græcis viſi ſunt reſipiſcere in Concilio Florentino, ſed poſtea in errores ſuos relapſi.*

Arnoldus anno 1139. ſub Innocentio II.

Arrius anno 315. ſub Sylveſtro I.

Arthemon anno 196. ſub Victore I.

Audeus anno 341. ſub Iulio I.

BAlthatar Hiebmaier anno 1534. ſub Paulo III.

Bardeſanes 186 ſub Eleutherio.

Baſilides anno 74. ſub Lino.

Baſſus anno 120. ſub Evariſto.

Begardi anno 1300. ſub Clemente V.

Beguinæ anno prædicto, ſub eodem Clemente V. *Orti ſunt Begardi, & Beguinæ, viri & fœminæ, in Germania inferiori, libertatem ſub pietatis ſpecie pertinaciter ſectantes, variis ex illis publicè cremati.*

Berengarius anno 1028. ſub Ioanne XX.

Blaſtos anno 180. ſub Eleutherio.

Bugaurius anno 1006 ſub Ioanne XIX.

C*Arpocrates* anno 36 ſub Petro Apoſt.

Caſſianus, anno 430. ſub Celeſtino I.

Chathariſtæ, anno 277. ſub Eutichiano.

Cataphryges, anno 173. ſub Aniceto.

Cerdon, anno 146. ſub Teleſphoro, & Higino. *Fuit Ponticus ex urbe Sinope multarum Hæreſum Dux, & magiſter Marcionis hæretici.*

Circumcelliones anno 321. ſub Sylveſtro I. ſic dicti quia circuibant agreſti more ſui occiſionem ut martyrium prædicantes &c.

Claudius Taurinenſis Epiſcopus anno 825. ſub Eugenio II. apud VValdenſem de Sacramentalibus *tit. 2, cap.* 16. natione Oxonienſis in Anglia, oppugnavit Crucis adorationem &c.

Cerinthus anno 41. ſub Petro Apoſt.

Coluthus anno 319. ſub Sylveſtro I.

D*eſiderius* Rex Longobardorum ann. 756 ſub Stephano III.

Dioſcorus anno 449. ſub Leone I.

Diotrephes anno 75. ſub Lino.

Donatus anno 313. ſub Melchiade.

EBion anno 74. ſub Lino.
Elvidius anno 355. ſub Liberio.
Eunomius anno 381. ſub Damaſo I.
Euſtachius anno 341. ſub Iulio I.
Eutiches anno 448. ſub Leone I.
Eutichius anno 564. ſub Ioanne III.

F*Auſtus*, anno 404. ſub Innocentio I.
Felix, eodem anno, ſub eodem Innoc. I.
Felix Orgelitanus, anno 708. ſub Syſinio.
Flagellantes anno 1272 ſub Benedicto XII. *ſic dicti, quia Flagellationem ſui aſſerebant eſſe Confeſſione ac Martyrio potiorem: ex Hetruria in Italia ortum habuerunt.*
Florinus anno 180. ſub Eleutherio.
Fraticelli anno 1294. ſub Bonifacio VIII.

GErardus anno 1300. ſub Clemente V.
Gnoſtici anno 68. ſub Petro Apoſt.
Græci ſchiſm. anno 455. ſub Leone I.
Gulielmus de S. Amando ſive Amore anno 1259. ſub Alexandro IV. *aliis Germanus, aliis Doctor Pariſienſis, Monachorum mendicantium ex profeſſo hoſtis ab Eccleſia damnatus, in erroribus mortuus dicitur.*

HEnricus anno 1149. ſub Eugenio III.
Hermanus Riſuich an. 1512. ſub Iulio II.
Hermanus Ferratienſis anno 1294. ſub Bonifacio VIII.
Hermias anno 170. ſub Aniceto.
Hilarius anno 334. ſub Sylveſtro I.
Hierax anno 272. ſub Caio.
Hymenæus anno 43. ſub Petro Apoſt.

I*Acobus Syrus*, an. 452. ſub Leone I.
Ioachim Abbas an. 1190. ſub Clemẽte III.
Ioannes Brentius an. 1540. ſub Paulo III.
Ioannes Calvinus 1534. ſub Clemẽte VII.
Ioannes Oecolampadius an. 1526. ſub Clemente VII.
Ioannes Hieroſolymitanus anno 391. ſub Syricio.
Ioannes Huſſ an. 1413 ſub Ioanne XXIV.
Ioãnes Parvus anno 1400. ſub Gregorio XII. *Gallus Pariſienſis Clericus, Abaelardi erroribus addictus ſcribitur.*
Ioannes de Rochceſana anno 1425. ſub Martino V.
Ioannes Spangebergus anno 1536. ſub Clemente VII.
Ioãnes Volfangus an. 1524. ſub Martino V.
Ioannes de VVeſtphalia anno 1470. ſub Paulo II.
Ioannes VVicleph an. 1380. ſub Vrbano IV.
Iovinianus anno 380. ſub Damaſo.

LOlardi an. 1450. ſub Nicolao V. *Fuerunt in Anglia, Sectatores VVliclephi.*
Lucifer anno 371. ſub Liberio.
Lutherus anno 1517. ſub Leone X.

M*Acedonius* anno 341. ſub Iulio I.
Macharius Sahno 680. ſub Agathone.
Manes anno 277. ſub Eutichiano.
Marcion anno 158. ſub Pio I.
Marcus anno 155. ſub Iginio.
Marc. Anton. de Dominis anno 1616. ſub Paulo V.
Marſilius anno 1307. ſub Ioanne XXII.
Martinus Butzerus an. 1530. ſub Clemente VII.
Menander anno 74. ſub Lino Papa.
Meſſaliani anno 375. ſub Damaſo.
Montanus anno 373. ſub Aniceto.

NAzaræi anno 74 ſub Lino: ſecta Iudaica ab aliis diverſa in Sacrificiis, cibis, libris canonicis &c. Fuerunt & alii Nazaræi, in Chriſtum credentes, ſed Circumciſionem retinentes.
Neſtorius anno 430. ſub Cæleſtino I.
Nicolaus Diaconus anno 68. ſub Petro Apoſt.
Nicol. Galecus an. 1431. ſub Eugenio IV.
Noetius anno 260. ſub Siſto II.
Novatus anno 245. ſub Cornelio.

O*Rigenes* anno 231. ſub Vrbano I.

P*Apius* anno 118. ſub Euariſto.
Paulus Samoſatenus anno 266. ſub Dionyſio I.
Pelagius anno 405. ſub Innocentio I.
Petrus Abailardus an. 1140. ſub Innocentio II. *Gallus Narbonenſi origine, non ingenio tenuis, à S. Bernardo præclarè confutatus.*
Petrus de Bruis an. 1126. ſub Honorio II.
Petrus Dreſenſis anno 1428. ſub Eugenio IV.
Petrus Gnafeus anno 471. ſub Simplicio.
Petrus Ioannes an. 1199. ſub Clemente V.
Petrus Aſmenſis an. 1474. ſub Siſto IV.
Phyletus anno 43. ſub Petro Apoſtolo.
Philippus Melachton anno 1530. ſub Paulo III.
Photinus anno 357. ſub Liberio.
Phylaſtrius anno 384. ſub Syricio.
Piccatdus anno 1418 ſub Eugenio IV.
Priſcillianus anno 281. ſub Damaſo I.
Prochianitæ anno 170. ſub Aniceto.
Ptolomeus anno 175. ſub Sothero.

R*Icardus* anno 1370. ſub Innocentio VI. *Vide ſupra in Notitia gen. tit. Epiſcopus.*

S*Abas* anno 170. ſub Aniceto.
Sabellinus anno 260. ſub Siſto II.
Saturninus anno 74. ſub Lino.
Secundus anno 175 ſub Sothero.
Seleucus anno 170. ſub Aniceto.
Sethiani anno 68. ſub Petro Apoſt.

Se-

Severus anno 519. ſub Hormiſda.
Simon Magus an. 36. ſub Petro Apoſtolo.

T *Atianus* anno 174. ſub Aniceto.
Tertullianus anno 215. ſub Zepherino.
Theodotus Argentarius anno 173. ſub Aniceto.
Theodotus Sutor ſub eodem.

V *Alentinus* anno 145. ſub Teleſphoro.
Valeſius anno 230. ſub Vrbano I.
Vigilantius anno 406 ſub Innocentio I. Gallus origine, ſed Bareinone in Catal. Archipresbyter, contra quem ſcripſit S. Hieronymus.
Vualdo anno 1170. ſub Alexandro III.

Z *Iſcha* Bohemus an. 1450. ſub Caliſtoph. III *Fuit monoculus, & perdito altero oculo adhuc fuit in prælijs Dux hæreticorum & moriẽs iuſſit ex ſua pelle fieri tympanum, quo pulſato ipſius Sectatores contra adverſarios ad prælia incitarentur, ita Spondanus aliique.*
Zuinglius anno 1525. ſub Clemente VII. Fuit Helvetus, primò Parochus; poſtea ſectator Berengarii, in prælio occiſus.

NOTA.

Si quando de his Hæreticis plura in particulari requirantur, facile ex hac Temporum, ac Pontificum Annotatione recurri poteſt ad quamlibet *Hiſtoriam* Eccleſiaſticã, in qua ſub titulo *Anni* aut *Pontificis* hic annotati, eorum ortus, patria, profeſſio progreſſus, ac dogmata reperiũtur. Illos & nos ſupra in ordine Dogmatum damnatorum ſuis erroribus ſpecialiter adiunximus, & eorum Notitiam non modicam præbuimus.

NOTITIA LIBRORVM PROHIBITORVM.

Ex his breviter deducta.

E X prædictis Nominibus Authorum, & Dogmatum Damnatorum magna colligitur Notitia Librorum Prohibitorum, ut ab aliis diſcernantur. Tales enim cenſeri poſſunt ſinguli Libri qui ſub Nomine prædictorum Scriptorum de rebus Fidei, aut doctrina ſacra quomodolibet in lucem prodierunt: aut etiã de aliis Materiis ab iis ſcripti, errores aliquos obiter continent niſi ab his fuerint expurgati.

Plures etiam iſtiuſmodi Libri damnati reperiuntur expreſſi in calce Concilii Tridentini in tres Claſſes diſtributi.

Præter illos, plures alii Libri poſtea prohibiti, exponuntur in uno Tomo cui titulus, Index Librorum Prohibitorum, & Expurgatorum editus auctoritate & iuſſu Illuſtriſſimi D. Bernardi de Sandoval Archiepiſcopi Toletani, Hiſpaniarum Primatis &c. de Conſilio ſupremi Senatus S. Gen. Inquiſitionis Hiſpanicæ.

Regulæ etiam traditæ ad Tridentinum in fine, pro iudicandis, imprimendis, legendis, diſcernendis Libris in quovis genere Materiæ prohibitis, exprimũtur diſtinctè in hoc Opere noſtro infra *Tom. 2. Tract. 6. Quæſt. 12. de Libris Hæreticorum quomodo prohibiti &c.*

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine Temporis ſive Antiquitatis exhibiti.

A Poſtoli, & Euangeliſtæ varia ſcripſerunt contra errores Iudæorum, aliòſque plurimos.

Item, S. Dionyſius Areopagita diſcipulus S. Pauli Apoſtoli, ſcripſit de Hierarchia Eccleſiaſtica, &c.

S. Clemens Romanus anno Chriſti 92. edidit Canones Apoſtolorum, & conſtitutiones Apoſtolicas contra varios errores, & Diſputationem S. Petri cum Appione.

S. Ignatius martyr, contra Simonem Magum, Menandrum, Ebionem, & alios.

S. Ireneus, contra Valentinum, & alios plurimos qui uſque ad ſuum tempus Eccleſiam impugnarunt.

Tertullianus contra Marcionem, & alios ſui temporis.

S. Cyprianus Carthaginenſis, contra Novatianos.

S. Athanaſius Alexandrinus
S. Gregorius Beticus
S. Sebadius Agennenſis
S. Hilarius Pictavienſis
Lucifer Calaritanus
} Contra Arianos.

S. Pacianus Barchinẽſis, cõtra Novatianos.
S. Optatus Melevitanus, contra Donatiſtas.

Titus

Titus Boſtrenus, contra Manichæos.

S. Baſilius Magnus, contra Eunomium.

S. Gregorius Nazianzenus, contra Arianos, & Eunomianos.

S. Epiphanius Cyprius, contra omnes hæreſes priorum temporum.

S. Ambroſius Mediolanenſis, cõtra Arianos.

S. Philaſtrius, cõtra omnes hęreſes anteriores.

S. Hieronymus, contra Origenem, Iovinianum, Helvidium, Vigilantium, Pelagium.

Theophilus Alexandrinus, cõtra Origenẽ.

S. Auguſtinus, contra Manichæos, Arianos, Donatiſtas, Pelagianos, Ioviniániſtas.

S. Innocentius Papa contra Pelagianos.

S. Cyrillus Alexandrinus contra Neſtoriũ.

Theodoretus Cyriæ, contra omnes hæreticos iſtorum temporum.

Ioannes Caſſianus, contra Eutichianos.

Vincentius Lirinenſi, contra omnes anteriores breviſſimè.

S. Leo Papa, contra Neſtorium, Eutichem, & Priſcillianum.

S. Proſper Aquitanus, contra Pelagianos & Semipelagianos.

S. Fulgentius Ruſpenſis, contra Arianos, & Pelagianos.

Petrus Diaconus, contra eoſdem.

Ioannes Maxentius, cõtra Semipelagianos.

S. Sophronius Hieroſolymit. contra Monothelitas.

S. Maximus martyr, contra Monothelitas.

S. Ildephonſus Toletanus, contra negantes virginitatem B. Mariæ.

S. Ioannes Damaſcenus, contra Iconomachos.

S. Theodoretus Studites, contra eoſdem.

Theorianus Græcus, contra errores Armenorum.

Humbertus Cardinalis, contra errores Græcorum.

Lanfrancus Cantuarienſis, contra Berengarium.

Guitmundus Averſanus, contra eundem.

Algerus Scholaſticus, contra eundem.

S. Anſelmus Cantuarienſis, contra errores Græcorum.

S. Bernardus Abbas, contra Petrum Abailardum, & Gilbertum, & Henricianos, & Petrobuſianos.

Petrus Cluniacenſis, contra eoſdem Petrobuſianos.

Hugo Etherianus, contra Græcos.

S. Thomas Aquinas, contra Græcos, & contra impugnantes Ordines Religioſos, &c.

S. Bonaventura, contra eoſdem.

Pelagius Alvarus, contra Marſilium de Padua, & alios impugnãtes Põtificiã poteſtatẽ.

Guido Carmelita, contra omnes hæreſes priores.

Thomas Valdẽſis, contra Io: VViclephum.

Beſſarion Cardinalis, contra Græcos.

Georgius, ſive Gennadius Scholarius, contra Græcos.

Ioannes de Turrecremata, contra impugnantes Pontificis Poteſtatem.

Æneas Sylvius, cõtra Io: Hus, & Huſſitas.

Sylveſter Prierias, contra Lutheranos, *uti & omnes hic ſequentes contra eoſdem* Lutheranos.

Ioannes Eckius.

Thomas Caietanus.

Thomas Morus.

Ioannes Roffenſis.

Ioannes Faber.

Ioannes Cochlæus.

Dominicus Sotus.

Ambroſius Catharinus, contra eoſdem Lutheranos.

Robertus Bellarminus, Martinus Becanus, aliique contra modernorum errores, pro quo.

NOTA I.

Plurimos alios Scriptores Recẽtiores *Controverſiarum* contra modernos Hæreticos, eorumque particulares Tractatus, accuratè annotatos hic reperies in fine *Tomi ſecundi*: Vti & *Interprete* in S. Script. *Concionatores* verbi divini in omni genere, & per Dominicas & Feſta, Scriptores *Hiſtoria Sacra*, &c. ibidem

II.

Theologia Scriptores in omni parte ac materia uti & *Iuris* utriuſq; *Philoſophia*, ac *Matheſis*, eorumq; Opera, Axiomata, Status, ac Notitia diſtinctò ordine proferuntur in Idea ſcientifica infra *Tom.* 2. hujus Operis *ante finem Tomi ſecundi*.

III.

Concilia ſingula generalia, & particularia approbata, aut reprobata, & res in iis geſtæ breviter exponuntur in hujus Operis *Tomo 1, part. 1. q. 7. §. 3.* Vti & *Pontificum* omniũ ſeries, ordo ſucceſſionis, ac res præcipuæ reperiuntur ibidem *Tom 1. part. 1. Tract 1. q. 7. pag. 43.* Quinimo notitia brevis totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sacræ ac ſecularis in ſequentibus exhibetur. Sic ut nihil notitiæ totius Theologiæ, ac ſalutis animarum Studioſos in hoc Opere deeſſe poſſit.

NOTI-

NOTITIA BREVIS.

TOTIVS MONARCHIÆ SACRÆ AC SÆCVLARIS.

Cum Rerum memorabilium, Perſonarum, ac Temporum ordine accurato à Mundi exordio ad annum præſentem 1685.

CVM in huius Tomi primi decurſu exhibeamus in hoc genere non pauca, ut eſt, ſeries omnium Pontificum. Conciliorum generalium, Hæreſum, Patrum & Scriptorũ contra illos præcipuorum &c. Viſum eſt mihi, & aliis id magnopere deſiderantibus, ad perfectum rei complementũ, his ſuperaddere hanc ideam univerſalem quam ſubiicio, non pauco ſane labore in eum finem à nobis concinnatã, & ad normam tam brevem, tam que commodam dilucidè redactam. Incredibile namque eſt cunctis (niſi expertis) quam copioſam hic Tractatus, viris præſertim Eccleſiaſticis, ſuppeditet omnigenã litteraturæ ſcientiam: Quantã Scripturarum: quantam Hiſtoriæ Sacræ & Profanæ; quantam Regnorum ac Gentium: quantam Rerum ac Temporum Orbis univerſi peritiam. Idque ſive in ordine ad Controverſiarum reſolutiones, ſive ad Diſcurſus eruditos, ſive ad Materias omnis generis etiam præ Concione ſolidè, copioſeque proferendas.

Primò igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totus Orbis univerſi decurſus redigitur hic ad Sex Mundi AEtates; cum ſingularum rebus geſtis, perſonis, ac temporibus, certa annorum ſerie, & ordine definitis.

Secundò, Quatuor Orbis Monarchiæ celebriores ſibi invicem, ſimili rerum, perſonarum, ac temporum ordine, ſuccedentes.

Tertiò, Deducitur ſpeciatim Monarchia Sacra, & varius Status Vrbis Romanæ, ac omnium Cæſarum, Pontificum, Conciliorum generalium &c.

Quartò Monarchia Secularis, ſive; ſinguli Imperatores Chriſtiani, cum rebus eorum tempore præcipuè geſtis, per ſingula ſæcula deducti anno 800.

Quintò, ſeries & ſucceſſio Regum Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, &c. cum 4. Mundi partibus & aliis annexis.

Hæc cum Lector in ſequentibus diſtinctè perſpexerit, non parùm gratulabitur ſe tam commodè ad manum habere, tantam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longe vix ſtudio ſibi compararet.

ARTICVLVS I.

SEX MVNDI AETATES

Cum ſingularum annis, ordine, ac rebus ſcitu digniſſimus.

Prima mundi Ætas ab Adamo *ad finem* Diluvii, *per anno* 1656.

CReatio mundi ex communi ſententia ſupponitur facta in vere vel autumno, cum hoc ſit tempus innovationi rerum maximè proprium. Abſoluta eſt mundi creatio diebus ſeptem. Die ſexto *Adam* creatus eſt ex limo terræ, & *Eva* ex illius coſta formata. Non multò poſt lapſus utriuſque & profligatio ex paradiſo. Ante finem anni primi Adami natus eſt illi *Cain*, & ſoror ejus Calmana.

Anno Adami 30. natus eſt ei *Abel*, cum ſorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occiſus Abel à fratre Caino.

Anno Adami 115. civitas *Enochia* à Caino condita eſt: uti tradunt ipſi *Hæbræi, Chriſtianus Maſſæus*, & *Scultetus*.

Inſuper ex Adamo genus eſt *Seth*, poſtquã vixiſſet 130 annis, & poſtea genuit alios filios & filias: Ac univerſim vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus eſt.

Seth verò, poſt centum & quinque ætatis ſuæ annos, genuit filiũ nomine *Enos*, qui fuit probus & pius Dei cultor, vixitque Enos univerſim nongentis & quinque annis.

Ex *Enos* natus eſt *Cainan* qui vixit 920. an. Ex hoc prõſeminatus *Malaleel* qui vixit 895. annis, & hujus ſtirpe ſucceſſivè *Iared*, 962. an. *Henoch* poſt 365. annos non mortuus, ſed à Deo raptus eſt. *Mathuſala*, qui vixit annis 969. omniumque longiſſimè. *Lamech* 677. annis vixit, & anno ſuo 182. natus eſt illi *Noe*.

Cum autem *Noe* eſſet 500. annorũ genuit, *Sem, Cham*, & *Iaphet*. Poſtea multiplicatis hominibus, aucta eſt plurimùm corruptio carnis, ac vitiorum, de qua queritur Deus, & premonet centum annis ante *Diluvium*, propter hominum

minum ſcelera illud ſecuturum. Noe à Deo inſtructus parat Arcam ad conſervationem generis humani: in ea egit Noe annum vitæ ſuæ ſexcenteſimum, uti colligitur ex Geneſis c. 7. v. 11. & c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, *1656. annorum*.

Secunda mundi Ætas.

A Principio anni *601*. *Noe* uſque ad egreſſum Filiorum Iſrael ex *Ægypto* computatur, & duravit illa Secũda ætas per an. 887.

Diluvium itaque duravit menſibus duodecim & diebus decem. Quod autem Noe adhuc per bimeſtre manſerit in Arca, ideò factum eſt quod terræ ſuperficies adhuc limo humido ex præcedente aquarum diluvio opleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus niſi incommode calcari.

Ex *Sem* primogenito Noe prognati ſunt poſteri ſucceſſive, hoc eſt, alter ab altero, Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Saruch, Nachor, Tare, Abram, Iſaac, Iacob qui erat pater Ioſephi, qui ductus eſt in Aegyptum, à quo & ipſe Iacob urgente fame evocatus eſt in Aegyptum ad Regem Pharaonem, cum eſſet annorum 130.

Ioſeph autem tunc erat annorum *39*. Nam traditur novennio antea, cum ſcilicet eſſet annorum 30. primum ſtetiſſe in conſpectu Regis Pharaonis, *Gen. c.* 41. *v.* 46.

Mortuus eſt Ioſeph cum eſſet 110. annorum vt patet *Geneſis cap.* 50. *v.* 22. Ego poſtquam patrem ſuum Iacobum ſtetit in conſpectu Pharaonis, ſupervixit Ioſeph annis 70. & uno.

A morte Ioſephi uſq; ad nativitatem *Moyſis*, communiori calculo ſtatuuntur anni *64*. Erat autem Moyſes annorum 80. cum Hebræi ex Ægypto egrederentur, *Exodi 7. v. 7.*

Notant paſſim temporum Scriptores, anno mundi 1862. & Diluvii 206. Saturnum, qui & Chus dicitur, alterius *Cham* filius qui primogenitus *Cham* fuiſſe notatur, inchoaſſe Regnum Aſſyriorũ. Sed filius ejus *Nimrod* (qui & Belus & Iupiter nuncupatur) ultra regnum, Monarchiam Aſſyriacam ſive dominatum ſupra alias vicinas Gentes inchoavit anno mundi 1931. & Diluvii anno 276. Huius autem *Monarchiæ Aſſyriorum* anno 43. inchoante, natus eſt *Abraham*, ex cuius ſemine *Chriſtus*, ita cum aliis *Euſebius in ſuo Chronico*. Per prædictum *Nimrod*, ſive Iovẽ, incepta eſt erigi turris *Babel* initio Regni illius, quod antea an. 14 fuit eiuſdẽ Monarchia. In hac Turre conſtruenda occupatos fuiſſe opifices annis 43. ut ad altitudinem unius leucæ illam extollerent, tradit *Cedrenus*. Itaque ædificantium diſſipatio, & linguarum diviſio, contigit ante ortum *Abrahæ* annis 14.

His igitur ſecundæ ætatis annis 887. addendo primæ ætatis anno 1656. reperiuntur anni ab exordio mundi fluxiſſe 2543. & ante egreſſum Hebræorum ex Aegypto.

In hac mundi ętate ſecunda circa anni ab illius exordio 2530. cœperunt exiſtere variã etiã in Hiſtoria prophana cognitu digniſſima.

Triſmegiſtus Mercurii nepos in Aegypto hoc tempore doctrinæ gloria excelluit: *Ianus* in Latio imperitavit. *Cadmus* frater Europæ Litteras ex Phœnicia in *Græciam* induxit. Idem *Thebas*, in Bœotia condidit. *Acriſius* Rex Argivorum Apolinis Delphici templum, & oraculum excitavit. *Amphion*, eiecto *Cadmo*, arcem Thebanam extruxit per agreſtes homines blanda oratione ad hoc delinitos; quo Poetis de illius muſia fabulandi materiam præbuit. *Bacchus* per muliebrem Baccharum exercitum *Indiam* ſubegit, *Perverſus* Iove natus, in Aba Barbaros vicit, illoſque ſuo nomine *Perſas* appellavit.

Græca littera in *Italiam* invectæ multò tempore illic vernaculæ fuerunt: idem notat Eutropius, & Auguſt. de Ciu. l. 18.

Fauni uxor, eadem *Latini* Regis mater, Latinas litteras primò iam reperiſſe memoratur, rara ſexus fœminei gloria.

Saturnus Rex Iano in Latio ſucceſſit. Sub Saturno & agrorum, & ingeniorum culturam ex Græcia accepiſſe fertur Italia: & bona tunc communia, & homines liberos fuiſſe. Inde hoc ſæculum *Saturni*, & ſæculum mundi *Aureum* appellatur.

Tertia mundi Ætas.

A B *Egreſſu* filiorum Iſrael ex Aegypto ad annum primum conditi *Templi*, à Salomone, duravit tertia mundi ætas per annos 480 quod colligitur ex *3. Regnum* 6. Quamvis in hoc nonnihil computum communem, excedat Ioſephus, Sabellicus, Canus, & Serrarius.

Moyſes præfuit Iſraeli ab *egreſſu* ex Aegypto ad eius *mortem* annis 40. à mundo condito 2583. à diluvio 927.

Ioſue Iſraeli *præfuit* annis 17. *mortuus* ab egreſſu ex Aegypto anno 57.

Othoniel, in illius principatu includendo annos ſervitutis ſub Rege Meſopotamiæ, & tempora Seniorum qui dicuntur poſt Ioſue vixiſſe; *præfuit* annis 40. *mortuus* ab egreſſu Aegy-

Ægypti anno 97. *Aod*, computatis 18. annis ſervitutis Moabiticæ & Iudicis Samgar, involuit annos 80.

Barac & Debora, includendo annos ſervitutis Regi Chanaan, præfuit annis 40.

Gedeon, cum interregno 7. annorum ſub Madianitis, gubernavit Iſraelem annis 40. *Abimelech* tyrannus annis 3. *Thola* annis 23.

Iair, cuius annis Cedrenus includit 18. annos ſervitutis ſub Philiſtæis & Ammonitis &c. præfuit annis 22

Iephte præfuit annis 6. *Abeſan* annis 7 *Abialon*, vel Helon, annis 10. *Abdon* annis 8.

Sampſon iudicavit Iſraelem annis 20. additur *Iudicium* 15. v. ult id factū in diebus Philiſtiin, hoc eſt, dum hi dominabantur Iſraelitis, unde 40. anni ſervitutis ſub Philiſtæis includuntur annis tam Sampſonis, quam ipſius Heli, qui ſecutus eſt Sampſonem: uti tradit Maſius & alii, & inde forte factum, ut aliqui pauciores annos *Heli* attribuerint quam hic notamus, qui illi cum communi 40. annos aſſignamus.

Samuel Propheta & *Saul* Rex primus ſimul ſumpti, præfuerunt annis 40.

David Rex ſecundus Iſraelis, poſt Saulum rexit etiam ann. 40. Succedit *Salomon*, de quo infra. Ex his hactenus conficiuntur 480. anni tertiæ ætatis mundi.

In hac mundi AEtate tertia, circa annum ab exordio mundi 1000. aut nonnihil poſtetius, *Troia* à Græcis everſa eſt, ante Romam conditam annis 432. *Æneas* profugius in Italiam venit. *Homerus* floruit, Salomone aliquantum ſenior, vixitque poſt bellum Troianum anno 168. teſte Herodoto.

Arbaces hoc tempore imperium ab *Aſſyriis* tranſtulit in *Medos*, cum illud ſtetiſſet annis circiter 300. teſte Iuſtino. Poſtea *Dido* Tyro ſolvens urbem condidit *Carthago* dein dicta ante condidam Romam annis circiter 70. teſte Dione lib. 1.

Quarta mundi Ætas.

A Principio *ædificationis Templi* Salomonis uſque ad illius *exuſtionem* per Chaldæos, ſive uſque ad finem *Captivitatis Babylonicæ*, & Monarchiæ Chaldaicæ duravit hæc quarta mundi ætas annis integri 452.

Salomon ædificationem Templi Salomonici incœpit quarto anno regni ſui, vixitque poſtea annis 36. & univerſim regnavit annis 40. mortuus eſt anno mundi 3060.

Tū in regno quod erat Salomonis demortui ortū eſt *Schiſma*, quo à domo Davidis *decem Tribus* defecerunt, nimia & iuvenili ſeveritate *Roboami* qui Salomoni patri ſucceſſit. Et ſic diviſum eſt regnum *Iudæ* ſive Hieroſolymæ quod manſit ſub Roboamo, ſtirpis David, à regno *Iſraelis* ſive Samariæ ſub *Ieroboamo*, ſub quo populus ille ad idola traductus, ne illi religione templi Hieroſolymitani ad Regem Iudææ revocarentur; & poſtea in illa impietate non parum pertinaces, diverſarum ſtirpium Reges habuerunt, & plurimis bellis Reges Iudææ, qui in Dei cultu permanſerant; deinceps infeſtarunt.

Super illas igitur decem Tribus regnavit primò *Ieroboam* filius Nabat per annos 22. ſed ultimus tantum inchoatus, ut patet 3. *Reg.* 14.

Succeſſit huic *Nadab* ejus filius; regnavit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Poſtea *Baaſa* qui regnavit annis 23. *Ela* filius ejus regnavit tantum anno uno integro, occiſus à Zambri præfecto equitum. *Amri* qui fuit Princeps exercitus, ſuffragiis illius electus in Regem, regnavit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum Zambri &c. ſeptem reliquos in pace in regia urbe *Therſa*, ex qua ipſe ſedem Regiam tranſtulit in *Samariam*.

Succeſſit illi *Achab* filius, deinde *Cobozias*, *Ioram*, *Iehu*, *Ioachaz*, *Ioas*, alique numero ſedecim (de quibus lib. 4. Reg. c. 13.) uſque ad *Oſee* filium Ela, qui occiſo *Phaſee* prædeceſſore, ſceptrum tyrannicè uſurpavit per annos 9. quamvis & plures anni ob varios rerum incurſus illi attribuantur.

Initio *Oſee* an. ſeptimi obſedit *Salmanaſſer* Samariam, & non eam intercepit, tranſtulitque Iſraelitas in Aſſyrios, ubi perpetuam ſubjerunt ſervitutem, uti patet ex *lib.* 4. *Reg.* *c.* 17. *v.* 23.

Regnum igitur hoc *Iſraelitarum* ſtetit ab anno primo Ieroboami, ad annum ultimum *Oſee*, nempe per annos 256. Ab hujus Regni excidio uſque ad excidium urbis Hieroſolymitanæ & Templi, quod evenit *Sedeciæ* anno 11. fluxerunt anni 130. uti Tirinus, aliique ſentiunt.

Sed ut nunc redeamus ad regnum Davidis, & Salomonis. Succeſſit Salomoni filius ejus *Roboam*, de quo ſupra, qui regnavit ſuper Iudæam annis 17. *Abias* annis 3. *Aſa* ann 41. *Ioſaphat* dicitur quidem regnaſſe annis 25. *lib.* 3. *Reg.* 14. *v.* 21. ſed ſolus tantùm regnavit annis 22. nam tres ultimi filio adſcribuntur 4. *Reg* 8. Itaque *Ioram* annis tribus cum parte, 4. ſolus regnavit, univerſim annis 7. dicitur quidē alibi octavo regnaſſe, ſed tantū inchoato,

quod

quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando obſervare non profitemur.

Ochozias regnavit anno 1. *Athalia* tyranicè annis 6. *Ioas* filius Ochoziæ annis 40. *Amaſias* annis 29. *Azarias* ſive *Ozias* an. 52.

Anno hujus *Oziæ* quinto, cum ſolſtitio æſtivo cœpit initium *Olympiadum* quarum ſingulę continent annos 4. à ludis Olympiacis qui ſingulis quadrienniis fiebant. Quibus ſequentia tempora per Olimpiades apud varios numerantur. Ejuſdem anno nono ſuperatus eſt *Sardanapalus* per Babylonios, & Medos, atque ita Monarchia *Aſſiriis* erepta eſt.

Anno, ejuſdem Oziæ 2. vel 3. *Prophetarum* primus *Oſeas*, prophetare cœpit. Anno 5. vel 6. Propheta *Ioel*, & *Ionas*, Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Iſaias*.

Anno Oziæ 28. menſis Aprilis, 21. condi cœpit *Vrbs Romana*, de qua infra.

Ioatham filius Oziæ regnavit an. 26. Sub illo prophetavit *Abdias*, & Michæas.

Achaz, regnavit annis 16. *Ezechias* regnavit ſolus annis 27. Sub illo *Nahum* prophetare cœpit.

Manaſſes filius Ezechiæ, qui ob ſua flagitia vinctus catenis ductus eſt in Babyloniam, ſed brevi reſtitutus, regnavit annis 55. *Amon* regnavit tantum annis 2. *Ioſias* annis 31. Sub hoc prophetare cœperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Ioachas filius Ioſiæ tantum regnavit menſibus tribus, cum à Pharaone Necao ductus eſt vinctus in Ægyptum.

Ioachim, qui etiam cum Daniele ejuſque ſociis ductus eſt in captivitatem, & poſtea infami morte extinctus, de quo 4. *Reg.* 24. regnavit annis 11. Ejus filius etiam *Ioachim* cum matre & aula abductus eſt in Babyloniam cum regnaſſet tantum menſibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus Iechonię regnavit annis 10. Anno illius 11. capta incenſa eſt cum Templo urbs Ieroſolymitana. Fuit igitur ille annus primus captivitatis Vrbis, & templi incenſi, ac deſolationis iſtius ante tempora Chriſti: manſitque iſta Ieroſolymæ deſolutio per annos 30. de qua 2. *Paralip. cap. ult.*

Quinta mundi Ætas.

Et 3. Monarchia.

INcipit à principio *Monarchia Perſarum* cũ ſequentibus, & à *relaxata* per Cyrum Regem captivitate Iudæorum, uſque ad adventum *Meſſiæ*, ſive, *Chriſti Salvatoris*, & duravit per annos 315. uſque ad annum mundi 3675.

Perſica autem *Monarchia* duravit annis 200. quæ cœpit à *Cyro* filio Cambyſis Perſę, & filię Regis Medorum, occiſo Balthaſare ultimo Chaldæorum Rege, Cyro ſucceſſit filius nomine avi ſui *Cambyſes* qui regnavit annis 6. poſtea *Smerdes* tantum menſibus 7. deinde *Darius Hiſtaſpis* regnavit ann. 37. Et hic eſt qui anno 2. regni ſui Iudęis poteſtatem fecit Templi fabricam intermiſſam perficiendi. Succeſſit huic filius *Xerxes* potentiſſimus annis 20. poſtea *Artaxerxes*, ſive, Longimanus, annis 40. *Darius* filius nothus Longimani annis 19. deinde geminus *Artaxerxes*, alter annis 23. alter 23. *Arſames* annis 3.

Poſtremo *Darius*, filius Arſamis, regnavit annis 6. qui poſt multa prælia ab Alexandro Macedone victus, & imperio ſpoliatus, Monarchiæ Perſicæ finẽ dedit, & Græcæ initium.

Monarchia Græcorum quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri Magni* Macedonis, devicto *Dario* Perſarum ultimo Monarcha, duravit uſque ad annum primum Monarchiæ Auguſti Cæſaris, quæ extinctis *Antonio & Cleopatra*, incepit menſe 11. poſt Actiacam victoriam, Conſulibus tunc Romæ Auguſto IV. & Marco Licinio Craſſo: ſtetitque annis 300. ad urbis Romanæ conditæ anno 424. uſque ad ejuſdem annum 724. Obiit Alexander poſt annos 6. ſuæ Monarchiæ, anno ab urbe condita 430. menſis Iunii die 28. ut plerique notant.

Ptolemaus Lagi, filius antea militis gregarii dictus Soter, ſucceſſit Alexandro Magno, mira rerum humanarum viciſſitudine. Ab hoc deinceps omnes Ægypti Reges aſſumpſerunt nomen *Ptolemæi*, uti antea Pharaonis. De hoc, qui multa millia Iudæorum in AEgyptum captiva abdux.t, intelligit Pererius prophetiam Danielis *cap.* 11. *v.* 5. Imperavit Ptolem. Lagi, annis 40.

Huic ſucceſſerunt cæteri *Ptolemæi* numero *decem* uſque ad Cleopatram M. Antonii Triumviri amoribus adeo implexam, ut cum illo extincto, ipſa etiam viva in poteſtatem *Caii Cæſaris* deveniret, aſpidis ſerpentis morſu ſibi admoto interierit. Atque ita Alexandria, totaque AEgyptus Auguſto victori ceſſit, qui ſuæ Monarchiæ Romanæ initium fecit die 2. Auguſti, Vrbis conditæ anno 724. ut ſupra notavi.

Poſt diviſum ab Alexandro quibuſdam ſuis Ducibus imperium, alii cœperunt eſſe Reges *Syriæ*, ut *Seleucus*, *Nicanor*, *Antiochus Soter* ejus filius, *Seleucus*, *Callinicus*, *Sel*, *Ceraunius*, *Antiochus magnus &c.* uſque ad *Antiocum Aſiaticum* (quia enutritus in Aſia

P a mi-

minore(quo tempere *Pompeius* totam *Syriam* una cum Iudæa in Provinciam Romanorum redegit, ut teſtatur Ioſephus, Appianus, aliique. Sic ut regnum *Græcorum* in Syria ſteterit ab initio Monarchiæ Alexandri Magni uſque ad Syriam in Provinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alii poſt dictam diviſionem cœperunt eſſe *Reges Macedoniæ*, uti primo *Arideus Philippus*, Alexandri Magni frater, qui tutor erat datus filio Alexandri ex Roxane puero & pupillo, qui etiam Alexander vocabatur. Sed anno 6. à morte patris cum uxore Euridice occiſus, regnavit annis 6. Succeſſit Arideo *Caſſander* filius Antipatri per annos 19. Huic *Antigonus & Alexander* ejus filii annis 6. Deinde *Demetrius* pulſus à Pyrrho poſt regni an. 6. Poſtea ſucceſſerunt alii Reges *decem* uſque ad *Perſeum* qui regno Macedonico finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc etiam à *Lucio Æmilio* Paulo victus eſt Perſeus, & in triumphum ductus: atque ita *Macedonia* in Provinciam redacta, non Regem deinceps, ſed Præſidem à Romanis accepit.

Ad aliud uſque tempus, ab initio Monarchiæ Alexandri Macedonis fluxerunt anni 161. Exinde verò ad initium Monarchiæ Augusti fuerunt anni 139. qui cum præcedentibus ſimul conſtituunt Græcæ Monarchiæ annos 300. ut ſupra notavi.

Altera orbis *Monarchia* eſt *Romana*, quæ fuit ab extincto Antonio & Cleopatra, de qua mox infra, ubi de Monarchia ſacra urbis Romanæ &c.

Sexta mundi Ætas.

SStatuitur hæc ab *Adventu Chriſti*, ſive, Meſſiæ in mundum, uſque ad illius reditum ad *judicium extremum* in conſummatione mundi, cujus anni ſunt hominibus ignoti.

Adventus autem, ſive nativitas Chriſti, contingit à *Creatione mundi*, anno 5129. juxta Romanum Martyrologium. *A Diluvio Noe*, anno 2957. Ab ortu *Abrahami*, anno 2015. Ab exitu *Moyſis* cum Iſraelitis ex *Ægypto*, anno 1520. Ab urbe *Roma* prima *condita*, anno 752. Imperii *Octaviani Auguſti*, anno 42. Cum ſcilicet totus tunc Orbis in plena eſſet pace Princeps Pacis in mundum advenit.

Anni Chriſti à Cronologis computari ſolent ferè à Kalendis Ianuarii, vel à fine Decembris, quo tempore Chriſtus orbi natus eſt. Horum annorum numerus, ordo, decurſus, res geſtæ, conſtant ſatis ex Hiſtoria *Evangelica*, & ex ſerie ſequentium huc uſque Pontificum, & Conciliorum, & Imperatorum, & præcipuis ſingulorum geſtis, quæ partim hic infra, partim alibi de Pontificibus &c. in hoc Tomo exhibetur.

Tota Chriſti Genealogia in ipſis ſacris Literis ordine recenſetur *in libro generationis* Ieſu Chriſti filii David, filii Abraham &c. *Matth. cap. 1.*

ARTICVLVS II.

MONARCHIA SACRA

Vrbis Romanæ, Pontificum, Conciliorum, & varius Vrbis Status.

DE *anno* conditæ Vrbis *Romanæ* diſcrepat Varro, & Cato, qui faſtos Vrbis conſcripſerunt. Sed Cato nonniſi anno unico Varrone ſerius conditam tradit. Itaque cum Varrone cui plerique adhærent dicamus, iacta fuiſſe Vrbis *Romanæ* fundamenta anno Iphiti 23. ſive anno 3. ſextæ Olympiadis poſt bimeſtre finituro, die 11. Kalendas Majas, id eſt, 21. Aprilis, ipſo nempe feſto *Panis*, quæ apud illum populum fuit Dea Paſtorum: cenſetur ille eſſe annus circiter 3233 ab orbe condito.

Vrbis Romæ fundamenta jecit *Romulus*, ætatis ſuæ anno 18. cum tunc eclypſis eſſet ſolis in Tauro exiſtentis, uti tradit Plutarcus, & Mathematici quidam veteres.

Reipublicæ deinceps Romanæ varii *Status* fuere. *Primus* ab Vrbis conditæ anno 3. Olimpiadis ſextæ, uſque ad annum 3. Olimpiadis 67. per annos ſcilic. 244. ſub Regibus fuit.

Horum Rex primus fuit ipſe Romulus per annos 37 cum unius anni interregno.

Succeſſere *Numa Pompilius* per annos 43. *Tullius Hoſtilius* per annos 32. *Ancus Martius*, per an. 24. *Lucius Tarquinius Priſcus* per annos 38. *Servius Tullius* per an. 43. *Lucius Tarquinius Superbus*, per annos 25. Septem igitur primi Reges per annos 244. Romæ damnati ſunt.

Secundus Vrbis Status fuit à *Tarquinio* & Regibus deinceps fugatis per *L. Iunium* Brutum, & *Lucium Tarquinium Collatinum*, qui fuerunt *primi Romani Conſules*, aliique deinceps ab anno 3. Olimpiadis 67. uſque ad annum 4. Olimpiadis 183. quo demum *Iulius Cæſar* Dictaturam ſibi perpetuam vindicavit. Et ſic ſtetit regimen Romanum per annos 461. Quo tempore extincto Antonio & Cleopatra,

Au

Auguſtinus Cæſar liberam integramque Monarchiam adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulſis Regibus per annos 480.

Tertius itaq; Vrbis ſtatus fuit ſub *Imperatoribus*, ab anno primo Monarchiæ Auguſti Cæſaris, uſq; ad Auguſtulum Imperatorẽ quando Imperium Romanum Occidentale incidit in manus *Odoacris* Regis Erulorum, anno Vrbis conditæ 1228. & à Chriſto nato 476. Floruit igitur Roma ſub Imperatoribus per annos 504. Exinde fuit partim ſub Regibus, partim ſub Exarchis Græcorum Imperatorum per annos ferè 324. Nempe uſque ad Imperium *Caroli Magni*, qui anno Chriſti 800 die ipſo Natalis Domini creatus eſt Romæ novus Romanorũ in Occidente Imperator: mãſitq; in poſteris Francis Imperium ad annum Chriſti 920. Tunc enim tranſiit Imperium à Francis ad *Saxones*, alioſque *Germanos*.

Ac tandem anno Chriſti 1273. per *Rudolphum* Haſpurgenſem Comitem, pietate ſingularem, ad Domum *Auſtriacam* delatum eſt Imperium, in qua per continuatam penè Imperatorum ſucceſſionem hodieque perſeverat.

Singulare exemplum mutabilitatis potentiæ humanæ eſt, quod hæc ipſa Roma, orbis & Imperii caput ſucceſſu temporum, ſemel fuerit à Gallis incenſa, ſemel ab Alarico capta, iterum capta à Genſerico, iterum à Beliſario, iterum leporis tantũ occaſione intercepta, ut in ipſa Vrbis Romanæ hiſtoria diſtinctè traditum reperitur.

Orientale autem Græcorum Imperium (à morte Conſtantini Magni ab Occidentali ſeparatum anno Chriſti 341.) tandem potentia Turcarum invaleſcente ſublatam, extinctumque fuit, anno Chriſti 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occaſionem diſcordiarum inter avum & nepotem Auguſtos, excluſo *Andronico* Paleologi filio, magnam *Aſiæ* partem ſubegit, circa annum Chriſti 1300. manſitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen Othomani.

Orchanus Othomano genitus anno 1328. qui occupavit Nicæam, ipſamque Nicomediam Bithiniæ caput.

Succeſſit his *Amuraths I.* anno 1359. *Baiazethus* anno 1383. *Iſabegus* anno 1398. *Emir Suliman* anno 1398. *Moſes Gilibi* anno 1414. *Mahomet* anno 1414. *Amurathes II.* an. 1421. *Mahometes II.* qui dicitur Turcarũ Imperator primus, anno 1451. *Baiazethus II.* anno 1481. *Selimus I* ann. 1514. *Solimanus* anno 1520. *Selimus* II. an. 1566. *Amurathes III.* an. 1575. *Mahometes III.* an. 1595. *Achmat*, ſive *Amath* an. 1604. *Muſtapha* an. 1617. *Oſman* an. 1618. *Muſtapha* iterum, an. 1622. *Amurates IV.* anno 1623.

Succeſſio autem ac ſeries omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Chriſtum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Iulius Cæſar proclamatus dictator perpetuus anno Vrbis conditæ 705. imperavit anno penè 5.

Caius Cæſar Octavianus Auguſtus, cæſo Iulio Cæſare, ſucceſſit, Vrbis conditæ an. 709. ac diutiſſimè imperavit, annis 57. menſibus 5.

Tiberius Cæſar, à die 19. Auguſti qua obiit Auguſtus anno Vrbis conditæ inchoãte 767.

Caius Caligula 16. Mart. qua Tiberius obiit anno Vrbis 789. *Claudius* à die 1. Februarii qua obiit Caligula, anno Vrbis 793. *Nero* à morte Claudii, Vrbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua ſe occidit Nero 13. Aprilis Vrbis anno 820. *Otto*, à die qua obiit Galba, Vrbis anno 821. *Vitellius*, à die obitus Ottonis quæ fuit 25. Ianuarii, Vrbis anno 821.

Veſpaſianus, à die ult. Septembris qua ſublatus Vitel. Vrbis anno 822. *Titus* filius ſucceſſit, Vrbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Veſpaſiani* ſecundo 8. Septembris, Vrbis conditæ anno 823. *Ieroſolyma* per *Titum* expugnata eſt, & ſimul Iudæorum *Synagoga* ſepulta, Regno Chriſti in perpetuum ſuccubuit, juxta Prophetarum vaticinia.

Poſt Veſpaſianum & Titum ſecutus eſt *Domitianus*, *Nerva*, *Traianus*, aliique Imperatores varii generis, & fidei, maximè Græci, numero circiter *Quinquaginta*: uſque ad *Conſtantinum Magnum*, ſuſcepta primum, & defenſa, & propagata deinceps Religione verè maximum.

Secuti ſunt in imperio & in fide non pauci *Criſpus*, *Conſtantius*, *Conſtantinus II. Conſtans*, aliique Imperatores numero circiter *triginta quinque*: uſque ad *Carolum Magnum*; de quo, eiuſque in Imperio ſucceſſoribus in hunc uſque diem, nos iam infra ordine agemus.

De omnibus quoque *Pontificibus* Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium XI.* tractatur ſupra in hoc *Tom. 1. Tract. 1. qu. 7.*

De omnibus etiam *Conciliis Generalibus* Eccleſiæ, & rebus in ſingulis præcipuè tractatis, *ibidem* expoſitum reperies.

ARTICVLVS III.

MONARCHIA SECVLARIS

Imperatorum ac Regnum Chriſtianorum, cum Eventibus ac geſtis aliquot præcipuis.

Ordine Succeſſionis ad noſtra uſque tempora breviter expoſita.

Monarchiam ſive Hierarchiam Eccleſiaſticam ſingulorum Pontificum *ac* Conciliorum, *cum rebus præcipuè geſtis, expoſitam habes in hoc* Tom. 1. tractatus 1. quæſt. 7 in fine, *ut ſupra indicavi. Hic ad perfectam in eo genere ſcientiam, Monarchiæ etiam* Secularis *ordinem, ſucceſſionem, res, & tempora, ad commodiſſimum compendium ſtudiosè redacta, apponimus: cuius notitiæ uſus ſolet eſſe frequentiſſimus, & Doctrinæ tam Theologicæ, quàm Hiſtoricæ neceſſarius. Quod ſi quis aliqua hic notata latius noſſe cupiat, facilis eſt hinc ad Annales recurſus: Neque nos ordinem omnem rerum, ac temporum hic ad amuſſim notatum eſſe profitemur, cum in variis ipſi Chronologi non conveniant, & accedant aliquando Typographici errores, ut antea monui.*

IMPERATORES OCCIDENTIS.

A Seculo poſt Chriſtum VIII. initio ad Seculum IX.

C*arolus Magnus*, Imperator, anno Chriſti circiter 800. filius fuit Pipini Regis Francorum, & ipſe Rex celebratiſſimus: Imperavit annis 14. Sub eo reſtitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, ſive Græciæ, Leo Armenus tunc imperitavit.

Ludovicus Pius, Caroli frater, imperavit annis 27. à filiis ſuis captivus, poſt 6. menſes reſtitutus.

Lotharius Pii frater, annis 15. Ludovicus II. Lotharii Filius annis 20.

Carolus Calvus, Ludovici patruus, annis 2. Ludovicus III. annis 20.

Carolus Craſſus, Ludovici germ. Rege frater annis 7. Arnulphus, nothus Carolomanni annis 12.

Hoc ſeculo facta traditur translatio *Saxonum* factioſorum, per Carolum Magnum, in Belgium, Brabantiam, ac Helvetios. *Sicilia* per Saracenos occupata, anno 810. Comitatus *Flandriæ* inſtitutio, anno 866. Exordium regni *Burgundici* & *Arelatenſis* anno 890. Ab Arnulpho Imperatore Chriſtiano cæſa in prælio *Danorum* Ethnicorum centum millia, ex Chriſtianis vix unus alterus deſideratus. *Lunæ* defectio ter contigit intra unum annum, *Solis* ſemel, anno 808. In Gallia cecidit *Grando* ſtupendæ magnitudinis, & *Gelu* ex aere 15. pedes longum, & ſex latum, anno 825. Ingens *terræ motus*, & mugitus, anno 862. In agro Brixiano *pluvia ſanguinea* per triduum, anno 869. Gallia per *Locuſtas* horrendè depopulata, & ſecuta *peſtis* quæ ibi tertiam hominum partem extinxit anno 876. *Pons* ſupra Rhenum per decem annos conſtructus, & longus ad paſſus quingentos, intra 3. horas conflagravit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Sclavos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Ruſſia, Normannia, Moravia. *Canonizationis* ſolemnitas inducta. Vſus *Campanarum* apud Græcos. Tituli *Cardinalium*. *Feſtum* omnium Sanctorum ſub Gregorio IV. Adiulphus Rex *Angliam* Eccleſiæ vectigalem fecit argenteo nummo in ſingulas familias dictas D. Petri. *Accademia* Pariſienſis erecta ſub Carolo Magno, conſilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Io: Scotus, omnes fuiſſe *Bedæ* diſcipulos tradit Vincentius in ſpeculo.

A Seculo Chriſti IX. ad X.

LVdovicus IV. Arnulphi Frater, Imperavit annis 6. in quo deſiit ſtirps Carolina. In Græcia tunc imperavit Conſtantinus VIII. annis 49. poſtea alii.

Conradus, imperavit annis 7. dux erat Franconiæ.

Henricus, Ottonis Saxonis Frater annis 20. Otho I. Henrici Frater, annis 37.

Otho II. annis 10. Otho III. annis 18. fuit Ottonis II. frater, puer 10. annorum.

In hoc Seculo, datum initium Regni *Navarræ*, anno 912. Regni *Aragonici* anno 915. *Caſtella* Legionenſi jugo ſe ſubducit. *Burgundia* Imperio adiecta an. 945. *Lotharingici* Principatus initium anno 981. Ducatus *Saxonici* anno 970. Comitatus *Sabaudiæ* in Beraldo Saxone, anno 998. *Normanni* per Britones omnes cæſi.

Genuæ *fons ſanguinis* largiſſimè fluens anno 955. Et *Sol* per multos dies viſus eſt ſãguineus anno 940. Soles gemini per biduum viſi, & acies in cęlo colligentes, anno 979. *Incendium* cele-

celebre & orrendum montis Veſuvii Chriſti anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos devolutum anno 960. *Electoribus* Imperii datum jus ſuffragii à Gregorio V. Pont. *Mutatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum uſurpata in Ioanne XII. qui antea Octavianus dictus.

Propagatio Fidei ſingularis facta in *Polonia* cum Mieceslao Principe, uti & in *Moſcovia*, *Pruſſia*, *Bohemia*, *Norveſia*, & *Dania iterum*. Ac rurſus *Hungari* per Stephanum I. Regem, ejuſque patrem Geiſam nomine.

A Seculo Chriſti X. ad XI.

HEnricus II. Dux Saxoniæ imperavit annis 11.

Conradus II. Dux Franconiæ imperavit annis 15.

Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniæ & Angliæ, imperavit annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imperavit annis 50

In hoc Sæculo, *Perſiæ* dominatum Turcæ invadunt & occupant. *Babyloniam*, & totum ferè orientem. Initium ponitur regni *Scotiæ*, & regni *Siciliæ* anno 1098. Et *Hieroſolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Pullonius*, merito dictus, Herculeus Chriſtianus *Sexcenta Scytharum* millia profligata divinitus precibus Conſtantini Ducis, ac populi, anno 1065. *Nubes* ingens ſupra *Belgium* ſoluta multos mortales immerſit anno. 1014. *Cometes* in trabis ſpecie per quadrimeſtre viſus anno 1016. *Terræ motus* per biennium in Bithinia *Nix* cadeſtam copioſa ut arbores rumperet anno 1047. Per *Angliam* ex condicto *Dani* uno impetu cæſi anno 1011. *Locuſtæ* in Oriente ſolem obumbrant copia immenſa, anno 1095.

Propagata ulterius fides in *Pannonia*, & in regno *Toletano*, anno 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andræam Regem: uti & in *Pomerania* Boleslao III. adigente.

A Seculo Chriſti XI. ad XII.

HEnricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impiè tractavit: & cum Pontifice circa bona Eccleſiaſtica lites habuit, ab hoc excommunicatus, ſed Pontifici poſtea reconciliatus; Spiræ ſepultus: imperavit annis 20.

Lotharius, Saxo, Coronatus Aquiſgrani 13. Septembris, Innocentium Papam eiectum reſtituit, & urbes imperiales occupavit: imperavit annis 14.

Conradus III. Sueviæ Dux, electioni ipſius contradicente Henrico Bavaro, qui ab Imperatore proſcriptus: imperavit annis 3.

Fridericus Barbaroſſa ſive Anobarbus, Conradi Suevi ex fratre nepos. In Italia magna bella confecit, & Mediolanum evertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obiit in expeditione Saracenica: imperavit annis 37.

Henricus VI. frater Friderici, dictus Aſper ob ſeveritatem. Siciliæ regnum recuperavit. In Paleſtinam exercitum miſit, abſque ſucceſſu, imperavit annis 8.

In hoc Seculo *Portugalia* cœpit fieri regnum anno 1179. *Dani* & *Silani* à Lothario Imp. ſub acti an. 1133. Per *Tartarorum* eruptionem variæ Septentrionis Provinciæ occupatæ, anno 1188. *Creta inſula* Venetis vendita, anno 1195. *Soles gemini* conſpecti, anno 1105. & acies cœleſtes in aere, anno 1109. *Terræ motus* in Italia villam unam alio tranſtulit, anno 1117 Ravennæ cecidit *pluvia ſanguinea* anno 1113. In *Belgio* effuſio Oceani per 12. milliaria cum ingenti hominum clade, anno 1164. *Theologia Scolaſtica* per Petrum Lombardum in novam & meliorem formam redacta, *Hieroſolyma* à Soldano recepta: Crux Chriſti ab eo male tractata. In *Paleſtinam* pro juvandis Chriſtianis expeditionem ſuſcepit Fridericus Imperator, Philippus Rex Galliæ, & Henricus Rex Angliæ cum filio Richardo, Cruce ſuſcepta. Hoc tempore prodiit Opus celebre dictum Decretum Gratiani Vatii *Ordines Religioſi* initium ſumpſerunt, Præmonſtratenſes anno 1110. Guihelmitæ 1124. Templarii milites, 1118. Hoſpitalarii S. Ioannes Hieroſolimitani, qui nunc Melitenſes 1119. Equites S. Lazari, & Calatravæ 1158. S. Iacobi 1190. Alcantaræ 1176. Teutonici Mariani 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum ſuo Rege, in Livonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rurſus in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Epiſcopum & martyrem. Hoc ſæculo floruit *S. Bruno* Carthuſianus, anno 1115. *S. Norbertus* anno 1130. *S. Hildegardis* anno 1148. *S. Benedictus*, pontium conſtructor Avenione, & Lugduni anno 1177. *S. Thomas* in Anglia Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui pro jure Eccleſiæ Romanæ gladius impiorum occubuit, anno 1170.

A Seculo Chriſti XII. ad XIII.

OTto IV. Duxis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiſgrani, imperavit annis 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anti-Cæſar Moguntiæ coronatus, imperavit annis 9.

Fridericus II. Dux Sueviæ, contra Ottonem, nepos fuit Friderici primi, imperavit annis 33. Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunſuigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur. His temporibus 7. Imper. Electores conſtituti.

Richardus frater Regis Angliæ Henrici in Imperatorem ab aliquibus: ab aliis Principibus eligitur Alphonſus Rex Hiſpaniæ, qui ſponte abdicavit. Richardus ferè omne tempus in Anglia ab electione conſumſit, detentus ſeditionibus & inteſtinis bellis, ibique moritur. Interea ſtatus imperii hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodulphus I. Habsburgenſis Comes, Pater Alberti I. Auſtriaci, imperavit annis 17. menſibus 9. Ottocarum Boemiæ Regem rebellem vincit: Papæ Ravennam & Romandiolam concedit.

Adolphus Naſſovius, imperavit annis 6. obtinente Alberto Auſtriaco, à quo in prælio occiſus, *ita Cuſpinianus.*

Albertus Auſtriacus, Rodulphi filius, per coniugium Eliſabethæ acquirit Exarchatum Auſtriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperavit annis 10.

Hoc ſæculo Imperium *Orientale* Latinis obtingit, Imperii *Trapezuntini* initia. Ducatus *Brabantiæ* ex Lovanii comitatu. *Latini Orientis* imperio deiecti poſt 55. annos. Auſtria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rudolphi Imperatoris *Auſtriaci* familiæ cedunt, moxque Burgundia, atque Boemia. Conflictus *Tornacenſis* Gallis admodum cruentus. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiſcens* multa ruſticorum millia opprimit.

Ioannes Papa ante dictus Petrus Hiſpanus, Religioſorum habitus Hoſtis, poſt octimeſtrem Pontificatum obteritur ruina domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Veſperæ Siculæ.*

Tartaria, cum Caſſalia inſtructionem de Fide accepit. Pulſatio *campanæ* in conſecratione, & ſalutatione Angelica. *Magiſterium*, ſacri Palatii inſtitutum. Carmelitæ Europæ peculiariter innoteſcunt: & emergunt *Ordines varii*, Dominicani, Trinitarii, Franciſcani, Moniales Sanctæ Claræ, Sylveſtrini, Eremitæ S. Auguſtini in unum coacti, Servitæ, Cæleſtini.

Concordantiæ Bibliorum confectæ & editæ Pileus rubeus *Cardinalibus* in concilio Lugdunenſi attributus primum. *Bella ſacra* varia per S. Lodovicum, & alios. *Iudæorum* ex Gallia expulſio primum. Domus Deiparæ *Lauretum* aſportata. *S. Bonaventura* hæc ætate floret, Guilielmus de S. Amore ſcribit contra Mendicantes, & à Papa Hæreſeos damnatur. Circa annum 1270. *S. Thomas Aquinas* florere cœpit in Italia, diſcipulus Alberti Magni.

A Seculo Chriſti XIII. ad XIV.

HEnricus VII. Luxelburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperavit annis 5.

Ludovicus Bavarus, ex diſſentiente Cæſarum electione bellum civile ortum, quod graviſſimè Germaniam afflixit: imperavit annis 33.

Carolus IV. Ioannis Regis Boemiæ filius, Henrici Luxenburgii Imperatoris nepos: quamvis tres alii ſucceſſivè contra eum electi fuerint, tandem tamen imperium ſolus obtinuit, imperavit annis 32.

VVenceslaus Caroli IV. filius, Rex Boemiæ, imperavit annis 22.

Hoc Seculo *Academia Senenſi* à Senatu Midend. Academia *Colonienſi* confirmata à Pontifice Vrbano VI etſi antea Gymnaſium diu fuit Academia *Erfordienſis* à Dagoberto Rege & Bonifacio IX. confirmata.

Othomanici imperii initia anno 1300. Alphonſus XI. Hiſpanus 450. milia *Saracenorum* cecidit, viginti duntaxat Chriſtianis deſideratis, *Tamberlanes* Tartarus ductis duodecies centenis millibus, Bajazetem Turcam profligat, cæſis 140. hominum millibus. *Terræ motus* quadragenarius urbes 26. proſtravit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Peſtis triennis* & univerſali, mediam hominum partem deſtruit. *Amurathes* trigeſies ac ſepties hoſtium ſuorum victor, à ſervo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Iagello ejus Princeps, Samogitii, Cummani, Botzenſes, Lippenſes, Patrini & Vicini, annitente Ludovico Hungaro, fidem amplexi ſunt *Chriſtianiſſimo Regi* data facultas ſub utraque ſpecie communicandi. *Iubilæi* mutata celebratio in ſingulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia Iubilæi ad annum 30. per Vrbanum VI. an-

anno 1344. Inſtituitur militia *Periſcelidis* in Anglia. Clemens V. ſedem Pontificiam *Avenionem* transfert. Templarii extincti ſub Clemente V.

A Seculo Chriſti XIV. ad XV.

RVpertus ſive Robertus Palatinus, imperavit annis 10. His temporibus Italia paſſim cœpit jugum Germanici imperii excutere.

Sigiſmundus Caroli *IV.* filius Rex Vngariæ: inducit Concilium Conſtantiæ, imperavit annis 27.

Albertus Auſtriacus Sigiſmundi gener, Rex Bohemiæ & Vngariæ, imperavit annis 2.

Fridericus III. Archidux Auſtriæ, imperavit annis 54.

Maximilianus Friderici III. filius, imperavit annis 12.

Hoc Seculo *Imperium Orientis* tranſit ad Turcas. *Conſtantinopolis* capitur à Mahomete II. *Sabaudiæ Dux* ex Comite. Neapolis tranſit ad Arragonios *Theſalonica* erepta Venetis. *Saraceni* Granata & *Hiſpania univerſa* anno 1474. depulſi. In Hiſpania *Terræ motus* multa oppida evertit. *Mare* ad *Dordracum* hominum ſupra centum millia, & pecorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Iubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum III. Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentii Iuſtiniani vulgò Apoſtolici: Fratres mendicantes S. Hieronimi. Congr. Salvatoris, ſeu Florentini: Ambroſiani, Minimi, Ordo S. Mauritii in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei ſub auſpiciis B. Virginis & S. Andreæ. Familiarum *Iudaicorum* 24. millia pulſa ex Hiſpaniis. *Inquiſitio Hiſpanica* inſtituta. *Academia* Herbipolenſis, *Salmantica* in regno Caſtellæ confirmata dicitur, cum ante hac quoque floreret, erecta ab Alfonſo VIII. Academia *Lipſienſis* è Pragenſi obſidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro VI. Academia *Lovanienſis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Ars Typographica* excogitata à Ioanne Gutenbergio Argentinenſi, publicatur Moguntiæ primum, deinde Argentinæ, inde traducitur Neapolim, ac Romam anno 1442.

A Seculo Chriſti XV. ad XVI.

CArolus V. eligitur Imperator 28. Iunii circa annum 1520. Prælio vincit & capit Franciſcum primum Galliæ Regem, poſtea dimittit. Obſidio Viennæ à Solymanno Turca. Traiecit in Africam Carolus, ſed ſine ſucceſſu: feliciter in Germania pugnat cum proteſtantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit, Carolus imperavit annis 38.

Ferdinandus I. Caroli V. frater, imperavit annis 6.

Maximilianus II. Ferdinandi frater, imperavit anni 12.

Rudolphus II. Maximiliani II. frater parenti defuncto 12. Octobris anno 1576. in imperio ſuccedit; imperavit annis 35.

Hoc ſeculo *Hungaria*, & *Boemia* tranſit ad *Auſtriacos*: *Arabia felix* Solimanno occupatur, & Cyprus. Defectio Batavica incepta anno 1572. *Maris* in *Anglia* retroceſſio magna, & mons loco motus evulſis arboribus. *Caſſiopeæ ſtella* nova apparet: quinque ſimul ſoles: ſol obſcuratus. *Locuſtæ* ſolem inumbrant in maxima Europæ parte. Maria Scotiæ Regina barbaræ ſecuri percuſſa ſub Elizabetha Angliæ Regina.

Hoc etiam Seculo vixit S. Franciſcus *Xaverius* Indiarum Apoſtolus S. Ignatius de *Lojola* fundator Societatis Ieſu. S. Carolus *Boromæus* Cardinalis. *S. Thereſia*. S. Philippus *Nerius* Fundator Oratorii. *India* Orientales & Occidentales per variorum Ordinum Regulares, Iaponiæ regnum per S. Franciſcum Xaverium fidei lumine illuſtrata. Hæreditarius *Catholici Regis* Titulus Ferdinando Hiſpano conceſſus à Iulio II. vel potius reſtitutus. Titulus *Defenſoris fidei* datus Henrico VII. Anglo à Leone X. Emerſerunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societas Ieſu, Congregatio Oratorii S. Phil. Nerii. *Rhodus* inſula amiſſa. *Humiliati* extincti a Pio V. *Melita* graviter & diu a Solymano fruſtra tentata *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Æthiopica* ad Pontificem, anno 1524 item *Iaponica* anno 1585. In *Indiis orient. & occidentali* obiere pro Chriſti fide ex Dominicanis, Franciſcanis, & Societatis Ieſu hominibus plurimi. In *Anglia* ſævitur in Catholicos ſub Henrico, & Eduardo Regibus, & Eliſabetha Regina. *Prodierunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus martyr, Carolſtadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Ioannes Bretius, Martinus Bucerus, Ioannes Calvinus, Vbiquietarii, Theodorus Beza. Deiſtæ ſive Trinitarii, Infernales, Inviſibiles. Cœpit & ſchiſma Anglicanum, tandem Hæreſi concluſum, ob negatam à Romano Pontifice diſſolutionem matrimonii, anno 1535. Concilium Tridentinum Generale ſub Paulo III. Iulio III. & Pio IV.

A Se-

A Seculo Chriſti XVI. ad XVII.

MAtthias, Vngariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 13. Iunii, coronatur ibi cum Anna coniuge: imperat annis 6. menſibus 8. Agit cum Vngaris de ſucceſſione Ferdinandi Auſtriaci in eo regno. Ferdinandus coronatur in Regem Vngariæ, Conſiliarii Cæſarei Pragæ è feneſtra præcipitantur; ordines ſe excuſant: moritur Matthias Imperator.

Ferdinandus II Francofurti electus coronatur 30. Auguſti, imperat an. 17. menſibus 9. Inſtituitur nova liga Catholicorum. Cæſar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronunciat.

Spinola Magnis copiis ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progreſſus. Prælium Pragenſe in quo vincuntur Bohemi a Bavaro. Palatinus cum coniuge & familia è Bohemia profugus, primo Vratiſlaviam venit, poſtea in Bataviam: poſtea Palatinus elector, & aliqui viri principes à Ferdinando proſcribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus ſuppliciis afficiuntur Pragæ. Ferdinandus Imperator jus electorale Friderico Palatino ademptum, in Maximilianum Bavarum transfert Ratisbonæ, Ferdinandus II. fidem Catholicam latè per Germaniam reſtituit.

Ferdinandus III. ſuccedit Patri an. 1637. 14. Februarii: imperat annis 20. menſe uno, moritur 2. Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæſar, Ferdinando Patri in Imperii throno ſucceſſit, qui dum an. 1684. hæc ſcribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperavit.

ELECTORES IMPERII.

SEptem lege ordinaria ſunt Electores Imperii, ſed acceſſit octavus per hoc quod ſummoto Palatino ſucceſſerit Bavarus, ac poſtea etiam Palatinus in gratiam & Electoris munus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Eccleſiaſtici, partim Seculares, Moguntinus, Colonienſis, Trevirenſis, Rex Bohemiæ, Bavarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati ſunt Eccleſiaſtici, tres poſtremi ſunt heterodoxi: reliqui omnes ſunt orthodoxi. Hi omnes ſimul ex pluralitate ſuffragiorum jus habent eligendi Imperatorem.

Hoc Seculo, & ſucuſque.

IN ſcripti ſunt albo Sanctorum S. Iſidorus, S. Ignatius de Loyola, S. Franciſcus Xaverius, S. Thereſia, S. Philippus Nerius an. 1621. S. Andreas Corſinus anno 1629. S. Elizabetha Regina Luſitaniæ anno 1625. Penetrat fides ad *Sinas* per Patres Societatis Ieſu, perruptis obſtaculis immenſis, anno 1637. inde hoc anno 1684. adeſt P. Phil. Coupiet Mechlinienſis Procurator ut Socios quam plurimos in Sinas adducat. Florent anno 1600. Pœnitentes tertii Ordinis S. Franciſci. *Mauri* plenè pulſi ex Hiſpania. *Turcarum* vis ingens fuſa ac cæſa ad exercitu Polono. *Miraculoſa incorruptio* 24. ſacrarum Hoſtiarum in Collegio Complutenſi Societatis Ieſu. *Oſtenda* ſubigitur quadrima obſidione, cum intra eam mortalium ſupra 72. millia cecidiſſent. *Adena* poſt cæſa Turcarum 30. millia *Perſis* cedit anno 1605. *Rupella* domita 1628 Adolphus *Guſtavus* Sueciæ Rex pugnans perit anno 1632. Albertus Dux *Fridlandiæ*, Egræ cæſus an. 1633. Celebris pugna *Nortlingana* In *Anglia peſtis* horrenda Londini maximè anno 1605. Naſcitur in Hiſpania Carolus II. anno 1661. 4 Novembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Aurelianenſis anno 1678. die 26. Iulii, Imperatori Leopoldo naſcitur Princeps 4. Auguſtus 1678. Pax inter Hiſpanum & Gallum Aquiſgrani an. 1668. 2 Iunii.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento inſurgit Oliverius Cromuvellus, Regem curat publicè lictoris manu obtruncari an. circiter 1653. die S. Apolloniæ: poſtea Cromuvellus Regni protector Hiberniam invadit, ac miſerè lacerat. Moritur ille 2. Septemb. anno 1658. ſuccedit modico tempore filius ejus Ricardus, Generalis MuncK potentiam nactus curat ex Belgio ad regnum paternum evocari Carolum II. qui anno 1661. 8. Iulii Londini coronatur.

Anno 1683. Cum TecKelio in Hungaria rebelli Turcarum ducenta millia Viennam arcte obſident die 8. Iulii. Sed poſt duorum menſium obſidionem, virtute & gloria perpetua Gubernatoris Sterrembergii, Principis Lotharingici, & Regis Poloniæ, cum Dei ope ſingulari obſidio ſoluta eſt, pleriſque Turcarum cæſis, fugatis, &c. captis, uti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tentoriis ultra ſexaginta millia, Camelis ſexcentis, Equis & curribus ultra decem millia In decurſu victoriæ occupantur a Cæſarianis urbes præſtantes Barcam, & Strigontum; faveat por-

10

rò hiſce rei Chriſtianæ progreſſibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICVLVS IV.

REGES HISPANIÆ

Ordine ſucceſſionis per 12. poſtrema ſecula.

Ab anno Chriſti 400. inito, ad 500.

ADolphus, ex gente Viſigothica, regnavit annis 6.

2. Sigericus, anni 7. 3. Vallia, annis 13.

4. Theodoricus, annis 23. 5. Theoriſmundus annis 23

6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Chriſti 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17.
10. Thaudegeſillus, annis 3. 11. Agila, annis 4.
12. Athanagildus, annis 15.

13. Limba, ſive Lieba, annis 2. 14. Levigildus, annis 13. 15. Recharedus annis 17.

Ab anno Chriſti 600.

16. Limba II. anni 2. 17. Vittericus, an. 6.

18. Gondemarus, annis 3. 19. Siſebutus, annis 10.

20. Recharedus II. menſibus 3. 21 Svintilla, annis 9.

22. Rachemerus, anno 1. 23. Siſenandus, annis 5.

24. Videſuindus, annis 10. 25. Reciſvindus, annis 19.

26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Chriſti 700.

28. Egicanes, annis 10. 29. Vitiva, an. 11.

30. Rodericus, cæſus à Mauris, annis 7.

Reliquiæ Gotthorum à Mauris everſorum Legione & in Aragonia regnant, donec ſenſim reſtituantur.

1. Pelagius, annis 15. 2. Favilla, annis 2.

3. Alphonſus, annis 19. 4. Froila annis 14.

5. Aurelius annis 6. 6. Sillo, annis 8.

7. Alphonſus II. caſtus, annis 31.

Ab anno Chriſti 800.

8. Ramirus, anni 7. 9. Ordonius, an. 9.

10. Alphonſus III. annis 46. 11. Garſias annis 4.

12. Ordonius II. annis 8. 13. Froia annis 2.
14. Alphonſus IV. annis 17.

Ab anno Chriſti 900.

15. Ramirus II. annis 18. 16. Ordonius III. annis 6.

17. Sanctius Craſsus, annis 12.

18. Raimirus III. annis 24. 19. Veremundus, annis 17.

20. Alphonſus V. annis 27.

Ab anno Chriſti 1000.

21. Veremundus II. annis 12.

22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius II. annis 8. Alphonſus VI annis 40.

Ab anno Chriſti 1100.

25. Alphonſus VII. annis 2.

26. Alphonſus VIII. annis 51.

27. Sanctius III. anni incerti, 28. Ferdinandus II. annis 31.

29 Alphonſus IX. annis 23.

Ab anno Chriſti 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.

32. Alphonſus X. poſtea Imperator, an. 32.

33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 15.

Ab anno Chriſti 1300.

35. Alphonſus XI. an. 40. 36. Petrus Crudelis, an. 17. 37. Henricus II. an 3.

38. Ioannis I. an. 21. 39. Henricus III. annis 16.

Ab anno Chriſti 1400.

40. Ioannes II. annis 47. 41. Henricus IV. annis 25.

42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Chriſti 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Auſtriæ, Dux Brabantiæ &c. Filius fuit Maximiliani I. Imperatoris, & Mariæ Burgundæ: natus Brugis 22. Iunii, anno 1478. Et anno 1496. in uxorem feliciter duxit Ioannam Reginam Hiſpaniæ, quæ fuit filia ſecunda

da & hæres principalis Ferdinandi V. Regis Aragoniæ,& Iſabellæ Reginæ Caſtellæ. Atq; ita per Maximiliani, & huius Philippi Connubia Belgium, & Hiſpania ad Auſtriacos pervenerunt.

Hic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum ſingulæ fuerunt Regibus coniugatæ, ſcil. Eleonora primò Emanueli Regi Portugalliæ, poſtea Franciſco Primo Regi Galliæ: Elizabetha Chriſtierno II. Regi Daniæ. Maria Henrico II. Regi Hungariæ & Bohemiæ. Catharina Ioanni III. Portugalliæ. Mortuus eſt anno 1506.

44. Succeſſit illi prædictus Carolus V. illius nominis poſtea Imperator. Hic in uxorem duxit primò Iſabellam filiam Emanuelis Regis Portugalliæ, ex qua Philippus II. qui in regno ſucceſſit: duxit deinde Mariam quæ nupſit Maximiliano II. Imperatori, & Ioannam quæ nupſit Principi Portugalliæ, & peperit filium poſthumum Sebaſtianum poſtea Regem Portugalliæ. Ita hæc *Morerus*, cum variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hiſpaniæ, primam uxorem habuit Mariam Ioannis Portugalliæ Regis filiam quæ ipſi Carolum genuit, & quatriduo poſt partum deceſſit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliæ Regis filiam, ex qua nullos liberos ſuſcepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliæ Regis filiam, ex qua duas filias ſuſcepit Iſabellam Claram Eugeniam, quæ Alberto Archiduci Auſtriæ nupſit, & Catharinam quæ Carolo Emanueli Duci Sabaudiæ. Quartam Annam Auſtriæ neptem ſuam ex Maximiliano II. Imperatore patruele ſuo & Maria ſorore ſua, quæ ipſi genuit Ferdinandum & Didacum maturè defunctos: & denique Philippum III. qui illi ſucceſſit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. 13. Septembris, ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſecundo, Regni autem 42.

46. Philippus III. Hiſpaniarum Rex duxit in vxore Margaritam Auſtriacam anno 1598. quæ ipſi anno 1601. peperit Annam Mariam, Ludouici XIII. Galliarum Regis poſtea coniugem: & ann. 1605. Philippum Dominicum: & Poſtea Carolum atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam: Obiit autem Philippus II. anno CIƆ IƆC XXI. menſe Martio.

47. Philippus IV. patri ſucceſſit, duxitq; in vxorem Eliſabetham Hnrici V. Magni, Regis Galliæ filiam &c.

48. Succeſsit illi Carolus II. nunc regnans, cui benedicat Dominus.

De ipſa *Hiſpania* vide quædam Notabilia infra in Diviſione Europæ pag. 243.

ARTICVLVS V.

REGES GALLIÆ

Ordine ſucceſſionis, & annorum Regiminis per 12. ſæcula.

Ab anno Chriſti 400. *inito, ad* 500.

PRimæ ſtirpis *Marovingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliæ annis 8.

2. Clodomirus, an. 20. 3. Merovæus an. 8.

4. Childericus, an. 23. 5. Clodovæus, an. 30.

Ab anno Chriſti 500.

6. Childebertus, an. 47. 7. Clotharius, an. 5.

8. Caribertus, an. 9. 9. Chilpericus, an. 14.

10. Clotarius II. annis 44.

Ab anno Chriſti 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodovæus II. annis 18.

13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8.

15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodovæus III. annis 4.

17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Chriſti 700.

18. Dagobertus II. an. 5. 19. Chilpericus II. an. 3. 20. Clotharius IV. an. 2. 21. Theodoricus II. an. 21. 22 Childericus III. an. 11.

Series ſtirpis Secundæ, quæ eſt Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16.

2. Carolus Magnus Imperator, primus ex Francis, imperavit annis 14. Rexit an. 46.

Ab anno Chriſti 800.

3. Ludovicus Pius Imperator, annis 26. aut 27.

4. Carolus Calvus Imperator, anno 2. rexit annis 38.

5. Ludovicus Balbus, an. 2.

6. Ludovicus III. an. 5. 7. Carolus Craſſus, an. 4. 8. Odo (Eudes) nomine tutoris, ann. 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab anno Chriſti 900.

10. Rodulphus, annis 13. 11. Ludovicus Tranſmarinus IV. an. 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludovicus V. anno uno.

Series ſtirpis Tertiæ, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit ſub protectione Richardi I. Ducis Normanniæ. Fuit primò Comes, & Dux, poſtea rebus ſumma fortitudine ac prudentia geſtis toti regno amabilis: ideoque mortuo Henrico V. dicto Faineant, aliquot menſibus à morte ſui patris, Hugo Rex proclamatus eſt, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex ſanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiæ Ludovici IV. filio. Mortuus eſt anno 997 ætatis anno 57. regni 10. & 3. menſibus.

2. Robertus Capeti filius aſſumptus eſt à patre vivente in Societatem regni, & regnavit univerſim annis 40. quorum 33. fuerunt poſt mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab anno Chriſti 1000.

3. Henricus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1017 quadriennio ante mortem parenti, & ſolus cœpit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnavit poſt mortem parentis annis 29.

4. Philippus I. filius Henrici Primi natus anno 1053. Sub illo maximè cœpta tempore Guilielmi Conqueſtoris bella non ſat fortunata cum Anglis: mortuus eſt anno 1108. poſtquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Chriſti 1100.

5. Ludovicus VI. Craſſus, annis 29.

6. Ludovicus Iunior VII. an 41.

7. Philippus Auguſtus Adeodatus II. an. 44

Ab anno Chriſti 1200.

8. Ludovicus VIII. an. 3. 9. S. Ludovicus IX. an. 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Chriſti 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Ioannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valeſius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Ioannes II. dictus Bonus, an. 14.

18. Carolus V. Sapiens, an. 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII dictus Victorioſus an. 39.

Ab anno Chriſti 1400.

21. Ludovicus XI. an. 22. 22. Carolus VIII. an. 15. 23. Ludovicus XII. 24. Franciſcus I. an. 32.

25. Henricus II. filius Franciſci I. primo Dux Aurelianenſis; poſtea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. ſucceſſit in regno anno 1547. Illius tempore fuit prælium non fauſtum ad S. Quintinum, & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnaſſe ſcribitur an. 32.

26. Franciſcus II. anno 1.

27. Carolus IX. an. 14.

28. Henricus III. filius Henrici II. tertius, natus anno 1551. Victorias tulit de Hugonottis tempore Ducis Guiſii ſcribitur etiam coronatus fuiſſe Rex Poloniæ. Mortuus eſt an. 1589. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Iacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15. annis, 10. menſibus.

29 Henricus IV. dictus Magnus, reſtaurator regnis, & pacis per plurima prælia feliciter geſta, poſtquam regnum eſſet per Ligiſtas & plures Principes miſere diſcerptum & ruinæ proximum: accepitque per ſanguinis ſucceſſionem titulum Regis Franciæ & Navarræ. Natus autem fuit anno 1553. ex Antonio *Borbonio* Duce de Vendome filio Caroli & Frãciſcæ Alençon qui fuit Rex Navarræ per ſuam uxorem Ioannam de Albret filiâ Henrici Regis Navarræ, & Margaretæ ſororis Franciſci I. Regis: additq; Morerus, illum deſcendiſſe linea directa maſcula ex S. Ludovico Rege. Hæreſim quam antea profitebatur, tandem abiuravit in Eccleſia S. Dionyſii in manibus Archiepiſcopi de Bourges 25. Iulii an. 1593. conſecratus Rex in Chartes non Rhemis, quod urbs hæc eſſet adhuc in Ligiſtarum poteſtate. Demum cum iubilo per decennium regnum pace gauderet, infamis ille Sicarius Frãciſcus Ravaillac, cultro in corpus Regis dum rheda per urbẽ Pariſienſem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratiſſimam. Vixit 56. an. & an. 5. mẽſibus, Regni ſui Navarrici an. 38. & Franciſci an. 12. Ex ſecundo ſuo coniugio cum Maria de Medicis filia Franciſci Ducis de Toſcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis

autem

autem octo proles naturales, multum per varias ſuas familias poſtea celebres, uti hæc tradit & declarat Morerus, & plures alii hiſtorici.

Ab anno Chriſti 1600.

Ludovicus XIII. dictus Iuſtus ſucceſſit ſuo Patri Henrico Magno anno 1610. Deſponſatus eſt Annæ Auſtriacæ Infanti Hiſpaniæ, & viciſſim Eliſabetha ſoror Regis Franciæ conjuncta eſt infanti Hiſpaniæ qui poſtea Philippus IV. Miniſtrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Pariſiis anno 1642 ac varia etiam cum Rege Hiſpaniæ bella geſſit. Mortuus eſt in ætatis flore 14. Maii, an. 1643. eodem menſis die quo cœpit regnare. Vixit annos 41. menſibus 4. rexit annis 32. completis. Poſt 23. annos connubii cum Auſtriaca genuit Ludovicum XIV. eiuſque Fratrem Ducem Aurelianenſem, uti tradit idem Morerus, aliique ab eo fuſe citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc proſperè regnat.

Hæc poſtrema familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos ſuis varios, habuiſſe jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus Morerus agens de familia Valeſia, & Bourbonica.

ARTICVLVS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipuè poſteriores ex Stuartica familia.

REgnum in Anglia primò conſtitutum eſt à Rege *Egberto*, ex Saxonia, ſubacta tota pœnè Inſula præter Scotiam, ac lege lata ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur, Scotia excepta, uti tradit Genebrardus in Chronico ad Chriſti ſæculum nonum.

Ante Egbertum prioribus ſæculis varii Reguli variarum Provinciarum ſive Comitatuum in Anglia imperitabant. Horum ſucceſſivè fuerunt Reguli Kantiæ 18. Suſſexiæ 5. Eſtangliæ 17. Eſſexiæ 15. Northumbriæ 9. Merciæ 24. VVeſtſexiæ 17. quorum poſtremus Hecbertus fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus eſt, anno circiter Chriſti 801. quod tenuit ad annum 836. Ethelulfus ſucceſſit an. 836. ad annum 857. Ethebaldus an. 857. Ethelbertus an. 860. ad annum 866. Ethelredus ab an. 866. item Alfredus anno 900. Edoardus I. Adelſtanus ab anno 923. ad an. 941. Edmundus I. anno 941. ad 946. Etuvinus an. 955. ad annum 959. Edgarus anno 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctus* Edoardus II. ad annum 979. Ethelredus ab anno 979. ad annum 1016. Edmundus II. ab anno 1016. ad 1017. Canutus I. ab anno 1017. ad annum 1035. Haroldus I. ab anno 1036. ad annum 1040. Canutus II ab anno 1040. ad annum 1042. Alfredus ab anno 1042. annum vix explevit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad ann. 1066. deinde *Haroldus* brevi tempore.

Guil. Conqueſtor.

Anno Chriſti 1067. Rex fuit *Guilielmus I.* dictus *Conqueſtor*, qui fuit dux Normanniæ, & Londinum adveniens (inquit Mat. Pariſienſis in Hiſt. Anglorum) in magna exultatione à Clero & populo ſuſceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracenſi diadema ſuſcepit, non à Cantuarienſi. Varias *Scotorum* incurſiones ſuſtinuit. Initio regni barbarico more Angliam tractavit, ſed poſtea Chriſti fide ſuſcepta, viris ſanctis & religioſis, Regibus etiam Sanctis Anglia abundavit.

Anno 1067. ſucceſſit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniam legavit. Varias poſtea ſuorum ſubditorum ſeditiones ſuſtinuit, de quo *Pariſius* ait: Erat ille ſuis nequam, alienis nequior, ſibi nequiſſimus. Obiit occiſus à VValtero Titello, dum in venatu cervæ ſagittam intenderet, regni ſui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum ultimus, ſed ſapientiſſimus, in Regem eligitur, cum callidè ſubditos ſibi devinxiſſet promiſſa correctione ſeveritatis legum paternarum. Demum mortuus eſt in Normannia, ſed in corpus in Angliam translatum, poſtquam rexiſſet annis 35. menſibus tribus.

Anno 1135. *Stephanus* nepos Henrici ex ſorore Adala uxore Theobaldi Comitis Bononiæ Rex coronatus. Hoc tempore Nicolaus Epiſcopus Albanenſis in Anglia, creatus eſt *Pontifex Romanus* dictus *Adrianus IV.* Obiit Stephanus anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum audita Regis morte in Angliam venit, & Rex coronatur. Cœpit ille alienigenas, & maximè *Flandrenſes* ex Anglia expellere, ut ſcribit Pariſienſis: bellum habuit in Gallia, & pacem ſibi Iniquam facere coactus eſt. Non multo poſt mortuus, poſtquam regnaſſet annis 34. menſibus 7.

Anno

Anno 1189. *Richardus I.* Henrico patri ſucceſſit, contra quem antea Gallis aſſociatus, tunc Comes Pictavorum bellum geſſit. Sub eo facta eſt ſtrages magna Iudæorum in Anglia. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara geſſit: ipſe cum paucis ſexaginta duo millia paganorũ ſuperavit. Demum in Aquitania caſtrum aliquod obſidens, telo venenato à quodam Petro Baſilio percuſſus, percuſſorem ſuum captum liberavit, ac piiſſimè obiit.

Anno 1199. *Ioannes* Dux Normanniæ Richardo ſucceſſit, qui inter tempora multum turbulenta Vigorniæ ſepultus, regnavit annis 18. menſibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Ioannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagium Innocentio Pontifici de regno Hiberniæ, teſte eodem Pariſio. Hoc tempore Ludovicus Rex Galliç *Rupellam* cum reſiduo Pictaviæ ab Anglis recuperavit. Sepultus eſt Henricus Londini apud VVeſtmonaſterium, poſtquam regnavit integris annis 56. diebus 20. Singulari devotione venerabili Sacramento affectus, aſſiduo tres miſſas piè audiebat, ac pluribus privatim inſerviens, manum Sacerdotis Hoſtiam ſacram elevantis oſculari ſolebat: quanta hæc ejus ſucceſſoribus poſtremis confuſio.

Succeſſit illi *Eduardus* ejus filius, aliique uſque ad Henricum VIII.

Seculo poſt Chriſtum decimo quinto, Hẽricus VII. fuit Angliæ Rex: Iacobus IV. Rex Scotiæ.

Henricus VIII. Schiſmatis Anglicani inductor, an. 1522. Iacobus V. Rex Scotiæ, anno 1523.

Eduuardus VIII. dictus V. deinde Maria eius ſoror nupta Philippo II. Regi Hiſpaniarũ. Et Maria Stuarta Scotiæ Regina, an. 1555.

Eliſabeta Regina Hęretica, Henrici VIII. filia, regnare cępit circa an. 1555. & 40. ad minus annis regnum tenuit, & in hęreſi firmavit.

Iacobus VI. filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus eſt iure ſucceſſionis Rex Angliæ, & iſtius nominis inter Reges Angliæ Iacobus primus, qui à matre Catholicè educatus, poſtea Rex factus hæreſi ſuccubuit. Henricus illius primogenitus Princeps VValliæ moritur an. 1614.

Carolus I. alter Iacobi filius ſuccedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponſam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli I. funeſto exitu vide ſupra ad finem ſæculi ultimi.

Carolus II. qui poſt diuturnum exilium, Cromuuello mortuo, demum ex Belgio ad regnum revocatur, & Londini coronatur: de quo ſupra ibidem.

Iacobus II. fratri Carolo fæliciter ſucceſſit, coronatus Londini, dum hæc ſcribo, die 3 Maii, anno 1685. ſtylo novo. Cui in cultu veræ Religionis generosè incæpto Deus porrò præbeat coronam gloriæ.

ARTICVLVS VII.

REGES HIBERNIÆ

Anteaquam Angliæ ſubiecta.

Hibernia ante adventum Chriſti, longa ſerie Reges habuit plurimos. Primus nominatus eſt *Slanius*, à fluvio ejuſdẽ nominis quo primum appulſus ſcribitur. Ab eo facta eſt Hiberniç in quatuor Partes diviſio, per quam fratrum uni Vltonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momonia, ipſi verò *Slanio* Lagenia ceſſit. Poſt illius obitum cęperunt reliqui fratres inter ſe de regno digladiari, ea pertinacia, ut acquiſitum ſceptrum ferè ſingulis fuerit vitæ amittendæ occaſio, quod & in poſteris deinceps frequenter evenit. Secuti ſunt alii nomine *Rodericus I. Gannius*, & *Geananus, Seanganus I. Fimbus I. Rionalius, Fobeanus*, *Eochadius I.* & alii longa ſerie ab anno mundi 2481. ad tempora Chriſti.

Poſt Chriſtum anno 4. regnavit *Feradacbus* cognomento *Iuſtus* à ſingulari cura juſtitiæ ubique adminiſtrandæ, per annos 20. *Fiatachus* rexit tantum annis 3. occiſus à ſucceſſore, qui fuit *Fiacbus VII.* & rexit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus aſtu filii Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamavit.

Secutus eſt in regno *Carbræus II.* poſt 5. annos morte repentina extinctus. Poſtea *Thuathalius I. Malius, Fedlimius Catberius Magnus*, *Connus*, *Connarius II. Artburus III. Lugodius* VI. quo regnante nata traditur in Hibernia S. Vrſula. *Fergeſius* II & 16. Rex ex familia Aenguſſii. *Corbmacus* cognomento Vishada, à barba prolixa, qui præ cæteris Regibus ſummæ ſapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Chriſtum credere meruit. *Euchodius II. Carbræus III. Potadius uterque*, qui una regnarunt: *Fiachus* VIII. *Colla*, coactus à ſucceſſore in Scotiam exulare, *Muredachus II. Colbadius*, *Eochodius* XIV. cum Rege Lageniæ bellum perpetuum geſſit.

Crimthannus III. bella geſſit in Scotia, Bri-

tannia,

tannia, & Gallia, ſemper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria ſorore ſpe adipiſcendi regnum ſuo filio, qua propinatione & ipſa extincta eſt. *Niellus* Eothodii filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragravit, claſſem immiſit in Britanniam Armoricam, unde inter alios captivos deductus eſt feliciter *S. Patricius* tunc 16. annos natus, & duæ illius ſorores: tunc etiam celebris ille ſcriptor Sedulius dicitur in Hibernia floruiſſe. *Dathius* Nielli ex fratre Fiacrio nepos, ſcribitur exercitium duxiſſe ad Alpium radices, ibique fulmine percuſſum interiiſſe, quod paſſus ſit à ſuis deſtrui Cellam celebris Eremitæ illic degentis.

Anno Chriſti 430. *Leodegarius* Nielli filius regnavit: eo regnante in Hiberniam pervenit *Palladius* à Pont. Cæleſtino primò ad Gentis converſionem miſſus, ſed uno poſt anno regreſſus.

Tãdem ſub eodem Leodegario (qui 30. annis regnavit) *S. Patricius* ex Gallia rediit, futurus totius Hiberniæ Apoſtolus: ab eo Regina, & filii, non Leodegarius ipſe fidem ſuſceperunt à ſuis Magis demẽtatus *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ provinciis Archiepiſcopatus 4. conſtituit, ac Armacanum in Vltonia Primatem Pontificia authoritate conſtituit: dictiſque Archiepiſcopis varios ſuffraganeos aſſignavit.

Reges qui deinceps longa ſerie ſecuti ſunt poſt fidem à S. Patricio propagatam Catholici fuerunt, & ſub ſingulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1162. *Roderico* III regnante *Dermitius* Lageniæ Rex, rapuit Regis Midiæ filiam, Principis Brefniæ coniugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingreſſus tantum facinus ulturus, pro ea qua cęteris auctoritate ſupremæ pollebat. Dermitium eo redegit, ut neceſſe illi fuerit tam enormis facti defenſionem detrectare, & confugere ad *Henricum* II. illius nominis Angliæ Regem: Cum autem eo tempore Rex ipſe *Henricus* eſſet Gallico bello implicatus, *Dermitium* juvandi copiam fecit illis ex ſuis quibus id luberet, unde in eam rem inter *Dermitium*, & Richardum Comitem *Strangbo*, & alios proceres cõventum fuit. Quorum copię ex Anglia appulſæ, cum iis quo *Dermitius* regere potuit militibus, in Lageniam penetrarunt. Sed *Roderici* Regiis copiis his obuiantibus, temperatum eſt à prælio, cum *Dermitius* paciſceretur Anglicas copias remittere. Verum is novi ſubſidii per Comitem *Strangbo* adducti fiducia, pactum violavit, & Dublinum verſus ac Midiam hoſtiliter ab eo progreſſum eſt.

Interea *Dermitio* Lageniæ Rege è vivis excedente, cum novis copiis VVaterfordiam appulſus eſt ipſe *Henricus* Rex Angliæ, qui mox duos *Momoniæ* Reges ad nutum obſequentes habuit, quorum exemplum aliqui poſtea Reges ſecuti: quo rerum articulo Lageniæ ac Midiæ partes præcipuas ſibi Angli deſumpſerunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hiberniæ* titulum Regis Angliæ retinuerunt. Titulus ille primùm Henrico collatus fertur ab Adriano IV. Pontifice natione Anglo, ea lege ut Sedi Apoſtolicæ ſingulos aſſes pro ſinguli Hiberniæ domibus quotannis perſolveret, ac Catholicam Religionem ad priſtinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ normã redigeret, quæ certè traditur etiam tunc cum magno Sanctorum numero in Hibernia floruiſſe. Hoc modo *Reges Angliæ* Dominatum *Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius inſtituta, ac Regium in ea nomen exauctorarunt. Infelici ſane eventu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducta poſtea in Angliam Hæreſi, cujus ſævitia in hodiernum diem graviſſimè laceratur Hibernia, Deo, Regique ſemper fideliſſima.

ARTICVLVS VIII.

NOTITIA BREVIS

ac Diviſio Partium Orbis univerſi.

Totus Terræ globus dividitur potiſſimũ in quatuor partes, Europam, Aſiam, Africam, & Americam, quarum ſingulæ ſunt quaſi totidem terræ Continentes, vel quaſi magnæ Inſulæ, quas Oceanus circumfluit, & dividit. Ambitum autem Terræ totius ſtatuunt communius Coſmographi complecti viginti duo leucarum millia: *Reboulz* pauciora, alii plura. Gradus in quos dividitur totus circuitus Terræ ſunt trecenti & ſexaginta. Vnus autem gradus meridiani terreſtris complectitur viginti quinque leucas. Superficies Terræ in qua nos conſiſtimus diſtat à Centro Terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem Terræ totius major eſt corpore Lunari circiter quadrageſies quinquies: Sed Solari corpore eſt pluſquam centies, & ut aliqui computant pluſquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breviter prius de aliis Terræ par-

partibus, ut poſtea pluſculum de noſtra Europa annotemus.

ASIA.

Ab initio Aſia fuit pars Terræ nobiliſſima, utpotè, quæ prima genus hominum intra ſe conſpexit, & in alias mundi partes, tamquam aliquod orbis ſeminarium tranſmiſit.

Aſia quippe prima Gentium ritus ſacros, mores, rationemque rectè vivendi aliis Gentibus communicavit: & ipſum *Deum incarnatum*, ſcilicet Chriſtum, in Iudæa orbi exhibuit.

Sita eſt Aſia in parte orbis Orientali reſpectu continentis noſtræ regionis. *Aſia Minor* pars eſt Aſiæ majoris, eſtque in mari Mediterraneo ubi eſt inſula Cyprus & Rhodus, hodieque nominatur Anatolia.

Aſiæ fines ſunt à Septentrione Oceanus Schyticus, ab Oriente mare Eoum à Meridie mare Indicum, ſive rubrum: ab Occidente ſinus Arabicus; & Iſthmus, qui eſt inter ſinum Arabicum & mare internum: atque inde Maria Phœnicium, & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis locus, Tanais amnis, & Obium flumen.

Longitudo Aſiæ ſumma eſt inter Helleſpontum & Malacam extremum Indiæ Emporium, milliarium germ. cIↃccc. id eſt 1300. Latitudo inter fauces Arabici ſinus, & Tabin promontorium, quod eſt ad fretum Anian, eſt mill. cIↃccxx.

Hodie tota Aſia in quinque potiſſimum dividitur partes, quarum I. eſt Tartaria: II. China: III. India, ſub quibus Inſulæ adjacentes: IV. Perſarum ſive Sophorum Imperium, ſub quo comprehenditur Armuziæ peculiare Regnum: V. Turcicum imperium, in Aſia maximè ſitum.

De aliquibus Aſiæ partibus mira refert Ioannes Boemus lib. 2. In parte Indiæ naſci homines monoculos, alios monopedes, id eſt, unius pedis, ſed latiſſimi. Apud Cteſium legitur quaſdam fœminas ibi tantum parere, natoſque illico canos fieri. Eſſe quoque gentem alteram quæ in juventute ſit cana, ſed in ſenectute nigreſcat. Eſſe aliam in qua fœminæ quinquennes pariunt, ſed ultra octavum annum vivendi ſpatium non protrahere. Moris eſſe apud Scythas, ut cum Rege Defuncto quinquaginta ex ejus Famulis intimis ſepeliantur, & totidem ex quis præſtantiſſimi: Item apud Cathæos Indos, qui plures habent uxores, ut earum chariſſima, cum marito mortuo in eodem rogo côcremetur, quod illæ plurimum ambiunt. Qui Gangis fontem accolunt vivere ſolo odore pomorum Sylveſtrium, & longius pergentes illa in eum finem ſecum conferre.

Inter Turcas ſaltem Aſiæ, Campanarum uſus non permittitur. Templa non niſi Diſcalceati ingrediuntur. Ad ſedendum nullis ſcamnis, aut ſedilibus utuntur: ſed decenti membrorum compoſitione ſupra terram puerorum more recumbent. Menſa ad quam veſcuntur ut plurimum eſt corium bubulum & hirſutum ſupra terram ſtratum: & cum circulis & corrigiis inſertis ita accomodatum ut poſſit inſtar burſæ complicari, & facilè quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud Boemium ſupra citatum, aliosque.

De cetero, in Aſia Loca maxima quæ ſunt à ſinu Arabico uſque ad promontorium vulgò Cabo de Lampo dictum (quod eſt ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè poſſidet Regnum Luſitaniæ, aut ſibi tributaria fecit, ut tradit Carolus Stephanus, & latius alii.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Chriſtianam, & Romanam etiamnum coli, & agnoſci.

AFRICA.

Iungitur Aſiæ exiguo freto *Africa*, quæ eſt maxima terrarum Peninſula in forma pyramidali, in Ambitu complectens tria millia & triginta circiter miliaria Germanica. Pars magna Africæ eſt, inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſitim cœli terrarumque deſerta, aut infeſtatur multo ac maleſico genere animalium, in univerſum vaſta eſt magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius ſunt eximiè fertiles. Græcis *Lybia* dicitur, à Lybia Epaphi filii Iovis filia: *Africam* autem ab Afro Herculis filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, quà ſola oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit ſol, Atlanticum, à Septentrionibus Internum, Africum ſeu Lybicum dictum, qua eam alluit.

Longitudo ejus ſumma computatur ab Herculis freto ad Promontorium bonæ ſpei mill. IↃcc.

Latitudo inter duo promontoria, Heſperium, vulgò C. Verde, & Aromata, quod eſt juxta fauces Arabici Sinus, vulgò nunc Guarda Fui, mill. IↃI. Terra ipſa, niſi qua interno mari

mari accedit, obſcurè veteribus nota. Vltra autem Nili fontes ac Montes Lunæ piorſus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas Africa diviſa, fuit quondam, ſunt, AEgyptus, Cyrenaica, Africa minor, ſeu propriè dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Lybia interior, Arabia Troglodytica, & AEthiopia. Partem Africæ maximè meridianam Europæis incognitam, dexexerunt Portugalli à centum 20. circiter annis.

Inter celebratiſſimas Africæ Vrbes eſt *Carthago*, vbi conſtat celebrata fuiſse varia *Eccleſiæ Romanæ* Concilia. Vnde vlterius pater olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis Romanæ cultum & Epiſcopatus plurimos præſertim ſub Hiſpanis & Portugallis reperiri. Certè olim ex ea prodierunt ſummi Eccleſiæ Romanæ Doctores, S. Cyprianus, S. Auguſtinus, S.Fulgentius, Tertullianus, Arnobius, ac Victor Vticenſis. Præter antiquos plurimos, Africæ totius mores, & inſtituta *Ioannes Leo* magno volumine deſcripſit.

De moribus ſaltem antiquis in quibusdam Africæ partibus trádit qui ſupra *Boemius* libr. 1. Mulieres AEgyptias virorum obire munia, & contra viros mulierum. In Lybia Amazones fœminas ſolitas ad bella proficiſci, & in Republica principatum exercere, viris ad Domeſtica officia mancipatis: ideoque illas conſuevilſe ſuis infantibus maſculis brachium dexterum confringere vt eſsent ad bellandum inepti. Moris eſse apud AEgyptios defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus ſuis creditoribus, ſic vt ſumma filii afficerentur infamia, & ſepultura carerent, ſi tradita corpora poſtea non redimerent. Populos eſse in AEthiopia qui vocantur Rizophagi, qui vivunt ex ſolis radicibus arundinum ſaxo contuſis ex quibus & placentas conficiunt, & ad ſolem tantùm excoctas placidè & ſecurè tota vita in cibum ſumunt, adeò natura ſimplicibus contenta. Alii ſunt populi qui dicuntur Ilophagi, qui cum vxoribus & liberis per campeſtria vagantes, Arborum ramis tenerioribus ac ſupremis, dentibus tamen contritis, victitant: & hinc avium more adeò ſunt agiles, vt facilè de arbore in arborem profiliant: quod ſi quando deciderint ob corporis levitatem nihil læduntur.

AMERICA.

Eſt America Europæ quam Aſiæ propinquior, milliarum ducentorum inter *Hiberniam & Canadam*, proximiorem Africæ partem, intercedente navigatione.

Americam ab antiquiſſimis temporibus cognitam fuiſse Europæis, ex Platone ſimul atque Diodoro Siculo probari poteſt. Apud Platonem in Timæo, Sacerdotes AEgypti narrant Soloni Athenienſi, qui 100. circiter annis ante Chriſtum natum vixit, Inſulam fuiſse quondam contra fretum Herculeum Africæ ſimul & Aſiæ maiorem, nomine Atlantidem: Poſtmodum vero immani terræ motu, ingentique unius diei ac noctis illuvione, ſub vaſto gurgite merſam fuiſse: Ac inde mare, quod eam inſulam, ac fretum Gaditanum interiacebat, immeabile, & inſcrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem illa inſula ſubſidens præbuiſset.

Dicta nunc eſt tota hæc continens America, ab Americo Veſputio Florentino, qui Emanuelis Portugaliæ Regis auſpiciis à Gadibus ann. CIↃCCCCXCVII. profectus, primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingreſsus eſt. Quamquam hoc prior Chriſtophorus Columbus Genuenſis anno CIↃCCCCXCII. hoc eſt, anno 1492 Inſulas Americæ Hiſpaniolam, Cubæam, & Iamaicam adierit. Poſt hos frequentes in eam nauigarunt Hiſpani, Galli, Angli, quorum alii aliis inibi Regionibus detectis, nomina ſua quinque lingua impoſuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa eſt: maxime quæ ſunt verſus Septentrionem. Maritimæ autem oræ Hiſpanorum armis maxima ex parte ſubactæ:

Longitudo eius ſumma inter duo freta, Aniam, & Magellanicum mill. Germ. CIↃCCCC. Latitudo maxima inter promontorium vulgo Cabo de Fortuna, iuxta fretum Aniam, & promontorium vulgò C. de Beeton in nova Francia, mill. CIↃCCC. vt habet Cluverius.

Dividitur univerſa in Septentrionalem, quæ & Mexicana, & Meridionalem, quæ & Peruviana; exiguo iſthmo alteram ab altera diſcernentes. Americæ partes & mores, & quod ſequi ſolent Religionem ſui Principis, pluribus deſcripſit Ortelius, Gemma Friſius, Franc. Lopes Gomara, Morerus, aliique.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per Europæorum nauigationes, Colonias, aut commercia in America quoque fidem Catho-

li-

ſtcam pluribus locis coli,& agnoſci.Immo illic per Europæos ſex Archiepiſcopatus, cum pluribus Epiſcopatibus florere, tradit Morerus in ſuo dictionario hiſtorico, V. *America*.

EVROPA.

HOdie Europa, quam incolimus, eſt ab Occidente reſpectu Aſiæ, & à Septentrione reſpectu Africæ. Eſt illa terrarum omnium celebratiſſima tam à virtute armorum, quam à litterarum & artium gloria,quibus omni ævo reliquas orbis partes præcelluiſſe traditur. *Formam* illius tradit Strabo, aliique, eſſe extenſam inſtar figuræ Draconis,de qua infra.

Longitudo Europæ ſumma inter Hiſpaniæ promontorium ſacrum, ad fluminis Obii oſtium milliarium Germanicorum circiter Iɔcccc.id eſt 900.

Latitudo maxima à Tænaro Peloponneſi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgò nunc Noortkyn dictum, milliaria Iɔl.id eſt 550.

Diviſa olim fuit Europa in varias Gentes Regioneſque, quarum nomina, etiam nunc clara, ſunt iſta. Hiſpania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mæſia, Dacia, & Sarmatia. In Inſulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris interni, Baleares duę, Sicilia, Sardinia, Corſica, Creta, Eubæa, cum aliis minoribus ſine numero.

Hodie dividitur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua ſunt, Hiſpania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Norvegia, Svedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Vngaria, Salvonia, Croatia, Dalmatia, Boſnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor, ſive Præcopenſis: Item Regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus eſt Auſtriæ. Magni Ducatus tres; Moſcovia, Lituania, & Tuſcia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram univerſę Europę Strabo dedit Draconis: cujus caput Hiſpania, Collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia, ac Cimbrica peninſula.

Interea varia etiam in Europa prodigioſa, hæc referunt fidi Scriptores.

1. In Gallæcia in portu Mongiæ, Navem grandem perſtare integrè lapideam ſic ut ipſa vela ſint ſaxea, & tamen molem tanti ponderis unius pueri digito tactam moveri.

2. In eadem Gallęcia Antrum ſpectari tam immenſæ longitudinis ut nemo unquam etiam plurium dierum itinere ullum in eo finem invenerit.

3. Vililla oppido Hiſpaniæ, Campanam eſſe mirabilem, quæ quando imminet Reipublicæ Catholicæ eventus ſummopere infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex ſeipſa pulſari aliquot antea menſibus, quod ſæpius, & certò factum teſtantur varii apud Marianam de rebus Hiſpaniæ l.21. c.20.

4. Piſces ex terra foſſiles reperiuntur variis locis quod nominatim de Gallia teſtatus eſt Livius etiam per aratrum effoſſos.

5. Mons eſt in Luſitania nomine Strella in cujus ſupremo cacumine inveniuntur in Lacu fragmenta navium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari diſtet pluſquam 12. leucis. Alia in hoc genere mira ſatis indicant mundum ſubterraneum eſſe, meatibus innumeris pervium.

6 Hiſpali puteus eſt, qui creſcente maris æſtu minuitur, & decreſcente augetur, ut refert Plinius l.2.cap.97.

7. Idem tradit Vliſſipone Equas fuiſſe aliquas quæ ad certum ventum obſervæ fœtum concipiebant velociſſimum, ſed vitæ breviſſimæ.

8 Compluti Saxum ſervari quod oleum ſalutare exſudat, teſtatur Nierembergius, & ſe illud vidiſſe.

9. In Groenlandia ſine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adiacens Balenis abundat monſtroſæ magnitudinis: Frigoris ibi tanta inclementia, ut homines vix poſſint illic modico tempore durare: pars aliqua illius terræ regni Daniæ ſubiecta eſt.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hiſpania (ut tradit *Carolus Stephanus* in ſuo dictionario hiſtorico, verbo *Europa*) regio eſt ultra modum fertilis: Frugum omnigenum, vini, & arborum copia nulli poſthabenda, ſed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hiſpaniæ præſtantia ſcripſit *Strabo* lib. 3. & ſeptem ſequentibus. Et recentius *Volateranus, Munſterus, Andreas Sylvius*, aliique, de qua infra. De Gallia ſcripſit *Poſtellus Carolus Stephanus*. aliique. De *Germania, Italia, Anglia* ſcribunt prędicti, *Ortelius*, aliique in particulari.

HISPANIA.

POrrò de Hiſpania tradit Morerus in dictionario hiſt. illam eſſe Europæ partem

maximè occidentalem: & olim diviſam fuiſſe in 14. Regna, quæ ſunt ad Septentrionem Navarra, Biſcaia, & Aſturia. Ad occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia. Ad meridiem Andalouſia, Granada, & Murcia. Ad orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patriæ medio Leon, & Caſtilia nova & vetus. Vrbs Regnis Capitalis modo eſt Madritum, olim Toletum, & Hiſpalis.

Habet Hiſpania 8. Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus 45. Metropolitanæ illius Civitates ſunt, Toledo, Burgos, Compoſtellas, Hiſpalis, Granada, Valentia, Saragoſſa & Terragona.

Hiſpaniæ Rex dominatum habet omnium ampliſſimum. Et in quatuor Orbis partibus varias poſſidet Ditiones latè extenſas. Præter alias alibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanenſem, Orbitello, Final, Inſulas Baleares, Majorcam, Minorcam & Sardiniam. In *Africa* ad Barbariam poſſidet loca, quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Pennon, Marſalquinir, Meſſille &c. In *America* Inſulas Canariæ cum reliquis, præter Braſiliam & alia, quæ illic à Francis & Anglis poſſidentur. In *Aſia* illius ſunt Inſulæ Philippinæ, & plura alia ibidem loca.

Hujus amplitudinis extenſionem per 4. Orbis partes ſic computant aliqui, ut aſſerant, in terris Regis Hiſpaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars ubique ſoli ſubeſt. Vnde extat ad illum Epiſtola Regis Perſarum cum hac inſcriptione, *Regi qui ſolem habet pro galero*.

Computant etiam alii cum prædicto Moreri, divitias quæ ſolis Indiis Hiſpano provenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. aſcendiſſe ad quinies centum, triginta ſex milliones auri. Duo referunt in Hiſpania Pontes omnibus admirandi.

Vnus Pons ſupra quem aquæ tranſeunt, qui eſt aquæ ductus Hiſpalenſis. Pons alius ditiſſimus orbis, & ubi poſſit inſtrui exercitus ad prælium, qui eſt de la Gaudiane.

Archiepiſcopatus habet Hiſpania quatuor Potentiſſimos. Primus in his eſt, Archiepiſcopus *Toletanus*, qui & Hiſpaniæ Primas, & Caſtellæ maximus Cancellarius: & in redditibus annuis habet octoginta millia ducatorum. Secundus Archiepiſcopus *Hiſpalenſis*, habens annuè 24000. ducat. Tertius Archiepiſcopus *Compoſtelanus*, habens 24000. ducat. Quartus Archiepiſcopus *Granatenſis*, habens 10000. ducat.

Epiſcopi cum his ſunt univerſum Quinquaginta quinque Burgenſis, cujus reditus 20000. ducat. Seguntinus, nò minus, Cochenſis, Placentinus, Palentinus, Mételanus, Segovienſis, &c.

Ordines etiam *Militares* in Regno Caſtellæ Tres potentiſſimi recenſentur, S. Iacobi, Alcantaræ, & Calatravæ. Ordo ille *S. Iacobi*, habet in Regno Caſtellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui reditus 14000. ducat. Vna alia 12000. & una alia 10000 & quæ nimium 1000 ducat. Idem Ordo in Regno Legionenſi habet *Commendas* quadraginta ſex, cum maximis etiã reditibus. Ordo *Calatrava* in utroque ſimul regno prædicto Commendas habet triginta quatuor, Ordo *Alcantara* Commendas triginta duas. Ita hæc recenſent fuſius Marinæus, aliique.

Seminaria Hibernorum pro Catholica Fide in ea Gente conſervanda, Hiſpali unum, alterum Salmanticæ, alterum Compoſtellæ, alterum Vryſſipone, alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Lovanienſe, Antuerpienſe, Inſulenſe, Tornacenſe. Harum ſingula totidem ſunt Gemmæ charitatis, quæ in Hiſpaniæ Corona lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hiſpaniæ antiquitate, ſerie, & ordine ſucceſſionis per ſingula huc uſque ſæcula, vide hic paulò ſupra de Notitia Monarchiæ ſæcularis.

HIBERNIA.

DE *Hibernia*, ut alios prætercam, ſic ſcribit prædictus *Carolus Stephanus ver. Hibernia*. Britannicarum, inquit, Inſularum maxima, collateralem habet Britanniam majorem ab Oriente; ſolum Oceanum ab Occidente; ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico curſu Borealium Inſularum maxima Islandia jacet. Glebæ prælpingui, uberique frugum proventu terra eſt fœlix. Pecore montes, nemora feris abundat: Paſcuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fœcunditur: melle, & lacte dives: fluminibus egregiis ſcinditur, & rigatur. Falcones, accipitres, & niſos præ aliis Regionibus copioſè producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum avium numero. Ferarum quoque cunctas ferè ſpecies continet. Venenoſis omnibus caret. Terræ motus, hic numquam: vix ſemel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & ſtupendis naturæ operibus nulla ſcripſit ex Gyraldo *Ortelius*; & nos ad Vitam Sancti Patricii à nobis editam Anno 1671. De Conſtantia illius perpetua in Religione Romana, vide hic interius *Tomo Tertio poſt Summam Doctrinæ Chriſtianæ*.

Hi-

Hibernia quatuor Provincias complectitur, & quintam quæ Media ſive Midia dicitur.

Epiſcopatus habet duodecim, cum his ſimul Archiepiſcopatus quatuor, Armacanum, Dublinenſem, Caſſellenſem, Tuamenſem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur Naturæ aut Gratiæ rata prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, neo ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius Terræ aliò advecta animalia venenata attactu enecet.

2. Quod in eo ſit Lacus, in quo ſi per aliquod longius ſpatium palus ligneus uſque ad terram infigatur, pars quę eſt Terre infixa convertitur in ferrum, pars quę eſt in aqua in lapidem, pars verò quæ eſt ſupra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam. Molina in deſcript. Gallicæ, aliique.

3. Quod ad occidentalem Hiberniæ partem ad *Conatiam* ſit inſula nomine *Aren*, à S. Brendano olim conſecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putreſcunt, ſic ut aliqui ſuos avos, atavos, & tritavos mirando aſpiciant, & dignoſcant.

4 Quod in *Momonię* provincia Fons exiſtat, cujus aquis ſi quis abluitur ſtatim caneſcat. E contra in *Vltonia* ſit Fons quo ſi quis abluitur non caneſcit amplius, ac quem accedunt viri, fœminæque quæ cupiunt canitiem vitare. *Geraldus* in Topographia Hiberniæ, aliique.

5. Quod in Momoniæ parte boreali duæ ſint Inſulæ, in quarum majorem nullum fœminei ſexus animal intrare poteſt quin ſtatim moriatur. Quod ſæpius experientia probatum refert *Cambrenſis*, *Gretſerus*, aliique. In minori verò Inſula (quod magis mirum) nemo umquam moritur morte naturali, hinc Inſula viventium dicitur. Vnde morbo lethali graviſſimè afflicti inde aliò transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrenſis*, & ex his, aliique noſter *Nierenbergius*, in Hiſtor. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.

ANGLIA, ET SCOTIA.

De *Anglia* ſic ſcribit Ioannes Boemus in deſcriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius Quadrageſies octies, & ſeptuaginta millibus paſſuum conſtat. Dies illic longiſſimus 17. horarum deprehenditur, & æſtate lucidæ ſunt noctes. Formam habet triangularem inſtar Ciciliæ inſulæ. Provincias plures nominatas ſupra art. 6.

Sunt Angli cæruleis oculis, adeò venuſti, & ſtatura procera, ut beatiſſimus Pontifex *Gregorius* cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent ut Angeli, oportet illis miniſtrari iter ſalutis æternæ, quod per *Auguſtinum Monachum* eo delegatum incœpit.

Lupos Anglia non gignit, & ideò pecus ſine cuſtode ſecurum eſt. Non gignit etiam Vinum, ſed metallis dives eſt, ut argento; cupro, plumbo. Inſunt & margaritæ & lapis mirabilis nomine Gagates qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Vrbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longè maxima. Ita idem Ioannes Bohemus, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (ut vocant) Superiorem & inferiorem: In Superiori ſedent quinque gradus Nobilium, ſcilic. Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Epiſcopi. Filii prædictorum, quantumvis ſint Ducum non habent locum in domo ſuperiori, ſed tantùm inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos evehat ad ſuperiorem.

Propoſitione concluſæ in domo inferiori, debent deferri ad ſuperiorem, nec poteſt aliquid ab utraque authenticè & finaliter concludi ſine Reg s permiſſu aut approbatione.

Ita Morerus, aliique.

Scotia eſt Angliæ contermina, ſic ut ab Anglia nullo ſeparetur freto maris, ſed tantum uno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montoſa eſt, & maximè ad Septentrionem ubi mari alluitur. Traditur illic tempore brumali, aliquando diem eſſe trium horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cujus fructus in aquam ſubiectam decidentes, mox in volucrem formentur & evolent, ideo volucres has Anſeres Scoticos appellant: quamvis qui tradant Arborem hanc apud Orcades inſulas reperiri.

Scribit *S. Hieronymus* contra Iovinianum lib. 2. Suo tempore Scotus carnibus humanis veſci,& quaſdam earum partes in maximis deliciis habuiſſe, ſeque adoleſcentulum in Gallia id vidiſſe, uti ex ipſo aliqui notant. Sed vide quantam vim poſtea habuerit Catholica Religio, ex *S. Chryſoſtomo* ſerm.de Pentecoſt. ſic ſcribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nunc jejuniis reficiunt animam. Plura de Scotia. *Ioan.Maior* in hiſt.Scotica.

Vrbes in Scotia præcipuæ ſunt Edinburgum, & Glaſquenſis urbs olim ſedes Archiepiſcopalis, Vrbs quæ dicitur Sanct. Andreæ, & alia quæ dicitur Eberdonla: & in utraque poſtrema eſt pridem fundata Vniverſitas. Sicut & pridem in Anglia Vniverſitas Cantabrigenſis, & Oxonienſis, hujus olim ſingularem excellentiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè Iuſtus *Lipſius* in ſuo Lovanio.

ITALIA.

De *Italia* ſic tradit Solinus & alii. Longitudo ejus ab Auguſta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta uſque ad oppidū Rhegium, decies centena & viginta millia paſſuum eſſe colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior, ubi brevior centum triginta ſex: habetque umbilicum in Agro Rheatino, qui dudum ex latere Maris ſuperi Rubiconem fluvium pro finibus habuit.

Eſt Italia metallis gravida, ubique Vitalis & perennis ſalubritas, eximia cœli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxii ſaltus, opaca nemora, munifica Sylvarum genera, mira frugum, Vitium, & oleatum fertilitas, nobilia pecori Vellera, opima tauris colla, perſpicui & piſcoſi lacus, flumina, fonteſque ſaluberrimi, portus plurimi; ipſa avidè ad mortales juvandos in maria procurrens,& velut gremium omnium Gentium commercio pandens, ut verè dicta ſit à quibuſdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens cœleſtium providentia electa, quæ ſparſa congregaret imperia, molliretque efferatarum Gentium ritus; diſcordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque ſermone congregaret.

Figura Italię eſt quaſi Cruris humani Limites illius à *Septentrione* ſunt Alpes montes, qui ſeparant eam à Germania.

Ab *Oriente* habet mare Mediterraneum quod dicitur Adriaticum. A *Meridie* adiacet mare Inferum ſive Tuſcanum.

Ad *Occidentem* unam habet partem Alpium cum fluvio Var quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudiæ.

Principes Italiæ maximi ſunt, Pontifex Romanus, cui ſubeſt ducatus Spoletanus, Vrbini, & Ferrariæ, Marchionatus Anconitanus Romaniola, Bononia, & ducatus Beneventanus in regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis, qui poſſidet maxima ex parte ditionem Toſcanam. Dux Sabaudiæ, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus,familliæ de Gonzaga, habet Ducatum ſui nominis & Montferatenſem. Dux Parmenſis, domus Farneſiæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinenſis familiæ Deſtenſis, poſſidet ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Maſſano familiæ Cibo, habet Principatum ſui nominis. Eſt & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi,aliæque familiæ illuſtres.

Reſpublicæ etiam in Italia ſunt Quatuor: duæ majores, Veneta & Genuenſis; duæ minores Lucana, & S. Martini.

Vrbes Italiæ præcipuæ ſunt hæ, quæ ſingulari decorantur epitheto. Roma dicitur, urbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, ſuperba: Mediolanum, magna: Ravenna, antiqua; Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione ſoli.

Epiſcopatus in nulla Orbis Regione plures quam in Italia.

Vniverſitates etiam ſunt præ aliis plurimæ, ſcilicet Paduæ, Venetiis, Tyrini, Paviæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermini, Neapolis, Salerni &c.

GALLIA.

Galllia, de cujus Regibus ſupra *Art. V.* & Epiſcopis *pag. 76.* non poteſt breviter & eleganter melius deſcribi, quam apud *Baptiſtam Mantuanum* in ſuo Dionyſio lib. 2. ſic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars eſt non infima mundi,
Sed longè lateque patens, Hiſpanica tangit
Oppida ab occaſu. Seſe coniungit ab ortu
Italiæ: noſtro hinc pelago qua reſpicit Auſtrum
Clauditur, Oceano geminas qua reſpicit Vrſas,
Vnde venit Boreas hybernaque frigora ſurgunt,
Et Vada Theutonici tangit vaſtiſſima Rheni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregeſque
Vberibus paſcens glebis, non languida Cœlo
Tabifico: non mortiferis Infeſta Venenis
Vt Lybiæ, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hyperborei montes; non torrida ab æſtu,
Qui faciat ſteriles, ut decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens Semeſtribus umbris
Quale ſub Arcturo poſitum mare, & ultima Thule,
Sed nec ut Ægyptus, quæ fuſa paluſtribus undis,
Sed Cœlo, & teneræ fœcunda Vligine terræ.

GERMANIA.

Germania, de cujus Imperatoribus &c. ſupra *Art. 3.* Regio Europæ ampliſſima, tota Septentrionalis, pluribus conſtat Regnis, & Provinciis, de quibus fuſius qui ſupra *Ioannes Boemus*, *cap.* 12. Germaniæ norma ſic pridem metricè breviterque exponitur.

Gens invicta manet, toto notiſſima mundo,
Terra ubi ſe devexa globo demittit in Arcton,
Solis, & algoris patiens, durique laboris,
Ingrata ignavam Vitæ tolerare quietem,
Indigena haud alia ducens primordia Gente,
Sed Cœlo producta ſuo, Demogorgonis alvus
Protulerat patulas ubi cuncta creata ſub auras.
Germanos vocitant Itali, ſed Græcus Adelphos,
Quod fratrum ſoleant inter ſe vivere more:
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile noſtris
Pectoribus, ſimiles ingentes corporis artus
Prodiga cui natura dedit; per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flava coma eſt, flaventque oculi, grataque coloris
Temperie juſtam retinent ſua membra ſtaturam.
Vox habitum mentis cum geſtu, & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebre ſonat, ſed tota Virilis
Martia craſſiloquo teſtatur corda palato,
Quæque fidem Sancto, & conſtanti pectore ſervet
Religionis amans, ſuperumque, & cultor Honeſti,
Et Veri, Iuſtique tenax, mens conſona labris,
Ficta coloratæ fugiens mendacia linguæ.

Dum hæc ſcribo, venam & mihi, licet ſiccam & ſenilem, excitat opportunè IACOBI II. quæ nunc celebratur Londini lætiſſima coronatio.

DE ANGLIA, AC HIBERNIA Authoris recens Votum.

Anglia ſis felix! Europæ maxima noſtræ
Inſula, tot Fidei, Cœlique, Solique, Mariſque
Muneribus decorata, ſacris totque inclyta bellis,
Perque Mare & Terras partis celebrata triumphis.
Per Te Sacra fides quanta incrementa tuliſſet
Si non ſplendorem Gentis maculaſſet Averni
Invidia, & Fidei radios fuſcaſſet Erynnis.
Sed benè! non tantum potuit, poteritque valere
Hæreſis atra, furor, rabieſque frementis Averni
Quin Lux alma micet, ſed & Anglia neſcia flecti
Spiret adhuc, fideique memor, decoriſque paterni
Conſervet veteris veſtigia Religionis.
Illi etiam fidas Pia jungit Hibernia *dextras;*
Illa, illa eximiis fidei fœcunda Magiſtris,
Sparſit & innumeros, veluti tot Sydera, Sanctos,
Quos variæ Gentes, quos Belgica nobilis olim
Authores habuit, defenſoreſque ſalutis,
Quam varias illi parias Conſtantia *Palmas*
Teſtis adhuc toties Carcer, tot Vincula teſtes,
Proque Fide ſacra tot iniqua Morte perempti.
Anglia *macte animis, rurſum perge auſpice Cœlo*
Hanc revocare Fidem, Stygiaſque fugare tenebras.
Nec dubita, quamquam egregios virtute dediſti
Athletas fidei, plures dabis: illa tuorum
Geſta, ſecuturus exempla heroibus, altos
Efficient animos, & dignas Numine vires.
Illa iterum pia Vota novo ſub Rege reſurgant
IACOBO, *claro meritis, nullique* SECVNDO:
Sic, ſic Catholicos cernes tibi fœdere junctos,
Atque animis animos, & viribus addere vires.
Aſpice, REX, *tremulæ palleſcunt Cornua Lunæ.*
Deficient, pavidæque dabunt tibi terga phalanges
Turcarum: & ſacris fera ſubdent colla triumphis.
Sic potes Eoas *victor geſtare Coronas,*
Sic potes Occiduos *Fratres numerare Monarchas,*
Sic tibi Catholici quotquot ſunt nominis, uno
Conſociare animo, qua totus panditur Orbis:
Nomine ſic vero FIDEI DEFENSOR *haberi.*
Maiorumque decus reparas, Tituloſque ſepultos.
Exere nunc animos tot pridem dotibus auctos
Anglorum IACOBE *decus, generiſque* Stuarti
Supremum columen, Fideique futurus Achilles.

Pro Te certabunt Superi, fuſuſque tot annis
Sacrorum Sanguis Pugilum, non unus Oates
Quos Cœlo admovit toties, laqueuſque Tiburni.
Aſpice tot Proceres propriis è ſedibus actos
Gentis Hibernigenæ: ſed adhuc Regique, Deoque
Optantes vitam, fidumque ſacrare cruorem.
Sic Tibi, ſic Triplicis plaudant Inſignia Regni:
Anglia *cinge* Roſis *Regis caput: inque ſalutem*
Scotia *junge tuos qui ſervent regna* Leones.
Et Lyra *vatidicum decantet* Hibernica *Votum.*

Hoc Chronico
IaCobVs Veræ fIDeI
aVXILIVM.
Anno Coronationis
M. DC. LXXXV. 1685.
3. Maii St. Novo 1. B.

INDEX

INDEX
RERUM TOMI PRIMI.
Ordine Alphabetico, & per Paginas notatus.

A

Abſolutio Sacramentalis, & peccatorum Confeſſio à Chriſto inſtituta oſtenditur. pag. 100
Abſolutionis dilatio quæ non recta. 189
Adamus & Eva, de iis hæreſes. 201
Abſtinentia, vide jejunium.
Ætates mundi ſex expoſitæ. 224
Anabaptiſtarum & Mennoniſtarum errores. 141
Ex Anabaptiſtis quænam ſectæ pullulaverint. 128
Analyſis fidei deducitur. 11
Andreæ Sall fatua concluſio pro ſecta Proteſtantium, animæque ſuæ ſtatu. 136
Antonii Ægani impoſturæ contra Miſſionarios Apoſtolicos refutatæ. 134
Animæ rationalis Immortalitas pluribus argumentis demonſtratur. 9
De Anima hominis variæ Hæreſes. 201
De Aqua Errores. 202
Apoſtatis non fidendum ipſis Sectariis ad quos confugiunt. 136
Hominis Apoſtatæ ſtatus infelix graphicè deſcriptus 137
Angliæ Reges Series & ſucceſſio. 238
Anglici Regni notitia. 245
In Anglia unde Religionis prima mutatio. 139
In ea adverſus Patres Societatis calumniæ refelluntur. 137
Anglicana hæreſis Proteſtantium, Independentium &c. 159
Antilegiæ Lutheri, Calvini, aliorumque exponuntur. 205
Articulos fidei dividentes in eſſentiales & accidentales erroris convincuntur. 16
In Articulis eſſentialibus ipſi Sectari non conveniunt. 18
Aſtutia & artes variæ Novatorum. 120
Attributa divina & veracitas in revelando demonſtratur. 11
Aphricæ notitia. 241
Americæ Partes ac diviſio. 242
Aſiæ ſitus, partes & notitia. 241

B

Baptiſmum tantum & Cœnam Domini ex Sacramentis admittunt paſſim Sectarii. 112
Poſt Baptiſmum remanere in puero peccatum Lutherus admittit. 124
De Baptiſmo quid doceant Anabaptiſtæ, & Mennoniſtæ. 141
De eodem. 115. §. V. Hæreſes aliæ de Baptiſmo. 203
Baianæ propoſitiones earumque Cenſura in diplomate Vrbani VIII. Pii V ſingulæ exprimantur. 191. & ſeqq.
Baſileenſe Concilium quale, & quæ docuerit. 73
Beatitudo de ea hæreſes. 194
Bulla integra Innocentii X. & Alexandri VII. contra doctrinam Ianſenii. 196
De Bulla eadem recipienda in ſenſu ab Authore intento Decretum adducitur. 198

C

Calumniæ Novatorum de cultu imaginum, Cruce, Ioanna Papiſſa. 130.

130. & ſequentibus.
Catholicus V. Hæreticus, & Eccleſia.
De Charitate variæ Propoſitiones proſcriptæ referuntur 185
Cœlibatus Clericorum defenditur. 114
Cæremoniæ quibus utitur Eccleſia Romana contra Sectarios ſtabiliuntur. Cap XIV. §. VII. 117
Chriſtus, & circa illum hæreſes plurimæ. 205
Confeſſio Sacram. ſtabilita. 100
Variæ circa eam hæreſes. 205
Cenſuratæ propoſitiones V. Bulla. 192. & ſeqq.
Communio V. Eucharistia. 94
Concilia generalia & particularia eorumque notitia. 66 & ſeqq.
Series omnium Conciliorum generalium, & geſta præcipua. 68
Concilia generalia legitima. ibid.
Concilia generalia illegitima. 71
Concilia partim probata, partim improbata. ibid.
Speciatim de Concilio Baſileenſe. 73
Concilium generale an ſit ſupra Pontificem. 47
An definitiones Pontificis ſine aſſenſu Concilii generalis ſint infallibiles. 49
Confeſſioniſtæ hæretici qui, & quales. 129
Confeſſio Sacramentalis contra Sectarios. 100
De Chriſto eiuſque natura, perſona, unione &c. Variorum errores. 186
De his doctrina Catholica. 187. & ſeqq.
Confirmatio verum eſt Sacramentum. 112
Conſtitutio Pontificia V. Bulla.
Controverſiæ particulares modernæ, & Ianſenianæ & methodus facilis in iis deciden-dis. 81

D

Decalogi præcepta V. præceptum.
Deiparæ cultus, & privilegia contra monita ſalutaria. 109
Dei exiſtentia demonſtratur ex ſerie, & dependentia creaturarum. 2
Demonſtratur eadem ex ipſa Hominis conſcientia, & ordine Perfectiſſimo huius Univerſi. 3
Dei notitiam & cultum convincunt miracula vim naturæ exuperantia, &c. 5
Dei exiſtentia demonſtratur ex proportione Partium in Homine &c. pag. 4. num. 6.
De Deo errores varii collecti. 207
Demonſtratio una Eccleſia Rom. quamlibet Orbis Sectam convincens. 12
Dilemmata decem ſectario inſolubilia. 45
Diſcordiæ Sectarum modernarum. 128. & ſeqq.
Dubia & incerta fides non ſufficit ad ſalutem. 21

E.

Eccleſia vera eſt ſola Romana. 24
Sola oſtendit doctrinam, & poteſtatem à Chriſto derivatam. ibid. & ſeqq.
Sola habet antiquitatem. 26
Et omnium gentium conſenſum. 27
Sola habet gloriam Miraculorum. 30
Et deciſionem fidei infallibilem. 32
Et Iudicem controverſiarum. 38
Si Eccleſia Romana non ſit vera, nulla eſt in mundo. 28
Perierunt in Æternum maiores noſtri ante Lutherum per 12. Secula ſi Eccleſia Lutheri ſit vera. 29
Ad Eccleſiæ Apoſtolicæ notitiam non ſufficit prætenſa ſucceſſio Doctrinæ, ſine ſucceſſione Pontificum. 26. num. 7.
De Eccleſia alii errores. 207
Errores vulgi à vera Eccleſia retrahentes refelluntur. 119
Errores particulares novarum Sectarum. 138
Eucharistia & realis Chriſti præſentia defenditur. 94
Impanatio Lutherana in Eucharistia refutatur. 97
In Eucharistia realis Chriſti præſentia novis argumentis manifeſtè confirmatur. 95
De Eadem Doctoris Morlæi in Anglia effugia refelluntur. 96
De Eucharistia errores collecti & refutati. 208
Europæ diviſio, & notitia partium. 243

F

Fallaciæ variæ Novatorum referuntur. 120
Felicitas temporalis non eſt nota vera religionis. 120
Fatuus eſt convincitur qui Dei agnitionem & cum liberè averſatur. 6
Fides ſola non juſtificat ſine bonis operibus. 82
De Fide, Spe, Charitate variorum errores & propoſitiones reprobatæ. 189
Neglectus Fidei igne æterno plectendus demonſtratur. 6
Ad Fidei veræ notitiam præparatio animi requiſita exponitur. 24
Fidelitatis Iuramentum. 138
Fidelitas eximiæ Catholicorum Angliæ, & Hiberniæ erga ſuum Regem Carolum II. cum fratre profugum breviter in memoriam revocatur. 239

G

Galliæ notitia. 247
Galliæ Regum Series, & ſucceſſio. 236
Germaniæ notitia. 247
Germaniæ Imperatorum Series, & geſta ſingularia. 234
Gratia & liberum arbitrium. De his controverſiæ recentiores. 86
Quomodo per Ianſenium exortæ. ibid. & ſeqq.
Illius doctrina de Gratia, & quinque Propoſitiones refutantur. 87. & ſeqq.
Gratia actualis quid ſit, & quotuplex. 167
De ea errores Pelagii. ibid.
Poſſibilis eſt ſtatus puræ naturæ ſine gratia ſupernaturali. 168
Gratia merè ſufficiens neceſſario admittenda. 170
Datur Gratia ſufficiens omnibus etiam obduratis, & excæcatis & facientibus quod eſt in ſe viribus naturæ. 171
Sine Gratiæ adiutorio quid poſſint vires naturæ, in ſervanda lege naturali. 173
Quid in ſuperanda tentatione gravi, aut levi. 175
Quid in exercendis actibus moraliter bonis. ibid.
Item in eliciendo amore Dei ſuper omnia 176
De Gratia efficaci, & in quo conſiſtat. 177
De ea variorum, & modernorum ſententiæ diſcutiuntur. ibid. & ſeqq.
Noſtra explicatio. 180
De Gratia habituali. ibid.
Diſtinguitur ab omni actu juſti. ibid. & ſeq.
Non tamen ab habitu Charitatis. 181
Stare nequit Gratia habitualis cum peccato mortali etiam abſolutè. ibid.
Græcorum ſchiſma, origo & errores, qui & refelluntur. 143
Falſo jactant Calviniani, & Lutherani ſuam Eccleſiam à Græcis approbari. 144

H

Hæreticorum modernorum in ſingulis Sectis dogmata particularia proponuntur. 138
Ab Hæreticis Lutheranis varia Scripturæ loca fraudulenter depravata adferuntur. 122
Eorum antilogiæ ſive contradictiones. 124
Sectarum Modernarum inter ſe confuſio & diſcordia. 128
Hæreſum ſingul. ab initio notitia generalis. 200
Hæreticorum ſingulorum ab initio nomina, & tempora. 220
Calumniæ contra Eccleſiam Romanam à modernis Hæreticis confictæ. 130
Apoſtatæ Egani & Salli errores miſerandi. 134. 135
In Hollandiæ Hæret. quanta pridem repugnantia circa ipſa Dei Attributa. 126
Hiberniæ Regum Series, & antiquitas. 239
Hiberniæ notitia, eiuſque fidelitas. 244
Hiſpaniæ notitia. 243
Hiſpaniæ Regum Series & ſucceſſio. 235

I

Ianſenii Doctrina & eius origo. 86
Illius quinque propoſitiones de Gratia, libertate exponuntur & refelluntur. ibid. & ſeq.
Ad aliqua de his recentius obiecta reſpon-

ſponſio. 92
Iacobi II. Regis Angliæ coronatio celebrata. 248
Conſtitutio Innocentij X. & Alexandri VII. de iiſdem V. Bulla.
Ignorantia qualis ab Hæreſi formali excuſet. 22
Imaginum cultus defenditur. 110
De cultu Imaginum calumniæ ſectariorum refelluntur. 130
Ieiunium defenditur. 103
Indulgentiæ defenduntur. 104
Ioanna Papiſſa qualis, & calumnia refutata. 132
De Incarnatione Verbi errores varii. 186
Ieiunia Eccleſiæ Romanæ legitima declarantur. 104
Italiæ notitia, Principum, & Vrbium eiuſdem. 246
Imperatorum Romanorum ſucceſſio à Carolo Magno hucuſque. 230
Quis ſit Iudex infallibilis Controverſiarum fidei. 38
Quis Iudex infallibilis in quæſtionibus facti, ſenſu authoris &c. 51
De Iure, & iniuria variorum errores. 186
Iuriſdictioni, & Inſtitutioni ſolius Pontificis quæ reſervata. 58

L

Lex naturæ à Deo indita ex ipſa hominum conſcientia innoteſcit. 3
De Legibus hæreſes. 211
Libertinis modernis demonſtratur in Deum Religio exercenda. 1
Item ex propria conſcientia, & Ordine huius univerſi. 3
Conſtat illa ex ſpiritibus incorporeis, & ex effectibus, ac prodigiis vim naturæ ſuperantibus. 5
Oſtenditur Libertinos fatuis connumerandos. ibid
Et noxios eſſe pœnæ æternæ. 7
Libertinorum argumenta, & effugia enervantur. ibid.
Libri prohibiti. 222
Lutheri & Calvini Antilogiæ manifeſtæ. 127
Secta Anglicana Lutheri antiqua, & moderna. 125
Refertur Origo, & confuſio Sectarum quæ pullularunt ex Lutheraniſmo. 128
Lutheri dogmata propria. 138
Lutheri hæreſes cum Calvino communes. ibid.
Contra Lutheri errores ſingulos Bulla dogmatica Leonis X. verbatim profertur. 145

M

Mariæ Virginis cultus. 109
De ea hæreſes. 211
Matrimonii Sacramentum contra Sectarios modernos. pag. 16. cap. 14. §. VI.
Memoriæ admirandæ in variis hominibus exempla ſingularia. 11
Merita bonorum operum contra Calvinum &c. 170
Meritum quid & quotuplex. 181
Meritum de condigno & meritum de congruo. ibid. & ſeqq.
Sola opera iuſtorum merentur de condigno gloriam & gratiæ habitualis augmentum. 182. 183
Meritorius actus non debet eſſe à ſola Charitate elicitus aut imperatus. 181
De meritis bonorum operum variæ propoſitiones probatæ proponuntur. 184
Miſſæ Sacrificium contra Sectarios. 98
Mirabilia orbis varia. 243
Miracula notæ ſunt veræ Eccleſiæ. 46
Miracula à Luthero, & Calvino ficta. 31. 32
Miracula qui negant eſſe, veræ Eccleſiæ notam, ſeipſos manifeſtè iugulant. 33
Monarchia orbis ſacra, & ſecularis. 224
Monarchia urbis Romanæ, & varius illius ſtatus. 228
Monarchia ſecularis Imperatorum, & Regum Chriſtianorum cum rebus aliquot geſtis, per ſingula ſecula ad noſtra tempora. 230
Mundi æternitas impugnatur. 3
De Mundo alii errores. 212
Mundi ſex ætates, & res præcipuæ ad præſentem annum deducuntur. 224

N

Naturæ puræ ſtatus eſt poſſibilis. 168
De Naturæ viribus ſine adiutorio gratiæ. 173

Quid

Quid poſſint ſolius Naturæ vires in ſervanda lege naturæ in tentatione, gravi, levi. ibid.
Naturæ vires circa actus moraliter bonos, & amorem Dei ſuper omnia. 175. 176
Notæ variæ veræ Eccleſiæ. 24 & ſeqq.
Notæ illæ ſingulæ, cum objectionum aliquarum diſſolutione. 32
Notam miraculorum negantes ſibi contradicunt, & ſeipſos manifeſtè jugulant. ibid.
Notæ manifeſtæ falſæ Eccleſiæ in ſectis modernis. 132
Novarum ſectarum dogmata particularia proponuntur. 138
Novatorum fallax genius detegitur. 120
Numerus Sacramentorum Septenarius rejectus apud Sectarios ſtabilitur. 112
Numerus Conciliorum legitimorum, illegitimorum &c. 68
De Nuptiis errores. 213
Vide matrimonium.

O

Opera bona ad ſalutem utilia, & neceſſaria contra Sectarios. 82
Oratio. 213
Ordinis Sacramentum in Eccleſia neceſſarium evincitur. 113
Defectu veri Ordinis quantum laboret Eccleſia Anglicana pro ſuis Epiſcopis, &c. 114
Ordo ſucceſſionis ſingulorum Pontificum Romanorum. 59 & ſeqq.
Ordo Scriptorum in ſex primis ſeculis primitivæ Eccleſiæ. ibid.

P

Papa, vide Pontifex hic infra.
De Peccato actuali, & originali propoſitiones damnatæ, & cenſuratæ. 184
De Peccato originali doctrina Catholica. 185
De Pœnitentia errores. 215
V. Confeſſio. Abſolutio.
De Peccato originali, mortali, & veniali Novatorum controverſiæ refelluntur. 106
De Peccato aliæ hæreſes & errores. 214
Pontificis infallibilitas demonſtratur contra Sectarios. 39. 40
De Pontificis auctoritate controverſiæ recentiores. 47
Pontifex eſt ſupra Concilium generale. ibid.
Ejus definitiones ſine Concilio infallibiles. 49
Quomodo Pontifex ſit expers erroris in Quæſtionibus facti. 51
In declarando ſenſu Scripturæ aut doctrina libri Canonici. 52
In ſenſu hæretico libri quem damnat, & mente Authoris. 53 & ſeq.
In materia morum declaranda. 56
In Canonizatione Sanctorum. 56. 57
In Beatificatione. 57
De Pontificis poteſtate controverſiæ aliquæ Gallicanæ recentiores. 73
Pontificum prærogativæ ſpeciales à Patribus, & Conciliis omni ævo illis attributa. 77
Pontificis Romani aliæ prerogativæ. 58
Quot Pontifices, & qui hactenus fuerint. ibid.
Quinam ex illis fuerint Sancti, Religioſi, variarum Nationum &c. ibid.
Omnium Pontificum Romanorum ordo ſucceſſionis per ſingula ſecula deductus. 59
Item Scriptorum Præcipuorum primitivæ Eccleſiæ. ibid.
Rerum ſub illis memorabilium 2. poſtremis ſeculis annotatio. 61. & ſeq.
Præceptum, hæreſes de illo. 215
Prophetiæ S. Malachiæ ſpecimen de ſucceſſione etiam futura, ſingulorum Pontificum. 64
De Prædeſtinatione, Sectariorum errores refelluntur. 164
Prædeſtinatio Calviniana ſingulariter exponitur, & refellitur. 82
Alii errores. 216
De Prædeſtinatione & reprobatione ante prævisa merita & demerita, variæ in ſcholis Catholicis ſententiæ referuntur & refelluntur. 162
Oſtenditur Prædeſtinationem ſive electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt prævisa merita. 164
De hac Cenſura Lovanienſis à Sixto V. reprobata. 165
Quid de ea doctrina ſenſerit S. Gelaſius. ibid.
Principatus tam ſecularis quam Eccleſiaſticus

ſticus quot modis à Sectariis indignè tractetur. 230
Purgatorium. 101.216
Prædeterminatio phyſica.ſtatus, & hiſtoria & Controverſiæ. 158
Oſtenditur Prædeterminationem phyſicam non eſſe neceſſariam. 159
Nec admittendam ad cauſas liberas. 159
Refelluntur aliorum reſponſa. 161
Vt detur illa ad actus peccaminoſos repugnare videtur Sanctitati divinæ. ibid.
Variis modis diſcernitur à doctrina Ianſenii de libertate. 162
Proteſtantium, Puritanorum, Independentium ſectæ quid doceant, quomodo differentiant. 139
In articulis fidei quas vocant Eſſentiales ipſi non conveniunt. 16
Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios. 101

R

Ratio naturalis docet exiſtentiam unius & ſupremi Numinis. 1
Religio vera à falſa facilè diſcerni poteſt. 20
Ad Religionis electionem non ſufficit quod Secta aut eius fides appareat probabilis. ibid.
Neglectus inquiſitionis veræ Religionis eſt plerumque inexcuſabilis. 21
Regula certa pro deciſione controverſiarum fidei eſt in ſola Romana Eccleſia. 32
Regula fidei non eſt ſola Scriptura. ibid.
Religionis Romanæ Demonſtratio una quamlibet in mundo Sectam ad eam amplectendam evidenter convincens. 20
Reſurrectionis mortuorum hæreſes & refutatio. 216
Reliquiarum veneratio defenditur. 111
Per Reliquias Sanctorum miracula varia in primitiva Eccleſia referuntur. ibid.
Reprobatio ante præviſa merita reiicitur. 166.& ſeq.
Ritus in veneratione imaginum defenditur. 110
Romanæ Vrbis origo, progreſſus, monarchia. 228

S

Sacerdotium, de eo hæreſes. 216
Sacramentarii hæretici quales, & quam diverſi. 125
Sacramentorum numerus ſeptenarius probatur. 112
De Sacramentis & eorum effectu varia dogmata aut cenſurata. 187. &c 213
De Sacramentis ſingulis dogmata alia in Tridentino damnata indicantur. 117
Sacrificium Vid. Miſſa. 98
Sanctorum cultus & invocatio contra Sectarios. 107
De cultu Sanctorum Doct. Morlæi Angli nova effugia præcluduntur. 109
Satisfactio ante abſolutionem malè requiritur. 139
Scholaſticæ Theologiæ quæſtiones modernæ deducuntur. 150
Scientiæ divinæ notio & diviſio varia. ibid. & ſeq.
De ſcientia Media, ſtatus & origo controverſiæ. 151
Scientiæ Mediæ neceſſitas probatur. 152
Contra Scientiam Mediam variorum argumenta diſſolvuntur. 154
Stat pro ea auctoritas plurimorum. 157
Sectarii moderni non poſſunt in ſua Secta ſalvari. 14
Secta Indifferentium qualis, & quam falſa oſtenditur. ibid.
Sectarius obligatur ad veræ fidei ſeriam inquiſitionem. 20
Methodus refellendi quodlibet Sectarii moderni argumentum. 41
Dilemmata varia formantur, Sectario proponenda. 45
Sectarum ex ſe mutuo naſcentium confuſio, diſcordia, contradictiones. 128
Sectæ modernæ docent hæreſes in primitiva Eccleſia damnatas. 26
Sectarum modernarum diſcrepantia in Articulis fidei maximè fundamentalibus, ulterius declaratur ex ipſarum verbis manifeſtis. 19
Simoniacus quæſtus de Pontifice & aliis Eccleſiaſticis & Miſſionariis confictus refutatur. 134
Scriptores præcipui primitivæ Eccleſiæ ordine temporis recenſentur. 59
Scriptores ab initio pro Hæreticis. 220

Et

Et Scriptores Catholici contra illos uſque ad hæc tempora præcipui adducuntur. 222
Scriptura ſola non eſt regula fidei. 34
Non eſt perſeclara. 35
Nequidem prædeſtinatis. 36
Loca Scripturæ à Sectariis deprauata. 222
Eorum calumnia. 37
De Scriptura hæreſes. 217
Spiritus priuatus refellitur. 36
Societatis Ieſu Patres quas calumnias in Anglia ſuſtineant, & quomodo refutentur. 137
Spes, & de ea uariæ hæreſes. 217. *Et ſæpius alibi.*

T

D. Thoma authoritas de Gratia fidei certò danda facientibus quod in ſe eſt ſolis viribus naturæ. 173
Traditiones neceſſariò admittendæ. 37
Teſtimonia SS. Patrum pro Euchariſtia, & contra reliqua dogmata modernorum hæreticorum. 94
Timor gehennæ an ſufficiat ad dolorem in Sacramento. 188
Fuſius in Tom.2.
Timor probabilis de relapſu an impediat abſolutionem diſpoſiti. 189
Tremblantium ſiue Tremulorum noua ſecta quid ſentiat. 140
Tridentini Concilii initium, progreſſus, exitus. 71
Turcarum Secta & errores. 142
Propagata eſt vi non veritate. ibid.

V

Venialium frequens confeſſio, & abſolutio laudabilis. 191
Vera Eccleſia unde cognoſcitur. 24
Virginitas non melior nuptiis damnatum in Conc. Rom. 168
Virtutes morales ſine vera fide non ſaluant Sectarios. 119
Virtus miraculoſa in ſigno Crucis. 131
Vnctio extrema verum Sacramentum probatur. 113
Vota Monaſtica defenduntur. 114
De votis aliæ hæreſes. 218
Votum Authoris pro Anglia, & Hibernia. 248

FINIS.